

Király László

A forradalom szélén

1. rész.

A második világháború után, néhány esztendő elmúltával, megbizonyosodhattunk arról, hogy a szovjet emigrációból hazatért „kommunisták” propagandisztikus intézkedéseikkel egyáltalán nem a nép javát szolgálják! Hogy csalással, ámtással megszerzett hatalmukat elsősorban a maguk hasznára és nem a nép javára fordítják! A háborúban legyengült népünket olyannyira sikerült destabilizálniuk politikailag is, gazdaságilag is, hogy nemcsak a parasztság, az ipari munkásság is, amely pedig kezdetben bizakodva tekintett fel rájuk, hörögve kiáltott segítség után! Ilyen körülmények előzték meg közvetlen környezetemben is - ráadásul egynéhány számomra kedvezőtlen személycsere - 1956. október 23-át.

Szerző

Sokat forgolódtam azon az éjszakán, s midőn úgy hajnali ötkor az egyik kocsis megzörgette az ablakot, szinte örömmel ugrottam ki az ágyból. A hír azonban, mellyel megtoldotta az ébresztőt, gyorsan lehűtött:

- Forradalom van Pesten, agronómus elvtárs! A prэшáz irodájában várjuk...!

Gyorsan felöltöztem, megcsókoltam a terhesség hatodik hónapjában lévő feleségemet, aztán futottam a kocsis után. Az irodában már vágni lehetett a füstöt, a hatalmas öntöttvas kályhában ropogott a tűz - száraz szőlőtőkék -, a kocsisok pedig - már voltak vagy húszan - némán, megilletődve hallgatták a telepes rádióból recsegő zenét.

- Jó, hogy jött, agronómus elvtárs - állt elém brigádvezetőjük -, nem tudjuk mitévők legyünk: befogunk? megjönnek-e a szüretelők? Tegnap több százezres tüntetés volt Pesten, mi pedig csak most hallunk róla. - Az utolsó mondatnak olyan hangsúlya volt, mintha engem hibáztatnának, amiért nem közöltem velük a várható eseményeket. De hiszen -, ha csak sejthettem volna is... -

- Hát igen - válaszoltam talán kissé elmélázva, hogy időt nyerjek, nem akartam elhamarkodott utasításokkal megzavarni munkásaimat - nekünk más, fontosabb dolgunk volt...! A termés több mint fele még a tőkén van...! A mi forradalmunk itt van -, biztosítani a jövőt...! A jövő évi kenyerünket! Ezért úgy gondolom: helyesen cselekszünk, ha folytatjuk a szüretet! Ha nem jönnének meg soproni munkásaink, mozgósítani fogom az itt lakókat! Maguk csak fogjanak be, s legalább azt hordják le a hegyről, ami már leszedve, lebogyózva, a szüretelőkádakban áll...!

- Helyesen szólott az agronómusunk emberek - erősítette meg szavaimat a munkásszállón lakó vitnyédi munkások brigádvezetője, aki időközben felsorakozott a hátam mögött munkacsapatával -, majd, akiknek nem tetszik valami, elintézik egymás között. A mi dolgunk a munka! Gyerünk emberek! - kifelé indult volna, de az egyik kocsis eléje állt:

- Ne siess te bolond! Itt komoly dolgok történtek: tegnap délután ledöntötték a Sztálin szobrot, a Rádió épületét elfoglalták a felfegyverzett munkások! A párt központi vezetősége szökésben van...! Vér folyik Pesten, hallod-e...?! Már több tucatnyi a halott!

- Én akkor is azt mondom, hogy az az ő dolguk, ez pedig a miénk - válaszolt csendesen a brigádvezető -, induljanak emberek...!

Mivel a rádióból még mindig csak halk zene szólt, a kocsisok is szedelődzködni kezdtek, s elindultak a szüretelő munkások után, minden hangosabb szóváltás nélkül.

Nem telt bele egy óra, s az első kocsi megrakodva már vissza is érkeztek, folyt a must, gurult lefelé a péppé bogyózott szőlő a 250 hl.-es betonkádakba nyúló csúszdákon, Sopronból és a környékbéli falvakból azonban nem jöttek meg aznap munkásaink. Nélkülük is szép eredményt értünk volna el, ha úgy déli egy óra körül be nem futnak a központból, s a párttitkár, dacára ellenkezésemnek, el nem rendeli a munkások azonnali röpgyűlését. Az azonnali úgy értendő, hogy több négyzetkilométernyi területről kellett az embereket összehozni, és jó délután négy óra lehetett, amikor a gyűlés elkezdődött.

- No, elvtársak - szavajárása volt a párttitkárnak -, hát igazán dicséretreméltó, amit maguk csinálnak, de hát nem mehetünk csak úgy el azok mellett a nagy horderejű dolgok mellett, amelyek ma hazánkban történnek.

E rövid bevezető után elkezdte csempülni Rákosit társaival együtt:

- Nekik köszönhetjük - mondotta -, hogy a dolgok idáig fajultak -, mert hazudtak, s velük együtt hazudtunk mi is elvtársak. Hazudtunk éjjel-nappal, de már nem is tudtuk volna meg-

különböztetni a valóságot a hazugságtól. Én önkritikát gyakorolok, elvtársak és kimondom nyíltan: soha nem is gondoltam arra, hogy vajon helyes-e az, amire felülről utasítanak?! Végrehajtottam, mert bíztam a pártban. Most azonban megszégyenülten Önmagam és Önök előtt kérdelem magamtól is, Önöktől is: milyen párt az, amelynek a fő-fővezetői, akikre hittel, bizalommal tekintettünk föl, egyik óráról a másikra elinalnak, elszöknek a felelősségrevonás elől?

Sokan kérdezik tőlem: mi van Pesten? Hát kimondom elvtársak: forradalom van! Forradalom azok ellen, akik kijátszottak bennünket, minket alsóbb pártvezetőket, párttagokat is! Feláldoztak bennünket saját önzésük és egy tőlünk idegen hatalom oltárán...!

Az a fontos most elvtársak, hogy ne egymásnak essünk, hanem kéz a kézben harcoljunk az igazi demokrácia, az igazi szocializmus, a munkás-paraszt hatalom végső győzelméig!

Most pedig szóljanak hozzá maguk is, elvtársaim! Mi, az igazgatóval és a gazdaság többi vezetőivel együtt ígéretet teszünk, hogy ezentúl mindenben és mindenütt csakis a maguk érdekeit tartjuk szem előtt! - Még tovább folytatta volna, de az egyik kocsis, az, aki reggel is megpróbálta már társait befolyásolni, előrefurakodott és nagy hangon kiáltotta:

- Aki eddig hazudott emberek, az ezután is hazudni fog, csak megpróbálja most benyalni magát, mert félti az irháját! - Phű - köpött egyet a párttitkár felé -, hiszitek még, hogy a farkasból bárány lesz? Föl vele az első fára! Ha az oroszok közbeavatkoznak, ezek ugyanúgy kiszolgáltatnak bennünket, mint eddig tették! Csak attól nem kell félnünk, aki meghal! - ide emberek...!

Vállon akarta ragadni a kétségbeesett párttitkárt, én azonban elibe léptem:

- Ha Ő bűnös, akkor én is! Engem is akasztatok fel, mert én is végrehajtottam a felsőbb utasításokat...!

- Az más - szólt a kocsis meglepődve -, Ön a kényszer hatása alatt cselekedett, Ő azonban a párt iránti hűségéből ... -

- Elhallgass! - kiáltott rá a vitnyédiek brigádvezetője, majd vele együtt hárman is megragadták a kocsist -, itt eddig is rend volt, mert ha Ő hazudott is, agronómusunk mindenkor a javunkat akarta és most is, amidőn védelmébe veszi a párttitkárt. Iszkuj innét te nyálás és ne köpködj, mert kitépem a nyelvedet! - Azzal lódított rajta egyet, de nem jutott messze, mert sűrű embergyűrű vett körül bennünket.

- Így is jó! Engedjete el - motyogta a kocsis -, majd tapasztalni fogjátok, hogy nekem volt igazam...!

Az igazgató, aki közvetlen mellettem volt, fülembé súgott:

- Próbáld meg felosztatni az embereket! A fenének is jöttünk ki, tudhattuk volna, hogy te nélkülünk is kézben tartod a dolgokat...!

- Emberek - kezdtem -, láthatják mennyire pillanatokon múlik, hogy soha helyre nem hozható dolgok történjenek. Menjen mindenki szépen haza, vagy a szállására, majd reggelig kigondoljuk, hogy mitévők legyünk az elkövetkező napokban... -

Ismételten kérem, hogy ne essen pánikba senki! A harag, ha lehet itt haragról beszélni, hisz tudtommal mindnyájan panasz nélkül végezték munkájukat, rossz tanácsadó, elvtársak! Látják, én is elvtársazom magukat, pedig nem voltam és valószínűbb, hogy nem is leszek soha a párt tagja -, azt azonban nem állítanám, hogy nem vagyok kommunista, mivel jóban, rossz-

ban együvé tartozom magukkal! Oszoljunk szépen szét, látom hozzák a vacsorát is, majd később még találkozunk... -

Az emberek kezdtek eloldalogni, én pedig azzal köszöntem el vezetőimtől, hogy ne jöjjenek ki hozzánk, amíg ilyen zavaros a helyzet.

- Köszönöm Jóska - nyújtotta felém kezét a titkár, miközben behúzódtak az autóba -, nem fogom elfelejteni...!

- Nem tesz semmit - válaszoltam -, helyemben más is így cselekszik!

Már sötét volt. Kis ideig hallgattam az utat borító fehér mészkő ropogását -, ugyancsak nekiiramodott a kis Skoda, talán jobban félt, mint a benn ülők?!

Midőn magam köré néztem, már csak Tóni bácsi, a vitnyédiek brigádvezetője állt mellettem, aki, mintha kérdésre válaszolna, megszólalt:

- Én nem hiszem, agronómus elvtárs, hogy nálunk, ahol százezres állig felfegyverzett orosz hadsereg van, csakúgy kényünkre-kedvünkre forradalmaskodhatnánk. Majd felkészülnek, aztán nesze neked munkáshatalom...! Sok marha még most sem fogja fel, hogy a tömeg mindig csak eszköz volt a cél eléréséhez -, hány munkás volt a párt felsővezetői között, agronómus elvtárs?

- Tudtommal egy sem! - mondtam - legfeljebb munkás származású ...!

- Hát az volt, de az is csak véletlenül keveredett közénk! - Tóni bácsi nem fejezhette be, mert feleségem közeledett felénk -, szegénykém - már jócskán látszott terhe, s vigyázva édes terhére, lassan lépegetett a lovak és kocsikerekek által zötyögőssé vájt úton, ide-oda villantván a kezében lapuló elemlámpát ... -

- Nem fejezhetnétek be drágám - szólalt mellénk érve -, délben sem ettél...!

- Nemcsak délben, reggel sem - válaszoltam, miközben magamhoz öleltem -, hacsak annak nem nevezhető az a fél liter bor, amit kóstolás közben fogyasztottam el.

- Jöjjön maga is, Tóni bácsi - mondta feleségem az idősödő, de még erőben lévő szőlőmunkásnak -, van most bőséggel, hisz tudja, hogy tegnap vágunk kettőt is...!

Az öreg szabadkozott:

- Megbocsásson, asszonyom, de ott vár az én vacsorám a szállón. Inkább utána találkozhatnánk...!

- Nem, nem, nem engedem - mondta feleségem és belekarolt az öregbe, aki tudván, hogy úgy sem menekülhet, engedelmesen elindult velünk szolgálati lakásunk felé.

- Jaj, csak most jönne ez a gyerek is - nyűglődött feleségem menet közben... -

- Ne féljen, asszonyka - biztatta Tóni bácsi -, sok jó ember van itt együtt, majd segítünk, ha szükségessé válik...!

- Vége lesz akkorra, édesem! - mondtam és közelebb húztam magamhoz.

- Hisz csak ne jöjjön közbe valami - válaszolt -, az első is olyan nehezen indult.

- A második már könnyebb lesz, aztán még könnyebb...!

- Szent Isten -, hát valóban ötöt akarsz?

- Meg sem állunk angyalkám...! - Tóni bácsi elkacagta magát:

- Magukat hallgatva nem is érzékelem, hogy reng a föld alattunk!

De már meg is érkeztünk, s az egyik vitnyédi lány, aki segíteni szokott feleségemnek, terített asztallal várt ránk.

- De jó, hogy itt vagy, Ancsika - szólt hozzá feleségem -, ugye itt maradsz éjszakára is?!

- Ha akarod Magdikám?! - feleségem nem hagyta, hogy magázza, egyébként is fiatalabb volt a lánynál. Kétéves fiam, KisJózsi, aki örömeiben egyiktől a másikhoz csapódott, gyorsan döntött helyettük:

- Ancsika velem alszik! Ancsika mesélni fog!

Vacsora alatt csak a gyerek izgett-mozgott, mi szótlánul ettünk, azaz inkább csak forgattuk szánkban a falatot. Vacsora végeztével feleségem és Ancsika KisJózssal foglalkoztak, én pedig Tóni bácsival átmentem a munkásszállóra.

- Vigyáznunk kell az ilyen Kajmán Géza-félékre! - A kocsisra célzott Tóni bácsi, arra, aki rögtönzött akasztást kívánt produkálni... -

- Majd magam mellé veszem - válaszoltam -, holnap úgyszólván körbe kell kocsikáznom, hogy összeszedjem a szüretelőinket, persze - tettem hozzá -, ha tudom, mert nem tudhatjuk, hogy mit hoz a holnap.

A prэшházi iroda ismét tőmve volt. Sokan vacsorázni sem mentek, futottak egyenesen a rádió mellé, amely akkor éppen Nagy Imre beszédét sugározta. Bejelentette, hogy az Ő vezetésével megalakult az új magyar kormány, s felhívást intézett a lakossághoz, hogy őrizze meg nyugalomát és tartózkodjon az atrocitásoktól, amelyek csak az ellenségnek használnak... -

Ekkorra azonban már senki nem tudta, hogy ki ki mellett áll...! A spicliszedés évtizedes gyakorlata következtében még az egyes családok tagjai is szemben álltak egymással, a barátok pedig -, akik előző nap még elvtársi csókkal köszöntötték egymást -, ha véletlenül találkoztak és egyikük keze zsebben volt, mielőbb kihúzhatta volna, hogy kezét nyújtsa, a másik nem egyszer pisztoly rántott és lőtt, nehogy megelőzzék... -

Az irodában tehát nemcsak a kályha volt túlfűtött, a hangulat is! Amint beléptünk, azonnal feltűnt a ceglédi kanna és a körbejáró félliteres korsó. Nem volt időm gondolkodásra, cselekednem kellett, vagy megnyerem magamnak ezeket az embereket, vagy itt is elszabadul a pokol, amit a prэшházban lévő több száz hl. murci csak fokozna... -

- Töltsenek nekem is, emberek - szóltam az asztalhoz lépve, s szinte egy hajtásra kiittam, majd körbenéztem: - Aki szomjas még, kérjen, emberek, igyák ki, ami a kannában van, s ha kell még, megmerítjük, aztán lezárom a prэшházat, az őrseget pedig maguk adják! De hozzáteszem: csak abban az esetben vállalom a további irányítást, ha Önök egyetértenek velem, hisz amint látják: a kormány is változott, engem pedig könnyebb lesz félrelökni. A felelősség azonban azoké lesz, akik a rendet megbontják! Tehát - várom a döntésüket... -

Ismervén a felajzott szenvedélyeket, magam is csodálkoztam, nem akartam hinni a fülemnek:

- Maradjon közöttünk, agronómus elvtárs, mik pedig engedelmeskedünk!

Ezeket, a szavakat Vitnyédi - vezetékneve Lajos -, Tóni bácsi helyettese mondotta, míg a többiek mintha megnémultak volna, csak a rádió pofázott még mindig recsegve, ropogva... -

Nem mondom, jól esett hallanom, hogy embereim, akikért nyugodt lelkiismerettel mondhatom, megtettem mindent a lehetőségek szerint, kiállnak mellettem... -

- Várjuk utasításait! - fejezte be Lajos -, jómagam majd mindenik emberemet keresztnevről szólítottam és az átlag háromszáz munkásnak családi körülményeit is ismertem... -

- Köszönöm a bizalmat, emberek - mondtam -, gondolom, annak köszönhetem, hogy én sohasem hazudtam, a jót is, meg a rosszat is közöltem magukkal. De hogy is tehetném másképp, hisz egy a sorsunk...! Most pedig, mivel mellettem tették le a garast, hát hallják kérésemet, de parancsként is felfoghatják:

Mostantól kezdve, amíg a zűrzavar uralkodik, közülünk senki sem issza le magát, de nem csak mi -, másokra is vigyázunk! Mivel az események ellenére folytatni kell a szüretet és szándékom szerint már holnap meg kell próbálnunk összeszedni a soproni és a környékbeli szüretelőket is, vagy bárkiket, akik megfelelő fizetség mellett hajlandóak felvenni a munkát, a mi példánkából kiindulva. Őket is mértékletességre intjük...

Közülünk - bármi történjen, gondolok elsősorban a rádió által közvetített hírekre - senki nem indít egyéni kezdeményezést, mielőtt kis közösségünk meg nem vitatta volna. Ez nagyon fontos, mert csak így tudjuk elejét venni a pánikhangulatnak, ami fáradozásainkat hiábavalóvá tenné.

Ha az általam elmondottakat helyeslik, máris lássunk hozzá! Tehát, Lajos - a brig. vezető helyetteshez fordultam -, maga itt marad, folytatják a munkát úgy, mint ma! Bárki más jönne és utasítást adna, nem veszi figyelembe!

Tóni bácsi a személyzeti fogattal, mivel az gyorsabban mozog, elindul a falvakba, ismeri munkásainkat -, hogy mit kell tennie?, nem hiszem, hogy magyarázatra szorulna! - össze-néztünk az öreggel, aztán folytattam: - Én pedig Kajmán Gézával a városba megyek, ha jól tudom Géza született soproni, vele biztosan többre megyek...! - A délután még akasztós kedvében lévő kocsis rám nézett, nem akart hinni a fülének, szemeivel is meg akart győződni, hogy helyesen hallotta-e, aztán, mint aki elszégyelli magát, lehajtotta fejét, mondván:

- Ha megbízik bennem az agronómus elvtárs, úgy legyen!

- Köszönöm emberek - mondtam -, éreztem, hogy nem hagynak cserben, hogy számíthatok mindnyájukra, most pedig, mivel a holnapi napra megtörtént az eligazítás, térjen mindenki nyugovóra! Tökéletesen mindegy, illetve nem, hogy a rádió fölé hajlunk, vagy alszunk. Az eseményeket mi innét nem befolyásolhatjuk. Jó éjt mindnyájuknak!

Magamhoz intettem a két vadászpuskás őr, s velük együtt kifelé indultam, de vagy ötven lépésről visszatekintettem -, láttam, hogy a többiek is, bár nem vita nélkül, de egyenként vagy csoportban szálláshelyeik felé indultak.

- Menjen csak maga is, agronómus elvtárs, haza! - szólt hozzám Pista bácsi - Pápai - az egyik csősz -, mi tudjuk a dolgunkat, magára most otthon nagyobb szükség van.

Megszorítottam a két öreg kezét - mellékesen: a másik csősz Feldman Miska bácsi volt -, azt hiszem ebben a kézszorításban minden benne volt, ami akkor bennem zajlott, mert nem kell mondanom: az a nyugalom, mellyel hatni akartam az emberekre, csak látszat volt, amit a sötétség miatt arcomról ugyan nem olvashattak le, de kezem remegése árulkodott... -

- Nehéz, nagyon nehéz a helyzet, Józsi fiam - szólalt meg ismét Pista bácsi, s bizalmasan vállon veregetett -, de annál, ami volt, csak jobb jöhet. Az emberek bíznak magában, gyengeségnek, határozatlanságnak a legkisebb jelét sem szabad mutatnia!

- De nem ám! - toldotta meg Miska bácsi -, könnyen úgy járhat az ember, mint 19-ben én! Itt a Pista barátom élő tanú rá, hogy előbb a kommunisták rugdosták össze veséimet, utána pedig a csendőrök! Máig sem értem: hogyan válhatott a zsiros paraszt kommunista-gyanússá?!

- Hát igen! Én akkor rendőr voltam, mégsem segíthettem rajtad - Pista bácsi sajnálkozva tapogatta meg a másik öreg derekát -, hál istennek nem pusztultál bele, komám! De Te is

előbbre valónak tartottad a másik dolgát a magadénál, mint agronómusunk. Most majd résen leszünk! Menjen nyugodtan pihenni, Jóska fiam, elég, ha mi virrasztunk...!

- Rendben van! - köszöntem el tőlük -, de ha valami nagyon fontos adódna, akkor ébresszenek fel!

Már későre járt, lakásunk konyhaablakában azonban még világosság volt. Épp hogy megérintettem a bejárati ajtó kilincset, az ajtó kinyílt, s feleségem szinte eszelősen borult karjaimba:

- Nagyon-nagyon féltelek és magam is félek, hacsak lehet, ne hagyj magamra, drágám!

- Nem hagylak, angyalkám, de ha el is kell mennem, Ancsika ezentúl állandóan melletted lesz. Majd megbeszélem vele kerestetének kiesését, megfelelőképpen kárpótolni fogom.

- Köszönöm! Te olyan jó vagy! Hogy is érdemelvek én...?

- Hát ki, ha nem Te, tündéri szép, csodálatos szerelmem?! Gyere, most ne gondoljunk másra, csak magunkra, hisz úgylis oly keveset lehetünk együtt... -

Becsuktam az ajtót, feleségem szorosán a nyakam köré fonta karjait, én pedig gyengéden felemeltem és vigyázva rá, mint a mimózára, hálószobánkba vittem, persze KisJózsi szobája előtt picit hallgatóztunk... -

- Alszanak - súgta fülembé -, mehetünk!

Letettem az ágyra -, csak egyszerű heverő volt, az is kölcsönből, de azzal együtt, aki rajta feküdt nyitott combokkal, duzzadó emlőivel -, azzal együtt nem cseréltem volna a leghíresebb francia ágyon viháncoló nőtény angyalért sem...!

Meleg volt a szobában! A több évtizedes szőlőtőkék megtették a magukét. Pőrere vetkőzve melléje feküdtem és elkezdtem csókolni homloktól lefelé -, erősen domborodó hasán bajuszommal köldökét csiklandoztam, fülemet rászorítottam a hasfalra és hallgattam a drága teher szívének dobogását ... -

- Hallod? - kérdezte, majd szétnyitott tenyereit arcom elé borította, mert szemeim akkor már az ágyék dús szőrpamacsán futkároztak -, ne izgasd fel magad drágám, hisz tudod! - inkább lehelte, mint súgta -, de ha nagyon kívánsz, akkor majd én! Mit tudnék tőled megtagadni?, segíts fel, én jobban tudok vigyázni...!

Felültem, és őt is felültettem...! Nem tudnám megmondani melyikünk kívánta jobban a másikat, azt azonban igen, hogy egyik pillanatról a másikra a csillagok fölé emelt bennünket a gyönyör -, mintha én lettem volna a Göncölszekér rúdja, Ő pedig a Mindenség közepe. Méhének szája ugyan csukva volt, hogy védje a testén lőn igen csodálatos misztériumát, a hüvely rugalmas izmait azonban semmi nem akadályozta...!

Sokáig és sokszor ismételtük, talán éreztük, azaz éjszaka az utolsó, amikor önfeledten, szerelmesen egymáséi lehetünk...!

Halk koccanásra ébredtem! Már megszoktam és szinte ugyanabban a pillanatban, amidőn Pista bácsi megérintette az ablakot, felültem. Felvillantottam az elemlámpát, annak jeléül, hogy ébren vagyok, s csak úgy sötétben magamra kapkodva ruhadarabjaimat ki akartam osonni, de feleségem felneszelt és amint homlokodon csókoltam, szorosán átkarolta vállamat:

- Ugye visszajössz?! - súgta.

- A mennyországból is visszajönnék hozzád drágám!

- Mi lenne velünk nélküled? - ki nem mondott szavait szemeiben megjelenő könnycseppjei suttogták felém.

- Sietek, angyalkám! Légy erős, mint mindig! Maradjatok a lakásban...! - Ezeket a szavaimat már a félig nyitott ajtóból mondtam, aztán már a rám várakozó kocsihoz siettem.

- Na, Géza...! Hol kezdjük? - kérdeztem a kocsiától, ahogy felfelé baktattunk a meredek úton.

- Ez bizony nagyon nehéz kérdés - válaszolt -, az este óta sokat töprengtem azon, miért is esett agronómus elvtárs választása rám?! Más is ismeri a várost úgy, mint én és ... -

- Ezen ne törd az agyad, Géza! Te nem vagy sem jobb, sem rosszabb nálam! Egyszerűen azért, mert szeretem a tetterre kész embereket!

- Hát nem haragszik a tegnapiért?

- Miért haragudnék? Honnan tudhatnám, hogy melyikünknek volt igaza? Egy azonban biztos: az erőszakos, megfontolatlan cselekedetek soha nem vezettek jóra! Ezért inkább én kérek bocsánatot tőled, ne haragudj rám, amiért közbeléptem!

- Nagyon jó ember maga, agronómus elvtárs, azért is szeretik az emberek -, de itt négy szem között megmondhatom magának: én nem bízom az olyan köpönyegforgatókban, mint a titkár. Ő, akit az egyszerű gyári munkások közül emeltek ki, nagyon gyorsan fordult patrónusai ellen. Én jól ismertem ezelőtről is: a nyilasok idején feladta a kommunistákat, aztán könyvet cserélt, a zöldet pirosra, s eladta a nyilasokat a kommunistáknak. Hogy most miben mesterkedik, csak a jó isten a megmondhatója, de jóban nem, az a biztos! Arra kérem magát, hogy saját érdekében tartózkodjon tőle!

- Láthatod, Géza, hogy engem kizárólag a gazdaság és természetesen munkásaink érdekei vezérelnek! Eddig sem kérdeztek meg bennünket és ezután sem fognak, bármilyen változás következzen is be. Csak gazdasági eredményeinken keresztül tudunk befolylhatni a nagypolitikába. Ezért okosabbnak tartom, hogy ha handabandázás helyett folytatjuk a szüretet! Így bármelyik eszmeáramlat kerekedne is felül -, mi megteesszük a magunkét: erősítjük a gazdaság bázisát, amely nélkül mindenik életképtelen lenne... -

Már fent jártunk a tetőn, s a lovak vágtába kezdtek. A kocsizörgéstől csak nehezen hallottuk egymás szavát -, így egymás gondolatait latolgatva észrevétlen értünk a domb aljában elterülő város széléhez.

- A Kurucdombra, Géza! - hajoltam a kocsi füléhez -, nem megyünk be a központba, azok most csak hátramosztítanak bennünket. A Dömötör bácsival kezdjük -, aztán a többi brigádvezetőhöz! Ők majd vagy össze tudják szedni brigádtagjaikat, vagy...? Arra gondolni sem merek, hogy pusztulni hagyjuk a termést... -

Az utcák még üresek voltak! Mindenki, illetve, aki csak tehetett, a rádió mellett lapult. Akadálytalanul értük el első úticélunkat. Hallván, hogy a kocsi megállt, Dömötör Józsi bácsi ámulva nézett ki az ablakon, aztán rohant ajtót nyitni:

- Hogy mertek elindulni - kérdezte ijedt szemeket meresztve ránk.

- Úgy öreg - mondtam -, hogy maguknak is indulni kell! Maga csak tudja, hisz rendőr volt: a háború idején is dolgozni kellett, vagy ha úgy állnak, hogy fizetés nélkül is létezni tudnak, akkor...?! - ránéztem a kocsisra, aki egyik lábáról a másikra állva mocorgott mellettem -, akkor mehetünk tovább, Géza!

- Dehogy, az istenért, kerüljenek beljebb...!

Bementünk a hallba, s ott Józsi bácsi gyorsan pergő nyelvvel elmondta, amit elmondhatott, ami 23-tól a városban történt. Ezt annál inkább tehetett, mert lányai, sőt veje is, a rendőr-

kapitányságon dolgoztak, fiai pedig teljesen ellentétes beállítottságúak lévén, az ellentétes oldalról tájékoztatták.

Megtudtuk, hogy délelőtt 10-re a szovjet emlékműhöz rendelték a köztisztasági vállalat dömpereit, hogy eltakarítsák a helyéről. Tehát, ha nem akarunk a városban rekedni, 10 órára végeznünk kell! Kocsival nehezen közlekedhetnénk tovább az utcákra kitóduló tömegtől.

Közöltem Józsi bácsival a szüret folytatása érdekében alkalmazandó feltételeimet, aztán tovább hajtottunk... - Hat soproni brigádomból volt, tehát még öt családot kellett keresnünk a város különböző pontjain, s több-kevesebb rábeszéléssel eredményes munkát végeztünk. Már hazafelé tartottunk, s hogy lássunk is valamit, amennyire lehetett, megközelítettük az emlékművet. A tömeg ordítva követelődött, de hogy tulajdonképpen mit akart, csak akkor értettem meg, mikor pillantásom az emlékmű talapzatára esett, s hogy mekkora volt csodálkozásom, azt legjobban kifejezte az a pillanatnyi szédülés, amely elfogott... - A drótkötelek már megfeszültek az emlékmű derekán, a dömperek valóságos gázfelhő közepette nyögtek, de engem nem is az ocsmány munka lepett meg, hanem az a személy, akit a munkát irányította, egy „D” tiszt, akit jóbarátomnak tartottam.

Uram isten...! Miféle kényszer hatására cselekszik?! Hisz általában jószándékú embernek ismertem!

- Megörültél, Gergő?! - felálltam a kocsiban s szinte magamon kívül kiáltottam feléje, de ő észre sem vett, minden figyelme a ropogva szakadozó emlékműre tapadt.

A tömeg őrjöngött...! Kiáltásom az artikulátlan hangzavart csak növelte, gyenge sóhaj volt a dühödő orkánban, s jobbnak véltem mielőbb továbbhajtani, ha egyáltalán lehetséges.

- Az Iskola utcába! - hajoltam Géza füléhez - Próbáljon utat törni...!

Az emberek szitkozódva húzódtak félre, s nagy nehezen sikerült kikecmeregni közülük, így elindulhattunk Gergőék lakása felé... - Felrohantam az emeletre, az ajtó tárva volt, az asszony csomagolt, a gyerekek bömböltek...! A nagyobbik szinte toporzékolt a szoba közepén:

- Nem megyek sehová! - kiabálta anyjának, aki annyira öntudatlanul pakolászott a szekrényekből a bőröndökbe, hogy észre sem vett, csak amikor a gyerek futott hozzám:

- Itt jön Józsi bácsi, anyu!

- Józsi bácsi?! - Akkor tekintett felém - jaj, már azt hittem...!

- Mit hitt, Sáríka? Miért ez a nagy rumli?! - a lakásban ruhanemű, edények, papírhulladékok mellett száz forintosok heverték, mintha forgószelel kavarta volna össze a szemetet az arannyal... -

Sáríka megfogta mindkét kezemet és olyan erővel rám csimpaszkodott, hogy beleremettem:

- Mit tegyek, Jóska? Ha itt maradunk, felakasztanak bennünket, ha elmegyünk, úgy lehet, hogy ott is! Gergő rám parancsolt: csomagoljam össze, ami nélkülözhetetlen, mert jön értünk, és visz bennünket Ausztriába. Ott még biztosabb - mondta -, mint itthon!

Mit mondhattam volna? Csak álltam, mint aki egyensúlyát veszítette, majd halkán, szinte önmagamhoz:

- Azt hiszem, igaz van Gergőnek, Sáríkámnak! Jobb, ha most elmentek, de ha bármi közbejönne, nálunk otthonra találtok! - kezemmel, melyet időközben az asszony elengedett, megsimogattam kisírt arcát. - Bátorság Sáríkámnak! Nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni. Még jóra fordulhat minden! Aztán írjanak! - megöleltem, megcsókoltam, a gyerekeket is, akik görcsö-

sen kapaszkodtak térdembe. Próbáltam megnyugtatni őket, s már indultam lefelé a lépcsőházban, Sáríka utánam szólt:

- Maguk nem jönnek, Jóska?

- Magdi miatt - szóltam vissza, de vissza sem néztem, csak hajtottam lefelé, hármásával szedve a lépcsőket. Sáríka utolsó szavait azonban soha nem tudom elfeledni:

- Jaj, édes istenem!

Jobbra-balra kanyarogva kerülgettük a városközpontot, közben több, gyermekkel, nővel zsúfolt autóbusszal találkoztunk.

- Ezek mind kifelé tartanak - jegyezte meg Géza -, nem tudom, nem jobb lenne-e nekünk is követni őket?!

- Nincs miért, Géza! Mi nem követtünk el semmi olyat, amiért menekülnünk kellene...!

- Tudja, agronómus elvtárs ugye, hogy én is rendőr voltam?!

- Tudom, Géza!

- Nos, nem azt nézik, - sem azelőtt, sem azután, de most sem, hogy bűnös, vagy ártatlan-e az illető -, ha áldozatra van szükség, bárkit és bármikor odavetnek...!

- Igazad lehet! Az ember ma sem különb, mint a cézárok idején, amikor csupán a látványosság kedvéért gyilkolták egymást! Gladiátorok gladiátorokat, avagy a vallás fanatikusait vadállatokkal, vagy vegyesen...! De hol van az megírva, hogy éppen mi leszünk az áldozatok?

A kocsis nem válaszolt, de látszott az arcán, hogy erősen töri az agyát valamin, s én sem kezdeményeztem tovább -, különben sem hallottuk volna egymás szavait, mert a lovak vágtaiba kezdtek. Izzadtak voltak, gőzölt a testük, de az istálló és az abrak szaga már csiklandozta orrukat, és ösztökélés nélkül is széleseben hagyták maguk mögött a kilométereket. Pedig estig még hosszú út állt előttünk, ugyanis fel akartam mérni a még hátralévő munkálatokat...!

Már a szőlők között kanyargott az út, szüretelőknak azonban se híre, se hamva, - talán holnap - gondoltam, de egyre jobban hatalmába kerített a bizonytalanság. A Fertőre dülő lejtőhöz érve azonban mintha egy új világba jutottunk volna: egymás nyomába vágta a megpakolt lajtos kocsik és innen-onnan még nótaszó is hallatszott. Örömben megveregettem a kocsis vállát:

- Látja, Géza, milyen más világ ez itt?! Tán bizonyítást nyer, hogy a munka nálunk becsület és dicsőség dolga...!?

- Sajnos, politikusaink ezt csak a munkásosztálytól igényelték, magukra nézve nem tartották kötelezőnek. Ezért a felfordulás, a szembenállás!

- Látod - mondtam -, hol magáztam, hol tegeztem a velemkorú harmincas férfit - ebben tökéletesen egyetértünk!

Leértünk a présházhoz. Feleségem az ablakból integetett, de nem lakásomra indultam, hanem a gazdasági udvarba, ahol gyanús mozgolódás látszott. Gyanúm persze beigazolódott: két társzékér megpakolva cókmoikkal, mellettük két kocsis család téblábolt:

- Jó hogy idejében érkezett agronómus elvtárs - szólított meg Braun Pista bácsi, az idősebbik kocsis -, nem akartunk köszönés nélkül távozni...!

- Hová akarnak menni, Pista bátyám?!

- Azt csak maga a jó Isten tudja, vagy Ő sem! Nekem mindenesetre elég volt az internálótáborokból, pedig itt megint arra van kilátás!

- A legjobb emberem volt, Pista bátyám!

- Magának ezután is az maradok, de ne akarjon visszatartani, mert ebből a paradicsomból nagyon elegendem volt! Maga csak hallott Karcag tilalmasról, én azonban ott voltam családommal együtt. Megérti, ha révbe akarom juttatni enyéimet, utána akár fel is akaszthatnak, Isten megáldja! Maga megérdemli! Nagyon sajnálom, hogy el kell válnunk, de úgy érzem, hogy ezt az alkalmat nem szalaszthatom el. A kocsikat Ferkó majd visszahozza a határról, Ő ugyanis utánunk jön! Langeléta kapuvári gyerek, inkább koravén, mint érett - vigyorgott rám az öreg lánya mellől... -

- Hát jó, Pista bátyám! Nem tartom vissza - válaszoltam -, Isten áldása legyen magukkal is! - Kezet ráztunk aztán indultam tovább az iroda irányában... -

A préház bejárata előtt nagy tumultus volt. Tóni bácsi, aki előttem érkezett vissza a toborzó körútról, jobbra-balra gesztikulált, mire a csoport kettévált, utat nyitva azoknak, akik a préházból egy már megmerevedett halottat cipeltek kifelé.

- Uram Isten, mi jön még? - a szavak önkéntelenül tolultak ajkamra, ezt követően pedig hangosan, hogy mindenki meghallja, kiáltottam:

- Mi történt emberek? - közelebb léptem a halotthoz. - Pont az öreg Mohai?!

- Lejött egy ceglédi kannával, hogy murcit hozzon nekünk a hochmutra - magyarázta az egyik vitnyédi csoportvezető -, mivel hiába vártuk, utána jöttem, de sehol nem találtuk. Már azt hittük, hogy hazament...! Nemrég akadtunk rá az egyik 40 hl. erjesztőkádra borulva, mintha csak méríteni akarta volna a kannát. Mivel hiába szólíngattuk, nem mozdult, hát felmentem hozzá. Már akkor halottmerek volt, a kannát erőszakkal vettük ki kezéből.

Utasítottam a bognárt - a műhely szemben volt az irodával -, hogy gyorsan üssön össze egy koporsót, majd megkértem Miska bácsit, a csősz, hogy a továbbiakat intézze, neki több jártassága van az efféle dolgokban, aztán bementem az irodába... -

A két brigádvezető lányt találtam ott: Marit és Francit, egy totál részeg fiatalembert élesztgettek az egyik sarokban. Mivel nem ismertem, megkértem a lányoktól, hogy hol szedték fel?!

- Mi bizony sehol - válaszolt a kérdésre Franci -, az egyetemről küldték, hogy szervezze itt is meg az ellenállást...! Úgy látszik, nem szokta és megártott neki...!

- Jól nézünk ki - mondtam, s Marit kiküldtem Miska bácsiért, akit miután bejött, megkértem: tegyék a fiatalembert is a kocsira és vigyék a városba! A zötyögés majd magához téríti, kijózanítja!

Időközben bejött az irodába Tóni bácsi és beszámolt az eredményről, a végén sokat sejtetően rám tekintett:

- Remélem nem volt hiábavaló a fáradozásunk, agronómus elvtárs! Fertőrákosról és Kópházáról is biztos ígéretet kaptam, Balfon pedig a mieink ma is dolgoztak, akárcsak itt...!

- Köszönöm bátyám - mondtam -, hasonlóképpen jártam én is, de ha nem haragszik, megkérem: folytassuk a megbeszélést nálunk, azaz: otthonomban. Nagyon fáradtnak érzem magam! Kicsit pihenünk evés közben! Gondolom, maga sem túllakott. Majd utána visszajövünk! Tartsák addig a frontot! - fordultam a lányokhoz... -

- A mieink nagyon jól viselkedtek, agronómus elvtárs - magyarázkodott Franci, de mielőtt elmennének, nekem lenne egy kérésem... -

- Mondja, mi az a halaszthatatlan?!

Franci fülemhez hajolva súgta:

- Mit tanácsol, agronómus elvtárs?, elégessem a pártkönyvem, vagy...

- Francikám - mosolyogtam -, ha büszke rá, akkor tűzze a mellére, ha pedig fél, jól rejtse el! - azt már csak magamban gondoltam hazafele menet: milyen buta ez a lány -, annak ellenére, hogy pártkader, eddig nem hiszem, hogy ártott volna bárkinek is! Legfeljebb olyan akadhatott, aki nem volt megelégedve azzal, amit adott - a szexet értem, de hát - kinek a pap, kinek a papné...! A Marival biztos mindenki elégedett, mert még nem hallottam olyanról, aki ne görnyedten jött volna ki tőle. Kacarástam menetközben, s Tóni bácsi meg is jegyezte:

- Örülök, hogy agronómus elvtársnak nem szegték kedvét a baljós események... -

- Ugyan, öreg - gyakran becéztem így, de nem haragudott érte -, mikor úgy érzi, hogy sírnia kellene, próbáljon nevetni -, a humor, főképp egy kis szexszel keverve, a legjobb idegnyugtató! A két lányra gondoltam -, maga még nem szalonnázott velük?

- Mire nem gondol, agronómus elvtárs? Öreg vagyok én már hozzájuk!

- Na-na, aki állónap bírja a puttyont, annak még nem lehetnek problémái!

A további csevegést már családi körben folytattuk, na nem szexszel, nagyon is komoly dolgokról: elmondtam, bár kissé szépítve a városban látottakat. Nem akartam feleségemet megijeszteni, anélkül is oda volt szegény, főleg Gergőék miatt. Nagyon szerette a szolid, kissé mindig bánatos Sárikát, aki tanítónő volt, de egyszerűségében mások iránti segítőkészségben egyedülálló jellem...! Nem volt szép: szőke, fitos, kissé duzzadt ajakkal. Szőke hajszínéhez érdekes, eléggé sötét szemöldök, nem kevésbé sötét szempilla párosult, s bár kebleit leszívta már a két gyerek, a molett, szülésre termelt csípő kívánatosá tette. Talán éppen sokfélesége miatt kedvelték nemcsak a gyerekek, a szülők is...!

Megnyugtattam feleségemet: Sárikát látszólagos gyengesége ellenére nem kell félteni, az pedig, hogy németül is perfekt beszél, előnyére válhat az egész családnak, bárhová kerüljenek is...!

- Milyen kár - tettem még hozzá -, hogy II. József reformját annak idején megakadályozta a magyar főnemesség -, mennyivel könnyebben boldogulnánk, ha kétnyelvű nemzet lennénk!

Tóni bácsi, aki nem ismerte baráti kapcsolatainkat, csendesen falatozott. KisJózsi pedig éppen csak üdvözölt bennünket, máris félrevonult Ancsikával. Ő a farkasokat és a bányákat még csak a mesékből ismerte. Ha rájuk gondol: éles metsző fogakkal vicsorgó ordasokat és békésen legelésző nyájakat látott maga előtt. Honnan tudhatta volna, hogy emberbőrben is van belőlük elég!

Vacsora végeztével megegyeztünk az öreggel, hogy amennyiben másnap megjönnének munkásaink, én átfogom az egész területet, míg Ő a présháznál marad. Szemmel tartja a présgépeket és a szállítást, mellette ügyel arra, hogy a Mohai bácsiéhoz hasonló eset ne fordulhasson elő... -

Mivel csendes volt az este -, a völgyet, a présházat, a lakó és gazdasági épületeket az előző napi párás sötétséget elűzve, a tele pofával vigyorgó hold világította meg - két oldalról közrefogva feleségemet elindultunk, hogy ellenőrizzük, helyén van-e minden?, nem akadtak-e újabb rendbontók... -

Előbb az istállóhoz mentünk. Már messziről hallatszott, amint a lovak ütemesen ropogtatták a tengerivel kevert zabot. A soros fogatos éppen a szénát adagolta, s kérdésemre: - Visszahozták-e a Braunékat szállító fogatokat? - igennel válaszolt:

- Már le is csutakoltam őket, agronómus elvtárs, hanem a gyerek, az lelépett -, tudja a kapuvári Ferkó! Braunék itt hagyták számára a kerékpárt, azzal hajtott el az imént...!

- Maradtunk még elegen, Laci - Török - válaszoltam -, hanem, ha Miska bácsi visszaérkezik Sopronból, mondja meg neki, hogy maradjon Ő is éjszakára itt! Őrizni kell a lovakat, mert azok nélkül nem sokra megyünk ezeken a dombokon...!

- Két szemem rajtuk, agronómus elvtárs, na meg a vasvilla! Keresztül bököm azt, aki a maga engedélye nélkül el akarja kötni őket!

- Köszönöm Laci! Bízom magában!

A munkásszállóban még világosság volt. Erős vitatkozás foszlányaira figyeltünk fel és oda irányítottuk lépteinket. Érdekes módon megint egy volt rendőr volt a hangadó! Nemrég még az volt a feladata, hogy a dolgozó népet szolgálja, s most...?! A dolgozni akaró munkásokat lázítja...! Megjegyzésemre, hogy: - Honnan ez az urunkszineváltozása?! Szinte kapásból vágta:

- A dolgozó nép a pártapparátus volt, agronómus elvtárs! És kikkel szemben kellett nekünk fellépni?, azokkal a munkásokkal szemben, akik rájöttek, hogy itt tulajdonképpen nem változott semmi! Az elnyomó osztályok helyébe a párt lépett! A jóllakott grófokat, bárókat kiéhezett pártfunkcionáriusok váltották fel! Mi - igen, így fejezte ki magát -, mi most azt akarjuk, hogy igazából a munkásosztályé és a dolgozó parasztságé legyen ez az ország! Megszüntetünk minden kiváltságot! Nincs szükségünk élcsapatra sem! Lett legyen bárki ezelőtt, ha ezentúl a néppel, a népért munkálkodik, áldás reá! Ezt akarjuk egyelőre sztrájkjal, s ha azzal nem megy, akkor fegyverrel kikényszeríteni!

- Szerencsétlen ember maga, barátom - vettem át a szót -, ha mi itt sztrájkba lépünk, azzal csak a forradalmat gyengítjük! Ha hagyjuk elrohadni a már meglévő termést, bármelyik eszmeáramlat kerüljön is hatalomra, perbe foghat bennünket. A sztrájk sohasem az életet termelő munkás fegyvere volt! Ahhoz elegendőek a nagy tömegeket foglalkoztató ipari üzemek munkásai! Mi akkor cselekszünk helyesen, ha élelemmel, a mi speciális helyzetünket tekintve: borral látjuk el a sztrájkjal és fegyverrel harcoló ipari munkásságot! És ha maga - itt megnyomtam a szót - addig, amíg mi termelőerő után loholunk, itt sztrájkra akarná buzdítani munkatársait, vagy azonnal távozik, vagy beáll a sorba, ellenkező esetben hasonlóképpen járunk el, mint elvtársai tettek, akik ugyanis azért rúgták fenéken, mert nem felelt meg a követelményeknek! Elegünk volt az agitátorokból, barátom, itt dolgozni kell! Legalábbis jelenleg...! Majd a hosszú téli estéken ráérünk vitatkozni!

Volt, aki mellette ágált, pld: minek dolgozzunk, ha anélkül is fizetnek. Vagy: és mi lesz, ha a haza szólít bennünket? Vagy: mi a biztosíték arra vonatkozólag, hogy helyesen járunk el, ha az agronómusunk utasításait követjük? Végül egyik idősebb munkás: szeretném megérni, mivel hálálják meg agronómusunk ügybuzgalmát...!

A nagy többség azonban nekem adott igazat és a volt rendőr is odajött hozzám:

- Bocsásson meg, agronómus úr! - nem elvtársazott - elragadtattam magam. Magát, aki annyi jót tett családomnak, akkor sem bántaná meg, ha minden szavát cáfolni tudnám. Azt azonban szívből kívánom: bárcsak meg ne bánja önfeláldozását, és ne kelljen emlékeztetnem erre az estére, amikor még lehetőségünk van választani a jó és a rossz közül. Egyébként Ön mellett állok bárki ellenében is!

- Köszönöm barátom - mondtam - sok mindenben egyetértek magával, csak az eszközök tekintetében és az időzítésben nem!

Feleségem egyetértésének jeleként megszorította karomat, majd arra hívta fel figyelmünket, hogy a jelen körülményeit tekintetbe véve, ne feledkezzünk meg a helybeli kolónia biztonságáról sem. A téma, amit felvetett, nagyon is aktuális volt, s még sokáig csendesen elbeszélgettünk, mintha valóban egy család lettünk volna...!

Elmondtam ott is, hogy mit tapasztaltam a városban. Nem nagyítottam, de nem kisebbittem az eseményeket. Azzal fejeztem be, hogy Tóni bácsi is, én is biztosítékokat kaptunk munkásainktól és jó lesz, ha a fogatok jókor reggel indulnak, s brigád-területenkénti elosztásban, már helyben várják a szüretelőket. Szeretném, ha a leszedett termés naponta be is lenne szállítva. A kipréselt mustot el tudjuk helyezni a munkásszálló alatti pincében, illetve a présházban lévő erjesztőkádákban, fontos az, hogy veszendőbe ne menjen! A központi pincébe ráérünk beszállítani. - Nem mondom, hogy lelkesedtek az emberek, de beletörődve sorsukba, mintha el sem akartak volna válni tőlünk, hazáig kísérték bennünket, s még lakásunk előtt is hosszasan szorongattuk egymás kezét, mintha erőt akarnánk meríteni a másiktól, majd ki erre, ki arra lakása, illetve szállása - munkásszálló - felé indult.

Nem hallgattam én rádiót, azt sem tudtam, hogy aznap milyen nap van! Az éjjeliőröknek is, akik pedig még beszélni akartak velem, bizonyára, hogy tájékoztassanak, csak intettem: majd holnap, úgy érzem ma már használhatatlan vagyok! Feleségem karjára támaszkodva - akkor, abban a pillanatban Ő erősebb volt nálam - mentem be a lakásba, s hagytam, hogy ágyba fektessen, mint a gyereket. Hogy aztán mi történt, mi nem, semmire nem emlékszem -, de másnap és utána is a szüret utolsó napjáig szinte állandóan talpon voltam! A munkahelyemen értesültem arról is, hogy beválasztottak a központ munkástanácsába, de hogy mi a teendőm, azzal kapcsolatban senki nem informált és én sem érdeklődtem utána. Anélkül is volt dolgom éppen elegendő. Ami Pesten, vagy másutt az országban történt, a szüretelőktől hallottam -, többek közt azt is, hogy az ávósok sortüzet adtak az Országház előtti téren összegyűlt tömegre, hogy a katonaság és a rendőrség nagyobb része átállt a felkelők mellé, hogy a forradalom fellegvára a Kilián laktanya, hogy a Dunántúlon már szerveződik a Pestet felmentő hadsereg, hogy ávósokat akasztanak Pesten, Győrben és Miskolcon, hogy a Nagy Imre kormánynak menekülnie kellett, továbbá, hogy a forradalom első napjaiban elmenekült Kádár Jánossal az élen új kormány alakult -, de hogy kié a tényleges hatalom...? Vagy pld: hogy a süttöri tűzérek páncéltörő ágyúikkal meg akarták állítani a szovjet tankokat Kópháza és Sopron között, de a spionok kiszerezték az ágyúk ütőszégeit... Általában nem igen hatoltak tudatom mélyére ezek a hírek, de mikor az egyik kópházi vénlány egyik reggel azzal fogadott: képzelje agronómus elvtárs, hajnalban a falu határában állomásozó szovjet katonák gúlába rakták fegyvereiket, aztán ingre, gatyára vetkőzve usgyi, neki az osztrák határnak -, az egyik fertőrákosi cigányasszony pedig megtoldotta azzal, hogy náluk pedig ugyancsak a szovjet katonák tankjaikat hátrahagyva tisztestől szöktek át - sok gondom közepette én is elgondolkodtam, de még mindig inkább a betakarítás kötötte le figyelmemet, még sok volt a leszedni való termés és közeledett a tél...!

November 4-től aztán mind sűrűbben találkoztam én is menekülő csoportokkal. Kik erre, kik arra, gyalogosan, lovas kocsikkal, személy- és teherautókkal mentek -, meg sem lehetett volna állítani Őket. Egy alkalommal, éppen a halászcserdánál tartózkodtam, mikor odaérkezett egy kb. 30 főből álló csoport. Azzal a szándékkal jöttek oda, hogy onnét majd csónakokkal mennek tovább a zegzugos fertői csatornákon. Szerencsésük volt: a győri vadászlaktanya katonái álltak őrséget, helyesebben: inkább csak ott voltak Ők is, mint jómagam és hamarosan kerítettünk három partra húzott csónakot. Mindenik elsőnek akart a csónakba ugrani, de meg-

nyugtattam Őket, hogy bőven van idejük...!, így aztán előbb az asszonyok, a gyerekek, majd utolsónak a férfiak helyezkedtek el, egy kb. hathónapos csecsemőt én is a csónakban álló anya karjaiba hajítottam. Igen ám, de midőn indulni kellett volna, akkor derült ki, hogy közülük senki nem tudja kezelni az evezőket helyettesítő rudat. Addig-addig gyözködtek a katonákat, míg nem ráálltak, hogy átviszik Őket. Én is helyesltem, hisz Ők maguk egy hónapig is bolyonghattak volna, ha egyáltalán révbe jutnak...!

Nagyon-nagyon köszönték segítségemet, s már messze bent jártak a csatornán, Ők még mindig felém fordulva búcsúzkodtak, mintha felemelt karjaikat elfeledték volna leengedni. Hát igen -! Ott, abban a pillanatban nekik talán én jelentettem a hazát, az elhagyott családi fészket, apát, anyát, testvért, s tán még a befüvesedett sírhalmokat is...! Hogyan-hogyan nem könny lepte el a szememet, s hogy mielőbb túltegyem magam felindultságomon, a lovak közé csaptam -, mivel minden kézi erőre szükség volt, a személyzeti kocsisomat is a szüretelők közé állítottam - helyesebben a Kajmán Géza helyére, aki egyik reggelre családostul eltűnt. Tehette, mert olyan ködös esték voltak, s a hajnalok sem kevésbé, hogy az éjjeli örök is csak orrukig láttak. Becsület azért volt benne, mert a fogatot nem vette igénybe, vagy ki tudja?, nekem már csak akkor jelentették, hogy árkon, bokron is túl voltak...! Nem hazaindultam, az alkonyat még távol volt, s midőn kitértem a köves útra, rántottam egyet a gyeplőn Balf felé kanyarodván. Utána nézek - gondoltam - mi az oka annak, hogy ott az utóbbi napokban megcsappant a beszállítás...?! Erős füst szag érződött a levegőben, s feljebb érve látom ám, hogy a dombhajlatban lángol az út menti haraszt. Valaki meggyújtotta, de egy elhajított cigarettacsikk is elegendő volt, hogy tüzet fogjon a száraz avar. Talán éppen a menekülő csoportból valamelyik...?

Rájuk gondoltam, akik már messze bent jártak a csatornán. Az ég alján, Ruszt felől szelet jelző vörös fellegek rohamozták a Fertő tó feletti ködgomolyokat. A vörös és szürke keveredése, nagy felületű zöldeskék víz és a már sárgás-barna nádtenger felett szinte soha meg nem ismétlődő természeti képet alkotott. Önkéntelenül a festőkre gondoltam, akik nem véletlenül lesik sokszor órák, sőt naphosszat a legnagyobb festő, a természet által pillanatról pillanatra létrehozott színorgiákat...!

Ezek a színek már lágyak, simogatóak voltak: a nappal és az éj szerelmének csillogásai, de messze felülmúlta fényüket annak a lobogó feketehajú, sötét szemöldökű fiatal nőnek a szembogara, aki kezembe adta gyermekét, hogy dobjam utána. Istenem, mennyi szépséggel, alkotó szellemi, fizikai erővel lesz szegényebb ez az ország?! Ámbár -, lehet, hogy hasznunkra lesznek: terjesztik hírünket a világban, ha azonban csak a bosszú vezérli őket...?!

- Férje nem megy? - kérdeztem tőle -

- Agyonlőtték! - csak ennyit mondott, s utána mindjárt kérdezett: - Maga nem jön?

- A család miatt nem tehetem!

Nem mondta, hogy kár, de tekintetéből kiéreztem csalódottságát. Ábrándozásomból egy puska závarzatának csattanása riasztott fel.

- Állj! - az út mindkét oldaláról egy puskacsó meredt felém.

- Mi a fene - mondtam - már itt is! Mit akarnak kérdeztem - két katona - legalábbis katonaruhában voltak - lopakodott elő a vadrózsa bokrok mellől.

- Messze van még Fertőrákos? - kérdezték egymás szavába vágva.

- Vagy nyolc kilométer - válaszoltam.

- Akkor forduljon meg, vagy szálljon le!

- De hát rövidesen jönnék vissza, csak kis elintéznivalóm van Balfon, addig is felülhetnek...!

- Kuss! Leszállás, vagy - kiáltott a hegy felőli és mellemnek nyomta a fegyver csövét.

- Ne, te marha! - förmedt rá a másik - hisz ő -, most ismertem rá, az itteni agronómus. A nyáron együtt katonáskodtunk ...!

- Nicsak? Te vagy a Szőke?! - a szeplős arcú szakaszvezetőt neveztük magunk között csak úgy: Szőke! Mit kerestek erre?! Csak nem ti is?!

- De igen, Józsi bátyám! - válaszolt a kérdező - ez a marha - társára mutatott - mindenáron menni akar!

- Ne papolj! - vágta rá amaz, közben elhúzta előlem a fegyver csövét. - Sietnünk kell - mondta még - amíg le nem zárják a határt.

- Ki zárná le - kérdeztem megütközve.

- Hát azért jöttünk volna - így a Szőke -, a hadosztály még megmaradt törzsét, köztük minket is ide irányítottak a határra.

- Azért nem kell annyira sietnetek, elintézem a dolgomat, utána, ha még akkor is menni akartok, magam viszlek át benneteket, hogy ne essen bajotok.

Felültek, s míg Balfra érkeztünk, elmondták, hogy gépkocsikon érkeztek Balfig, ott megálltak füttyenteni, s Ők lemaradtak a kocsiról... -

- És maga?, hogy s mint Józsi bátyám - kérdezte Szőke - még mindig agronómuskodik?

- Itt kiskomám, és bizony elég sok gonddal...!

- Nem lenne kénytelen! - így a másik.

- Mindnyájan nem szökhetünk meg - válaszoltam -, a gazdaság irányítói közül cselekvőképesek így is csak ketten maradtunk!

- És a többiek?!

- Isten a megmondhatója, egyik bújik, a másik szökik, a harmadik lesi, hogy mi fog kialakulni...!

- Na, szép dolog - ezt már társa felé mondta -, te húzódozol -, akkor mit várnak tőlünk? Megyünk! jelentette ki megmásíthatatlanul.

- Helyes - vettem közbe - de most már tartsanak velem, úgy biztosabb.

- Megegyeztünk - tette rá Szőke a pontot - úgyis kellene már zabálnunk valamit, mert erősen kezd korogni a gyomrom!

A major bejáratánál kis, köpcös, hadaró beszédű brigádvezető álldogált, néhány kópházi munkással pörlekedett:

- Azt gondoljátok, hogy most már szabad préda minden? - a szatyraik felé bökdösött -, zabáljatok munka közben, amennyi belétek fér, de hazavinni -, azt nem...! Öntsétek ki szépen a többi mellé! - odajött a kocsihoz, de még mindig a munkások felé fordulva: láthatjátok, hogy nem babra megy a játék, már az agronómusunk is katonákkal jár!

Hirtelen rám tört a nevetés, de a katonákra is, hogy a könnyeink potyogtak.

- Nem úgy van az Palkóm - mondtam, mikor kicsit lecsillapodtam -, amit elvisznek a tarisznyában, azt leszedik néhány perc alatt. Az a lényeg nekünk, amit azon kívül egész nap begyűjtenek! Ugye így van? Bugledics bátyám - név szerint ismertem őket.

- Úgy igaz, agronómus elvtárs! De látja a Palkó min szaroskodik...!, talán ezért is maradnak otthon többen.

- Jól van bátyám - mondtam - nincs semmi baj, hazaérve mondják el a többieknek is, hogy holnaptól senki nem nézi a tarisznyájukat, csak jöjjenek, de minél többen, most pedig menjenek, mert mindjárt besötétedik! - Mikor pedig elmentek:

- Látod Palkó - szóltam a brigádvezetőhöz - ez lenne az oka, hogy napról-napra kevesebbet küldesz a prэшházhoz!?

- A fenét - mondta ő - az egész falu csencsel az osztrákokkal, abban több a pláne! De jöjjenek beljebb, ott van már egy kis murci is! - a katonákra célzott nyilván -, s gyorsan megnyugtattam:

- Nem kell tőlük félned! Barátaim! A Fertődülőben futottunk össze! Ha nem, ha volna kéznél egy kis harapnivaló..., éhesek szegények - reggel óta nem ettek... -

- Csak nem azok közül valók akik kora délután erre vonultak?

- Eltaláltad!, azok közül valók, csak lemaradtak. Ők nem akarják már védeni a határt, inkább odébb állnak!

Bementünk az irodába. Ott volt aztán szőlő, bor, kenyér, sonka, és szalonna mellett még frissen sült hurka is.

- Egyenek! - kínálta őket Palkó - jó szívvel adom! Én már úgyis beleuntam a sok disznóságba... - Nem sok biztatás kellett, a két katona alapos pusztítást végzett. Majd leöblítették egy-egy korsó murcival.

- Egy darabig bírni fogjuk - veregette meg a hasát Szőke -, kár lett volna lepuffantani Józsi bátyámat! Láthatod, te barom - társát becézte így -, mielőtt elsütnénk, jól meg kell néznünk magunknak azt, akire célzunk.

Megköszönték Palkónak az elemózsiát, s bár még mindig csak szürkület volt, miután én is meg tudtam amit akartam, elindultunk visszafelé... - A lovak nem tudhatták, hogy nem egyenest haza hajtunk, így saját ösztönük lendítette őket egyre sebesebb vágatába, s szinte érezhető volt csalódottságuk, midőn a prэшházhoz vezető bekötő úthoz érve jobbra rántottam a gyeplőt, s folytattuk a száguldást Fertőrákosig.

- Bemehettünk volna, hogy bemutassam családomat - fordultam Szőkéhez.

- Nagy örömmel tettünk volna eleget Józsi bátyám, de úgy gondolom, jobb ha minél előbb - túl leszünk! Majd írni fogunk odaátrol ha nem veszi rossz néven.

- Már hogy gondold? - nem is tudom mi lett volna velem, ha történetesen nem titeket hoz a sors az utamba... -

- Azt hiszem ennek mi is örülhetünk - volt a válasz. - Nem voltak túl beszédesek, s ahogy közeledtünk a célhoz, még visszafogottabbak lettek. Rájuk is kérdeztem:

- Mi van Szőke? tán megbántátok? még visszatáncolhattok!

- Nem Józsi bátyám! Csak hát nem mindegy az embernek ...! A versre gondolok „itt élned, s halnod kell”, de hát kié ez az ország?! A népek országútja lett ismét szép hazánk...! Hiába volt jeles érettségim, úgy hiszem mindenben megfelelttem a felvételin is, mégis egy csipás szemű idegent vettek fel helyettem az egyetemre. A nemzetiségét nem is említem, mert én nem teszek kivételt, vallom, hogy az egyik ember annyi mint a másik, ez a tény azonban nem enyhíti csalódottságomat: szülőházamban kussolnom kell, várni, hogy majd valami csoda

folytán megnyílik előttem is az út. Hisz tudja: orvos szeretnék lenni, már gyerekkorom dédelgetett álma: gyógyítani a beteg embereket!

- Kívánom, kiskomám, hogy odakint több szerencséd legyen! - nem folytathattuk, mert nagyon hamar célhoz értünk, azaz: egy eszeveszetten handabandázó embergyűrűbe, amelynek a közepén éppen az én egyik brigádvezetőm, aki egyúttal a község párttitkár volt, igyekezett elhárítani a mindenáron nyakára feszülő kötelet... -

- Látod Szőke? - mondtam -, hát nem a sors iróniája, hogy belém botlottatok! Éppen jókor érkezünk! Lőjetek a levegőbe! - a katonák gondolkodás nélkül, szinte parancsszóra cselekedtek. A tömeg figyelme felénk fordult.

- Helyezkedjétek tüzelőállásba - mondtam én -, majd utat nyitok. - Látván, hogy a lovak kíméletlenül beléjük taposnak, nem különben a két fegyveres jelenléte szétugrasztotta a tömeget ... - Hogy mennyi hasonlóság van ember és állat között?! Egy kis vérszag, s máris elveszíti fejét, ott azonban bizonyára más is volt - gondolom: bosszú! Sokan haragudtak rá, még a földosztás idejéből, nem sok biztatás kellett ahhoz, hogy felhúzzák az első fára -, az erélyes fellépésre azonban visszatáncoltak. Néhányan - a kötelet szorongató ember is - igyekeztek kereket oldani, a többség azonban maradt, de inkább csak azért, mert nagyobb részt az én munkásaim voltak. Leszóltam a brigádvezetőnek:

- Ugorj fel, vidd a két katonát a határhoz, az embereket pedig bízd rám! - Nem kellett sok biztatás: ő ugrott fel, én pedig le.

- Sok szerencsét! - kiáltottam a katonák felé, de hogy hallották-e a lármától, nem tudom, a kocsi persze elvágatott, én pedig ott maradtam az emberek gyűrűjében.

- Mitől vagytok így felpaprikázva - kérdeztem -, ki volt a köteles fickó? - Jobbára cigányok voltak s várnom kellett, míg csillapodott a nyelvük és képesek voltak értelmes válaszra:

- Nem ismerjük agronómus elvtárs - szólt az egyik mellettem álló -, idegen lehetett! - A másik pedig:

- Valamikor itt lakhatott! - a harmadik:

- Régi huzavona volt közöttük...!

- És nektek miben ártott, hogy nem segítettetek neki, sőt...! bántott benneteket, haragszotok rá valamiért?, vagy csak szórakozásból segítettetek volna felakasztani?

- Jó ember ő, de azért van valami a háta mögött, mert mi mindig kevesebbet keresünk a többi brigádnál! - ezt az egyik asszony mondta, aki igyekezett utat törni hozzám, amidőn pedig odaért - gyér utcai világításban is felismertem:

- Hát te is Sárrika? - fordultam feléje -, tán veled is kellemetlenkedett? - Szép, fiatal cigány-asszony állt előttem.

- Én segíteni akartam neki, meg itt mindnyájan, ugyi emberek? Ezért is kavarogtunk körülötte, hogy ne tudja az a pimasz a nyakába dobni a kötelet... -

- De húztad volna te is ugyi? - úgy mondtam, ahogy ő.

- Isten ments! Az uramat akartam hazavinni! Tök részeg volt már, mikor elindultak a kocsmából...!

- Ne lefetyelj annyit, Te! - fiatal cigány férfi karon ragadta Sárit, félre lökte, majd: - Menjünk emberek haza, jobban járunk! - e szavakkal egyidőben elmarkolta a karomat és húzott kifelé a körből: - Jöjjön, mert itt elég egy kurjantás és maga lóg a titkár helyett! - Nem szabadkoztam,

mentem mellette egészen a cigánytelepig. Csak ott csatlakozott hozzánk Sára, a szép cigányasszony, akinek édesbátyja volt a kísérom.

- Jöjjön, drága agronómusunk, nálunk biztonságban lesz! Nem tudni, hogy az a csőcselék egyik pillanatról a másikra mit gondol?! - Ezt már az asszony mondta, miközben kitérte egy csinosnak mondható kis házikó ajtaját. - No láthatja, mennyivel barátságosabb itt, kerüljön beljebb, Te is bátyó! Jó, hogy éppen ott voltál, de magam is kihoztam volna! Láthatod - tette még hozzá, s közben megvillantotta ujjai közt a zsilett pengét -, már el voltam szánva ...!

- Igazán hálás vagyok maguknak, de nekem mindenképpen haza kell mennem!

- Tudom, tudom - rebegte Sára -, ismerem a kisasszonykát, bizony haza kell mennie, de egy kicsit várhat, hogy csillapodjanak a kedélyek, bátyó majd figyelemmel kíséri az utat, hogy ideirányítsa a kocsit, ha lesz, aki visszahozza... -

- A kocsit most nem fontos! Ki tudhatná vissza jön-e - válaszoltam, s közben körülnéztem.

Tágas konyhában álltunk, három aprócska gyerek sorakozott körénk. Senki nem tudta volna megmondani melyik fiú, melyik lány?! Látszott rajtuk, hogy évről-évre jöttek, ha akarták a szülők, ha nem! Különböző tiszták voltak, s a ruhájuk is gondozott. A bútorzat bár szegényes, de kényelmes és nett volt, akár ők maguk! Mindenben látszott, hogy fajtájuk elitjéhez tartoznak!

- És Izabella? - hirtelen csúszott ki a számon, ugyanis eszembe jutott, hogy a szépasszony húga, Izabella is velük lakik.

- Itt vagyok! - kinyílt a szoba ajtaja és egy hamisítatlan kreol szépség dugta ki fejét -, hallottam a hangját, agronómusunk, csak előbb elkészítettem a gyerekek fekvőhelyét. - E szavakkal egyidőben kilibbent, s már tolt is maga előtt a csöppségeket. Addig csak a munkahelyén láttam Izabellát és csak futólag...! Akkor azonban hogy lemosakodva, kifésülködve a gyerekek ágyba dugása után kijött, szinte megbűvölt, s kis ideig rajta felejtettem szemem. -

- Ugyi csinos a húgom! - szólt hozzám Sára.

- Mondtam már, hogy ne ugryzz! - igazította helyre Izabella nővérét -, nem tudom leszoktatni a ronda beszédről... -

- Nem szégyen az, Izabell - védtem Sárát -, de hogy Te csinos vagy, az nem is kifejezés...!

- Na látod, Te bibasz!? - mondta Sára -, köszönöm, hogy kiiktatta, a húgocskám fönny hordja az orrát, de bíz majd ha körülötte is csipognak a csemeték!?

- Körülöttem nem fognak csipogni, mert nekem elég lesz egy, esetleg kettő! - Izabella gondosan letörölt egy széket, közben félreérthetetlenül felém kacsintott -, az álmunkat azért nem viszi el, ugye kedves agronómusunk? - Leültem:

- Köszönöm, drága! már így sem tudom mivel viszonzni szívességüket.

- Most nem a viszonzás a fontos, hanem hogy mielőbb épségben hazakerüljön innét, egészített ki Sára.

Észre sem vettem, mikor ment ki a fiatalember, csak hárman voltunk a konyhában. Az asszony, látva aggodalmamat, magabiztosan folytatta: - Ha nem jönne vissza a kocsit, itt vannak a kerékpárok. Majd bátyó elkíséri magát.

- Igen, de reggel maguknak is kellene!

- Azon már igazán ne fájjon a feje, majd elibe ülök és visszahozom! - Izabella szavait utánozhatatlan mosollyal egészítette ki -

- Te szégyentelen! - szólt közbe Sára -, mire gondolsz?

- Semmire, te buta, hát ott lesz a bátyó is! - Sára felé beszélt, de egy pillanatra rám kacsintott:
- Úgy félt, mintha nem is lennék már 16 éves, pedig az vagyok, sőt el is múltam már és unom ezt a beskatulyázást...!

- Látja, agronómusunk - így Sára -, igaz, hogy csak néhány évvel vagyok nála idősebb, de szegény anyánk helyét igyekszem nála betölteni, s így visszaél jóságommal... - Izabella meg-simogatta nővére haját:

- Ne félj, tudok vigyázni magamra! Meg aztán a mi agronómusunknak olyan világszép felesége van!?

- Tőle nem féltelek, inkább őt tőled...! - Izabella kacagott:

- Hallja? - felém - ez igazán jól hangzott. Remélem nem fél tőlem?

E pillanatban a férj és a bátyó egyszerre toppantak be a konyhába:

- Hát kocsis az nincs - szólalt meg a fiatalember -, elindultunk kerékpárral. Tud kerekezni?

- Már hogyan tudnék - válaszoltam -, amíg távol volt, megegyeztünk, hogy Izabella fogja visszahozni -, Őt visszük magunkkal.

Idősebb néni nyitott ránk, Sára rátámadt:

- Hol marad ilyen soká néne? - felém pedig: - Anyám nővére, ő van napközbe a gyerekekkel...
-

- Nem lehet a temetésről hazafutni lányom - válaszolt az asszony, lócára dobva nagy fekete kendőjét -, egy kicsit elbeszélgettem ezzel is, azzal is. Ritkán mozdulok ki hazulról...!

- Menjen nyanya, egyen, aztán pihenjen le - szólt közbe a férj még mindig kapatosan.

Az asszony odament a tűzhely mellé, falt néhányat a melegen tartott ételből, aztán eltűnt a szobában. Szétnéztem magam körül:

- Talán indulhatnánk - mondtam -, mire Izabella magára kapta kabátját, majd hátrament a külső kamrába, hogy előhossa a kerékpárokat, de csak egyiket, a vázast kellett, mert a bátyó, aki kissé távolabb lakott, magával hozta az övét és odaállította az ajtó elé.

- Nem fogsz fájni? - kérdeztem a lányt.

- Majd maga melegít - mondta -, visszafelé pedig tekerni fogom!

Indulás előtt Sára aggodalmaskodott:

- Aztán vigyázzanak nagyon! - mire a bátyó előhúzott egy kb. 30 cm. törkést, a lány ujjai között pedig megvillant a penge, melyet ugyanolyan ügyesen kezelt, mint nővére. Hallottam már előtte is róluk -, csak az közelíthetett hozzájuk, akit engedtek. Mégis midőn Izabell felült elém a vázra és megkérdezte: nem félek-e? - valószínűleg úgy értette: tőlük, kissé borsózdott a hátam. Szavakkal pedig:

- Ha félnem kellene, bizonyára nem segítenének! - búcsút inttem a házaspár felé, s elindultunk...!

A falu üres volt, gyorsan áthajtottunk rajta. A kerékpár lejtőnek lefelé magától is gurult. Izabella egyre hátrált az ölem felé, mit akarhat ez a lány, hisz ilyen körülmények között, meg egyébként se...! De persze a test nedvei akarattunktól függetlenül is üzemelnek és a fel-

emelkedett szerszám dörzsölni kezdte a lány farát. mire a lány hátranyúlt és gondolkodás nélkül elmarkolta:

- Na ne huncutkodj! - próbáltam hátrálni, de hová...?
- Jó kemény dákJója van agronómusunk! Ilyen korán borjúkötélre fogta a neje?
- Már hetedik hónapban van!
- Sógorom utolsó éjjel is nyaggatta nővéremet. Azt tartják: annál könnyebben szül...!
- Mi mindent tudsz te, lány?!
- Majdnem mindent és még sem voltam még senkivel!
- Igazán mondod, vagy csak ugratsz?
- Esküszöm! Megcsalta már a feleségét?
- Nem és nincs is szándékomban!
- Velem sem?!
- Attól függ, hogy értelmezed a csalást?! El nem hagynám családomat a világért sem!
- Én magának adnám magam minden igény nélkül!
- És ha úgy sem kellenél?
- Akkor megölném, mert tudja meg: már régóta szeretem, csak maga észre sem akar venni, bezeg nővéremmel ottjártában mindig heccelődik.
- Engedd már el Izabell! Még felfigyel a bátyád! - a fiatalember vagy 10 méterrel előttünk járt.
- Előbb ígérje meg!
- Mit?
- Hogy velem lesz! Addig nem adom magam senkinek!
- Megígérem, de most ne kínozz, nem alkalmas az időpont!
- Nem felejttem el!
- Én sem!

Elengedte, de a merevség csak a hátunk mögött egyre erősödő hintó robajára engedett fel. Megálltunk, hogy meggyőződjünk róla, ki hajt ilyen veszettül? Nyilván az én kocsim volt, bakján a titkár-brigádvezetővel. Izabell egy hirtelen fordulattal szájon csókolt. Egyik sem vehette észre, mert azon nyomban felkapott a kerékpárra és indult visszafelé. Bátyjának ugyancsak tekernie kellett, hogy beérje.

- Elmentek? - kérdeztem mihelyt felültem a bakra, melléje.
- El! De mit kezdjek ezekkel ni? - az ülés alatt két géppisztoly és két övnyi kézigránát húzódtott meg.
- Hajítsd ki! - szóltam rá - a telepre nem visszük be!
- Inkább megtartanám őket! Sohasem tudja az ember... -
- Ahogy gondolod, de a telepre nem jöhetsz velük!, pedig jobbnak látnám, ha pár napig nálam maradnál és nem mutatkoznál, amíg a helyzet ilyen zavaros. Ma délután vonultak fel a győriek lezárni a határt -, elmondtam kalandomat a két katonával. Lesznek biztosan hozzájuk hasonlóak és tovább állnak, de a többség az marad és az ő asszisztálásukkal a rend is helyre áll.

Megszűnnek az atrocitások, mint amilyenben része volt...! Ismerted a bujtogatókat - kérdeztem csak úgy melleleg odavetve.

- Igen! Az egyiket! Kitelepítéskor az apja házát kaptam, de esküszöm, hogy merő véletlen volt. Semmi köze a párttitkársághoz!

- Szerencséd volt! Főképp ma...!

- Nem is tudom, hogy köszönjem meg, amit tettél értem!

- Mit köszönnél? Ha nem jön a két katona, eszembe sem jutott volna Fertőrákosra menni... -

- Talán okosabb lenne hallgatni rád - mondta -, még visszajöhetnek, de ott van a család kétségek között...! Úgy határoztam, hogy magamhoz veszem ezeket a fegyvereket és gyalogosan visszaindulok. Majd a mellékutakon megyek! Egyébként is elég sötét van és feltámadt a szél!, ha csak bele nem ütök valakibe észrevétlen hazajutok, ott pedig elég nagy a ház és a melléképületek...!

- Ahogy gondolod! - ezzel be is fejeztük a beszélgetést, ő leszállt, derekára csatolta a kézi-gránátokat, vállára vette a két géppisztolyt -, hirtelen a jó szerencsét köszöntés jutott eszembe a búcsúzásnál:

- Aztán vigyázz - mondtam - és ha mégis..., tudod hol lakom!

Ő visszafelé, én pedig előre indultunk... - A présházhoz vezető dűlőúthoz érve két lovassal találkoztam. Csak akkor ismertek fel, mikor a hintó mellé léptettek:

- Hál Istennek! - kiáltott fel örömmel, amelyik előbb ért közelembe.

- Csak nem a gyerek?!

- Nem, de mivel sokáig elmaradt és... -

- És?!

- És Ancsika is otthagya! Megszökött a kis szajha a legényével! El sem búcsúzott senkitől...!

Semmi sem talált volna felkészületlenebbül, annyira megbíztam abban a lányban, s főképp KisJózsi miatt...! Jobban ragaszkodott hozzá, mint az anyjához, mert Magdikám, bár vér a vérből volt, a gyermeket is csak irántam való nagy szerelmének láncszemeként tartotta számon. Neki én voltam minden! Aki kettőnkől fakadt, nála már csak másodrangú szerephez juthatott.

A lovak alig bírták, de mintha együtt éreztek volna velem, szinte berobbantak a présház udvarába, ahol feleségemet a két brigádvezető-lány sétáltatta, KisJózsi pedig előttük futkározva bömbölt. Nesze neked, Józsi - gondoltam -, lesz még itt újabb meglepetés is -, de hála Istennek nem volt.

Ölembe vettem feleségemet és úgy vittem haza, a lányok pedig a gyermeket hozták, miközben elszenveték kis ökleinek csapásait, mert annyira ahhoz a lányhoz volt szoktatva, hogy meg sem igen tűrt másokat maga mellett.

Mivel a lányoknak másnap dolgozniuk kellett és már igencsak belenyúltunk az éjszakába, megköszöntem segítségüket és aludni küldtem őket, mi pedig hárman együtt egy negyedik még ismeretlennel összeölelkezve, igyekeztünk visszavarázsolni az október 23. előtti boldog időket...! KisJózsi visszaköltözött hozzánk, úgy érte: a mi szobánkba és mesét mesére halmozva babusgattuk, míg vele együtt mi is mély álomba nem szenderültünk. Fáradtak voltunk, de inkább kimerültek! Na, nem a munkától, azt könnyebben viseltük volna...!

Szokásomból eltérően tovább nyújtózkodtam az ágyon és figyeltem, őriztem a két gyermek álmát, fiamét, feleségemét, mert igazából gyermek volt még ő is, nem beszélve arról, aki csak kezd kifelé gyürkőzni: Hannibal ante portas! Árnyék vetődött az ablakra, két pufajkás árnyéka. A munkások csak kádár huszároknak nevezték őket. Az egyikben a főkönyvelő helyettesre ismertem -, honnan a csudából kerültek ezek elő, hisz néhány nappal előbb mikroszkóppal sem lehetett volna felfedezni őket. De Ő az! Ők azok! Előjöttek a patkányok...! Vállukon géppisztoly, övükben kézigránát, amit a katonák elhajigáltak ők felszedték, s most riogatják a békétlenkedőket. Hát visszajöttek a kommunisták, vagy a fene a megmondhatója, kicsodák, mert olyat, mint a fertőrákosi párttitkár csak ritka példányként mutogathatnának ...! Két koccanás az ablakon:

- Be ne törd, te állat - kiáltottam ki, majd kiugrottam az ágyból.

Kommunisták? hisz ha azok lennének...? Az egyikről biztosan tudom: főkönyvelő akar lenni, a másik pedig talán igazgató, vagy ki tudja? Ami biztos: egyikből sem a termelő munka hőse lesz! Kimentem, hogy üdvözljem őket:

- Mi újság, elvtársak, minek köszönhetem a korai látogatást?

- Korai?, legfeljebb magának - válaszolt a főkönyvelő helyettes, míg a másik csak bámult rám -, hogyan lehetséges, hogy egy agronómus, akire több száz munkás van bízva, reggel kilenckor még az ágyban, s pizsamában fogad?

Az egyik kocsis, aki éppen a balfi területre volt beosztva és üzenetet hozott részemre a brigádvezetőtől, helyettem is kimagyarázkodott:

- Az igaz, hogy már 9 óra és én már másodszor fordulok Balfról, de arra nem gondolnak az elvtársak, hogy a mi agronómusunk mikor kerülhetett ágyba, vagy egyáltalán volt-e ideje lefeküdni, mert én éjfél után mentem ki pössenteni az udvarba, s ő akkor hajtott be. Már éppen keresésére indultak...! Ami pedig munkáját illeti bizonyára nem kurváskodni volt, mert ahonnét eddig csak gyéren csordogált a szőlő, most ömlik, íme az üzenet...! - Egy cetlit nyújtott felém, a főkönyvelő helyettes azonban kikapta kezéből és hangosan olvasta: ... azt hiszem az este megbabonáztak ezeket az embereket, mert majdnem mindenki megjelent! Több szállítóeszközt kérek! Jöhet teherautó, vagy zetor, mert olyan helyre értünk, ahol tudnak forgolódni. üdv. Pali.

Mintha ott sem lettek volna a pufajkások, visszamentem a lakásba:

- Hamarosan jövök! - súgtam feleségem fülébe, aki éppen álmosan nyújtózkodott -, magamra kapkodtam a ruhaneműt, majd a lakás ellenkező oldalán az udvaron tartózkodó teherautóhoz rohantam... -

- Álljon meg, ember! - kiáltott utánam az egyik martalóc -, már ki is adtam az utasítást a várakozó sofőrnek, midőn fűjtatva beértek: - azért ránk is szentelhetne néhány percet, agronómus elvtárs!, hebegte lihegve a főkönyvelő helyettes.

- Mondja, kérem, miben tudok maguknak segíteni? - álltam elibe.

- A disszidálni akarókat szedjük össze - volt a válasz -, itt leszünk a prэшáznál, ha összeakad velük, irányítsa őket ide!

- Minek néznek Önök engem? - talán kissé durva voltam -, ha ide ki tudtak jönni, akkor tovább is tudnak menni! Járják a határt, s ha szerencséjük lesz, az Önök dolga, hogy mit csinálnak velük. Azt azonban előrebocsátom, hogy többnyire ők sem fegyvertelenek, s még csak nem is piskótával lőnek. Volt szerencsém tegnap néhányhoz és csak a jó szerencsémnek köszönhetem, hogy élek.

Elgondolkodtak a tőlem hallottakon, láttam, hogy bizonytalanok, de nem vártam be, míg valamire is elszánják magukat, visszamentem feleségemhez, akivel megegyeztünk, hogy Ancsika helyett keríték valakit, mert nem maradhat egyedül KisJózssival...! A terhesség ebben a szakaszában már bármi előfordulhat, korai szülés is! Bekaptam néhány falatot, közben a fiammal szórakoztam, aki már ott lábatlankodott körülöttünk. Annak örült legjobban, ha feldobtam a levegőbe, majd elkaptam. - Még, még - kiáltotta, de sajnós a játék csak rövid ideig tarthatott, mert mennem kellett... -

- Hozok valakit! - kiáltottam feléjük elmenőben, aztán felugrottam a hintóra -, az udvaros már hozta elém - és elvágattam... - Fel akartam menni a Dózsa brigádhoz, de a cárhalmi erdőhöz érve hirtelen megdöntöttem magam és az erdő alatt a fertőrákosi terület felé indultam.

Miért ne - gondoltam -, ha cigány is, egészen intelligens lány, s ha menni akart volna, már lett volna ideje. Aztán mért félnék tőle jobban, mint mástól? Egészen senkiben sem bízhatunk meg, s az élet maga is hazárdjáték! De persze előbb nővérevel kell beszélnem, azért is, hogy ideiglenesen megbízzam a brigád vezetésével -, míg a titkár helyzete jobbra nem fordul...! Az elégedetlenkedők közül mindig a hangadót kell kiemelni, már pedig a brigádban Sára viszi a prímet! Jól tudtam, hogy mivel ők a faluban őshonosok, többet mernek a titkárral szemben is... -! Sokat civódnak, de mindig kibékülnek, én pedig visszamenőleg is meg voltam elégedve munkájukkal. Csak három, négy napos szünetidőre lenne szükség és végzünk, utána átcsoportosítunk...! Így spekuláltam magamban, s egyszer csak nagyot zökkent a kocsis, megtorpantak a lovak -, egy fiatalember ugrott elibük és megálljt intett felém...!

- Nem mehet tovább agronómus elvtárs, mert egy kidőlt fa eltorlaszolta az utat. Menjen le a lucernaföldön a középső dűlőútra! Visszafelé eltakarítjuk!

Úgy tettem, ahogy mondta. A lucerna gyökerei megkötik a talajt, meg eső is régebben volt, így könnyedén gurultam lefelé. Arra gondoltam, hogy tavasszal az egész terület - az erdő aljától a Balf-Fertőrákosi kövesútig vadszőlő alá lesz előkészítve. Eltűnik a romantika, a régi poncichterek szerszámos bódéi, melyek a félévszázados cseresznyefák alatt szerelmesek melegágyai voltak. Tűzre kerülnek a fákkal együtt, hogy helyet adjanak az 5-6 méterre felfutó liánnak, amely majd a jövő nemes fajtáinak alanyát adja... -

Már mélyen bent jártam a szőlők között, s a hirtelen támadt kiabálás, rikoltozás jelezte, hogy nemcsak a kéz, a száj is dolgozik! De hát ez vele jár, főképp náluk! Az a fontos, hogy a puttony is teljen... -

- Álljon meg, agronómus elvtárs - hangzott jobbról is balról is: idejöjjön! - Felálltam a kocsi-ban és körbejártattam a szemem - innen is, onnan is, boglyas, fekete cigány fejek pislogtak felém, hegedűhúrra termett ügyes ujjakkal szántottak a tőkék között. Figyelemreméltó népség ez, csak bánni kell tudni velük! Amint megpillantottam Sárát, leszálltam és odamentem hozzá... -

- Csak nincs valami baj? - kérdezte rám pislantva sötét szempillái alól.

- Baj az mindig van - mondtam -, de ez a mostani helyrehozható! Megjött a brigád-vezetőjük?

- Mán hogy jött vóna? Jobban betoijt ő annál!

- Tán ha körbeszurkálnák a szalmakazlát, ráakadhatnának - mosolyogtam, s Ő is visszakacsintott.

- Ugye nem lesz baj a tegnapi miatt - kérdezte kissé visszafogottan - halkán, hogy csak én hallhattam -.

- Miért lenne? Maguk csak ki akarták menteni, vagy tán nem így van?
 - De, de, így igaz! - és nagyot kacagott -, hogy maga milyen jó pofa!
 - Gondod legyen arra, hogy semmiben se kerüljetez hátrányos helyzetbe... -
 - Mire gondol maga? Nevetnem kell!
 - Komolyan beszélek Sára!, írni, olvasni tudsz, számolni még jobban, a többi adottság, ami még kell hozzá túl is teng benned!
- Sára elkomolyodott! Észrevettem, hogy néhány méterrel odébb Izabella ugyancsak nyújtogatja a nyakát -, szegényke féltékenyekedik?!
- Na és van még egy dolog Sára - folytattam - és ez sem kisebb! Mondhatom?
 - Mondja, na! - a szeme már kacagott -, nem tagadom, tetszett nekem ez a szép cigányasszony, de nem gondoltam semmi egyéb...!
 - Tudod te otthon nélkülözni Izabellát?
 - Má meg miben töri a fejét?
 - Tudod, vagy nem?!
 - Asz attól függ!?
 - Elment az a kislány, aki eddig feleségem mellett volt és tudod, hogy most nem hagyhatom magára a gyerekkel. Izabellára gondoltam, természetesen a fizetést is beleértve, nem szenvedne semmiben hiányt, illetve hátrányt...! - Sára mellém lépett:
 - Tudja, hogy az a lány szerelmes magába? Hogy még rám is féltékeny?
 - Majd ha ott lesz, kiábrándul belőlem! Nos?, beszélj vele és ha igen, máris fogja magát és költözzön hozzánk! Ha nem lennék otthon, feleségem elrendez mindent. Ruháért se kell hazamennie, mert ha jól saccolom, feleségemmel egysúlyú...!
 - Nem is akar beszélni velem?
 - Magára bízom Sára, de kérem ne hagyjon cserben, hisz láthatja, hogy se éjjelem, se nappalom! - Ezzel anélkül, hogy Izabellával szót váltottam volna, tovább indultam.

Nagyon szép, verőfényes idő volt, szinte élvezet volt a szabadban tartózkodás és az emberek is, főleg mivel a nagy munkának már a vége felé jártunk, jókedvűek voltak. Csattogott, zengett a dal a magyar, a sváb, keveredve a cigánnyal. Csodálatos a természet: egyik nap áthatolhatatlan köd borít be mindent, a hideg, párás levegő csontig hatol, s másnapra eltűnik, mint a fény, ha árnyék vetődik rá, felszippantják az erősödő napsugarak -, de meddig?! A nap sugarai, melyek mintegy a föld könnyét, felisszák a dermesztő párát, egyre gyengülnek, itt van az ősz, s rohamosan haladunk a télbe!, sietnünk kell a betakarítással. Felmegyek - gondoltam -, megnézem még a Ságvári brigádot, aztán ha nem jön semmi közbe, délután a prэшáznál csinállok rendet. Inkább csak a kierzjedt must pincébe szállítására gondoltam, mert Tóni bácsi, aki távollétemben a mindenes szerepét töltötte be, olyan rendet tartott, hogy azon már csak rontani tudtam volna.

Visszafelé is az erő alatti utat választottam, mert az volt a legrövidebb és hála az embereknek, a vastag fa, amely elzárta az utat, már felfűrészelve, méterbe rakva gőzölgött. Amint kértem a cárhalmi úthoz - onnan a Dózsa brigád területén átvágva szintén az erdő alatt vezetett az út a ságváriakhoz - egy vasutas ruhás férfi lépett ki az erdőből, s előbb félénken, majd megemberelve magát bátran felém indult:

- Jó napot barátom! - köszönt illendően -, meg tudná mondani, merre közelíthetnék meg leghamarább a határt, de lehetőleg úgy, hogy kikerülhessük a katonákat, meg a pufajkásokat, mert mint láttuk: már szedik össze a hozzánk hasonlókat. Nekünk életbevágó lenne elmenni! Ugye megérti? - az erdő felé mutatott - az egyik bokor mögül két tizenéves fiú és egy 30-35 éves körüli asszony ijedt ábrázata figyelt felénk -, szinte naponta találkoztam menekülő csoportokkal, de magányos családdal még nem. Mi a fenét csinálhatnék, hisz valójában magam sem tudom, hogy hol húzódik a határ, pedig elég régóta taposom ezt a vidéket. Ötletszerűen a Dózsa brigád egyik munkása jutott eszembe, aki pár nappal előtte odaát járt, de visszajött... - Megnézem - gondoltam, s ha kint van a területen, segítek ezeknek a szerencsétleneknek. A rákövetkező pillanatban azonban mégis másképp határoztam: Ha már bennük annyi bizalom volt irántam, hogy meg mertek szólítani, nem lenne illő csak úgy egyszerűen lerázni őket a nyakamról. Bemutatkoztam:

- Ennek a nagy területnek az agronómusa vagyok! Jól tudom, hogy előző nap óta ismét lezárták a határt, s mivel jól ismerem a vidéket biztonságuk érdekében cselekszem, amikor arra kérem: üljenek fel mellém, összeszorulva elférünk, lakásomra megyünk, mint frissen érkezett pesti rokonok, mondjuk: unoka bátyámék, s majd este, de minden esetre alkalmas időben, biztonságos kísérettel tovább mehetnek.

Az asszony és a fiúk, akik közben csatlakoztak apjuk mellé, helyeselték és köszönték ajánlatomat:

- Így ismeretlenül örülhetünk, hogy eddig eljutottunk - így az asszony, mivel a férj se a-t, se b-t nem mondott, a fiúk pedig visszamentek a bokorban hagyott kis cókómókért -, felpakoltuk, s miután ők is elhelyezkedtek, elindultunk a telep felé.

- Bárkit állítanék is maguk mellé, hogy mutassa az utat - magyaráztam a férjnek -, nappal, amikor teli a határ különböző gondolkodású és főleg különböző jellemű emberekkel, kész lebukás lenne részemre is!

- Tisztában vagyok vele barátom - válaszolt a férj -, hogy maga milyen kockázatot vállal!, éppen azon gondolkodtam: vajon miért teszi?! - A vasutas belém kapaszkodva beszélt, ugyanis a kocsi a jó rugózat ellenére erősen dülöngélt.

- Mindnyájan Ádám és Éva gyermekei vagyunk uram, vagy talán helyesebb ha gyakoroljuk a megszólítást: bátyám!

Kinyitotta az előtte, azaz a lába előtt heverő kezításkát, odapillantottam, volt benne vagy 50, vagy több köteg százaz:

- Ezt mind magára hagyom, nem kívánom ingyen...!

- Nekem nem kell se pénz, se más - válaszoltam egy kicsit talán sértődötten -, csak arra vigyázzanak, hogy el ne árulják magukat, mert hozzám is jöhet bármikor ellenőrzés!

- De nagyon szép vidék ez! - áradozott hátul az asszony - és maguk nem akarnak elmenni? Bátyámnak hatalmas ültetvényei vannak Argentínában, velünk jöhetnének... -

- Egyelőre maradunk! - erősen kellett fogynom a lovakat, mert az út meredek szakaszához érkeztünk és nem jutott időm magyarázkodásra.

A telepet már felülről is lehetett látni és nekem már megszokott volt: a gazdasági épületekkel, a munkásotthonnal és a prэшázsal első látásra üdülőtelpnek tűnt. De nem is az épületek vonták magukra az idegen figyelmét, inkább évszakonként változó természeti adottsága: a domboldal akkor éppen, a szőlőlevelekre rátűző napsugarak fényében, óriási rubintként csillogott, míg szemben, a nádas, aranybrokátként gyűrűzött a gyengén simogató őszi szélben... -

Dehogy hagynám itt - gondoltam akkor - ha ingyen kapnám Argentína legszebb ültetvényeit, akkor sem! - De már meg is érkeztünk, feleségem és fiam épp az udvaron vigasztalgatták egymást...! A kölcsönös bemutatkozás után bementünk a lakásba és tájékoztattam feleségemet a jövevényekkel kapcsolatban, neki persze nem volt ellenvetése, s még örült is a társaságuknak.

A kialakuló baráti idillt Izabella érkezése zavarta meg. Az ajtó nyitva volt, s köszönést is mellőzve nekem rontott:

- Hogy gondolja maga?! Ott jár mellettem és nővéremtől kell megtudnom, mi a szándéka velem?

- Nyugodj meg, Izabella - mondtam - és ne kiabálj, láthatod, hogy nem egyedül vagyunk, de kifakadásodra röviden tudok válaszolni: egyszerűen nem akartam jelenlétemmel befolyásolni döntéseket. De különben is...!, te még kiskorú vagy, a nővéred gyámsága alatt, így elsősorban vele kellett dűlőre jutnom. Nos, lecsillapodnál végre?

Kimentem hozzá és kivettem kezéből a kerékpárt, mert azzal jött, odatámasztottam a ház oldalához és kézen fogva bevezettem:

- Ő jönne Ancsika helyére, Magdikám...!

- Olyan biztos benne, hogy jövök?, - úgy nézett rám a lány, mintha át akart volna szűrni a szemeivel, feleségem azonban elénk jött és megölelte:

- Ne félj, aranyoskám, jól meg leszünk mi hárman, a férjem csak ritkán van itthon...!

- Nem félek én kedves a férjétől, de velem is meg kellett volna beszélnie, hogy egyáltalán vállalom-e?

KisJózsi, aki addig csak húzódozott, mintha megérezte volna, hogy közbe kell lépnie, tőle függ a lány végső elhatározása, hirtelen odatoppant eléje, megfogta kezét és húzta a szobája felé:

- Gyere! - két éves léte tisztán beszélt, kivéve az r betűt, ezért úgy is ejtette a szavakat: gye-e!, Izabella persze megértette. - Te az enyém leszel - folytatta a gyerek, mint már régtől ismerték volna egymást -. A lány lehajolt hozzá:

- Hátha már a tiéd leszek, meg is puszilhatlak ugye?

- Meg hát! Én is téged! - Ezzel el is dőlt Izabella sorsa!

Mivel egyenesen a szüretelésből jött, szurtosan -, kezei ragadtak a szőlőcukortól, feleségem bocsánatot kért és utánuk ment. Elnézést kértem én is a kis kavarodásért:

- Itt hagyott bennünket a kislány, aki eddig segített feleségemnek, helyette jönne ez a lány, ha ugyan marad, de addig is míg ők visszajönnek, érezzék magukat otthonosan. Telepakoltam az asztalt disznósággal: ki mit szeret jobban - mondtam - most van belőle bőven, egyenek, igyanak s majd pihenniük is kell a nehéz út után, a hátralévő már könnyebb lesz...!

Alig győztem elhárítani hálálkodásukat és szinte megkönnyebbültem midőn feleségem ismét megjelent Izabellával az oldalán, aki lefürödve, kifésülködve, feleségem ruhájában úgy festett, mint egy valódi hercegnő! És a hasonlóság kettejük között...?! - a vendég hölgy meg is jegyezte:

- Mintha ikrek lennének... -! Rokonok talán?

- Azt sohasem tudhatja az ember - mondtam röviden -, de jómagam is csodálkoztam a feltűnő hasonlatosságon:

- Ejnye te lány -, te nem is az vagy, aki voltál! Ha így kimennél a szüretelők közé, biz' Isten a feleségemnek hinnének!

- Az vagyok én - válaszolt egészen más hangnemben, mint mikor berobbant -, csak ez az aranyos asszonyka elvarázsolt!

De nemcsak mi felnőttek, KisJózsi is mustrálgatta tetőtől talpig, majd lelkendezve hozzám futott:

- Ugye apuci, jobb is, hogy elment Ancsika?!

- Az tőled függ, kisfiam - mondtam tőled és Izabellától! De ha megengedik, nekem most mennem kell - folytattam -, a megbeszéltek szerint kérem! - feleségemhez pedig: Ma idejében jövök, angyalkám!

Kimentem, a kocsi még ott állt a ház előtt, lehajtottam az udvarba - gazdasági -, abrakoltassa meg a lovakat - mondtam az ügyeletesnek, de egyelőre ne fogja ki őket. - Tóni bácsit kerestem, a pincében volt, már töltötték fel a hordókat a prэшházban lévő nagy, erjesztő kádakból:

- Jó az anyag? - kérdeztem az öreg mellé lépve.

- Első osztályú, agronómus elvtárs, de mit fogunk csinálni a többivel, ha itt megtelnek a hordók? úgy látom több lesz, mint amennyire számítottunk.

- Beszállítjuk, Tóni bátyám, a központi pincébe, már talán nem lesz akadálya, de előbb csak teljen meg itt minden. Mi termeltük -, ki tudná megmondani mi minden jöhet még? Itt biztonságosabb helyen van, mint a városban. Elmentek azok a pufajkások? - vetettem közbe. - Mit csináltak?

- Körbe nézegettek, lehajtottak egy-egy pohár vöröset, azután Fertőrákos irányába indultak...!

- Rendben van - mondtam -, ha ők előjöttek, akkor bizonyára számíthatunk rá, hogy hamarosan megjelenik az igazgató is, meg a többi fullajtár. Amint hallom: Pesten lassan nyugszanak a kedélyek, már csak a munkástanácsok tartják magukat, de számításom szerint azok is fölöslegesen. A nyulat, ha megbicsaklik a lába, elkapja nem csak az oroszlan, a hiéna is, sőt az ember is! Megéreztek, Tóni bátyám, hogy egyelőre nincs miért vérünket ontani, csak később félre ne magyarázzák, mert jól tudom én - hisz abban az időben végeztem az egyetemem Pesten, hogy azok közül, akik ma partizánnak vallják magukat, sokan nem a németre, hanem az oroszra lőttek, csak jól tudtak helyezkedni a háború után...! Nos megint úgy lesz: mihelyt a rend helyre áll, kezdetét veszi a helyezkedés és lehet, hogy ismét azok lesznek a hősök, akik megbújtak, mi pedig, akik végig dolgoztuk a nehéz napokat, ki leszünk ebrudalva... -

- Nem úgy van az, agronómus elvtárs! Leszünk mi akkor is olyan erősek, hogy megvédjük magunkat!

- Adja Isten, hogy úgy legyen! Hanem most kérni akarok magától valamit, Tóni bátyám: és elmondtam neki unokabátyámék történetét...

- Én is hasonlóképpen cselekedtem volna - szólalt meg az öreg, miután türelmesen végig hallgatott -, most már csak az a fontos, hogy szerencsésen átérjenek. Tudja mit: felöltöztetjük őket munkásruhába, van itt elegendő ginc-gönc és ha majd visszük haza a munkásokat, velünk jönnek ők is! Én gondoskodom ruhákról, maga pedig készítse fel őket, magam megyek át velük, legalább körülnézek Meggyesen. Mire a nap felkel, itt leszek!

- Köszönöm, kedves Tóni bátyám! Maga nélkül csak fél ember lennék!

- Nem tesz semmit, agronómus elvtárs! Én magáért a tűzbe is bemennék...!

Válasz helyett megöleltem, s miután körülnézegettem a prэшázban is, hazasiettem. Épp jókor érkeztem, mert a pestiek már-már meggyőzték feleségemet is, hogy jobban tennénk, ha velük tartanánk, hisz itt a jövőt illetően semmi kilátás, s nekünk még az is előnyünkre válna, ha ott szülné meg a gyermeket.

- Sajnos - vettem közbe - részünkről jelen pillanatban semmiképp nem aktuális a dolog, mert ha úgy döntenénk, hogy mégis elmegyünk, némi előkészület azért szükséges. Meg aztán szeretném befejezni a munkákat is...!

- Sajnálom - szólt a férj -, látja a két asszonyt? - Felesége éppen Magdikám kezét simogatta - máris mintha régi barátnők lennének! Ami itt visszamaradna, gyorsan pótolható, a szabadságot pedig, ami ott vár ránk, nem pótolja semmi -, mert mi fog történni megint? A szovjet szuronyok árnyékában rendezik soraikat az elvtársak, s attól fosztanak meg ismét bennünket, aminek a jelszavával hatalomra kerültek: a szabadságtól. Aki fél, az mindenre képes, már pedig ők mindig is félni fognak, mert csalárdul és jogtalanul bitorolják a hatalmat... -

- Lehet - mondtam - és valószínűleg így is van! Lehet, hogy életünkkel fizetünk hűségünkért, de hát mindenki nem mehet el! Vagy felejtjük el történelmi múltunkat? szedjük a sátorfánkat, mint a népvándorlás idején, s hagyjuk itt ezt a sokszor és sok vér árán megszerzett, visszaszerzett országot idegenek prédájául? Nem, barátom, ha eddig voltak is kételyeim, bizonytalanokodtam, e pillanatban végleg döntöttem: maradunk! Önök pedig készülődjenek!

Az ablakon keresztül kifelé figyeltem, s megláttam Tóni bácsit: egy papírsákkal a hóna alatt felénk igyekezett... -

Nem volt nehéz rábeszélni őket a ruhacserére, s főleg annak örültek, hogy nem kell gyalog, magukra hagyatva végigretetni a még mindig elég hosszú utat. Indulásig hátra volt még néhány óra, rendelkezésükre bocsátottuk hálósobánkat, ott pihenhetnek egy keveset és átöltözhetnek, majd Tóni bácsi jön értük és feltűnés nélkül felszállhatnak a kocsira, sok idegen, egyszer látott ember fordult meg nálunk az utóbbi időben... -

Mivel meg akartam kímélni feleségemet, az ismételt zaklatástól - láttam, hogy bizonytalanodik - otthon maradtam, s míg KisJózsi Izabellával a gyerekszobában hancúrozott, mi egymás kezét fogtuk, egymás tekintetét fürkészve a konyhaablak előtt várakoztunk.

- Mi történik, ha mégis tévedünk? - kérdeztem halkán, fülébe sűgva, hosszú csókban folytatva... -

- Bizzuk a többit a jó Istenre drágám - válaszolta. - Neki is kell hagyni valamit...! Legyünk abban a tudatban, hogy a mi cselekedeteinkben az Ő akarata munkálkodik...!

Összeölelkeztünk! Ennél rövidebben ki sem lehetett volna fejezni kétségeket sem nélkülöző gondolatainkat.

Teltek, múltak a napok, egyik a másik után. A mindenütt jelenlévő pufajkások, a megerősített határórség ellenére a határon továbbra is jöttek-mentek az emberek. Míg nem volt leaknásítva, a katonákat könnyű volt megvenni, hisz legtöbbször kényszernek tartotta a szolgálatot: kis szerelem, demizson bor, pálinka, vagy éppenséggel pár köteg meglobogtatott 100-as, s máris megnyílt szezám kapuja. A pufajkások pedig ahelyett, hogy disszidensekre vadásztak volna, rávetették magukat az itthon hagyott koncra, később pedig a - szerintük - jól kiérdemelt állásokra, mert hát úgy állították be magukat, mintha nekik köszönhetné volna fennmaradását az úgynevezett „népi demokrácia”.

Mire befejeződött a szüret és a vele kapcsolatos munkák, a gazdaság központjában is megindult az élet, mert azokon kívül, akik végérvényesen hátat fordítottak, elfoglalták helyüket a forradalom előtti vezetők, valamint beosztottak. Az igazgató és a párttitkár természetesen visszajöttek, s ők is, mi is végeztük napi teendőinket. Különben megfogadták október 24-én tett javaslatomat: színüket sem láttuk, kapcsolatunk arra korlátozódott, hogy utasítottak a bor beszállítására. Tán nem is lett volna semmi baj, ha a munkások nem annak a reményében jöttek volna dolgozni, hogy a kialkudott bér mellé, jutalomként, Karácsonyra még fejenként a 10 liter bort is megkapják. Amikor azonban a két vezetőnek ezt tudomására hoztuk, kitört a botrány. Berendeltek és felelősségre vontak, de nem csak engem, a közgazdászt is, akinek volt pofája, velem együtt, a helyén maradni és önkényesen alkudozni a „népi demokrácia” bőrére. Ettől függetlenül a bort kiadták, mert a munkások és mi is ragaszkodtunk hozzá... - A viszony azonban teljesen elhidegült köztünk. Ők nem jöttek -, jobb is volt, mert akkor már nem tudtam volna megmenteni őket a lincseléstől, én pedig nem mentem, így a párttitkár ígérete: soha nem feledem Józsikám!, a feledésbe ment.

Egyetlen ember volt, aki a kérdéses időben fel mert keresni, egy rendőr százados, aki rangját megtartva akkor is a kapitányságon teljesített szolgálatot. Tőle tudtam meg egy-mást az ellenem készülő bűnlajstromból, de ő is biztosított, azaz - inkább csak biztatott, hogy ne féljek, mert ők kiállnak mellettem és ha még vétettem volna is valamiben, sokkal nagyobb szolgálatot tettem, sem hogy büntetőjogilag felelősségre vonhatnának.

Akkor még könnyen elmehettem volna, annak ellenére, hogy feleségemnek már csak kb. 1 hónapja volt hátra a szülésig. Az őrségbe járó határőrök hozzám jöttek, ha fázott a kezük, s akár fegyveres kísérettel mehettünk volna át a határon. Ráadásul tudomásomra jutott, hogy az amerikai vöröskereszt Bécsben tartózkodó vezetője a bérmaapám felesége... -

Még sem mentünk!, hogy miért nem?, mert nem hittem, hogy az ember, akit Isten az ő képére és hasonlatosságára teremtett - legalábbis a biblia szerint - az állatnál is mélyebbre alacsonyodhat le aljasságban. Továbbá, e tévhit mellett munkám is akadt bőven: a termőszőlő őszi munkálatai, a leendő vadtelepítés előkészítése, a régi telepítésű szőlő, gyümölcsfák kivágása, a telepítendő oltványok készítése, hajtatása, mert ötven hektár hazai szőlő telepítése is be volt ütemezve -, tehát nem unatkoztam, olyannyira, hogy családommal is rendszerint csak napnyugta után találkozhattam... -

Izabella már annyira a család egyik tagjának számított, ha nem lett volna feleségemnek a nagy hasa, könnyen összetéveszthettem volna őket. Tényleg - mintha ikrek lettek volna: alakban, formában, szépségben és fiatalságban annyira egyformák voltak. Sára figyelmeztetése sem okozott gondot - a lány rajongásig szerette feleségemet, s vele meg KisJózsival annyira leköötötte magát, hogy rám nem jutott ideje, kivéve az estéket, amikor a másfél méter magas öntöttvas kályhát színültig megpakoltuk szőlőtökével - volt belőle bőven -, s úgy elszórakoztunk, mintha mindig is együvé tartoztunk volna.

A sok gondom közepett is örökre emlékezetembe vésődött az a kacaj, amely akkor hangzott fel, midőn egy alkalommal Izabella KisJózsit pisiltette: összefogta a gyerek kis fütyülőjének végét, s a pisi nagy ívben felröppent... - A gyerek végtelen boldog volt, de feleségem is akkorát nevetett, hogy már kezdtem félni, nehogy a túl nagy vidámság bajt okozzon nála. Egyik este - inkább már éjjel volt, mert általában bevártak és későn feküdtünk le -, megkérdezte tőlem, hol és hogyan akadtam erre a tündérre?!

- Nem volt nehéz - magyaráztam -, hisz már évek óta ismerem a családot, de remélni sem mertem volna, hogy ennyire be tud illeszkedni közénk...!

Szóval, az öröm mellett azért öröm is akadt! A családi együvé tartozáshoz hozzájárult a munkások ragaszkodása is! Nem csak Tóni bácsi, aki mondhatnám: második énem volt, a munkások zöme velem tartott! Egyik alkalommal - künn fújt a szél, hordta a havat, embereim pedig fűtött helyiségben az oltványokat készítették - csak úgy kíváncsiságból, vajon mit szólnak hozzá, beszélgetés közben odavettem: jövőre új agronómusuk lesz emberek, jó munkát kell végezni, nehogy távozásom után is átkozzanak!

- Azt adná meg a nagy Úristen - a vitnyédiek csendes, szófukar balfi brigádvezetője mondta ezt, hangjának csengésén érződött, hogy komolyan gondolja, amit mond -, ha úgy adódna, agronómus elvtárs, bemegyünk a városba és bunkókkal verjük agyon őket! Úgy sem csinálnak mást, mint akadályozzák a munkát, azokat sem hagyják, akik akarnak és tudnak is dolgozni!

- Másképp kell elintézni őket - szólt hozzá Pista bácsi az egyik éjjeliőr, aki éppen ott tartózkodott velem -, ha nem térnek észhez és továbbra is koszos báránként kezelnek minket, holott ez évben mi biztosítottuk a gazdaság kenyereit -, lelövöm Őket, mint a kóbor kutyákat szoktam. Én már öreg vagyok, nincs mit veszítenem!

- Ne fessük az ördögöt a falra! - kapcsolódott a beszélgetésbe Palkó a balfi terület felelőse -, amíg újból le nem aknásítják a határt, bármennyire ugassanak is, nem fognak harapni. Az a bor, amit kiadtunk az embereknek, csak látszat ok, kifogás az agronómusunkkal szemben, az igazi ok szerintem, hogy bárhonnét jönnek, legyenek azok a pártközpont, a minisztérium, vagy a szakszervezet részéről, elsősorban az agronómust keresik, tőle informálódnak, s csak utána mennek esetleg hozzájuk. De hát csak a hülyébb megy a hülyéhez, vagy fordítva -, még szerencse, hogy a felsőbb posztokon már kezdik lecserélni azokat a csak azért vezetőket, mert párttagok. Kezdenek rájönni, hogy a piros könyv mellé egy kis ész is kell! Mit gondolnak, miért kellett az agronómusunknak párton kívüli létére marxista szemináriumot vezetni itt nálunk is? mert ő tanulta, de ha nem tanulta volna, akkor is ismerte a színek különbözőségét -, a pirosat nem cserélte össze a zölddel, vagy feketével... -

Egy-egy ilyen vagy ehhez hasonló beszélgetés új erőt adott, nem foglalkoztam többé kicsinyes előítéletekkel, még lelkiismeretesebben igyekeztem végezni munkámat. A család és a munka kitöltötte minden időmet egész lényemet -, csoda lett volna-e, ha az a villám, amely úgy február közepén, egy latyakos hajnalon - olvadás volt - lesújtott rám, porrá égetett, megsemmisített volna?, vagy tán meg is tette, mert ami utána következett már egy másik ember élete volt, valószínű, csak nem merem magamnak se bevallani...!

Feleségemnél jelentkeztek a fájások! Telefon nem lévén, lovas futárt küldtem a mentőért, azzal a meghagyással, hogy orvost is hozzanak magukkal. Eléjük megyünk a járható köves útig. Felkészítettük drágámat, Izabella otthon maradt a gyerekekkel, én pedig négy lovat fogatva a kocsiba - akkora volt a sár, hogy a lovak szügyig merültek - párnák közé fektetve a legdrágábat, elindultam a mentőautó elé. Ezzel a beszállítás idejét is csökkentettem, s éppen időben érkeztünk a kórházba, mert a tolófájások egyre erősödtek. Valószínű, hogy a kocsi rázása is előbbre hozta a szülést, elköszönni is alig volt időnk, egyenest vitték a szülőszobába... -

Ott vártam, fel-alá sétálva, de inkább trappolva a szülőszoba előtt. Vártam, mikor sír fel a gyerek, de a gyerek helyett a feleségem jött ki az orvos kíséretében... -

- Sétálni, sétálni kicsi asszonyka - mondta feleségemnek az orvos -, nekem pedig: Nincs ok aggodalomra, uram! Kissé nehezen indul, úgy gondolom, hogy ne erőltessük!

E szavak után visszalépett a szobába, ahonnét kis idő múltán kiszólt:

- Ha úgy érzi, hogy megint erősödik a fájás, azonnal kopogjanak!

És mi sétáltunk...! Keblemre hajtotta fejét, úgy suttogott:

- Vigyázzatok KisJózsira nagyon, ha tovább kellene bent maradnom.

- Angyalkám - mondtam - az elsővel sem volt semmi rendellenesség, most talán még könnyebben fog menni! Nem hagylak itt, amíg túl nem leszel mindenben. Itt várlak és elkísérek a kórteremig, sőt estére is bejövök, hogy jó éjt csókoljak a homlokodra...! - mosolygott:

- Ez még csak a második lesz!, hol van még az ötödik?

- Ne vedd komolyan, amit akkor mondtam, bízzuk a jó Istenre sorsunkat, annyi lesz, amennyit majd Ő akar! A mi testünk csak eszköz a teremtés véget nem érő folyamatában. - Szerettem volna szavaimmal még tovább erősíteni, de hasához kapott és feljajdult...! Felkaptam és kopogás nélkül benyitottam a szülőszobába, ahol már minden a helyén volt, várták!

Az orvos segédletével lefektettem, s ha a baba nem tol kifelé, ott is maradok, hogy asszisztáljak, de nem maradhattam, s így tovább róttam kint a műmárvánnyal burkolt folyosót.

Egyszer csak felhangzott a nemzetközi kiáltás: o-o-á-o-o-á...!

Megszületett tehát! Megmámorosodva a csodától megálltam, s felnéztem az égre -, nem mintha nem tudtam volna, hogy ég nincs, s hogy Isten nagyon is ott van mindenütt és mindenben, ott a szülőszobában és velem is, és ott van mindenütt ahol történik valami, csak évezredek, vagy ki tudja mérhető-e évekkkel, szokását ismételttem...

Kis idő elteltével már hozta is a baba a kis jövevényt:

- Kislány - mondotta -, festeni sem lehetne szebb hajasbabát!

Melléje léptem, hogy megnézzem -, valóban úgy hasonlított álmaim porcelán babáihoz, mintha csakugyan úgy álmodtam volna! A kislányt tovább vitte a baba, feleségemet pedig maga az orvos tolt kifelé a szülőszobából, hogy elhelyezze a kórteremben. Már ismertük egymást, az első szülést is ő vezette le, s ismerve az asszony túlérzékenységét, nem is engedett másnak hozzányúlni. Oldalvást menve kísértem őket, az asszony szeme hol rajtam, hol az orvoson függött, fáradtnak, álmosnak látszott!

Az orvos, a nővér segítségével átfektette az ágyra, s megsimogatta az arcát:

- Pihenjen kicsike, megdolgozott érte! - hozzám fordulva pedig: Búcsúzzanak el, uram! Most mindenképpen előbb pihenésre van szüksége, de mint látom magának is! Szeretném, ha kikísérne!

Megcsókoltam a drágámat: Aludj kicsim! Visszajövök! - súgtam a fülébe, majd követtem az orvost... -

A folyosóra érve megfogta a karomat, néhány lépést még mentünk előre, s már éppen kérdezni akartam, midőn minden szót megrágva hozzákezdett:

- Nem hallgathatom el, a kislány feje egy kicsit megnyomódott, de szinte 1000 %-ban kinövi és nem marad vissza semmi rendellenesség. Sajnos nagyon szűk az anya -, fiatal és túlkímélt! Picit vágnom kellett, hogy segítsek neki!

Elintéztam a szokásos honoráriumot, s elköszöntünk. Ő visszaindult a szülőszobába, én pedig nyakamba vettem a várost, hogy beszerezsem az alkalomhoz illő virágokat. A piactéren régebbi barátnőmmel futottam össze. Ő a központban dolgozott, s tudomása volt feleségem terhességéről:

- Van már valami? Mikorra várjátok? - kérdezte.

- Kislány! - mondtam - nagyon boldog vagyok!

- Én is! - válaszolta, szembenézett velem, szavaiból némi szemrehányás volt érezhető, de nem rosszindulatú - és Magdika hogy van? Mikor történt?

- Félórával ezelőtt és most bizonyára alszik szegénykém, kimerült!

- Bár én is kimerülhetnék, de látod sehol semmi! Pedig hogy szeretnénk! Reggel bemegyek hozzá! Nem haragszol meg érte?

- Miért haragudnék? Bizonyára ő is örülni fog!

- Akkor szia! Most sietek, egy kis elintézni valóm akadt a városházán...! - Megcsókolt mindkét oldalon, aztán szinte futásban magamra hagyott.

Milyen szerencsétlen is egyik-másik asszony - gondoltam, s hosszan néztem utána -, nem az én hibám, hogy neki nem sikerült eddig! A magam részéről megtettem mindent! Valószínű neki is lett volna, csak akkor még nem lehetett, utána pedig azért nem, mert ... - Megálltam a virágüzlet előtt, körülnézegettem, majd benyitottam. Válogatni nem nagyon lehetett, de volt egészen vérvörös és frissen vágott szegfű:

- Abból kérek 23 szálát! - 21 éves - gondoltam - és két gyerek! Mi lenne kedvesebb a számára?! Zölddel keverve egész szép kis csokorra alakult. Fizettem, aztán csokorral a kezemben sétáltam tovább a városban, míg el nem jött a látogatás ideje, akkorra már a kórház előtt ácsorogtam. Felmehettem volna előbb is, de gondoltam: hadd pihenje ki magát...! így a többi látogatóval együtt indultam felfelé, helyesebben futólépésben igyekeztem, hogy a többi látogatót megelőzve elsőnek érkezzem...!

Feleségem már ébren volt. Határtalan örömtől sugárzott az arca, néhány perccel előtte szoptathatta gyönyörű kislányunkat.

- Láttad? - kérdezte - ugye csodálatos!, és olyan hosszú haja van...! - miközben beszélt, arcomat simogatta, én pedig félszegen hol a bal, hol a jobb szomszédja felé biccentettem, akik a baba szépségéről áradoztak. Keveset beszéltünk, inkább csak néztük egymást, a szemünk többet mondott, mint a szánk, hisz már gondolataink is annyira egyek voltak, hogy minden felesleges szó csak csorbította volna a pillanat nagyságát. Feleségem arcának egyébként is különleges, természetadta báját az anyaság varázsa vette birtokba, s ha Leonardo egy pillanatra is rögzíthette volna, akkor ő kerül a Mona Lisa vásznára. Ez a kép maradt meg bennem, s ma is ezt látom bárhová nézek, bárkire tekintek. Lehet, hogy az iránta érzett szerelem örülete véste olyan mélyen agytekervényeimbe. Mikor elváltunk - nem volt sok időnk búcsúzkodásra, mert az ápoló nővér már harmadízben nyitott ránk a látogatás végét jelezve - csak annyit kérdezett:

- Reggel jössz?

- Csak a halál tarthatna vissza, angyalkám - mondtam, majd csupán a haját és homlokát csókoltam meg, a kicsire való tekintettel... -

Csak midőn már indulni készültem, fogtam a virággal együtt vásárolt vázát, s vízért indultam, de a nővér kivette kezemből:

- Majd én elintézem, uram!

Az ajtóból még búcsút intettem és ő is csókot küldött felém! Későre járt, midőn hazaérkeztem, kocsni nem várt, gyalogosan vágtam neki az eléggé hosszú és még rosszabb útnak. Jó, hogy csizmában voltam, különben mezítláb taposhattam volna, mert a tapadó sár a cipőt zoknival együtt leszedi rólam. Mondanom sem kell, milyen kíváncsian vártak rám, nem csak a fiam, ő

még nem is nagyon értette, ami körülötte történik, Izabella és a szomszédok, főleg az asszonyok, még rángattam magamról a sáros gúnyát, máris 5-6 felé kellett válaszolnom. De szívesen tettem, mert az érdeklődés a kis település összetartozásának kifejezője volt. Kevesen laktunk ott, de akkor még jóban-rosszban összetartottunk. Megegyeztünk abban, hogy én jókor reggel indulok, s a kocsit visszaküldöm a szomszédasszonyokért. Izabellának, bármennyire szeretett volna velem tartani, otthon kellett maradnia a fiammal, de annál nagyobb örömmel válogatta össze feleségem részére a ruhaneműt, hogy tisztát cserélhessen. Maga elé tette a fehér, habselyem hálóinget és belenézett a tükörbe, utána felpróbálta a hosszú, égszínkéék pongyolát, s KisJózsitól, aki körülötte forgolódott, kérdezte:

- Szép lesz-e benne anyuci?

- Olyan szép, mint vagy - mondta a gyerek, s hozzá dörzsölődött.

Én már a heverőn nyújtózkodtam, de a fáradtság ellenére, sőt - annak ellenére, hogy a fal felé voltam fordulva, megéreztem, hogy a lány rajtam legelteti szúrós szemét. Nem mozdultam, úgy tettem, mintha már aludnék, csak midőn a gyerek hozzám futott, néztem fel álmosan, ásítva:

- Hagyjatok most magamra, fiacskám, apuci nagyon fáradt, pihenni akar! - Átmentek a gyerekszobába, én pedig szinte egyfolytában aludtam reggelig, de akkor frissen és jókedvűen keltem. Gyorsan felöltöztem, bepakoltam táskámba feleségem összecsomagolt ruhaneműit, s épp csak bekukkantva a gyerekszobába - még mindketten mélyen aludtak -, s eltávoztam.

A kocsi már várt rám, s mintha a fagy kicsit megszívta volna a talajt, a lovak könnyebben haladtak a mély kerékvágásban. Feleségemre és kislányomra gondoltam: most egy kislányt szeretnék!, szokta mondani -, aztán jöhet megint egy fiú!, és azután, és azután?! Soha nem szokta befejezni a mondatot, elmélázva nézett a messzeségbe... -, vajon mit, vagy kit látott?! Október 23-a óta nem sokat foglalkozhatott ő sem magával, mert mindig történt valami, ami elvonta magáról a figyelmét. De előtte -, főleg a csendes augusztusi estéken gyakran pásztázta az eget, mintha keresett volna valamit, vagy tán olvasott is a csillagmilliárdok között, sorsunkat kutatván... -

Kár, hogy a munka annyira leköt!, több időt kellene töltenem velük!

Nem láttunk messze, sűrű köd borította a tiszta időben még télen is oly színes domboldalakat, így csak néha váltottunk egy-két szót a kocsisal, aki látva, hogy magamba vagyok merülve, nyugton hagyott. Mikor a kórház elé értünk, kérdezte meg:

- Várjak, vagy induljak mindjárt vissza, agronómus elvtárs?

- Mehet vissza, Ferkó! - fiatal, még növekvő félben lévő kamaszgyerek volt velem -, hanem délután nem bánám, ha nem ezzel a könnyű kocsival jönnétek, akkorra ismét felenged a fagy és többen is leszünk! A nagy kocsi fogjatok be és nehezebb lovakat! Ha lassabban is mennek, többet bírnak... -

- Úgy lesz, agronómus elvtárs!

Leszálltam, inkább leléptem, s akkor villant át agyamon: hisz ma nincs is látogatási idő! Gyorsan visszamentem a kocsihoz, akkor fordult:

- Ejnye Ferkó - mondtam -, tévedésben vagyunk, ma nincs is látogatási idő, mit csináljunk az asszonyokkal, azok már felkészültek, vagy készülődnek...!?

- A szülészetre mindig be lehet menni, agronómus elvtárs -, csak a szoptatás idején nem! - Olyan határozottan mondta, hogy nem találtam kifogást.

- Jó! Akkor hozd csak őket, majd találunk valamilyen megoldást!

Ő elhajtott, én kis ideig sétáltam még az utcán, majd benyitottam a portára, egy ötvenest adtam az öreg pipásnak és mentem nyugodtam tovább... -

A kórterem előtt különös nyugtalanságot tapasztaltam: orvos, főorvos, ápolónők magyarázkodtak egymásnak. Közeledésemre elhallgattak, mintha torkukba fagytak volna a szavak ... - Ideges remegés futott végig rajtam -, csak nem a feleségemmel történt valami...?, de mért éppen vele, hisz sokan vannak a teremben. E megállapítás megnyugtató, de amint közelebb értem, a szülést levezető orvos kilépett a csoportból és elém jött:

- Kérem, uram - mondta -, szíveskedjék velem jönni, fájdalmas hírt kell közölnöm Önnel, de nem itt, majd a szobámban!

A kislány? csak vele történhetett valami - gondoltam, de már nyitotta is az ajtót, beengedett maga előtt, majd becsukta.

- Uram - kezdte az orvos -, Ön férfi, férj és apa -, én is az vagyok! Nagyon nehéz szerep jutott nekem amikor közölnöm kell Önnel, hogy az a gyönyörű, egészséges fiatalasszony, aki tegnap szinte komplikáció mentesen egészséges gyermeknek adott életet, ma reggelre elvérzett, mire észrevették, meghalt!

Csak bámultam az orvosra, mint a letaglózott ökör...!

- Még ismeretlen az ok - folytatta -, de annyi bizonyos, hogy alvás közben történt és szinte átmenet nélkül, fájdalommentesen tért örök nyugalomra. Ön is meggyőződhetett róla, hogy tegnap délután milyen boldog és nyugodt volt. Én este nyolckor még körbelátogattam betegeimet, az Ön kedves kis felesége volt talán a legvidámabb, s még engem is heccelt:

- Ön csak meg tudja mondani doktor úr, hogy mi a különbség a természetes és a mesterséges megtermékenyítés között...?

- Az egyik mechanikusan, érzelem nélkül megy végbe - válaszoltam -, a másikról hadd ne beszéljek!, még azt is hozzátettem: - Maga kis boszorka, ha nem inkább: angyal! - velem együtt valamennyien kacagtak, de leginkább ő!

Az orvos kitárta karjait, majd haját tépte: - Nem tudom, nem tudom felfogni sem, hogy mi okozhatta halálát. Nem érzek lelkiismeretfurdalást és mégis...! arra gondoltam: itt hagyom ezt a szakmát és elmegyek inkább rakodómunkásnak! Még egy hasonló esetet nem élnék túl...!

Némán hallgattam, mintha lebénultam volna, s az orvos szavai is csak jóval később jutottak felszínre emlékezetemben. Azt is, hogy a hallottak után azt mondtam: hozzá ne merjenek nyúlni, ha kedves az életük...!, csak akkor tudtam meg, midőn úgy két évvel később összefutottam az orvossal egy építkezésen... -

Hogy hogyan távoztam a kórházból, máig sem tudom. A város határában arcomba csapódó hideg, északi szél térített magamhoz és még valami: arra lettem figyelmes, hogy valaki futva, lihegve, utol akar érni...! Hátranéztem -, hát Emmi loholt utánam, kezében a csokor virág már összekuszálódott, haja kibomolva, kabátja félig rajta, félig a földön lógott... - Megálltam, hogy bevárjam -, úgy esett rám futtában, hogy majd feldöntött, míg lihegett, karjaimban tartottam, s mikor már kissé ő is megnyugodott, megkértem, keresse fel férjét, intézkedjenek az ilyenkor kötelező dolgokról, ne sajnálják a költségeket, majd bejövök és elszámolunk! Ahhoz ragaszkodtam, hogy az anyakönyvből ne jelentsék ki és jó erős tölgy koporsót rendeljenek, ha nincs készen, akkor csináltassanak! A holttestet családjuk sírkamrájában helyezzük el -, hollétéről csak én tudtam. Arra kérem még férjét: régi barátságunkra való tekintettel, őrizze meg

titkomat. A temetésen ő, mármint Emmi férje és rajtam kívül csak a pap lehet jelen, akiről viszont én gondoskodom.

Emmi a kislányt hozta szóba:

- Boldogan felnevelnék - mondotta -, neked még ott a fiad!

- Majd meglátjuk - válaszoltam -, a temetés után megbeszéljük, addig azonban intézd el, hogy a kórházban megfelelőképpen gondoskodjanak róla!

El akart kísérni, de erővel visszatartottam -, neki most fontosabb dolga lesz a városban... - Vissza-visszanézve felém távolodott és én is elindultam. A köd még mindig sűrű volt, főleg az erdő között, ott ért be Ferkó, aki mielőtt hazaindult volna, a piaci bevásárlásokat intézte el.

- Hogy-hogy hazaindult, agronómus elvtárs?! - ránéztem, nem szóltam semmit, de a fiú abból is megértette, hogy baj van...!

- A kicsi vagy a nagy? - kérdezte, miközben ijedt kíváncsiság tükröződött szemeiben.

- A nagy!

- Istenem! Fogadja részvételem! - több szó nem is esett közöttünk az út hátralévő részében... -

A telep előtt megkértem: lehetőleg udvariasan adja tudtukra az asszonyoknak, hogy ma nem mehetnek és azt is, hogy ma senki ne zavarjon! A kocsizörgésre az ablakok ajtóik kitértek, csodálkozó szemek figyeltek, de én mintha észre sem venném őket, egyenesen lakásomra indultam, s ott valósággal úgy estem bele egy karosszékekbe.

Izabella és KisJózsi rosszat sejtve nem mertek szólani sem hozzám, kis idő elteltével pedig, mintha hirtelen elhatározásra jutottam volna, felugrottam és kitérve az ajtót elindultam felfelé a domboldalon, a hochmutot határoló kiserdő irányában... -

Csak ing és pulóver volt rajtam, mert a felöltőt otthon ledobtam magamról, s hogy valójában mi volt a szándékom és hová indultam, hol akartam kilyukadni...?, talán akkor már észnél sem voltam, de mentem, magabiztosan kerülve ki az akadályokat, s ott ahol a nászéjszakánk első perceit töltöttük: a mohos sziklák alól előbugyogó forrás mellett megálltam. Lehasaltam a hideg kövekre és zokogtam...!, hogy meddig?, soha nem tudtam meg! Arra eszméltem, hogy egy forró arc tapad arcomhoz, s valami pokrócfélékbe göngyölve visznek lefelé a dombról. Ki akartam szabadítani magam, de hiába próbálkoztam:

- Maradjon nyugodtan, agronómus elvtárs, mindjárt hazaérünk! - Tóni bácsi hangjára ismertem, s fel is hagytam a további kísérletezéssel, de az is lehet, hogy ismét eszméletemet vesztettem. Határozottan csak arra emlékszem, hogy mikor letettek a heverőre, Tóni bácsi azt mondta Izabellának: - Akarod kislányom, hogy küldjek valakit segíteni?

- Nem, nagyon köszönöm az eddigi segítséget is! Ha szükségem lesz valamire, legelőször magához fordulok.

- Azért a kályhát jól megrakom!

- Azt nem bánom!

- Hozok még takarókat -, majd kis idő múltán: - KisJózsit hagyd egyelőre a lányoknál, nem kell látnia az apját ebben az állapotban!

- Jó helye van ott, Tóni bátyám! Majd érte megyek, ha jöhet ... -

Az ajtó becsukódott, csak Izabella maradt. Alaposan betakargatott, majd leült mellém. Tapogatta a pulzusomat, szinte minden mozdulatát éreztem, de magam nem mozdultam, hagytam

hadd legeltesse rajtam szemeit. Ennél alkalmasabb időpontot össze sem tudnék hozni, hogy kiábrándítsam magamból... -

Felállt, s kiment a kamrába, mikor visszajött, hallottam, amint egy üvegből kiemeli a dugót... -

- Talán ez jót tesz! - motyogta, majd ajkamhoz tette, szétnyitotta számat, s töltött bele. Bizonyára sok ment mellé, de aztán elkezdtem kortyolni... -

- Na - hála neked jó Istenem - rebegte a lány -, tudod mire esküdtem, mikor asszonyom elment?! - Bármi történne velem, nem hagyom itt a csibéit...! Ne hagyj őt sem elmenni! Mi lesz a két kicsivel és velem is?!

Nem tudtam tovább hallgatni, hisz a gyermekemről való gondoskodás terhét csak a halál veheti le vállamról, a hozzá való menekülés pedig éppen most, gyávaság lenne részemről.

Megfogtam a kezét és:

- Hallottam mindent Izabell! Ne félj, Isten nem hagy el és én sem! Veletek maradok! Te tudod, mennyire imádtam feleségemet, s csak te gyógyíthatod meg sebemet, de most ne kérj mást..., csak szeress! Beteg vagyok! - Izabella rám borult, nem jutott szóhoz, csókolt, azaz inkább csak csókolt volna, mert a pokrócok akadályozták, aztán megeredtek a könnyei ... - Zokogása oly szívrepesztő volt, hogy megijedtem, lehajigáltam magamról a pokrócokat - volt ott lópokróctól kezdve minden ... -, ölembe fektettem és elkezdtem cirógatni:

- Ne sírj, kis buta, hisz itt vagyok, nyugodj meg, így akarta a jó Isten! Ő már boldog, mert tiszta és jó asszony volt! És minket sem hagy el...! Túl kell élnünk a kicsinyek miatt! Egyezünk meg: Te is, én is erősek leszünk! KisJózsinak nem szabad észrevennie, hogy kit veszített el! Rendben van? Na most már elég legyen, de ha van még könnyed, akkor ide a markomba csöpögtesd! - Két tenyerem közé fogtam arcát és elkezdtem csókolni...! - Isten az egyiket elvette, de még ki sem hült helye, már gondoskodott a másokról! Hogy miért?, azt csak Ő tudhatja, mert Ő látja a múltat, a jelent és a jövőt...! Áldott legyen az Ő neve!

Lehet, hogy e szavakat hallván Izabella felemelte fejét, kitérte felém mindkét karját és akkor először letegezett:

- Sohasem hagylak el benneteket, akkor sem, ha kivert kutyaként kergetnél el, mert mostantól én vagyok Ő! Gyermekai pedig az én gyermekeim! - Átkarolta nyakamat és arcomhoz szorította arcát -, egyszer csak felugrott: - Megyek KisJózsiért, csináljon addig itt rendet!

Ő kifutott, én pedig a magamról lehántott pokrócokat kihajigáltam az előtérbe. Mire visszajöttek, nagyjából rend volt, s a kicsi észre sem vette, milyen változás történt... -

- Meggyógyultál, apucikám?, ugye megfáztál! Gy-e! - akarta mondani: gyere - a kályha mellé, és kezdte húzni az egyik fotelt... -, segítettem neki - Űlj le apuci, most nem kell mesélned, majd ha meggyógyulsz...! - Izabella csak nézte, nézte a kicsit, aztán felkapta:

- Gyere kicsim velem a konyhába, forralunk apucinak jó boros teát, aztán fürdővizet. Az majd rendbe hozza...!

Feltűnt, hogy úgy szólította a gyereket, mint az édesanyja szokta: kicsim! - Miután kimentek - nem voltam Isten-tagadó, templomjáró sem, de akkor összekulcsoltam kezem és Hozzá fohászkodtam, Hozzá: aki van, akiből kivált, és akihez vissza is tér mindenki és minden! Aki világokat teremt és semmisít meg, aki felette áll életnek, halálnak, aki ha megszűnne titok lenni, Isten sem lenne többé és Vele együtt a semmibe veszne minden...! Még jóformán fel sem cseperedett, uram, de már végigjárta a földi lét sziklaösvényeit, öleld Magadhoz, számunkra pedig őrizd meg a viszontlátás reményét!

Nemsokára hozták ám a teát. A gyerek elől futott, Izabell követte, már mosolygott, szeme sarkában azonban ott csillogott még igazgyöngyként egy-egy könnycsepp, próbálta eltüntetni, de újak gördültek elő. Elhelyezte a teáskannát a kis asztalkán, mellé a csészéket, majd odahúzta a másik fotelt, ölbe vette a kicsit, s ők is én is, életelixírként szürcsölni kezdtük a meleg folyadékot... -

- Benyújtottam a fürdőkályhába is! - szólalt meg némi hallgatás után, majd látva, hogy KisJózsi álmosan dörzsöli szemeit: - Mi fekszünk, ha valamire szüksége lenne, ne sajnáljon felkelteni! Még úgysem alszom el...!

Átmentek a másik szobába, én pedig még sokáig ültem magamba roskadva. Egyszer csak hallom, hogy nyílik az ajtó, s Izabella áll az ajtónyílásban hálóingben... -

- Miért nem fekszik? Miben egyeztünk meg? - Odajött mellém és felemelte lefelé kókadó fejem: - Mondta-e, hogy gyógyítsam be a sebet? - már nem könnyezett, szemei valósággal égtek -

- Igen, mondtam!

- Akkor gyerünk, vetközzön, én pedig engedem a vizet, már biztosan felforrósodott!

Magamra hagyott, a víz csobogása azonban elárulta, hogy a fürdőszobában tevékenykedik. Nem volt mit tennem, elkezdtem vetközni, s alsónadrágban álltam a kályha mellett, mikor ismét bejött:

- Parancsoljon, Uram - mondta -, alig észrevehető mosoly kíséretében.

Elindultam a fürdőszoba felé, mikor azonban magamra akartam csukni az ajtót, elé tette lábát:

- Nem uram - mondta -, majd én megmasszírozom. Ilyenkor az a legjobb gyógyszer -, nagynéném-től hallottam...! - Belépett mellém és becsukta az ajtót. Látva, hogy alsónadrágban akarok a kádba lépni, egy gyors mozdulattal kigombolta, s a fehérenmű lecsúszott. - A felesége vagyok!, vagy nem?! Nincs szégyenkezni valója előttem, s most gyorsan a vízbe!

Úgy kezelt, mintha pár óra alatt felnőtt volna, s én engedelmesen követtem utasításait...! Alaposan megmosott, aztán egyre forróbb vizet engedve elkezdett masszírozni. Hogy hol tanulta?! Bizonyára a női ösztön irányította izmos karjait, mert Izabella, függetlenül attól, hogy gyermekkor óta dolgozott, erős és kimondottan jó alakú testet tudhatott magáénak.

Mikor pedig végzett és kiléptem a kádból, bolyhos törülközővel pirosra dörzsölte bőrömet, aztán belebújtatott a fürdőköpenybe. Kíváncsian lestem rá, ugyan mi következik, de az események gyorsan pörögtek, Izabella nem hagyott gondolkodni -, egy pillanat alatt kibújt a hálóingből és be a kádba...!

- Most Te következél, mert én is ugyancsak megfáztam, mire rád akadtam - rám mosolygott -, ne félj tőlem!

- De Izabella - mondtam -, még el sem temettük?

- Nem is fogjuk! Itt marad velünk! Ha tüdőgyulladást kapunk és mi is meghalunk, ki fog emlékezni ránk? A kicsiket pedig beadják a lelencbe...! Ezt akarod? - felém nyújtotta karját: - Na gyere már! Hát nem veszed észre magad: én vagyok az emlék és a valóság is! Isten már akkor összehorontott bennünket, mikor idehoztál, az emberek pedig nem érdekelnek. Ezentúl én leszek Ő! Tégy velem, amit akarsz! Tiéd vagyok! - ennél világosabban nem beszélhetett volna és ami teljessé, hitelessé tette szavait, az a szemeiben lobogó szerelem volt!

- Igazad van - mondtam -, ajkamon szinte önkéntelenül csúszott ki a két szó - letérdeltem a kád mellé és elkezdtem én is alaposan dörzsölni, míg nem az amúgy is kreol bőr szikrázó

bronz színűre nem változott, s erős, kemény keblein a bimbók a meleg víztől és a vágytól valósággal szét nem nyíltak... -

- Ugye nem hiszed, hogy még szűz vagyok?

- Ha nem lennél, az sem változtatna semmin! De gyerünk-, felállni! - Magam is megütköztem hangomon, Izabell azonban, mintha öröktől én fürösztöttem volna, nyugodtan felállt és hagyta, hogy deréktől lefelé is elvégezzem a bemelegítést.

Akármilyen elesett voltam is, nem kerülhette el figyelmemet a karcsú derék, valamint magasan kidomborodó ágyék-szörzete...! Mikor végeztem a törülközővel ölembe vettem, hogy szobájába vigyem, ő azonban belekapaszkodott nyakamba:

- Ne oda - mondta suttogva - hozzád!, előbb azonban hallgassuk meg kicsit, nyugodtan alszik-e? -, mivel KisJózsi egyenletesen lélegzett, mély álomban volt, visszaléptem, s mint feleségemet szoktam, hálószobánkban végigfektettem a heverőn, még kezem is végighúztam testén, majd beterítettem a paplannal... -

- Siess! - nyögte a lány, miközben maga alá csúsztatott egy fehér gyolcsdarabot - azt mondják először vérezni szokott! Igaz?

Lehúztam magamról a fürdőköpenyt és melléje feküdtem:

- Aludj kedves! - mondtam

- Hogyisne! - válaszolta Ő, majd erővel magára húzott -, csakúgy mint vele szoktál, ne sajnálj! - nyögte -, segíts! - nem kellett erőltetnem magam, egyszer csak elkezdte dobálni magát és visított -, tenyeremet ajkára kellett tapasztanom... - Ami akkor történt köztünk, az egyszerű szavakkal nem magyarázható: Ő a tiszta szerelem, én a szex örületét adtam, mert a szívem, a lelkem más volt! Rá gondoltam, s abba akartam hagyni, de Izabella karjai mintha megmerevedtek volna: nem engedtek szorításukból:

- Ne, még ne! Suttogta - várj! - ahányszor ránéztem kebleire, mámortól szinte lángoló szem-bogarára, állóképességem szinte görcsöt kapott, majd mintha úgy is maradt volna...!

Hogy honnan meríti az ember az erőt, s milyen erőt tud egyik a másiknak kölcsönözni? Hogy az érzelmek feneketlen mélységéből óráról órára az érzelmek legmagasabb csúcsára tud emelkedni? Ez is titok! Valójában ez az ember bennünk! Ez a legszembetűnőbb bizonyítéka annak, hogy bármilyen parányként indultunk is az evolúció hosszú folyamatának kezdetén, mindenképpen ember lettünk volna, s talán maga a halál is a fejlődés egy láncszeme csupán?! S hogy melyik lesz az utolsó láncszem?

Nem kell ahhoz különösebb vallásosság, de még vallás sem, hogy kellőképpen méltányolni tudjuk a teremtés általunk is elérendő végkifejletét...! Ilyen és hasonló gondolatok forogtak agyamban, miközben Izabella is lehiggadt, megnyugodott, s hosszan elnyúlva mellettem valósággal hozzám tapadt...!

- Mit tennél - kérdeztem tőle -, ha terhes maradnál?

- Nekem már vannak gyermekeim - válaszolta -, én nem kérek tőled mást, csak szeress, hogy legyen erőm mindahhoz, amit Magduska rám ruházott. KisJózsi és mindenki előtt egyelőre az maradok neked, aki voltam. Nagyon kell vigyáznod magadra, nehogy megismétlődjön, ami délután történt veled...! - Felkelt:

- Mára elég volt - folytatta -, átmegyek a kicsihez, próbálj aludni te is...! Úgy tudom: a szerelem a legjobb altató! - megcsókolt, s már indult midőn eszébe jutott, hogy mit tett maga alá, hogy igazolja tisztaságát. Visszalépett, s gyengéden kihúzta alólam a gyolcsot, ami inkább

piros, mint fehér volt ... - Láthatod - tartotta elém -, nem hazudtam és neked nem is fogok, de most előbb mosakodjunk le...!

Lezuhanyoztunk, aztán különváltunk.

- Aludj jól, édes! - szinte egyszerre hagyták el ajkunkat a szavak...

És el is aludtam, mihelyt letettem a fejem...! Álomom hosszú volt, de nem volt benne semmi, ami az előző nap gyötrelmeire emlékeztetett volna. Szinte egész éjszakát feleségemmel töltöttem: ölelkeztünk a virágzó réten, az erdő alatt az avarban, aztán mint a pár százezer évet visszaléptünk volna, kóboroltunk a sztyeppén, majd óriás páfrányok között, de ruhátlanul, s a mai fenevadak jóllakottan heverték körülöttünk, vagy velünk együtt járták a bozótost bogyók és gyökerek után kutatva...! A történetek után szinte átmenet nélkül úrhajón utaztunk...! Alattunk zümmögő motorok, körülöttünk fekete fal, a falon fénysávok és fényszámok jelezték az útírányt. Néha úgy tűnt, mintha nem is az űrben, hanem egy óriás fénygolyón haladnánk át...!

- Merre tartunk? - kérdeztem feleségemet, aki pillanatra sem engedte el a kezem.

- Nem tudom, kérdezd meg Őt - válaszolta és egy fülke felé mutatott, melyet mintha állandóan keringő sugárnyaláb határolt volna el tőlünk. A fülkében háttal ült felém egy emberformájú lény, testén a nemi hovatartozásnak semmi jele, szürke, átlátszó bőre láthatóvá tette a belső szervek működését. Első pillanatban az tűnt fel, hogy a szív vér helyett fényt lövell az artériákba...!

- Hová visztek engem, angyalkám? - erősen megszorítottam feleségem kezét és felkiáltottam..., a kiáltásra a háttal ülő személy felém fordította arcát. Megdöbbenésem akkora volt, hogy az álom egy pillanat alatt elszállt az úrhajóval, feleségemmel és vele együtt -, mert Ő volt! Judith volt, első és soha nem feledett szerelmem...!

Izabell szorongatta kétségbeesetten a kezem, és szinte fellélegzett, midőn felnyitottam a szemem:

- Hát Te vagy? - kérdeztem.

- Én! Mi történt veled, sokat beszéltél, de nem értettem mit, s most akkorát kiáltottál, hogy KisJózsi is felriadt.

- Nincs semmi bajom, drágám! Aludjatok tovább! Álmodtam...! - Izabella távozása után, amint lehunytam szemem, előbbi álom folytatódott: Feleségem és Judith - csak fél napig voltunk házasok - ugyanabban a pózban, mellettem és előttem, fel akartam állni, hogy átlépjem a bűvös határt, de mind a ketten visszatartottak: egyikük a kezével, másikuk a szemével jelezvén, hogy ne merészkedjek tovább. - A túlvilági boldogsággal való érintkezés a földi élet végét jelenti - szólt hozzám feleségem és szívére mutatott -, láthatod magad is: boldogságomban átléptem a földi határokat, ezért kellett meghalnom. A szívem nem bírta a túlterhelést és megszakadt... -

- És hogy találtatok egymásra éppen ti?!

- Neki is van tőled egy gyermeke, ő azonban már ott született a boldogok szigetén... -

- Igen! - szólt hátra Judith - kettőnk gyermeke lelke születésként öltött testet, ugyanolyan, mint az enyém, amelyet földi ember csak lelki szemével láthat, mint most te is! Magdaléna is átváltozik, mihelyt megérkezünk a szigetre...!

- És hol van az a sziget? Sokan vagytok ott?

- Az Andromédák egyik bolygóját jelölte ki számunkra az Úr! Csak ketten voltunk eddig a fiunkkal, most hárman leszünk! Érted is én fogok jönni az elsőbbség jogán, de az az idő még távol van! Most pedig el kell búcsúzzunk, már eddig is többet tudsz, mint amennyit szabadna tudnod...!

- Hol vagyok most?

- A gondolat úrhajóján!

Ezzel megszűnt a látomás, a motorok zümmögése, eltűntek az álmokképek, helyüket egyre magasabb láz vette birtokba, az előző napi sokk elérte a tetőfokát...!

Napokig magas láz gyötört, eszméletlen állapotban feküdtem, csak Izabella és az orvos, aki sűrűn meglátogatott, hallhatták cserepes ajkam értelmetlen gagyarázását... - Az erős fizikum és az antibiotikumok alkalmazása azonban legyűrte a makacs idegsokkot és mire vezetőim tudomására jutott tragédiám, már nagyjából rendbe is jöttem. De ideje is volt, mert a temetést nélkülem nem rendezhették meg. Mivel láttam, hogy otthonomban minden a legnagyobb rendben van, első utam a városba vezetett, először is a kórházba, hogy immár higgadt aggyal tudomásul vegyem, ami valójában történt. Mivel határozott kérésem volt, nem nyúltak a holttesthez, a biztos tehát csak az volt, hogy álmában következett be a halál, a többi csak feltevéseken alapulhatott...!

Hogy álmában történt, annak bizonyítására elegendő volt az a mosoly, mely holtában is ajkán maradt. Kérésemre levezettek a halottas házba. Ott több, már szállításra előkészített hulla is feküdt a hideg kőlapokon, de Őt nem kellett keresnem, hosszú, gesztenyebarna haja térdig beborította testét, arcának természetes barna színét nem halványította el az a tény sem, hogy a vér lefolyt róla. A mosoly valóban, ahogy az orvos állította, ott játszadozott ajkán és úgy ránézve egyáltalán nem látszott halottnak. Hozzáléptem és homlokon csókoltam. A kíséretemben lévő orvos félrehúzott:

- Uram, életem árán is megváltanám, de itt már csak csoda segítené! Csodák pedig, maga nagyon jól tudja: ma már nincsenek! Magának maradt egy vígasza, egészséges és gyönyörű kislány! A temetés megtörténte után kiadjuk -, mikor hozzák a koporsót?

- Még ma, és el is visszük!

- Akarja látni a kislányt?

- Most nem! Nem szeretnék szeretet helyett gyűlölettel tekinteni és most másra nem lennék képes!

- Megértem! Néhány napig - gondolom - még itt maradhat!

- Természetesen, a költségeket rendezni fogom!

- Nem lesz semmi rendezni valója uram! Isten áldja meg, addig is!

Elköszöntünk, s már a bejárat ajtójánál voltam, mikor átvillant agyamon: mi lenne ha... - és visszaléptem. Az orvos nehezen állt kötélnek, de végül is megértette, mit akarok és támogatásáról biztosított, amennyiben elfogadható biztosítékot találok a tetszhalál igazolására.

Utam legközelebbi állomása a tanácsháza volt, ott is Emmi férje, aki jogi előadóként állt alkalmazásban. Betegségem ideje alatt jártak nálam, de akkor nem mentek semmire velem. Nagyon megörült, hogy egészségileg nagyjából rendbe jöttem. Érdeklődésemre elmondta, hogy a koporsó és minden szükséges rendelkezésemre áll, csak tőlem függ és máris indulhatunk megadni feleségemnek a végtisztességet.

Telefonon felhívtam a kis Zala megyei falu plébánosát, megmondtam ki vagyok, s hogy még a mai nap szeretném felkeresni, az okot azonban elhallgattam. Csak annyit közöltem: szeretnék feleségem nagyszüleinél tiszteletünket tenni - ők már régtől a kápolna alatti sírkamrában pihentek! -, felségemmel többször jártunk ott, s így nem volt feltűnő, nem okoztam számára meglepetést, csak annyit kérdezett, hogy kb. mikor érkezünk...?

Visszaküldtem a kocsit azzal az utasítással, hogy Izabella bízta KisJózsit a szomszédokra és a már megbeszéltek szerint készüljön fel, a kórház előtt várom.

Úgy intéztük, hogy a kertészeti szállítsa a koporsóhoz a megrendelt koszorúkat, s mire végzünk a felöltöztetéssel az autó is indulásra készen álljon... -

Délelőtt 11-re érkeztem vissza a kórház kapujához és nem sokkal utánam Izabelláék is megérkeztek. A kocsit átküldtem az út túloldalára, hogy ott várakozzon a lányra, mi pedig befelé indultunk.

- Ne izgulj, drágám! - csendben beszélgettünk, mint két olyan szövetséges, akik titkukat nem akarják más orrára kötni. Már majdnem a halottas ház előtt a lány megállt:

- Nem, még sem! Úgy akarom emlékét megőrizni, ahogy utoljára láttam!

- Jó! - mondtam - akkor felöltöztetem én egyedül! - Nem tudom a hangsúly-e, ahogy a szavakat kiejtettem, vagy más indította Izabellát arra az elhatározásra, hogy mégis kitarson mellettem. Elém állt, varkocsba font haját kibontotta, majd:

- Így jó lesz? - kérdezte.

- Tökéletes hasonmás vagy drágám! Hát mégis? -

- Menjünk! - mondta elszántan -, ha szükséges, a halálba is követlek!

Benyitottam...! A személyzet egy tagja, aki az előtérben tartózkodott, miután előbb egy százast csúsztattam a markába, előreengedett bennünket. Izabella előkészítette a ruhaneműt, minden fehér volt, az alsóneműtől a kiskosztümig, mert a fehér szint kedvelte legjobban, ugyanis a fehér kiemelte barna bőrét. Még hozzá sem nyúltunk a drága testhez, mikor ránk nyitott az orvos:

- Ha megengedi, szeretnék segíteni - mondotta - s mindjárt kivette Izabell kezéből a hab-selyem kombinét... - Nem tudom lehetséges-e, hogy csak akkor figyelt fel a hasonlóságra, de megkérdezte a lánytól, hogy ikrek-e?

- Igen! - válaszolt Izabella gondolkodás nélkül.

- Hála Istennek! - így az orvos -, majd inkább csak felém: - Már nem csodálkozom kérésén... -

Izabell hálásan tekintett az orvosra és egymás után adogatta kézre a kért ruhaneműt, míg jómagam segédkeztem az öltöztetésnél, utoljára tartottam karjaimban az imádott asszonyt. Gyorsan elkészültünk, s a halottasház előtt várakoztunk az autóra... -

- Még nem fordult elő, hogy magam készítsem fel páciensem utolsó útjára - mormogta az orvos, inkább magához, mint hozzánk -, de hasonló eset sem! - Izabellre tekintett, majd megrázta magát, mintha valamilyen súlyos tehertől akarna szabadulni. - Nem tudok napirendre térni felette - folytatta -, de már hangosan - bocsássanak meg!, - kissé félrevont és úgy súgta a fülembe: Hivatalosan klinikai halál...!

Köszönről szó sem eshetett, mert elrohant, mintha a rossz lelkiismeret hajtotta volna...!

Az orvos távozása után Izabella bámulatos gyorsasággal visszacsavarta varkocsba a haját, éppen jókor, mert befutott Gábor a kocsival. A segítség kéznél volt, elhelyeztük drágámat a

koporsóban -, Izabella három tűzpiros rózsát tűzött a hajába, hármat a keblére helyezett és megcsókolta. Már nem félt tőle, hisz valóban úgy nézett ki, mintha mély álom nehezítette volna el sötét szempilláit. Ráterítettük a szemfedőt és csak úgy ideiglenesen két szöggel megerősítettük a koporsó fedelét. Búcsút vettünk Izabellától és a kocsiától, s elindultunk, hogy hosszú, hat órán át felváltva vezetve a kis, két és fél tonnás leponyvázott teherautót, megérkezzünk utunk végcéljához... -

Este kb. hét óra lehetett, mikor a parókia elé érkeztünk. A pap még nem feküdt le, a breviáriumot mormolta a kandalló mellett. Mellesleg említve csak: a templomot és a parókiát is feleségem dédszülei emeltették. - Mikor a pap meglátott, két karját felém tárta, s első szavaival feleségem után érdeklődött:

- És a kicsi Magdalénánk hogy van? Miért nem jöhetett? Bizonyára KisJózsi miatt, vagy már kettő is van?

Nem tudtam magam tovább türtöztetni, ráborultam a pap keblére és elfogott a zokogás. Időbe telt, míg megnyugodtam és ismertetem vele a történeteket.

Először is mély részvétét fejezte ki, majd megpróbált vigasztalni, de hát, mint mondta is: sovány vigasz! Azzal a kéréssel álltam elő, hogy a feleségem halálhírét a kicsikre való tekintettel tartsa titokban. Én sem ismertem szüleimet, Magdaléna is majdnem nélkülük nőtt fel, gyermekei ne tudják meg soha édesanyjuk halálát! Az édes mostoháról majd én gondoskodom, hacsak már ő nem gondoskodott róla még életében, ugyanis ez közelebb áll az igazsághoz!

Gábor szegény csak bólogatott mellettem, még be sem mutattam, s mikor rákerült a sor, azzal egészítette ki szavaimat:

- Szeretnénk, ha teljesen csendben történne meg a temetés, hármunkon kívül más nem kíváncsi! A szokásos harangozást és szent misét természetesen kifizetjük, de hagyja másnapra a plébános úr! A hívek előtt pedig magyarázza ki magát! Ahhoz ő jobban ért!

- Természetesen mindenben kívánságuk szerint cselekszem - mondta a pap -, arról azonban meg kell győződnöm, hogy valóban Ő fekszik-e a koporsóban, ezt ne vegyék bizalmatlanságnak, hozzá tartozik a hivatásbeli kötelességeimhez.

Indultam az autóhoz, barátom és a pap követtek. Felugrottam a kocsihoz, kihúztam a két szöveget, leemeltem a koporsó fedelét és fellebbenttem a szemfedőt: - Jöhet atyám - mondtam -, segítsd fel, Gábor!

A pap nehézkesen - öreg volt - kapaszkodott, alulról Gábor segítette, fentről én fogtam a kezét, s végül is ott állt, vagyis hajolt mellettem, s midőn megpillantotta a drága arcot, csak annyit mondott: - Istenem!, mit árthatott ez a drága gyermek? Az arca akárcsak a nagyanyjáé volt! Őt is ilyen fiatalon tettük e helyre! - kivette kezemből a szemfedőt és hogy ő is tegyen érte valamit, szépen eligazította a test egész hosszában...!

Az azonosítás tehát megtörtént, Gábor a kocsis hátsó részével beállt a kápolna ajtajába, továbbiakban ők ketten, én egyedül, megbirkóztunk a nehéz koporsóval, s fél órán belül a helyén volt. Rövid ceremónia után lezártuk a sírkamrát és visszamentünk a parókiára. Elhelyezkedtünk a kandalló mellett, s a plébános elővett egy üveg kisüstit:

- Nem árt ilyenkor egy kis erősítő - mondta - meg aztán visszafelé hideg lesz, szelet mondott a rádió! - megtöltötte a poharakat, majd felém fordulva kérdezte: - Tudnak valamit az anyjáról?
- feleségem édesanyjáról.

- Annyit - válaszoltam röviden -, hogy nyugat-németországi birtokain él. Ő ez idáig nem kereste lányát, én pedig nem a grófi címért, még csak nem is a vagyonért vettem nőül, és ezután sem tartok igényt a barátságára.

- Köszönöm! - a pap válasza rövid és lakonikus volt -, köszönöm - ismételte -, azt hiszem, erre pontot is tehetünk! Magának mindenesetre most pihenésre van szüksége, vigyázzanak visszafelé és kérem írja meg, mi történik a kicsikkel!?

Egy meleg kézfogással búcsút vettünk és elindultunk hazafelé. Északi szél fúj, s majdnem végig szemközt, csak az útkanyarokban kapott bennünket oldalba. Barátom vezetett, én gondolataimat rendezgetve mélyen hallgattam. Összehúztam és egy spárgával átkötöttem derekamon a báránybőr bekecsét, mert a február az február még egy-két plusszal is, a szél pedig - főleg a párateltség miatt, még dermesztőbbé tette. Feleségem nagyanyja járt az eszemben. Milyen hasonlóságot találhatott a pap az unoka és a nagyszülő között?!

Azt tudtam, azt is a paptól - feleségemmel inkognitóban jártunk a régi családi birtokon -, hogy nagyapja Egyiptomból hozott asszony, a lány szülei nagyon gazdag muzulmánok voltak, s az szóba sem jöhetett, hogy szépszerével belegeyzenek a házasságba. Mit tett tehát a lány, aki rajongásig beleszeretett a piramisok országát járó délceg, magyar főúrba? Egy napon ott-hagyva szüleit, ott hazáját, a keleti pompát, s fátylát levetve a főúr oldalán, mint feleség lépett Alexandriában egy ott időző olasz hajó fedélzetére. A hajó végcélja Trieszt volt, onnan váltott lovakkal már csak másfél napi járás volt a grófi birtok...! Negyven, negyvenkét éve ennek, s mennyi minden történt azóta?! Most Magdaléna anyja negyvenegy, negyvenkettő éves, a mai átlag életkort számítva még a nagymama sem lenne öreg, de korán felemésztette az itteni klíma és a háborús állapotok, hiába volt a nagy szerelem, a hideg, szeles telek, a férj távolléte aláásták egészségét, s még egészen fiatalon foglalta el helyét a családi sírboltban. Hamarosan követte őt a nagypapa is...! Isonzó sziklái között a kartács végzett vele. Egy lányuk született, Magdaléna, feleségem mamája. Ő is hamar beleunt a nagynénik, később az angol kisasszonyok gyámkodásába, s korán férjhez ment! Most, ki tudja ő-e, vagy talán csak az ő neve alatt egy kalandornő éli világát a nyugat-német iparbárók szeretőjeként! De mi közöm nekem mindehhez? Az én gyermekeim már ugyanolyan meztelen seggűek, mint én voltam! Ha eszük lesz, végigjárják, mint én, az alsó és felső iskolákat, s ugyanolyan kopasz seggel, mint születek, indulnak el az élet legtöbbször számára kiszámíthatatlan útvesztőin...! - Összerákódtam...!

- Baj van? - kérdezte Gábor.

- Áll meg - mondtam -, lelépünk pössenteni, aztán átveszem a vezetést! Neked sem árt, ha kicsit szundikálsz...!

Megálltunk, s nekitámaszkodva a kocsinak csillapítottuk a húgyhólyag nyomását... -

- Tudod mi jutott eszembe - szóltam, s bizonyára fanyarul, de megmosolyogtam saját magamat is.

- Mondd...!

- Azok a feledhetetlen percek az egyetem harmadik emeletén, mikor unatkoztunk és más nem jutott eszünkbe, kiálltunk az erkélyre és nagyívben a járdán sétáló, gyanútlan járókelők fejére pössentettünk...!

- Mi sem voltunk jobbak - volt a válasz -, zárás után kötélen húztuk fel a lányokat a hálótermekbe. Amelyiknek volt hozzá kurázsija, végigmelegíthette valamennyiünket.

- Volt olyan is?

- Hogy volt-e? Te nem ismered a nőket!

- Úgy hiszed?

- Úgy Te minden szerelmet komolyan vettél, pedig a test fölös nedveinek kicsapódása után a legszebb nő is olyan, mint a legcsúnyább.

- E tekintetben különbözik a véleményük, pajtás - mondtam -, én a nőben nem csak szerelem és szex eszközét látom. Őszintén bevallom neked, hogy akivel én lefeküdtem, azt szerettem is! Lehet, hogy ez az oka boldogtalanságomnak...!

- Ne beszéljünk erről többet - mondta Gábor -, nem mostanra való téma.

- Igazad van - mondtam én is -, indulhatunk! - Visszaültünk a kocsiba, én a volán mögé, ő pedig lábait kinyújtva, hátát keményen a párnázott üléstámlának támasztva belekezdett egy régi egyetemi nótába: „Átdobták a szart a kerítésen ...” Belecsíptem a karjába:

- Na, ez aztán igazán nem aktuális -, tudod honnét jövünk...!

- Ő már a boldogok szigetén van, édes komám! - mintha csak az álmomat ismételte volna. - Mi pedig - folytatta - egy trágyadombon! Minden, ami körülvesz bennünket, nagy halom szar! - majd minden átmenet nélkül belekezdett egy másik, ugyancsak az egyetemi évekre emlékeztető nótába, de az már tényleg nem való fehér papírlapra, mert megfesteré... -

- Ebből tényleg elég volt - gondoltam -, s mivel éppen Nagycenkre futottunk be, a Hidegségre vezető út előtt megálltam:

- Vedd át komám - szólítottam meg, - átmegyünk Hidegségen, Bozon, Balfon pedig leszállok, onnan gyalog megyek tovább, így nem kell kerülnöd, Te is előbb érkezel haza!

- Ne bolondozz! Hazaviszlek!

- Felesleges fáradság lenne részedről, mert úgy sem tudnál a telepre bevinni a nagy sártól... -

- Hallgass rám, legfeljebb tovább hajtok onnét Fertőrákosnak és... - de ha Neked úgy jobb?! - Visszaültünk, s amint rákanyarodott a hidegségi útra, komolyra fordította a szót:

- Emmi említette a kislányt, Neked úgyis ott marad még a fiú, mit szólna hozzá? Sajátomként nevelném fel!

- Várjunk még vele - mondtam, s csak ott szólaltam meg ismét, ahol leszálltam: Nagyon hálás vagyok nektek, főképp Neked! - megölelt és megveregette a hátam:

- Oda se neki pajtás...! Akinek ilyen barátai vannak, nyugodtan eltemetheti az anyját is! Mikor látunk?

- Hamarosan - válaszoltam, s elindultam a Présház felé, ő ott maradt még a kocsival mellett, s már az iskolát is elhagytam, mikor a kocsi elindult... -

Lassan mentem, már nem siettetett senki, semmi! A falu kihalt volt, innen-onnan egy-egy kutya vakkantott felém, de el is hallgatott mindjárt, mintha elszégyellte volna magát, amiért rám vicsorított, hisz haverok voltunk...! Valóban nagyon kutyául éreztem akkor magam. Észre sem vettem, hogy elhagytam a falut, s már kint jártam a permetező torony közelében, amikor két ismeretlen katona elém toppant:

- Igazolja magát! Mit keres éjfél után a határban?!

Kutattam a zsebeimben, de csak feleségem terhességi könyvecskéje akadt a kezembe, azt átnyújtottam az egyiküknek. Belenézett, majd társának nyújtotta, s közben vigyorgott:

- Még ilyen sem fordult elő velünk - szólt hozzám -, hogy valaki a felesége terhességi könyvét mutassa fel igazolásul...!

- Nincs más nálam - válaszoltam -, de ha nem röstellik, elkísérhetnek, ide már nem messze lakom, ott igazolhatnak, s talán nem árt ebben a hidegben egy-két pohár bor sem...! - Bemutatkoztam: - Itt, amerre látnak, ennek a szőlőterületnek az agronómusa vagyok, s éppen temetésről jövök...!

- Messziről? - kérdezte a másik.

- Balfig autóval, onnét gyalog!

- És kit temettek, ha nem vagyok indiszkrét?

- Akinek a kis könyvecskéjét kezében tartja!

- Ó, a szegény! - csak ennyit mondott, aztán jöttek mellettem a halászcsárdáig, s ott elváltunk:

- Most nem kísérhetjük tovább, mert hamarosan őrsváltás lesz, de ha időnk engedi, megkeressük...!

- Legyen szerencsénk - mondtam. - Onnan már látni lehetett a telepet és önkéntelenül meggyorsítottam lépteimet. A présház, de a többi is: munkásszálló, lakóépületek - ki voltak világitva, egyedül nálunk volt sötét... - Tán nincsenek otthon?!

Lakásom előtt az öreg csősszel, Pista bácsival akadtam össze:

- Csak nincs valami baj, öreg? - kérdeztem bizonytalan hangsúllyal.

- Annál nagyobb nincs, agronómus elvtárs, de az éppen elég...! Azért van kivilágítás is! Itt mindenki a maga kedves kis feleségét siratja! Érte van a kivilágítás is! Nézzen csak oda! - a présház tetőablakán kidugott hosszú rúdon fekete zászlót lobogtatott a szél...!

- És nálam miért van sötét?

- A kisfiú miatt! Nyugtalan, keresi az anyucit! Tudja, az állat is megérzi a bajt, az ember még inkább! Ő pedig már okos! Izabella nehezen birkózik meg vele -, de talán végre elszundított, mert előbb még égett a lámpa.

Megkértem az öreget, hogy oltassa el a gyertyákat, s intézkedjen, hogy reggelre a zászlót is eltüntessék. - Nem szeretném, ha a fiamnak sejtelve is lenne édesanyja haláláról. Röviden: ha szerették az anyát, legyenek kímélettel a gyerekekkel is!

- Van még valami, agronómus elvtárs! Itt járt az a hárpia Sára, Izabella nővére. Haza akarta parancsolni a lányt azzal, hogy majd ő marad itt, mert Izabella úgy sem bír a kisebbikkel, de - éppen akkor érkeztem, mikor az asszony úgy ugrott ki az ajtón, mintha alágyújtottak volna, s még a kicsi is azt kiáltotta utána:

- Takarodj, te cigány! - kis kezével pedig húzta befelé Izabellát, aki magából kikelve kiáltott Sára után: - Neked itt semmi keresnivalód! Foglalkozz a saját gyerekeiddel!

- Azt tanácsoltam Sárának, menjen szépen haza, s majd maga, ha hazajön, eldönti, hogy mi legyen tovább?!

- Okosan tette, Pista bátyám és nagyon köszönöm - mondtam -, most pedig bemegyek, mert érzem, hogy a lábaim rogyadoznak... -

Benyitottam, az ajtó nyitva volt, mert Pista bácsi megígérte Izabellának, hogy vigyázni fog rájuk, míg haza nem érkezem. Egy kis ideig hallgatóztam a gyerekszoba előtt, mély csend volt, bizonyára alszanak mind a ketten - gondoltam - s benyitottam a szobámba, ahol csak úgy

ruhástól végigdőltem a heverőn, s máris elaludtam. Nem csoda -, sok volt a fizikai, de annál is több a lelki fáradtság. Arra eszméltem, hogy átfordítanak, lehúzzák felöltömet, majd a nadrágot, érdekes ..., hogy-hogy nem ébredtem fel, midőn a csizmákat húzták?

- Ki vagy? - kérdeztem félig még az álom határáról, csukott szemmel.

- Ki lenne?! Mért nem vetkőzött le, ruhástól nem tudja magát kipihenni!

- Izabella! Drága Izabella! Hát ki is lehetne más? - a lány hangja úgy hatott rám, mint égő sebre a hideg borogatás! Tudtam, hogy jó kezekben vagyok, megfordultam és aludtam tovább. Azt már a lánytól tudtam meg, hogy még azt is hozzátettem: - Csinálj velem, amit csak akarsz, drágám, de hagyj aludni, aludni, aludni...!

Hogy mit csinált velem, mit nem, nem emlékeztem semmire. Mikor pedig felébredtem, halvány derengés szűrődött be a lezárt spaletták résein ... -

- Hajnalodik vagy tán alkony van? - nem sokáig tanakodhattam, mert belibbent a szobába Izabella és Kicsi... -

- Apuci, apuci... - futott hozzám fiam - máj nem alszol? ébjen vagy?! nyiss ablakot Iza!

A szinte határtalan öröm, amely a gyereket hozzám repítette, bennem is feloldott valamit -, valamit, ami feleségem halála óta abroncsként szorított: tudatára ébredtem, hogy már jó ideje teljesen elhanyagoltam gyermekemet, s legfőbb ideje, hogy foglalkozzam vele, sőt - a kis hugi sorsáról is dönteni kell! Magamhoz szorítottam, de a gyerek is olyan erősen kapaszkodott nyakamba, hogy csak erővel lehetett volna rólam lehántani. Izabella csak nézett bennünket nagy szemével, mosolygott, s ha jól láttam, könny is csillogott bennük. Nem jött közelebb, nem akart apa és fia közé ékelődni, megelégedett azzal, hogy a közelünkben lehet... -

- Tudja milyen nap van ma? - kérdezte tőlem nagy sokára -, miközben kitérte a spalettákat.

- Amint látom, este van, vagy - csak a köd miatt van a szürkesség?

- Este, bizony este van! Átaludta az egész napot! De azon kívül milyen nap van?!

- Nem tudom, Izabell, nem tudom, ne is haragudj érte! Olyan gyorsan pörögnek ezek a borzalmas napok, hirtelen azt sem tudom, február vagy március van-e?

- Nem baj, nem csoda, hogy megfélemedkezett róla, én azonban nem! Várjanak...! Kiment és hamarosan csomaggal tért vissza.

- Ez a tiéd, kicsikém!

- Anyuci küldte?

- Igen kicsikém! Anyuci küldte! Gyere megnézzük, mi van benne. - Azzal a magával hozott ollóval elvagdosta a köteléket, s kezdte kibontani a dobozt, de abban már a fiam is segédkezett:

- Jé...! - tapsolt örömeiben a gyerek - lovacska!

- Igen! Lovacska! Felülsz a hátára? - nem sok biztatás kellett, KisJózsi már fent is volt a lovacska hátán és ostorát kérte, majd: Gyí-te, gyí-te! csapkodott a lovacska nyaka köré, s mint ahogy a nagyoktól látta, elkezdte hintáztatni magát a nyeregben.

Összenéztem a lánnyal, már tudtam, hogy milyen nap van, s mikor odajött hozzám, hálásan szorítottam meg a kezét:

- Köszönöm, kedves! Ha Te nem vagy itt, valóban feledésbe ment volna a kicsi szülinapja, most azonban szeretnék lefürdeni és felfrissülni! Utána pedig szeretnék körülnézni a telep körül is!

- A víz már meleg - súgta a lány -, kint pedig ott van Tóni bácsi! Volt itt délelőtt is és meghagyta, hogy fel ne ébresszem, mert megver. Pihenje ki magát, addig ő rendet tart... -, majd ismét fülemhez hajolva: - Hadd játssza ki magát a kicsi, úgyis olyan rosszul aludt -, elalszik, aztán fürödhet.

Nem szóltam, de belenyugvásom jeleként ismét megszorítottam a kezét.

Aznap valóban nem zavart már senki: a két öreg, Pista bácsi, a csósz, és Tóni bácsi, a mindenes, gondoskodtak arról, hogy senki meg ne zavarhassa nyugalمامat. De a telepen lakó valamennyi család együtt érzett velem és jobbnak látták, ha egyelőre nem közelítenek felém. Nem könnyű a fájdalmat elviselni, de vigasztalni sem sokkal könnyebb. Sokszor talán elviselhetőbb, ha hasonlóan a kutyához, saját magunk nyalogatjuk sebeinket. Érdekes, hogy míg saját családomat kivéve szinte allergiás voltam az emberekkel szemben, Izabella közelségét nem csak eltűrtem, kerestem, s már el sem tudtam volna képzelni magamat nélküle. Pedig hányszor és hányan kérdezték még feleségem életében is: mit akartok attól a cigánylánytól? De sem feleségem, sem én nem ismertük a faji előítéletet ... -, különben benne is csörgedezett némi arab vér, bennem pedig ..., a jó Isten a megmondhatója...! Az embert embernek tekintettük, lett légyen az magyar, cigány, vagy, akár hottentotta! De Izabella, mintha nem is örökölte volna fajtájának jellegzetességeit, egészen más volt, mint nővére, Sára! Ő is szép volt, sőt nagyon is szép cigányasszony, de ha kinyitotta a száját, az első szóval elárulta magát. Izabella szépsége mellé előkelő megjelenés párosult és nem erőszakolt, választékos beszédmódor... - Egy dologban azonosultak csak: ellenállhatatlan, vérbő és tüzes volt mindenik. Ha ő nincs történetesen akkor nálunk, nem tudom, hogyan vészeltem volna át azokat a nehéz napokat, lehet, hogy sehogy...! Ki tudja -, helyes volt-e, hogy vérem és érzéseim szavára hallgattam, hogy nem törtem pálcát akkor magam felett, s nem hajítottam gyermekeimet is az éhes „farkasok” közé: Itt vagyunk! Zabáljatok! De bevészte volna-e Mózes az Úr parancsolatait a kőtáblába, ha előre tudja, hogy esetleg ugyanannak a kőtáblának a darabkája sebzi halálra agyonkövezése napján? Vagy leromboltatta volna-e az oltárokat, ha látja, hogy évezredek múltán sem változik semmit az ember -, hogy az embert csak alkalmassá tette az Úr arra, hogy hasonmása legyen, de szabad akaratótól tette függővé, hogy mi válik belőle...! Hogy az emberhorda ősidőktől az üldözők és üldözöttek táborából áll, s az ecce homo minden esetben az üldözöttek között található! Ha csak a küzdés maga lenne az ember célja, sokan feladnák...!, szerencsére másnak is van szerepe fajunk fennmaradásában, s ez a más sok mindenből adódhat...!

Ilyen és hasonló gondolatok foglalkoztattak fürdés közben, ugyanis nem vártam be fiam elalvását, annyira belelovalta magát a játékba, hogy esze ágában sem volt abbahagyni. Nem tudom, mennyi ideig feküdtem nyakig belemerülve a meleg vízbe, de sokáig, és még akkor is ébren volt Kicsi, mikor végeztem, csak addigra átmentek a gyerekszobába. Bebújtam ismét az ágyba és kéjesen végignyújtózkodtam: arra gondoltam, hogy talán jobb lenne ott hagyni a vidéket, de ott már bedolgoztam magam, emlékeiktől pedig úgy sem szabadulhat az ember. A víz locsogására lettem figyelmes, Izabella fürdött! Ugyan meddig lesz türelme a kicsihez? A gyerek eléggé el volt kényeztetve, nem is annyira az édes mamája, inkább az ott lakók által. Vele is sok mindent meg kellene beszélni. Még idejében menne el, később ki tudja...?! De miért akarna Sára a helyébe lépni? Félti? vagy..., arra még csak nem is gondoltam, hogy vele is közelebbi kapcsolatot létesítsek, még szükségből sem! Emmiéknél sem akartam hagyni a kislányt -, majd csak születik valamilyen megoldás. Arról szó sem lehet, hogy egészen le-

mondjak róla. Magduskám gyermekéről még akkor sem mondanék le, ha egy időre kénytelen lennék átengedni a nevelését... -

Az ajtó nyitva volt, mert a szőlőtőkéből áradó hő az egész lakást bemelegítette, így szinte észrevétlen mellém suhant a lány, felemelte a takarót, s anyaszült meztelen testét hozzám tapasztotta:

- Ne haragudj - súgta -, fázom! Elhasználtad a melegvizet... -

- Fázol? hisz olyan tüzes vagy, mint a vasaló!

- Ez más! Nem érzed, vacogok!

- Gyere drágám! - széthúztam a hálóköpenyt, s a lányt magamra emeltem -, betakarjalak, vagy..., tudod mit?, most rajtad a sor, melegítsd be magad!

- Ne bolondozz!, így jó, hadd pihenjek kicsit! - Elbeszélte ő is a nővére látogatását, majd végére érve: - Tudom én, mit akar ő, nem szerette a férjét, csak hozzám, mert már eljött az ideje...! Nem tartozom én neki semmivel! A három gyerekkel jóformán én bajlódtam ..., még hogy én nem értek a gyerekhez...? Visszaadtam én neki duplán azt, amit anyánk halála után rám áldozott, tőle nem félek, de attól igen, amit most mondani fogsz...! Nos dönts el, de most mindjárt: hogy legyen tovább?

- Te kis buta - mondtam, s feljebb húztam magamon úgy, hogy ajkunk összeért -, ha te a magad jószántából maradni akarsz, s vállalod azt a nehéz feladatot, ami itt rá hárul, a viláért sem cserélnék fel senkivel...!

- Ha nem vállalnám, már eleve ide sem jöttem volna, de köszönöm, amit mondtál, nagyon boldog vagyok! Neked elhiszem, mert aki annyira tudta szeretni asszonyát, mint Te, az nem hazudhat...!

- Még meggondolhatod, drágám!

- Már meggondoltam! Vagy veled, vagy senkivel!

- De azt ugye tudod, hogy most nem vehetek feleségül?

- Én már a feleséged vagyok attól kezdve, hogy a tiéd lettem!

- Akkor esküdjünk meg egymásnak -, én ugyan egyszerannyi idős vagyok, mint te, de a nő, ha beérett, attól kezdve kortalanná válik, a szerelem pedig nem számolja az éveket... -!

- Holtomiglan a Tiéd vagyok - rebegte a lány -!

- Holtomiglan szeretni foglak és gondoskodom rólad, valamint gyermekeinkről - válaszoltam, s hosszan csókoltam - Isten a tanúnk szívem -!

E szavak elhangzása után Izabella lehajította rólunk a takarót:

- Már nem fázom, szívem - a „szívem” szót akkor használtuk először egymás közti érintkezéseink alkalmával -, elkezdte csókolni egész testem, fejtől lefelé haladván, majd vissza...! Érzetem, hogy amúgy is kemény keblein a bimbók duzzadni kezdenek, hasfalán, combjain az izmok valósággal megfeszültek, amint hüvelyét ráhúzta állóképességemre, amely az egész beszélgetés idején combjai között feszült...! - Mikor bejött hozzám, becsukta az ajtót, a spaletták zárva voltak, hagytam, hogy a lány a végletekig élvezze a gyönyört. Ez az éjszaka úgy sem ismétlődik, a többi legfeljebb hasonló lehet!

Nagy sokára, de még mindig rajtam szétterülve megszólalt:

- Nagyon boldog vagyok! Kicsi mélyen alszik, maradhatok még? Úgy szeretném, ha egyé olvadnánk!

- Hisz egyé olvadunk, drágám! Lásd a két kicsit!

- Nem úgy! Csak mi ketten!

- Azt nem lehet, a szerelemnek termése is van!

- Mondtam már, hogy az én gyermekeimet Magdaléna szülte! Nem akarok kétfajta gyereket a családban! Én Neked csak virágozni fogok és ha Isten is úgy akarja, vérszerinti anyjukként akarom felnevelni gyermekeinket! Szeretném, ha erről többet szó sem esne! Licskónénak - az egyik szomszédasszonyunk volt - úgyis sok a teje, jóllakatja a mi kicsinket is! Már beszélgettünk róla... -

- Rád bízom, drágám, még csak annyit: Magdaléna ruhái, ékszerei e perctől a Te tulajdonod! Ha rád merete bízni a kicsinyeit, mielőtt elment, bizonyára ő is örömmel nyugtázza, ha nem kerülnek méltatlan testre. Nekem csak az a kérésem feléd, hogy már most, a kezdettől igyekezz úgy beszélni, öltözködni és általában úgy cselekedni, hogy Kicsi nagyobb megrázkódtatás nélkül átvészelje a változást.

- Köszönöm bizalmadat - mondta -, eddig is igyekeztem, ezentúl azonban még nagyobb súlyt helyezek rá! Megegyeztünk mindenben?

- Meg, drágám! Egyébként lesz időnk naponta meg hányni-vetni a további teendőket.

- Akkor szeress még, hadd virágozzon irántad való szerelmem! Ígérem, hogy saját magam vágom el a nyakam, ha valaha is másra gondolnék...! Akarod? Nekem elég, ha csak csókolsz, ne hidd, hogy telhetetlen vagyok...!

- Gyere, Te gyönyörűség - mondtam, s lefordítva magamról végigcsókoltam a feje búbjától a talpáig. Amikor visszafelé haladván ágyékához értem összenéztünk, de mielőtt agyunk döntésre jutott volna a cselekvést illetően, alsó testünk megelőzte -, ismét egymáshoz feszültünk. Izabella szabályosan vergődött alattam, s a kéj kicsordult nemcsak ágyékából, a szája szélén, a szemgödrediben, a homlokán is a gyönyör gyöngyszemei csillogtak...!

- Ez így nem folytathatjuk, drágám - suttogtam feléje -, belepusztulnánk, elégnénk!

- Ne félj! ez nem lesz mindig így! Vigyázni fogok rád! De ez volt a nászéjszakánk!

- Akkor a múltkori csak prelúdium volt?

- Mi az - kérdezte, a szeme kacagott, vagy sírt, nem tudom, de könnyek csillogtak benne... -

- Előjáték - válaszoltam -, de most már aludni! - Fel akart kelni, hogy átmegy a kicsihez, de átöleltem: - Maradj, gyönyörűm és álmodj szépeket én úgyis sokat aludtam, ha felébredne a kicsi, majd átmegegyek hozzá.

Nem sok biztatás kellett, oldalt hajtotta fejét, s máris mély álomba merült. Nekem azonban még sokáig nem jött álom a szememre, családi és munkaköri kötelezettségeim foglalkoztattak, s bár eléggé kimerültem, az agyam gyorsan kapcsolt egyiktől a másikig...! Úgy határoztam, hogy a lehető legsürgősebben rendezem kislányom sorsát, mert a család körüli bizonytalanság állandó akadályt jelentene munkaköri és társadalmi kötelezettségeim végzése közben...!

Tudtam, vagy inkább csak éreztem, hogy Izabella minden elkövet a gyermek érdekében, de elég érett-e ahhoz, hogy a nevelést, nagy felelősséggel járó minden következményével rázúdít-sam? Ehhez nem elegendő a jóindulat és az áldozatkészség. Ha meg tudnék egyezni Emmiék-

kel, hogy csak ideiglenesen segítsenek ki..., de vajon Izabella hogy viselné el, ha elszakítanánk tőle -, már egészen beleérte magát az anyaságba.

Úgy döntöttem, hogy másnap beviszem magammal a kórházba. Oda kéretem Emmi is és a sorsa bízom, illetve a kislányomra, válassza ki Ő kettejük közül az igazit... -

Reggel időben ébredtem, de Izabella már nem volt mellettem. Úgy hallottam: a konyhában tevékenykedik. Kiugrottam az ágyból, s megpróbáltam észrevétlen a fürdőszobába jutni. Magamra csuktam az ajtót, gyorsan lezuhanyoztam, még akkor is jó sportvíz volt. Nem tudom mért mondta a lány, hogy elhasználtam minden melegvizet. Pillanatok alatt letörülköztem, aztán vissza a szobába. Mikor Izabella benyitott, már útra készen álltam.

- Hová készülsz? - kérdezte.

- Nem csak én megyek, Te is jössz! Bemegyünk a kislányért! Zuhanyozz le, azt a sötétkék kiskosztümöt vedd fel, a bunda alatt nem fogsz fájni. Készítsd el a kislány holmiját is, én átmegek a munkásszállóra és megkérem Marikát, hogy legyen addig KisJózsival, még őt szíveli legjobban. És még valamit: húzd fel azt a pecsétgyűrűt, amit feleségemtől kaptál és azt a gyűrűt is, amit tőlem...! A hajadra ne legyen gondod, azt a feleségem fodrásza majd olyanná varázsolja, amilyet ő szokott viselni. - Izabella mellém lépett, s mivel fejfel magasabb voltam, felnyújtotta ajkát:

- Meg lesz elégedve velem, Uram...!

Átmentem a munkásszállóra Marikához, ő távoli faluból származott oda és a másik brigádevezetővel ketten laktak egy szobát. Munkáskáderek voltak mind a ketten, de míg az egyik, mármint Marika, igyekezett megismerni a szakma rejtelmét, érdekelte minden, ami a szőlészettel kapcsolatban állt, a másik inkább csak párttagságára támaszkodott. Egészen természetesnek tartottam, hogy én is inkább az előbbivel foglalkoztam, s Marika hálás is volt érte -, mikor ideje engedte, sokat segített feleségemnek. Én soha nem kértem tőlük semmit, amit tett, tisztán barátságból tette ő is. Nagyon szerette Magdalénát, még örült is, amikor előadtam kérésemet, a másik pedig megígérte, hogy míg távol lesz, ügyelni fog az ő területére is... -

Az istállóba már együtt mentünk, befogattam, onnét már kocsin a lakásomig. Izabella útra készen állt az ajtóban, KisJózsi azonban még mindig mélyen aludt. Marika egy követ vett a kezébe és melléje ült, mi pedig elindultunk a városba.

Izabella nem akarta magára venni feleségem irhabundáját, meggyőző rábeszélésre azonban sikerült ráerőszakolnom. - Ha tavaszias is az idő, azért még foga van. Mi lesz, ha Te is megfázol és megbetegszel?

- De mit fognak szólni az emberek - huzakodott velem.

- Hát nem Te mondtad, hogy az emberek véleménye nem érdekel? Csináld úgy, ahogy mondtam, a többi az én dolgom. - Mintha rászabták volna a bundát, karcsú és szép teste szinte centire megegyezett feleségemével, s Ferkó, a kocsi is csak nézte, nem állta meg szó nélkül:

- Ejnye, na, akárcsak Magduska asszonyt látnám....!

- Te ne láss semmit - mondtam -, ügyelj az útra, szeretném, ha épségben beérnének. Először a női fodrászhoz megyünk, tudod -, ahová a feleségemet is szoktad vinni...!

- És megvárjuk?

- Nem, mi behajtottunk a központba, onnét pedig a kórházba...! - Ennyi volt a beszélgetésünk útközben, persze magunkban tovább folytattuk, mindenikünk másképpen közelítette ugyanazt,

de tény, hogy mikor hirtelen rántott egyet a gyepőlön a borbély üzlet előtt, úgy néztünk egymásra, mintha egy befejezetlen regényt tennénk félre.

Lesegítettem a lányt, de előbb én léptem az üzletbe:

- Várj kicsit - mondtam Izabellának -, meg kell beszélnem valamit a főnöknővel. - Bent már régi ismerősként üdvözöltek, érte szoktam jönni feleségemnek. Mikor előadtam kérésemet, a főnöknő hitetlenül nézett rám:

- Nagyon-nagyon sajnálom - mondta -, olyan édes és jó kedélyű asszonyka volt, fogadja részvéteimet, de nem csak meg akarja viccelni? Nehéz elhinni, hogy egy ragyogó teremtés csak úgy elszálljon közülünk, mint egy sóhaj...

- Sajnos, halálosan komoly, amit kérek - mondtam -, megcsinálja, vagyis vállalja, hisz senki nincs, aki magánál jobban ismerte volna, évek óta idejárt?!

- Hát jó! - komolyodott el az asszony - legyen!

Megszorítottam a kezét és indultam ki a lányért, a fodrásznő ránézett, s mintha csodát látott volna:

- Üljön le, aranyos - mindjárt mutatta neki hová -, a maga haját én fogom elkészíteni...! - Kérdésemre, hogy mennyi idő múlva jöhetünk érte:

- Úgy két-három óra kell hozzá - válaszolta, s rögvest Izabella mellé lépett, mi pedig elhajtottunk... -

Emmi várt rám! Egészen beleélte magát ő is, hogy végre lesz egy kislánya! Nem baj az, hogy nem ő szülte, hisz Ádámról, Éváról rokonok vagyunk, sőt - valamennyien testvérek! Kipling szürke farkasára gondoltam és a kis ember-kölyökre, midőn nagy mancsomban tartva végigsimítottam Emmi gyengécske ujjait, de felötlöttek bennem Izabella izmos ujjai is...! Válasszon az emberpalánta. Mindenikünk kezébe veheti, babusgathatja, s majd amelyikhez húzódik, azé...!

Az igazgató kéretett - Emmi titkárnő volt, nem kellett messze mennem, de meglepetésemre ott volt a párttitkár és a főkönyvelő is! Miután részvétüket nyilvánították, az igazgató megkérdezte, miben segíthetne?

- Azt hiszem, jelenleg semmiben - válaszoltam -, a mai nap rendeződik a kislány sorsa, aztán úgy gondolom: elkezdhetjük a vad alá forgatást. A talaj köves, hamar kifújja a szél, az irtás pedig befejeződött. - Feltűnt, hogy a párttitkár mélyen hallgatott... -

- A hajtatás milyen állapotban van? - kérdezte még az igazgató.

- Április 15. után ültethetünk!

- Akkor május 1-re be is fejezzük!

- Úgy szeretném, de engedelmeükkel most távozzék és magammal vinném Emmi is!

- Igen-igen! Vigye fiam és jól intézzék el a gyermek sorsát! - ezt is az igazgató mondta, aki észrevehetően nem mindenben értett egyet a párttitkár kruppjával... -

Elhajtottunk a városházára még Emmi férjéért. Közben telt az idő, s mire a borbélyüzlet elé értünk, éppen két és fél óra telt el, de hogy milyen meglepetésben volt részünk - nekem is - álmomban sem hittem volna... -

Emmi a kocsin maradt, Gábor és én leléptünk:

- Várj kicsit - mondtam neki -, megnézem, hogy végeztek-e?

- Rendben - szólt vissza -, addig rágyújtok.

Benyitottam! Izabellára akkor segítették fel a bundát, a főnöknő pedig kissé távolabbról szemlélte remekművét. Elámultam:

- Szent Isten, hisz Ő..., Magdolna!

- Jöjjön közelebb! Ide hozzám - szólt a főnöknő.

Odaléptem melléje.

- Nos, hogy tetszik?

- Asszonyom - mondtam -, Ön felülmúlta önmagát...!

- Könnyű volt uram - mondta - ez a lány vagy Ő maga, vagy -, nem is tudok mit mondani...!
Annyi hasonlóság van köztük! Testvérek?

- Nem!

- Jó, akkor nem találgatok, ne is mondjon többet! Remélem, ezután is igénybe veszik szolgálataimat.

- Az csak természetes - válaszoltam és vettem elő az erszényemet, hogy fizessek.

- A hölgy már rendezte uram, sőt - bőségesen! Legyen ezután is szerencsénk!

- Remélem rá fog ismerni, ha majd egyedül jön, akkor is!

- Egy tömegből is kiválasztanám - mondta főnöknő -, sok szerencsét, és a sorssal való megbékélést kívánom. Isten megáldja magukat!

Elköszöntünk tőle, s előre engedve Izabellát, kiléptünk az üzletből. Emmi szemei fennakadtak, elsápadt, amint megpillantotta a lányt, a férje pedig megkapaszkodott a karomban:

- Jól látok, Józsi! Hisz Ő Magdolna! Miféle tréfa ez?

- Nem tréfa barátom, Ő Magdolna hasonmása és a művész-fodrász remeke! Így van, Izabella?

- Igen! - felelt a lány és szinte ugyanazzal a mozdulattal, mint Magdaléna szokta, felhajtotta gallérját.

- Nos, üljtek fel és ismerkedjenek össze jobban - mondtam -, én majd előre ülök. - Emmi még mindig sápadozva a szélre húzódott, s Izabella került középre -, kis ideig tartós mustrálgatás után megszólalt az asszony:

- Nem tudom, Józsikám, káprázik-e a szemem, vagy a valóságot látom?! Kissé fiatalabbnak látszik, de semmi kétség: Ő Magdolna, vagy ikertestvére! Így van, aranyos? - Izabella felé fordult, ő azonban csak megrázta fejét. Emmi férje hallgatott, hisz ő szegezte le a koporsót, nem lehetett kétsége feleségem halálát illetően.

- Ne törjétek a fejeteket! - azzal az elhatározással, hogy elejét vegyem további találgatásnak és a kényelmetlen helyzetnek, melybe Izabellát akarata ellenére hoztam, Emmihez fordultam: - Tegyük próbát: először Te fogod kezdedbe a gyermeket, utánad Izabella, bizzuk a gyermek természetes ösztönére, melyiketeket választja. Utána majd beszélgetünk. De addig is -, bármiképp döntene a kislány, előre megkérlek benneteket, legyetek keresztstülei... -

Egyikük sem válaszolt, csak néztek szomorúan előre, de már meg is értünk a kórházhoz. Miután a portán bejelentettem érkezésünk célját, s további ötvenes gazdát cserélt, mehettünk felfelé. Segíteni akartam Izabellának, de nem adta ki kezéből a kislány holmiját tartalmazó bőröndöt:

- Nem nehéz - mondta, s előkelő mosollyal utasította vissza segítségemet.

A szülészetén már vártak. A portás értesítette Őket. Az orvos és a bába akkor éppen szabadok voltak. Kis ideig gyanakodva nézték ők is Izabellát, majd elsőként az orvos szólalt meg, hogy kiségiítsen a kényelmetlen helyzetből:

- Nos, ugye igazam volt! A klinikai halál ma már nem jelenti, hogy mindennek vége, rendbejött az asszonykája és szebb, mint szülés előtt! - Mielőtt bármelyikük szóhoz juthatott volna igennel válaszoltam, majd:

- Tehát nincs akadálya, hogy kiadják a kislányt?!

- Nincs! - válaszolta az orvos -, bár nem bánnám ha még egy ideig itt maradna... -

- A problémákat most már bízza ránk, kedves doktor úr - Emmi vette át a szót -, szeretnénk mielőbb kezünkben tartani a gyermeket. Egészséges?

- Igen! Természetesen! Jöjjenek! - Átmentünk a gyermek-csecsemőosztályra, be azonban csak az orvos és a bába mehetett, mi az üvegfalon kívül várakoztunk. Hogy bent miről vitatkoztak, nem tudhattuk, de a bába visszajött és kérte a kislány holmiját. Izabella átadta a bőröndöt, a bába visszament, s nem sok idő múltán jött az orvos, karján a pólyába csomagolt kislánnyal, mögötte a bába a bőrönddel... -

- Na, melyiküknek adjam először, nyilván a kismamának - mondta az orvos -, Emmi azonban megelőzte Izabellát és az orvos elé lépett: - Én kérem!

- Parancsoljon! - Emmi átvette a gyermeket, aki addig az orvos ujjáival játszott, ám még igazából meg sem csókolhatta, a kislány hirtelen felsírt... -

- Ne sírj picikém - nyugtatta az asszony, de az a mód, ahogy átvette az orvos kezéből, arról tanúskodott, hogy nem sok gyakorlata van a gyermeknevelésben. - Nyugodj meg angyalkám - elkezdte karján ringatni, de minél kedvesebben becézte, annál nagyobb könnycseppek gördültek alá a gyermek szeméből, annál hangosabb volt a sírás. Izabella nem tudott tovább várni, s majdnem durván kikapta a kislányt Emmi kezéből. A gyerek meghökken, azon nyomban elhallgatott, s mintha egyazon pillantással felmérte volna mindkettejüket, majd végül is Izabella mosolygó arca felé fordult és erősen belekapaszkodott az irhabunda gallérjába. A sírás megszűnt, a két arc, mármint Izabelláé és a kislányé egymás mellett kacarászott... -

- Nos uram? - szólt hozzám az orvos és megfogta kezem -, úgy éreztem, hogy olvas gondolataim között, mikor kimondta a kislány sorsát eldöntő szavakat - a vér szava, Isten szava! Kívánom, hogy sok boldog órát és napot szerezzen maguknak. Tudnak természetes anyatejet biztosítani?

- Igen! - válaszoltam - és köszönöm az eddigi segítséget...!

- Csak kötelességünket teljesítettük - mondta az orvos, majd félre húzott és úgy súgta: Istennek tartozik köszönettel uram a tökéletes hasonmásért, nekem pedig meakulpáznom kell, mert nem lett volna szabad a tragédiának bekövetkeznie. - E szavak után, mint a halottasháznál is tette, szinte futva távolodott el tőlünk -. Midőn átvettem a bőröndöt a bábától, borraivalót nyomtam a kezébe és neki is megköszöntem szolgálatait, majd:

- Gyerünk kedveseim, itt egyelőre végeztünk - szavakkal, karon fogtam Gábort és előre indultam: - Ne keseregjeteK - vigasztaltam -, keresztlányotokat akkor látjátok, amikor csak akarjátok és idővel ő is megbarátkozik veletek...!

A központ előtt Emmi segített betakargatni a kislányt, aztán férjével együtt leszállt. Már tettek néhány lépést előre, mikor hirtelen visszafordult:

- Mi legyen a kislány neve!? Természetesen Magdaléna!

- Nem - válaszoltam -, Judithnak fogjuk keresztelni, még édesanyja választotta...!

- Köszí - szólt vissza Emmi -, mihelyt felszárad az út, megyünk értetek!

Már a Kurucdombon jártunk, midőn átfogva Izabella vállait magamhoz húztam:

- A kicsi téged választott, a nagyobbik még hátra van és az lesz a nehezebb... - Izabella mélyen a szemembe nézett, de mintha a kicsi szemeiben is ugyanaz a fény csillant volna fel:

- Ne félj - súgta -, azt is megoldjuk, de ezentúl neki sem Iza vagyok, hanem anyuci! Érted drágám?!

- Értem, nagyon is értem! - az út hátralévő részén arról folyt a vita köztünk, hogy adjuk-e a kicsit Licskóné emlőire, vagy üvegből tápláljuk, természetesen kifejt anyatejjel. Én az előbbit, Izabell az utóbbit választotta. Mondanom sem kell, hogy végül is igazat adtam a lánynak: ha az asszony emlőire adjuk, a kislány hozzászokik és őt tekinti anyjának. Erről pedig Izabella hallani sem akart. Ragaszkodott Magdalénának tett esküjéhez: gyermekeit anyjuként akarja felnevelni, nem hagyja, hogy a gyermekek szíve többfelé húzzon. Ő teljes szívét adja és viszonzásul is azt kéri...!

- Csak a gyermekek szívét kéred - súgtam fülébe - és az enyémmel mi lesz?

- A tiéddel együtt - súgta vissza.

- És én mit kapok tőled?

- Mindenestül a tiéd vagyok!

Még aznap, hamarjában ahogy megérkeztünk otthonunkba, a nagyobbik meglepetésen is túljutottunk: amint leszálltunk a kocsiról, siettünk be a lakásba, nehogy a kicsi megfázzon. KisJózsi és Izabella pedig ideig farkasszemet néztek, ajkam idegesen rángatózott -, mit tehetünk, ha a gyerek észreveszi a jószándékú csalást? De nem -, KisJózsi hirtelen kitérte karjait és valósággal repült Izabellához:

- Anyucika...!

- Itt vagyok, kicsim és itt van a te kis testvérkéd is! Gyere, nézd meg milyen szép kislány?! - Izabella lehajolt, s egy szempillantás alatt egyik karján a pólyába kötött kislány, a másikon KisJózsi jöttek egyenesen felém:

- Nos, apuci, mit szólsz hozzánk? Jól festünk így hármásban?

Nem tudtam, persze nem tudtam mit szólani, illetve csak annyit:

- Csodálatos...! Gyönyörűek vagytok! Hála Istennek!

Marika, aki tanúja volt a jelenetnek, elfordult, s a zsebébe nyúlt kendőért, hogy megtörölje szemeit, azt követően pedig szó nélkül távozott. E naptól kezdve - lehet, hogy neki köszönhetjük, de Izabella csak nekem volt Izabella, másoknak Magduska, fiamnak pedig anyuci! Ő ugyan sokáig kereste Izáját, de mert anyuci ugyanolyan szépen tudott mesélni, mint Iza, lassan belenyugodott, hogy ő nincs, viszont anyuci sokkal többet foglalkozik vele, mint régebben tette, sőt apuci is, mert a kistestvére miatt otthoni tartózkodásunk egy szobára zsugorodott.

Hogy boldogok voltunk-e? A holtat, főképp, ha olyan közel áll szívünkhöz, mint Magdaléna, míg élünk, soha nem feledjük, de a gyermekek kedvéért bizony sokszor olyankor is kacagnunk kellett, amikor a visszaemlékezés összeszorította szívünket. A könny azonban egyformán csillog szemünkben, akár az öröm, akár a bánat könnyei azok. A gyermek szeme pedig csak

külső ábrázatunkból ítél, nem keresi a miértet. S ha úgy március derekán, amikor a határ újbóli leaknásítása már javában folyt, a kommunizmus ember és Isten törvényeit taposó szörnyeinek cselszövésai útján el nem kezdődik egy ördögi manipuláció, amelynek első áldozata természetesen én lettem, aki a kis települést a szeretet, egymás megbecsülése és a becsületesen végzett munka oázisává tettem, a mai napig is az emberileg elérhető boldogság lenne ugyanott osztályrészünk.

De elkerülhetjük-e sorsunk kisiklásait, melyek egyike-másika örökre letéríthet bennünket az eleve elrendelt útról? Nem hiszek a dogmatikusoknak, miszerint a Mindenható a gyötrelem tüzeiben tisztítja meg azokat, akiknek a túlvilági boldogságot szánja. Isten, vagy mindenki nevezheti tetszése szerint, nem tesz különbséget ember és ember között. Az Ő végtelen jósága ezt kizárja, mert bár Mindenható, a végtelen jószág nem lehet egy személyben a végtelen gonoszság is! Az Ő szeretete egyformán kiterjed mindenkire. Az ember becsvágya, önzése, a gyűlölet és minden rossz iránti hajlama az, amely a gyönyört undorrá, a szeretet gyűlöletté, a megértés meg nem értéssé teszi. Nem voltam én sem nagyon jó, sem nagyon rossz, egyszerűen: igyekeztem mértéket tartani. Az még képzeletemben sem fordult meg, hogy az emberi gonoszság olyan mélységekre képes, amely már sátáninak is túlzott... -

Ami ott és akkor történt, tudatosította bennem, hogy akaratunktól függően lehetünk emberek, vagy gyilkos fenevadak! Sátánok! Nem volt szüksége a Teremtőnek arra, hogy külön poklot alkosson, itt, a Földön van a pokol is, a paradicsom is, az emberek is, meg a sátánok is! Ezer százalékig beigazolódtam, hogy a párttagok egyrészt önmaguk aljas indítékait követve, másrészt mások ráhatására, de csak kis részük cselekszik félelemből, amikor erkölcsi értékeket sutba dobva, a cári rendőrség spionjának a „Nagy Sztálin”-nak szerepét kell betölteniük. Nem téveszttem össze a párttagokat a kommunistákkal, mert vannak azok is, de azok akarva-akaratlan a krisztusi karitás, a krisztusi gondolat szószólói: egy glóbusz, egy közös nyelv, egyfajta erkölcsi normákra felépített határok nélküli hatalom, melyben a tudomány alázatos mesteri és nem dilettánsok irányítják milliárdok életét...!

A marxi-lenini tanok jelen felépítése csak a boszorkányüldöző inkvizíció szörnyei által előidézett rémuralomhoz hasonlítható! Mindkettő sátáni mű! Isten az ember elé a teremtett világ birtokbavételét tűzte ki célul! A cél, a tudomány oly mértékű magas fokát követeli tőlünk, amelyet csakis az egy akol, egy pásztor elvének társadalmi realizálása eredményezhet. A megváltás ténye az egész teremtett világra vonatkozik, ha nem térünk időben észhez, lehetséges, hogy a boldog idők vándorait csak kifehéredett, zörgő csontjaink emlékeztetik arra, hogy valaha itt is emberek éltek...!

De nem akarok filozofálgatni, sem előre futni az időben, beszéljenek a tények: Március derekán már javában folyt a vadszőlő telepítésének talajelőkészítése, ugyanakkor: a tél folyamán vadalanysba ojtott és előhajtott nemes oltványok is a kiültetés stádiumába érkeztek. Úgy gondoltam: április elején elkezdhetjük a kiültetést és már megtettem a szükséges előkészületeket, amikor kijött hozzánk az igazgató és a párttitkár, akinek a meglincselését az őszön megakadályoztam, és hoztak magukkal egy fiatalembert, akit helyettesemmé neveztek ki. Arra kértek: tanítsam be, mutassak meg neki mindent, ne sajnáljam tőle tapasztalataimat, amit ők nagyrabecsülnek...! Valójában körül sem néztek, a fiatalembert azonban ott hagyták azzal a meghagyással, hogy gondoskodjak számára lakásról. Egyelőre megfelel, ha a munkásszállón kap egy szobát. Nem tudom milyen megérzésből, de az első pillanatban, hogy kezét fogtunk, éreztem, hogy valami titok lappang mögötte. Nem kellett sokáig várnom, a titok hamar lelepleződött:

A munkások, akik helyettesemnek, mivel őt is Jóskának keresztelték, a Sobri nevet adományozták megkülönböztetésül, észrevették, hogy a fiatalember a vele való beszélgetések alkal-

mával igyekszik magát elém tolni. Egyik alkalommal - már az újjépítésű szőlő utolsó sorait rakták az emberek, helyettesem egyet gondolt és egy általa célszerűbbnek vélt módszer alkalmazására akarta ösztönözni őket. A munkások nem mondtak ellent, de arra kérték, hogy mielőtt elkezdenék, beszéljen velem, vajon és is helyesnek tartom-e? Sobri - nem tudom megérdeml-e, hogy másként nevezzem - felhőrkent:

- Na és kitől fogja ugyan megkérdezni, ha én már nem leszek ott, mert legjobb tudomása szerint engem a tavaszi munkák befejezése után vagy áthelyeznek, vagy meneszteni fognak. Azt hallotta bent, hogy túl nagy befolyással bírok a felsőbb szervek felé és ennek most kihasználva az „ellenforradalom” adta lehetőségeket, véget vetnek...!

Több sem kellett: a munkások figyelmeztették, ha észreveszik, hogy ellenem a kisujját is mozdítja, a fertői halak fogják felzabálni! A fiatalember megijedt -, alkalmasabb helyet, hogy egy embert eltüntessenek, keresve sem találhatnának, már pedig neki is be kell menni a nád-tengerbe, a nád silózásának idején ... - Aznap este, mielőtt még a munkásokkal találkozhattam volna, megkeresett és elmondott mindent, amit a velem kapcsolatos tervekről tudott.

Balról hazafelé menet, a diófás úton találkoztunk. Intett, hogy álljak meg, szeretne velem beszélni. Helyet mutattam neki magam mellett, fel is lépett mellém, de hallgatott...!

- Nos, barátom - fordultam feléje - mondja, mi bántja?!

- Hosszabb időt vesz igénybe - szólalt meg - és ha nem haragszik meg érte, később felkeresném.

- Akkor egyenest hazamegyünk - mondtam -, megígértem az asszonynak, hogy ma előbb érkezem. Holnap a kislányom keresztelője lesz és segítenem kell. - Úgy is történt: a préház előtti kocsielőjárónál szálltunk és kettesben indultunk otthonomba. Izabella és közvetlen szomszédasszonyom nagy sütés-főzésben voltak, ügyet sem vetettek rám, mert Izabellának is ellenszenves volt a fiatalember az első pillanattól. Pedig ha azokra gondolok, akik velem együtt vészelték át a nehéz napokat, s csupán azért, hogy egyes pártvezetők előtt tetszelegessenek, alantas, kitalált, meseszerű anekdotákkal igyekeztek bizonyítani pártellenes magatartásomat, hozzájuk képest Sobri a becsület példaképe volt.

- Nehéz elkezdni, Józsi bátyám - mondta, miután a gyerekszobából átalakított nappaliban helyet foglalt az asztal mellett és leengedte torkán az első pohár kékfrankost.

- Ha nem akarja, nem kell mondania semmit, barátom. Ön kezdeményezte a beszélgetést, de ha úgy gondolja, hogy mégsem, akkor be is befejezhetjük... -

- Nem, nem, Ön velem szemben eddig olyan jó indulattal viseltetett, gyalázat lenne tovább magamban őrizni a titkot, amit előbb-utóbb úgymint megtudna, ha tőlem nem, hát mástól. Nem tudom, hallott-e arról hogy át akarják helyezni a megyével, még hozzá egy olyan területre, ahol a szőlőnek nyoma sincs, és nem is volt soha a kedvezőtlen talaj miatt. Gondolom abban bíznak, hogy úgy sem fogadja el az áthelyezést és önmagától odébb áll. Ha ez a módszer kudarcot vallana, arra az esetre tudtommal már több jegyzőkönyvet is felvettek, amelyek mindegyike az Ön ellenforradalmi tevékenységét igazolná... -

Felálltam, valószínűleg elsápadtam, de aztán erőt véve felindulásomon ismét elfoglaltam a helyem. Töltöttem a poharakba:

- Erre innunk kell, barátom - mondtam - és ki tudna bővebbet azokról a jegyzőkönyvekről? Kíváncsivá tett!

- Emlékszik?, kb. két hete volt egy taggyűlés, amelyre mint KISZ-tagot engem is meghívtak. Ott a párttitkár - nevét nem kell említenem - egy egészen érdekes, de a párt és a rendszer

szempontjából Önre nézve nagyon is súlyos történetet adott elő: az őszön, október 23. és 30. közötti napokban egyik este már az ágyból riasztotta a csengő. Ki a fene zavarhatja ilyenkor?, ki akart menni, hogy ajtót nyisson, de felesége visszatartotta: előbb nézzen ki az ablakon! Éppen annyira, hogy kilásson, elhúzta a sötétítő függönyt és kinézett. Amit látott, felborzolta hátán a szőrt, de nem volt ideje gondolkodnia, mert a bejárati ajtót döngetni kezdték. A dőrejbe kiabálás is vegyült: Nyisd ki, mert úgyis rád törjük! A hang az Önére emlékeztette. Mivel a nehéz tölgyajtó ellenállt, abba hagyták a dörömbölést, de az ablak alól újból elhangzott a felszólítás: Nyisd ki, különben felrobbantjuk a házadat! Ismételten kinézett, s Önt látta hosszú fekete bőrkabátban, géppisztollyal a kezében, mellette még két alak, akiket azonban nem ismert fel... - Az életét az mentette meg, hogy egy másik fegyveres csoport közeledett -, hogy kik voltak - katonák, vagy civilek, azt nem tudná megmondani, mert sötét volt, mivel azonban Önök elfutottak, arra következtetett, hogy a munkástanács által felállított őrséghez tartoztak... - Én akkor még nem tudtam, hogy mit szabad és mit nem, s feltettem neki a kérdést:

- Hogy ismerte fel Önt, hisz a sötétben a fehér is fekete, továbbá: miből állapította meg, hogy Ön bőrkabátban volt, ha azt nem ismerte fel, hogy akik elől Önök elmenekültek civilek, vagy katonák voltak? Ő erre azt válaszolta:

- Számomra elegendő volt annak felismerése, hogy a hang Öntől származik, s hogy bőrkabátban volt-e?, annak bizonyítására elegendő az a tény, hogy Önnek van!

Tovább nem vitatkoztam, mert a mellettem ülő főagronómus helyettes oldalba bökött:

- Ha nem akarod, hogy még mielőtt megmelegedhetnél itt, kirúgjanak, hallgass! A párttitkárnak nincs szükséges tanúkra, állítása bizonyítás nélkül is döntő lehet!

A másik felszólaló az Ön egyik brigádvezetőnöje volt:

Október 24- vagy 25-én, nem emlékszem pontosan, hogy melyik nap - kezdte -, többed-magammal a présház irodájában voltam, mikor agronómusunk megjelent. Buckó elvtárs - mint tudják nyomozó volt - igyekezett csillapítani a rádió és egymás által felizgatott embereket, Ön pedig azt indítványozta - már az Ő szavai szerint -, hogy égessük el ünnepélyesen a pártkönyveinket, mert azokra a jövőben már nem lesz szükség, s ha megtalálják nálunk, csak bajunk származik belőle... - A kérdésre, hogy kivel tudja ezt bizonyítani? - természetesen Buckó elvtárssal, mert a többiek éppolyan fasiszták, mint az agronómus!

- Na megállj Te ócska ringyó! - akkor figyeltem fel, hogy Izabella a háttérből kihallgatja beszélgetésünket -. Nincs olyan férfi a telepen, akinek az ágyába ne feküdt volna bele, vagy legalább meg ne próbálta volna belefeküdni. Az a volt nyomozó pedig ...? gatyája sem volt, mikor idejött! Mi ruháztuk fel, etettük, amíg nem kapta meg a lakást és a családjá ide nem költözött...! - Izabella annyira csendben lopózott a hátunk mögé, hogy Sobri is csak akkor vette észre, amikor megszólalt, most már nem volt mit tennie, folytatta:

Harmadiknak a fertőrákosi párttitkár, a Rákosi brigád vezetője adta elő mondandóját:

- Elvtársak! - arcáról lerítt, hogy nagy benső vívódások előzték meg felszólalását -, de nem volt ereje visszalépni - a párttért, a népi hatalomért, ha szükséges, fel kell áldoznunk barátainkat, előfordulhat, hogy anyánkat, apánkat, gyermekeinket is! Az igaz, hogy nevezett - mármint Ön - közbelépése mentette ki a lincselő tömegből, de ugyanakkor a vele érkező két katonát át kellett vinnem a határon. Ítéljék meg Önök, helyesen cselekedett-e? ha nem jön, én mártír lettem volna. Életemet a párttért, a népi hatalomért áldozom fel, de nem segítettem volna át két fasisztát a határon.

Negyedik az a hosszú fogatos volt, ha jól tudom Töröknek hívják:

Ő azzal állt elő, hogy Ön a kérdéses időben éjszaka bement az istállóba és kérte, hogy az istálló részére kiadott petróleumból tölte tele a kannáját. Két éves fiacskája és terhes felesége sötétben vannak otthon... -

- Csaknem mindenki belesápadt - mondta Sobri -, mikor a hosszú langaléta beszélt, szinte hallatszott a lélegzetvétel, s az asztalfőn helyet foglaló három vagy négy vezető összedugta a fejét. Rövid tanakodás után felállt a titkár és a következőket mondta:

- Na elvtársak - szavajárása volt -, felolvasok még egy utolsó jegyzőkönyvet, amelyen ugyan olvashatatlanok az aláírások, de napnál világosabban bizonyítja, hogy nevezett - mármint Ön - súlyosan vétett a társadalmi szabályok ellen és tevékenységével segítette az ellenforradalmat. - E bevezetés után olvasni kezdte: Kovács József agrónómus 1956. október 25-én a soproni egyetemistákkal szövetkezve lázadást szított a prэшházi településen. A lázadás célja az volt, hogy az ott lakók szüntessék be a munkát, semmisítsék meg a termelőeszközöket és csatlakozzanak a soproni felkelőkhöz Sopronba tartó szovjet erők megállítása végett... - Elég, vagy olvassam tovább?

A fertőrákosi brigád egyik munkacsapat vezetője, Füredi Zoltán felállt. Pár pillanatig hallgatott, amíg minden szem feléje nem fordult, aztán belekezdett:

- Elvtársak! Amiket itt, a titkár elvtárssal az élen elmondottak, az egytől-egyik szemenszedett hazugság! Itt bent a titkárságon találták ki, vagyis: az igazságot hazugságra fordították! Mindent pedig azért, hogy azt az embert elmozdíthassák helyéről. Tudjuk, hogy mindez miért történik, de még jobban tudják a keze alatt dolgozó munkások.

Ha Önök úgy döntenek, hogy azt az ember, akinek személyes érdeme a tavalyi betakarítás, csak úgy egyszerűen félreállíthatják, hát próbálják meg. Én eszemmel és erőmmel melléje állok, mert tudom... -

A párttitkár felugrott:

- De Füredi elvtárs! Tudja-e hogy magatartása a pártból való kizárást vonja maga után?!

- Nem kell, hogy kizárjanak! - Maguk csalók! A sztálini gengszterizmus utánczó! Szégyellem, hogy eddig is leültem maguk közé! - Kivette zsebéből a kis piros könyvecskét és a titkár elé dobta, mondván: - Én tisztelem a pártot, meghajtom fejem a népi hatalom előtt, ha szükséges, nemes célokért életemet is feláldozom, de nem vállalkozom bérgyilkosságra. Ráadásul olyan személy ellen, aki ebben a gazdaságban az elmúlt őszön a legtöbbet tette a rend, a fegyelem érdekében...! Én ott voltam, s vele együtt küzdöttem! Ki meri rám mondani, hogy fasiszta vagyok, amikor proletár gyerek létemre az őrnagyi rangig küzdöttem fel magam a néphadseregben?! Hogy végül is szőlőmunkás lettem, az kizárólag abból adódott, hogy a néphadseregben is az önökhöz hasonló bizonytalan múltú törtetők jutottak az élre. Majd a jövő, ahogy a sztálinizmus felett, Önök felett is meg fogja kongatni a vészharangot. Kívánom, hogy valamivel előbb észhez térjenek!

- Ki akarja még visszadobni a pártkönyvét, elvtársak? Senki? Akkor mára úgy gondolom végeztünk! Majd egyenként behívjuk az elvtársakat elbeszélgetésre... -

E szavak után az asztalnál ülő felálltak és távoztak, míg a többiek, velem együtt - még sokáig vitattuk: miért akarnak Öntől mindenáron megszabadulni, mert az első pillanattól érezhető volt, hogy a személyi érdekek csapnak össze.

Sobri elhallgatott, majd még annyit tett hozzá:

- Egyelőre többet nem mondhatok, de gondolom, ahol hézagos, azt Ön ki tudja egészíteni!

Megköszöntem bizalmát, és kértem, hogy az általa elmondottakat ne adja tovább, nem szeretném, ha miattam kerülne kellemetlen helyzetbe. Én pedig sehol és senki előtt nem fogok rá hivatkozni... -

Izabella frissen sült hússal kínálta, megittunk rá egy pohár bort, aztán elment, de alig tette ki lábát, már jött Tóni bácsi.

- Mit akart ez a tejfeles szájú? - kérdezte köszönés helyett.

- Ne bántsa őt - mondtam - Ő a legkevésbé sem tehet arról, ami körülöttünk történik...! Elmondta, amit délután az emberektől hallott és én szintén vázoltam előtte, de csak nagy vonalakban a hátunk mögött szőtt összeesküvést, természetesen helyettesem nevének említése nélkül... -

- Mit tehetnénk - nézett rám idős barátom, becsületes paraszt szemében égett a gyűlölet -, addig bezzeg nem mertek mozgolódni, amíg meg nem erősítették a határt. Már teljes az aknazár, ugrálhatunk a kalitkában, de magának csak egy szavába kerül és az összes kocsit neki eresztjük a határnak, hogy szabaddá tegyék az utat...!

- Drága, Tóni bátyám - mondtam és rátenyereltem az öreg vállára -, maga nagyon jól tudja, hogy mindannak az ellenkezője igaz, amivel ezek vádolnak. Én nyugodtan hajtom álmra a fejem és nem gondolok menekülésre. Van felsőbb hatóság is és én nem esem kétségbe, ha a csúcsig kell is mennünk. Tőlük pedig nem kérek egyebet: végezzék továbbra is becsülettel munkájukat, mert az az egy az, amibe beleköthetnek.

Azzal váltunk el, hogy figyeljük a mozgolódást és kölcsönösen tájékoztatjuk egymást a hallottakról. Néhány nap múlva, május 1. és ott az ital majd megoldja a nyelveket.

Mikor Sobri elment, a szomszédasszony még a konyhában ténykedett, KisJózsi mellette téblábolt, a kislány pedig a csörgővel volt elfoglalva... -

- Mit szólsz mindehhez, angyalkám - fordultam Izabellához -, még mindig tartod esküdet? Láthatod, hogy itt komoly erőpróbák lesznek, s egyáltalán nem biztos, hogy én kerülök ki győztesen. Ott, ahol egyetlen ember rosszindulata elegendő ahhoz, hogy egy másikat ártatlanul meghurcoljanak, vagy akár fel is húzzanak, nem lehet előre kiszámítani semmit. - Izabella mellém lépett és szorosan átfogta derekam:

- Így még jobban szeretlek - mondta - és bármi történjen is én a tiéd vagyok, Te rendelkezél velem, szerelmem! De ha életem végéig kell is várnom rá, megbosszulom a rajtad esett gyalázatot, mert ez az!

- Egyelőre ne gondoljunk bosszúra, angyalkám! Arra még ráérünk... - Most inkább menjünk mi is a konyhába, lássuk, hogy is állunk a holnapi nappal?

Aznap éjjel sokáig nem jött álom a szemünkre és nem segített a szerelem sem, pedig abból sem volt hiány. A fiam hamar elszundított, a hugi azonban nagyon nyafka volt. Izabella nem tudott már mit kezdeni vele, mellére vette, s hogy íze is legyen, akácmézzel kente be mell-bimbaját. Ez a módszer eredményre vezetett, s a hugi is mély álomba szenderült. Együtt mentünk a fürdőszobába zuhanyozni, a rövid, de megpróbáltatásokkal teli időszak annyira egygyé kovácsolt bennünket, már nem csak a testünk, a lelkünk is együtt énekelt.

Csodáltam Izabellát! Előtte elképzelni sem tudtam volna, hogy az ország lakosságának kis hányadát képező, aránylag elszigetelődött és lenézett fajtában ily tökéletes személyiségek is léteznek. Amikor pedig bátyját, aki azon az őszi estén segítségemre sietett, közelebből megismertem, csodálatom csak fokozódott. Ő a sopronkőhidai fegyházhoz tartozó szövőgyár egyik legképzettebb művezetője volt. Róla beszélgettünk fürdés közbe. Izabella belenyugvas-

sal vette tudomásul, hogy a május 1-i felvonulásból nem veheti ki részét a kicsi miatt, ahhoz azonban ragaszkodott, hogy bátyja és néhány barátja vigyázhassanak rám. Nem lehet tudni, mennyire mernek elmenni ellenem, nem kell, hogy feltűnően mellettem legyenek, csak rajtam tartsák a szemüket. Bátyjának van egy hosszú-pengéjű kése és akár 15 méterről pontosan telibe talál bárkit, ha az szükségessé válna, egyébként olyan, mint egy falat kenyér, amiről már magam is meggyőződtem.

Nehezen egyeztem bele, s csak abban az esetben, ha nem keltenek feltűnést. Tekintve, hogy a gyülekezőhely a présház lesz, mivel a Rákosi brigádban elég sok cigány legény akad, könnyen elvegyülhetnek közöttük.

Izabella, míg Sárával megszakított minden kapcsolatot azután a bizonyos nap után, a bátyjához nagyon ragaszkodott és azt hiszem, nem volt viszonzatlan, mert amikor csak tehetett, elkerkezett hozzánk és olyankor sokáig és igen szívélyesen elbeszélgettünk. Megszerettem én is a kevésbeszédű, de igen értelmes fiatalembert. Mondtam is a lánynak: - Te drágám: Ti mintha nem is egy apától lennétek Sárával. Ő is örökölte anyátok szépségét - én csak egy kopott fényképről ismertem -, de természete, a modora, röviden: egész lénye más, mint a tiétek...!

Izabella csak mosolygott, s mivel a kislány éppen karján ült, jelentőségteljesen feléje biccentett:

- Vajon, ha Isten segítségével felnő, meglátszik-e majd rajta, hogy egy igazi, kékvérű grófnő volt a szülőanyja?!

- Bocsáss meg, anygalkám, Te nem is grófnő, Te hercegnő vagy a magad nemében! - Felém nyújtotta rúzs nélkül is piros ajkát:

- Megbocsátok hercegem, de nincs is mit, mert azt hiszem, igazad van!

Azon az estén a hosszú ölekezés után elpilledve, de eléggé ébren, még a másnapi keresztlőről beszélgettünk.

- Érte jönnek a kicsinek - mondtam -, rájuk bízhatjuk, régi és meghitt barátság köt bennünket össze... -

- Én azért szeretnék a kicsivel maradni! - Izabella szavaiból némi bizalmatlanság érződött, ezért nem is vitakoztam vele:

- Nem bánom, talán jobb is, ha velük megy! Sőt...! - hozzám simult:

- Köszönöm drágám! Tudnék olyan kérni Tőled, amihez nem adnád hozzájárulásodat?

- Nem hiszem, de csakis azért, mert Te nem kérnél tőlem olyat.

- Bizony nem! Mit adhatnék Neked a testemen kívül, hisz annyira szeretlek, hogy sokszor már félek magamtól...!

- Angyalkám! Hiszen Te egész lényeddel az enyém vagy és én a tiéd! Kaphatunk-e ebben az életben ennél többet?

- Nem hiszem, de nincs is szükségünk többre!

Nagy nehezen elaludtunk! Előbb ő, aztán én! Abból tudtam, hogy alszik, hogy lazult szorítása, a kezünk általában éjszaka is egymásba volt fonódva. Szükségünk is volt néhány órai pihenésre, mert a következő nap újabb, előre nem számított meglepetést hozott:

Reggel korán keltünk! Vasárnap volt, máskor hét órakor még az ágyban nyújtózkodtunk. Kimentem az udvar hátsó részén épített baromfi- és sertésólak mögé, onnan messze lehetett

látni, főleg a kérdéses útra. Jó idő mutatkozott, a nap aranygolyóként gurult felfelé a fertő-rákosi domboldalon, és szinte hallottam a zsendülő szőlőhajtások nyílóadását. Ez már tavasz a javából - gondoltam -, szebb napot nem is választhattunk volna kislányom keresztelőjére. Talán akkor is így tűzött a nap, sőt - ott, a generázeti tó partján sokkal tüzeesebben, midőn a Mester megjelent Jánosnál, az emberfiánál, hogy keresztvíz alá hajtsa fejét. Magam elé képzeltem a két férfit, amint szemben álltak egymással:

- Te jössz hozzám?! - kérde János - Te, a seregek Ura, Istene!?

- Nem én, János! Az alázat, hogy példát mutassak a bűnös embereknek! - Azzal belábolt a vízbe és derékban meghajtva magát várta, hogy a másik megmerítse korsóját:

- Íme az Isten fia, aki testé lőn, hogy visszavezesse a kallódó embert az Úr asztalához!

Ábrándozásomat motorzúgás zavarta meg, a cárhalmi úton Gáborék kocsija közeledett. Ezek is korán ébredhettek - gondoltam és besiettem, hogy előkészítsem Izabellát, de a konyha-ablakból már ő is észrevette a kocsit... -

- Mit készítek? - kérdezte.

- Úgy gondolom előre nem sok minden kell -, egy kis snapsz esetleg, azt is csak az asszonynak, majd mire visszaérkeztek, én elrendezek mindent... - De már itt is vannak, gyere fogadjuk őket...!

Mindjárt a kézfogásnál feltűnt sápadtságuk!

- Csak nincs valami baj? - kérdeztem üdvözlés közben.

- Elég nagy - szólt Gábor. - Felkészültetek?

- Mi igen - válaszoltam - és Ti..., amint látom valami nincs rendjén!

- Nincs! - a feleségemet felszólították: amennyiben keresztvíz alá viszi a kislányodat, hétfőn már be se menjen. Azt nem is említem, hogy én mit kaptam a járási titkártól... -

- De hiszen ott a Mainz elvtárs -, mint mondotta: Ő is szívesen vállalná...!

- Ő csak volt, Józsikám, menesztették! Ő túl jó volt elvtársnak! Tudhatnád, hogy ma csak az történhet, amit az az egy-két minnek nevezem kiagyal...!

- Tehát így állunk! Tudtok többet is ennél?

- Igen! Azt hiszem, jobban tennéd, ha felmondanál, mielőtt Ők elkezdenék...!

- Nem mondok fel, de nagyon köszönöm, hogy kijöttetek! Van merszetek megvárni, míg a keresztelő megtörténik...?, természetesen itt, nem kell sehová mennetek!

Emmi fájdalmas arccal nézett rám:

- Hogy akarod Jóska? és hol?

- Befogatok és Izabellával, meg a szomszédasszonnyal átugrunk Balfra. Ti addig itt maradtok KisJózsival...! Nos?

- Én veletek megyek - szólt Gábor -, ezek után nem lehet tudni, hogy mikor és mivel provokálnak.

- Köszönöm, barátom - válaszoltam -, de itt nagyobb szükség van rád. Nyugodtabban hajtok el, ha Te is itt maradsz és vigyáztok a fiamra... -

- Azt hiszem igazad van - szólt közbe Emmi -, itt maradunk! Intézzétek nyugodtan, ha már mi nem lehetünk ott... - KisJózsi épp akkorra futott ki a lakásból, nem talált bennünket és csak

úgy mezítlábasan rohant egyenesen Emmi karjaiba. Régóta ismerték egymást és a gyerek már napokkal előtte emlegette a keresztanyját. Még nagyobb volt az öröme, mikor megtudta, hogy ott maradnak vele, míg mi távol leszünk... -

Izabella bement velük, én pedig átmentem a szomszéd, hogy másik keresztanya után nézzek. A nagy darab, erős csontozatú, igazi szláv szőkeség, akinek teste erőt, arca pedig igazi női bájt sugárzott, boldogan mondott igent és azon nyomban öltözködni kezdett.

- Menjen csak nyugodtan, agronómus elvtárs - mondta Kreiterné -, mire idejár a kocsival, készen leszek. - Olyan készséges volt szegényke, hogy övéiről is megfeledkezett, pedig neki is volt négy még nevetlen gyermeke... -

Kocsist nem vittem magammal, de hagytam, hogy segítsenek befogni, így húsz perc sem telt bele már a diófás úton robogtunk... -

- Ne haragudjon, aranyos szomszédasszony - szóltam hátra a bakról -, tudhattuk volna, hogy az elvtársak beleköpnék a tálba...!

- Sose izgassa magát emiatt, kedves szomszéd! Csak azt a szerencsétlen soproni papot sajnálom, most hiába vár... -

- Majd elrendezem vele is!

A kicsi nyöszörögni kezdett:

- Nem engedem, hogy hideg vizet öntsenek a fejére - szólalt meg Izabella.

- Ne féljen attól aranyos - vigasztalta a leendő keresztanya -, tudja a pap a dolgát. Vigyáz ő, hogy meg ne fázzanak a kicsinyek.

Észre sem vettük, olyan gyorsan megérkeztünk a kis kápolnához. Nem kellett sokat várakozni, mert a pap éppen végzett a reggeli miséjével és a sekrestyében öltözködött, helyesebben: vetkőzött. Látásból ismertük egymást, szívélyesen üdvözölt, s megtudván mi járatban vagyunk, készségesen visszabújta a csipkés karingbe és szólt a sekrestyésnek, készítsen elő mindent a kereszteléshez. Addig ő fellapozta az anyakönyvet - értve alatta a keresztelőt -, hogy bejegyezze az adatokat. Mikor végzett, Izabellához lépett:

- Tehát Ön a boldog anya! - Izabella gondolkodás nélkül a gyermek édesanyjának vezeték- és keresztnevét diktálta a könyvbe.

- Igen! - válaszolt kimerően és nyugodtan.

- Akkor Ön a ligeti grófnő lánya, s ha nem veszi tolakodásnak, grófnő, megemlíteném, hogy nagyon jól ismertem és tisztelten nagyszüleit. Az Ön arcvonásai, de a kicsié is nagyanyjára emlékeztetnek. Nagyon kedves, intelligens asszony volt, kár, hogy olyan korán elment férjével együtt. -

- Hát igen - szóltam közbe - a háború...! Még ma is élhetnének, ha ugyan lenne benne örömük!? - Visszaemlékeztem arra, amit az a másik pap mondott Magdikám temetésekor: szinte ugyanazokat a szavakat használta visszaemlékezve nagyanyjára!, tehát semmi kétség: ezentúl Izabella csak legfeljebb nekem lesz Izabella, vagy nekem sem...!

A pap még elbeszélgetett volna, de a kislány miatt nekünk igyekeznünk kellett. Azzal köszöntünk el, hogy még találkozunk és nagyon örülnénk, ha elbeszélése nyomán jobban megismerhetnénk a nagyszülőket.

Alig indultunk el, szomszédasszonyunk nem bírta tovább:

- Jajj, agronómus drága, hogy ez a kislány milyen talpraesetten válaszolt mindenre! Azt kell hinnem, hogy Magduska szelleme el sem költözött...!

- Valószínűleg úgy is van, kedves szomszédasszony - erősítettem meg szavait -, a gyermek érdekében is okosabb, ha így fogadjuk el mi is! Ha nekik anyuci, akkor mi is a gyermekek anyjaként tisztelhetjük! És - szerintem tökéletesen mindegy nekünk: így, vagy úgy...!, ha Izabella el tudta magát fogadtatni Magdaléna gyermekeivel, vállalva az anyaság minden kötelezettségét, másnak nem sok beleszólási joga marad, még nekem sem...!

Izabella homlokon csókolta Judith-ot - a soproni anyakönyvbe már Judit névvel lett bejegyezve, de inkább csak huginak szólítottuk:

- Igen - mondotta -, bennem Magdaléna szelleme él tovább és én igyekszem méltó lenni hozzá minden tekintetben!

A kicsi, mintha megértette volna amit mondott, belemarkolt kabátjának gallérjába és mosolyogva húzta maga felé... - A keresztanya át akarta venni, de a kicsi visszahúzódott és még erősebben markolta Izabella kabátkáját, majd széthúzva a gallért, a lány emlője után csucsorította picit száját. Izabella szégyentelenül előhúzta mellét és a kicsi szájába tette... -

- Üres csillagom, várj -, kézitáskájából előzúzott egy mézzel teli üvegcsét és bekente vele a bimbót, a kicsi addig türelmesen várt, akkor azonban magától bekapta, s két kis kezével is belesimpaszkodott... -

- Ennivaló drága gyermek - mondta a szomszédasszony, azaz a kicsi keresztanyja -, maga, szomszéd, boldogtalanságában is boldog lehet!

Otthon KisJózsit nagy játékban találtuk, ki volt melegedve -, Emmi és férje is nagyon szerették gyermekeimet, s ha kérem őket, bizonyára állásukról is lemondtak volna a kislány kedvéért, de hát arra nem volt semmi szükség, a Mindenható másként rendelte!

Az ebédet természetesen együtt fogyasztottuk el, ha már ott voltak, mindegy volt, a spiclik elől nem bújhattunk a föld alá és nem is volt szándékunkban...! Emmi hivatalosan nem lett keresztanya, tehát nem kellett hazudnia. Hogy szívében mit érzett, azt a legélesebb szemű spicli sem láthatta... -

Míg Izabella és a szomszédasszony az ebédhez készülődtek, mi hármásban meghánytuk-vetettük a közeljövő lehetséges perspektíváit. Marika pedig, aki szintén hivatalos volt az ebédre, a gyerekekkel szórakozott az udvaron. KisJózsi örömmel viháncolt, de Judith-nak sem ártott a testet-lelket melengető napfény.

Nem sok újat tudtak mondani barátaim, mert bár az asszony bennfentes volt a központban, a bizalmas dolgokat, főleg pártügyeket nem előtte tárgyalták. Azt tudhatta, amit már a folyosón is suttogtak, a helyettesem tájékoztatása folytán azonban megfelelő ellenakcióra készülhettünk fel.

- A csapásra csapással kell válaszolni - mondta Gábor. - Te bírod a munkások bizalmát. A pártbizottság által felvett jegyzőkönyvekre szerintem az lesz a legmegfelelőbb válasz, ha visszájára fordítjuk őket. Azokat üsse agyon, akik kitalálták! Ha úgy van, ahogy mondd, ha szükséges, Kádárig elmehetünk és mint ahogy igaz is, mindennek az ellenkezőjét tudod bizonyítani, tehát nem szabad meghátrálni, sőt - elibük kell vágni!

- Tudom én honnan búzlik a szar - vettem közbe -, az a volt csendőr, akit még maga Rákosi rehabilitált, kaparintotta kézbe a vezetést, s ő manipulálja a többieket. Fél tőlem, mivelhogy hozzám jártak az elvtársai. Én nem tehettem arról, hogy a pinceszekrény a kezemben volt és nem az övében. Ha az övében lett volna, bizonyára hozzá járnak, és nekem eszembe sem jut

féltékenykedni. Nem mondom: kértek róla tőlem véleményt, de én azzal, hogy a gazdaság mellett nincs időm politikával foglalkozni, elhárítottam politikai hozzáállását értékelni. Ami pedig gazdasági beosztását illette, nem is mondhattam volna róla rosszat. Azt pedig csak hallomásból tudtam, hogy a kommunista párt járási titkára volt negyvenöt után Sopronban, de ki a fenének fájt ez? Nekem biztos, hogy nem! Te is ismersz, Emmi - mondtam -, ha valaki ebben a gazdaságban felhasználva befolyását a felsőbb szerveknél ártani tudott volna bárki-nek, az én voltam! És - ártottam-e egynek is...? Emlékszel a Gömböcre?! - balfi brigádvezető - mikor behívták a pártbizottságra, hogy levetköztessék és a tetoválás hegével bizonyítsák SS múltját...?

- Hogyne emlékeznék - szólt az asszony -, hisz én értesítettelek arról is, hogy elszedték az igazolványait és beküldték a D. csoporthoz... -

- Na és mi történt?!

- Hogy mi történt?! Látod ezek a dolgok, amelyeket nem felejtenek el. A párttitkár másnap bejött az igazgatóhoz és kérte, hogy Piller Pált azonnal állítsa vissza a helyére. Nem mondta, hogy miért, annyit azonban elárult, hogy megfenyegették bizonyos helyről: ha még egyszer tudtuk nélkül intézkedik, megnézheti magát...!

Az igazgató persze örült, hisz senkivel sem tudta volna helyettesíteni Palkót, de azért rákérdezett a titkára.

- Mit gondolsz, ki nyúlt utána?

- Ki nyúlt volna? Kinek a barátja a D. csoport főnöke? Ott van a Hillebrand likörgyáros, vagy a Szentirmai-féle eset..., sorolhatnám! Nézz utánuk, hol dolgoznak és ha nem tudnád kinek a keze igazgatja dolgaikat, megtudhatod anélkül, hogy nevét említeném... -

- Az igazgató rám nézett és én már tudtam, hogy ő is tudja kire gondol a titkár. - Emmi elhallgatott, férje azonban folytatta:

- Ezek után Józsikám nem csodálkozom azon, hogy minden áron szabadulni akarnak Tőled. Azok a jegyzőkönyvek pitiáner kis ügyek, de elegendőek ahhoz, hogy tehetetlenné tegyenek..., és neked Gergőékkel tartott barátságod is csak hátrányodra van -, ha nem mentek volna el, más lenne a helyzet...!

- Tudom, de mások is disszidáltak a hasonló beosztásúak közül, vagy börtönökben várnak sorsukra! Én amikor azokat a szerencsétleneket kimentettem a dilettánsok karmaiból, helyesen jártam el, mert valójában becsületes emberek voltak. Csak azért, mert az előbbi társadalmi rendszerben az egyik gazdag volt, a másik pedig szegény, nem ítélték el senki. Ha bűnöket követtek volna el, nem csak vagyonuktól fosztották volna meg őket, hanem a fizikai megtorlás sem marad el...!

- Ez így igaz - szakított félbe barátom -, de ne feledd, hogy ma itt nem az igazság meg a hamisság hadakozik egymással ..., ma a gyűlölet és a személyes bosszú korszakát éljük, és sajnos, mire a jogrend visszaáll, akkorára bizony sokan elvéreznek, úgy lehet, mi is! Ma itt a hatalom birtokosai egy jelszót ismernek: elsöpörni az útból mindazokat, akik a múltban útjukat állták, vagy a jövőben útjukat állhatnák! Tehát mit tehetünk? Vigyázunk egymásra...!

- De ne is folytassuk tovább! - felálltam - egy jó ebédet még ehetünk, azt még talán nem zavarhatja meg senki - magam előtt tolvajokat, átmentünk az ebédlővé alakított előtérbe... -

Ebéd után Emmi is kiment a konyhába, hogy segítsen Izabellának, ugyanis a kedves szomszédasszonyunknak otthon is hely kellett állnia, s így kettesben kávéztunk...!

- Talán jobb így, hogy nincsenek jelen az asszonyok - szolt hozzám Gábor -, szeretnék Neked négy szemközt mondani valamit, amit talán útmutatóul is szolgálhat a jövőt illetően: tudod, hogy jogot végeztem, jogot, amit lassan el is felednek, mert itt mindenre szükség lehet, jogra azonban... - Tudod, hogy Rákosi annak idején a legkedvesebb fiát áldozta fel egy nála magasabb polcon álló személy rögeszméiért. Ma Sztálin halott, Rákosi száműzött, rossz szellemük azonban itt lebeg felettünk, méltó tanítványaik alig várják, hogy a vámpír szerepét betölthessék. - Megfogta a kezem. - Pajtás, itt sok Rajk-ügy lesz még! Lehet, hogy később rehabilitálják őket, de a kitüntetések már csak posztumusz kapják...! S hogy mért van erre szükség, amikor nyugodtan élhetnénk? Hisz az osztályharc valójában nem is létezik, a tömegeket, amint a múltban, ma is csak egy kis csoport mozgatja, mégpedig úgy, ahogy azt éppen szükségesi..., legtöbbször egymás ellen! Azt hogy egy társadalmi rendszer jó vagy rossz-e? mindig annak a kis csoportnak az érdekei határozzák meg. Ezeket a kisstílusú gengsztereket, akik most kacérkodnak a hatalommal, rövidesen le fogják söpörni a porondról és az úgynevezett kommunizmus is új, tudományos alapozást kap, különben eltűnik, mint minden más hatalom, amelyik hátrafelé akarta hajtani az idő kerekét, vagy megállt egyhelyben...! És még egyet ne feleddj: a hóhérnak nem kötelessége tudni, hogy az áldozat bűnös vagy ártatlan?!

Annyira igazak voltak ezek a szavak, hogy nem tudtam mit válaszolni, inkább töltöttem a poharakba és kiszóltam az asszonyoknak is, nehogy lemaradjanak tőlünk. Megbeszéltük még, hogy május 1-én nem mutatkozunk együtt. Én úgyszintén munkatársaimmal leszek elfoglalva, Izabella pedig otthon marad.

Még sokáig beszélgettünk, de inkább csak hétköznapi dolgokról, s mikor elbúcsúztunk megjegyzésemre:

- Vajon találkozunk-e még itt? - rövid választ kaptam:

- Ha itt nem, akkor másutt, Józsikám! A mi barátságunk nem mai keletű, kiállta a próbát! - Gábor nem szokott szavakkal játszani, amit egyszer kimondott, azt készpénznek vehette az ember, s nekem akkor nagyon jólesett.

A rákövetkező hétre esett május 1. Az előkészületek már jóval előtte elkezdődtek. Be kellett bizonyítani, hogy a dolgozó nép a párt mögött áll, s e cél érdekében semmi sem volt drága...!

Százszámra készítették a különböző transzparenszeket, több ezer kis piros-fehér-zöld zászlócska várta, hogy kézbe vegyék őket. A gazdaság konyháján hatalmas üstökben abálták a szalonnát s azzal együtt több ezer üveg sört szállítottak fel már előző nap a Lővérekben felállított sátrakba.

Mivel a városban kilenc órakor kezdődött a felvonulás, nekünk már jóval előbb, hét órakor kellett gyülekeznünk a préháznál, ahová teherautó jött értünk, de hétköznapi lévén, a munkásotthonban lakó emberek sem mentek haza, így a közeli falvakból összesereglettekkel együtt annyian lettünk, hogy a felvonulási bizottság egyik tagja, aki a teherautóval érkezett értünk, meg is jegyezte:

- Ha a gazdaság többi üzemszele otthon maradna, akkor is elegendő lennénk!

A sok ember azonban gondot is okozott, be kellett indítanunk még két Zetort és csak az egyik vezetője volt jelen, a másikért érte kellett menni, de idejében megoldódott így is minden és a munkaügyi osztály vezetője: Böcskei Imre, mert ő volt a szervező bizottság tagja, odalépett mellém:

- Alapos munkát végeztél, Józsikám, sajnálom, hogy meg kell válnunk egymástól...!

- Hogy-hogy? - kérdeztem, mint aki semmiről sem tud.

- Hát nem mondta még senki? Június 15. hatállyal áthelyeztek Téged Krisztina-majorba. Csodálom, hogy még nem értesítettek...!

- És ha nem fogadom el?!

- Arra gondolni sem akarok, mert akkor nekem kell eljárnom veled szemben, bizonyos ellenforradalmi ügykódések miatt. De tisztában vagyok azzal, hogy blabla az egész és ha tehetem, lerázom a nyakamról...! Én arra kérlek, vállald el, hacsak ideiglenesen is, amíg megnyugszanak itt a kedélyek. Igaz, az igazgató sem szeret, de ragaszkodik hozzád a munkád miatt...!

- Ne rontsuk el az ünnepet, barátom - válaszoltam -, én semmiféle ellenforradalmi ügyködésben nem vettem részt és előre fájdalmat kell okozzak, mert nem fogom elfogadni az áthelyezést.

- Sajnálom Jóska! Ebben az esetben a közeli napokban olyan munkát kell elvégezni, ami egész további életemben kísérteni fog!

Nem folytathattuk, mert megérkezett a hiányzó zeteros és miután kiosztották a teherautóval részünkre kiküldött dekorációs anyagot, elfoglaltuk helyünket a kocsikon, majd csattogó nótákat zúgva elindultunk a városba...!

Nem mondom, elég furcsán éreztem magam, s kétségeimet még csak meg sem oszthattam senkivel. Megpróbáltam nem gondolni a jövőre, van még két hét és az alatt sok minden történhet ... -

Nem kerestem a központiak társaságát, elvegyültem az embereim között. A felvonulás két és fél órája alatt figyelmemet azonkívül, hogy hol ezzel, hol azzal, aki mellé éppen odasodródtam váltottam néhány szót, a transzparensok, általában a dekoráció eltűnése foglalkoztatta. Mikor elindult a menet, sok ezer zászlócska és különböző jelszavakkal telemezett, rúdra feszített vászon hajladozott a tavaszias szélben - Sopronban általában mindig mozgásban van a levegő - s mire felértünk a táborhelyre már csak itt-ott lehetett látni egyet-egyét, a többi eltűnt a kapualjakban vagy éppenséggel a felvonulók talpa alatt. Így nézett ki az a lelkesedés, amelyről a rádió aznap úgy nyilatkozott, hogy „még soha ilyen nem volt!”

Én még jól emlékeztem azokra a hadifogoly oszlopokra, amelyek hazánkon keresztül vonultak kelet felé. Azokat géppisztolyos szovjet katonák fogták közre, minket rendőrök és civil ruhás nyomozók! De hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem volt lelkesedés -, amint akkor a hadifoglyok, ha útjukba esett egy répa- vagy burgonyaföld, vagy akár kukoricatábla, életüket kockáztatva, örvénybe vetették magukat az életmentő gumókra, a mieinket a városhoz kötődés, az otthonhoz, a munkahelyhez való ragaszkodás és hozzátehetem nyugodtan az ingyen ebéd és a néhány üveg sör lelkesítette, nem a párthoz való hűség, hisz alig volt család, akit ne érintett volna közelebbről részben a Rákosi nevével fémjelzett diktatúra, részben az 56-os véres eseményeket követő leszámolások...!

A táborhelyhez érve szétszéledt a tömeg. Addig a vállalatok dolgozói külön csoportokat alkottak, ott fenn, a ligetszerűen kialakított Lővérekben azonban előbb mindenki ment, amerre látott, örült, hogy lerázhatta magáról a figyelő szemeket. A vállalatok dolgozói összevegyültek, barát a baráttal, testvér a testvérral, majd mikor már kibeszélgették magukat, visszamentek saját vállalatuk sátraikhoz, hogy elfogyasszák, amit készítettek részükre.

Az én részemet Emmi hozta elém. Őt odaállították ugyan a kiszolgáló asztalhoz, de megpillantván engem, gyorsan átadta helyét az egyik bérelszámolónőnek. Emmi megcsókolt, mint azelőtt is szokott, nem érdekelte, hogy meglátják-e? Neki csak az volt fontos, hogy férje, aki

legjobb barátom volt, nem féltékenykedett ... - Mivel mindkettőnknek tele volt a gyomra sokkal inkább undorral, mint étellel, a hozzánk legközelebb álló munkás kezébe nyomtuk a magával hozott szendvicseket és a mellettünk magasodó platán törzséhez dőlve beszélgettünk:

- Tudsz róla Józsikám? - kérdezte.

- Miről kellene tudnom, kedvesem?

- Hogy áthelyeztek!

- Igen! Tudok róla! A Böcskei adta tudtomra!

- Akkor ezt mellőzhetjük, de az este sokáig beszélgettünk Gáborral, s ő eltérően az előbbitől, most azt tanácsolja: utasítsd vissza, s ha felhasználva a jegyzőkönyveket elbocsátanának, fellebbezd meg! Ő megpróbál a bírósággal kapcsolatot teremteni, Te pedig halogatás nélkül utazz Pestre és kérjél magad ellen felülről ellenőrzött vizsgálatot. Ők semmi nem tudnak megfelelőképpen bizonyítani, Te pedig számtalan tanút vonultathatsz fel velük szemben...!

- Köszönöm, drágám - összekacsintottunk -, néhány évvel ezelőtt még leköptem volna őket és faképnél hagyom a vállalatot, de ma már többedmagamról kell gondoskodnom és ha harapnom kell, nem fogom sajnálni a fogaimat. Mellesleg sügd meg az igazgatónak, hogy nővére, aki mint amerikai állampolgár tavaly őszön az amerikai vöröskereszt bécsi vezetője volt, az én bérmaanyám is, elmehettem volna és még most is megtehetném, de nem teszem és nem fogok rá sem hivatkozni. Felőlem nyugton érezheti magát, de jobban teszi, ha már most állás után néz, mert amilyen könnyen ő rólam lemondott, alkalmas pillanatban őt is meneszteni fogják! Én mindenesetre kívánom, hogy legyen szerencséje...! Most pedig bocsáss meg, de a Te érdekedben váljunk el. Ha valamit közölni akarnak velem, majd behívatnak. Mi pedig inkább nálatok találkozzunk! Csókollak és Gábort is!

Éreztem, idegrendszerem sajátos reflexe figyelmeztetett arra, hogy figyelnek. Amint Emmi magamra hagyott, megfordultam, s szinte abban a minutumban Sára lépett mellém, s közel hajolva majdnem hangosan kérdezte:

- Hogy ízlik a húgocskám micsodája agronómusunk? - majd a távozó Emmi felé bökve: - Inkább vele kezdene ki, ő jobban illik magához.

Hogy honnan, honnan nem, de mielőtt megfelelő választ adhattam volna, bátyó közénk lépett, s megragadta karját, hogy ellökje mellőlem:

- Takarodj, Te cafka! - szavak kíséretében.

- Ne bánts - mondtam -, azzal nem intézünk el semmit. - Zsebembe nyúltam és elővettem egy százast. - Hozz inkább sört a vendéglátó sátorból - tőlünk vagy 50 méterre a vendéglátóipar is felvonult -, nem mindenkinek volt elegendő az egy-két üveggel, amit vállalata biztosított -, majd hármásban megbeszéljük! Rendben?!

- Rendben - válaszolta az asszony, távozó bátyja felé kacsintva -, nem tudom mivel kötötték úgy magukhoz a nagyságos urat?!

- Figyelj, Sára - mondtam -, én nem bánom ha hiszed, ha nem, de húgodat szentnek tartom, akit megvédek mindenkivel szemben. Még Veled szemben is! Legfeljebb kiveszem gyámságod alól...! Azt pedig, hogy ízlik-e az a micsoda, csak akkor tudnám megmondani, ha részeltetnél belőle...!

- Rajtam nem múlik - mondta -, s a közeli bokros felé kacsintott.

- Ne bolondozz, Sára - megfogtam a vállánál -, annak is eljöhet az ideje...! De egyelőre képtelen lennék bármire is, hisz ezer sebből vérzek! - rákacsintottam mint szoktam én is, ő

vissza, s bátyó, aki abban a pillanatban lépett mellénk, csak azt tapasztalhatta, hogy minden a legnagyobb rendben van köztünk... -

- Igyunk - mondtam - a barátságunkra!, hol a férjed, Sára?

- Hagyja már azt a moslékot, már reggel részegen indult. A vége úgyis az lesz, hogy elzavarom. Azonkívül, hogy teherbe ejtett néhányszor, nem adott ő nekem semmit...!

- Már az első után el kellett volna zavarnod - mondta bátyó -, már késő!

Ferkó, a kocsisom, akit megkértem, hogy egy - 13 - órára jöjjön értem, integetett felém, s ők is észrevették.

- Csak nem akar máris hazamenni? - kérdezték egyszerre mindketten.

- De igen! Megígértem Izabellának! Valami nincs rendben a kislánnyal. Tegnapelőtt kapott BCG-oltást és azóta mintha kicserélték volna.

- Jajj a szegényke - Sára belém kapaszkodott - úgyi jobb lett vóna, ha mégis én veszem gondjaimba?! - Bátyó azonban lehűtötte:

- Jobban vigyáz a kicsire Izabella, mint saját szemeire! Mit akarnál Te? Téged csak addig érdekel a gyerek, míg kilököd magadból!

Sára dühösen nézett bátyjára, de nem mert ellentmondani neki. Tőle féltek mindnyájan, még Sára, sőt a férje is.

- Elviszlek benneteket, ha haza akartok jönni - mondtam -, igen?

- Még körül nézegetünk kicsit - válaszolt bátyó -, na és a sört is meg kell inni! Majd valamelyik Zetorral hazamegyünk...!

Elköszöntünk! Intettem Emminek, aki a sátor mellől figyelt bennünket, aztán indultam a fogathoz. Már a kocsi hágcsóján álltam, midőn észrevettem, hogy Tóni bácsi és Cenki Lajos, szintén brigádvezető, futnak utánam:

- Elvisz bennünket is, agronómus elvtárs?

- Már hogyan vinném! Legalább többen leszünk!

- De csak úgy megyünk, ha egyenesen hazamegy, nem akarunk kellemetlenkedni - próbált mentegetőzni az öreg a fogathoz érve.

- Üljön csak fel, ide mellém, Lajos pedig ha nem haragszik meg érte, üljön Ferkó mellé, így legalább beszélgethetünk...!

Alig indultunk el, Tóni bácsi belemarkolt a karomba:

- Itt már nem babra megy a játék, agronómus elvtárs!

A kocsi dülöngélt, mert Ferkó, aki jól ismerte a mellékutakat, igyekezett kikeveredni a tömegeből, s a zötykölődés nem volt alkalmas a beszélgetésre ... -

- Majd lent, Tóni bátyám, addig tartsa magában, itt elharapjuk a nyelvünket, arra pedig különösen most vigyáznunk kell!

Az öreg válasz helyett újólág megszorította karomat, azzal nyugtázta, hogy megértett. A zezugos kanyarok után hamarosan leértünk az Alsólővérsorig, ahol már nyugodtan beszélgethettünk:

- Mondhatja, Tóni bátyám! - szólaltam meg.

- Hát itt már a madarak is azt csiripelik: mi van az agronómusokkal?! Kár volt az a nagy áldozatkészség az őszön, mert igaz, bort nem kaptunk, mint Ti, de nem is dolgoztunk! S lám, nálunk most is minden rendjén van! Ha így is boldogulhatunk, minek a hajítás? A munkaversenyek úgyszólván csak egymás hülyítését szolgálják!

- Amint látom - vettem közbe -, előre meg akarják dolgozni magukat!

- Ne féltsen minket, agronómus elvtárs! Nem maradtunk adósok a válasszal: igaz, hogy dolgoztunk, de jóval többet kerestünk náluk és azt becsülettel! De most nem is ez a kérdés, hanem az, hogy magát mindenképpen kivédjük! Ahogy maga kiállt mellettünk, mi kiállunk maga mellett, csak tudjuk, hogy mikor, miben és hol kell lépnünk! Ez ne úgy vegye, hogy csupán magáért tesszük, magunkért éppen úgy, mert ha magát sikerül innen kimozdítani, akkor nekünk is, legalábbis sokunknak, útilaput kötnek a sarkunkra.

- Tudja mit beszélnek? - most Lajos fordult hátra, aki addig csendesen hallgatott. - Buckóné az este alaposan helybenhagyta férjét, amiért a pártbizottságon Maga ellen beszélt. Azt kiabálta az asszony, ha vissza nem vonja, amit mondott, vagy aláíratk vele arról a tagkönyv égetésről, elhagyja a gyerekekkel együtt és soha többé feléje sem néz. Most törheti az agyát az a szemét, nyalogathatja sebeit. De mondhat ő bármit, mi vagy harmincan az ellenkezőjét állítjuk. Tóni bátyám említette, hogy a titkár mivel állt elő a gyűlésen -, hisz ha akkor maga nincs ott, másnap már a varjak csipkedték volna szemeit... -

- Mit tehetnék ehhez kedves barátaim...?

- De hát maga velünk töltötte minden idejét! Hányan tanúsítsuk, hogy hazudik a köpet? Magának köszönheti az életét az a mocskos Rákosi brigádvezető is -, bízva rám, én majd összeállítom a tanúk névsorát és fel is készítem őket a tanúvallomásra. A petróleum ügyről pedig szót sem kell ejteni, mert ha a bíróság azt is figyelembe veszi, akkor én szégyenembe nem csak a bírót, magamat is szemem köpöm...!

- Várj csak, Lajos! Mindent nem vállalhatsz - Tóni bácsi szólt közbe -, a fertőrákosi ügyet legjobb, ha a cigányokra bizzuk! Azt az egyetemi históriát pedig..., ott a kocsis, aki vitte a hullát a hulla részeggel együtt, és ott vannak, akik felpakolták őket... - Nem is említem Miska bácsit, a csösz, aki a kocsival ment. A sztrájkra uszítás pedig ..., ha egy bíró felül annak, hogy ugyanaz az ember egy napon munkásokat toboroz, ugyanakkor sztrájkra uszít, akkor csak azt mondhatom, pakoljunk és menjünk, míg nem késő. Ti fiatalok vagytok, bárhol munkára és házára lelhetek, de még én is el akarom kerülni a dögvészt...!

- Nem kell olyan tragikusan felfogni, Tóni bátyám! - nekem is kellett valamit hozzátenni -, a mostani állapot nem tartható fenn sokáig! Az idő akkor is nekünk dolgozik, ha a látszat mást mutat. Munkát bizonyos bárhol a világon találunk, meg otthont is, de hazája csak egy van az embernek és én csak abban az esetben szánám rá magam, hogy elhagyjam, ha itt maradásom gyermekeim életét veszélyeztetné, akkor sem örökre. - Szavaim könnyet csaltak az öreg szemébe és elkezdte fújni az orrát, hogy ne vegyük észre, de felesleges volt, mert ami kikívánkozik belőlünk, annak jobb, ha szabad utat engedünk... -

A legközelebbi utat választottuk a városból kifelé: a fehér úton robogtunk végig, s mivel még lett volna megbeszélőnk bőven, abban állapotunk meg, hogy elfogadják meghívásomat és nálam folytatjuk egy-két pohár bor mellett. Úgyszólván ahhoz voltunk szokva, sört csak alkalmakkor fogyasztottunk.

A telep üresnek látszott, de nálam, az udvarban mozgóládás volt! Közelebb érve Izabella és a kicsi mellett Buckót és feleségét pillantottuk meg... -

- Mi az ördögöt akarhatnak ezek - mondtam hangosan -, miért maradtak itthon? - a válasz nem késlekedett, mert az asszony körmeinek helye már messziről látható volt Buckó ábrázatán... -

Ferkó egyenesen lakásom elé hajtott, így nem volt idejük Buckóéknak odébbállni, pedig nem szívesen mutatkoztak előttünk abban az állapotban.

- Mi történt magukkal? - kérdeztem lelépve a kocsiról, mint aki mit sem sejt -, hogy-hogy itthon maradtak? Tán valamelyik kutya marta meg, Buckó elvtárs?!

- Ő volt az a kutya! - mutatott feleségére.

Az asszony ráütött a kezére: még rám mutogatsz, te tróger, inkább kezdj hozzá, amiért jöttünk, különben szem nélkül távozol, de nem is haza, mert oda be nem engedlek, az elvtársaidhoz! Majd azok adnak Neked kenyeret -, felhasználnak, aztán seggberúgnak. Nem tanultál a múltból? - úgy nézett férjére a szép asszony - meg kell hagyni: csinos kis talpára esett menyecske volt - mint egy varangyos békára ... -

A férfi felém fordította megkínzott pofáját - minek is nevezhetném -?

- Bocsásson meg, agronómus elvtárs! Én igazán nem akartam magának ártani. Ha tudom, hogy mire akarnak felhasználni, inkább agyoncsapom azt a riherongyot...!

- Nem tudom miről beszél, Buckó elvtárs. Nem magyarázná meg?

- Hát az a kis kurva velem akarta bizonyítani, hogy maga könyvégetésre szólította fel. Én először azt állítottam, amit magától hallottam: ha fél, akkor jól dugja el a pártkönyvét -, én magam el is dugtam -, de ők azt mondták, hogy a dugja el, vagy égesse el, az végeredményben egyet jelent, ezért írtam alá a jegyzőkönyvet.

- Az ő logikájuk szerint lehet, hogy egyet jelent, Buckó elvtárs - mondtam - az enyém szerint azonban nem. De még az elégettetés is értelmezhető többféleképpen: vagy azért, hogy megmentse a meggyalázástól, vagy egyszerűen csak gyalázatból! De mint hírlík, az Ön elvtársai az egyenes logikát is megcsavarják és ez a művelet elegendő ahhoz, hogy egy embernek, jelen esetben nekem, kitörjék a nyakam... -

Lassan és vontatottan beszéltem, közben átvettem a kislányt Izabellától és csókolgattam barna hajfűrjeit... -

- Ugye megért engem Buckó elvtárs - folytattam -, ha helytelenül fejezném ki magam, igazítson rajta, egyébként én magára nem haragszom és főképp kedves családjára nem. Nem maga a bűnös szerintem, hanem azok, akik gyanútlanul bűnre akarták csábítani. De menjünk be, vagy hozzunk ki egy asztalt, hisz a nagy cécó mellett éhesek és szomjasak maradtunk! Így van, Tóni bátyám? - az öreg csak csóváltatta fejét -, Izabella azonban megértett és Buckó feleségéhez fordult:

- Segítene, kedves? - befelé indult, s az asszony követte.

- Hanem magát alaposan helybenhagyta az asszony - ezek már Czenki Lajos szavai voltak -, lefertőtlenítették? - Lajos nem úgy fejezte ki magát, mintha örvendezne a másik kárán, de azért szavaiból kiérződött: megérdemelte a disznó...!

- Dehogyan fertőtlenítettük - válaszolt Buckó -, ki fertőtlenítette volna? Az, aki megtépázott? A fejem is lemarta volna, ha a gyerek nem jön segítségemre. - Egy gyermekük volt, annyi idő, mint az enyém!

- Ami igaz, az igaz - folytatta Lajos -, maga tényleg arra uszított bennünket, hogy hagyjuk abba a munkát, hisz akkor is fizetnek hogy ha sztrájkolunk, de amennyiben maga szükség

esetén az igazat mondja és nem azt, amit a szájába rágtak, mi hajlandóak vagyunk nem emlékezni arra az estére... -

- Akár holnap bemegyek és megsemmisíttetem azt a jegyzőkönyvet.

- Azt ne tegye! - jól megnéztem magamnak, s csak utána folytattam -, ebből az ügyből valószínűleg bírósági ügy lesz, majd ott a tárgyaláson mondja meg az igazat, legalábbis azt, amit akkor tőlem hallott. Mint volt nyomozó tiszt, azt hiszem, érti hová akarok kilyukadni?! Addig ne mondjon senkinek semmit, de arról se, hogy mi történt Ön és a felesége között. Ha valaki kérdezné, mitől néz ki így, mondja azt, hogy kerékpárral belebukott a vadrózsabokorba. Velem is megtörtént már... -

- Én jól emlékszem arra az esetre - mondta Tóni bácsi -, alaposan megtépázták a tüskék. Aztán mikor itt a hídnál bukott -, még a bőre alól is kavicsokat bányásztunk... -

- Akkor már én is itt voltam - szólt közbe Lajos -, nem sokkal esküvőjük után volt...!

- Így igaz - hagytam helyben -, de segítsünk csak a két asszonynak!

Nálam ott volt a kislány, ők azonban egyszerre ugrottak, s néhány pillanattal később már csordult is a vérvörös nedű a poharakba. Izabella és az asszonyka visszamentek még a lakásba, hogy valami ételfélét is hozzanak. Hozták is hamarosan, mivel más nem volt kéznél, egy egész sonkát és egy kenyeret tettem az asztalra.

- Vágjon mindenki ízlése szerint, amennyi jól esik - mondta Izabella, majd leült mellém és átvette tőlem a kislányt... -

- Nos, barátaim, ne kéressék magukat, lássunk hozzá - mondtam én is -, egy ilyen szép lány szíves ajánlatát nem illik visszautasítani!

- Ne gúnyolódjon! - bökött oldalba Izabella.

- Való igaz az, nem gúnyolódik a mi agronómusunk, kislányom! - Tóni bácsi szavait Lajos is megerősítette:

- Eszi is a sárga irigység a rákosiakat, de én azt hiszem jobb helyre, és ahol nagyobb szükség lenne rá, nem is akadhatott volna!

Izabella felugrott:

- Menjünk innen - mondta a fiatalasszony felé -, ezek leszednek rólunk a keresztvizet is!

A két fiúgyerek, KisJózsi és Buckóéké tőlünk jó távol az árokban játszadozott, Izabelláék feléjük indultak, mi pedig ettünk, ittunk és folytattuk a beszélgetést.

Én kezdtem el azzal, hogy azért mi lehetünk ám jó barátok akkor is, ha nézeteink merőben eltérnek egymástól, továbbá azokétól, akik megpróbálnak éket verni közénk. Mi elvtársak, barátok vagyunk, mert ahol és ahogy tudjuk, segítjük egymást. Igyekszünk egymás életét könnyebbé tenni. Ellenfeleink is elvtársaknak vallják magukat csak más szempontok vezérlik őket: saját céljaik érdekében feláldoznak mindenkit és minden! Ez a két ellentétes elvtársiaság sorvasztja már gyökerében a kommunizmust. De helytelenül cselekednénk, ha félreállnánk az útból. Nekünk fel kell venni velük szemben a harcot, mert a mi helytállásunktól függ saját és gyermekeink boldogulása. Ha szemet hunyunk, vagy még segítjük is, hogy szellemileg gyenge, a fizikai munkától utálkozó paraziták a káosz felé tereljenek bennünket, megérdemljük sorsunkat, bármi legyen is az...!

- Jól beszél a mi agronómusunk, csak hát ... - Buckó meg akarta mutatni, hogy azért ő sem olyan elmaradott, s megpróbálta részben tettét is igazolni.

- Csak hát? - kérdeztem rá.

- Nem tudom - kezdte -, hallott-e maga arról az emlékiratról, amelyet a Szovjetunió XX. pártkongresszusa után kiadtak. Igaz, csak rövid ismertetést kaptunk róla, s gyorsan vissza is szipantották, nehogy az egyszerű párttagok tudatára ébredjenek annak a világméretű csalásnak, amely a párt felsőbb berkeiben folyt... -!!

- Nem hallottam, de ha elmondaná, szívesen meghallgatjuk!

- Hruscsov elvtárs felszínre hozta Sztálinnak és társainak bűneit: hány milliónyian haltak éhhalált munkások és parasztok! Hány értelmiségi küszködött a szibériai bányákban és őserdőben a kényszermunkatáborok legalantasabb munkáit végezve! És ma...?! Mi csak azt láttuk, hogy az egyszerű szovjet katonák és tisztjeik a kópházi Ikva hídnál keresték a Szuezt...! Hogy kik vannak mögöttük, mi és hol van az igazi cél, megérjük-e vagy akár gyermekeink a józan ész diadalát? érdemes-e hadakozni a láthatatlan ellenséggel?, mert azokat, akik minket táncoltatni akarnak, valahonnan dirigálják, vagy legalábbis: valamiért valamit!, elnézik tetteiket, ha mégoly ocsmányok is! A szovjet szuronyok jelenleg az ő oldalukon állnak és azok a katonák nem kérdeznek, hanem lőnek, ha arra parancsot kapnak...!

- Sok igazságot mondott, Buckó elvtárs - toldottam meg szavait -, midőn elhallgatott - csak azt tudom hozzátenni, hogy mindenki maga viszi a bőrét a vásárra! Én a magam részéről éppen ezért nem presszionálok senkit, saját belátásuk szerint cselekedjenek! Az a fontos, hogy az a bizonyos felsőbbrendű valami, amitől csak a fizikai halál szabadíthat meg, de lehet, hogy az sem: a lelkiismeret nyugton hagyjon, mert a rossz lelkiismeret, rosszabb a fizikai halálnál is...!

Az asszonyok visszajöttek. Izabella bevitte a kislányt, s Buckó felesége is felparancsolta férjét:

- Eleget locsoghattál, gyerünk haza, úgyis etetni kell mened!

Buckó - fogatos volt az üzemrésznel - ismételten bocsánatot kért, aztán elindult felesége után.

- Nem is olyan tökkelütött pali ez, agronómus elvtárs - jegyezte meg Tóni bácsi.

- A baj csak az - toldotta meg Lajos - hogy gerinctelen! Hisz ha hihetnének neki..., nem jönne rosszul, ha a bíróságon előadná, hogy mire akarták rávenni elvtársai... -

- Hej Lajos, Lajos - mondtam elmélázva -, hisz, ha csak hárman lennénk! Félek, hogy az értelmiség egy részének gerinctelensége átterjed az egyszerű munkásemberekre is és akkor mindennek vége!, már ami a mi ügyünket illeti...! Egyébként én nem fogadom el a felmondást, sem az áthelyezést, fellebbezni fogok a bíróságon. A vádat, már amelyek eddig napvilágra kerültek, ismerik, a többit magukra bízom! Én az eddigi jó szándékukért akkor is becsülni fogom magukat, ha kisujjukat sem mozdítanák tovább az érdekemben... -

- Ne sértsen meg bennünket, agronómus elvtárs!

- Isten ments attól, Tóni bátyám! Csak azt akartam érzékeltetni, hogy nem kérhetek olyat maguktól, amiből esetleg bajuk származna.

- A munkáskézre mindig szükség lesz! - Tóni bácsi megfogta kezem és bütykös, repedezett ujjait hozzáillesztette az enyémhez. - Ez a kéz mindig becsülettel megdolgozott eddig mindenért, maga ugyanolyan becsülettel az eszét adta hozzá. Együtt menetelünk ezután is! De látom, Izabella mondani akar valamit, köszönjük el, Lajos, nem messze vagyunk egymástól, bármi előadódna is. Annyit előre megmondhatok: ránk az utolsó pillanatig számíthat! - Megrázta kezem -, akkor még nem tudhattam, hogy ezek a kézfogások mennyi erőt, segítséget jelentenek nekem az elkövetkező nehéz napokban... -

Bár számítottam rá, mégis - valójában váratlanul ért - a munkaügyi osztályvezető és a főkönyvelő helyettes, a volt Kádár-huszar, kiszállása május harmadikán.

Déli órákban jöttek, én éppen ebédeltem otthon. Egyenesen az irodába mentek, s egy bérelszámolót küldtek értem, azonnal menjek, fontos beszélőnivalójuk van velem.

- Befejezem az ebédet, utána rendelkezésükre állok - üzentem vissza - be is fejeztem az ebédet, de próbáltam húzni az időt, nekik sürgős, nekem nem. Időközben Izabella, aki rosszat sejtve nyugtalanul járt-kelt körülöttem, gondolt egyet, s mivel a Fertő északi csücske felől hűvös szellő fújdogált, egy plédbe csavarta a kislányt és odaállt az ajtóba, hogy ő is velem jön.

- Nem jöhetsz drágám - mondtam neki -, ez az én dolgom, Te vigyázz a gyerekekre. Láttam, nagyon sápadt, melléje léptem és megcsókoltam őt is, a kislányt is. KisJózsi nem volt jelen, a kertben éppen lepkék után futkározott.

- Ne félj, angyalkám - mondtam még -, ami kettőnket illet, azon sem a párt, sem a gazdaság nem tud változtatni.

A konyhaablakból láttam, hogy újból futtatják a lányt -, ejnye, de sürgős nekik - gondoltam -, s elindultam vissza-visszanézve enyéim felé, akik miután kiléptem az ajtón, tekintetükkel követtek. Még KisJózsi is felfigyelt, amint a kert drótkerítése mellett elhaladtam, s egy hosszú, vékony siklót lóbálva kezében a kerítés másik oldalán futott:

- Tösd fel apuci - nyújtotta felém a siklót, másik kezével pedig az ostor nyelet.

- Dobd el kisfiam, az kígyó! - a gyerek ránézett, de csak szorította tovább, a sikló pedig idegesen rángatózott. Intettem Izabellának, de már ő is észrevette, s míg én tovább mentem, ő a gyerekekhez futott. Közel volt az iroda lakásomhoz, vagy 30 méterre, s miután a lány akit ismételtelen értem szalasztottak, meglátott, visszalépett, de az iroda felénk néző ablakából is látni lehetett, hogy már útban vagyok.

- Nos, uraim - köszöntem rájuk -, mi járatban vannak?

- Amint már említettem - kezdte a munkaügyi -, Téged áthelyeztek Krisztina-majorba. Az áthelyezésről szóló rendelkezés itt van nálam. Amennyiben úgy határoznál, hogy nem veszed igénybe, a pártbizottság utasítására, most rögvést felolvasom az ellened szóló jegyzőkönyveket és ha van ellenük kifogásod, azért jöttünk ketten, felvesszük a Te álláspontodat is!

- Azt hiszem világosan kifejtettem a minap, hogy semmiféle áthelyezést nem fogadok el. Én legjobb tudomásom szerint semmi olyan nem követtem el, ami miatt állásomat el kellene veszítenem. Ha a vállalattól ennek ellenére elbocsátanak, a bírósághoz fogok folyamodni... -

- Rendben van, Jóska, ezt megteheted, senki nem akadályozhatja meg. Most azonban kérlek hallgass meg ezeket a jegyzőkönyveket!

- Kérlek -, hallgatom!

A jegyzőkönyvek sorrendben és tartalomban majdnem teljesen megegyeztek a helyettesem által elmondottakkal, egyet azonban kihagyott, vagy utána vették fel, mégpedig azt, hogy Eisenhower amerikai elnöknek írtam levelet, melyben kértem: vállalná el kislányom keresztapaságát.

Elnevettem magam:

- Uraim, Önök felnőtt emberek?! Vagy szórakozni akarnak velem?! Ebben az esetben kénytelen vagyok tudomásukra hozni, hogy nem vagyok homokos! Részemről nincs is több mondanivalóm!

- Akkor közlöm Veled az igazgatói utasítást: e pillanattól el vagy bocsátva! Holnap bejöhetsz a munkakönyvedért. - Összecsapta a jegyzőkönyveket tartalmazó mappát: - Azt hiszem végeztünk is! - de ez már társának szólt -, és anélkül, hogy rám nézett volna, indult kifelé... -

A kocsis - valószínűleg készenlétben tartották - az iroda előtt várakozott, gyorsan felkaptak rá és elvágtattak. A jelenlévő irodisták szinte megkövülten álltak, én pedig gyorsan összeharcoltam az irodában lévő holmimat, nem sok mindent tartottam ott, mert a mindig nálam lévő határidősnaplóból, illetve annak feljegyzései alapján intéztem dolgaimat -, aztán elköszöntem, majd lakásom felé indultam.

A közelben dolgozó munkások között futótűzként terjedt a történet híre és - legalábbis kis időre - megállt a munka, a telepen lakó asszonyok pedig Izabellával együtt elém jöttek:

- E perctől szabad vagyok, asszonyok - mondtam -, bárki rendelkezhet velem, a gazdaságnak már nincs szüksége rám... -

Az asszonyok is csak néztek rám, nem akartak hinni a fülüknek, álltak egyhelyben, mint az irodisták, majd a néma döbbenet hangos káromkodásba csapott át:

- De az erre, meg arra...! Amikor dolgozni kellett, akkor elbújtak az elvtársak, majd mi megmutatjuk nekik, hogy...!

- Nyugalom asszonyok - intettem őket -, még megmutathatják a megfelelő helyen, de ha most lázongani kezdenek, azt is az én rovásomra írják.

- Majd megtudjuk mi, hogy kinek állt útjában - kiáltott Horvátné -, de Isten irgalmazzon neki, mert megpörzsöljük, mint a disznót.

A gazdasági udvar felé néztem, a fogatok indulásra készen várakoztak, de mivel sem én, sem helyettesem nem mutatkoztunk, a kocsisok csoportokba verődve vitatkoztak egymás közt.

A cárhalmi úton egy kerékpáros közeledett, messziről megismertem a volt fertőrákosi titkárt, akkor már csak mint brigádvezető ügyködött. Csáki-szalmája, így titulálták cigányai, neki támasztotta kerékpárját egy véletlenül megmaradt fának, majd az egyik csoporthoz közeledett, de fülébe juthatott valami, számára kedvezőtlen kijelentés, mert hirtelen megfordult, felkapott kerékpárjára és az alsó dűlőúton elhajtott... -

Nocsak - gondoltam - jól kezdődik. Jobb lesz, ha bemegyünk a lakásba, mert még egyszer nem fogom le senkinek a kezét... - Talán akkor követtem el a legnagyobb baklövésemet önmagam és a társadalom ellen. Folytattam tehát lakásom felé az utat, Izabella mellettem lépkedett, s az asszonyok is követtek. Nehezen tudtam volna lerázni őket a nyakamról, ha nem lép közbe Tóni bácsi, aki a pince ajtóból tartotta szemmel a történeteket, s hosszú léptekkel elindult felénk. Rá jobban hallgattak az asszonyok is, mint saját férjeikre... -

- Hát megtörtént - fordult felém, miután az asszonyok egyenként eloldalogtak.

- Megtörtént, Tóni bátyám - mondtam -, a munkakönyvemet majd kiküldik, mert be nem megyek érte, nem szeretném senkinek a fogát kivenni, az én türelmemnek is van határa. Ellenben holnap reggel bemegyek a városba, kerítek egy jó ügyvédet és megfellebbezem az elbocsátó határozatot. De most fogódkodjon meg jól, hogy fel ne bukjon: az általuk ellenforradalomnak nevezett, történelmi napokban elkövetett izgága, lázító magatartásom miatt bocsátottak el. Holnap után felmegyek Pestre, hátha akad még valaki a vezető elvtársak közül, aki szemellenző nélkül lát és főleg - gondolkodni - hajlandó, mert ha belőlem ellenforradalmárt tudnak kreálni, akkor -, maga tudja legjobban, hisz gondolataimban is olvasott -, akkor ezek tényleg mindenre képesek és nem szeretnék idő előtt elrothadni. Amíg vissza nem érkezem, magukra bízom családomat...!

- A családja miatt legyen egészen nyugodt, agronómus elvtárs és végezze jól a dolgát. Mi itthon majd megtesszük a magunkét.

A Stökker kert irányából eszeveszett ordítás, kiabálás hallatszott, mintha halálos veszedelem fenyegetett volna valakit ... -

- Női sikoly volt - szólt az öreg. - Horvát, az egyik szomszéd, szintén fogatos, akkor érkezett motorral mellénk, bevásárolni volt... -

- Megnézem, mi történik ott fenn - mondta -, s anélkül, hogy leállította volna a motort, felfelé kapaszkodott a nagy berkenyefa irányába. Kis motor volt, nehezen vette az emelkedőt, de azért köhögve, prüszkölve felhajtott... -

Kisvártatva Marikával a hátsó ülésen tért vissza, a lány még akkor is szorongatta a maroknyi hajcsomót, melyet társnője fejéről tépett... -

- Képzeljék csak - mondta, miután lelépett a motorról -, a mocskos kurvája még engem is hamis tanúzásra szólított fel. Azzal ijesztget, ha nem teszem meg, engem is leváltanak és mehetnek a főnököm után... - Hát engem nem kell leváltani, anélkül is megyek! Megírom a felmondásomat, de egyúttal visszaküldöm a vörös-könyvüket is! Adják azt is neki, hogy legközelebb kettőt égethessen a mocskos! Azt ígérték neki, hogy irodafőnök lesz! Hát csak legyen, ha akad majd még egy olyan marha, aki elvégzi helyette a munkát, mint én...

Meg sem várta, hogy hozzászóljunk az az általa elmondottakhoz, elrohant a munkásszállón lévő szobája felé, kezében még mindig ott szorongatva társának hajcsomóját.

- Alaposan megtépázta - nevetett Horvát -, nem hiszem, hogy kendő nélkül mutatkozni mer, de gyerünk asszony - felesége még mindig Izabellával beszélgetett -, mi dolgod itt, mért tartasz fel másokat is?!

- Te nem tudhatod még: elbocsátották az agronómusunkat!

- Micsoda?!

- Nem csoda - erősítette meg az asszony -, ez valóság, de tényleg menjünk szét, nehogy ezzel is neki okozzunk nagyobb kellemetlenséget.

A munkásotthon felől feltűnt volt helyettesem, egyenesen az irodába tartott, de meglátva a csoportosulást, felém irányította lépteit. Horvátné belekarolt férjébe és siettette:

- Gyerünk már, ne tátogjunk itt. - Mire a férj: - Ül fel hátra, csak nem megyünk gyalog a motor mellett...! - Horváték távozása után Izabella is bement a kislánnyal, s mire volt helyettesem, immár a terület főnöke, mellénk érkezett, csak Tóni bácsi és én álltunk az ajtó előtt... -

- Mi történt Józsi bátyám? - kérdezte bizonytalan hangon.

- Csak annyi, Jóska, hogy elbocsátottak. A magánjellegű dolgaimat elhoztam az irodából, itt vannak, ha akarod, bent átnézheted őket. A térképeket, rajzokat, stb., az irodában hagytam, szükséged lesz rájuk.

- Erre a gyors fordulatra igazán nem készültem fel - mondta ő, - minek ez a nagy sietség?! Talán attól tartanak, hogy később már késő lesz?

- Lehet - válaszoltam -, bejön velem? Ha valamiben még bizonytalan, szívesen elmagyarázom, holnap ugyanis elmegyek és néhány napig távol leszek.

- Bemegyek, Józsi bátyám, de előrebecsátom, nem a felvilágosítás miatt, mert... -

- Maga tudja - szoltam közbe -, egyébként Tóni bácsira teljesen rábízhatja magát! Ő mindenben járatos!

- Nem azért, Józsi bátyám! Én amíg nem ismertem magát és a munkáját, szívesen vállaltam a feladatot, de ma már másképpen látom a dolgokat és nem vagyok hajlandó belekontárkodni a maga munkájába. Holnap bemegyek és kérem az áthelyezésemet.

Ez a fordulat meglepett, erre nem számítottam, de azt hiszem, az öreg Tóni sem, mert a jó öreg szeme egy pillanatra fennakadt, előbb a fiatalemberre, majd rám tekintett:

- Akkor mi legyen? - kérdezte bizonytalan hangon.

- Végezze a dolgát mint eddig - mondtam -, illetve szeme közé néztem helyettesemnek - ezentúl már kollégám utasításai szerint!

- Még nem vettem át a munkakörét - vetette ellen a fiatalember - és nem is veszem! Várja meg Tóni bácsi a központ utasításait! - rám nézett - bemegyünk?! - Az öreg megértette, hogy kettesben szeretne velem maradni és magunkra hagyott bennünket azzal, hogy este majd benéz hozzám.... -

- KisJózsi merre van? - kérdeztem Izabellától, miután beléptünk a lakásba.

- Itt vagyok, apuci - a gyerek meghallotta és előrefutott a hátsó udvarból -, nem egyedül volt, a Buckó gyerekekkel kettesben játszottak.

- Maradhatsz, Kicsim - mondtam -, de ígérd meg, hogy olyan csúnya jószágot többé nem veszel a kezébe... -

Elmondtam kollégámnak a fiam és a sikló esetét... -

- Bátor kis vasgyúró! - jegyezte meg ő -, sajnálnám, ha itt kellene hagynia a megszokott környezetét.

Izabella előrement a konyhába a kislánnyal, mi pedig a nappalinak berendezett előtérben telepedtünk le. Bor nem volt éppen kéznél, s egy üveg pálinkát tettem az asztra... -

- Ugye nem haragszol, ha tegezni foglak - fordultam kollégámhoz -, de előbb igyunk rá!

- Megtisztelve érzem magam, Józsi bátyám! Különbén meglepett, hogy máris kiköltöztél az irodából. Nem helyeslem!

- Miért?

- Mert ha megfellebbezed a döntést, szinte biztosan megnyered és különben -, ide pontosan Te kellesz! Megmondom Neked őszintén: mikor idejöttem, teljesen járatlan voltam a gyakorlati dolgokban, s mennél több ismeretre teszek szert, annál bizonytalanabb vagyok...!

- Nos - mondtam -, ha Te, akkor én is őszinte leszek hozzád: mikor jöttél pontosan ellenkező véleménnyel voltam rólad, mint most. Belátom, tévedtem és ezért bocsánatot kérek.

- Nem tudom mit kellene megbocsátanom, Józsi bátyám? Mikor jöttem, mint ahogy már mondtam: a szakmát illetőleg bambának tűnhettem fel, de hát az is voltam. Tapasztalatom a nullával volt egyenlő. A másik pedig: Veled szemben, azok után, amiket bent hallottam az illetékesektől, egyenesen rosszindulattal viseltettem. Én kérek tőled bocsánatot és nagyon szeretném, ha néhány évet együtt dolgozhatnánk. Akkor legalább elmondhatnám, hogy valamit tanultam, de térjünk komolyan a tárgyra: Tudod, hogy apám a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozik, nem nagy valaki, csak tanácsadó, de hallgatnak rá. Még ma írok levelet, megírok mindent, amit láttam, hallottam. Tudom, hogy Te, azok után, ami itt történt, s esetleg

még történni fog veled, semmiképpen sem maradnál, éppen ezért szeretném, ha a Minisztérium közbelépne és tudásodnak megfelelő helyet kapnál, én örömmel mennék veled... -

- Kedves druzsám - mondtam - nagyon meghat a bizalmad és a jóindulatod, de nem hiszem, hogy ezek ellen elegendő lenne a Földművelésügyi Minisztérium. Itt egyedül a pártközpont léphetne közbe, ezért megyek holnapután Budapestre. Van egy általam is ismert kiskapu a Parlament épületében, amelyen keresztül talán elérhetem Kádár titkárságát. Ha onnan nem kapok segítséget, mehetünk itt a csillagos égig, vagy legalábbis az önkéntes kényszermunkatáborba, mert az igaz, hogy megszüntették az internálótáborokat, de ha egyszer áthúzzák valakinek a káderlapját, az az illető ebben a rendszerben nemhogy vezető állást nem tölthet be, azt is meg kell köszönnie, ha fizikai munkára alkalmazzák. Gondold meg tehát, mielőtt ösödnek írnál. Inkább maradj a helyeden, s ha szükségem lesz a segítségedre, közel leszel ... - Elgondolkodott, majd:

- Te így látod, Józsi bátyám!

- Igen!, így látom helyesnek és szeretném, sőt tőlem telhetőleg mindent elkövetek, hogy volt munkatársaim is úgy viszonyuljanak hozzád, mint hozzám. De Neked is őszintének kell lenned velük szemben!

Izabella lépett mellém - a kislány egész nap nagyon nyugtalanul viselkedett ... -

- Sürgősen orvoshoz kell vigyünk - mondotta -, nézd meg a szemét! - A máskor bogárfekete csillogású szemek homályosnak tűnnek, arcáról eltűnt a mosoly, helyette mintha fájdalmas fintor hullámai rezegnének...! - Kollégámhoz fordultam:

- Na, látod, máris segítségedet kell kérjem! - Ránézett a kislányra:

- Készüljetek - mondotta -, azonnal itt vagyok!, s már indult is kifelé, hogy kocsit hozzon... -

A nap lefelé gurult -, már csak fél korongját láttuk a kiserdő felett, az is vörös volt, mint a vér, s vele együtt az egész belátható égbolt. Nem kellett megjósolni a szelet, mert már induláskor hátbakapott bennünket, s KisJózsi, aki a kocsis mellé telepedett, lehúzódt hozzánk hátra - mellesleg: volt helyettesem vállalta a kocsis szerepét, nem akarta már az első nap, munkaidőn túl igénybe venni az egyébként rendszeresített személyzeti fogatost.

A szőlőmunkások még dolgoztak, hol az egyik, hol a másik oldalon emelkedtek a tőkék fölé, hogy meglengessék kalapjukat vagy kendőjüket. Nők és férfiak vegyesen dolgoztak -, még sohasem láttak így együtt bennünket és csodálkozva bámultak a kocsi után, amely a meredek lejtől felfelé elég lassan haladt, de az volt a legrövidebb út, s Izabella már így is kétségbe volt esve, szívesebben hajtotta volna ő maga a lovakat... -

- Csak időben érkezzünk - hajtogatta minduntalan -, félek...!

- Ne félj drágám! Eddig hála Istennek szépen fejlődött, kicsit talán megfázott, vagy valami sokkhatás érte. Nem lenne csoda, ha a szülők izgalma a gyermekben is nyomot hagyna... -

- De hisz mindig vele voltam! Senkinek ki nem adtam a kezemből.

- Az akkor is bekövetkezhetett! Sok-sok tőlünk független erő is hat reánk -, ha kedvező, akkor egészen természetesnek vesszük, ha nem, akkor bizony sok esetben már későn vesszük észre. Erre azonban gondolni sem szabad ... -

Felértünk a dombra, a szél azon túl már oldalról fújt, az erős, izmos lipicaiak azonban fel sem vették, lobogó sörénnyel, mint a táltos lovak szinte röpítették a könnyű hintót. Egész úton nem sokat beszélgettünk, inkább csak KisJózsi kérdéseire válaszoltunk, aki közénk furakodva a kislány bebugyolált fejét simogatta.

- Ugye nekem nem kell bemennem veletek a doktor bácsihoz, apuci? - kérdezte.
 - Nem kellene, kisfiam - mondtam -, de ha már eljöttél velünk, nem árt, ha Téged is megvizsgál, legalább látni fogja, hogy milyen erős, edzett vagy! Még csak a tavasz derekán vagyunk, s a Te bőröd máris olyan barna, mint a sivataglakóké!
 - Azok kicsodák, apuci?
 - Emberek azok is, mint mi, csak az erős nap barnára süti őket!
 - Akkor anyuci is közülük való?
 - Ő nem kisfiam! A dédanyád született egy egyiptomi pálmaligetben. Ott, ahol a nagy folyó és a sivatag találkoznak! Az ő öröksége anyucid bőrének a színe... -
 - Mikor megyünk el oda?
 - Nem tudom, kisfiam, lehet, hogy soha!
 - És a nagyhoz? Ő itt lakik nem messze, oda se megyünk?
 - Azt sem tudom, kisfiam!
 - Akkoj mit tudsz Te?!
 - Nem sokat, kisfiam! Ha sokat tudnék, nem lenne most beteg a kis húgod... - így beszélgettünk, általában rövid tömondatokban s közben meg is érkeztünk a városba.
 - Merre? - hajolt hátra kollégám -, a törtétek után igazán elhagyhatom a Sobri jelzöt.
 - Tudod hol a bár?, a győri úttal szemben!, ott, a bár mellett hajts be és már helyben is vagyunk!
 - Majd a Haladás előtt várlak benneteket!
 - Sietni fogunk! Csak otthon legyen!
 - Én ráérek! Nyugodtan intézzetek el mindent! Várom egy kicsit a ház előtt, ha otthon van, szólj ki az ablakon!
- De már ott is álltunk az épület előtt. - Az ablak nyitva van - mondtam -, talán szerencsénk lesz! - Közben lesegítettem Izabellát a kicsivel, KisJózsit pedig kollégám emelte le.
- Én inkább veled majadok! - mondta neki a gyerek.
 - Hisz én nem is bánám - válaszolta kollégám -, de apuciddal kell menned, mert ő fél a doktor bácsitól. Hagynád, hogy hugit elvegyék?
- A gyerek végignézett a lovakon, aztán felém nyújtotta kezét:
- Mehetünk apuci, de nem engedet, hogy megszúrjanak?!
 - Nem, kisfiam!
 - A hugit se!
- Az orvos valóban otthon tartózkodott, s mivel nem volt náluk éppen akkor senki, elénk küldte feleségét:
- Jöjjenek, kedveseim! Csak nincs komolyabb baj? - már máskor is jártunk náluk és ismerősként fogadtak bennünket... -
 - A kislány - szólt Izabella.
 - Ejnye Magdikám, de megfiatalodtál, úgy látszik jót tett a szülés!

Körülbelül másfél éve jártunk náluk és sem az orvosnak, sem az asszonynak nem tűnt fel, hogy Izabella nem ugyanaz a személy... -

Kibontották a kislányt, s elhelyezték az asztalon. Az orvos össze-vissza forgatta, vizsgálta a szívét, a tüdejét, s főleg a szemét, az nem tetszett neki sem. Végül kijelentette, hogy semmi rendellenességet nem talál, a szem elszíntelenedése pedig sok mindentől eredhet. Megemlítettem az oltást, de megnyugtatót, hogy az már annyira tökéletes, hogy semmi szín alatt nem okozhatta a rendellenes színváltozást. - Szemcseppeket írt fel, semmi mást, s miután KisJózsi is megvizsgálta, fizettünk és elköszöntünk. - Ha nem jönne rendbe, hozzák be ismét, kérem! - szólt utánunk az orvos.

- Egészen természetes! - válaszoltam -, de már ott a lépcsőházban olyan nyugtalanság kerített hatalmába, és olyan gyengeség fogott el, hogy szinte erőltetnem kellett a továbbhaladást. Ez nem jó jel - gondoltam -, Izabellának azonban, aki előttem haladt és hátranézett:

- Valami baj van?

- Egy pillanatra megszédültem, szívem, de már rendben vagyok!

- Fáj a fejed?

- Nem veszélyes, úgyis megállunk a patikánál, s majd veszünk nyugtatót is! - Ezzel elintéztük egymás közt, de míg a kocsihoz mentünk, eldöntöttem magamban: most azonnal felkeresem az orvost, aki a szülést levezette. Eszembe jutott, amit szüléskor mondott a fej megnyomódásáról ... - Kollégám, aki szintén súlyos gondolatok közt tépelődött, megrázkódott, mikor a kocsihoz érve felszóltam hozzá:

- Józsikám, ha nem haragszol meg érte, megkérlek, vigyél bennünket a kórházhoz. Itt ugyan nem mondtak sem jót, sem rosszat, de nyugtalan vagyok és szeretném megvizsgáltatni azzal az orvossal, aki a szülést levezette.... -

- Semmi akadály, Józsi bátyám, örömmel teszek eleget, ha segíthetünk a kislányon. - A szót tett követte, s máris vágtaztunk a kórház felé ... - Leszálltam, hogy megkérdezzem bent van-e az orvos. A portás nagyot nézett, aztán csak kibökte: már van vagy két hónapja, hogy felmondott a doktor úr és eltávozott. Úgy hallotta, hogy abbahagyta az orvosi gyakorlatot is. Azt beszélük - de ezt úgy hozzám hajolva mondta -, elfuserált egy szülést és nem tudta megemésztetni. - Nem tudom, hogy nézhettem ki, mikor visszamentem a kocsihoz, de nagyon rosszul, az biztos, mert szinte úgy támolyogtam. A többiek nem tudhatták, amit én és fel sem világosíthattam őket. Nehezen, de azért feltápaszkodtam. A patikában már kollégám ment be, Izabella kérdezősködésére csak annyit válaszoltam:

- Majd otthon mindent elmondok drágám, úgy érzem, sok volt a mai napból...!

- Este 9-re járhatott az idő, mikor az orvostól hazaérkeztünk. Miután megköszöntük kollégámnak a szívességét, azzal búcsúztunk el egymástól, hogy másnap, jókor reggel, ő mégis csak áthozza nekem apjának írandó levelét és én azt személyesen adom át ősenek.

Szerettünk volna mielőbb ágyba bújni, nekem is Izabellának is ugyancsak kijutott aznap, de nem tehetjük, mert alig gyújtottunk lámpát, kopogtak az ajtón. A két mezőőr volt, akik csak késő délután tudták meg, hogy elbocsátottak állásomból.

Megható volt a két öreg! Mondtam nekik, hogy még nincs veszve minden és megkértem őket is, hogy távollétemben tartsák szemüket családomon. Tudom, hogy Izabellában ezer százaléig megbízhatok, de fiatal még és bizonyára hálás lesz a megfelelő időben kapott jótanácsért. Nehezen váltunk meg egymástól. Évek során annyira összeszoktunk, hogy gyökeres változás

nem is következhetett be megrázkódtatás nélkül. Már a kicsik is, Izabella is ágyban voltak, midőn végre sikerült elköszönnöm tőlük... -

A kislány mintha megnyugodott volna és KisJózsi is mély álomban volt, a kocsin való rázkódás és a friss, tavaszi virágillattal telítődött levegő hatása nem maradt el. Az orgona már javában bontogatta szirmait, sőt - az erdőben, elég hosszan haladtunk mellette - már a kökény és a vadrózsa is virított, nem beszélve az út mindkét oldalát borító ibolya utóvirágzásáról... -

Mikor körülnéztem a szobában - Judith hazahozatala óta, mint már volt róla szó, egy szobában laktunk - úgy találtam, hogy Izabella is álomra szenderült, arra gondoltam: nem győzte kivárni az öregek búcsúzkodását, de mihelyt kimentem a konyhába, hogy harapjak valamit, ott termett mellettem:

- Már éppen ideje, hogy magunkra hagyjak - mondta -, azért is feküdtem le, hogy észrevegyék magukat. Ők megvannak alvás nélkül is, de nekünk még szükséges!

- Ne haragudj rájuk, drágám! Ők szeretnek minket és vigyáznak álmunkra is!

- Hiszen tudom én ezt és nem haragszom, de tudják, hogy elmégy talán egy hétre is, és arra sem jut időnk, hogy a magunk dolgát megbeszéljük.

- Angyalkám! Neked nem kell mondanom semmit, mert Te anélkül is tudod, ismered szándékaimat. Most pedig - tudom te sem ettél semmit, harapjunk valamit, aztán az ágyba...!

- És fürdés?

- Elégséges lesz egy gyors zuhany is! A tartályban lévő víz melegítés nélkül is megfelel, legalább felfrissülünk, vagy aludni akarsz? Egy hét hosszú idő...!?

Rám nézett, hosszú sötét szempillái alatt felcsillantak a szembogarak:

- Ha akarsz, máris kezdhethetjük! A zuhanyozást hagyjuk a végére!

- És enni?!

- Igaz! Na gyorsan, aztán gyerünk...!

Még le sem nyeltük az utolsó falatot, már dobáltuk le magunkról a ruhaneműt, nem sok volt, mert a május az május, a tavasz közepe! Én nem tudom, más hogy van vele, de engem a szex mindig feldobott és akkor is mihelyt karjaimba vonaglott a drága, feledtem mindent: múltat, jelent és jövőt -, csak őt láttam, őt éreztem, inkább: éltem, mert Izabella nem csak egyszerűen nő volt - arra született, hogy a gyönyör és a fájdalom poharát fenékéig merítve, akkor is erőt sugározzon felénk, ha már összecsapni készül fölöttünk a mindent elborító láp és az élet csak mint halvány lidércfény imbolyog előttünk...!

Kelet felől már kezdett derengeni, a spaletta hasadékain a hajnal halvány bíbora remegett, mikor először szót váltottunk:

- Várlak, drágám!

- Jövök, angyalkám!, de most gyorsan egy hideg zuhanyt, különben estig sem tudnátok felkelteni. Pedig mennem kell. Az ügy nem tűr halasztást. Úgy döntöttem, hogy még ma indulok! Kipróbálom, mennyire igaz a közmondás: ki korán kel, aranyat lel!

Kiugrottam az ágyból, s egyenesen a zuhany alá. Nem volt túl hideg, de meleg sem a víz, egy gyors szappanozás ..., a törölközésnél már Izabella is segített, mert ő is mellém állt...! Tíz perc sem telt bele, olyan frissek voltunk, mintha átaludtuk volna az éjszakát, de ideje is volt végezni, mert jött kollégám és hozta a levelet.

- Nem jöttem túl korán? - mentegetőzött.

- Éppen jókor, Józsikám - mondtam -, meghívhatlak egy szerény früstökre?

- Megköszönöm, Józsi bátyám, ugyanis este óta az asztal felett görnyedeztem, mert sehogy se akart összejönni, de végül mégis sikeredett, ha nem is a legjobban. Elszoktam a levélírástól ... -

Izabella időközben felöltözött, s miután udvariasan köszöntötte kollégámat, megkérdezte, mit készíthet reggelire ... - Összenéztünk:

- Jó lesz sonkás tojás? - tettem fel a kérdést.

- Nem vagyok válogatós, Józsi bátyám, de nem is szeretnék külön gondot okozni.

- Kettőnek vagy háromnak, egyre megy, ugye drágám?! Csinálj jócskán, hogy letudjuk vele az egész napot...!

Izabella kedvesen kacsintott felém..., honnan tudhatta volna szegény kollégám, hogy mi sem aludtunk, csak valamivel kellemesebben töltöttük az éjszakát, mint ő... -

Reggelizés közben felajánlotta, hogy bevisz a városba kocsival, de elhárítottam:

- Inkább kerékpárral indulok, mert azzal gyorsan cikázhatok ide-oda a városban. Ki tudja, mennyi utánjárást igényel a perfelvétel, s ha visszaérkezem Pestről, csak felugrom rá és hipp-hopp itt vagyok. Mindenképpen alkalmasabb eszköz a kocsinál!

- Míg vissza nem érkezel, Józsi bátyám, nem kezdeményezek semmit - mondta kollégám -, s ha időközben sürgős segítségre lenne szükség, a legnagyobb készséggel rendelkezésre áll! - Ez inkább Izabellának szólt: legyen hozzá bizalommal!

A két kicsi még az igazak álmát aludta - Judit arca is mintha megnyugodott volna, - talán talán még sincs veszve minden, gondoltam készülődés közben: úgy öltöztem és úgy is pakoltam fel, hogy Sopronból egyenesen Pestre indulok. Előhoztam a kerékpárt, majd búcsút vettem kicsinyeimtől és Izabellától, aki elég nehéz szívvel engedett utamra:

- Úgy szeretnék veled menni - mondotta -, de tudom, hogy nem tehetem.

- Majd eljön annak az ideje is, hogy együtt indulhatunk útnak - válaszoltam -, lehet, hogy előbb, mint gondoljuk, de most csókolj meg, aztán... -, már a mandulánál jártam, mikor visszanéztem, Izabella még mindig az ajtóban állt, de már KisJózsisival a karján. A gyerek kis tenyereiből tölcseért csinált szája elé, úgy kiáltott utánam, de már hallótávolságon kívül voltam, megálltam és visszaintegtem, aztán mivel meredek lejtő következett, amelyről csak lefelé gurult, fölfelé tolni kellett, nekidőltem a kerékpárnak, s csak a dombtetőn álltam meg ismét... -

Még üres volt a határ, néhány munkába tartó kerékpáros kivételével senkivel sem találkoztam, így gyorsan haladtam, s még Emmi és Gábort is otthon találtam. Közöltem velük, hogy hozzájuk szándékozom betenni a kerékpárt, de csak miután végzek az ügyvédnél, s majd érte jövök, ha visszaérkeztem Pestről. Nem sokat beszélünk, mert ők is siettek...! Az ügyvédet már megválasztottam - volt valóperes bíróim mellett döntöttem, aki időközben ügyvédi gyakorlatra tért át - szerencsémre még otthon találtam. Mivel már indulóban volt az ügyvédi közösségbe - akkor már csak azon keresztül működhetek - elkísértem és útközben tájékoztattam mindenről, ami az ügyvel kapcsolatba jöhetett... -

Az ügyvéd, volt bíró, sokáig hallgatott, végül is rászánta magát, hogy nyilatkozzon -, akkoriban nem szívesen vállalkoztak hasonló ügyek védelmére... -

- Ha magának csak annyit sikerül elérnie, hogy felülről biztosítják a bírósági döntés szabadságát, akkor nyert ügyünk van! Ellentanúinak listáját mihelyt visszaérkezett Pestről hozza be, a többit nyugodtam rám bízhatja. Kb. június derekára várható a tárgyalás...! - Az irodában aláírtam a meghatalmazást és kifizettem a szükséges honoráriumot. Meg akartam toldani, de nem fogadta el.

- Ezt az ügyet, mivel ismerem magát, most már akkor is végigvinném, ha a költségeket nekem kellene állni! Isten vele, barátom és járjon szerencsével.

E szavakkal bocsátott utamra és szinte megkönnyebbülten ültem vissza a kerékpárra. Másfél órára volt még a Budapesti gyorsig...!

Kezdetnek jó - gondoltam -, s füttyörészve hajtottam a templom utcán végig, Gáborék lakása felé... -

Ott azonban abban a meglepetésben volt részem, hogy Emmi útra készen várt:

- Úgy döntöttünk - mondta -, hogy nem engedhetünk el egyedül! Gabi telefonált a dirinek, hogy hagyaték ügyben sürgősen Pestre kellett utaznom. Egy hét szabadságot kért. De csak úgy megyek, ha nincs ellenedre.

- Ó, dehogy vagyok ellene, drágám, de nem szeretném, ha megint veszekedés lenne miattam köztetek. Tudod, hogy jobban szeretlek benneteket, mint testvéreimet, bár nem tudom, hogy azok egyáltalán vannak-e?, és egy hét sok mindenre adhat alkalmat...!

- Gábor tudja, hogy szeretlek, ennek ellenére ő küldött: - Menj vele - mondotta - és vigyázz rá...! - Ő már nem féltékeny Józsikám, s ha sikerülne összehoznunk valamit az az érzésem, hogy ő sem bánna...! Tudod mennyire rosszul esett neki, hogy Juditot nem hozhattuk hozzánk!?

A telefon csengett, Gábor jelentkezett:

- Minden rendben? - kérdezte Emmitől.

- Rendben lenne, azonban barátod aggályoskodik, beszélj vele Te! - Emmi átadta a kagylót.

- Mit eszeltél már megint ki ellenem, Te - nem is tudom minek nevezhetnék? - kérdeztem.

- Nevezz, aminek akarsz! Ragaszkodom ahhoz, hogy Emmi veled menjen!

- És ha engedünk a kísértésnek?

- Tőled nem félttem! Aki mellett egy Tündér Ilona van?! Különben tudom, hogy Emmi szeret Téged és segítségére szorulhatsz! De hogy biztos légy abban, miszerint nem félttem tőled, hát figyelj: Akár rablóméretű is készíthetsz belőle, csak mikor hazajöttök, legyen rendben! Ne együtt induljatok, az állomáson pedig tegyetek úgy, mintha véletlenül találkoznátok! Rendben?

- Igen!

- Csókollak mindkettőtöket! Tudom, hogy Emmi is melletted áll!

Valóban, Emmi végig hallotta beszélgetésünket, s mielőtt letettem volna a kagylót, még belebúgta mély szoprán hangján:

- Vigyázz magadra drága, nehogy belőled legyen pörkölt! Nem szeretném, ha távollétünkben felfalnának... -!

A vonal megszakadt, de az idő is eljárt, Emmi már előbb taxit rendelt, én pedig lábbusszal igyekeztem ..., még maradt ugyan negyvenöt perc, de soha nem szerettem az utolsó pillanatban érkezni!

Az állomáshoz érve körülnézegettem, de mivel nem láttam Emmi, elindultam a jegyváltó ablakhoz, azaz beálltam a sorba, mert többen voltak előttem. Már éppen rám került volna a sor, midőn mellém lépett és oldalt húzott:

- Megváltottam a jegyeket - súgta -, gyere utánam! - Szép, lenszőke hajára barna parókát húzott, szemén nagy, kerek, sötét szemüveg, s ha nem ismerem a hangját, nem valószínű, hogy ráismerek... -

Emmi helyjegyet is váltott, s így egymás mellé kerültünk, de talán épp a közelsége miatt, nehezen találtunk magunkra. A fülkében csak ketten voltunk egészen Fertőszentmiklósig, ott is ismeretlen személyekkel telítődött. Én az ablaknál ültem, Emmi pedig majdhogynem az ölemben. A mellettünk ülőknek bőven jutott hely, de kellett is, mert személyenként nyomtak vagy kilencven kilót. Mindkettő idősebb hölgy volt, olyan mint Emmi kettő hasadt volna belőlük.

- Akár férj-feleségként is utazhatnánk! - kezdte Emmi.

- Hát nem úgy utazunk?

- Igen, igen! De igazából...!

- Drágám, én nem tehetek arról, hogy mikor megismertelek, már le voltál kötelezve, ráadásul a legjobb barátomnak!

- De volt lehetőségem, hogy elváljak!?

- Emmikém, ezt nem gondolod komolyan, mert Te is szereted Gábort!

- De ha egyszer impotens! A vizsgálat kimutatta, hogy a spermája magtalan! Én pedig tudom, hogy termékeny vagyok, mit tegyek, hogy gyermekem legyen? Eddig vártam rád! De ha egyszer nem akarsz, mert attól félsz, hogy Gábor a gyermekünkben rá ismerne? Majd kerítek mást!, értsd meg, hogy nekem kell és kell és már nincs sok időm! Azért is vállaltam, hogy jövök, mert most épp abban a stádiumban vagyok, hogy lehetséges a megtermékenyülés: a peteérés időszakában...!

- Emmikém!, egy hétig a tiéd vagyok a hivatalos ügyeket leszámítva éjjel-nappal. Azt pedig tudod: ha fához dörzsölöm, az is teherbe esik. Arról nem tehetünk, hogy eddig mindig olyankor hozott össze bennünket a sors, amikor Te éppen nem voltál alkalmas... - Az asszony még szorosabban húzódott hozzám. - Vigyázz! - súgtam -, kitörjük az ablakot! - Épp erdő mellett robogott a vonat:

- Nem is lenne baj - súgta vissza -, főleg, ha valami puhára esnénk! Hol szállunk meg...?

- Egy régi barátomnál! Igaz, az illető párttag, sőt elég mélyen benne van, de nem kell tőle félni. A forradalom előtt egy kuláklány miatt vesztette el pártban viselt tisztségét. Most ismét a régebbi dicsőségében sütkérezik, neki jól jött 56. Nem tudok közelebbit, de annyit igen, hogy a miniszterelnökség egyik titkárnőjéhez régebbi barátság fűzi.

- Ha Neked megfelel, akkor nekem is!

- Természetesen, mint férj és feleség!

- Dédelgetett álmom, hogy egy egész éjszakát Veled lehessenek!

- Ha élve megérkezünk, akkor abból most nem lesz hiányod, ha azonban most sem ejtenélek teherbe, akkor benned is hiba van és nem okolhatod csupán Gábort.

- Ne csacsiskodj, hisz tudod, hogy már voltam úgy, csak akkor nem lehetett, mert még nem éltem vele együtt... -

- Lehet, hogy ez volt számodra végzetes! Az akkori kürettel elúsztak a következők is! Ha úgy lenne, abban az esetben bele kell nyugodnod. Most mindenesetre elkövetünk mindent ...! - Emmi hálásan dörzsölte orrát arcomhoz:

- Nem lenne jobb mégis szállodában? Ott nem zavarhatna bennünket senki!

- Bizonyára jobb lenne, de közös szobát csak megfelelő borralaló ellenében kapnánk, azt pedig mondanom sem kell, hogy pénzügyileg nem vagyok nagyon eleresztve... -

- Ez most az én kontómra megy, Józsikám!

- Akkor rád bízom! Intézd úgy, ahogy Neked megfelelőbb! Azt tudod: ha nem szorítanak sarokba, akkor más a helyzet! - Emmi válasz helyett ölembe dőlt. A mogyorószínű sportos blúz szétnyílt, s inkább akarva, mint nem, elém tárulkozott a két nem nagy, de formás kebel rózsaszínű bimbóival. Nem először láttam, mert amíg külön éltek, én voltam kénytelen kárpótolni, de ez a nő most egészen más volt...! A barna parókához nem állt jól a halvány arc, a türkizkék szemek, s a bennük csillanó fény is ismeretlen volt előttem, s bárhogy ki voltam merülve, a belőle áradó elektromosság átbizsergett rajtam, s csak úgy blúzon keresztül két ujjam közé szorítottam az egyik mellbimbót. Éreztem, hogy duzzadni kezd, s vele együtt az én állóképességem is! Azt tartják, hogy a nemi aktus után két-három nap kell, míg a herék ismét telítődnek. Ez vagy helytelen megállapítás, vagy én vagyok különleges anyagból, mert egy olyan éjszaka után, ami mögöttem volt, nem magyarázható mással ... - És mi van előttem?! Nem szeretnék csalódást okozni..., ilyen és hasonló gondolatok foglalkoztattak, közben szinte átmenet nélkül elaludtam, arra ébredtem, hogy Emmi gyengéden legyezi arcomat. Akkor már az én fejem volt az ő ölében...!

- Mi történt drágám? - kérdeztem felriadva.

- Csak annyi drágám, hogy megérkeztünk!

- Győrbe?

- Budapestre szívem! A Keletiben vagyunk!

- Érdekes? Nem vettem észre Győrben, hogy átkapcsolták a kocsinkat.

- Nagyon ki lehattél merülve, drágám! Olyan édesen aludtál, mint a gyermek, de igyekezzünk, mert kitolnak bennünket... -

Nem sok holmink volt, gyorsan összekapkodtuk magunkat és leléptünk.

- Mit szólnál hozzá - fordultam feléje -, ha itt mindjárt a Parkszállóban próbálkoznánk?

- Én inkább a Gellértet ajánlom - válaszolta -, az közelebb is van a Bem rakparthoz - ugye ott lakik a barátod?!, és még valamiért: ott dolgozik egy volt iskolatársam! Ne érts félre, nő az illető és elég csúnyácska, de vagy négy nyelven beszél perfekt és nagyon kedves. Rábízhatjuk magunkat, persze ha nem tartózkodik külföldön, mert az év nagy részét kint tölti...! Tudod, tavaly tavasszal, hogy értekezleten voltunk, ott szálltunk meg, akkor jöttem vele össze. Azóta levelezünk, kicsit meglepődik, de számíthatunk a diszkréciójára és természetesen a segítségére is!

- Nem bánom! Akkor irány a Gellért!

Ezután már gyorsan ment minden: a barátnő nagyon megörült. Emminek elég volt két perc, hogy megértesse vele szándékunkat, s már hozta is a szobakulcsot.

- A többit bízzatok rám - mondta -, jó pihenést és jó szórakozást!

Tényleg nem volt szép, de a tekintélye - legalábbis amennyire a rövid idő alatt megállapíthattam, annál nagyobb volt! A szálloda személyzete oly szolgálatkész volt velünk szemben egész ott tartózkodásunk idején, mintha filmszillagok, vagy külhoni mágnások lettünk volna.

Arra pedig talán legjobb nem emlékezni, ami azután történt, hogy elfoglaltuk a szobát. Szegény Emmi nagyon ki volt éhezve és ha nem sikerül kipihennem magam a vonaton, egészen biztos, hogy szégyenben maradok. Hála strapabíró szervezetemnek, az a pár óra elegendő volt arra, hogy ismét teljes értékű legyek és Emmi, aki általában csak a szex langyos köznapiságához volt szokva, egész kimerült:

- Ha most nem maradok teherben, akkor soha! - rebegte elpilledten és szétterült a családi ágyon... -

- Nem akarod ezzel azt mondani, hogy már elég volt - kérdeztem -, s lehet, hogy arcom is kissé gunyoros volt, mert Emmi fáradtan, de azért mosolyogva próbálta magát kimagyarázni:

- Most igen, most elég volt, drágám!, és köszönöm, majd meglátod, ha belejövök, mire leszek képes! Akkor Te fogsz könyörögni, hogy hagyjuk abba! Alszunk egyet...?

- Aludj, drágám! Én most felhívom barátomat, aztán ha marad időm, én is melléd bújok... -

Maradt időm, mert este hatra beszéltük meg a találkát és így kipihenhettem magam, mielőtt barátom lakására indultunk volna. Ők nem ismerték egyik feleségemet sem és Emmi nyugodtan pózolhatott a feleség-minőségében! Mielőtt azonban a tetthelyre értünk volna, egy fodrászszalonban alapos változáson esett át: ismét lenszőke haj, türkizkék szem csillogott a halványuló napsugarakban. Arcát és ajkát pedig pirosra festette a szex vihara és a következők utáni vágy...!

Barátomnak és feleségének nagyon megtetszett, s míg én magyarázat közben feléje villantván tekintetemet, kicsinyeimmel együtt Magdalénára és Izabellára gondoltam, ő fogadta ugyan a bókokat, ha kellett, ki is segített, a szállodába visszamenet azonban bevallotta, hogy majdnem egész idő alatt délutáni együttlétünket és a még hátralévő napokat számolta... -

Szép volt Emmi, én mégsem szerelemből szeretkeztem vele, s ezt ő is tudta. Haverok voltunk a szó való értelmében, s ha úgy jött, akkor akár Rómeó és Júlia szerepét is el tudtuk játszani, csak nem templomi áhítattal, hanem a mindent adó és mindent követelő szex-orgia öngyilkos, önmegsemmisítő tüzével.

Ő még harminc alatt volt, én harminc felett. Összeillettünk volna, talán-talán még férje barátságát sem veszítjük el, de én már első alkalommal megéreztem, hogy csak a testünk van egy hullámhosszon. Szeretkeztünk, amikor csak alkalom adódott rá, de utána akár, mint két párhuzamos, elhúzhattunk volna egymás mellett, hogy csak a végtelenben találkozunk! Nála levezettem a test fölös energiáit, akárcsak Floménánál, előző feleségemnél, míg Magdikám ..., Ő egész lényét adta, sokszor már féltem, hogy testünk nedveivel együtt a lelkünk is egymásba szívódik. Olyankor nem is annyira a kék, inkább személyiségünk átadása vitt bennünket ágyba. Igazából azt az erőt is belőle merítettem, amit Emminek ajándékoztam. De ne merüljünk el a szexben, amikor a lenni, vagy nem lenni kell, hogy foglalkoztasson bennünket. Emmi is azért állította barátom mellém, hogy legyen valaki mellettem, nehogy a harc kilátástalansága miatt végzetes cselekvésre határozzam el magam. Gondolt is ő arra, hogy összefekszünk...?, és ha gondolt -, csak neki származhat haszna belőle! Ő vagy én...? Neki az eredmény a fontos. Visszakanyarodva tehát: pesti barátom és felesége - még mindig a volt kuláklánnyal élt, akiért pártfunkcióját feláldozta - szívélyesen fogadtak bennünket. Először - lehet, hogy csak tettették - mintha megsértődtek volna, amiért nem náluk szálltunk meg, de mikor elmondtuk, hogy

hová szállásoltuk be magunkat, s megemlítettük kedves ismerősünket, megvigasztalódtak. A találkozás legérdekesebb pillanat az volt, hogy Emminek pisilhetnékje támadt, s a háziasszony ahelyett, hogy egyszerűen megmutatta volna, hol végezheti el a dolgát, felállt:

- Gyere, kedvesem, megyek én is, nehogy rossz ajtón találj benyitni!

Menet közben súgta Emmi fülébe, hogy egy hízó koca van a fürdőszobában, nehogy megijedjen, ha rőfögést hall... - Emmi azonban hirtelen akkorát kacagott, hogy előntötte a pisi és bugyit kellett cserélnie, persze a háziasszony készségesen kisegítette.

Sokáig kacarásztunk még, de azért töviről-hegyire sikerült tájékoztatnom barátomat, aki, miután befejeztem, a telefonhoz lépett és tárcsázott:

- Mária? - kérdezett a telefonba.

Igennel válaszolhattak, mert barátom folytatta: - Mária szeretnék Veled sürgősen találkozni! Előbb én, utána felküldeném hozzád a titkárságra egyik nagyon kedves barátomat, aki Sopronból jött és nagyon nagy disznóságokról tájékoztatott... Holnap? Holnap nem lesz jó? Este?! Jó, ott leszek! Szabadság, elvtársnő! - Barátom mosolygott, leolvastam arcáról: ha egyedül lenne velem, vagy csak magában, akkor más szavakkal búcsúzna... -

- Na látod, ennyiből áll - mondta, midőn visszaült helyére.

- Ennyi Neked, de nekem? - savanyúan nézhettem, mert vállamra csapva próbált nyugtatni:

- Légy egészen nyugodt! Menni fog! Mindenesetre okosabban tetted volna, ha az őszőn szüret helyett Te is beállsz Kádár-huszárnak. Most Te diktálhatnál és nem Ők! Jól emlékszem a Csengeri utcai pártszállóra, ott ismerkedtünk meg, aztán a falujárás...! Szőnyiék Téged jelöltek előbb az esztergomi, majd a kaposvári alispáni székbe. Mikor lebuktak, Te is eltűntél...! Hol is találkoztunk utána? Ja, igen, már emlékszem, az egyetemen!

- Hát igen! Én mint öreg diák, s Te mint pártküldött, de az már jóval Rajkék után volt... -

- Ők voltak az igazi elvtársak! Szerencsétlenségedre Te is mindig a vesztes fél oldalán álltál! - A könyvespolc mellett ült, csak ki kellett nyújtania kezét, hogy felemeljen egy bambusznádra erősített tollseprőt, s azt két kézre fogva elkezdte hajlítgatni... -

- Látod ezt? - folytatta -, egész közel hajolva hozzám.

- Látom!

- Akkor ..., azt hiszem Neked nem szükséges bővebb magyarázat.

- Értettem és köszönöm - mondtam -, de erre én alkalmatlan vagyok!

- Pedig ez van! Ez volt, és ha jól sejtem, ez lesz még jó ideig! Hagyd ott azt a vidéki várost és gyere fel Pestre, itt még lehet belőled valaki...!, hacsak nem akarsz egész életedben kapálni!, persze átvitt értelemben ... - Mint mondtad, két gyermeked van! Na látod - már a gyermekek kedvéért sem maradhatsz ott!

- Igen, de előbb vissza kell szereznem a becsületemet!

- Már megint a becsület...! Becsület egyszerűen nincs, mint ahogy igazság sincs! Hogy is mondta Zola?! „Az az igazság, hogy nincs igazság!” De én jobban becsüllek téged, nem akarok belegázolni önérzetedbe! Itt segítek! Aztán tégy belátásod szerint! Emlékszem: Te szoktad emlegetni a lelkiismeret szörnyű kínjait...! Én eddig még nem éreztem lelkiismeret-furdalást, pedig én is ott hagytam a feleséggel együtt két kiskorú gyermeket. A tartásdíjat rendszeresen fizetem, azonkívül ki és mi joga kényszeríthetne arra, hogy egy olyan személlyel éljek, aki csak megkeserítette az életemet... - átfogta felesége vállát és magához húzta: - Lásd,

Őt is csak púpnak vettem a hátamra, de azért megvagyunk jól! Igaz? - megveregette felesége oldalbordáját, majd ismét hozzám fordult: - Te ismerted első feleségemet is, nem kell magyaráznom a kettő közötti különbséget... -

Emmi feszengett, rátaposott a lábamra, megértettem, hogy menni akar.

- Nem szeretnék sokáig feltartani benneteket - mondtam -, egyezzünk meg abban, hogy holnap, miután lebeszéltem az elvtársnőddel a dolgot, felhívsz bennünket, utána pedig találkozunk a Gellért bárhelyiségében. Természetesen asszonykáddal együtt jöttök! A költségek a miénk! - Összenéztek:

- Rendben van - mondotta -, de azért ne siessetek, mi ráérünk! - Teletöltötte a poharakat, jófajta egri fehér bor volt, az asszonyka pedig süteménnyel kínált... - Emmi segített ki:

- Sajnos megígértem barátnőmnek, hogy kilencre visszaérkezünk, nem szeretnék csalódást okozni neki, mindjárt az első nap. Ellenben holnap egész este rendelkezésekre állunk! - Rám nézett: - Ugye nem lesz más programunk?

- Semmi drágám - mondtam -, de ha lenne is, lemondanánk barátaink kedvéért! Most pedig indulnunk kell, ha időben oda akarunk érni!

- Igen sajnáljuk, hogy elmentek, de majd holnap kipótoljuk! Te meg ne idegeskedj, öreg pajtás! Mi régiiek kitarunk egymás mellett! - barátom meggyőző, szívélyes hangnemben beszélt.

- És a kicsikre ki vigyáz? - szölt utánunk az asszony.

- Egy kislány van velük! Jó kezekben vannak! - válaszoltam, de már a lépcsőházból.

Várni kellett a villamosra, sétáltunk egyet a megállóban, s közben beszélgettünk.

- Hogy kerültél Te a pártszállóra, ha nem voltál párttag? - kérdezte Emmi.

- A MADISZ-nál dolgoztam, drágám és ott az ifjúsági szövetség összekeveredett a párttal. Nekem egyedül az volt a fontos, hogy olesó volt! Tudod - még a háború vége előtt elveszítettem minden támaszt. Valamiből élnem kellett -, az ifjúsági munkáért kapott pénz, majd később az ösztöndíj mellé mellékkeresetként még instruáltam is, hogy létezni tudjak. Úgyis garasoskodnom kellett, pedig nekem is módomban lett volna az, ami barátomnak, sőt: ott volt a Balaton-melléki villa, a Somló hegyi szőlő...! Első feleségem halálát követően - egy félnapig élt esküvőnk után -, otthagytam mindenkit és mindent. Egy ideig kóboroltam, mint egy igazi bolygó zsidó, csak jóval a békekötés után találtam némileg magamra, egészen soha! Élek, de nem az vagyok, akinek lennem kellene. Tudom, ha akkor beléptem volna a pártba, egyetem nélkül is boldogultam volna, hisz főiskolám volt! Azt is tudom, hogy még ma sem lenne késő, ha visszajönnék Pestre, de a párttól már a pártszállón való tartózkodásom idején elidegenedtem. Amikor pedig Rajkot, Szőnyit, meg a többit felakasztották, tele lett a pohár. Örültem, ha eltűnhettem, mint a néma levante, s nem is akarok feleleveníteni semmit a múltból. Ha becsüllettel nem megy, akkor inkább félreállok. Hogy őszinte legyek Hozzád, nem sok a bizodal-mam, de legalább a jövő nemzedéke, ha megéli, a hátrahagyott papírrongyok piramisából megismerheti, hogyan bocsátották és bocsátják ma is áruba elődei hazájukat, elsőszülött-ségüket..., hogy Ezsau és Jákob egy tál lencséje ma is időszerű...!

Nem vallom, hogy szegénységet kárpótolja a vallás és az imádság. Minden embert egyformán megilletnek a földi javak és én harcolok is értük!, de emellett hiszek az egy igaz Istenben, Emmikém, hiszek a szeretet és főleg a szerelem végső győzelmében, még akkor is, ha az csak halálunk után következik be. Lehet, hogy örültek tartasz, de vissza-visszatérő álmaimban egy másik világban élek! Tudom, többen vannak, akik többre becsülnek itt egy röpke órát az

örökkévalóságnál, én azonban másképp fogom fel... - Nem vitatom, hogy vannak az embernél felsőbbrendű lények, de az isteni igazság fényében valamennyien egyforma eséllyel indulunk. Talán legközelebb állunk az igazsághoz, ha az értelmes lények tekintetében is elfogadjuk a fejlődéstörténet evolúciós elméletét és azon belül az ember földi életét is csak egy láncszemnek tekintjük. A teológusok kasztos mennyországa az emberi társadalmak régi-régi megosztottságára vezethető vissza: az isten-királyok idejére és éppoly távol áll az isteni igazságság lényegétől, mint a mai kapitalizmus osztályokra tagolódó, vagy a kommunizmus osztály nélküli társadalma... -

- Ha egy Mindenható lénytől származtatod a létező világot és benne mindent, a vallás misztikum miéért idegen számodra?

- Isten egy és oszthatatlan, Emmikém! Vallás pedig számtalan! Szerintem tökéletesen mindegy, hogy római, görög, vagy ortodox - általában keresztény, mohamedán, buddhista ..., sorolhatnám órahosszat, de felesleges! A hit független a vallástól és a lényeg a fontos -, vagy mit gondolsz - azok az emberek, akik az említett vallások keletkezése előtt éltek, szerettek és gyűlöltek, nem egyazon Istentől származnak? Azok örök időkre eltűntek a süllyesztőben...? Nem drágám! Isten előtt nincs kivételezés! Ő nem tesz különbséget! Az azonban lehetséges, hogy az ember mindaddig megismétli előző életét, amíg alkalmassá nem válik arra, hogy átlépjen egy magasabb fokozatba... -

- És a hit mélysége, hogy egyeztethető össze szerelmi életeddel, hisz ami azt illeti, azzal elég bőkezűen bánasz... -

- Emmikém! A hit és a szerelem Isten legnagyobb ajándéka! A kettőnek együtt, de külön-külön is megvan a maga rendeltetése. Különösnek tűnhet, de amikor kijelentem, hogy hiszek egy mindenekfelett álló lényben, aki Önmagától való, egyben azt is megerősítve látom, hogy rajtam kívül minden, legyen az szellemi vagy anyagi jelenség, az ő önmaga iránti szerelmének a gyümölcse! Nem kell valaminek komplikálnak lennie ahhoz, hogy nagyszerűt hozzon létre. Sok esetben az egészen egyszerű lények, a legnagyszerűbb dolgokra képesek! Szerintem Ő a legegyszerűbb lény, aki ott van mindenütt és mindenben, csak éppen egyszerűsége miatt nem látható fizikai értelemben. Egyszerűsége az, ami örök ismeretlen lesz az emberi tudomány számára és ahhoz kell a hit, hogy a tudomány fölé tudjunk emelkedni, hogy visszataláljunk oda, ahonnan elindultunk, vagy a végtelen körforgásban eljussunk a Mindenható által részünkre meghatározott fokozatba... - Hogy szerelmi életem szabad?! Drágám, nem azért kaptuk ajándékba, hogy elsovasszuk magunkat dohos, levegőtlen klastromokban, hanem azért, hogy közrejátsszunk Isten örök szerelmi nászában. Azt ugye nem kell mondanom, hogy naponta születnek új világrendszerek, míg mások naponta semmisülnek meg, vagy alakulnak át. Az ember maga is egy-egy külön világ! Mi is születünk és meghalunk, vagy csupán romlandó testünk pusztul el, tudati energiánk átmegy egy másik dimenzióba, s hogy ez meddig tart? Lesz-e a végtelen körforgásnak egy fix pontja, ahol letáborozhatunk? Erre nem keressük a választ, mert ebben az életünkben úgysem találnák meg a megfelelőt...! Most aztán gondolj, amit akarsz akár hitemről, akár szerelmeimről! Én hálát adok azért, hogy képes vagyok az élet továbbadására, ez a tulajdonságom magyarázat lehet arra is, hogy a női nem iránti vonzalmam mindig erősebb volt a férfi nemhez fűződő barátságánál...!

Mikor idáig jutottunk, észrevettem, hogy egy megállóval tovább mentünk, s mivel időközben befutott a várt villamos és elhajtott mellettünk, nem volt mit tenni, vagy megvárjuk a következőt, vagy elindulunk visszafelé, vagy gyalogolunk a szállodánkig. A város nyugodt volt! A mellettünk sétáló párok, otthonukba vagy éppen randevúra siető asszonyok, férfiak gyűrött arcát fényessé tették a felettünk csillogó reklámok, alig emlékeztetett valami a hét-nyolc hónappal korábbi puskaropogásra, az egymás mellé fektetett hullákra, a romos épületekre ... -

Hiába - mondtam inkább csak magamnak, de hangosan -, míg tart a szerelem, az élet megy tovább...!

Visszaérkezve a szállodába megvacsoráztunk. Vacsora közben keveset beszéltünk, szinte jól jött, hogy Emmi barátnője kétszer is odajött hozzánk, arról biztosítva, hogy másnap, természetesen, ha mi is akarjuk, több időt szentel nekünk, akár a városban is végigkalauzol, hisz főleg én már rég jártam Budapesten, s azóta sok minden változott. Én kimentettem magam azzal, hogy reggel a Földművelésügyi Minisztériumba kell mennem átadni kollégám levelét, annak azonban örülnék, ha távollétemben Emmi nem unatkozna. Ezt maguk között intézzék el, bizonyára jól jön egy kis tere-fere mindkettejük számára.

Megemlítettük neki, hogy este vendégeink lesznek és nagyon hálásak leszünk, ha segít abban, hogy jól érezzék magukat. Biztosított bennünket arról, hogy ami tőle telik, mindent elkövet, s azzal váltunk el, hogy másnap reggel, kilenc órára, Emmiért jön.

Fáradtak voltunk mind a ketten, mikor végre feljutottunk a szobánkba. Egy zuhany természetesen jól esett, de jól esett utána az ágyban is végignyújtózkodni. Még csak nem is gondoltam arra, hogy Emmi zavarjam, aki mintha hálás is lett volna érte. A jóból is megárt a sok, s mi megérkezésünk után bizony nagyon is mohón estünk egymásnak... -

- Aludjunk egyet, drágám - szóltam hozzá -, de ha akarod, vagy bármikor kedved támadna hozzá, felébreszthetsz!

- Köszönöm - válaszolta -, régóta tudom, hogy Te nem csak szeretőnek vagy jó, barátnak is! Pihend ki magad és próbálj ne gondolni a rosszra. Arra koncentrálj, ami előtted áll! Velem ne törődj, én a Te nyugalmadat jöttem biztosítani. Ami pedig a vágyaimat illeti, a délutáni tapasztalat meggyőzött arról, hogy nem is esik nehezedre kielégíteni... - Megcsókoltuk, s mint összeszokott régi házások, hátat fordítottunk egymásnak. -

Nem tudnám megmondani, hogy mikor aludtam el, lehet, hogy abban a minutumban, amint elfordultam, szokásomhoz híven azonban korán ébredtem, s az asszony felé fordulva figyeltem annak mozdulatlan arcát. Mozdulatlan volt, de nem élettelen, mert mosoly futkározott redői között..., álmodott! S hogy nem rosszat, arról a mosoly árulkodott, mert érdekes módon, amit álmunkban gondolunk, vagy cselekszünk, az is kivetődik arcunkra, s ha az illető személy, akivel történik, nem is emlékszik semmire, az aki figyel, következtetni tud az agy belső szféráiban végbemenő dolgokra.

Nekem nem sok időm jutott következtetésre, mert Emmi szinte egyik pillanatról a másikra egészen felém fordult, s már nagyon is ébren kérdezte:

- Te ébren vagy? Mért nem szóltál?

- Gyönyörködtem Benned, drágám!

- Akkor jöhetek?

- Ha fel vagy készülve?!

- Nagyon! Idenézz!!!, - és felemelte egyik mellét - álmomban is Veled voltam, s úgy érzem, még mindig extázisban vagyok! De most aztán mindent bele...!

- Nem tudom megérteni, hat éves asszony létedre hogyan lehetsz ennyire szűk?!

- Most ne beszélj, de ne is sajnál! - két karjával úgy szorított magához, ha akartam volna sem tudtam volna egykönnyen szabadulni, de persze nem akartam... -

- Megvolt! - sóhajtotta.

- Már? Hisz még el sem kezdtük!

- Nem baj! Csak folytasd! Tudlak követni!

Ahogy nekem akkor bevallotta, míg én egyszer, ő négyszer esett át az orgazmuson, s bizonyosra vette, hogy annyi kísérletezés után, végre sikerült teherbe esnie. Ezután a kemény küzdelem után mintha megnyugodott volna. Ott tartózkodásunk egész ideje alatt kedves és készséges volt hozzám mindenben, de inkább azt a feladatot teljesítette, amit férje bízott rá: a szó szoros értelmében vigyázott rám. Ha összefeküdtünk, túrta, hogy csináljak vele, ami jól esik, de ő már nem cikázott, nem vinnyogott, egykedvű mosollyal adta magát, akár újságot is olvashatott volna közben, ha azzal nem akadályoz engem... -

- Nem élvezted? - kérdeztem egyik alkalommal.

- Dehogynem! - válaszolta - de már tudom, érzem, hogy bezárultam!

- És ha mégse?

- Akkor is boldog vagyok, mert a testem egy időre kielégült! Csodálkozol azon ugye, hogy szűk vagyok?! Megmondhatom miért: mert barátodnak elég havonta egyszer, de akkor sem élvezhetem, mert mire én belejövök, ő befejezi! És még valami: Neked nyugodtan megmondhatom, hogy kettőtökön kívül nem volt más az életemben, tehát sem ideje, sem módja nem volt ahhoz, hogy kitáguljon. A kettőtök közötti különbséget szóba sem hozom, csak annyit, hogy Te pontosan az ellentéte vagy! Neked egy nő nem is lenne elég! Ezt ne úgy értsd, mintha le akarnálak kötelezni, de nem hiszem, hogy a kedves feleséged, vagy akivel élsz, megsínylené a velem való kapcsolatodat. - Közelebb húzódtam hozzá:

- Kérdezhettek valamit? De ha nem akarsz, nem kell válaszolnod!

- Nincs titkom előttem!

- Feleségül veszed Izabellát?

- Már nem! - Csodálkozó szeme tágra nyílt: - Hogy-hogy?

- Mert attól a pillanattól kezdve, hogy a fiam elfogadta anyjának, a feleségemnek tekintem, s Ő a férjének!

- Nincs is szándékotokban törvényesen házasságot kötni?

- Főlöszleges lenne! Ő Magdaléna örökébe lépett! Nekem pedig a kettő egy és ugyanazon személy! Bővebb magyarázatot nem kívánsz?

- Nem! Ennyi elég ahhoz, hogy boldog legyek, mikor Veled vagyok, mert férjem miatt nincs lelkiismeretfurdalásom, Izabella mellett pedig boldogan lennék háremhölgyed is! Tudod ugye, mennyire szeretlek?

- Drágám! Amennyiben családomnak és férjednek szexuális kapcsolatunkkal nem okozunk fájdalmat, bármikor rendelkezhetsz velem, s hozzátehetem még, hogy részemre sem közömbös ez a kapcsolat, mert én is szeretlek, de ne áltassuk magunkat, tisztában kell lennünk azzal, hogy ez nem lehet soha szerelem, még akkor sem, ha közreműködésemmel gyermeket szülsz... -

- Megértelek és nem is akarok többet! Azzal engem örökre lekötöznél!

Ez a beszélgetés hazaindulásunk előtt zajlott le, addig azonban még sok minden történt... - Miután Emmi magára hagyta, illetve barátnőjére -, elindultam a Földművelésügyi Minisztériumba. Gondolni sem mertem volna, hogy az a tapasztalatlan, kissé nyegle fiatalember, akivel szemben nem megbocsátható unszimpatióval viseltetem, különösen ott tartózkodásá-

nak első szakaszában, mennyi jóindulattal, baráti segítőkészséggel áll mellém, éppen akkor, mikor csaknem mindenki elhagyni készült.

Miután atyja elolvasta a levelet, előbb végignézett rajtam, majd ki az ablakon. Az ősülő hajkorona, vastag, ugyancsak ősülő bajusz, magas, kissé már megkopott homlok, előreugró ajak, enyhén hajlott orr, értelmet sugárzó arc, dekoratív voltak, szemeiből azonban bizalmatlanság áradt felém. Ahogy az ablakon kinézett, oldalt állt felém, de úgy is látni véltem, inkább éreztem, hogy mi zajlik benne: nem elég az én bajom, még ez a gyerek is...! Elég, ha magamat ki tudom védeni, még az sem biztos -, amíg szükség van rám, inkább csak tanácsaimra, megtartanak, aztán..., hogy helyezkedhetnék én szembe a párttal? Egy régi horthysta mezőgazdász..., - visszafordult felém, s csak annyit kérdezett:

- Mért nem fogadhatta el az áthelyezést, fiatal barátom?

- Becsületbeli ügy - válaszoltam és mindjárt kérdéssel folytattam: -Megvárjam a választ, vagy...?

- Mondja meg kérem a fiamnak, hogy sürgősen válaszolni fogok, de ma minden lépésünket kétszer is meg kell gondolni! Mondja meg Neki kérem, hogy feltétlen várja meg leveletem és ne hamarkodjon el semmi!

- Ezt már megmondtam Neki!

- Akkor nagyon köszönöm! Magának pedig sok szerencsét kívánok!

Azt akartam válaszolni: én is Önnek! Ehelyett azonban csak a kezem nyújtottam:

- Isten Önnel, uram!

Ennyi és nincs tovább! Ha előre tudom, hogy ilyen rövid ideig tart a találkozás, akkor Emmiékem is magammal hozom, de talán jobb volt egyedül végigsétálni a Duna parton, mint már annyiszor...!

Judit halála után csak a főváros adhatott menedéket, az is úgy, hogy szenes trógernak szegődve ócska gúnyákban álcáztam magam! Hány szerencsétlent láttam akkor, amint arccal a Dunának fordulva várta a kegyelemlövést, kegyelem -, mert a halál megszabadította őket a kínzásoktól... - Előttük a víz, hátuk mögött és oldalt géppisztolyos pribékek -, ha vízbe buknak és nem halálos a lövés, még reménykedhetnek, persze csak az, aki úszni tud, ha nem, jobb, ha mindjárt meghal! Idáig jutva gondolataimban, még szerencsésnek is mondhattam magam, hisz nem álltak géppisztollyal a hátam mögött, de..., ismét csak de, mert valami rossz sejtelem gyötört hosszabb idő óta: a gyors halál is jobb lenne, mint tehetetlenségre kárhóztatva a lassú megsemmisülés... -

Ha a pört elveszítem, mindenben csak a legrosszabbra számíthatok, mert ki segítene?! Gáborékon kívül csak borbarátaim voltak, azok pedig csak rám szálltak, mint dögre a légy. Piáztak, amíg tehatték! Még meg sem ismernek! Igaza lenne barátomnak: jobban jártam volna, ha az ősön a termés begyűjtése helyett én is halinacsizmát húzok és géppisztolyt a nyakamba?!

Hát -, abban is igaza van, hogy jóakaratom miatt mindig a vesztes fél oldalára álltam, de a tiszta lelkiismeretből nem él meg az ember, főleg többedmagával... - A hősök nyomában sakálok járnak, s most Ők lakmároznak!

Mit akarok én, aki sem egyikhez, sem a másikhoz nem tartozom?!

De ha már itt maradtam, nem adhatom fel -, elkezdtem, s most már végigviszem! Mennyivel könnyebb volt akkor, mikor Judith-tal együtt sétáltunk ugyanitt. Akkor ismertük az ellenséget,

ma senki sem lehet biztos abban, hogy akivel éppen egy tálból cseresznyézik, nem köpi-e szemközt a következő pillanatban. Eszembe jutott barátom esti mutatványa a tollseprő nyelével, de el is vettem mindjárt: mások nyomorúságán nem fogok előrelépni! Az Akadémia közelében felléptem a kettes villamosra, mert az idő a kavargó gondolatok ellenére, vagy inkább azok hatására gyorsan tellett és délután egy órára beszéltük meg az ebédet. Nem szerettem volna megvárakoztatni őket, meg aztán kíváncsi voltam befutott barátnőjére is!

Jókor érkeztem. Ők már a szobánkban tartózkodtak, így rendbe szedhette magam, mielőtt lementünk volna az étterembe. Az ebédet Tilda rendelte, ugyanis Tilda volt Emmi barátnőjének becses neve. Elég beszédes kedvében volt, s így hamar megtudtam sikeres pályafutásának okát: elemi és középiskoláit Sopronban végezte Emmivel együtt, a közgazdasági egyetemet pedig Pesten. Nem volt nehéz számára az előrehaladás, mert könnyen tanult, főleg idegen nyelveket. Ezen azonban nincs csodálkoznivaló, mert már kicsi korától négy nyelven tanult beszélni: apja mint főpincér a magyaron kívül még perfekt beszélt németül és angolul, anyja pedig franciául és angolul...! Mivel a háború után Sopron eléggé elhanyagolt város volt, Budapestre költöztek, ahol mindkét szülő éppen alapos nyelvtudásának köszönhetően a Gellért szállodában kapott állást. Az egyetem elvégzése után, egészen fiatalon édesapja és édesanyja fölé emelkedett, de ez náluk nem okozott gondot. Édesapja szokta mondogatni: ha már olyan csúnyácska pofikát örököltél, legalább villogjon az eszed! Eddig nem is volt problémája, pedig elég nagy, főleg külföldi forgalmat bonyolítanak le. A Gundel név ismert egész Európában, sőt azon túl is! Külföldön a Gellértet ma is úgy tartják számon, s ő inkább a külföldiek között forog. Még lány. Nem nagyon kapkodnak érte, s fiatal létére elég jól áll anyagilag. Keresetét, amely több forrásból tevődik össze, svájci bank forgatja, ezért is, meg másért is boldog lenne, ha ott tartózkodásunk számláját ő rendezhetné.

- De Tilda, hogy is gondolhattál ilyet?! Nem ezért szálltunk meg Nálad! - ezek Emmi szavai voltak, aki szomorúan hallgatta barátnője történetét.

- Csak úgy Emmikém - válaszolta Tilda -, mint ahogy annak idején és is sokszor megettem a tízóraidat, mert Te akkor és most is mint látom, fogyókúrázol. Megmondanád, hány kiló vagy..., vagy titok?

- Miért lenne titok előtted? Negyvenhat kilogrammot nyomok!

- Na látod...!, én gimnazista koromban is több voltam! Amit leadok Nektek, észre sem veszem! - felém kacsintott - ugye nem fogja megakadályozni? De mielőtt válaszolna -, engedjétek, hogy bemutassam apámat...! - Egy hatvanhoz közelálló, frakkos úr lépett asztalunkhoz -, nem szép, de markáns szász típus: hogy vagyunk megelégedve az ellátással?

- A perzsa Sah sem érezheti magát nagyobb kényelemben, uram - válaszoltam -, el vagyok ragadtatva kedves lányától!

- Nocsak, nem tréfának szánta? Én is, a lányom is, tisztában vagyunk értékeinkkel!

- Nem eléggé - mondtam -, az Ön lánya manapság felértékelhetetlen és Ön is, uram! A magam részéről nagyon-nagyon örülök, hogy megismerhettem Önöket... -

- És én is - tette hozzá Emmi -, emlékszik még rám?

- Ó hogyne, a mi kis szőke tündérünkre?! Nagyon örülne feleségem is, ha találkozhatnának, de most éppen Londonban tartózkodik.

- Sajnálom, hogy rosszkor jöttünk, még lehet szerencsénk Tilda nénihez is...!

- Tila! - igazította ki Emmi az apa. - Az egy betű elhagyása arra volt jó, hogy ne egyszerre ugorjon mindkettő, ha szólítják... -

Az apának mennie kellett, mert lányát is helyettesítette és elköszönt azzal, hogy nyugodtan bízzuk magunkat lányára és érezzük jól magunkat. Én szintén kimentettem magam:

Fel kell készülnöm másnapra, s így a két barátnő ebéd után is kettesben maradhatott. Volt idejük meghányi-vetni a szerelmeket, csalódásokat.

Este fél kilenc lehetett, mikor telefonhoz hívtak, barátom jelentkezett és örömmel újságolta, hogy sikerrel járt, egy fél órán belül ott lesznek nálunk... -

Tilda és Emmi előre gondoskodtak asztalról, s még délután elintézték minden szükségeset, hogy az elvtársak megemlegessék az estét. Nem tudtam, s később sem tudtam meg, hogy Emmi mit beszélt rólam Tildának, de az a gyengédség, ahogy velem bánt, arra engedett következtetni, hogy elmondott mindent. Én úgy tettem, mintha nem vennék észre semmit, de mikor közölték velem, mit és hogy rendeztek el, hálásan megcsókoltam mindkettőjüket, előbb kezüket, aztán, mivel önként nyújtották, az ajkukat is... -

- Nem tudom mivel hálálhatnám meg, drága Tilda, amit értünk tesz - szembefordultam vele és mintha ki akarnám fürkészni gondolatait, hosszan a szeme közé néztem. - Ő rebbenés nélkül állta tekintetemet, majd halkán, egészen fülemhez hajolva suttogetta:

- Már meghálálta!

- De mivel, drága, hisz még arra sem jutott időnk, hogy úgy igazából szót váltsunk. - A lány, a csúnya lány, ezentúl csak így becézem, de csupán szeretetből, mert nem is volt olyan csúnya, kellemes arca volt, ámbár - lehet, hogy csak nekem tűnt annak, végighúzta ujját az ajkán:

- Ezzel, ezzel a puszival...! - Mosolygott, az arca még bájosabb lett, s attól kezdve inkább szépnek, mint csúnyának láttam.

- Ha ennyivel is beéri, én akár meg is tízszerzem!

- Akkor adjon még egyet és kvittek vagyunk! Többet nem merek kérni, mert nem szeretném, ha Emmi megorrolna érte - Emmire tekintett.

- Nem leszek féltékeny, aranyos - mondta Emmi -, akár el is fordulhatok.

Emmi szavai megnyugtatólag hatottak mindkettőnkre és a felém nyújtott ajakra ezúttal olyan csókot leheltem, amelyet egyhamar egyikünk sem felejtett el...! Lehet, ki tudja...? Ha nincs Izabella, talán másképp alakult volna sorsom is, így azonban csak szép emlék maradt számomra, egy olyan személy emléke, akit a gondviselés rendszerint olyankor sodor az ember mellé, amikor egyedül kevésnek, gyengének bizonyulna az akadályok leküzdéséhez... -

Tilda anyagi segítsége, a szállodai számlák rendezése, zsebemben marasztalta azt az összeget, amely elegendő volt ahhoz, hogy családomat még hónapokig felszínen tartsam, de együtt kell említeni nevét Emmiével, mert ha ő nincs, több mint valószínű: soha nem találkozom a csúnya lánnyal... -

Este kilenckor pontosan befutott budapesti barátom a feleségével. Az asztal öt személyre volt terítve, mert természetesnek tartottam, hogy Tilda is velünk vacsorázzon, illetve: velünk töltse az estét -, hisz valójában ő volt a vendéglátó házigazda... -

Barátom - csak így fogom továbbra is megnevezni, mert neve eléggé közismert még ma is, meglátván engem, már messziről így kiáltott:

- Siker, öreg fiú, siker! - majd odaérve hozzánk - már csak Tildát kellett bemutatni - önelégült hangszállal tette hozzá: - Már holnap délelőtt tíz órakor fogadnak a Kádár titkárságon! Az nem valószínű, hogy a főnökhöz is lesz szerencséd, de Mária, ha előtte feltárulkozol, mint

előttem tetted, megfelelőképpen fogja informálni Öt. Majdnem annyi, mintha vele beszélne, tehát fel a fejjel és most jöhet a tósz!

- Éppen ideje - mondtam -, bizonyára kiszáradt a torkod, mire meg tudad győzni, hogy fogadjon... -

- Nem is volt olyan nehéz! - belecsípett a karomba -, de azért leöblíthetjük!

Ismertem barátom ízlését, ezért elsőnek barack pálinkával kínáltam, utána soproni vörös következett, ami nem csak étvágygerjesztőnek volt alkalmas, egyúttal arra is, hogy pertut igyunk, vagyis inkább csak azok, akik addig magázták egymást.

- Rád gondoltam, Jóska, amikor ezt a bort választottam! A veritéked, ami ebben a kesernyés, mélytüzű vörös borban csillog. Januári palackozás, gondolom: a nehéz napok terméke és éppen ezért áhítattal illik kóstolgatni! Vagy Ti talán nem így gondoljátok? - természetesen Tilda szavai voltak ezek.

- De igen! Igen - erősködött barátom is -, nyugodtan mondhatjuk azt is, hogy ez a Te véred, amit a haza oltárára tettél! Ez is olyan piros, mint azoké, akik életüket áldozták. A kettő között csak az a különbség, hogy Te még élsz!

- Még...! És meddig?! - vettem közbe -, legtöbben nem csak életüket nem áldozták, ilyet sem mint én, és mégis ők ma élet és halál urai! Ítéletet hoznak, egyúttal hóhérok is...!

- Nem szabad azért így felfogni! A párt magva jó! A vadhajtásokat majd lenyesegetjük, azokat is, akik a Te életedet megkeserítették.

- Sajnos sokan vagyunk hasonló szorítóban és csak kevésnek adatik olyan barát, mint Te. Félő, hogy a párt Rákosiék hibájába esik: azt nézi, ki és mit mond -, nem pedig azt, hogy miért...?!

- Ez előfordulhat, de csak az alsóbb szerveknél, amit felülről idejében korrigálhatunk, ha a sértettek, mint Te is, bátran kitárulkoznak... -

- Ugyan-ugyan - barátom felesége szólt közbe, aki addig hallgatott, csak rángatózó arcizmai jelezték benső feszültségét: - Mehettem én Ponciustól Pilátusig, amíg Te nem jöttél. Sosem láttam volna életben apámat többé, hisz a kutyánkat is agyonütötték csak azért, mert egy kulákhhoz tartozott!

- Ne beszélj így, Szidi - barátom haragosan fordult az asszony felé. - Te tudod a legjobban, hogy ma már nem így van! Aki nem viseltetik ellenséges érzülettel, azt barátként kell kezelni. Nem akarunk többé olyan pereket, amelyeknek az áldozataiból néhány év múltán vértanúk lesznek.

- Bár így lenne - mondtam -, a nagy többségnél egyre megy: kommunista avagy kapitalista a gazda, csak biztosítsa az emberhez méltó életet. Csupán ideológiai meggyőződésből kevesen áldozzák fel ma már az életüket. De ni csak - hozzák a vacsorát! Drága Tildám, tán még a pávanyelvről sem feledkeztél meg?!

- Az éppen hiánycikk - mondta -, de van, ami pótolja! - Összekacsintottunk -, az a kevés idő, amit együtt tölthettünk, elegendő volt ahhoz, hogy szinte olvassunk egymás gondolataiban. Emmi jó volt szeretőnek, jó volt, mint barát, az agya azonban - Tildáéhoz képest - kevésbé vágott. Hol egyikhez, hol a másikhoz fordulva, néma megadással hallgatta beszélgetésünket, ellenben midőn feltálaták kedvenc ételét, a rákot, elsőként nyúlt érte, félúton azonban megdöngölte magát és a vendégek elé tolta: - Ezt feltétlen meg kell kóstolnotok kedveseim, igaz

csak kedvemért készíttette Tilda, mert emlékezett rá, hogy lánykoromban ingyenc falatom volt, de - bizonyára nektek is ízleni fog!

- Ha kérhetnélek Benneteket, foglalozzunk inkább ezzel a sok ínycsiklandozó étellel, mint a politikával! Attól még éhesek maradunk!

- Fején találtad a szöveget - toldotta meg barátom felesége -, végre olyasvalakire akadtam, aki hozzám hasonlóan gondolkodik - és szedett a rákból -! Egyébként - tette még hozzá - én is kedvelem ezeket a kis jószágokat, csak mindig kijönnek a fazékból... -

- Forrásban lévő vízbe kell őket beleönteni, kedves, akkor nem jönnek ki! - csatlakozott hozzájuk Tilda.

Míg ők a rákkal foglalatoskodtak, mi, mármint barátom és én belaktunk a nagyobb és zsírosabb falatokból. Tilda figyelemmel kísért mindent és egy kézlegyintéssel utasította a pincért, hogy töltsen meg a poharakat... -

- Ez pedig soproni leányka - mondta, a szeme éppúgy csillogott, mint a pohárban a gyöngyöző bor -, a csúnya lány, talán mert neki is szülőföldje, azon az estén kizárólag soproni italokat szolgáltatott fel, kivétel egyedül a Kecskemétről származó snapsz volt.

- Nem is tudtam eddig, hogy ilyen kitűnő bor terem a mi vidékünkön - tette még hozzá -, a legközelebbi rendelésnél, nem fogom kihagyni...!

- Nem olyan régi keletű ennek a természetese - próbáltam megmagyarázni -, inkább csak az utóbbi években kezdik egyre nagyobb területeken telepíteni... -

- Mondd inkább úgy, hogy kezdted! - igazította ki szavaimat Emmi.

- Volt már előttem is! Talán inkább a megfelelő területek kiválasztásánál kaptam nagyobb szerepet és nem szégyellem bevallani, én is inkább a régi sváb gazdától lestem el, hogy melyik fajta, milyen földben díszlik jobban. Kár volt azokért a svábokért, ma már bizonyára nem telepítenék ki őket. Nagyon szorgalmas és kitartó népség volt! - Tilda büszkén mutatott magára:

- Maradt azért belőlünk néhány gyászvitéz!

- Te inkább szász, vagy osztrák vagy, drága - helyesbítettem - és egyáltalán nem gyászvitéz, inkább: igazgyöngy! Nélküled szegényebb lenne az ország! - Tilda büszkén és elégedetten nézett rám:

- Kedves szavaidat elteszem magamnak, Jóska! Majd alkalmas pillanatban emlékeztetlek rájuk!

- Drága! Én csak az igazat mondtam és bizonyára mindazok megerősítenék szavaimat, akiknek alkalmuk adódna megismerni Téged!

Nem válaszolt, szemei azonban annál beszédesebbek voltak, csak olvasni kellett bennük... -

Feltűnő volt, hogy barátom, aki olyan beszédes kedvében volt érkezésük idején, vacsora végére lehangolódott:

- Valami baj van? - kérdeztem tőle feléje fordulva, de feltűnés nélkül.

- Nincs semmi, csak egy pillanatra elkalandoztam!

- Azt egyáltalán nem kívánom ám, hogy miattam kellemetlenségbe sodródj! De ki is árthatna Neked, amikor hatodiknak jelentkeztél a párt fegyveres alakulatába... -

- Mondhatod nyugodtan, hogy pufajkásnak!

- Ha úgy szebben hangzik, nekem igazán mindegy!

- Még Te is elképednél, ha megmondanám, hogy mire gondoltam az előbb: Tudod annyi itt a bizonytalansági tényező, ha a római pápa gyémántos tiara helyett töviskoszorút, a püspök pedig arany kereszt helyett Krisztushoz hasonló gerendát cipelnének, inkább hinnék nekik...!

- Te sem gondolhatod komolyan, hogy örökösen azt cipeljék, hisz Jézus is csak néhány óra hosszat viselte, illetve cipelte... -

- De Ők egyetlen nap sem! Valójában Ők sem aszerint élnek, amit hirdetnek, hogy mégis mi tartja fenn Őket immár kétezer éve?! Nem találok rá magyarázatot, azt azonban határozottan ki merem jelenteni, hogy a mi rendszerünk ebben a formájában a századik születésnapját sem fogja megünnepeltetni!

- Mit mondhatnék én, ha Te is így nyilatkozol?!

- Nem jó, tudod az az egymásra acsarkodás, hatalomféltés. Lehet, hogy azért, mert öregszem, de kezdem unni..., arra gondoltam, hogy félreállok, de most miattad sem tehetem. Ha a fene fenét eszik is, el kell őket taposni...! - mintha arca visszanyerte volna előbbi, magabiztos kifejezését - Tudod, mindent egybe vetve azért számítani kell arra is: csak a legkritikább esetben nyerhet az, aki egy játékban már eleve a vesztesre tesz! Ez is egy játék, méghozzá késhegyre menő és véres! El ne feledd holnap és ne légy szentimentális!

- Csak a tényekhez ragaszkodom!

- Ők is ahhoz ragaszkodnak? Úgy beszélsz, mintha Te lennél a bíró: valljon be mindent, azzal könnyít helyzetén és enyhébb ítéletet kap! Te sosem fogod megtanulni, hogy a töredelmes vallomás húsz év, míg a hazugság, csalás, ámtítás legrosszabb esetben is csak fele, csöpp szerencsével pedig az ártatlanság megerősítése! Úgy hiszem, ezzel mindent megmondtam és mivel ismerem a párt különböző berkeit, hihetsz nekem! De foglalkozzunk az asszonyokkal is, mert elunják magukat!

- Beszélgetek csak - szolt hozzánk barátom felesége -, olyan jópofa ez a Tilda, nem is tudnánk unatkozni mellette. Mit gondolsz hány nyelven beszél, ír?

- Honnan tudnám!

- Négy! Érted -, négy nyelven!

- Nem is olyan nagy dicsőség, mert egy kicsit anyanyelvem is mind a négy - szerénykedett Tilda -, már pólyás koromtól tanultam, valójában: beleszülettem mind a négybe, de nem táncolnátok inkább? Szeretem nézni a táncoló párokat!

- Ha Te elkezded, folytatni fogjuk - Emmi szavai voltak ezek, aki egyúttal rám kacsintott. - Józsikám?! - Szóból ért az ember és én megértettem, hogy Emmi kérése egy kicsit parancs is! Összenéztem barátommal, egyikünk sem volt mestere a táncnak, de gondoltam: úgy ellötyögünk mi is, mint az a három-négy pár az étterem közepén. Felálltam és Tildához léptem:

- Szabad, kedves?

- Nem így gondoltam - mondta -, de ha már velem akarod kezdeni, ezer örömmel! - Barátom is felállt feleségével együtt, s elvegyültünk a táncoló párok között... -

Tildának egyébként szép, sudár alakja volt, majdnem egymagasságú velem, s tánc közben könnyen odahajolt a fülemhez: - Tudnálak szeretni, Jóska! - Kissé oldalvást nézett, de azért figyelemmel kísérte arcom minden rezdülését... -

- Rossz parti lennék én, drága, bármelyik oldalról nézel is! Két gyerek, egy majdnem feleség és Emmi...! A legtüzesebb szerelem sem lehet olyan erős, hogy elszakítsa a szálakat.

- Nem is akarok én elszakítani semmit, csak egy kicsit kérnék belőled...!

- Annál máris sokkal jobban szeretlek, de tudod, mi előtt állok -, ha megnyerem a pört, akkor..., s ha nem, ami egyáltalán nem kizárt, arra pedig gondolni sem merek!

- Drukkolok érted, Jóska! Emmi veled megy?

- Nem! Csak én vagyok bejelentve!

- Akkor megengeded, hogy átvigyelek és ott megvárjalak?!

- Drágám! Ez csak Neked okozhat nehézséget, én szabad vagyok, illetve: azért jöttem, amiért holnap megyek!

- Akkor reggel kilenckor várlak a bejárat előtt, Emmi pedig bízd rám! Jó...?! - Szembogara kitágulva figyelte az enyémet, s mivel vártam a válasszal, fülemhez hajolva súgta: - Szeretném!

- Megegyeztünk - súgtam vissza -, pedig mindenre inkább fel voltam készülve, mint arra, hogy még egy nőnek az ágját megismerjem. De tehettem-e mást? Ez volt a legkevesebb és az egyetlen, amivel még rendelkeztem... -

Végigtáncoltam még egy strófát Emmivel is, de arra már nem jutott idő, hogy barátom feleségét is felkérjem, mert a zenekar éppen pihenőt tartott.

Mivel az idő későre járt, elbúcsúztunk azzal, hogy az eredményről majd tájékoztatom barátomat, ámbár - Mária már előbb és pozitívabb információt adhat, ha felhívja... - Az utóbbi megjegyzést azért tartottam szükségesnek, hátha közbe jön valami és már nem lenne módunkban találkozni elutazásunk előtt.

Tilda felkísért bennünket, valamit súgott Emminek, majd csókkal búcsúzott mindkettőnkől. Mikor már néhány lépésre volt tőlünk, visszafordult:

- Akkor reggel várlak!

- Inkább gyere fel, ha előbb érkeznél! - Emmi belém karolt, s húzott befelé a szobába:

- Gyere drágám! Nagyon fárasztó volt ez a mai nap! Azt hiszem: ma aludni fogunk!

Egy minden izgalmat nélkülöző éjszaka után - ritkaság számba ment nálam az ilyesmi - frissen és kipihenten ébredtem. Emmi ugyan felém fordult reggel, szándéka felől sem lehetett kétségem, de elhárítottam:

- Nagyon fontos ma számomra a józan ítélőképesség, és tiszta aggyal akarok indulni, legyen belátással irántam! - Magamban persze mást gondoltam: ha átengedtél, hát koplalj!

- Te tudod, drágám - mondta, s cseppet sem látszott, hogy bánná -, mit gondolsz, sokáig tart a kihallgatás, azaz inkább: meghallgatásnak nevezhetnénk... -?!

- Fogalmam sincs, attól függ, mennyire érdekli Őket, s ha egyáltalán érdekli, nem csak képmutatás, tudod: a barátság fenntartása végett... -

- Hogy Te mi mindenre gondolsz? De nem hiszem! Egy nő ha nem kurva és mégis lefekszik valakivel, ha nem is szerelmet, bizonyos szimpátiát érez iránta, ámbár az is lehet, hogy csupán elkötelezettség áll fenn közöttük! Neked mindenesetre egyre megy, az a fontos, hogy segítsen!

- Hát igen! Te mit fogsz csinálni? Úgy értem mivel töltöd a napot addig?

- Tilda egy kirándulást ajánlott, de úgy döntöttem, ha már itt vagyok, meglátogatom nagy-nénémet Budakeszin. Este hatra itt vagyok. Ha korán végeznél, Tilda mellett bizonyára nem fogsz unatkozni! Nem fog ártani Neked sem, ha kicsit feleleveníted német tudásodat.

- Hogy Te mi mindenre gondolsz?!

- Ez is azt mutatja, hogy köztünk nem csak egyszerű barátság van! Gyereket más is tudna csinálni, de nekem Tőled, egyedül Tőled kell, mert szeretlek és ez a szeretet több, mint szerelem! Most pedig menj, mert ha felizgulok... -

Nem kellett biztatnia, kiugrottam az ágyból és alaposan letusoltam magam. Épphogy felöltöztem kopogtak az ajtón. Tilda jött!

- Na nézd csak, a lustaság! - Lábujjhegyen közeledett Emmihez, aki még az ágyat nyomta.

- Én maradnék még kicsit - mondta, miután felült, hogy üdvözölje barátnőjét -, ráérek elindulni...!

- Ne jöjjenek vissza érted, miután Jóskát átvittem?

- Nem, felesleges! Jó a buszjárat! Inkább arra kérlek, várd meg őt és szórakoztasd estig, mert előbb nem hiszem, hogy szabadulok... -

- Ahogy gondolod, drágám! Kiugrottam volna Veled! - Órájára pillantott aztán rám: - Fél kilenc, megreggelizünk, aztán Isten segíts! Mehetünk?

- Tőlem igen! - válaszoltam, elköszöntünk Emmitől, s amint az ajtó becsukódott mögöttünk, Tilda a nyakamba borult:

- Estétől kezdve erre vártam - mondta -, de most úgy istenigazából ölelj és csókolj, szinte megmagyarázhatatlan ami feszül bennem, Te tényleg első látásra felkavartál... -

- Te sem vagy számomra közömbös - mondtam és tényleg úgy istenigazából csókoltam... - Tilda visszacsókolt és beleremegett:

- Ez csupán előleg - suttogta, majd karját karomba fűzve az étterembe nyíló személyzeti lifthez irányított... -

Gyors és kiadós reggeli után elhagytuk az épületet, de csak néhány lépést tettünk előre, Tilda megállt egy acélkék Opel mellett:

- Mit szólsz hozzá, megfelel? - kérdezte, majd a vállára akasztott kis táskából előkotorta a kulcsomót és kinyitotta az ajtaját - akarsz vezetni? - fordult hozzám -, vagy inkább most én!

- Inkább Te! Most a Te kezéd biztosabb!

- Jó, akkor fáradj a túloldalra!

Beültünk, s a kocsi elindult. Tilda komoly volt! Gondolataiba mélyedt, csak a Margit híd közelében szólalt meg:

- Itt megyünk át! Ha jól érttem, a baloldali kapunál kell jelentkezned.

- Jól értetted, de még van időnk!

- Nem baj! A közelben fogunk leparkolni és tíz előtt pár perccel elindulsz, addig pedig, ha akarod kiszállunk és sétálunk, vagy a kocsiban várakozunk... -

- Rád bízom!

- Akkor maradunk!

A Kossuth tér sarkához érkeztünk, s éppen volt alkalmas hely ahová beállhattunk és vártunk... -

- Nem izgulsz? - kérdezte a lány.

- Miért! Kellene? Nem először járok itt, bár az igaz - hasonló ügyben még nem, de gondolom - ezek is csak emberek!

- Ez így van! Én mégis izgulok! Nem tudom megmagyarázni magamnak, hogy mi az oka, de - nagyon féltetek Tőlük!

- Ne félts, drága! Nem sok minden van még, ami engem váratlanul érhet. Ha valaki szinte akarata ellenére úgy kicsúszik a halál torkából, mint én nem is egyszer, az még nincs leírva. - Elmondtam neki álombéli találkozásomat Judith-tal, első feleségemmel, azt is, hogy szinte a karjaiból lötték ki. Róla Emmi sem tudott, Ő csak Magdaléna és az árvák sorsát esetelhetette előtte, s jól sejtettem az irántam tanúsított megkülönböztetett bánásmód okát: a csúnya lány arany szíve megérezte, hogy a látványos kedélyesség mögött egy összetört, toldozgatott, foltoztatott lélek húzódik meg bennem, s úgy gondolta: senki sem lenne alkalmasabb nálam arra, hogy mint egy alabástrom kelyhet, átnyújtsa neki huszonnyolc éves koráig megőrzött szüzeségét. Mert bár arcának természet adta csúnysága közrejátszott abban, hogy olyan hosszú ideig meg tudta őrizni testének tisztaságát, a nagyobb szerep mégis egészséges, erős lelkiállatának jutott, az tartotta vissza attól, hogy pénzért vásárolja meg azt, amiért más nő pénzt kap. Ő nyelvtudásának köszönhetette, hogy aránylag fiatalon befutott. A férfikkal szemben azonban mindig félszeg maradt és már előre kikerülte a szexualitásra csábító helyzeteket. Büszkesége nem élte volna túl, ha valaki a gyönyör beteljesülése miatt kendőt borít a fejére. Hogy a szexualitás gyönyörérzetén kívül voltak-e velem szemben hátsó gondolatai, sohasem tudtam meg, illetve igen, de jóval később...! Akkori együttlétünk alkalmával nem játszott szerepet, meg aztán én mást is láttam azon a csúnya arcon: olyan egyéni bájt, vonzerőt, ami ritkaságszámba megy eldurvult korunkban és igyekeztem én is összeszedni magam, hogy méltó partnere legyek.

Ahogy ott az autóban szorongatta a kezem és akarva-akaratlan kebléhez húzta, kedvem lett volna ott a járdaszívet mellett, világos nappal ölembe ültetni, de már csak pár pernyi időnk maradt és azt azzal töltöttem el, hogy gyönyörködtem a szemében, melyek egy tiszta és önfeláldozó lélek tükreiként csillogtak felém...

A kocsi óráján öt perc múlva lett volna tíz óra! Megcsókoltam:

- Igyekezni fogok - mondtam -, ha unatkoznál, járj körbe!

- Ha látod, hogy van értelme, ne sajnáld az időt - mondta -, hoztam magammal könyvet, majd olvasok.

Kiléptem a kocsiból és elindultam, menet közben még visszaneéztem és integettünk egymásnak. Milyen különleges barátságokat produkál az élet - gondoltam - miközben gyorsított léptekkel haladtam az országház hátsó kapuja felé.

A portás már tudott jövetelemről, mert miután felmutattam igazolványomat, azonnal ajtót nyitott és beszólt a folyosón ténfergő őrnök, hogy vezessen a titkárságra.

Egy tágas szobába nyitott be, előreengedett, majd visszalépve becsukta mögöttem az ajtót.

Köszöntem, megmondtam a nevem. Nem tudom határozottan öt vagy hat 20-30 év körüli fiatalember fogadott, mondhatnám nagyon is barátságosan. Közölték velem, hogy a titkárnőnek nincs módjában fogadni, de nekik számolják be mindenről, illetve mindarról, amit

szükségesnek tartok a felső vezetés tudomására hozni. Ők majd megfelelő intézkedéseket foganatosítanak, ugyanis ők képviselik a Kádár titkárság jogi osztályát.

Megpróbáltam legegyszerűbben előadni jövetelem célját. Nem tettem hozzá, de el sem vettem belőle. Ők látszólag nyugodtan hallgatták, csak akkor néztek össze, mikor a párttitkár azon kijelentéséhez értem, hogy: „hazudtunk nappal, hazudtunk éjjel, hazudtunk unos-untalan!”

- Ezt bizonyítani is tudja? - a hozzám legközelebb ülő tette fel a kérdést.

- Ha nem tudnám bizonyítani, nem mondanám! Vagy százan lehattunk a helyszínen, ahol a kijelentés történt! Csak három család disszidált, egyikük a volt rendőr, aki a titkár meglincselésére szólította fel a jelenlévőket ... -

- Ezután a kijelentése után nem is ártott volna, ha egy kicsit megtáncoltatják! Miért akadályozta meg? - Ezt azonban már egy másik kérdezte.

- Azért - mondtam -, mert én eleve ellene vagyok az erőszakos cselekményeknek és az én területemen történt az eset ... -

- Csupán azért?

- Azért is, mert a lincselés olyan folyamatot indított volna el, amely a további termelést lehetetlenné tette volna és ártatlanok is áldozatul esnek!

- Okosan tette, amit tett! Még csak egy kérdést, de kérem erre egészen őszintén válaszoljon!

- Kérem...?!

- Mit érzett akkor, amikor megtudta, hogy az egyik párttitkár azzal vádolja, hogy fegyveresen ment ellene, a másik pedig olyan rágalommal, amelyre a maga ténykedése merő cáfolat?

- Határtalan undort!

- És ma is?

- Ma is! - válaszoltam, keményen szemébe nézve a kérdezőnek.

- De ez az undor csak az illető személyekre vonatkozik, vagy általában?

- Nyilván csak az illető személyekre! Egyébként az a tény, hogy itt állhatok Önök előtt, elég bizonyíték arra, hogy voltak és vannak ma is olyan barátaim Önök között, akikért én is, és azt hiszem ők is hajlandóak vagyunk egymásért kockáztatni...!

- Köszönöm! Van még valami esetleg, amit kihagyott?

- Úgy hiszem mindent elmondtam, amit fontosnak tartottam. A kérésem csak annyi: hason oda a párt felsőbb szerve, hogy az ügy bírósági tárgyalása befolyásmentes legyen. Nem kérek mást, csak a becsületemen esett sérelem orvoslását... -

- Ennél maga többet érdemel, de ezt a leghatározottabban biztosítani fogjuk!

Az utolsó mondatot a legidősebbnek látszó, s talán legértelmesebb kinézetű személy hangsúlyozta:

- Köszönjük - tette még hozzá -, hogy hozzánk fordult és sok szerencsét kívánunk a továbbiakban...!

Elköszöntem! A folyosón lődörgő személy ismét mellém szegődött, és egészen a kapuig kísért. A kapus - jól emlékszem nevére is: Csáki elvtárs - még meg is kérdezte:

- Nos, el tudta intézni, amiért jött, elvtárs?

- Nehéz lenne erre előre választ adni - feleltem - kezet nyújtottam és távoztam.

A kocsi ott állt, ahová eredetileg letáboroztunk, de Tilda megpillantott, kiugrott és elém futott:

- Nos - arcomat fürkészte, de mint később mondta - se öröm, se elkeseredés nem látszott rajta.

- Nem tudok mit mondani, drága, de jobb szeretnék innen minél előbb, minél távolabb lenni, hogy még a tornyait se lássam ennek az épületnek.

- Az épület maga nem bűnös, Jóska, az a maga nemében szép és monumentális, ellenben azok, akik benne vannak, vagyis belőle manipulálják a népet, azok bizony - legalábbis eddig még - nem igen mutatható ki, hogy a nép érdekeit is szolgálták volna... -

- Ha érzéseim nem csálnak, most sem változott semmi. Az van, ami volt, vagy ahogy Rajkin fogalmazott: valami van, de nem az igazi! A mellékszemélyeket könnyű félrelökni és engem is csak azok fogadtak. A felelős személyek elhúzódnak, ha bűdöset éreznek, már pedig amit én feltaláltam, eléggé bűdös! De induljunk, mert kezdek szédülni! Nem érzed...? Mintha még most is émelyítő várszag lebegne a levegőben, mint tavaly őszön, vagy ez csak a beton lehelete?! Ki gőzölgi, amit akkor magába szívott?!

Tilda megértette gondolataimat, válasz nélkül kinyitotta a kocsi ajtaját, beültünk és elhajtottunk. Már a Margit híd közepén jártunk, mikor szerényen megkérdezte:

- Feljössz hozzám?

- Ha Te is akarod, drága, miért ne mehetnék? Itt most csak Te vagy és senki más! Elárulok Neked valamit: első találkozásunk után azt mondtam Emminek: kedves és szimpatikus lány vagy! Ha nem hiszed, kérdezd meg Tőle! Nem fogja letagadni!

- Köszönöm! Nem kételkedem szavaidban... - A hídon túl tovább haladtunk a Mártírok útján, majd a Malinovszkij fasor -, a János kórháznál letértünk Pasarét irányába... - Egy kétemeletes villánál állt meg a kocsi. - Megérkeztünk! - egészen halkan mondta, mintha megbánta volna, amire készült. - Az első emeleten egy kétszobás, összkomfortos lakásba nyitott be... -

- Ez az enyém, drágám! A lakásba apámék is besegítettek, de azonkívül, amit itt láatsz, minden az én keresetemből származik!

- Nagyon szép minden és nagyon előkelő helyen laksz, drágám, de most ez legyen mellékes! Nézz az órádra! Öt kerek óránk van és azt szeretném teljes egészében neked ajándékozni! - Felém fordult, halvány pír öntötte el arcát, aztán karjaimba dőlt:

- A Tiéd vagyok - suttogta -, fájni fog?

- Csak első alkalommal! Ha túl leszel rajta, olyan érzésed lesz, mintha újrászülettél volna!

A hálósobában voltunk! A rajtunk lévő ruhától pillanatok alatt megszabadultunk, már inkább csak én, mert a lányét is nekem kellett lehántani. Miután az előkészületeken túlvoltunk, kislányos kíváncsisággal nyakam köré fonta karjait, várta, hogy mi következik. Ismertem már a hasonló állapotokat, ezért percet sem hagyva elkaptam és a széles francia heverőre helyeztem, huszonnyolc éves létére csodálatosan ruganyos, izmos teste volt, a szeméremajak felnyitása nehezebben ment, mint egy tizennyolc éves lánynál, de végül is sikerült...! Testét a vágy már annyira kínozta, hogy szinte lélegzetvétel nélkül tűrte kínládásomat, mert mi tagadás -, nehezen indult...! Csak arcának rezdüléséből tudtam, hogy megtörtént, méghozzá alig pár pillanatra rá, hogy állóképességem a hüvelyébe hatolt. Nem sikoltozott, mint egyesek a gyönyör pillanataiban, teste valósággal megmerevedett, ha valaki ránk csenget, bizonyára merevgörcsöt kapunk, s Emmi hiába várt volna este hatkor...!

Másodszorra már könnyebben ment és hosszabb ideig tartott, utána elnyúltunk egymás mellett:

- Hűvös van - szólalt meg Tilda, majd szétterítette rajtunk a pehely paplant -, életemben most érzem magam először és igazán felszabadultnak. - suttogta. - Milyen voltam?

- Csodálatos!

- Buta vagyok hozzá, igaz? Emmi biztosan más, izgatóbb!?

- Nincs izgatóbb egy szűzlánynál, s ha ráadásul korodbeli! Azt hiszem rekordot döntöttél! De mit fogsz tenni, ha terhes leszel?

- Megszülöm! Akkor leszek csak igazán boldog! Nem kell félned! Nem okozok Neked gondot, inkább azt is szívesen levinném válladról, ami már eddig ránehezedik.

- Sajnálom kedves! Érzésem szerint én is boldog lennék melletted, de nem tehetem: ha az én karrierem derékba törik is, a Tiédnek nem szabad! Ne beszéljünk erről most!

- Iszol egy whiskyt? Utána van friss kaviárom, ha szereted, úgy hallottam, az erőt ad ilyenkor.

- Ritkán volt benne részem kedves, de most akkor is ennék belőle, ha nem szeretném, mert még mindig kívánlak!

Felült, ágyékiig érő hálókabátot húzott magára, aztán kiment a konyhába, s egy nagy tálca ínycséggel tért vissza:

- Válogathatsz, drágám - mondta -, abból fogyassz, amelyik ízlik, vagy mindenikből! - Leült mellém és várt ... - Órára néztem:

- Még van kerek három óránk, drágám, igyekezzünk az evéssel!

- Akkor ne nézzük, hanem faljunk - mosolygott -, ha feljössz, legközelebb egyedül gyere és több időnk lesz, de én ezt a kis időt is nagyon-nagyon köszönöm Neked!

Felhajtottam egy pohárka whiskyt, aztán együttesen elkezdünk falatozni. Néhány perc múltán üres lett a tálca, de nem hagytam, hogy még hozzon, sajnáltam az időt!

A gyors - inkább csak - tízórai után újból egymásnak estünk, de akkor már igazából:

- Már nem fáj ugye, drágám? - kérdeztem - miközben a kebleit csókolgattam.

- Nem, egyáltalán nem, de ha fájna, se légy kímélettel! Ha megkívánlak, majd rád gondolkok...!

- Nem bűn, ha másnál keresel kielégülést! Ezután már nehezebb lesz leküzdeni a test kívánságait...!

- Nekem nem kell soha más! Addig várok, míg ismét nem találkozom Veled!

Már beszélgettünk, agyunk lehiggadva mérlegelte a jövőt, ágyékunk azonban mint a polip tapadó izmai egyre kielégítelenebbül szorította zsákmányát...!

- Nem bántad meg? - kérdezte a lány/

- Megbánnivalója csak Neked lehet, drágám! Én élvezem a tested minden hajlatát, s ha nem szólítanának kötelezettségeim, azt se bánnám, ha itt, a két kemény kebled között sóhajtanék utolsót.

- Akkor inkább menj és gyere vissza! Mit adhatnék emlékeztetőül?

- Drágám, amit adtál az boldoggá tett, amit pedig én adtam, esetleg egész további életedre boldoggá tesz! Adja Isten, hogy úgy legyen, hogy ne csak mint múltó gyönyörre emlékezzünk vissza erre a csodákkal teli délutánra... -

Nem tudom mi adta az erőt, a hirtelen behabzsolt kaviár, vagy a fene tudja mit etetett még velem - egyébként ő is ette -, de még fél ötkor is keményen álltam rohamait. Öt órákor azonban egy hosszú öleléssel elbúcsúztunk, már inkább csak a testünk, s egy gyors zuhany, tusolás, lemosta rólunk a kéj maradványait. Háromnegyed hatkor gurultunk a Gellért elé. Tilda kocsijának helyét mindig üresen hagyták, nem kellett parkolóhely után kutatni. Egy kis szerencsénk is volt, mert Emmi még nem érkezett vissza és nem kellett attól tartani, hogy felfedezi rajtunk az átélt izgalmakat -, igaz csak Tildán, de néhány perc a toalettben róla is eltüntette a nyomokat... -

Leültünk az ebédlőben egy asztalhoz. Gondoltuk, kicsit várunk még, hogy együtt ebédelhessünk, már inkább csak olyan estebéd félére gondoltunk, mert emésztettük a délutánit... -

- Tartsd a markod - szólt Tilda, mikor a toalettet elhagyva mellém lépett -, na ne félj! - kíváncsian néztem feléje:

- Csak nem jósolni akarsz?

- Nem, nem, na add már!

Nem tudtam elképzelni sem, hogy mi következik, mert a szeme kacagott -, feléje nyújtottam tenyeremet, s éreztem, hogy egy kemény tárgy nyomódik a markomba, de már nem nézhettem meg, mert másik kezével visszahajtotta ujjaimat:

- Tedd el kérlek, de nagyon jó helyre és ha majd, ránézel gondolj rám!

- De édes vagy - mentegetőztem, s végignéztem ujjaimon -, soha nem hordtam gyűrűt - mivel viszonzhatnám?

- Azzal, hogy erős leszel és keményen szembeszállsz a becstelen himpellérekkel. S ha mégis úgy éreznéd, hogy adósom maradtál, gondolj arra, hogy Te azzal ajándékoztál meg, amit egy nő csak egyszer egyvalakitől kaphat: az első öleléssel! Jó!

- Gut, gut, Te aranybaba! - egyébként megfogadtam Emmi tanácsát, egész együttlétünk alatt németül beszéltünk... -

Az ajtóban Emmi jelent meg. Lehangoltan jött felénk, meglátszott ábrázatán, hogy nem sikerült a napja. Tilda fel akart kelni, hogy helyet adjon neki mellette, ő azonban visszanyomta helyére:

- Maradj édes! Jó nekem itt is! - és leült szemben velünk/

- A ringyó! - a szó Emmi száját hagyta el, Tildával egymásra néztünk: miért ez a durva kifakadás? Emmi dühösen forgatta szemeit, látszott rajta a kitörni készülő düh... -

- Mi történt, drágám? - kérdeztem kíváncsian és talán kissé meglepődve.

- Képzeljétek, férjhez ment az a vén szuka és még csak nem is értesített bennünket.

- Mennyi idős a nagynéné? - folytattam most már megnyugodva a kérdezősködést.

- Ötvenhat éves! Az igaz, hogy itt nincs senkije, de hát ott vagyunk mi! Tanárnó! Tavalý ment nyugdíjba! Szép kertés villája van, eladtuk volna a házat és velünk igazán ellakhatott volna. Most egy idegenre íratta a felét. Igaz, a férfi idősebb, de mégis csak bosszantó...!

- De Emmikém! - Tilda vette át a szót -, ötvenhat éves nő még nő és Te nem adhatod neki azt, amit az a férfi.

- Ki tudja? - szoltam közbe.

- Bolond vagy! Legalább Te ne bosszantsd!

- Bosszant ám a - olyat akartam mondani, amit később megbánok, de Tilda tekintete lelohasztott, s elnevettem magam:

- Végre helyben vagyunk, kicsi Emmim! Hagyd a Te nagynénikédet: hadd virágozzék száz virág, mint a kínaiak mondják, ez már csak úgyis olyan másodvirágzás, ne irigyeld tőle!

- Soha nem szabad a leendő örökségre építeni, Emmikém! Az mindig jól jön, ha jön, s ha nem, hát nem verjük fejünket a falba... - Te említetted Jóska esetét, hogy gyermekei úgy lehetnek hatalmas vagyon örökösei, s mit évezhetnek belőle? Semmit és lehetséges, hogy soha! Látod, ő még sem dühöng. Igazam van? - oldalt ültünk, azaz egymás mellett és így, amint felém tekintett, csak én láthattam szemeiben a felcsillanó fényt, még mindig a délutáni gyönyör hevületében szikráztak, mintegy igazolásul, combomat az övéhez nyomtam, s csak utána válaszoltam:

- Tökéletesen drágám! De nem ennénk inkább?! Ne tartsuk fenn a fiatalembert - a pincér szolgálatkészen állt a hátunk mögött...!

Sokat veszíthettünk, mert Tilda is, én is, alapos pusztítást végeztünk ismét. Emmi azonban annál kevesebbet evett, nehezen emésztette nénikéjének házasságát, pedig csak egészen egyszerű dolog történt: törvényesítették hosszú évek szerelmi viszonyát, ugyanis férje a második világháborúban eltűnt... -

Már a desszertnél tartottunk, amikor Tilda, fel sem nézve a tányérról, megkérdezte:

- Mikor szándékoztok hazaindulni?! Azt már tudom, hogy Jóska a hajnali gyorsal, Te azonban még maradhatnál! - Emmihez.

- Szívesen maradnék - mondta Emmi -, de nem tehetem, mert férjem meghagyta, hogy percig se hagyjam magára Jóskát. Igaz, ma sem tartottam be, de gondolom - Te sem voltál rosszabb cerberus nálam. Ezúttal meg is köszön, hogy helyettesítettél... -

- Igazán nagy örömmel tettem és ha bármikor sor kerülne rá, ismét a legnagyobb készséggel teszem - ez utóbbit felém fordulva hangsúlyozta -!

- És Te mikor jössz le hozzánk? - Emmi tette fel a kérdést. - Tudod jól, hogy az én családom a tiéd is, aztán megismerhetnék Jóska családját is. Bizonyára jól éreznéd magad!

- Erre nem tudok választ adni, aranyos, de nagyon köszönöm a meghívást! - Tilda szavai láthatóan komorak voltak, talán kicsit bele is sápadt, de ezt inkább csak én vettem észre, a folytatása már vidámabb volt, arca kipirult -, és ha kimozdulok, inkább csak külföldre, oda is csak hivatalos ügyben. De ha Ti jöttök, és itthon tartózkodom, mint jelenben is, a legnagyobb örömmel állok rendelkezésetekre!

- Igazán kedves vagy - válaszolt Emmi -, áldom a sorsot, hogy tavaly összehozott Veled... -

- Én ugyanazt mondhatom - szolt Tilda - sőt...!

- Ne áradozzatok - mondtam -, inkább rendezzük a tartozást, mert semmiképpen sem fogadhatjuk el, hogy Tilda rendezze ez a nem is kicsi számlát...!

- De Jóska?! - Tilda szeme szinte beleszúrt az enyémbe -, nagyon kérlek ne sérts meg! Itt minden el van már rendezve, s ha majd egyszer mégis úgy hozná a sors, hogy eljutok hozzá-

tok, akkor... - úgy vettem észre, hogy szemei bepárásodtak, s mielőtt befejezhetné volna, megfogtam kis kezét - kis tenyerei voltak hosszú ujjakkal - és megcsókoltam, majd szavaihoz annyit tettem hozzá:

- Nem fogom elfelejteni!

Mielőtt elköszöntünk volna, odalépett mellénk Tilda apja is:

- Örömmre szolgált, hogy lányomat kicsit kikapcsolták ebből a monoton üzleti életből! Legyen szerencsénk máskor is! - tovább nem folytathatta, mert szólították az egyik asztalhoz.

- Tilda azonban feljött velünk szobánkba, s ott még vagy órahosszat tracsoltunk, aztán eltávozott ő is...! Szájon csókolt, ahogy Emmi is, azt azonban csak én érezhettem, hogy a csók közben mellemhez szorította kemény kis keblét. Már néhány méterre volt ajtónktól, midőn visszaszólt:

- Az ébresztőről és a taxiról is gondoskodtam.! A kocsiban találtok ennivalót és egy kis csomagot a kicsiknek! - megköszönni már nem tudtuk, mert Tilda a folyosó ajtó előtt állt, s mielőtt felocsúdtunk volna elképedésünkből a tényleg mindenre kiterjedő gondoskodás miatt, eltűnt szemünk elől... -

- Mit szólsz mindehhez? - fordult felém Emmi/

- Ehhez nem lehet csak úgy hozzászólni - mondtam. - Tilda egy angyal! Nagyon megkedveltem őt, s ha írsz neki, közöld vele! Én csak azért nem írok, hogy emléke érintetlenül maradjon bennem!

Összepakoltunk, hogy ébresztő utánra minél kevesebb maradjon, aztán lefeküdtünk -, már az ágyból ugrottunk ki, hogy letusoljunk, majd valóban úgy töltöttük utolsó pesti éjszakánkat, mint két jó barát, azaz mielőtt hátat fordítottunk volna:

- Mit fogunk mondani Gábornak? - kérdezte Emmi.

- Az igazat!

- Azért egészen mégse! A Gellértben szálltunk meg, külön szobában.

- És ha elkezdene púposodni a hasad, mivel magyarázod?

- Kilenc hónap hosszú idő Józsikám!

Még álomból riasztott a csengő! Hosszan berregett, egészen addig, míg nem jeleztem vissza! Nehéz ébredésem volt, s mégis, én már a fürdőszobából jöttem, Emmi pedig még az ágyban ásítózott:

- Miért ilyen korán - kérdezte fanyalogva -, mehettünk volna a későbbivel is?!

- Te igen - válaszoltam - nekem azonban sürgős, ugyanis úgy döntöttem, hogy hazamenet megváltoztatom az útirányt és meglátogatom Magdikámat.

- Nem bánom, legalább én is leróhatom kegyeletemet!

- Te nem jöhetsz velem drágám! Ez maradjon csak férjed és az én titkom!

- Hogy gondolhatsz ilyet? Én egyedül menjek haza? Mit mondanék Gábornak?

- Mondd azt, hogy megszöktem mellőled, vagy találj ki valamit Magad!

Emmi elkezdett hisztérikusan sírni -, de Emmikém - mondtam -, mit kívánsz még tőlem? Halott feleségemet igazán meghagyhatod nekem!

- Bocsáss meg, drágám - mondta -, igazad van - a zuhany alól is kihallatszott szipogása, de a hideg víz gyorsan lehűtötte nem csak a testét. - Megértem - folytatta -, hogy egyedül akarsz menni hozzá! A halottak mentesek az élők aljasságaitól, tiszták és világosak! Én is anyám sírjához szoktam menni minden komolyabb döntésem előtt... -

- Köszönöm, Emmikém! Tudtam, hogy megértesz, s talán jobb is, ha külön érkezünk haza. Ha gyermeked lesz és Gábor tovább élne nálam, soha nem szabad megtudnia, hogy nem ő az apja! Ne szakíts el egyetlen és igaz barátomtól és maradj meg Te is annak!

- Esküszöm Neked, hogy így lesz, de nem tudok egészen lemondani rólad!

- Érzelmeinket bizzuk a sorsra, Emmikém, de igyekezz, ha el akarod érní a gyorsat! Az enyém 10 perccel a tiéd után indul!

- Legalább azt mondd meg, merre, melyik vonattal mégy, ha történne valami, azt sem tudnánk, merre keressünk... -

- A zágrábi gyorsal megyek, drágám, de csak egy ideig! Este 10-re nálatok leszek! Arra kérek, hogy a kerékpárt készítsétek ki, hogy ne kelljen felzavarni benneteket.

A szokásoknak megfelelően rendbetettük a szobát, s felkapva a kiegészítőket lefelé indultunk. A portásnak egy szászta nyomtam a kezébe - akkor még szép borraivaló volt -, de nem ejthettem csorbát Tilda becsületén, aki az előkelő vendégeknek kijáró kiszolgálást rendelte számunkra. A portás mellett egy fiatalember ácsorgott, a taxis volt és ránk várt. Sietve elfoglaltuk helyünket a kocsiban, de a sofőr megnyugtatóan, hogy időben fogunk érkezni, mert hajnalban gyenge a forgalom. Igaza lett! Szinte percek alatt érkeztünk a Keleti pályaudvarra. Mikor pedig fizetni akartam, a sofőr elhárította mondván: - Már rendezve van uram! - Paff lettem -, egy húszast azért a kezébe nyomtam! Köszönésképpen segíteni akarta a táskákat vinni, ezt azonban én hátrítottam el és felkaptam mindkettőt. Megvettem a jegyket, felsegítettem Emmi a kocsiba, indulásig még volt néhány perc, leugrottam és gyorsan egy meleg kávéval tértem vissza: - Jót fog tenni, drágám és bocsáss meg, érzem, hogy hív, szólít, mennem kell hozzá!

- Megértelek, menj, drágám, este várunk! - az asszony szemeiben könnyek csillogtak, de nem sírt, hangtalan, néma könnyek voltak.

Amíg látott, az ablakból követett, az utolsó kocsit végéig érve visszanéztem, még mindig az ablakban állt. Csókot intettem, aztán indultam vonatomhoz. Szegény Emmi - gondoltam -, talán ha előbb érkezem a vállalatához, ma mindkettőnk sorsa egy vágányon halad és zökkenők nélkül. Így azonban nem tehetek többet érted, ezt is bocsáss meg nekem az Úr! Nem a kéjvágy egyesített veled, hisz abból elegendem van, talán felebaráti segítőkészségnek nevezhetném, mert szerelmem tárgya ott fekszik a hideg kőlapon, tudata pedig átköltözött abba a csodálatos cigánylányba...! Nem tudom a reinkarnáció melyik fajtája ez, de hiszek benne! Hiszem, hogy létezik, mert a gyermek megérzi, kihez áll legközelebb, az enyéim pedig feléje nyújtották kezüket, benne ismerték fel szülőanyjuk mását. Hiszem, hogy az a mozdulatlan test, melyet immár az enyészet birtokol, Izabellában él tovább, szeret és gyűlöl, csókol és ölel...!

Most mégis hozzá megyek! Hozzá, hogy ott a félhomályban halljam az élet nemzójének szavát. Judittal való találkozásom összekuszálta elmémet -, ha az ő szelleme, tudata, vagy minek is nevezhetném, ott az Andromédákon megszülhette közös gyermekünket, az annak a bizonyága, hogy testünk elenyészhet, hisz Judit földi maradványait is megtaláltam évek múltán a bazalt kövek alatt, szerelmünk gyümölcse mégis élővalóság Judit szavai szerint, csak emberi szem - élő - számára láthatatlan. Ez pedig bizonyága annak, hogy aki egyszer életet

nyer a fogamzás által, annak már csak teste pusztítható el, a halhatatlan részünk soha és senki által, mert az része az Örökkévaló-nak!

A reinkarnáció és az álmom között előttem egyelőre megfejtethetlen összefüggés van, az azonban nem kétséges, hogy az élet és a halál örök körforgásában ez a pár év, amit itt a földön végig gyötördünk, jelentéktelen, szellemi lényünk végtelennek tűnő perspektívái előtt.

Amikor idáig jutottam gondolataimban egy jól ismert hang, Magdaléna hangja rezgettette meg dobhártyámat: siess haza, ne késlekedj, mert otthon nagy szükség van rád!

- Mit tegyek, Uram? Ha létezik kapcsolat az élő és az elhunyt tudata között, akkor nem késlekedhetek?! - gyorsan visszafordultam a soproni gyorshoz. A kalauz már leadta az első, indulást jelző sípjelet. - Uram - fordultam hozzá -, megkértem, nincs jegyem, de feltétlen mennem kell...!

- Lépjen fel kérem - mondta -, majd fent elintézzük! - felugrottam a leghátsó kocsiba és a peronon bevártam az indulást.

- Szerencséje van - jegyezte meg a kalauz, mikor mellém lépett -, ha nem késünk, várhatott volna a legközelebbire, az pedig még odébb van! De minden jó, ha a vége jó, igaz?

- Igaz, bizony - válaszoltam -! Kifizettem a jegy árát, majd előre indultam, hogy megkeressem Emmi. Meg lesz lepődve - gondoltam -, ezúttal azonban nemcsak ő, én is meglepődtem, midőn megpillantottuk egymást, mert előtte a gazdaság igazgatója gesztikulált, két kézzel is magyarázva valamit. Nekem az első pillanattól úgy tetszett, hogy rólam folyik a vita. Megtorpantam, de már késő volt ahhoz, hogy visszalépjek, Emmi megpillantott és felém intett:

- Milyen véletlen - mondta -, itt jön a mi agronómusunk! Talán inkább előtte kellene tisztáznia igazgató úrnak - nem elvtárs volt -, hogy miféle kényszer hatására írta alá az elbocsátását. Továbbá: - Nahát Jóska, jobbkor sem jöhettél volna -, honnét pottyantál közénk?

Az igazgató pulykavörös lett:

- Magát mi szél hozta, fiatal barátom? Maga is Pesten járt? Mintha összebeszéltünk volna!, vagy egészen véletlen ez a találkozás?! Szinte hihetetlen, hogy mind a hárman ugyanazt a vonatot választottuk.

- Már mindegy - mondtam -, ha akarjuk, ha nem, meg kell tőrjünk egymást, de tovább mehetek, ha netán zavarólag hatok...!

- Nem, nem, csak maradjon - felállt ő is, hogy üdvözljön -, sőt örülök, hogy találkoztunk, legalább tisztázhatunk egyet s más...! Merre járt?, de ne is mondja, mielőtt betoppant volna közénk, éppen magáról vitatkoztunk kis barátnőnkkel.

- Én nem hiszem, hogy a történetek után magyarázattal kellene szolgálnom Önnek - próbáltam kitérni a beszélgetés elől -, de ha Ön bármivel kapcsolatban magyarázattal tartozik nekem, szívesen meghallgatom.

Emmi közben elintézte, hogy velük szemben kapjak helyet. A fülke másik oldalán még volt hely, s felkérte a vele szemben ülő urat, lenne olyan kedves helyet cserélni. Így mi ketten egymással szemközt, mellette pedig az igazgató -, ha helyjegyet váltunk, sem juthattunk volna kedvezőbb helyzetbe. Aztán, hogy valóban a véletlen egybeesése volt-e, hogy összefutottunk a vállalat igazgatójával?, én sosem tagadtam a Gondviselés időben történő beavatkozását, s ma is azt vallom: aki hisz, könnyebben él és könnyebben is hal meg, ennél nagyobb kegy nem érhet embert!

Miután elhelyeztem táskámat és leültem, előbb Emminek köszöntem meg a helyet:

- Igazán örülök, hogy együtt utazhatunk - mondtam -, másfelé indultam, de egy belső érzés megváltozta elhatározásomat. Jól jött az a késés, lehetővé tette találkozásunkat... -

- Én is nagyon örülök - kacsintott felém az asszony, s kényelmesen kinyújtózva combjaim közé rakta karcsú lábait -! Jó hogy jöttél, Jóska - majd az igazgató felé fordulva: - Ugye nem veszi rossznéven, ha továbbra is a megszokott megszólítást használom?

- Miért venném rossznéven? Hisz mi nem haragszunk egymásra, úgy gondolom, azok után sem, ami történt..., Vagy nem így van, Jóska fiam? Azt tudja, vagy ha nem, hát tudja meg: nem az én határozatom volt az Ön elbocsátása. Aláírtam, mert a pártbizottság kész tények elé állított. Ha én nem, aláírta volna más. Csak annyi változás lett volna, hogy egyszerre menesztenek bennünket. Nincs ember, aki ma szembe merne ezekkel szállni, de ha megtenné, akkor sem lenne különösebb esélye, mert akkora közöttük az összefonódás: egyik fedezi a másikat! Olyanok ezek, mint a farkasok: ha egyedül vannak behúzzák a farkukat, bezzeg csordában támadnak és meg sem állnak, amíg ki nem elégítették étvágyukat! Préda híján egymást is képesek felfalni, egyelőre azonban van bőséggel...! Ha nem ismerném a sorrendet, soha nem bocsátanám meg magamnak, hogy egy szépen induló pálya derékba törésének eszköze lettem, így azonban -, csak bocsánatot kérek Tőled!

- Nincs mit megbocsátanom, direktor úr! Magamtól is eljutottam eddig!

- Nevezd nyugodtan Géza bátyádnak! Ha szükség lenne rá, nem tagadnám meg a köztünk lévő lelki kapcsolatot, helyesebben lelki rokonságot. Imént tudtam meg Emmitől a sógorom és közted lévő kapcsolatot. - Emmi visszahúzta egyik lábát és rátaposott a cipóm orrára. Ez jeladás volt, de egyébként sem jöttem volna zavarba:

- Köszönöm, Géza bátyám! Tökéletesen megértem magát! Én még újra kezdek, Önnek azonban már nehezebben menne, na és ott vannak egyetemista gyermekei -, az ő jövőjük szempontja sem mellőzhető! Azt azért előre megmondhatom, hogy nem hajtom fejem alázatosan a tuskóra, ha megtehetem, kiverek néhány metszőfogat... - Az igazgató kesernyésen elnevette magát:

- Hát azokat igazán nem kellene féltennem, ugyanis protézisem van!

- Önnek az igazit sem kellene féltennie tőlem, mert én tisztában vagyok azzal, hogy csupán ideológiai tézisekkel soha nem épül fel a szocializmus, már pedig annak én sem lennék ellensége. Azt a tudást, amit Ön képvisel, minden társadalmi rendszer szükségeli, még ezek az agyalágyultak is! S ha mégis megpróbálkoznának eltávolításával, az eredmény ismét csak egy szörnyszülött lesz...! - Én mondtam a magamét, az öreg ritkán szólt bele, akkor is csak igen, nem, látszott rajta, hogy fáradt, kialvatlan, nem ért bennünket váratlanul fejének előrebillenése és az egyre erősödő horkolás... -

Emmi megfogta a kezem:

- Miért jöttél vissza?

- Valami baj lehet otthon! Hallucináltam-e?, de Magdaléna szólt hozzám! Rossz sejtelmek gyötörnek!

- A kicsi vagy Izabella miatt?

- A kislány, Judith nem a legjobb állapotban volt, mikor eljöttem!

A vonat száz kilométeres óránkénti sebességgel robogott. Erdők, mezők, falvak, városok váltották egymást sűrű egymásutánban mögöttünk, s miközben hallgattam volt főnököm horkolását, vérem a száguldás vad tivornyájának ütemére fényévekkel előzött..., hüvelykujjam

Emmi pulzusán, ajkam azonban már kislányom arcoskájának lázrózsáin...! Már Enesénél látni vélem a Károly Magaslatot, és mikor befutott a vonat a soproni pályaudvarra, el sem köszönve társaitól, fogtam táskámat és rohantam ki, hogy elkapjam az első taxit, ami sikerült is. - A cárhalmi úton a préházhoz - mondtam, s mivel a sofőr furcsán nézett rám, rákérdeztem: van-e valami akadálya?

- Nincs!

- Akkor a lehető legnagyobb sebességgel kérem! Megfizetem! - Láttam ugyan a gazdaság személyzetis kocsiját a pályaudvar előtt, lehet hogy Józsi bácsi, a sofőr is észrevett, de mire az igazgató és Emmi lekászálódtak a vonatról, én már túl voltam a város határán! Szót sem váltottunk egész hazáig, csak mikor megérkeztünk a ház elé, kértem a sofőrt, hogy várjon, mert valószínű visszafelé is lesz fuvar.

Berohantam. A szobába Izabella és KisJózsi együtt zokogtak, a kislány keresztanyjának karjaiban, arca szinte lángolt, szemei alig látszóttak...!

- Gyorsan pakoljátok össze a kicsi holmiját - mondtam -, kinn vár a taxi, visszük a kórházba! - feleltem Izabella ajkát - jól van, itt vagyok, most már ne sírjatok -, de bent kellene pár napig maradnod vele!

- Megyek - suttogta a lány -, megyek! - fejét keblemre hajtotta, de csak egy pillanatig, aztán pakolni kezdett.

- Csak a legszükségesebbet - mondtam -, holnap beviszem a többit! - Magamhoz öleltem a fiamat, majd megköszöntem komaasszonyomnak a segítséget... -

- Ez csak természetes - volt válasza -, talán még jókor érkezett. Már elküldtem az agronómusért, hogy segítségét kérjük!

Már visszafelé robogott velünk a taxi, mikor elhaladt mellettünk az agronómus könnyű homokfutója, egy pillanatra megálltunk, s a lovak is, bár nehéz lehetett lefogni őket, ezért vagy ötven méterről kiáltottam: - Jövök vissza! - aztán újból nekilendültünk, felfelé lassabban ment, de felérve a tetőre, lentnek behoztuk a lemaradást és percek múltán ott álltunk a kórház kapujában. Felszóltam telefonon a főorvosnak, szerencsém volt, mert a szobájában tartózkodott, s így az ő segítségével azonnal megkapta a kislány a legszükségesebbet. A főorvost még az én működésem idejéből jól ismertem és mivel hely is volt, nem okozott gondot Izabella elhelyezése sem, természetesen a kislánnyal együtt egy külön szobában. Feltűnő volt, hogy a bába előbb kismamának, majd grófnőnek nevezte Izabellát. Hálásan gondoltam az orvosra, aki mielőtt búcsút mondott volna az orvosi pályának, a klinikai halál rögzítésével rendezte Izabella helyzetét. A kis család részéről: hogy Magdaléna és Izabella ikerpár, igazán megbocsátható volt, mivel arról volt szó, hogy édes vagy mostoha anyát kapnak-e vissza gyermekeim.

Észrevettem, hogy a főorvos hosszabb ideig Izabellán felejtette szemeit. Azon már nem is csodálkoztam, hogy utána megveregette vállamat:

- Ritka szerencsés ember maga! - Ez a kijelentése meggyőzött arról, hogy ő is kezére játszott kollégájának. Nem szóltam neki róla, de szememből kiolvashatta a hálát, amit másnap anyagilag is megtoldtam. Megköszöntem kedvességüket, s még annyit kértem tőlük, hogy ha éppen nem tudnék látogatási idő alatt jönni, engedélyezzék azon kívül is a látogatást.

- Akkor jön, fiatal barátom, amikor magának jól esik. Egyéként is külön szoba, s ha jól emlékszem régebben sem tartotta magát a kórház reguláihoz. Csak el ne csavarja megint a nővérek fejét, mert akkor meggyűlik a bajunk!

- Van olyan nővére, aki felvehetné a versenyt feleségemmel? - annyira spontán, meggyőző volt kijelentésnek is megfelelő kérdésem, hogy a főorvos megrázta fejét:
- Őszintén szólva nincs!
- Akkor nem kell féltetnie őket, mert én megelégszem most már eggyel is! De megbocsássanak, hogy feltartom Önöket! - elköszöntem azzal, hogy - ma még úgymint találkozunk!
- Gáborékhoz indultam, mindketten otthon tartózkodtak. Emmi talán még ki sem pakolt, de már az ajtón kívül hallottam a ki tudja hányadszori dühös kifakadást:
- Úgy faképnél hagyott minket, mintha nem is léteztünk volna!
- Biztosan oka volt rá! - csitította Gábor. - Az ő szavai bátorítottak fel, hogy bekopogjak:
- Bocsássatok meg - mondtam -, de én már a kórházból jövök, s talán nem is vagyok olyan hangulatban, hogy magyarázkodni tudnék! - megöleltem barátomat, Emmire elég volt ránézniem, s velem együtt Ő is leült:
- Hát mégis? - kérdezte elfeledve azt is, amit csak pár pillanattal előbb mondott... -
- Igen! Judith súlyos beteg! Izabellával együtt a kórházban hagytam!
- Már hazulról jöttél vissza?
- Igen! Elkaptam az első taxit!
- Akkor bocsáss meg! Én kérek bocsánatot, amiért indokolatlanul vádoltalak Gábor előtt. Úgy látszik, vele jobban össze vagytok hangolódva, mint velem, mert ő mindjárt védelmedre kelt... -
- Hát ami azt illeti - szólt közbe Gábor -, ti nők mindjárt, mindenért a plafonon vagytok, pedig ha belegondolunk -, nem is olyan egyszerű az élet! Mondd, miben segíthetünk, mert azt remélem természetesnek tartod, hogy bármi adódna, amihez egyedül kevésnek bizonyulsz, először hozzánk fordulsz... -
- Nagyon köszönöm, de úgy gondolom egyelőre magam is megbirkózom a nehézségekkel... -, be sem fejeztem szavaimat a mellényzsebemhez kaptam, mert emlékeztem arra, hogy Emmi megjelenésekor oda rejtettem a Tildától kapott ékszeret. Miután meggyőződtem róla, hogy nem szóródott ki, Gáborhoz fordultam, aki készülődött vissza hivatalba:
- Azért elkísérlek egy darabig, de előbb vegyük ki a kamrából kerékpáromat, mert azzal megyek vissza!
- Itt a kocsis, hazaviszlek én!
- Előbb még a kórházba kell mennem és vásárolni is akarok egyet-mást!
- Akkor induljunk - szólt Gábor -, Emminek úgymint akad bőven elfoglaltsága.
- Bemehetek hozzájuk - kérdezte Emmi -, nem szeretném, ha Izabellának kellemetlen lenne látogatásom!
- Nem lesz kellemetlen, csak menj nyugodtan, majd felkészítem!
- Gyerünk! - sürgetett Gábor-
- De nagyon sietsz! Mintha előlem menekülnél! Mintha nem lenne mindegy: egy órával előbb, vagy utóbb mégy be a hivatalba... - Emmi keserű szavai voltak ezek. - Menteni akartam én is barátomat, de Emmi nem hagyott szóhoz jutni:
- Látod, Józsikám! Ez a mi nagy bajunk: vagy nem érzi jól magát mellettem, vagy előbbre valónak tart mindent nálam!

- Remélem ez utóbbit nem rám vonatkoztatod?
 - Te mindenkinél előbbre való vagy, Józsikám! Nálam is! - az utolsó szó elég kétértelmű volt, de én megértettem:
 - Köszönöm, Emmikém! Mikor akarsz bemenni hozzájuk?
 - Gondolom munka után -, majd lefizetem a portást!
 - Csók! - elköszöntem és Gábor után indultam, akit láthatólag bántott Emmi kifakadása:
 - De hát mondd meg nekem, mit tehetnék - fordult kérdéssel hozzám már az utcán -, megvan mindene, legalábbis a szükséges!, az a gyerek pedig... Neked is mennyi bajod van velük! - Én nem is figyeltem Gáborra, más foglalkoztatott: hirtelen előhúztam mellényzsebemből a gyűrűt, láttára azonban meg kellett állnom... -
 - Várj csak, állj meg egy pillanatra - szóltam -, nézd meg ez a családi ékszert! - Megállt, kezébe vette, forgatta tenyerén, majd:
 - Ritka szép példány - morogta a fogai közt -, mit akarsz vele...?
 - Pénzzé tenni! Szükségem van nagyobb összegre!
 - Ez nagy érték! Nem hiszem, hogy itt túladhatnánk rajta!
 - Azért gondoltam rád -, bemennél az ékszerészhez és felértékeltenéd! Te jól ismered őt...! Legalább tudnánk, hogy mennyit kaphatunk érte.
 - Gyere - mondta -, kíváncsivá tettél! Ilyen értékes követ még nem fogtam a kezemben. - Vissza akarta adni, de elhárítottam:
 - Jobb, ha nálad lesz! Téged nem mernek félrevezetni!
- Átmentünk az átjáróházon, az ékszerüzlet majdnem szemben volt, meg akartam várni, de ő ragaszkodott ahhoz, hogy vele menjek. Nekiámasztottam a kerékpáromat az egyik fának és bementünk ... - Az üzlet üres volt. Egy idősebb férfi éppen nagyítóval vizsgálgatott egy ékszert, s Gábor kérésére készségesen vállalkozott a feladatra... - Nézegette, forgatta ő is sokáig, majd a mikroszkóp alá helyezte... -
- Uraim - fordult hozzánk kis idő múltán -, Önök nem is sejtik, milyen érték van a kezükben. Ez egy ritka gyémánt! Üzletben hozzá sem lehet jutni! Bizományiban legkevesebb ötvenezret kapnának érte, ha meg akarnának tőle válni, az igazi értéke a duplájánál is több!
 - Családi ereklye - szóltam közbe -, sajnos meg vagyok szorulva és kénytelen vagyok túladni rajta.
 - Az Öné tehát az ékszer?!
 - Igen! A doktor úr mint jóbarátom jött velem, ugyanis mindketten kíváncsiak voltunk az ékszer jelenlegi értékére.
 - Ha valóban szándékában van eladni, felajánlhatom segítségemet, természetesen bizonyos jutalék ellenében. Itt helyben kevés a valószínűsége, hogy egy ilyen nagy értékű ékszer vevőre akadjon, de van összekötötésem, a doktor úr pedig jól ismer, megbízhat bennem. Természetesen előlegképpen hajlandó vagyok huszonezzer forintot kifizetni most mindjárt.
- Összenéztünk Gáborral:
- Ahogy gondold, Jóska - mondta -, én a Te helyedben rábíznám Talizmán úrra. Azt a bizonyos jutalékot ő úgyis hozzáadja az eladási árhoz. Igazam van? - az ékszerész felé.

- Nem először találkoztunk, doktor úr!

- Rendben van - mondtam -, megegyeztünk! - Egy kicsit bizonytalankodhattam, mert Gábor vállamra tette kezét:

- Ha sajnálsz, kiségelek, de persze nem huszonötezerrel, mert annyit legjobb akarattal sem tudnék felhajtani.

- Miért sajnálnám? Ez így számomra értéktelen, viszont a gyermekeimért hajlandó vagyok mindenre!

Talizmán úr már számolta is a pénzt..., majd felém fordulva:

- Parancsoljon uram, itt a huszonötezer, ha megtörténik az értékesítés, a doktor urat értesítem, vagy ..., ha megadná a címét?!

- Nekem nagyon megfelel, ha továbbiakat is a doktor úron keresztül bonyolítjuk!

- Rendben van, uram! Remélem egy héten belül elszámolhatunk... -

- Köszönöm előre is!

- Ne köszönje! Megnyugtatom, hogy nem egészen felebaráti szeretetből vállaltam el. Az én számításom is meglesz!

Kinn az utcán Gábor megfogta mindkét kezem:

- Sajnálak, Pajtás, sejtem, hogy ez még feleségedtől maradt, de bizonyára helyedben Ő sem tenne mást. Az a fontos, hogy a kislány visszanyerje egészségét. Most már nyugodt vagyok, mert egy ideig el leszel látva pénzzel, amit pedig azonkívül segíthetek, örömmel teszem!

Elváltunk, ő visszament a városházára, én pedig lekerekeztem a kórházhoz. Zsebemben huszonöt darab ezressel Tildára gondoltam, aki ki tudná megmondani milyen megfontolásból volt hozzám olyan bőkezű. Megsajnálta volna? Pénzügyileg jól áll! Észre sem vett volna pár ezer forintot. Annál többbe került Gellértbeli ellátásunk! Rövid ismeretségünk meggyőzhette arról, hogy más megoldást kell találnia, olyat, ami egyúttal feledhetetlenné teszi találkozásunkat és vissza sem utasíthatom. Ha tudja, hogy már az első nap megválok ajándékától...? Bizonyára akkor is rám erőszakolja, ha ismeri az indítékokat. Ha véletlen folytán tudomására jut, könnyen kimagyarázkodok.

A kórházban öt darab ezret adtam át Izabellának, hogy egyet adjon a főorvosnak, a többivel pedig azokat honorálja, akik kiérdemlik! És természetesen az előre nem látható kiadásokra... - Judit már egyáltalán nem volt lázas, ellenben amit az osztályos orvos Izabellának mondott, szeget ütött a fejembe -, de a kislány zavaros tekintete is igazolni látszott az orvos diagnózisát!

Megvártam a délutáni vizitet, ki akartam menni, de a főorvos intett, hogy maradhatok, úgyis akarnak velem beszélni... -

Három orvos volt a szobában: a főorvos, az osztályos és egy előttem ismeretlen.

Konzíliumot tartottak a kislány állapotáról. Mikor végeztek, a főorvos így szólt hozzám:

- Ne ijedjenek meg, uraim, mi orvosok sem vagyunk tévedhetetlenek, de mindhárman az agy károsodására gyanakszunk! - továbbiakban kikérdeztek mindkettőnket minden számba vehető eseményről, ami a kislány állapotára vonatkozhatott, s egészen addig, amíg a BCG oltást meg nem kapta, mindent helyén valónak találtak. Az utána fellépő láz és zavaros tekintet azonban arról tanúskodott, hogy az oltás nem a rendeltetésszerű hatást váltotta ki nála. Úgy határoztak,

hogy a vizsgálatot ezirányban folytatják, de utasították a főnővért, hogy másnap a kismamával együtt kísérik át a kislányt a szemészetre, szemgödör vizsgálatra.

Megkérdeztem, hogy fájdalommal jár-e? Biztosítottak, hogy a gyermek észre sem veszi, ezért nyugodtan beleegyeztem. Majdnem sötétig velük voltam! Hogy Izabella kikísérhessen, megkértük a nővért, maradjon addig a kicsivel, aki éppen aludni látszott, bizonyára a gyógyszer hatására.

- Úgy szeretnék Veled lenni - suttogta Izabella -, gyere, üljünk ide a padra! - Leültünk! A fölénk boruló lila akác éppen akkor bontogatta szirmait. Illata a kórház jód, éter, kámfor és egyéb szagával keveredve kellemetlen egyveleget szült, az idegekre azonban bénítólag hatott, bár - lehet, hogy csak az átélt izgalmak hatására jelentkezett nálam, mert, mint ahogy a lány is állította: alig ültünk le, a keblére hajtottam a fejem és elaludtam. Csak akkor ébresztett föl, mikor a kislány mellett hagyott nővér megsokallva távolmaradásunkat, keresésünkre indult.

- Nagyon fáradt lehetsz, drágám - suttogta a lány -, de mennem kell vissza, mert már keresnek. Vigyázz KisJózsira és pihend ki magad!

Hosszan öleltük egymást, a nővér - fiatal csitri - elfordította a fejét, de azért fél szeme rajtunk volt.

- Menj drágám - mondtam -, még megsokallja a nővérke és nem szabad haragost szereznünk, főleg itt nem! - átadtam még a nálam lévő váltópénzt. - Itt enélkül elvesztek, szívem! - végül csak sikerült elválnunk, ők bementek, én pedig hazakerkeztem, ahol már aggódva vártak volt munkatársaim...!

Már sötét este volt, mikor lefelé gurultam a fehér úton. A Rohl-házhoz érve elkezdett csöpögni, aztán egyre jobban megeredt, de ez nem is kifejezés: ömlött a tavaszi áldás, a langyos, aranyat érő májusi eső. Az áldás azonban csak a növényzetre vonatkozott, rám nem, mert úgy néztem ki mire hazaérkeztem, mint a kiöntött ürge!

Igaz, nem sok minden voltam rajtam: egy póló - ing - nadrág, alsó, felső, de azokból facsarni lehetett a vizet. Még szerencse, hogy a kis bőrtáskában a pénz szárazon maradt. Nem tudnám megmondani, hogy akik láttak, nevettek vagy szánakoztak rajtam, nekem azonban nem volt szokatlan, mert addig is, míg alkalmazásban voltam a gazdaságnál, elég sokszor eláztam. A különbség csak annyi volt, hogy míg akkor lovak húzták a kocsit, s jobb híján lópokrócot terítettem magamra, most magam toltam a kerékpárt, s helyenként térdig érő vízben. Mindamelllett: dacára az elemeknek és az aznap ért sokfajta sokknak, szerencsésen hazaérkeztem. Mikor megláttam az ereszem alatt várakozó embereket - távolból a sok parázsló cigaretta szentjánosbogárkák csillogásaként hatott - torkom összeszűkült, de végül is elkacagtam magam, mert mi oldja jobban a fájdalmat mint a könny, és a kacaj!, nekem nevetnékem támadt! Nevetnem kellett elsősorban önmagamon, akit félig már agyonrúgtak, mégis úgy néztek rám, mint aki képes a Göncöl rúdját is átfordítani.

Örömmel töltött el volt munkatársaim - a szőlőmunkások - ragaszkodása, de ami ott engem körülvelt, az talán már nem is nekem szólt, nem a hozzám való ragaszkodás váltotta ki, hanem az igazságba és a szabadságba vetett hit. Azok, akiket én évek során arra neveltem, hogy a becsületes munkáért kijáró bér, kereset mellett az önbecsülés többre, magasabbra emeli az embert a felettesei által adományozott különböző jutalmaknál, főleg bilétáknál! A kutyák nyakába való azok, hogy elkonszorgásuk alkalmával megtalálják gazdájukat! Ezek az emberek már gondolkodó emberek voltak! Egyszerűen - nem tudtak belenyugodni abba, hogy egyik napról a másikra kistilú árulók eszközeivé váljanak.

- Egy pillanat, emberek - szóltam -, hadd dobom le magamról ezt a gúnyát -, de addig is vagy harmincan nyújtották felém kezüket, míg a bejárati ajtóhoz jutottam.

Bent KisJózsi az ágyon, mellette Marika bóbiskolt, csak félig nyitottam rájuk az ajtót, a lány felrettent félig ülő-fekvő helyzetéből:

- De megijesztett, agronómus elvtárs! Ne haragudjon, hogy itt talált, de nem maradt senki mással a kicsi! Átküldött értem Teri néni ... -

- Hogy haragudhatnék, drága Marikám! Sőt - hálásan köszönöm, de ha megtenné, keressen nekem a szekrényből valami gúnyát, látja, hogy nézek ki... -

- Istenem! Meg fog fázni!

- Dehogy fázom, csak siessen, adjon egy alsónadrágot a fehérneműből, meg a hálókabátot. Addig gyorsan lezuhanyozok.

Igazán csak pillanatok műve volt, de ahhoz elegendő, hogy kicsit felüdvülve álljak az emberek elé.

Marika el akart menni, de kértem, hogy maradjon, ugyanis nem tudom, mikor kerülhetek ágyba és a gyerek közben felébredhet.

Tóni bácsi, Czenki Lajos és a volt nyomozó, akkor kocsis felesége, a csinos kis barna asszonyka vitte a szót. A munkásotthonban lakók mellett kevés kivétellel ott voltak azok is, akiknek állandó lakhelyül szolgált a néhány típus-ház, csak azok hiányoztak, akik valamilyen oknál fogva vagy munkahelyükön tartózkodtak, vagy szegényükben, illetve bérüket megszolgáló, spionként húzódtak meg valamelyik szögletben. Mikor kiléptem, körém sereglettek: - Sikerült valamit elérnie, agronómus elvtárs? - több oldalról és többféleképpen is kérdezték, s hogy szóhoz juthassak, előbb le kellett csendesítenem őket:

- Elvtársak! - kezdtem -, én a magam részéről megtettem, amit tehettem! Az az igazság, hogy hazugságok ellen védekezni is nehezebb! Bár mi mindennek az ellenkezőjét tudjuk bizonyítani, a másik oldalon rácsáfolhatnak azzal, hogy a szüret mindenáron való erőltetését én csak eszközként használtam fel arra, hogy akadálytalanul folytathassam az ellenséges propagandát.

- De hát mi munkások, akik itt lakunk és azok is, akik a környező falvakból, vagy a városból jártak ki, épp az ellenkezőjét tapasztaltuk. Vagy háromszázan megesküszünk, ha kell, hogy csupán irigységből, vagy sértett önérzetből kiáltanak kígyót, békát magára! -

Tóni bácsi még folytatta volna, mert egy vastag füzetet lobogtatott a kezében, de Boriska félbeszakította:

- Ott leszek én is azon a bírósági tárgyaláson és ha férjem nem mondja meg, milyen vallomást akartak tőle pártfegyelmet hangoztatva kicsikarni, ott helyben a bíró előtt megszegyenítem, de úgy -

- Boriska! Már tisztáztuk az agronómus elvtárral, mire való állandóan visszatérni a témához?! - Ezek természetesen a férj szavai voltak.

- Azért, hogy állandóan ott lebegjen előtted, mi a kötelességed!

- Azt én úgyis tudom, ha nem ismétlgeted, de ne verd ám a fejemhez, ha kirúgnak a lakásból, a munkahelyemről...!

- Kocsis másutt is lehetsz - válaszolt neki az asszony -, lakás pedig addig laktunk valahol, amíg ide nem költöztünk, de egy becstelen emberrel, Júdás pénzért én nem élek veled itt percig sem!

Akár egy szabadtéri színházban, hatalmas taps fogadta az asszony szavait, már féltem, hogy helytelen vágányra terelődik a viszonylag békésnek induló beszélgetés, ezért míg a többiek az asszonyt éltették, odasúgtam Tóni bácsinak: - Okosabb lenne, ha néhányan bent folytatnánk, a többiek pedig elvonulnának pihenni. Alkalmas időben úgysis megtudja mindenki, hogy mihez tartsa magát. Néhány megbízható ember azonban maradjon a ház körül!

Az öreg körbejárt, s mikor visszaállt mellém, így szólt a többiekhez:

- Emberek! Amit tudni akartunk, megtudtuk! Most menjen mindenki szépen lepihenni, mert holnap és azután is helyt kell álljunk! Ha ragaszkodunk vezetőnkhez, azzal mutatjuk ki legjobban, ha nem szolgáltunk okot ellene... - Volt helyettesem, akkor már utódom, ekkorra ért a csoporthoz, az utóbbi mondatot már hallhatta és Tóni bácsi ravasz, ám jóindulatú logikával vele erősítette meg szavait: Jól mondom, agronómus elvtárs?

- Nagyon igaza van, Tóni bátyám - válaszolt a fiatalember -, magának csak hálával tartozom én is, és azt hiszem itt mindnyájan!

Kollégám kezét rázott velem, s míg mi szót váltottunk, Tóni bácsi kezdte hazapaterolni a többieket.

- Sikerült a levelet átadni? - kérdezte fiatal barátom.

- Igen! De azt hiszem, nem fog érte Téged megdicsérni! Én legalábbis azt tapasztaltam, hogy nem volt elragadtatva a leveleedtől.

- Nem baj, Józsi bátyám! Csak azért vállaltam a KISZ-titkárságot is, hogy ha szükséges lesz, nagyobb súllyal essen latba a szavam! Azóta, hogy Te beszéltél a munkásokkal, teljesen megváltoztak velem szemben, együtt dolgoznak velem érted, mert azt tudnod kell, ha egyszer lettem a garast melletted, a végsőkiig ki is tartok, legfeljebb én is odébb állok, mint Marika, tudod, hogy felmondott!

- Nem kellett volna, amíg nem dőlt el az ügy. A pártközpont részéről ígéretet kaptam a bírósági per befolyásmentes lefolytatására és az nekünk az ügyvéd szerint elegendő.

- Az én javaslatomra az igazgatóság elutasította a felmondást, Ő azonban csak abban az esetben változtatja meg elhatározását, ha Te visszamaradsz.

- Majd beszéllek vele, most úgysis itt van nálam... - Mire idáig jutottunk, már csak öten-hatan álltak körülöttünk!

- Ketten kinn maradnak - szólt Tóni bácsi -, bemehetünk!

Boriska, miután férjét hazaküldte a gyerekhez, szintén csatlakozott hozzánk. Ő is részt akart venni a megbeszélésen, saját szavai szerint:

- Az asszonyokat pedig bízzák rám, majd én tudni fogom mikor, mennyi só kell bele!

Bementünk az utca felőli szobába, feleségem idejében gyerekszoba volt, később pedig amolyan vendégszobaféle, de használaton kívüli, ami meg is látszott elhanyagoltságán. De nem vádolhattam érte Izabellát sem, mert az utóbbi napokban neki is kijutott bőven. Behajtottam a spalettákat és lámpát gyújtottam. Még szerencse, hogy Boriska is velünk tartott, mert idecsapott, odacsapott, s máris elfogadható állapotot teremtett. Így anélkül, hogy a másik szobában alvókat megzavarnánk, elhelyezkedtünk, s hogy ne tartson sokáig, mindjárt a tárgyra tértünk. Tóni bácsi elővette a nagy könyvet, amelyben vádpontok szerint sorakoztatták fel az

ellentánukat. Annyian és oly céltudatosan voltak felsorakoztatva, hogy csak ámultam: hogyan tudtak ezek az egyszerű emberek napi munkájuk mellett ennyi mindent összehordani... -

Tóni bácsi után kollégám kért és kapott szót:

- Azt hiszem, az első pontot törölhetjük, mert a pártgyűlésen Dömötör elvtárs alaposan letámadta a titkárt, s a tagság úgy döntött: bizonyítékok hiányában, csupán feltevésekre hivatkozva nem járathatják le a pártot. A többi vádponttal szemben is fenntartásokkal élt a tagság, de a titkár által kijelölt vezetőséggel senki nem mert nyíltan szembeszállni. Így született meg a határozat: azoknak, akik elkezdtek ellened a hajszát, minden eszközt fel kell használniuk arra, hogy a bírósági tárgyaláson eltapossanak. Nincs újabb vádpont, az eddigieket pedig le fogjuk seperi, és még valami: az igazgató ma érkezett vissza Budapestről, s délutánra szűkebb körű értekezletre hívta össze a gazdaság vezetőit. A KISZ részéről jómagam is jelen voltam. Olyan előterjesztést tett, hogy mivel egyetlen konkrét, megbízható indokkal nem tudják igazolni elbocsátásodat, vonják azt vissza, s ő magára vállal minden belőle származó kellemetlenséget. A párttitkár gyáva patkánynak nevezte, a főkönyvelő helyettes pedig úgy nézett végig rajta, mint egy anya- vagy apagyilkoson. Egyedül én álltam melléje, de engem lehurrogott a párttitkár azzal: fogjam be a szám, nekem csinálták a helyet, s még én is ellenük fordulok!

Nem tudtam illendőképpen megköszönni közbenjárásukat, mert a párttitkár és a főkönyvelő helyettes felugrottak és eltávoztak. Ezzel vége is lett az értekezletnek. Nem tudom, mi lelhette az igazgatót, de mielőtt otthagyt volna bennünket, annyit mondott: kérem fogja felettes hatóságától az áthelyezését, mert ilyen körülmények között nem hajlandó, de nem is tud felelősséggel dolgozni... -

Kollégám ezzel fejezte be, s akik nem is olyan régen még úgy néztek rá, mint befurakodott ellenségre, vagy közénk csapott spionra, most mély együttérzéssel szorongatták a kezét.

Mennyi megbecsülés, szeretet van ezekben az egyszerű emberekben - gondoltam - és milyen kevés kell ahhoz, hogy ezeket az örök értékeket kiváltsuk belőlük.

Csak én tudtam volna magyarázatot adni az igazgató pálfordulására, de okosabbnak véltem elhallgatni, minek még azzal is felbolygatni a már amúgy is fröcskölődő szart, hull abból még bőven azokra is, akiknek igazán semmi közük hozzá. Megállapodtunk abban, hogy a tanúk névjegyzékét másnap beviszem az ügyvédnek. Tóni bácsiék annyira előrelátóak voltak, hogy a név mellett szerepelt a beosztás és a lakhely is, ezzel leegyszerűsítették a tanúk beidézését. Megköszöntem hozzájuk való ragaszkodásukat, s biztosítottam őket, ha visszakerülök helyemre, ugyanolyan lelkesedéssel és becsülettel végzem munkámat, mint elbocsátásom előtt, s ha többet nem tudnék nyújtani, mint amit a törvény előír, azt szaktudással, teljes szívvel magam is elősegítem!

- Ezt ha nem mondaná, akkor is tudnánk - szólt közbe az öreg, mármint Tóni bácsi -, de most már menjünk emberek, nehogy valaki még összeesküvést szimatoljon... -

- Arra talán garancia vagyok én, hogy itt egyetlen ellenséges szó nem hangzott el! - ezek kollégám szavai voltak -, vagy miért lennék a kommunista ifjúsági szövetség titkára? Tegnapelőtt választottak meg, illetve erősítettek meg ebbeli minőségemben. Ilyen rövid idő alatt a vér nem válik vízzé, de ha igen, annak is meglenne a kellő magyarázata... -

Elköszöntünk -, utolsónak Boriska maradt:

- Mit szólna hozzá, hogyha holnap átjönnék és egy kis rendet csinálnék, agronómus elvtárs? - szavait csak kollégám és én hallottuk s Ő reflexszerűen azonnal reagált:

- Bizony jól tenné, asszonyom, ha ideje engedi! - én annyival toldottam meg:

- Nem bánom, Boriska, csináljanak amit jónak látnak, én úgy sem leszek itthon, a fiam pedig legszívesebben a maga fiával szórakozik... -

Miután egyedül maradtam, végignyújtóztam a heverőn, úgy ahogy voltam és csakhamar el is aludtam. Arra ébredtem, hogy valaki motoszkál mellettem a sötétben.

- Te vagy, Marika? - kérdeztem szemeimet dörzsölve -, itt a gyufa, gyújts lámpát!

- Minek az - szólt hozzám a lány -, nem látni akarom én magát, hanem érezni!

- Ne bolondozz!

- Komolyan mondom! Magának mindegy, én pedig nem vagyok már szűz! Ha sikerül visszamaradnia én nagyon fogok örülni, ha nem, akkor pedig magammal viszem ennek az éjszakának az emlékét! Sokat kérek?! - válaszra sem várva betért, hatalmas keblei - nyomtak vagy két kilogrammot darabonként - egy szempillantás alatt ott lebegtek felettem, ha akartam volna, sem tudtam volna egykönnyen szabadulni, de miért is akartam volna? Ez a lány több áldozatot már nem hozhatott értem. Egyéként sem volt csúnya, igaz szép sem, robosztus, dromedár testét, ha festő lettem volna bizonyára vászonra viszem, mint a megtestesült női erőt. Nem volt véletlen, hogy kolléganőjét hajánál fogva megforgatta a levegőben. Ugye milyen is az ember?! Ez a nő engem úgy cirógatott, mintha csak mimóza lettem volna!

- Tudom, hogy fáradt vagy - mondotta - de talán ez az utolsó alkalom, hogy szeretkezhessünk! - addig-addig cirógatott, míg hátára nem fordítottam, akkor aztán két hatalmas combja közé vett, s mint a vízen himbálódzó hajó megindult alattam. Sötét volt, nem láttam az arcát, a hangját sem hallottam, de az a mozgás, amit véghez vitt, minden addigit felülmúlt. Én nem vagyok gyenge alkat, mégis úgy játszott velem, mint macska az egérrel, már csupa latyak voltam, de még szorított, mintha az utolsó csepp velőt is ki akarná szívni belőlem.

Egyszer csak engedett a szorítása, keble beleremegett, apró, gurgulázó hangokat hallatott, aztán mintha pehely-paplan lettem volna leemelt magáról:

- Egyelőre elég volt - mondta -!

- Egyelőre? Marikám? Nekem egy esztendőre! - Ezzel elnyúltam mellette, mint egy kiürült zsák... -

Szótlanul feküdtünk egymás mellett! Hogy mire gondoltunk? Bizonyára mindketten másra, az azonban biztos, hogy közös volt bennünk: a kábulat, amely véradás után szokott jelentkezni, majd az újratermelődő vér bizsergése.

- Ugye sejtelled sincs róla, mivel akar elintézni Téged az a kis cafrika, hogy ha nem sikerülne a pártkönyvről, meg a keresztapáról kitalált meséje? - Marika lábait szétrakva hanyatt feküdt, egyik combját rajtam pihentetve, de fel sem vettem súlyát, spontán előtörő, vagy talán már régóta kikíváncozó szavai azonban mellbevágtak:

- Nocsak, mi az, amire még képes lenne?

- Azzal fog megvádolni, hogy Te többször meg akartad erőszakolni.

- És ha megkérdik tőle, miért csak most hozakodik elő velem?

- Azt fogja mondani: a szégyenérzete tartotta vissza.

- Ez már tényleg több a soknál!

- Azt akarta, hogy én tanúskodjak mellette, de világosan megmondtam neki: hogyha ezzel elő mer hozakodni én lehajítom az emeletről és különben sem adnának neki hitelt, hisz - legalábbis eddig csak az nem hágtá meg, aki nem akarta. A bíróság előtt az nem számít -

mondta -, sőt, még tanúsítania sem kell, de ha minden kötél szakadna, ott vannak az elvtársai, akik kiállnak mellette.

- Akkor Te ezért támadtad le őt?

- Ezért és másért, de az már kettőnk ügye!

- Csodálom, hogy nem tetted eddig bírósági feljelentés ellened!

- Ki tett volna? Hisz velem is hancúrozott csaknem valamennyi!

- Mit gondolsz, miért emeltek ki? Eddig Te voltál csak számomra megközelíthetetlen, de hogy őszinte legyek: családom iránti szeretetem miatt nem is próbálkoztam Veled. Most más a helyzet, vagy ha nem, csak egy szavadba kerül és itt sem vagyok!

- Ne bolondozz Marikám! Hálás vagyok Neked és a magam módján szeretlek is! De tudod, engem az utóbbi időben annyi bánat, kellemetlenség ért, hogy kiégtem, sok mindennel szemben érzéketlen lettem. Ha nem jössz és nem csigázod fel bennem a nemi ösztönt, nekem eszembe se jutott volna, de így most jobb, könnyebb lettem! Nem tudom, nem kell-e holnap tovább mennünk Judittal, ha úgy lenne, örök hálára köteleznél, ha itt maradnál KisJózsival, amíg vissza nem érkezünk. Majd megkérem az agronómust, ne ragaszkodjon a felmondási idő letöltéséhez, természetesen csak úgy, ha vállalod?! Reggel elmegyek ismét, s hogy mikor jövök vissza, nem tudhatom, Izabellának pedig a kicsivel kell maradnia. Boriska ígérte, hogy reggel átjön és rendbe teszi a lakást, úgy rendelkez, mint sajátodban! Hogy mit rejteget számunkra még a jövő?, de arról inkább most ne beszéljünk! - Marika oldalt fordult felém:

- Nyugodtan rám bízatsz mindent! Igaz, párttag vagyok még, de nem vagyok hülye és szemellenzős. A dolgokat igyekszem mibenlétüknek megfelelően megítélni. Ezért állok ki mellett is! A párt iránti hűség engem soha nem kötelezhet arra, hogy egy általam becsületesnek tartott embert a pusztulásba segítsek. Akkor inkább feladok mindent, amit eddig elértem, amit eddigi életem eredményeként könyvelhetnék el... -

- De, Marika! Én ezt nem fogadhatom el!

- Ha elfogadod, ha nem, ezt az én becsületérzésem diktálja és én eszerint cselekszem. Ne hidd, hogy ez a szeretkezés befolyásolhat engem. Ez jó volt, esetleg ezután is jó lesz, de nem kötelezhet sem engem, sem Téged semmire. Ellenben van, illetve kellene lenni bennünk valaminek, jellemnek nevezhetnénk talán, Te biztosan világosabb magyarázatát tudnád adni, ami iránytűként mutatja az utat, a helyes utat. Én nem térek le arról. Sokan mondják, hogy szeretem a férfiakat -, hát igen, van benne valami, de ettől függetlenül nem vagyok kurva, mert a szeretkezést semmiféle előny megszerzésére nem használom fel, velük vagyok, mert kívánom, jól esik, mint Veled is, de előbbre jutásomban is csak mellékszerepe volt! Ha valaki, Te igazán tudhatod, hogy pártkáder létemre alaposan meg is dolgoztam a tudásomért!

- Így igaz, Marikám! Én így is értékelem! Nem hiszem, hogy valaha is észrevetted volna, hogy én a Te magánéletedet befolyásolni akartam volna. Rám is mondhatnák, hogy zabálom a nőket, de hogy erőszakkal akarnám megszerezni, vagy azáltal előnyhöz akarnám juttatni őket, azt csak hazugsággal állíthatja bárki. Őszinte leszek hozzád: én még egyetlen nőnél sem kezdeményeztem, mindegyik újabb úgy jött, ahogy most Te! Azt azonban kijelenthetem, ha kolléganődön kívül más nő nem létezne, nekem ő akkor sem kellene. Nem csak az orrából állandóan kilógó zöld takony miatt, az egész lénye, egyénisége taszító! Akkor inkább magamhoz nyúlnék, vagy nem is tudom, de sem Ő, sem a hozzá hasonlók nem kellenének soha! De ne vesztegessük az időt rá, inkább magunkkal törődjünk, ha már elkezdtek...!

Hozzám nyomta emlőit, majd egyik combját átemelte rajtam:

- Nem lesz sok? - kérdezte. - Tőlem reggelig folytathatnánk!

- Csak amíg erőltetés nélkül megy - válaszoltam -, most csináljuk úgy, mintha meg akarnálak erőszakolni.

- Te engem? Talán fordítva!

Még sokáig eljátszogattunk, s ha KisJózsi fel nem nyöszörög, nem sokat alhattam volna, de hála neki: amint Marika meghallotta, hogy hívja, alkatát meghazudtoló fürgeséggel ugrott le mellőlem, s futott át a másik szobába a gyerekekhez.

- Kicsikém, rosszat álmodtál?! - Marikát már születésétől ismerte a gyerek, s természetes vonzódással kötődött hozzá.

- Anyuci nem jött meg? Mejt beteg kistestvéjkém?

- Igen kicsikém! Órá kell vigyázni!

- Én nem vagyok beteg?

- Nem, Te nem vagy beteg és nem is lehetsz, mert én nem engedem!

- Te ejős vagy, ugye Majika?! - Apuci sem jött meg?

- Ő megjött, de most alszik! Nagyon fáradt és reggel korán ismét el kell mennie!

- Méjt kell elmenni?

- Mert sok dolga van és a hugihoz is be kell menni!

- De Te itt majadsz ugye, Majika?

- Itt maradok, kicsikém! Legszívesebben sohasem hagynálak el!

- Hát akkoj méjt hagysz el?

- Mert én csak haverod vagyok! Nagyon szeretlek, de csak addig maradhatok, amíg anyucid haza nem jön! Kit szeretsz jobban?

- Őt! De Téged is nagyon szejtetlek! Odafekhetek melléd?

- Mért ne fekhethnél? Most Te vagy az én gavallérom!

- És apuci méjt nem itt alszik?

- Ó kicsikém, két férfi egyszerre nekem is sok lenne! Gyere! Aludj szépen itt mellettem, nehogy felébresszük apucit!

Ennyit hallottam, az utolsó mondatokat már csak félálomban és csak egyes szavakra emlékeztem.

Kora hajnalban benéztem hozzájuk, be volt sötétítve, a fürdőszoba- és a kamraablakon át friss levegő áramlott a szobába. A levegő oxigéntelítettségét fokozta a nagykiterjedésű vízfelület, a hatalmas nádas egyik oldalon, másikon a cárhalmi erdő, alatta végestelen végig szőlő és gyümölcsfák... - Marika úgy feküdt ott a félhomályban, keblén a rácsimpaszkodó gyerekekkel, mint egy ókori istennő! Hogy fel ne ébresszem őket, csak szemeimet mostam meg, majd Gáboréknál megfürdöm - gondoltam - gyorsan felöltöztem és siettem, hogy még idejében elkapjam kollégámat Marika szabadságolása miatt. Ő még mindig a munkásszállón lakott, pedig volt a telepen üres lakás is. Éppen borotválkozott, mikor bekopogtam. Hátranézett:

- Ilyen korán, Józsi bátyám?

- Tudod - válaszoltam -, ha tehetném sem tudnék most aludni, legalábbis addig, amíg meg nem bizonyosodom a kislányom állapota felől! Van elég gondom, de a többi most mellékes! - Előadtam kérésemet...

- Semmi akadály, Józsi bátyám! Nyugodtan intézd a dolgaidat, máris indulni készülsz?

- Igen, mert még otthon akarom élni az ügyvédemet is!

- Akkor majd én megbeszélem Marikával, nem okoz gondot, legfeljebb az ő területén kezdem és ott is végzem a napot, amíg haza nem jöttök! - Csak annyit tudtam mondani: hogy köszönöm Druzsám!, mert megelőzött:

- Ennyit bárkinek is megtennék, Józsi bátyám, de Neked sokkal többet is!

- Nem tudom mivel érdemeltem én ezt ki, mert sohasem tettem többet, mint amennyit kötelességemnek tartottam!

- Én sem fogok többet tenni, Józsi bátyám, de ezt akkor is megteszem, ha közben ellenségeket szerzek. Szeretnék osztozni sorsodban. Akkor nyugodt lenne a lelkiismeretem!

- Bármennyire becsüllek is érte, jószándékodat vissza kell utasítanom, mert nem vagyunk egyformák -, amelyik kőben egyikünk csak megbotlik, az a másikunknak nyakát törheti. Maradjunk meg magunknak druzsám és ott ahol éppen vagyunk, igyekezzünk helytállni, de úgy, hogy a szívünkre is hallgassunk, ne csak az eszünkre!

- Megfogadom, Józsi bátyám, szavaidat! Igyekszem majd alkalmazni a gyakorlati életben!

Már fent jártam az erdő alatt - az enyhébb lejtőt választottam - gondolataim azonban még mindig kollégám kis szobájában jártak: lám csak, ez a fiatalember, akit helyemre tettek, mert mint mondták: ideológiailag nem vagyok megfelelő, engem választott példaképül. Ez is egy bizonyos fintora a jelenlegi helyzetnek! Hogyan valósulhatna meg itt valaha is a kommunizmus, amikor azokat, akik akarnának és tudnának is tenni érte valamit, még mielőtt eredményt mutathatnának fel, félreállítják. Örök emberi sors, inkább átok...! Ez a társadalom soha nem fogja felépíteni a kommunizmust nem csak itt, sehol! Ahhoz új emberre lenne szükség, új emberi társadalomra az egész Földön, vagy legalábbis egy olyan kovácsra, aki nem ejtené ki kezéből a kalapácsot...! De mi közöm nekem mindehhez? Elég a magam baja!

Gyorsan haladtam, s még fél hét előtt Gáboréknál voltam.

Megálltam a bejárati ajtó előtt -, bentről halk mocorgás hallatszott. Azon tűnődtem bekopogjak-e?, de aztán mégis rászántam magam... -

- Hadd zörögjön! - hallottam barátom hangját -, majd:

- Nézd már meg, hátha Jóska!

- Nem jön ő ilyen korán!

- Közbe jöhetett valami! Várj, majd én megyek!

- Maradj! - hallottam, amint Gábor leugrik az ágyból, s a következő pillanatban szemben álltunk egymással.

- Hát mégis Te vagy! Ördöge van ennek az asszonynak!

- Szeretnék lezuhanyozni - mondtam -, aztán gyorsan az ügyvédhez...! De megkérlek, hívd fel addig, várjon meg otthon! Fél órán belül ott vagyok nála! Gyorsan el akarom intézni a vele kapcsolatos dolgaimat, mert ott szeretnék lenni a kislányom vizsgálatánál!

Akkorra már Emmi is ott állt az ajtónál:

- Menj csak Józsikám - mondta -, meleg víz van, készíték ki törülközőt!

Nem késlekedtem, pillanatok alatt a zuhanykar alatt álltam. Előbb meleg, aztán hideg -, néhányszor megismételtem, míg ki nem ment fejemből a sok össze-vissza gondolat, míg fáradt vérem kissé fel nem frissült, persze nem tarthatott sokáig, mert mikor Emmi résnyire kinyitotta az ajtót, hogy beadja a törülközőt, már felfrissülve álltam, csak a nyíl hiányzott a kifeszített íjról, de arra akkor nem is volt szükség!

A konyhában vártak rám. Emmi reggelit készített, Gábor pedig a zuhanyozáshoz készülődött... -

- Telefonálj a kórházból, ha mehetek - szólt hozzám Emmi halkán, bár Gábor egyként sem hallhatta volna, mert a víz locsogása elmosta a hangokat.

- Mindenképpen felhívlak - válaszoltam -, végére akarok járni -, tudni szeretném a baj okát, s ha itt nem sikerül, egyenesen viszem tovább.

- Van elegendő pénzed? - Emmi tekintete szavaknál is jobban kifejezte segítőkészségét.

- Van, drágám! Majd szólok, ha meg leszek szorulva! Egyelőre van!

- Egyél legalább néhány falatot, ki tudja, mikor jutsz hozzá ismét! Ha bemehetek, viszek Izabellának is!

- Köszönöm, drágám! De már itt sem vagyok! Puszi! Csaó Gábor!, majd jelentkezem - kiáltottam a fürdőszoba felé - és elrohantam ... -

Az ügyvéd várt rám! Jó, hogy Gábor átszólt hozzám, mert korábban akart indulni, ugyanis kilenckor tárgyalása volt és fel is kellett készíteni páciensét.

Átfutotta a papírokat:

- Nagyon jó! Ez eddig rendben lenne...! És mi van Pesten?

- Ígéretet kaptam arra, amit Ön kért -, utasítást adnak az ügy befolyásmentes lefolytatására... -

- Ha betartják, akkor nyertünk, barátom, de most aztán mennem kell! Beszéltem a bíróval, a jövő hónap közepére tűzi ki a tárgyalást. Hanem, amint látom, másutt is vannak barátai, mert a bíró jóindulatáról biztosított.

- Köszönöm - mondtam -, de nem tartom fel tovább, nekem is mennem kell, kislányom a feleségemmel együtt a kórházban várnak rám!

- Mielőbbi gyógyulást kívánok!

- Köszönöm! Majd jelentkezem!

Szentirmai Józsi bátyámra gondoltam, amint cikk-cakkban, mert mindig közbejött valami akadály, közeledtem a kórházhoz. Csak ő beszélhetett a bíróval. Szegény jó öreg...! Ő is ügyész, vagy mi volt -, csak azt tudtam róla, hogy jogász! Ötvenkettőben minden indoklást mellőzve elbocsátották. Csak annyit segitettem rajta, hogy emberségesen bántam vele: olyan helyre állítottam, ahol gyengébb fizikuma ellenére is megfelelő keresethez juthatott. Most viszonzni szeretné -, mert ki más beszélhetett volna érdekemben a bíróval?

A kórháznál lelakatoltam a kerékpárt - az ördög nem alszik - gondoltam, s még borraivalórol is megfélelkezve rohantam a gyermekosztály felé. Utánam nézett a portás, de legyintett -, bizonyára gondolta: kicsit zavarodott, de nem fősvény...!

Izabella már felkészülve várt! Juditnál semmi változás!

- Te apuci - Izabella teljesen átvette Magdaléna stílusát -, arra gondoltam, hogy kislányunk valami oknál fogva nem lát! Betegsége előtt tudod, hogy nyúlt minden után, minden érdekelte, most pedig semmi...! Nézd a szemeit! Mintha minden kifejezést nélkülözve a semmibe tekintetnének! Most mintha minden mindegy lenne számára! Reggel óta próbálgatom elhúzni szemei előtt a kezem, közelebről is, távolabbról is, de észre sem veszi! Csodálom, hogy az orvosok erre nem figyeltek fel!

- Felfigyeltek ők, aranyoskám, csak latinul beszéltek egymás között, azért nem értetted. Nem véletlenül küldték a szemészetre. Állítólag nagyon jó szemorvosa van a kórháznak, de készülődjünk, fél kilenc, s a másik szárnyon van a szemészet. Mire átérünk, kezdődik a rendelés. Inkább ott várakozzunk kicsit!

- Előbb tettem tisztába, bár egyébként is tiszta volt, hisz alig eszik valamit, csak a narancsot szopogatja, de azt is erőltetni kell. Istenem, mi érhetette a kicsikémet, amikor úgy vigyáztam rá! Talán még KisJózsit is elhanyagoltam miatta!

- Ne okold magad, aranyom! Én tudom, hogy Te mindent megtettél!

A főorvos nyitott ránk:

- Egy pillanatra, uram, lenne szíves kijönni?! - kimentem és üdvözöltem.

- Beszéltem a szemésszel uram - kezdte -, amennyiben nem tud pozitívumot megállapítani, ajánlanám, szeretném, ha Győrbe vinnék a kislányukat. Ott a gyermekosztály főorvosa jó barátom, egyben országosan elismert szaktekintély, az ő megállapításait elfogadhatják! Nem kell otthagyni a kislányt, én lebeszéltem vele a sürgős vizsgálatot és mentőt bocsátok rendelkezésükre, ami viszi és hozza is vissza magukat ... - Elfogadja javaslatomat?

- Természetesen, főorvos úr, de előbb most már végezzünk a szemésszel!

- Úgy gondoltam én is! Azonnal küldöm a nővért, aki átkíséri magukat.

- Igazán kedves, főorvos úr!

- Úgy érzem: nem mindennapi esetről van szó és meg kell tennünk mindent a gyermek érdekében! Rendben?! - Ez volt akkor utolsó szava, majd elrohant, s néhány perc múltán jött a nővér:

- Mehetünk?! - kérdezte -, fel vannak készülve?

- Igen - válaszoltam. - Izabella karjára vette a kicsit és elindultunk a nővér után... -

A szemorvos már várt! Asszisztense kivette Izabella kezéből a kislányt és arra kért, hogy a vizsgálat idejére bizzuk rá! Nem történik vele semmi különös, jelenlétünk azonban zavarná az orvost. - Nem tehattünk mást, leültünk és vártunk... -

Jó harminc perc múlva maga az orvos lépett ki az ajtón és beszólintott bennünket.

- Bocsánatát kell kérnem, uram, de egy egészen diszkrét kérdést szeretnék feltenni -, szabad?

- Nos, van-e vagy volt-e visszamenőleg is a kedves szülőknek vérszerinti rokonai kapcsolata lengyel zsidó családdal?

- Tudomásom szerint nincs és nem is volt - válaszoltam -, a kislány édesanyján kívül, aki ősi egyiptomi család sarja volt, nem tudok semmiféle idegen keveredésről!

- Pedig ez a szembetegség egyedül a lengyel zsidóság között gyakori. A szemgödör vizsgálat minden kétséget kizár!

- Nem tudok hozzászólni, főorvos úr! Meg vagyok lepődve!

- Hát igen-igen! Ne haragudjanak, egyedül a jószándék vezérelt, de ma már ott tartunk, hogy az ember nem csak apában nem lesz biztos, az anyában sem!

Mosolyognom kellett, míg Izabella értetlenül meresztette a szemeit -, a főorvos megjegyzéséhez annyit fűztem hozzá:

- Nem volt szükségünk lombikra, főorvos úr!

- Na nem is magukra céloztam, csak úgy általában. De röviden: a kislányuknak súlyos szemgödör fertőzése van, ami természetesen kihat a látóidegekre is, de és ezt megismétlem: én is kíváncsi lennék Zéta professzor véleményére és javaslom, fogadják meg a főorvos kollégám tanácsát: vigyék a kicsit Győrbe! Még ma bőven jut idejük!

Megköszöntem és neki is egy ezrest csúsztattam a zsebébe. Mivel nem volt váltópénzem, odasúgtam Izabellának, hogy adjon az asszisztensnek is...!

Visszamentünk a gyerekosztályra. Útközben Izabella fülembé súgta:

- Már elrendeztem az orvosokat, ahogy mondtad, a bábát és a nővéreket is! Nem sok maradt abból, amit adtál!

- Nem baj aranyom - válaszoltam -, maradt még nálam!

Miután Izabella a kísérő nővért is kielégítette, bekopogtam a főorvoshoz... -

- Éppen most beszéltem a szemészünkkel - mondotta -, nevetséges..., de lehetséges is! A tudomány mai állása szerint még keveset tudunk a gének bonyolult szerkezetét illetően. A fene tudná megmondani hányadiziglen kihathat egy-egy fertőző betegség átöröklése...! Nos akkor miben egyezünk meg?

- Megyünk Győrbe, főorvos úr!

- Tudtam, hogy okosan döntenek és a kocsi máris rendelkezésükre áll! A professzor úrral beszéltem, bármikor érkeznek, csak mondja a kislány nevét és szezám kapuja megnyílik. Ez ugyan keveseknek adatik meg, de a kislány és elődeinek leszármazási táblázata egyébként is az Ezeregyéjszaka meséibe illő!

- Köszönöm, főorvos úr!

- Már megköszönte fiatal barátom, de ismétlem, anélkül is megtennék mindent, mert mint mondtam, ritka eset, és a tudomány számára felfedezést is jelenthet!

Telefonon felhívta a főnővért és utasította, hogy kísérjen bennünket a mentőkocsihoz. Mikor kijöttem szobájából, még annyit mondott:

- Ma ügyeletes leszek, bármikor érkeznek vissza, itt találhatnak!

A portáról felhívta Emmi és röviden közöltem vele, hogy nem aktuális a látogatása, azt is, hogy miért nem, aztán elhelyezkedtünk a mentőkocsiban és elindultunk... - Az út nem a legjobb állapotban volt, de hála a sofőr zsebébe csúsztatott hálapénznek, elég zökkenőmentesen és gyorsan haladtunk, amit a szinte állandóan működtetett sziréna is elősegített. A kislány, lehet, hogy az indulás előtt kapott nyugtató hatására, csendesen viselkedett, s majd egész úton az én ölemben volt. A hordágyat Izabella foglalta el, mert mint mondotta: egész éjszaka ébren volt!

- Pihend ki magad, drágám - mondtam neki -, ki tudja hol lesz az út vége: hazamehetünk-e ma, vagy tovább kell mennünk Budapestre!

Próbáltam lelket önteni a halálosan fáradt, elcsigázott lányba! Azt mondtam: lányba, pedig asszony volt ő már, még hozzá a javából! Tiszta és kötelességtudó asszony volt ő már, csak éppen nem volt törvényesítve együttélésünk -, igaz: csak az emberi társadalom szabályai szerint nem... -

Gondolataimban végigéltem silány gyermekkoromat. Korai, majd késő ifjúságomat. Az utóbbi már a „fényes szellők” idejére esett! Akkor már túl voltam életem nagy szerelmén és egy néhány óráig tartó, tragikus végű házasságon. Annyira magamba voltam mélyedve, hogy csak akkor eszméltem fel, mikor a kocsi már a győri kórházon belül, a rendeltetési helyen megállt. De Izabella sem volt kevésbé kábult, mert a mentőautó hordágyán való alvás semmiképp sem lehet kielégítő, legfeljebb arra jó, hogy egy gondolatnélküli világba ringassa a fáradt agysejteket. De állapotunktól függetlenül -, a sofőr közreműködésével gyorsan rendbe szedtük magunkat és elhagytuk a kocsit. Máig sem tudnám magyarázatát adni, miért nem adott a főorvos ápoló vagy orvos kíséretét mellénk...?!

- Itt várjak, vagy másutt? - kérdezte a sofőr mielőtt elváltunk volna.

- Jöjjön kérem ide vissza, de előbb ebédeljen meg valahol - mondtam és egy százast csúsztattam ráadásként a zsebébe -! Izabella, mielőtt leszálltunk volna, kezembe nyomta erszényét, mondván:

- Gondolom arra elegendő lesz! - de hogy mire célzott...? A sofőr mindenesetre hálásan tekintett rám:

- Segítsek a kalauzolásban, vagy megtalálják Önök is?!

- Menjen csak - mondtam -, körülbelül két órán belül végzünk, akkorra legyen itt!

Könnyen célhoz értünk, mert kórházon belül ki ne ismerte volna az akkor ott első embernek számító Zéta professzort?! Bejutni is könnyű volt, mert a bűvös szavak kimondása valóban azonnal megnyitották szezám kapuját... -

Köszöntük! A professzor nagyon kedves volt:

- Rögtön szólok kollégáimnak, de addig is foglaljanak helyet, valamivel kényelmesebb a kocsinál... -

- Ne várjunk inkább az előszobában - kérdeztem -, nem szeretnénk zavarni munkájuk közben?!

- Nem szükséges - mondta -, jobb ha itt lesznek közelünkben, mert előfordulhat, hogy az Önök segítségére szorulunk, hisz Önök ismerik legjobban a gyermeket... -

Jutkát az asszisztensnő előkészítette a vizsgálathoz, mi pedig leültünk, s vártunk.

Hamarosan még három orvos lépett a rendelőbe. A professzor bemutatta őket, mindhárman gyermekspecialisták voltak!, elsősorban is az agytevékenység különböző területein.

Hosszan vizsgálták a kislányt, közben latin szavakat mormoltak, ha tudják, hogy a holt nyelvet legalább annyira bírom, mint ők, bizonyára nem előttem tanácskoznak, de jobb volt így, legalább illúziómentesen nézhettem a jövőbe. Persze, ami a szakkifejezéseket illetve, azokban járatlan voltam, de azok nélkül is megértettem annyit, hogy mielőtt a konzílium eredményét ismertették volna, tudtam: kislányom állapota nagyon súlyos!

- Kedves barátom - fordult felénk a professzor, miután a másik három eltávozott -, a kislány jelenlegi állapotát minden kétséget kizáróan agyvelőgyulladás okozta, amit sok minden előidézhetett, az okokra gondolom felesleges kitérnem. A gyulladás az idegrendszer részleges bénulását idézte elő, többek között a látóidegét is! Hülyeség az, amit a soproni kolléga

mondott, legalábbis jelen esetben. A gyulladás következménye a növekedési hormon zavara is! Bármit mondhatnak rólam, én is tévedhetek, de ebben az esetben a tévedés egy az ezerhez. Ha rám hallgat, hazaviszi a gyermeket és a legteljesebb nyugalmat igyekszik biztosítani számára, az többet segít, mint a jelenleg rendelkezésünkre álló legdrágább gyógyszerek. Nem beszélek a kórházról, ahol az otthoni nyugalom semmiképpen nem biztosítható. Írok egy receptet, de ismétlem: a gyógyszer a természet segítségével egyenlő a nullával. Tehát nyugalom, semmi idegesség, kedves szülők, a kicsivel való bánásmódban, és legalább egy hónapig félhomályban tartani! Ha semmi változást nem tapasztalnak, hat hét múlva hozzák vissza, de abban az esetben is szeretném látni, ha javulás mutatkozna. Megértettük egymást?! Kérem adja át üdvözlőmet a soproni kollégámnak! - Kezemben volt már egy ezres, de mikor kezét fogott velem, visszatolta:

- Nagyon megtisztel, kedves barátom, de Önnek arra még nagyobb szüksége lesz! Tegye el szépen és vegye úgy, mintha elfogadtam volna. Én fogok köszönetet mondani Önöknek, hogy ha javaslatomnak megfelelően járnak el és ennek a kis gyöngyszemnek a sorsa jobbra fordul! Isten Önökkel!

Időnk sem lett volna hálálkodni, mert az utolsó szavak közben már nyitotta az ajtót:

- Tehát hat hét múlva a viszontlátásra és bízbanak Istenben is, mert Ő többet tud, mint mi! - a „mi” szót már a csukott ajtón át hallottuk... -

- Nahát?! - csodálkozott Izabella -, ilyen emberek is vannak?!

- Magad győződhetél meg róla, drágaságom!

Mentő még nem volt, leültettem őket a közeli padra, én pedig a gyógyszertárba indultam. Mire visszaértem, már a kocsiban ültek, gyorsan felugrottam melléjük, aztán irány haza! A kórház előtt csak annyi időre álltunk meg, amennyi ahhoz kellett, hogy felhívjam a főorvost és engedélyt kérjek a mentőkocsi hazáig szóló igénybeviteléhez. Az engedélyt megkaptam azzal a kikötéssel, hogy másnap bemegyek és tájékoztatom a történetekről. Természetesen beleegyeztem, s így még napnyugta előtt hazaérkeztünk!

Otthon nagy tisztaság és öröm fogadott bennünket! KisJózsi és Izabella között annyira szoros kapcsolat alakult ki, hogy a legszemfülesebb megfigyelő sem cáfolhatta volna meg természetes összetartozásukat.

De Marika öröme is tiszta volt! Olyan szeretettel ölelte magához Izabellát, ami teljes bizonyossággal igazolta, hogy az emberekhez fűződő kapcsolataiban a szex valóban csak olyan szükségletféle. Mikor megkértük, hogy maradjon nálunk a hátralévő idejében, előbb szabadkozott, majd aztán mégis beleegyezett -, úgy sem volt biztonságban a már említett eset óta kolléganője társaságában. Azt azonban kikötötte: csak abban az esetben marad, ha KisJózsi átköltözik hozzá. A gyerek vonogatta a vállát, összenézett anyucijával, végül is úgy döntött, átköltözik Marikához, de csak abban az esetben, ha mellette alhat, az ő kiságyát pedig hűgira hagyja... -

Boriska, aki hazaérkezésünk idején átjött körülnézni -, meg vagyunk-e elégedve munkájukkal - Marikával együtt végezték a nagytakarítást - felajánlotta, hogy segít áthozni Marika cókómkáját a munkásszállóbeli szobájukból.

Izabella meglepődött a nagy tisztaságon, napközben eszembe sem jutott, hogy tájékoztassam arról, hogy mi történik otthon...!

Mikor minden elrendeződött -, a mi szobánkat is úgy alakítottuk át, hogy a kislánynak a félhomály mellett a friss levegő is biztosítva legyen - felbontottam egy üveg pezsgőt:

- Sohasem szolgáltuk meg jobban, hölgyeim - mondtam talán kissé elfogódottan, mert az arcok nem látszottak túl vidámnak -, szeretném, ha ez a barátság hosszantartó lenne köztünk! - És majd mint később tapasztalni fogjuk, az is lett! Életünk legválságosabb szakaszában beigazolódott, hogy vannak emberek, akik minden hátsó gondolat nélkül, csupán a felebaráti szeretet viszonzásaképpen hajlandóak akár egzisztenciájuk feladására is, ha a szükség úgy kívánja.

Másnap elintéztem a kórházat!

- Meggyőződésem szerint - mondtam a főorvosnak -, a professzor Győrben csak az Ön diagnózisát igazolta! - Látszott rajta, hogy meg van elégedve az eredménnyel és midőn egy újabb ezrest húztam elő, hogy rendezem az ő szíves hozzáállását, megköszönte, de nem fogadta el ő sem:

- Vegye úgy, barátom, hogy ezzel hozzájárulok a kislány gyógyulásához. Boldog lennék, ha többé nem szorulnának segítségünkre!

A kórházból való távozásom után felhívtam Emmi és Gábort. Örültek, hogy már otthon vagyunk. Ki akartak jönni hozzánk, de kértem őket, hogy ne kompromittálják magukat, mert esetleg olyan helyzet állhat elő, hogy majd akkor nem tudnak segíteni, amikor a legnagyobb szükség lenne arra... - Majd alkalomadtán én bemegyek hozzájuk. Már elköszöntem Gábortól, mikor ő szinte ujjongva újságolta:

- Majd elfeledtem pajtás, az ékszerész telefonált, keresd fel, felveheted a még hátralévő összeget! - Folytatni akartam, de Ő letette a kagylót... -

Izabella csak nézett, mikor leszámoltam eléje a pénzköteget. - Volt egy kis tartalékom - mondtam - jól tedd el és csak beosztással, mert nem tudjuk, mikor jön hozzá... -

- Ez sokáig elég lesz! - mondta ő, majd mint egy rakoncátlan gyerek, két kézzel a nyakamba csimpaszkodott -, de - folytatta - én e nélkül is boldog lennék Veled, s ha szükségessé válna, szíves-örömezt mennék dolgozni!

- Reméljük, hogy arra nem kerül sor, de hát nincs elég munkád itthon?

Így beszélgettünk, amikor egy-egy rövid időre magunkra maradtunk. KisJózsi jobbára kinn a kertben, vagy Boriskáéknál - szívesebben említem kereszt-, mint asszony nevét - kis barátjával hancúrozott, ha éppen nem Marika vitte magával a határba. Vele szívesen ment, mert ha elfáradt, nyakába vette és melyik gyerek nem szeret lovagolni?

A kislány nem sok gondot okozott, jóformán hangját sem hallottuk, de bíztunk abban, amit a professzor mondott: a természet kis segítségével e legkomiszabb kórt is legyőzheti. Már említettem, hogy nem vagyok templomjáró, de hittem egy mindenekfelett álló lényben, aki egyesíti magában mindazokat az erőket, amelyek létrehozták, fenntartják -, mozgatják a természetes, az anyagi, vagy talán ésszerűbb, ha az anyagi elé helyezzük a szellemi világot - erősebb lett, mint volt. Néha bizony felnéztem az égre és elrebegettem egy-egy segélyt kérő fohászt.

Nem szeretném, ha bárki félreértene, nem az égből vártam én segítséget, hisz nagyon jól tudom, hogy az a valaki mindenütt és mindenben jelen van, s nem is az a fontos, hogy merre nézünk, hanem az, amit gondolunk vagy cselekszünk...!

Vele bátran és bárhol beszélgethettem lelkiismeretem szerint! S ha arra gondolna valaki, hogy álnok és képmutató voltam, hisz szemérmetlenül, szinte naponta váltogattam barátnőimet, annak csak azzal válaszolhatok, hogy a szerelem: önmagunk önkéntes alapon történő átadása megfelel a természet rendjének, s nem emberek által összetákolt házasságok privilégiuma!

Mivel pedig a mindenütt jelenlévő elől úgy sem térhetünk ki, leghelyesebb, ha vele konzultálunk! Vele kettesben, közvetítők nélkül! Nem állítom, hogy a közvetítők nem szükségesek! Sajnos legtöbb ember a magas technika korában sincs abban a helyzetben, hogy önmagától felismerje a lényegét. A szakadékok olyan nagyok, hogy legtöbbünknek szükségünk van idegenvezetőre! Ez az út sem elítélendő, ha helyesen választjuk meg, de szerintem sokkal célravezetőbb, ha hittel, bizalommal követjük a testi szemmel nem, de elménkkel igenis érzékelhető lángoszlopot, még akkor is, ha az út vége előtt Mózesként agyonköveztetünk!

Én is a ma embere vagyok! Szeretnék élni és másokat is élni hagyni! Valamint tudok, a mindenhez képest azonban csak nagyon keveset! Tudom például, hogy minden parány az Oszlop egy-egy zsarátnoka, azt is, hogy egyik-másik kialszik, mielőtt láthatóvá válna...!

Kislányomra tekintve, nem egyszer felötlött bennem: lehetséges lenne, hogy neki is ez a sors jutott? Nem tagadom, bár biztos léptekkel követtem a lángoszlopot, sokszor félelem fogott el: miért éppen én...?

Ennek ellenére nem szitkozódtam, igyekeztem azt a látszatot kelteni, mintha minden a legnagyobb rendben, a régi megszokott kerékvágásban haladna. De midőn egyik reggel a főagronómus személyzeti kocsisa kezembe nyomta Gáborék levelét, úgy éreztem, hogy megnyílik alattam a föld, nem volt körülöttem semmi és mégis kinyújtottam a kezem kapaszkodó után:

- Istenem? Mi történhetett, hogy ilyen gyorsan el kellett menniük? A levélben csak annyit közöltek: bocsássak meg, de ők gyengébbek nálam. Nem bírják azt a tortúrát elviselni, ami itthon várna rájuk. Majd, ha lecsillapodnak a kedélyek bővebben megmagyarázzák távozásuk okát. Addig is őrizzük meg őket szívünkben, mint ahogy ők is minket!

A levélhez kis csomagot mellékeltek, a csomagolópapír belső felén az alábbi szöveggel: - Nekünk már nincs rá szükségünk, de Ti még hasznát vehetitek! - A csomagban tizenötezer forint készpénz és egy nehéz pecsétgyűrű volt. A gyűrűn kis cetli Gábor írásával: Nem ér annyit, mint az a másik, de ez is valami!

Izabella meglepődése az enyémnél is nagyobb volt, csak ülve tudta elolvasni a levelet, s mikor végzett, egymás karjaiba estünk:

- Egyetlen, igaz barátaink voltak - suttogtam a lány fülébe -, testvérnél jobban ragaszkodtunk egymáshoz! És most...? Vége...? Úgy éreztem, hogy a pernek is vége! Gáboréknak tudomására juthatott valami, amit velem sem közölhettek!

Hiába tartottuk disszidálásukat titokban, a hír hamar végigfutott a városon, természetes, hogy eljutott a mi telepünkre is, de annyira tapintatosak voltak velem szemben, hogy előttem még véletlenül sem említették. Hanem a disszidálásukat követő napon felkeresett bennünket a 48-as laktanya parancsnoka, Fehér százados, mivel a városban tartózkodtam, nem találkozhattunk, Izabellával pedig nem közölte mondanivalóját, estére kelve pedig, még haza sem értem, már útközben hallottam a hírt, hogy föbe lőtte magát. A sok miéltre már nem is kerestem a magyarázatot! Mikor hazaértem, Izabella elmondta, hogy ki várt rám, sőt azt is, hogy már híre jött annak, hogy öngyilkos lett, közlését közömbösen fogadtam, s meg is jegyezte:

- Találkoztál vele talán?

- Sajnos nem - válaszoltam -, csak halálhírét hallottam útközben!

- Mit akarhatott Tőled?

- Azt már nem fogjuk megtudni, hacsak nem akadt egy közvetítő... -

- Szegény kis gyerekek! - Izabella a százados gyerekeire gondolt. Tudta ugyanis, hogy két gyermeke van, s azt is, hogy nagyon szerette őket, mert valahányszor nálunk járt, mindig felemlítette az ő két kis porontyát - lesz-e, aki felkarolja őket? - Bizonyára - válaszoltam -, az enyéimnek is akadt, s még ott is fiatal az asszony!

- Igen! De Ő egyedül van!

- Majd akad neki is partnere!

- Az lehetséges! De olyan, mint Neked, aki azonosulni tudna volt férjével? A Te feleséged nem halt meg, hisz itt vagyok hús-vér valóságában! Vagy tévednék?

- Kis csacsi! Nem szabad mindent szó szerint venni! Te Ő vagy a valóságban is..., itt a földön, hogy utána hogy fogtok osztozkodni, azon egyelőre nem törjük a fejünket! - Elkaptam két combja alatt és végigtáncoltam vele a szobát... -

- Na hát! ...! Ha valaki ezt látná -, hogy a történetek után Te mit művelsz?

- Ha sírnék, rosszabb lenne, angyalkám Neked is, meg nekem is! Nekünk bele kell élni magunkat abba, hogy a legnehezebb körülmények közepette sem változtatunk magatartásunkon! Ami egy ember számára a legrosszabb lehet, az a halál, lehet azonban, hogy az a legfőbb jó, mert a halál egyúttal újjászületés is! Szeretném, ha mosolyognál!

- Jó, mosolygok! - ültünk a fotelban, átkarolta nyakam, aztán ráhajtotta fejét csupasz vállamra és hangtalanul, némán zokogott, amit inkább csak éreztem, mert sós, nagy cseppekben hulló könnyei végigfolytak mezítelen bőrömön... -

- Sírjál, szerelmem - mondtam -, sírd ki magad -, ma még megteheted, de holnap - holnap talán már azt sem, s ha befelé folynak könnyeink, már életünkben kövületekké válunk, azt pedig nagyon nem szeretném... -

A százados látogatásának némiképp magyarázatát adta az a pár napra rá kézhez kapott bírósági idézés, melyben az illetékes bírósági tanács elnöke tudomásomra hozta a tárgyalás időpontját: június 16-át. Még éppen két hetem maradt, hogy kellőképpen felkészülhessek. Velem egy időben a vállalat, a tanúk és ellentanúk is megkapták idézésüket... -

Másról sem beszéltek városszerte, hisz ritkán akad olyan per, amelyre százával jelentkeznének önként a tanúk a biztos retorziótól sem riadva vissza. Gáborék már előbb kaptak valahonnét jelzést, s a százados megjelenése nálam egy utolsó kísérlet lehetett arra, hogy meggyőzzön állásponatom tarthatatlanságáról. Az Ő személye még biztosíthatta volna családom számára az akadálytalan távozást. De függetlenül attól, hogy hiábavaló lett volna erőlködése -, engem már csak erőszakkal állíthattak volna le, ők is elszámították magukat, mert köztük is akadt, aki az utolsó pillanatban visszatáncolt, s árulása a szerencsétlen ember életébe került. Ez ugyan csak az én teóriám volt, de a későbbi fejleményeket figyelembe véve nem sokat tévedtem.

Volt helyettesem minden újabb eseményről tájékoztatott, persze csak amihez hozzájutott, mert már benne sem bíztak. Ismereteit inkább az ellenem felvonultatott tanúktól szerezte, akiket naponta berendeltek a központba, hogy ébren tartsák bennük: mire kötelezi őket a párt iránti hűség. Ők ugyan legszívesebben már a föld alá bújtak volna, mert ahol csak megjelentek, szitok és egy-egy köpet fogadta őket, de lett volna-e nagyobb becsületük, ha visszalépnek...? A hazugságokkal és árulással szerzett győzelem csak akkor lehet tartós, ha eltüntetik a közre-

működőket! Nos - ha a nagy Sztálin milliókat feláldozhatott saját személyi kultuszának oltárán - mit számított az a néhány aligember, proletár?

A vállalati pártbizottság triumvirátusa: párttitkár, személyzeti vezető, főkönyvelő-helyettes magára maradt. A gazdasági vezetők: főagronómus, főkönyvelő kezdettől fogva, az igazgató pedig az emlékezetes naptól ellene voltak az akciónak. Keresniük kellett valakit, aki magasabb pozícióból támogatja őket és találtak is a járási titkár személyében, aki nem annyira szimpátiából, inkább régebbi kapcsolataik szövődményeként állt melléjük... -

Hogy honnan szereztem ez irányú értesüléseimet?! A járási pártbizottság egyik tagja tejtěstvérem volt még szintén fényes szellők idejéből. Ő is, mint fiatal fizikai munkás került a mozgalomba, és annak ellenére, hogy én értelmiséginek számítottam, volt bennünk valami közös vonás: talán becsületessége, és mély hite abban, hogy a munkásosztály végre az őt megillető helyre kerül. Igen - én is ezt vallottam, és hittem is benne! Annál nagyobb volt kiábrándultságunk, amikor azt láttuk, hogy Rákosiék is csak lajtorjának használták fel! Én már felhagytam a politikával, s a gazdaságba igyekeztem beágyazódni, és nem lepett meg, midőn egyik nap lógó orral felkeresett, hogy közölje velem, miszerint visszamegy az esztergapad mellé... -

- Azok a fényes szellők - mondta Ő, - nem a szabadságot hozták el nekünk, ellenkezőleg: egyre inkább a béka picsája felé sodródunk! Ezek - mármint Rákosiék - elérték céljukat. Akik közülünk megkísérlik feltornászni magukat közéjük, egymás után hullanak el. Mi értelme lenne kísérletezni tovább? Nem volt-e elég tanulópenznek a tatabányai sortűz? Legyen kommunista, vagy fasiszta, aki bérüket követelő, sztrájkoló bányászokra lövet, az népellenes gyilkos! Mindent a népért, csak propaganda, ócska trükk volt! Sajnálom komám az elpocsékolt éveket! Ha visszamegyek, talán már dolgozni sem tudok.

- Neked nem szabad visszamenni - próbáltam lebeszélni elhatározásától. - Te már nem az vagy, aki voltál! Te és a hozzád hasonlóak, akik megtanultatok látni, értékelni, ha otthagytátok a posztot, mi sem lenne könnyebb, mint helyeteket újakkal feltölteni. Nektek tovább kell képeznetek magatokat, hogy majdan, ha eljön az ideje, felválthassátok Őket! Nektek kell valóra váltanotok az Ő jelszavukat: néppel, a népért! Ez a játszma is csak amolyan kötélhúzás: egyik felén Ők, a másik felén a nép! Nem kell jóstehetség ahhoz, hogy megmondjuk, melyik lesz erősebb. Tehát fel a fejjel!

- Te is otthagytál minket - igyekezett kitérni -!

- Tévedsz barátom - válaszoltam -, nem hagytalak ott benneteket, én veletek maradtam és maradok is mindvégig! De nem csak én -, nagyon sokan vagyunk, akik felkészültünk arra az időre, amikor majd átveszitek a politikai hatalmat, hogy megfelelő szakember gárdával is rendelkeznetek: értem alattq a gazdaságilag képzett szellemi tőkét, mert anélkül a legjobb politika is csődöt mond!

Végül is sikerült meggyőzőnöm, utána már csak Sopronban találkoztunk, mert Őt fontos posztra - mint megbízható kádert - a nyugati megyékre helyezték, s közelebbi kapcsolatunk nem lévén, ismét csak a véletlen hozott össze vele. Nos, a kritikus időben Ő hozta a hírt:

- Vigyázzatok, mert a járási párttitkár mindent el fog követni a gazdaság pártbizottságának érdekében. Továbbá: annak ellenére, hogy a pártközpont jogi osztálya olyan értelmű utasítást küldött, hogy a nagy tömegre való tekintettel a párt vezetői ne akadályozzák az ügy szabad lefolyását, a vesztes csak én lehetek, mert melyik bíró kockáztatná állását? Mindegy, hogy kik voltak a múltban azok, akik velem szemben állnak, most a pártot képviselik! Ő már csak jobban tudja, mint én, hogy kikkel állok szemben, s ha visszalépek, a vádaskodások ellenére még mindig fennáll az áthelyezés lehetősége.

- Te visszalépnél? - kérdeztem rá.

- Nem!

- Akkor én sem! - volt határozott válaszom.

Néhány napra rá, hogy ez a beszélgetés lezajlott közöttünk, őt a győri vagongyárba helyezték. Eltávolítása miatt önmagát hibáztathatta, mert annak ellenére, hogy tapasztalt káder volt, a pártbizottság kocsiján jött ki hozzám, ráadásul munkaidőben, de az sincs kizárva, hogy kereste a feltűnést eltávolítása érdekében, avagy küldetést teljesített, s mivel nem sikerült neki, túladtak rajta. Nekem mindenesetre mindegy volt, hogy miért -, sajnáltam, mert egy olyan személyiség tűnt el a porondról, aki a párton belül is képes volt megőrizni emberségét...!

A tárgyalás előtti napot a felkészülésnek szenteltük. Közel háromszáz főt kellett mozgatni! Az én tanúim egytől-egyik keményen állták az ellenfél próbálkozásait, mert hogy megkísérelték őket a maguk oldalára állítani, az magától értetődő volt.

A legnagyobb problémát a járművek jelentették. Végül is az igazgató a sarkára állt:

- Mi a biztosíték arra vonatkozólag, hogy nem jelennek meg a tárgyaláson, ha nem adunk járművet? Inkább segítsük elő a bemenetelt, hogy minél előbb vége legyen ennek a komédiának!

A legnagyobb munkaidőben egyetlen nap is komoly kiesést jelent, a tárgyalás pedig három napra volt kitűzve! Tárgyalás előtti este, kettő kivételével bejöttek hozzám a brigádvezetők, de rajtuk kívül szinte egymást váltva jöttek a csoportvezetők és az egyszerű munkások is, akiknek vallomása döntő lehetett volna perben. Én tudván, hogy teljesen tiszta ügyet képviselek, az emberek lelkiismeretére bíztam magam.

Ilyen előzmények után érkezett el a tárgyalás első napja. Kollégám szívesen tett eleget az igazgató utasításának, s az igényléstől függően, megfelelő mennyiségű járművet biztosított nem csak a telepen, a környéken lakó munkásaink részére is!

Május elsején nem volt jobban felbolydulva a város, mint azokban a napokban. Reggel, még nyolc óra előtt futottak be a Zetorok, teherautók és számos lovaskocsi megpakolva ünneplőbe öltözött munkásokkal. Én kértem, hogy lehetőleg tartózkodjon mindenki az italtól, de hát a nehéz fizikai munkát végző embernek egy-két féldeci meg sem kottyan. Ebből adódhatott, hogy bár valamennyien józanok, ugyanakkor jókedvűek is voltak. Hangos nótaszóval vonultak a kocsik a bíróság épülete elé, amely, de még az utca is, már érkezésünk előtt telítve volt a városban lakó munkásainkkal.

Bár a bíróság és járási-városi kapitányság épülete egymás mellett van, semmi olyan intézkedés nem történt, ami akadályt jelentett volna számunkra. A rendőrök ugyan jelen voltak itt is, ott is, de még csak a hangoskodókat sem csitították. Passzív magatartásukat akkor én annak tulajdonítottam, hogy néhány magas rangú tiszttel közeli barátságban voltam, de sokan ismertek a legénység soraiból is. De hogy valójában miért tették lábhoz a fegyvert? Az tény volt, hogy a párt akkori vezetői nem csak az egyszerű nép, az egyéb hatóságok részéről is közutálatnak örvendtek..., hisz ha tőlük függött volna? A szovjet katonaság jelenléte azonban, amelynek vezetői akkor még csak annyit tudtak magyarul hogy: kommunyiszt? Nyet kommunyiszt?, a zöldből pirossá vedlett elvtársak esélyeit növelte. Mivel rendbontás nem történt, a munkások által választott bizalmiak egyetlen intése elegendő volt ahhoz, hogy a lehangosabakat is némává varázsolják, ha akartak volna provokálni, akkor sem sikerülhetett volna.

A bírósági tanács elnöke számítva a nagy számú érdeklődőre is, a nagy tanácstermet jelölte ki a rendezvény helyéül. Azért nevezem rendezvénynek, mert az egész per inkább komikus

bohózat volt!, hogy a végén tragédiába torkollott, az már a pertől idegen kezek műve volt, de kezdjük csak a legelején:

A terem egyik felében a hallgatóság, másik felében, dobogón a bíróság, míg középen kétoldalt a vád és a védelem padsora. Mivel a felperes én voltam, egyik oldalon én helyezkedtem el ügyvéddel, a másik oldalon a gazdaság jogásza, fiatal, rámenős, akkoriban helyezték oda, mellette a párttitkár és rajtuk kívül még egy személy foglalt helyet. Ügyvédem felvilágosított arról, hogy hasonló esetekben az ügyész jelenléte kötelező, netán ha mégis valaki a fennálló rendszer ellen merészelne fellépni, azon melegebe nyakon csíphessék. Az a tény, hogy a párttitkár is az alperes mellett ült, meggyőzött arról, hogy valóban visszalépett. Tehát kollégám értesülése helytálló volt. Mivel én sem kívántam semmit hozzátenni beadványomhoz, a hivatalos szósz után azonnal elkezdődött a tanúk kihallgatása. Elsőnek a brigádvezetőt szólították. Akkor is taknyos volt, mint mindig, szemeit a padlóra szegezte, s mondta a betanult szöveget... -

- Ne hadarjon kérem - utasította a tanács elnöke - és csak arra a kérdésre feleljen: mikor, hol, kinek a jelenlétében szólította fel magát agronómusa, hogy égessék el pártkönyveiket?!

- Tavaly október 24 vagy 25, pontosan nem emlékszem a napra. A prэшáz irodájában történt. Sokan voltak jelen, de rossz volt a világítás és én egészen pontosan csak a mellettem álló Buckó elvtársra emlékszem. Neki mindent hallania kellett!

- Szólítsák be kérem Buckó István tanút! - az elnök ízekre szedte a vádat. Boriska ott ült a hallgatóság első padsorában, s amikor férje beódalgott és feléje tekintett, csinos, szép arcán, melynek természetes színe volt a pír, az izmok pattanásig feszültek... -

Miután az elnök figyelmeztette a hamis tanúzás következményeire, Buckó lassan és világosan beszélni kezdett:

- Október 25-én este történt. Petróleum lámpa világánál hallgattuk a rádió híreit, midőn agronómusunk hazaérkezvén a munkástoborzásról, bejött az irodába és kérte, hogy számoljunk be a nap eseményeiről...

- Hallotta-e Ön, hogy agronómusa arra szólította fel az itt jelenlévő brigádvezetőt, hogy - az Ő szavaival élve: tegyük ünnepélyessé a napot, égessük el a pártkönyveket!?

- Hallottam, kérem, de nem így!

- Mit hallott, kérem?

- A brigádvezető megkérdezte az agronómust, hogy mit csináljon a pártkönyvével?! Az agronómus pedig azt válaszolta: ha nem fél, akkor tűzze a mellére, ha pedig fél, akkor jól rejtse el, nehogy meggyalázzák!

A párttitkár felugrott:

- Mért nem ezeket mondta a pártirodában?

- Én ott is ugyanezt mondtam, de Önök megfenyegettek: ha nem állítom azt, amit az elvtársnő, kirúgnak a pártból is, a munkahelyemről is, meg a lakásból is!

- De Ön alá is írta azt a bizonyos jegyzőkönyvet - az elnök felemelte az előtte fekvő papírlapot -, íme! Miért írta alá, ha nem fedte a valóságot?

- Azért, mert féltettem családomat és azt mondták, hogy a párt iránti hűség erre kötelez!

- Ki mondta ezt Önnek?

- A párttitkár elvtárs!

- Hazugság! - üvöltötte a titkár -, hazugság, szemenszedett hazugság!
- Kérem kell, hogy a helyhez méltóan viselkedjen - fordult feléje az elnök -, itt csak az beszélhet, akit a bíróság kérdez! - majd Buckóhoz: - Mondja kérem, hány gyermeke van Önnek?
- Egy!
- Tehát egy! Úgy tudom, hogy az agronómusnak kettő, azokra nem gondolt, mikor aláírta a nyilatkozatot?
- Azt sem tudtam kérem, hogy mit írok alá, annyira ideges voltam! Azt sem néztem, vannak-e betűk a papíron!
- Figyelmeztetem, hogy vallomását esküvel kell bizonyítania!
- Százszor is megesküszöm, hogy az általam imént elmondottak szerint történt! Nem mond igazat a brigádvezetőnő!
- Köszönöm - mondta az elnök -, akkor magával végeztünk is! Foglaljon helyet! Azaz még valamit: tud-e Buckó tanú arról, hogy az agronómus Eisenhower amerikai elnököt kérte fel, ez évben született kislányának keresztapaságára?
- Most, Öntől hallottam először!
- Tehát nem tud!
- Nem kérem!
- Értem! Akkor Önnel végeztünk! Helyet foglalhat! Kérem Csáki László brigádvezetőt! - a megnevezett bejött, körülnézett, aztán mint a nő, a padlóra. - Figyelmeztetem - folytatta a bíró stb., stb., - maga azt vallotta ebben a jegyzőkönyvben - kezébe vette a papírlapot -, hogy az agronómus volt az összekötő az egyetem és a gazdaság között az ellenforradalom idején. Miben nyilvánult ez meg, kérem?
- Október 25-én éppen a prэшház irodájában tartózkodtam, mikor bejött oda egy fiatalember. Úgy mutatkozott be, hogy a soproni erdészeti egyetem hallgatója és az agronómust keresi, ugyanis hozzá irányították azzal a feladattal, hogy az ő segítségével szervezze meg az ellenállást.
- Találkozott az egyetemista az agronómusmal?
- Hogy aznap találkozott-e azt nem tudom, mert az agronómus munkásokat toborzott a városban -, de ezek a munkások lehettek ellenforradalmárok is!
- Akkor maga szerint ellenforradalmárok szüretelték le a szőlőt?! De haladjunk tovább: mit csinált az egyetemista, amíg az agronómusra várt?
- Beszélt és ivott!
- Miről beszélt, kérem? Vissza tudna emlékezni?
- Igen! A hazaszeretetről beszélt, aztán Petőfiről, Tánacsicsról, a 48-as hősookról és elszavalta a Talpra magyar-t is!
- Tudja maga, hogy ki volt Petőfi Sándor?
- Igen! A forradalom költője!
- És Tánacsics Mihály?
- Hallottam a nevét, de nem ismerem!

- Nem is ismerheti, mert száz évvel ezelőtt élt! De hallotta-e már máskor is a Talpra magyart, milyen célzatú vers?
- Felforgató!
- És ki írta?
- Már mondtam kérem, hogy Petőfi!
- De ha Petőfi írta azt, a maga szerint felforgató verset, akkor ő nem is forradalmár, hanem ellenforradalmár, mint az az egyetemista és maga szerint az agronómusa is!
- Petőfit nem lehet ezekkel összehasonlítani, kérem!
- Nagyon igazat mondtam kérem, de ha a Talpra magyar szerzője forradalmár, akkor az az egyetemista is forradalmár volt az agronómusával együtt, bár az ő helyzetét még nem tisztáztuk!
- Az az egyetemista áruló volt! Elhagyta hazáját!
- De az agronómus itt maradt és maga nem is tagadta, hogy neki köszönheti az életét, mert ha vele történetesen akkor nem találkozik, magát felhúzzák! Így volt?
- Így! De amíg engem mentett, két katonát velem szöktetett át nyugatra!
- Miért vitte át Őket? Nem ismerték a határt, a város felé is fordulhatott volna velük!
- Két géppisztolyos nyomta az oldalamat!
- Arra nem gondolt kérem, hogy azok a géppisztolyosok előtte az agronómusa oldalát nyomták?
- Nem, mert barátságosan váltak el egymástól!
- És mit gondol -, ha nem viselkedik velük barátságosan az agronómus, engedték volna, hogy leszálljon a kocsiról a maga védelmére? Továbbá, hogy maga ülhessen a helyére? Végeredményben ez a fordulat mentette meg magát az atrocitástól, de haladjunk tovább! Magának akkor felajánlotta lakását is az agronómus, igaz?
- Igaz! De tehette ezt számításból is, arra az esetre, ha az ellenforradalom elbukik!
- Tehát maga meg van győződve arról, hogy agronómusa ellenforradalmár volt?
- Nem vagyok meggyőződve, de a párt szava előttem szent, s ha a párt szerint az volt, akkor az volt, nincs jogom kételkedni benne!
- Itt nem a párt, csak egyes párttagok állnak szemben egy párton kívülivel, köztük Maga is! Az az ember, akiről maguk azt állítják, hogy ellenforradalmár volt, mások szerint hős volt, mert helyállt a munka mezején. Eddig semmi bizonyíték nincs arra vonatkozólag, hogy elvetemült ellenforradalmár lett volna. De haladjunk tovább: meddig tartózkodott maga aznap a préház irodájában?
- Délig!
- El tudná mondani, milyen hangulat uralkodott ott? Bántotta, sértette magát, esetleg más párttagot valaki, vagy valakik, ott tartózkodásuk ideje alatt?
- Nem kérem!
- Akkor miért ment haza, hisz a munkaidő még nem járt le?!
- Senki nem dolgozott aznap!

- Így volt, Buckó elvtárs? Úgy tudom még maga is párttag!
 - Még igen! De nem így volt, mert mi kocsisok és a munkásotthonban lakók lehordtuk a kádakból a már előző napokban leszüretelt szőlőt!
 - De maga is találkozott az egyetemistával?!
 - Igen! Egyik forduló után bementem az irodába a leszállított cefre könyvelése végett. Akkor láttam a fiatalembert a padlón elnyúlva, olyan ittas volt, hogy már beszélni sem tudott!
 - Több fordulót is tett aznap?
 - Igen!
 - És mindig bement az irodába?
 - Igen kérem! Akkor is bent tartózkodtam, mikor a halottat leemelték a kádról!
 - Hogy tudott az az ember bemenni a présházba, ha senki nem dolgozott, továbbá: a cefrét csúszdákon eresztették a kádakba?
 - Nem így volt kérem! A présházban rendes munka folyt, a prések üzemeltek, az agronómus által megbízott brigádvezető-helyettes irányításával. Amikor Ő könyvelt, becsúszhatott bárki, hogy megmerítse kannáját. Ezt tette a Mohai bácsi is, szerencsétlenségért!
 - Tehát aznap történt a tragédia is!?
 - Igen kérem!
 - És mit szólt a halotthon az egyetemista?
 - Semmit kérem, hisz beszélni sem tudott volna, olyan részeg volt! Mikor agronómus elvtárs hazaérkezett úgy rendelkezett, hogy fektessük a halott mellé és vigyük be a városba, majd útközben felrázódik!
 - Tehát Maga szerint az egyetemista és az agronómusa egy szót sem váltottak egymással?
 - Nem csak szerintem -, ahányan aznap a présháznál megfordultunk valamennyien ezt vallhatjuk! Aki mást mond, az hazudik!
 - Nos Csáki elvtárs, még mindig fenntartja vallomását? - az elnöklő bíró szavaiból kiérződött a csömör.
 - Fenntartom és állítom, hogy a nyugatra szökött egyetemisták és az agronómus között kapcsolat állt fenn, különben nem őt kereste volna, mielőtt lerészegedett!
 - Tudná állítását mással is igazolni?
 - Nem! De nem elégséges bizonyíték ez?!
 - Sajnos nem! Üljön le Maga is, kérem! Jöhet a következő tanú - Hosszú Laci lépett be, átnézett a fejem felett, majd a másik oldalon ülő párttitkár felé sandított, mintha erőt akarna meríteni belőle.
- Ismét elhangzott a figyelmeztetés a hamis tanúzással járó büntető szankciókra, azután:
- Mikor is történt az a petróleum história? - kérdezte tőle a bíró.
 - Pontosan nem tudnám megmondani, azokban a napokban!
 - Ez nem válasz, kérem, gondolkodjon!

- Nincs mint gondolkodnom, éjszaka szolgálatban voltam, ő jött, hogy elfogyott a petrójuk, tudom hogy felesége állapotos, minden pillanatban szüksége lehet világitásra, legyen szíves töltsen meg a kannáját, hát megtöltöttem. Mikor megkérdezték tudok-e ellene felhozni valamit, ezt az esetet mondtam el. A párttitkár azt mondta: vétett a társadalmi tulajdon ellen, jegyzőkönyvbe veszik, írjam alá!

- Aláírta kérem?

- Igen! Láthatja, ott van maga előtt!

- Attól még más is aláírhatta az Ön nevét!

- Én írtam alá!

- Rendben van kérem, most még csak arra feleljen: ha történetesen Maga lett volna hasonló helyzetben, az agronómus pedig a Maga helyén, mit gondol, megtöltötte volna a kannáját?

- Ahogy én ismerem, minden bizonytal!

- Akar még valamit előadni?

- Nem!

- Üljön le Maga is a többiek mellé, vagy inkább tartsunk szünetet, mielőtt elkezdenénk felperes tanúinak a kihallgatását... -?

A tekintetek részegezödtek, valószínűleg kiolvasta a szemekből, hogy inkább utóbbit választanák. Összefogta az előtte fekvő paksamétát és kifelé indult, vagy az oldalajtó felé... -

Kitódultunk a folyosóra. A párttitkár, aki előbb ért ki, Buckó gallérját rángatta, míg Marika Stefi nyakát szorongatta. Buckót felesége szabadította ki szorongatott helyzetéből -, megmarkolta a titkár nyakánál a zakót, és olyat lódított rajta, hogy ha nem állták volna el a lépcsőt, fenéken csúszott volna le a fölszintig. Stefit én vettem ki Marika karmaiból, de csak segítséggel, mert a lány nálam is erősebbnek bizonyult... -

- Megteszed? - Marika hangja szinte nem is emberi volt, habzott a szája, a szemei vérben forogtak.

- Nem! Esküszöm, hogy nem - ordított a másik.

- Megdöglesz rohadt kurva, ha addig élek is!

A hangzavarnak csengő vetett véget, kiszólt az altiszt, hogy akiket már kihallgattak, foglaljanak helyet bent, a többi tanú pedig lehetőleg csendben várja meg, míg rá kerül a sor.

Elkezdődött a tárgyalás hosszabbik szakasza. Az állítás bizonyítatlan maradt, lássuk a tagadást! Először Tóni bácsit szólították, aki majdnem mindig és mindenütt mellettem volt:

- Mióta ismeri tanú a felperest? - volt az első kérdés.

- Hat éve!

- Mindig együtt dolgoztak a megnevezett időben?

- Igen!

- Hallott-e olyan megnyilatkozást felperes részéről, amely sértette volna a fennálló rendszert, vagy annak vezetőit?

- Soha! Azt azonban tapasztaltam, hogy a felsőbb szervek részéről bárhonnét jöttek is, előbb Őt keresték!

- Mit gondol, miért?
- Mit gondolhatnék? Többükkel tegező viszonyban volt, régi barátság kötötte őket, még a 45 utáni ifjúsági mozgalmak idejéből!
- Honnan tudja Maga mindezt olyan pontosan?
- Honnan tudnám? Hallottam, midőn beszélgettek előttem!
- Mit tud 56 október 23. és az utána következő napok eseményeiről? Hogyan viselkedett azokban a napokban az agronómusuk?
- Dolgozott, mint én is, meg a többiek is! Nálunk nem szüntettük be a munkát, nem volt sztrájk, különben elrothadt volna a szőlő!
- Tapasztalt-e részéről ellenforradalmi szervezkedést?
- De bíró Úr! Lett volna-e ideje és kit szervezett volna... Mondhatom nyugodtan egész nap velünk volt, kivétel 25-én, amikor Ő is, én is munkásokat toboroztunk, s hogy sikerrel-e? azt bizonyítja az elvégzett munka!
- Mit tud a tagsági könyv égetéséről?
- Nevetséges kérem! Ott álltam mellette, mikor Stefi megkérdezte Tőle, hogy mit csináljon a pártkönyvével.
- És mit válaszolt?
- Azt kérem, hogy ha bátor, tűzze a mellére, ha fél, akkor rejtse el!
- Hallotta ezt magán kívül más is?
- Valamennyien, akik körülálltuk Őket!
- Mondjon legalább egyet!
- Kettőt is: Czeglédi Lajos, Marika, a másik brigádvezetőnő! Soroljam?
- Nem szükséges, itt vannak előttem a nevek! - Tud-e az agronómus és az egyetem kapcsolatáról?
- Ugyan kérem, nem volt neki ideje a munkája mellett mással is foglalkozni. Előfordult, hogy családját is elhanyagolta miatta!
- És az az egyetemista mit keresett október 25-én maguknál?
- Ezt inkább tőle kérdezné meg, bíró úr, mert én csak teherpoggyászként láttam. Segítettem feltenni a halott Mohai mellé!
- Hát a petróleumról tudna-e mondani valamit?
- Igen bíró úr! Még pedig azt, hogy aki ilyesmivel hozakodik elő a bíróságon, az nem lehet normális ember!
- Üljön le kérem! Majd szólítom, ha szükséges lesz -.
- Nem úgy van az, bíró úr! Azt mért nem kérdi, hogy mentette meg az itt jelenlévő párttitkárt a lincseléstől 24-én délután? Pedig ha akkor az agronómus nem lép közbe, az elvtárs már a föld alól szagolta volna tavasszal az ibolyát! Aki lincselésre szólított fel bennünket, disszidált, de mi, akik az agronómusunk mellé álltunk, itt vagyunk majdnem valamennyien!
- El tudná-e mondani, mit mondott akkor a titkár elvtárs és miért volt a felzúdulás?

- Nem volt ott felzúdulás kérem, csak az az egy ember lázongott, az is az elvtársak közül való volt, úgy értem párttag!

- És hol van most az az ember?

- A jó Isten tudja! Disszidált! Talán ha nem teszi titkár elvtárs azt a kijelentést, Ő is nyugton marad!

- Mi volt tehát az a kijelentés? El tudná mondani?

- Még álmomban is, bíró úr! Azt mondta: hazudtunk nappal, hazudtunk éjjel, hazudtunk unos-untalan! Vagyis mindig!

- Rágalom! - ugrott fel a titkár.

- Ez nem vitaforum kérem! - koppantott az asztalra az elnök -, arról hallott-e tanú, hogy felperes az amerikai elnököt kérte fel keresztapának?

- Igen kérem, most a bíró úr szájából!

- Elég! Kérem üljön le! Következő tanú Czenki Lajos!

És jöttek sorban: Vitnyédi Lajos, Schneider Luca..., nem tudom aznap hányadik tanúig jutottunk el, nem számoltam, de szinte valamennyien Tóni bácsi szavait ismételték. Másnap 52. tanúként Füredi Zoltán, a néphadsereg volt tisztje következett. A párttitkár nem készült fel arra, hogy ő is tanúként fog jelentkezni, a vállalati jogász pedig nem ismerte és átsiklott a neve felett, ezért váratlanul érték Őket Zoli szavai... -

A már sablonos kérdések után a bíró ezeket a szavakat intézte a tanúhoz:

- Jól figyeljen kérem! Azért fordulok Önhöz ezzel a kérdéssel, mert úgy gondolom a múltja miatt, a párt és a hatóság is elvárhatja, hogy őszinte és kimerítő választ adjon: Tehát - Ön szerint a munkások zöme és a vállalat vezetősége is meg volt elégedve felperes tevékenységével!, akkor mi indíthatta azt a néhány tanút arra, hogy olyan vádakkal illessék Őt, amelyeket önmagukon kívül senkivel nem tudtak bizonyítani?

- Tisztelt bíróság - kezdte Zoli -, ez a per csak felperes részéről tiszta és megalapozott! Ő, a becsületén esett sérelemre keres jogorvoslatot. Aljas indokkal olyan vádakkal illetik Őt, amelyeknek épp az ellenkezője igaz! Azok a személyek, akik itt a párt iránti hűségre hivatkoztak, amikor hamis és hazug rágalmakat szöttek ennek az embernek az eltávolítására, figyelmen kívül hagyták azt a tényt - mert bármit vesznek is itt jegyzőkönyvbe, az akkor is tény marad -, hogy ez az ember az egész nemzet iránti hűségről tett tanúbizonyságot, a zűrzavaros időkben tanúsított magatartásával! Amikor az elvtársak nagy része, félve a népben felgyülemlett bosszúvágytól, kriptákban, pincékben és egyéb helyeken bujkált, Ő több esetben élete kockáztatásával mentette a nép vagyonát. Én a tavaly októberi események elejétől a végéig figyelemmel kísértem az Ő ténykedését és csak azt mondhatom: szégyelljük magukat azok is akik a pártot, azok is, akik a gazdaságot képviselik, mert egy olyan ember felett törnek pálcát, aki emberszeretetből, mindent egybevetve: becsületből jelesre vizsgázott a legnehezebb időkben!

Helyeslő moraj zúgott a teremben. A párttitkár és a jogász is mozgolódott a helyén. A tanács elnöke, hogy elejét vegye az esetleges szóváltásoknak, rendezavarásnak, szünetet rendelt el.

Kint a folyosón a titkár a haját tépte:

- Minek kellett ez a cirkusz? Saját magunkat járattuk le! Nem hagyhatjuk ennyiben! - A jogásznak sem volt több mondanivalója:

- Nem én kezdeményeztem!

A titkár elrohant, hogy keressen egy szabad telefont, mikor pedig visszajött, összedugta fejét a jogással, s a szünetet jelző csengetésre, már mint akik biztosak a győzelmükben igyekeztek a terembe.

Mikor a hallgatósággal együtt, az oldalajtón visszatérő bírói tanács is elfoglalta helyét, a gazdaság jogásza szót kért, s a bíró nyilván megadta ... -

- Tisztel bíróság! - kezdte mondandóját -, ha hazug és hamis is lenne az összes vád, melyekkel eddig felperest illeték, az amit én most tisztelettel bejelenteni tartozom, nem hamis és nem is hazug: Tagadja-e felperes, hogy benső barátság fűzte Hazárdi Gergelyhez, aki mint a 48-as laktanya tisztje 56 október 25-én irányította a szovjet emlékmű lerombolását? - Felálltam:

- Nem tagadom! Tetteiért azonban én nem felelhetek! Egyúttal bejelentését megtoldhatom azzal, hogy nem csak hozzá, feleségéhez, gyermekeihez, egész családjához évtizedes barátság kötött! - A jogász meghajolt:

- Köszönöm - mondotta -, nem kívánom, hogy bővebben nyilatkozzon! - Még le sem ültünk, a mellékajton bedugta fejét az altiszt és telefonon hívta a tanács elnökét... -

- Pillanatnyi türelmet kérek - mondta a bíró felénk fordulva, majd kilépett és becsukta maga mögött az ajtót.

Tényleg csak néhány pillanatig volt távol, s mikor visszajött a terembe, egy másik ember benyomását keltette:

- Elbuktunk! - hajolt felém az ügyvédem -, a bíró pedig le sem ült, azonnal mondókájába kezdett:

- Tekintve, hogy további bizonyítást a bíróság szükségtelennek tart, ítélethozatalra visszavonul, addig pedig szünetet rendelék el!

Kimentünk! Tóni bácsi mellém lépett:

- Agronómus elvtárs! Hajítsuk le őket az emeletről aztán vissza se nézzünk: irány Ausztria! Itt nincs kivel egyezkedni, az igazság Istennője is disszidált!

- Drága Tóni bátyám - mondtam - és a család? Nem szabad elveszítenünk a fejünket! Ha egyedül lennénk, akkor igen!, de nekünk sok mindenre és sokakra kell gondolnunk! - Időközben előkerült az ügyvédem, aki a kivonulás után eltűnt egy ajtó mögött:

- Sajnos - mondotta - beleköptek a tálba! A nagyobb adut a végére hagyták. Arról persze nem tehet, hogy barátja vezette a köztisztasági vállalat akcióját az emlékmű eltakarításánál, de ez a tény nekik éppen elegendő ahhoz, hogy ellenfelei elérjék céljukat.

Épphogy befejezte a mondatot megszólalt a csengő és bevonultunk a terembe. A bírói tanács is bejött, de le sem ülték, az elnök felolvasta az ítéletet:

- A magyar népköztársaság nevében -, a bíróság megerősíti a gazdaság elbocsátó határozatát, mert beigazolódott ugyan, hogy felperes aktív munkát fejtett ki az ellenforradalom alatt a termelés érdekében, az is, hogy egyeseket menteni próbált, de elképzelhető, hogy aktív szereplése csupán látszat volt, ellenforradalmi cselekményeinek kendőzésére.

A bíróság arra alapozta döntését, hogy felperes belső baráti köre, mielőtt nyugatra távozott volna, ellenforradalmi cselekményeket követett el, stb., stb., - akkora volt a zúgás, hogy a bíró szavait hallani sem lehetett, csak a végén annyit, hogy az ítéletről a felek nyolc napon belül kézhez kapják a végzést, ezt követően a bíróság kivonult a teremből, s nyomban utána a

párttitkár is a sleppjével. Mi néhány percig még maradtunk. Az indoklásból kitűnt, hogy nem a bíró és ülnökök fogalmazták, hanem telefonon érkezett a párttitkár segélykiáltására. Később, mert lassan-lassan hatósági beavatkozás nélkül is kiürült az épület, az utcán ügyvédem elmondta, hogy a járási párttitkár utasította a bírót telefonon keresztül és majdnem szóról szóra ő diktálta az ítéletet is. Szerencsémre, nem ismerik felsőbb kapcsolataimat, különben vádemelés céljából áttennék ügyemet az ügyészségre!

- Érthetetlen - mondtam rövid gondolkodás után -!

- Kedves barátom - az ügyvéd vállamra tette kezét -, magának csak egy bűne van!

- És pedig?

- Nem tud becstelen lenni, pedig ma arra van szükség!

- Érdekes - mondtam -, majdnem ugyanígy fejezte ki magát egyik budapesti ismerősöm, aki komoly tisztséget tölt be a pártban...! De - bocsánat megengedi az ügyvéd úr, hogy itt melegében rendezzem tartozásomat? Szeretnék a kocsival hazamenni - Tóni bácsi és Czenki Lajos egy kocsival követtek bennünket -!

- Ne fizessen nekem semmit, barátom! Ami az ügyvédi munkaközösségnek jár, már kifizette, ami pedig engem illetne, meg kell elégednie azzal, hogy fejet hajtok maga előtt! Isten áldja barátom! Sajnálom, hogy így végződött! - megrázta kezem és majdnem futva távozott... -

Felültem a kocsira Tóni bácsi mellé, a volt nyomozó hajtotta a lovakat, felesége ült mellette, el voltak szontyolodva mind a négyen:

- Mi van magukkal - próbáltam vidámnak mutatkozni -, úgy néznek rám, mintha karót nyeltek volna...!

- Nem nyeltük le, de behúztak bennünket - válaszolt Tóni bácsi szomorúan -, ha már az embert barátja cselekedeteiért is felelősségre vonhatják? Mondtam én Magának agronómus elvtárs, hogy a kancatejjel együtt jár a kanca természete is! A különbség csak annyi, hogy amit egyik nyersen kimond, azt a másik körülírja! Én mondom, hogy ezek az utóbbiak veszedelmesebbek elődeiknél, mert ravaszabbak. Becserkészik az embert, aztán egészben lenyelik, mint a kígyó, az áldozatát! Ezt tették Magával is!

- Most ne azon tűnődjünk - szólt közbe Boriska -, hogy mit tettek, azon törjük a fejünket, hogy mit tehetünk mi?!

- Aranyos Boriska - mondtam -, tudja mit mondott nekem az ügyvédem imént? Az a bűnöm, hogy nem tudok becstelen lenni, pedig ma arra van szükség!

- Hát ha arra van szükség, akkor azok leszünk - válaszolt az asszony és egy huncut mosolyt küldött felém -!

- Csak lassan a testtel, feleség - toldotta meg a férj -, kígyóbüvölőnek kell lenned, hogy ezeknek az eszén túljárj! Én mindenesetre megtettem a magamét, igazam van, agronómus elvtárs?

- Többet is tett, mint kellett volna és én hálásan köszönöm! Sajnos mi egyazon bűnben szenvedünk, s ugyanaz lesz osztályrészünk is!

- Nem eszik olyan forrón, mint főzik a kását - Boriska bátorítani akarta a társaságot -, eljön még a párttitkárok alkonya is!

- Azt tudjuk, hogy eljön - tette hozzá Tóni bácsi -, de mikor? Nekünk már nincs időnk kivárni azt, minket azonban jelen esetben mellőzni lehet, mert munkáskézre, ha itt nem, másutt szükség lesz, csak magáért aggódunk, agronómus elvtárs!

- Hagyja már azt az elvtársazást - szólt közbe ismét ingerülten Boriska -, elvtársa ezeknek, az anyjuk pi-, bocsánat a kifejezésért, de hirtelen nem tudok megfelelőbb jelzót mondani! Ezentúl szólítsuk egymást saját nevünkön, vagy beosztás szerint: pl. Kocsis úr, agronómus úr, bácsi, néni, asszonyom, hölgyem -, mondjanak amit akarnak, csak azt ne, hogy elvtárs, vagy elvtársnő, mert ha van még az országban olyan ember, aki nem tanult a tavalyi számadásból, az megérdemli, hogy a feje tetején táncoljanak ezek a paprikajancsik!

- De Boriska - férje oldalba bökte az asszonyt -, Te még az akasztófára juttatsz engem!

- Na és! Hallhattad azt a majmot...! Azt nem tudja, hogy ki volt Táncsics Mihály, bizonyára az aradi vértanúkról sem sokat tud, de a párthűség...!, az igen! Ha tudná a nyomorult, mennyire leszárja őt a párt, mihelyt feleslegessé válik, vagy teherré! Én büszke lennék, ha férjem a szabad magyar hazáért, az ezeréves Magyarországért halna vértanúhalált, de nem ezért a hordáért!

- Kedves Boriska - szóltam közbe -, itt nincs szükség arra, hogy bárki is vértanú legyen. A bumerággal csínján kell bánni! Azért, ami itt történt, kizárólag magamat okolhatom, és magamnak is kell viselnem minden ódiutumot! Ha elmennék, akármilyen nagy kurva legyen is anyósom, bizonyára felkarolná unokáit és nem kellene osztozniuk sorsomban, de..., és megint csak de -, mi történe ha mindnyájan elmennénk! Nem olyan sok ez a tíz és félmillió magyar, hogy ne tudna szétszéledni a nagyvilágban. Ha ezt tennék, röhögve özönlenék el szép hazánkat és még csak nem is haragudnának ránk! Lehet, hogy volt is bizonyos szándék ezirányban tavaly őszön. Mi azonban Petőfi, Táncsics, Kossuth, az Aradi Vértanúk, a Rákócziak, Zrínyiek, Frangepánok, a Hunyadiak, az Árpádhiak és a sok-sok névtelen hős ivadékai vagyunk, azoknak a leszármazottai, akik vérrrel írták be történelmünket a népek könyvébe, és a mi életünk sem drágább az övékéénél! Ha azonban mégis mennünk kell, mert az értelmetlen halál éppolyan szégyen, mint az értelmetlen élet, olyan nyomokat kell hátrahagynunk, hogy a majdan visszatérő utódaink ráismerjenek a bölcsőre!

Kanyarodjunk azonban vissza a jelenbe: következő lépésük bizonyára a lakás felmondása lesz! Ez nemcsak rám vonatkozik, hanem magukra is, Boriska!, mert ahhoz nem fér kétség, hogy elveszítették kegyeiket, és ahogy én most magukat megismertem, nem is tartanak rá igényt. Meg kell tehát előzzük Őket: maradunk, ameddig csak tehetjük, de közben úgy intézzük dolgainkat, hogy ne kelljen az általuk felajánlott szükségglakást elfogadni, de az utcára se kerüljünk!

Maguknak, Tóni bátyám, nem kell semmitől tartaniuk! A munkásszállót nem fogják felmondani, és ha tudom, meggyőzőm fiatal kollégámat, hogy legalább addig maradjon, amíg mi itt leszünk! Az Ő segítsége legalább családunk biztonságát szavatolja, amíg mi megfelelő állást és természetesen lakást nem találunk.

Hazaérve Izabella már jött elénk, karján Judith, másik kezében KisJózsi kezecskéje, Ő pedig Buckóék kisfiának kezét szorongatta. Mind a négyen sírtak, még a kislány színtelen, semmitmondó szemeiből is potyogtak a könnyek. Arra gondoltam: talán benső énje érzi, tudja is, hogy mi történik körülötte, csak kifejezőkészsége bénult meg... -

A Zetorok előbb érkeztek meg, mint mi, így a hír előbb eljutott hozzájuk. Izabella, aki még maga is gyerek volt bizonyos értelemben, hisz a nemi érettség nem jár együtt tudatunk fejlődésével, fájdalmában elsírta magát és követték őt a gondjaira bízott porontyok.

- No -, csillapodjatok kicsikéim, hiszen itt vagyunk, nem történt semmi bajunk!

Boriska egyiket a másik után ölelte magához, még Izabellát is! Buckó és Tóni bácsiék lehajtottak a gazdasági udvarba, hogy kifogjanak, mi pedig bementünk előbb hozzánk, mert egy házzal előrébb laktunk. Csodáltnom kellett azt az asszonyt, aki maga is alig húsz évesen olyan érett, megfontolt volt!

- Ne félj, Kicsikém - mondtam bent Izabellának -, majd én segítek Neked. - De ekkorra már magához tért a lány is - ráhajtotta fejét keblemre és felnézve rám:

- Már nem félek - mondta -, inkább csak szégyellem magam, amiért úgy ellágyultam, de azok a bolondok úgy megriasztottak... - Bement a fürdőszobába, lemosta arcát és mosolyogva tért vissza:

- Büszke lehet a férjére, Boriska - mondta -, azt beszélik, hogy Ő aztán kitett magáért, megmondta nekik...! De hogy Maga -, Maga meg úgy megrázta azt a bohócot, mint Krisztus a vargát - az pedig már egészen csodálatos! - Boriska átkarolta Izabellát:

- Láttad volna kicsikém -! Úgy lecsusszan az emeletről, ha nem állnak az útjába, hogy na...! Így van...? Mondja már, hogy nevezhetem!

- Természetesen a keresztnevemen, drága! Engem tisztel meg veled! Hívjon ezentúl csak Jóskának, már nem vagyok agronómus, urak pedig egyelőre az elvtársak lettek!

- Akkor mi is tegezzük egymást, kicsikém! - megcsókolta a lányt, majd: - Magának is adhatok egy puszit?

- Hálás lennék érte! - Boriska persze nem várt engedélyre, lehúzta fejem és két oldalról nagyon cuppantott arcomra. - Ha a szükség úgy hozná, kedves - Boriskához -, amink van, vagy lesz, boldogan megosztjuk magukkal, persze csak a jóra gondolok, mert a rosszat igyekezni fogunk magunk elviselni!

- Ne mondjon ilyet Jóska! Ha jóban, akkor rosszban is osztozni akarunk!

- Tudom Boriska, hogy Maga erős, talpára esett asszonyka, de vajon elég erős marad-e férje? Ma még van kenyérünk, de ha kimerülnek a tartalékok...? Az éhes ember sok mindenre képes!

- Maga, Jóska, akkor sem lenne képes arra, hogy elárulja barátját, de én sem! A férjemet pedig bízza rám! Majd meglátja, még arra is jut időm, hogy segítsek a kis asszonykának, természetesen csak abban az esetben, ha nincs ellenükre!?

- Mire gondol, drága Boriska?!, ugye, aranyom, mi nagyon hálásak vagyunk az eddigi segítségéért is! Egyáltalán megköszöntük?

- Én igen! Megköszöntem - vágott elém Izabella és mivel rám nézett, csak én vehettem észre azt a különös fényt a szemeiben, mely féltékenységről árulkodott, bár ok nélkül, mert bármily csinos volt is Boriska, nem versenyezhetett vele és nekem akkor kisebb gondom is nagyobb volt, semmint szerelmi kalandokra gondolhattam volna... -

A kislány Boriska karján volt, melléje léptem és átvettem tőle:

- Majd én dajkálom, kedves, Maguk meg, ha kérhetem, készítsenek harapnivalót, mire jön a férje, meg Tóni bácsiékat is meghívtam!

KisJózsi és a kis Buckó gyerek, látva, hogy minden rendben, elsomfordáltak, én pedig átmentem a másik szobába... -

Amint ott csókolgatva, becézve a kislányt kitekintettem az ablakon - a prэшázra nyílt - 180 fokos szögben áttekinthettem az egész vidéket, amelynek minden fáját, minden bokrát

ismertem, sőt a nádasba vágott fertői csatorna-hálózatot, a vadcsapásokat, a vízen himbálódzó fehér vitorlákat, távcső segítségével a Fertő-tó túlsó partján ugyancsak szőlővel beültetett lankás dombok között megbúvó osztrák falucskát is, gondolataim egy bizarr fordulattal Teherán, Jalta és Potsdam köré csoportosultak:

Milyen sátáni megfontolás vezette a „három nagy”-ot, amikor meghúzták a háború utánra vonatkozó határvonalakat, mert bár egyelőre véget vetettek a tömegmészárlásnak, egyúttal elvetették a gyűlölet magvát is, amely hosszú időre megosztja az emberiséget, esetleg végső pusztulásához vezet. Nem átkozott-e az a béke, amelyben élő hullák milliói termelődnek?! Állítsanak bár szobrot Rooseveltnek, Churchillnek, kalmárok voltak, mert eladták az emberiség egy nagy hányadát akkor, amikor a német, olasz, japán fasizmus már béna oroszlán volt, s ha hiszünk az isteni értelem mindenhatóságában, az elképzelés semmiképp nem származhatott Tőle, mert az oszd meg és uralkodj elve, az emberi társadalmakat megosztó ideológiák céljait tekintve szöges ellentétben állnak az emberiségre vonatkozó isteni rendeltetéssel...!

Talán-talán másképp alakul, ha Sztálin húsz évvel fiatalabb, s személyében maga a sátán, a legfőbb rossz ül tort a nyugati demokráciák fellegvárának nevezett washingtoni Capitolium márványtermében. Mert - ha egyszer a Teremtő rászabadította a sátánt világunkra, semmi nem indokolja, hogy az úgynevezett „jóléti államok” ne részesedhetnének a vörös paradicsom áldásaiban. Úgy legalább, ha fájdalmasabb lenne is, általános lenne az ébredés és egyik fél sem vethetne semmit a másik szemére... -

Ábrándozásomat abba kellett hagynom, mert Tóni bácsiék közeledtek az úton, nagyban vitatkozva a fiatal agronómussal. Átszóltam a konyhába, hogy eggyel több személyre terítsenek, majd kitértam előttük a bejárati ajtót.

Mivel a kislány még mindig nálam volt, csak úgy istenigazából kezet ráztam kollégámmal, s betessékeltem őket az ebédlővé átalakított hallba.

- Nem találok szavakat, Józsi bátyám, annyira hihetetlennek tűnik, hogy ma, amikor a párt a megbékélés politikáját hirdeti, ilyen fasiszta módszerekhez folyamodik...! Tegnap még úgy volt, hogy bármilyen nehezükre esik is, le kell nyelniük a békát és ma...?! Ha egy régebbi barátságot felhasználhatnak arra, hogy egy megbecsült embert tönkre tegyenek, akkor a párt is feloszlatná magát, mert alig-alig akadna soraiban egy is, akinek valami köze ne lenne, vagy ne lett volna a másik táborhoz...

Kollégám kifakadására azzal válaszoltam, hogy asztalhoz ültettem Őket:

- Együnk előbb, még hála Istennek van mit, majd utána elbeszélgethetünk! - A kislány elaludt az ölemben, letettem a helyére és közéjük ültem én is. Az asszonyok mentegették magukat, ugyanis a gyorsan elkészített sonkás omlett kevésnek bizonyult. Ha kell még szívesen készítenek újabb adagot - mondták -, de nem kellett, mert a még előző évjáratból maradt mélytűzű vörös anélkül is csúszott!

Most hogyan tovább? Néztek felém valamennyien. Tőlem várták a megoldást, tőlem, aki akkor a legkevesebbet tehettem.

- Végezze mindenkinek a munkáját - mondtam -, várjuk ki, mivel jönnek Ők! Kollégámtól azt kértem: ne futamodjon meg, hanem álljon a sarkára! Ha magamtól távozom, s úgy veszi át a területet, akkor is helyt kellene állnia!

- Csak úgy maradok - mondta -, ha számíthatok a segítségedre és csak addig, amíg Ti is itt lesztek!

Megkértem Tóni bácsit is, Lajos is, hogy támogassák fiatal főnököket, a magam részéről pedig, amíg ott lakom és hozzám fordulnak, a legnagyobb készséggel állok rendelkezésükre.

Sok vitatott kérdésre próbáltunk magyarázatot találni, de bizony megnyugtató csak az volt, hogy olyan ember lépett helyembe, akinek hiányos gyakorlatát pótolja jóindulata!

Abban maradtunk, hogy kollégám nem igényli a lakást, én pedig próbálom felkutatni a lehetőségeket. Az a tény, hogy az ügyészség bizonyítékok hiányában elállt a vádemeléstől, még nem jelentette, hogy állampolgári jogaim gyakorlásában ne gátoljanak!

Miután szétszéledt a társaság - a gyerekek már szunyókáltak az asszonyok ölében, midőn megállt egy taxi a ház előtt, Marika jött elbúcsúzni, megkíséreltük marasztalni, de hiába:

- Én itt befejeztem Jóska - mondta -, otthon pedig várnak rám! Az éjszakai vonattal megyek, reggel pedig kocsijön értem az állomásra. Ha úgy hozná a sors, hogy ismét képzettségének megfelelő helyre kerül, szívesen követem! Én magam nem próbálkozom, akkor inkább férjhez megyek! - Szerencsére KisJózsi elaludt, tőle nem kellett búcsúzkodnia, gyorsan összepakolta holmiját aztán egy ölelés ide, egy oda és... -

- Nem köszönsz el mástól? - kérdeztem.

- Minek? Nem tartozom senkinek! Ha írok, válaszoljanak! - Megcsókolta még egyszer a gyerekeket, aztán kirohant az épületből...!

- Nagyon sajnálom! - szólalt meg Izabella.

- Én is drágám - mondtam -, hanem a neheze most következik!

- Mi következhetne még? - nézett rám csodálkozva a lány.

- Nem mi, hanem Te drágám!

- Miért, mit tettem én rosszul?

- Te csak jót tettél drágám, de kötelességem, hogy figyelmeztesselek a megváltozott körülményekre. Most ismét kijelentem, hogy Te szabad vagy minden elkötelezettség nélkül! Nagyon-nagyon szeretlek, de ha meggondolnád magad - két kicsi gyerek, egyik súlyos beteg, nagy teher drágám, nem gördíthetek akadályt elé! Ha azonban maradsz, Magdalénának nem csak arcvonásai, a papírjai is rendelkezésedre állnak, s bárhová vet bennünket a sors, mint férj-feleség kezdjük el új életünket, a kicsiknek pedig nem szabad soha megtudniuk, hogy nem Te vagy a szülőanyjuk!

Izabella rám e emelte nagy, dióbarna szemeit, akkor éreztem először, hogy korban fiatal, de teljesen érett nő áll velem szemben:

- Remélem utoljára tettél említést erről - mondta és megfogta kezem -, az én fajtám, az én hitem, az én vallásom szerint, mi az első naptól, hogy a Tiéd lettem, férj és feleség vagyunk és a halálba is követlek! Ha nem hiszed, kérj tőlem bármit és én megteszem, hogy bebizonyítsam Neked szerelmemet!

Nem jutottam szóhoz, átöleltem, majd később csak annyit mondtam:

- Köszönöm, aranyoskám! Mostantól Magdikám!

Elmosolyodott:

- Képzeld, ma itt volt Sára! Azt akarta, hogy mutassam meg a hasam, mert ő nem biztos abban, hogy a testvére vagyok!

- És mi van a hasadon, amit én még nem vettem észre? Amiről Ő felismerne?!

- Neked igazán tudnod kellene, hogy már az egyszeri szülés is örökre nyomot hagy a hasfalán, Magdaléna pedig kétszer szült...!

- Erre tényleg nem gondoltam! És megmutattad neki?

- Majd bolond lettem volna! Hagyjon bennünket nyugton! De azért magam is csodálkoztam: hát annyira hasonlítanék én Magdalénához, hogy tulajdon testvérem sem ismer fel? Egy kicsit hihetetlennek tűnik!

- Pedig így van, angyalkám!

- Akkor zuhanyozzunk és feküdjünk! Többet szót se erről! - Felugrott a nyakamba és lábait keresztbe rakta derekamon: - Szoríts, szoríts! Így...! így...! Szeretlek!

A tartályban lévő víz átvette a levegő hőmérsékletét, nem volt hideg, de meleg sem, a gyorsan pergő események által felhevült testünkön kellemes bizsergéssel futott végig, de akkor inkább az ágyban akartunk lubickolni, s ezért gyorsan befejeztük... -

Mivel tehattük volna emlékezetesebbé a napot?! Ami történt, megtörtént, a kudarc azonban csak akkor igazán kudarc, ha a reményt is elveszítjük. A mi harcunk igazából akkor kezdődött, s mi adta hozzá az erőt?! A szerelem! Izabella mindig talált valami újat, de azon az éjszakán mintha csak Magdalénát öleltem volna - annyira hasonlított hozzá a gyönyör átélésében is!, már magam is kételkedni kezdtem, s felkattantottam az elemlámpát, hogy megnézzem hasát. Kemény, rugalmas volt, nem harántolták csíkok, de ha akkor megkérdik tőlem, hiszek-e a lélekvándorlásban? Minden bizonnyal igennel válaszolok...!

Aszód, 1987. március 19.

2. rész.

Éjjel esett, vagyis..., inkább zuhogott, pedig este csak néhány felhőfoslány volt látható a nyugati égboltozaton. Becsuktuk az ablakot, hogy az égzengés fel ne ébressze a kicsiket, aztán átmentünk a másik szobába és onnan néztük a Fertő-tó feletti tűzijátékot, mert az volt javából -, villám villám hátán cikázott! Az egymásba zuhanó felhőket, mintha óriási légkalapács sulykolta volna össze!

- Ez nem is eső, özönvíz - húzódott mellém Izabella -, nézd! - A hegy felől valóságos folyam ömlött, felszíne már legalább fél méterrel az árok felett -, a házunk alsó lépcsőit mosta.

- Ne félj! Nem önt ki bennünket - nyugtattam -, volt itt már nagyobb felhőszakadás is! A hídon túli szakadék elnyelné, ha mégannyi volna is, a tó vízállása alacsony... -

Sokáig maradtunk az ablakdeszkára támaszkodva. A víz még egy lépcsőnyit emelkedett, aztán lassan apadni kezdett. A függöny, melyet az óriási kisülések tettek átlátszóvá, egyre ritkult. Már csak a nagy cseppek kopogása hallatszott, s imitt-amott egy-egy távoli csillag homályos képe is látható lett.

- Már nem félsz, drágám - hajoltam a lány fölé, aztán feeleltre sem várva ölembe kaptam és átvittem a hálószobába.

- Pihennünk kell - mondtam -, mielőtt átlépnénk életünk egy újabb szakaszába, nézzünk magunkba, hátha jelt kapunk álmunkban mi is... -

Mély, álom nélküli alvás következett! A hosszú ideig, majd fizikai megterhelés annyira igénybevett, hogy már sejtjeim tartalék energiái is fogytán voltak. Alvás közben inkább hasonlítottam egy kiszigerelt múmiához, mint élő emberhez, s ha érkezett volna is számomra jel, az semmiképp nem juthatott volna el tudatomig, de nem is volt rá szükség, mert ami reggel, kilépve az ajtón elém tárult: félméteres iszap-réteg borította a házak melletti veteményes kerteket -, semmi jóval nem biztatott a jövőt illetően... -

- Gyere csak, angyalkám - szóltam hátra, nem láttam, de hallottam, hogy a lány is kifelé igyekszik.

- Gyere csak, apucikám - szólt vissza Ó! Visszaléptem, s amint ránéztem, mindjárt láttam, hogy valami nincs rendben.

- Mi a baj, angyalkám?

- Miben egyeztünk meg az este, apucika, vagy rossz lenne az emlékezetem?

- Nagyon is jó az emlékezeted, kicsi Magdalénám! Nézd ezt a pusztulást! Lehet, hogy a látvány okozta emlékezetkiesésemet... -

Végignézett a kerten -, Ó ültette, Ó gondozta, a borsóból már fogyasztottunk, a bab, uborka, tök, dinnye virágzott, s a zöldséges ágyasok is szépen fejlődtek - oda lett minden!

- Nem baj, apucika! - mellém húzódott, s az ajkát nyújtotta -, úgyis itt kellene hagynunk. Így legalább nem sajnáljuk!

- Igen, de nemcsak a miénk, a többié is oda van!

- Még jó, hogy a természet nem tesz kivételt - ezt inkább magának mondta, de hangosan, hogy én is érthettem belőle -, különben a kommunistákét megkímélnék.

- Ez egyaránt fájdalmas kommunistának, nem kommunistának, angyalkám! De különben sincs itt egyetlen kommunista sem, legfeljebb félrevezetett emberek!

- Én a kis tyúkeszszemmel úgy gondolom, apucikám, hogy a jó és a rossz indulat egy kicsit vele is születik az emberrel és saját maga döntheti el, hogy melyiket kövesse. Figyeld meg, mihelyt elköltözünk innen, legtöbbje meg sem ismer, akkor miért a sajnálkozás? Elpusztult, hát elpusztult! Akik itt maradnak, majd ültetnek helyette, a miénk pedig jó lesz játszótérnek, hacsak nem sietnek elfogadható lakásajánlással, s idejében nem jön más a helyünkre. Mikor indulsz? Előbb enned kell! Ezentúl csak velünk kell törődnöd, meglátod így is lehet élni, nem csak ahogy Te szoktad mondani: egy mindenkiért, mindenki egyért! Bocsásd meg nekem, de szerintem ezt az istenek tudnák megvalósítani, nem ez a szerencsétlen népség! Az én szerelmem pótolni fogja a többit - tudom, hogy voltak mások is - ezentúl mindent együtt megbeszélünk, mert habár fiatal vagyok, nekem is vannak elgondolásaim, azt pedig tudod, hogy testestől-lelkestől a tiéd és a gyermekeké vagyok! Csodálkozol? Ne csodálkozz: engem Magdaléna a rövid idő alatt sok mindenre megtanított, többek között arra is, hogy úgy gondolkozzam, mint Ő! Most pedig nem csak az Ő, a Te akaratod szerint is én töltöm be a szerepét. Az éjjel megnézted a hasam, nem szóltál, de én tudom, hogy miért?! Most ébredtél annak a tudatára, hogy még a szerelmünk is azonosult!, így van?, de ez egészen természetes lenne akkor is, ha igaznak hisszük Ádám és Éva meséjét, s tovább haladva: nem tudom szerencsédre, vagy szerencsétlenségédre, mindketten a forró égőv tüzes vérét hoztuk magunkkal életedbe.

- Nem jutok szóhoz, drágám! Te okosabb vagy nálam!

- Csak médium vagyok, apuci! Egy angyal áll mögöttem, s az Ő láthatatlan agytekervényei formálják, irányítják cselekedeteimet... -

Ki tudja hová lyukadunk ki, ha KisJózsi meg nem szólal a hátunk mögött:

- Anyuci! Hugi nyöszöjög! - Selypítése mellett tisztán beszélt a fiam, de oly váratlan volt megjelenése és oly zamatos a kiejtése, hogy kicsit meglepődve, de egyszerre ugrottunk feléje mindketten. Izabella -, már megint Izabella, pedig megfogadtam, hogy új nevén: Magdalénának fogom szólítani -, tehát Magdaléna gyorsabb volt nálam:

- Te édes kis csibészem, Te enivaló kis maszat - elsorolni sem tudnám, hogy miket hordott össze néhány pillanat alatt, majd ölébe kapva a kicsit, rohant vele a szobába... -

Kislányom valóban nyöszörgött. Nem emlékeztem már, hogy mikor sírt fel úgy istenigazából. Fiam még dicsekedett is vele, hogy az ő húgocskája: „sose síj”! Én bezzeg és az anyucija is jobban örültünk volna annak, ha az egész telepet fellármázza sírásával.

Anyuci tisztába rakta a csöppséget. Érthetetlen volt számunkra, hogy se előre, se vissza nem fejlődött, tartotta betegségé előtti súlyát, pedig alig-alig evett valamit. Aznap az első váratlan esemény volt, hogy a részünkre járó tejet nem küldték ki - a városból kaptuk az ellátást, ott volt az üzemi konyha is -, nagyobb gondot nem okozott, mert Boriska megosztotta velünk az övékét. Változást csak annyiban jelentett, hogy mi, felnőttek, kávé helyett teát ittunk! A következő már nem is volt meglepetés: a telep postájában részemre is volt levél a központból. Tóni bácsi hozta át és kíváncsian várt, amíg felbontottam, majd hangosan felolvastam.

- Hihetetlen, hogy emberek ekkora aljasságra képesek legyenek - morgott magában az öreg -, a levél, amire számítottam is, a lakás felmondása volt, azzal az indoklással, hogy munkaviszonyom megszűnt. A határidő 15 nap volt, de az agronómus jóvoltából még rá három hónapra is ott laktunk, addig azonban az internálás és a börtön kivételével nem a 13. a 14. stációt is megjártam, mindazokat a megpróbáltatásokat, melyeket az ellenforradalmárokként kezelt, nem kívánatos személyek elé akadályként állítottak.

Mert mivel is kezdhettek volna? Már az első nap, a felhőszakadás után, a vízmosta, szakadékos utakon - volt, ahol vállamra kellett vennem kerékpáromat - elindultam munkát keresni. Barátokra nem szorítkozhattam, mert az a kevés, aki igazából barátom volt, valóban nyugatra távozott, a volt borbarátok pedig - jó néhány akadt köztük, akik akkor is magas funkciót töltöttek be - miután meghallották nevem vagy hangom, kimentették magukat. Nem utasítottak vissza, egyszerűen arra hivatkoztak, hogy nincs üres státusz náluk. De olyan is akadt, aki kiüzente titkárnőjével, hogy nincs ideje velem foglalkozni... -

Pedig hajdanában-danában mennyi idejük volt...! Akkor kezdtem gondolkodni: vajon dolgoztak-e egyáltalán valamit azon kívül, hogy piros könyvvel a zsebükben, magas beosztásukat kihasználva, borkóstolókra jártak... - De nekik talán az is munka volt: a rendszert szolgálták! Amilyen volt a rendszer társadalmi felépítését tekintve, olyanok voltak kiszolgálói!

Második nap már nem kerestem senkit, egyszerűen csak munkát. Nem válogattam, hisz nem voltam elkényeztetett gyerek, akadt is bőven vállalat, ahol felvettek volna, de mikor kezükbe adtam munkakönyvemet és fellapozták a kérdéses oldalt, eltűntek néhány percre, s mikor visszajöttek fejüket csóválva sajnálkoztak: sajnós, tudtukon kívül már betöltötték a megüresedett helyet.

Ez így ment június közepétől szeptember közepéig. De addig is élnünk kellett, s a tartalék pénzünk bizony jócskán megfogyatkozott. Akkor egyszerre két oldalról kaptam a pofont, s talán azért is tudtam talpon maradni: a gazdaság szükséglakást utalt ki egy gazdasági épületben lévő, romos, elhagyott cselédlakást. Mivel tudtam: hogyha másképp nem megy, hatósági segédlettel végrehajtják a kilakoltatást, ezért felszámoltam minden kinnlevőségemet - pénzzé tettem burgonyát, kukoricát, ami az illetményföldön termett, s volt azonkívül 800 öles szőlő parcella, amit szintén magam műveltem meg, hála Tóni bácsiéknak, akik ha teheték, besegítettek. Így is majdnem az életembe került, mert egyik forró nyári nap úgy leégtem kapálás közben, hogy eszméletemet veszítve feküdtem néhány napig ... -

A burgonya, kukorica, szőlő ára azonban ráment szegény kislányomra, akinek betegsége, mintha időzítve lett volna, pontosan akkor súlyosbodott. A lakáscserét rábíztam Palkóra - volt balfi brigádvezetőm -, én pedig negyedmagammal elindultam előbb Sopronba, onnan Győrbe, végül pedig Budapesten kötöttünk ki az egyik Üllői úti klinikán. Ott azonban csak vizsgálatnak vetették alá egy Európa-szerte híres professzor irányítása mellett. A vizsgálat végeztével a Heim Pál gyermekkórház következett. Ott volt két hétig, ezalatt az idő alatt mi is Budapesten tartózkodtunk, egy olcsóbb szállodában béreltem szobát. Csak egy telefonomba kerül és Tilda örömmel siet segítségünkre, de Magdaléna és én ekkorra annyira eggyé olvadtunk, hogy egy harmadik személy akkor még nem fért volna közénk, de még mellénk se... - Mivel mindnapos volt kórházi látogatásunk - egy aranyos és nagyon csinos fiatal doktornő segítségével akadálytalanul közlekedhettünk - gyorsan teltek a napok, így pesti tartózkodásunk idejéből nem sok olyan emlék maradt, amelyet érdemes lett volna elraktározni. KisJózsi egyetlen, állatkerti megjegyzése maradt meg bennem elevenen:

- Apucika! Méjt nem vágnak le a zsijáf nyakából? Méjt olyan hosszú?
- Mert különben nem érné el a magas fákat. Láthatod magad is, azoknak a leveleit eszi.
- És hová teszi, mikoj alszik?
- Nem tudom, fiam. Én még nem láttam aludni.
- Biztosan összetekeji, mint a kígyó.
- Lehet, hogy így van, kisfiam.

- Ebből nem csinálhatok ostojt.

Magdikám, de még a mellettünk állók is olyan jóízűt kacagtak, hogy kénytelen-kelletlen én is elmosolyogtam magam, kacagni azonban, még erőszakolva sem tudtam volna, mert lelki szemeim szinte állandóan az inkubátorban fekvő másik kicsimet figyelték.

Két hét után kiadták a kislányt -, amíg Magdikám - már egyre ritkábban szólítottam Izabellának - az ápolónők segítségével felkészítette az útra, én a doktornővel beszélgettem:

- Kedves apuka - mondta Ő többek között -, nagyon sajnálom ezt a gyönyörű gyermeket, mert még így betegen is olyan, mint egy igazi kaucsuk baba -, a klinikai és az itteni vizsgálat is fertőző agyvelőgyulladászt diagnosztizált, de nem bizonyítottan...! A gyermek megmentésére egyetlen esélyt látunk: Schmidt professzornő, bécsi agysebész műtéti beavatkozását, ez azonban nagyon költséges lenne, de ha mégis..., az Önök kiutazását - bocsássa meg indiszkréciómát, de kedves feleségétől értesültem egyről-másról - bizonyára elutasítaná a kormányzat. Ha azonban valamilyen összeköttetés révén el is tudná érni, hogy a professzornő a műtét elvégzése végett átjönne, hiányos műszerezésünk nem tenné azt lehetővé. Így tehát - mellén keresztbefonta karjait - nem marad más választás, mint a bizalom Istenben és a természet erejében. Az orvosi tudomány jelenleg bár magas fokon áll, sok tekintetben azonban, ideértve esetünket is, tehetetlen. - Miközben kezét nyújtotta felém, láttam, hogy szemei benedvesednek -, bocsásson meg uram, de mennem kell! - sarkon fordult, majd eltűnt az egyik ajtó mögött, még csak meg sem köszönhettem közreműködését.

Aznap az esti vonattal visszautaztunk Sopronba, onnan pedig taxival az akkor még otthon adó telepre. Néhány percre rá, hogy gyertyát gyújtottunk, kopogtak az ajtónk, Boriska jött a férjével, röviden vázoltuk a helyzetet, aztán Ők következtek a legújabb újdonságokkal: ami várható volt, felmondtak nekik is, az állással egyidőben a lakást is!

Elsápadhattam a hír hallatára, mert Boriska sietett megnyugtanni:

- Nincs semmi vész, Jóska! A férjemet maga mellé veszi egyik volt bajtársa, kedvezőbb fizetési feltételek mellett, mint itt volt, ezenkívül én is munkát vállalhatok, mert a gyereket óvodába adjuk, ráadásul már lakás is van, nem új, mint az itteni, régi, de kedves és központi helyen.

- Nagyon megnyugtató, kedves - mondtam -, velünk kapcsolatban nem hallottak semmit?

- De igen! Palkó járt itt az elmúlt héten és érdeklődött maguk után. Talált egy lakást Balfon, egyik nyugatra távozott barátjának édesanyjáié a ház. A baj csak az, hogy amit kiadna, illetve ahová beköltözhetnének, egyetlen, udvarra nyíló nagy szobából áll. Tehát csak a konyhabútort vihetnék magukkal, meg legfeljebb két fekvőhelyet. Kedvező viszont, hogy nem kér utána lakbért, esetleg, ami kis munka a ház körül adódik... - Munkaadóként talán számításba jöhetne a helyi termelő szövetkezet, eleget segített nekik.

- Erre már nem is gondolok, Boriska, de a lakást elfogadom akármilyen is. Majd kipofozzuk, a felesleges bútortól pedig megszabadulunk. Reggel megyünk és megnézzük... -

- Ha nem veszik tolakodásnak, én is mennék és ha szükséges, segítek.

- Mit nem gondol, drága Boriska? Hogy vehetnék tolakodásnak ennyi jóindulatot. Nagyon köszönjük előre is!

Magdikám nem szólt bele a beszélgetésbe, de láttam arcán, hogy szomorú és szemeit egyre csak a kislány fején legelteti. Mivel nem találtam magyarázatot viselkedésére, midőn magunkra maradtunk, kérdéssel fordultam hozzá:

- Miért ez a zárkózottság, anygalkám? Csak nem vagy féltékeny Boriskára?

- Miért lennék féltékeny, apucikám? Én tudom, hogy az enyém vagy, de nézd ezt a drága csöppséget, csak most, hogy lekerült fejről a sapka, figyeltem fel: egy szemernyi hely sincs rajta, ahol ne szurkálták volna. Mit állhatott ki ez a kicsi angyal?! - Ránéztem kislányom fejére és megcsókoltam:

- Ha a doktornő búcsúszavaira gondolok - mondtam -, bizonyára a segítőkészség vezette Őket. Tedd a helyére, aztán beszéljük meg mihez is kezdhetünk... -

KisJózsi mélyen aludt már a taxiban is, nem zavart bennünket senki, leültünk a kislány ágya mellé és az éjszaka kellős közepén elkezdtünk halkán, inkább suttogva beszélgetni.

Nem volt mindegy otthagyni azt a kis földrészt, amely évek veritékes munkája folytán biztos bázist jelentett számunkra, s bizonyos értelemben már életünknek is része volt, de menni kellett, nem várhattuk meg az erőszakot, hisz ha csak ideig-óráig is, de mindig az diktál, akinek a kezében van a fegyver, az erősebb fegyver, az én fegyverem akkor a két kezemen kívül csak az a kevéske volt, amit agyamban raktároztam el, arra azonban amíg az erőszak dominál, aligha lesz szükség... -

Izabella, azaz Magdaléna látván töprengésemet, kézbe vette a kezdeményezést:

- Csak a legszükségesebb bútordarabokat visszük magunkkal, apuci, még kályhát sem, elég lesz a főzőtűzhely. A ruhák részére majd két lepedőből csinállok szekrényt, legalább kiszellőznek. A konyhabútor az kell az edényeknek, azon kívül a kétszemélyes heverő, a kiságy és a gyerekkocsi. Majd összebb húzódunk, örökké úgy sem tarthat ez a számkivetettség. Hidd el, én boldogabb leszek ott, mint itt voltam. A fürdés, az bizony nehezkesebb lesz, de majd megoldjuk. Ma is többen vannak még, akiknek nincs fürdőszobájuk. A víz a fontos, az pedig bizonyára van. De ne törjük a fejünket semmin, amíg nem látjuk a helyiséget, felesleges tervezgetni.

- Igazad van, drágám! Reggel Boriskát megkérjük: maradjon a kicsikkel, mi pedig átkerkezünk Palkóhoz, aztán Isten legyen velünk! Lehet, hogy egy kicsit Robinzonok leszünk, de nem egyedül és ez a legfontosabb!

Nem tudom hogy történhetett, de felébredve azonmód találtam magam, ahogy az este megérkeztünk. A zakó ugyan nem volt rajtam, mert meleg volt, s még a taxiban levettem, de azonkívül minden. Úgy ruhástul, cipőstül feküdtem a heverőn, „feleségem” pedig mellettem, ugyancsak vetkőzetlenül. Szegénykém, fáradt és kimerült volt Ő is! Főlé hajoltam, arcán mosoly futkározott, s midőn ajkammal érintetem ajkát, hogy lecsókoljam róla a gyöngycsillogású harmatot, gurgulázó kacajra fakadt -, még akkor is kacagott, mikor már úgy félig ébren felnyitotta szemeit, s belenézett a spaletták nyílásain beszüremkedő hajnalpírba... -

- Hát le sem vetkőztünk, apucikám? - ahogy karjait felém tárva nyújtózkodott, keblén a vékony selyem pattogni kezdett. - Azt már nem - suttogta -, nem hagyjuk el szűzen a szép-asszony völgyét! - Egy szempillantás alatt lemeztelenítette magát, s legurult mellőlem.

Lehúzta cipőimet, a nadrágot, aztán magára rántott... - A kicsik még aludtak, csak a mindenütt jelenlévő láthatta, mint nyílik, tágul a virágok virága, melyet először csak ajkammal mertem érinteni.

Azt tartják: már nincsenek csodák! Hát mi más a szerelem, ha nem csoda! Belőle indul ki minden ami szép, ami jó, sőt - az is ami rossz! De ki gondolt azon a hajnalon ezekre az elvont fogalmakra?! Magdaléna teste úgy vonzott, mintha mágneses mező venné körül. Magamtól

képtelen voltam leszakadni, de az adott pillanatban, a gyönyör elmúltával az áramkör is magától megszakadt.

Akkor is így történt, csak valamivel gyorsabb lefolyású volt és a szétválás pillanatában az asszony már talpra is ugrott:

- Most egy utolsó zuhanyt, apucika, azért még veszünk, aztán indulhatunk is!

- A víz levegőhőmérsékletű volt, mert mint általában a melegítésre vagy nem volt idő, vagy nem volt rá szükség...

- Most pedig megyek Buckóékhoz, szívem - mondtam még törülközés közben -, utána megkeresem az agronómust és megpróbálom elintézni az átszállítást. Te maradj, hátha felébrednek a kicsik és csinálj egy gyors reggelit, ami lehet, hogy ebéd is lesz!

Siettem, a nadrágot menet közben gomboltam be, s az inget is csak úgy pongyolán tűrtem a nadrágba. Buckóék egy házzal odébb laktak, mire odaértem azért nagyjából rendbe szedtem magam. Kár volt, mert mielőtt kopogtam volna az ajtó kitarult - Boriska valószínűleg az ablakon keresztül meglátott - megfogta kezem, s miközben másik kezét figyelmeztetőül szája elé tette, valósággal úgy rángatott maga után. Bent, a folyosón, bár be volt sötétítve, az asszony meztelensége nyilvánvaló volt:

- Bocsánat, nem tudhattam... -

- Pedig tudhattad volna - suttogta az asszony -, már hónapok óta várok erre a pillanatra -, közben az utca felőli kisebbik szoba felé húzott.

- És a férjed?

- Etetni van! 6-nál előbb sose jön haza, s most, hogy felmondási idejét tölti, csak tessék-lássék ott van, de haza nem siet, mert azóta, hogy aláírta ellened azt a förmedvényt, nem engedtem magamhoz.

- És azóta senki?

- Senki! Azóta újból szűz vagyok és talán én sem vagyok még eldobni való, de gyere már, az idő múlik!

Mit tehettem volna? Az asszony talán tudtán kívül börtöntől mentett meg. Kulcsra zárta az ajtót - ha véletlenül felébredne a gyerek, aztán - a nadrág már a heverőhöz menet lecsúszott rólam, s mielőtt fontolóra vehettem volna: mit is cselekszem, elkezdődött egy újabb viharos ölekezés, de ebben a főszerepet már az asszony játszotta. Bolond munka volt Marikával is, de Ő nem volt annyira kiéhezve rá. Boriskánál három hónapos tüzet kellett lelohasztani. Hogy hogy s mint ment végbe -, nem tudom, az azonban biztos, hogy az asszony meg volt velem elégedve, mert mikor végeztünk, arra kért, hogy egy kicsit kipihenhesse magát, mielőtt átjönne hozzánk... -

Valamit itt is törlesztettem - gondoltam, s gyorsan felrántottam a nadrágot, az alsót a felsővel együtt, aztán irány a munkásszálló, remélve, hogy az agronómusnak nem lesznek hasonló igényei, mert arra már nem vállalkoztam volna.

Buckó még a gazdasági udvarban ténfergett a lovak körül, kár volt annyira sietni...! Sajnáltam, de saját gyengeségének köszönhette, hogy azt a csodálatos, minden ízében talpára esett asszonyt nélkülöznie kellett. Az agronómus készséggel állt rendelkezésemre, de lebeszélte a kerékpárról, neki úgymond úgymint ott van dolga. Gyorsan, még melegében közölte velem, hogy apja beleegyezésével áthelyeztette magát a Badacsonyi vidéki állami gazdasághoz, neki is csak

néhány napja van hátra, az igazgató pedig már el is költözött, egy pártkader került az Ő helyére is.

Nem kívánom a gazdaság kárát - mondtam, - mert sok embernek ad kenyeret, de sajnálom az utánunk következőket, vagyis inkább a munkásokat, akik aktív kitartásukért igazán mást érdemelnének. Úgy döntöttünk, hogy rendbe szedi magát, aztán elénk áll a kocsi, együtt megreggelizünk, s indulhatunk tovább... -

Hazafelé menet még mindig Boriska járt az eszemben. Arra, ami történt közöttünk, igazán nem voltam felkészülve, mi több: a legkisebb porcikám sem kívánta, mert tökéletesen kielégültem otthon, de mi történik, ha megtagadom? Rám sem néz többé, esetleg újabb haragos?! A látvány azonban, ami hazaérve fogadott, teljesen eloszlatta kételyeimet: Mintha mi sem történt volna közöttünk, már együtt sürgölődött a két asszony. Egyikük arca sem árulkodott arról, ami egy rövid óra alatt lezajlott közöttünk, a kielégültség mellett azonban volt valami a szemükben, a szemük csillogásában, ami félreérthetetlen jele a szerelem jelenlétének.

Igaza van Magdikámnak - gondoltam -, el innen, de minél előbb, amíg nem bonyolódunk újabb kalandba, ami esetleg felboríthat minden!

Elmondtam nekik, hogy miben egyeztem meg az agronómussal, láttam, hogy Boriskának nem nagyon tetszik az otthon maradás, de végül is győzött a józan érv: amíg semmit nem tudunk, nem vihetjük a gyerekeket is, azokat már csak akkor, ha megtörtént a költözködés.

Időközben jött kollégám, megreggeliztünk és elvágattunk. Magdalénak csak útközben tudta meg, hogy rajtunk és Buckóékon kívül még Jóska is elköltözik, tovább tehát semmiképp nem maradhatnánk... -

Palkót már munkában találtuk. Jóleső érzés volt belecsöppenni ismét az előző ősszel összeverbuvált társaságba. Még elevenen élt bennük is, bennem is az, ami egy évvel előtte történt, szüret idején. A találkozás öröme azonban nem oszthatta el a mesterségesen közénk húzott válaszfalat, a kis vasfüggőnyt, amelyet az élcsapat, a politikailag tisztavérűek és az elkülönítettek közé húzott. Ugye mennyire hasonló ismérvei vannak a zöld és a piros fasizmusnak? A különbséget, hogy míg egyik a fajta, másik az ideológiai elkülönítés elvét vallja magáénak, elmossa az azonos kegyetlenség.

Palkó nyilván miattunk igyekezett meggyorsítani az emberek szétszétaszását, a munkacsapatok azonban lassan, komótosan álltak össze, majd szerszámaikat, a kis motyójukat hónapok alatt csigalassúsággal elindultak a szőlőhegy irányába, persze előbb azért egy-egy kézfogásra majd minden odajöttek hozzám.

- Láthatod - fordult felém Palkó -, ez így megy napról-napra és nem tudok velük mit kezdeni. Úgy dolgoznak, hogy a másiknak is jusson. Bezzeg az őszön volt hajrá, nem kellett állandóan noszogatni őket. Valami hiányzik ezekből az emberekből. De mi?

- Belőled nem hiányzik semmi, Palikám? - kérdésre kérdéssel válaszoltam.

- Hát, ami azt illeti ..., tavaly elment a felső vezetés fele, az idén előbb Te, aztán az igazgató, most pedig a fiatal agronómus -, az alsóbb vezetőket nem is említem... -

- Egy szóval, Te is tudod, hogy mi hiányzik!?

- Hát igen! Persze, hogy tudom: a létezés! De próbáld ezt bent mondani -, lehurrognak, nincs akinek a szava döntő befolyással bírna. A főagronómus régi ember, csak akkor szól, ha kérdezik... -

- Magamat nem kell bemutatni -, vagyunk néhányan a régi svábokból, az új technológiához azonban új vezetőkre lenne szükség. De mit tanulnak a fiatalok? Maga aztán tudja agronómus elvtárs - kollégámhoz - feleletet azonban Ő adott: A párttörténet tudása, a marxizmus, leninizmus itt nem elegendő! Itt beszélni kell tudni nem csak az emberek, a növények nyelvén is! Igazam van? - rám nézett -

- Valahogy így Palikám, de térjük a tárgyra: merre és kinél van az a kiadó szoba?

- Ezért igyekeztem...!

- Üljj akkor előre és vezess bennünket!

Kollégám hátra ült mellénk, előbb azonban udvariasan engedélyt kér Magdalénától:

- Kedves barátunk - mosolygott kedvesen az asszony -, nekem kellene bocsánatát kérnem, hogy elfoglaltam a helyét. - E szavak után mellém húzódott és karját a karomba fűzte: - Ugye apuci mi kicsi helyen is elférünk?

Nem válaszoltam, csak végig simítottam keze fején, de Palkó, aki épp akkor tekintett hátra, helyettem is válaszolt:

- Nem leszek nagyon elkényeztetve! - Ő ismerte Magdalénát is Izabellát is, de tökéletes összhangban velem: egynek ismerte el a kettőt! Szerettem ezt a fiatalembert és feleségem is kedvelte, nem bántam meg, hogy annak idején, midőn SS tetoválása miatt ki akarták ebrudalni, melléje álltam. Persze ő is úgy volt SS, mint én -, nem kérdezték meg, hogy akarja-e, midőn belesütötték a halálosztag ismertetőjelét.

- Nem is gondolod, hogy kihez megyünk? - kérdezte tőlem.

- Palikám, nekem sok jó ismerősöm van a faluban, de azért sejtem: a Gyuriékhoz!, eltaláltam?

- Igen!

- Mit szólt hozzá a mamája? Megbeszélted vele, miről van szó?

- Minden el van intézve! Tudhatod, a mama kedvelt Téged, de meg fogja szeretni a feleségedet és a gyerekeket is! Egyedül van szegény, legalább lesz, akikkel szót válthat. Ha közben visszajönne a Gyuri, akkor se lenne probléma, azért gondoltuk a hátsó szobát. Az elég nagy, úgy rendezitek be, ahogy akarjátok. Arra is gondoltam: ha esetleg állást kapnál valahol, mert hát azt csak nem akarhatják, hogy éhen pusztuljatok -, közel a vasútállomás, gyalog 10 perc sem, a gyerekekkel pedig minden előadódhat...!

- Köszönöm, Palikám, igazán mindenre gondoltál!

- Ez a legkevesebb, amit tehettem értetek, de várjuk meg, mit szóltok majd ott hozzá?!

Az idős mamát a pincében találtuk a présgép mellett.

- No, jókor jönni - rosszul beszélt magyarul -, legalább kicsit segít!

Mi már ismertük egymást. Amíg a fia el nem ment Nyugat-Németországba gyakran találkoztunk. Bemutattam feleségemet: gyengéden megpaskolta arcát, majd:

- Helyre kis asszonyka - mosolygott öregesen felém - és gyerek?

- Kettő is, aranyos mami! - mondta Magdikám és Ő is megsimogatta a mami szőlőcukortól ragacsos kezét.

- No, jó! Csak gyünni minél előbb! És jó gyerek?

- Igen mami - válaszoltam én -, még kicsi mind a kettő, nem is lehetnének rosszak!

- Gut-gut! Komm! - elindult felfelé a lépcsőn -, nézni szoba!

Tágas, hajópadlós szoba volt a nekünk szánt helyiség. Már amikor építették, akkor úgy számoltak, hogy elől a fia a családdal, hátul pedig a néni lakik. A dolgok azonban másképp alakultak: fia a frontra, majd fogságba került, feleségét két kis gyermekkel kitelepítették, maradt a mami, mert férje már a háború előtt meghalt. Ilyetén még szerencsésnek is mondhattuk magunkat, hogy egy kedves idős nénivel lakhattunk egy fedél alatt.

A szobát még soha nem lakta senki! Egészségesnek, száraznak, levegősnek találtuk, de azért úgy határoztunk: egy friss meszelés, padlósúrolás fertőtlenítés szempontjából is hasznos lesz. Feleségem és Boriska még délelőtt rendbeteszik, délután pedig költözködünk. Addig én szétszórom a feleslegessé vált bútorokat, egyben vigyázok a kicsikre.

A néni - odaköltözésünk után valamennyien nagymamának szólítottuk - nagyon örült, mikor mondtam neki, hogy majd én folytatom a préselést, neki már nem szabad ilyen nehéz munkát végeznie. Mosolygott, látszott az arcán, hogy a szíve felmelegedett.

- No gut-gut - szavajárása volt -, csak gyünni, gyünni aztán... -

Aznap délután egy echós szekérre, vagyis egy pótkocsis Zetorra felpakoltuk megmaradt holminkat és elindultunk új otthonunk felé, amely nem volt ugyan fényes, boldognak sem mondható, sokkal inkább két szerelmes szív várt, velőt, csontot emésztő küzdőterének nevezhetném. Küzdöttünk egymás és gyerekeink fenntartásáért egészen addig, amíg az utolsó szalmaszálat is ki nem húzták alólunk. De messze van még az utolsó stáció! Egy biztos: ez a hely fontos állomása volt életünknek abban az értelemben, hogy a holtomiglan, holtodiglan szavak hamis pátosza helyett az önfeláldozásnak állítson örök emléket azok elé, akik a szerelmet csak testi vágyaik kielégítéseként értékelik, s az első nehézségek elől szétrebbennek! Minket nem adott össze sem pap, sem istenes férfiú, sem senki!

Nem kötötte össze kezünket sem bajonett, sem sarlós-kalapácsos szalag -, az élet hozott össze és a küzdés tartott össze. A szerelem pedig forrása volt azoknak az erőknek, amelyek átemeltek bennünket a sok esetben már általunk is leküzdhetetlennek vélt akadályon. S ha azt mondom, hogy Izabella méltó társam volt, azzal még nem mondtam semmit! A nemrég még egyszerű cigány lány - igaz csak szülőanyját ismertem, őt is csak egy kopott fényképről, azt sem tagadhatom, hogy a cigányság elitjéhez tartozott és túl szép volt, hogy bárki szemet ne vethetett volna rá, így a lány akár a felső tízezer valamelyikétől is örökölhette személyiségét meghatározó génjeit, de mégis csak ott nevelődött fel a háború után sebtiben felhúzott putrik között - egyéni adottságainak köszönhetően, elsősorban könnyű felfogóképességének, sok tekintetben nemcsak mellém, fölém emelkedett!

Izabellát, azaz ezen túl már Magdalénát és hitvesemet, ha hinnék az egyiptomi és az ógörög mitológiában, az Istennők között említeném, de mivel tudom, hogy csak közönséges emberi figurák vagyunk, azok közé a nagyasszonyok közé sorolom, akik népünk legnehezebb pillanataiban csillogtatták erényeiket. Ha tettei nem is csatákra pezsdítette, csak egyszerű, mindennapos, de annál több önmegtagadást, önfeláldozást követelő cselekedetek voltak. Értéküket növelte, hogy mindezt abban az időben tette, amikor a legtöbb nő, az egyenjogúságára hivatkozva, egyéni érvényesülését tekintette elsődleges céljának.

Az előbbi nagy lakás után, szinte kényelmesnek hatott, hogy minden egy helyiségben lett összezsúfolva. Még KisJózsi is, akinek pedig elég nehezére esett megválni régi környezetétől, estére kelve azzal toppant elém:

- Látod, apuci, olyan itt is minden, mint ott! Még a Fejtő is közelebb van, szőlő is van, és ott fenn az ejdo, csak ez nagyobb...!

Feleségem közeledett felénk a kislánnyal, hallotta, amit a gyerek mondott és kiegészítette megfigyelését:

- Mást nem veszel észre, kicsim? Nézd - amott a hegytetőn éppen most bukik le a Nap. A telepen is éppen így láttuk: este az előttünk magasodó kiserdő mögé gurult és másnap reggel pontosan az ellenkező oldalon emelkedett ismét mindig följebb, sugarai átmelegítettek bennünket, aztán este megint legurult, de már az ellenkező oldalon... -

- Emlékszem - válaszolt a gyerek elgondolkodva -, de a Nap nem gujúl, hanem megy, elmegy pihenni, mejt az is elfájad, ugye apuci?

- Bizony elfárad kisfiam, s egyszer majd megszűnik világítani, de nem a Nap megy, hanem mi, vagyis amin mi állunk, a Föld forog a Nap körül, mert a Nap sokkal nagyobb, mint a Föld, óriási tömege tartja pályáján Földünket, de ezt még te nem érted, kicsim, majd ha nagy leszel, sokat fogsz tanulni róla és te talán okosabban fogod nekem elmagyarázni... -

- Nem hiszem, apuci - kacagott fel a gyermek - látom, hogy az megy, mi pedig állunk!

- Ez csak látszat, kisfiam, mert olyan nagy a Föld is, hogy a sebességet, amellyel a Nap körül halad, nem érzékeljük, de vannak műszerek, amelyek nemcsak érzékelik, hanem meg is mérik! Erről majd akkor beszélünk, ha nagyobb leszel. Ha már ki tudod ejteni rendesen, hogy gurul, körül, fertő és így tovább. Figyeld meg jól, hogy anyuci és apuci hogyan ejti ki a szavakat és próbálj utánozni bennünket!

- És a nagymaminak szabad jösszül beszélni?

- Ő csak törve beszél nyelvünket, mert német anyanyelvű!

- Érted kisfiam?

- Éjtem!

- Nem éjtem, hanem értem! Nem haragszol ugye kisfiam, amiért a szép beszédre szoktatlak?

- Nem hajagszol!

- Akkor elbeszélem neked, hogy a leghíresebb görög szónok hogyan tanult meg beszélni rendesen, mert Ő is sejpített mint te, vagy még jobban! - A gyerek nagyon komolyan felézett rám:

- Hallgatlak, apuci!

- Tudod, közel a tengerparthoz -, tudod mi a tenger?

- Tudom apuci. Nagy víz! Nagyobb, mint a Fejtő!

- Hát igen! Sokkal nagyobb! Tehát közel a tengerparthoz élt egy dadogva beszélő fiatalember. Mivel beszéde miatt a többiek kicsúfolták, elhatározta, hogy ha a fene fenét eszik is, Ő megtanul rendesen beszélni. Nos, amikor senki nem látta, kilopózott egy elhagyott partszakaszra és kavicsot tett a nyelve alá, úgy próbálta rendesen kiejteni a szavakat. Először persze nem ment, nem sikerült, mint ahogy neked sem fog sikerülni egyik napról a másikra. De Ő nagyon akarta, és ami egyszerre nem sikerült neki, százszor is megismételte, végül annyira jól megtanult beszélni, hogy Ő lett az ókori görög világ legnagyobb szónoka. Amíg az őt kicsúfoló társait senki nem emlegeti, életükben is ismeretlenek maradtak a tágabb világ előtt, Őt, erős akarattal szerzett szónoki kifejezőmódja, tudása, már életében ismertté

tette hazájában, az Ő iskolájában tanulták a szónoklatot az előkelő nemes ifjak, és még ma is, pedig már nagyon rég meghalt, tanítják szónoki fogásait a Föld szinte minden országában.

- Nem érti Ő még ezt, apuci - szólt közbe feleségem -, majd lassan, türelemmel... -

- De igenis ejtem, apuci - kiáltott fel a gyerek - meg po-po-pró-ba-lom. - Tapsolni kezdtem.

- Ez az kicsim, látod hogy ki tudod mondani kavics nélkül is! Mondd még egyszer, de így szótagolva: meg-pró-bá-lom! - - - Meg-pró-bá-lom! - ismét tapsolni kezdtem, kicsi arca valósággal ragyogott:

- Látod anyuci - fordult feleségemhez -, ugye, hogy tudom!

- Tudod, tudod te drága! Megeszlek, ha leteszem a hugit!

- Most adj puszit! Emelj fel apucika!

Attól a naptól kezdve, ha valamit rosszul mondott ki, és figyelmeztettük, addig gyakorolta, hogy szinte észrevétlenül megtanulta a szavak rendes kiejtését és a következő őszön: az óvodában már Ő volt az első, ha színdarabot vagy verset kellett előadni.

Azon az estén, mert már a Nap is régen lebukott és lassan félhomály vett körül bennünket, annyira belemelegedtünk a beszélgetésbe, észre sem vettük, hogy a nagymami a hátunk mögött hallgatja, mint próbálkozik a kis kölyök. Végül is Ő árulta el magát: - Úgy-úgy, csak tanít kicsit! Okos, szép gyerek! - Egy nagy fűrt szőlőt vett elő kötényéből és KisJózsinak adta, majd hozzám fordult: - No, kosár, arbeiten und zählen - dolgozni, fizetni!

A fiatal agronómus szállított bennünket, s hogy ne legyen tanú, a kocsis szerepét is vállalta, és egy nagy láda válogatott szőlőt is feltett útközben. Persze Palkóval már megbeszélte, s Ő kikészítette az út mellé.

- Van sok, nagymami - mondtam - bringen, hozni!!

- Nem baj - válaszolta - gyerek, kell sok, viele!

Kihoztam egy kis szakajtót, s a néni beleöntötte, ami még a kötényében volt, többek között néhány zamatos őszibarackot is, amit Kicsi, mármint a fiam nagyon szeretett, de még a kislány is elszopogatta, persze anyuci lehúzta előbb a héját.

- Szép est - mondta a nagymami - majd: no gute nacht, am schönsten schláfen! - aludni jól!

- Bité schön alles Muter! köszönök mindent!

- Keine! - semmi!

Bementünk a szobába. Egyetlen probléma volt csak: a fürösztés és a fürdés, de feleségem - azt hiszem igazán megérdemli Izabella, hogy ezentúl így szólítsam - ügyesen elkerítette egyik sarkot erre a célra. Így, ha kicsit kényelmetlen volt is, megfelelt a célnak. A másik sarkot konyhának rendezte be ugyanolyan gonddal, míg a fennmaradó részben kényelmesen elfért a konyhaszekrény, továbbá a fekvőhelyek úgy, hogy a takarítást sem akadályozták. A szekrény előtt természetesen az asztal és négy szék... - Mikor készen lettünk az elrendezéssel - Boriska és a fiatal agronómus is ott voltak - elégedetten ültünk asztalhoz:

- Gondolni sem mertem volna - mondta kollégám -, hogy így sikerül összehoznunk, - a nagymami pedig csak annyit tett hozzá: - Ügyes! ügyes!

A tűzhelyen már forrt a víz - munkavégeztével vacsorát is pótló hideg ételt ettünk, ezért csak a tisztálkodás volt hátra -, előbb a kislány, majd a fiam... - végül mi! Hiányzott a zuhany, de helyette az udvaron leöntöttük egymást tiszta vízzel, az meg bővíben volt.

Mikor végre ágyba kerültünk, csak annyi erőnk maradt, hogy átöleljük egymást, úgy is aludtunk el, valamikor, késő éjjel ébredtünk, mert ha egyikünk megmozdult, a másikat is felébresztette:

- Alszol, apucika? - súgta felém az asszony.

- Már nem, Kicsim!

Az ablak felső része nyitva volt, friss, egészséges levegő járta át a szobát.

- Úgy látom - mondtam, - a kicsiknél nem okoz gondot a változás!

- És nálunk? - a mozdulat többlet mondott és én tudtam már, hogy mi következik...! Már javában benne voltunk a játékban, midőn ismét megszólalt: - Olyan boldog és elégedett vagyok! Egy palotában sem érezném magam jobban, és te?

- Én is! De csak melletted! Hanem mi lesz, ha teherbe esel?

- Semmi baj nem lesz, drágám, eddig is a magam orvosa voltam, és ezután is az leszek. Te ne is gondolj erre, mert csak idegesítene és nem lenne teljes a gyönyöröd. Láthatod: én, ha csak hozzám érsz, már reszketek. Nem szabad, hogy szerelmünket félelem árnyékolja be. Van ezenkívül is elég baj!? - Már befejeztem, de Ő nem engedett:

- Maradj, olyan jó így! Ha akarod oldalt fordulok, de ne engedj el, fogd meg a két keblemet és simogasd!, így ...! Nekem ennyi is elég, hogy a gyönyör végigfusson rajtam. Tudod, hogy ezután jobban kell egymást szeretnünk, mint eddig!

- Ennél jobban már nem lehet, angyalkám!

- Nem fogsz megenni? Itt nincs más...!

- Téged megenni? Én kérdezhetném tőled, hisz egyszerannyi idős vagyok, mint te!

- Te pontosan illesz hozzám, apucika! El sem tudnék képzelni magam mellett egy nyálas-száját. Meglátod - később úgy hozzád öregszem, hogy téged látnak fiatalabbnak. A cigány-asszonyok, általában a délszaki nők, előbb kiégnek, mint az északiak. Mit gondolsz, miért?

- Forróbb a vérük, szívem, ami által a szexuális élet nemcsak kötelesség számba megy náluk, hanem szükségszerű valami a hormonok egyensúlyban tartása végett!

- Igen! Én nem is tagadom: valahányszor rád nézek, megkívánlak! Ha megcsókolsz, ha átölelsz és mellbimbóim érintkeznek veled, ágyékomban automatikusan megindul a gyönyör áramlása és a végkifejlet magától is bekövetkezik. Az a nap, amikor egészen belém olvadsz, nekem mindig ünnepszámba megy! Ezért arra kérlek, hogy ne erőltess soha, de ha velem vagy, akkor ne kímélj, csináld úgy, mint ha az lenne az utolsó alkalom, s ha megszakadnék és belehalnék, tudnod kell, hogy én akartam és soha ne érezz miattam lelkiismeretfurdalást... -

- Te kis bolondom, miket beszélsz? Nem foglak kímélni, kívánságod szerint, arra azonban vigyázok, hogy elevenen engedjelek ki a karjaim közül. Különbömi lenne az én porontyaimmal? Gondolod, hogy más is tudna helyettesíteni téged? Nem, angyalkám, olyan személy eddig még nem született, s ha születne is, te szülnéd!

Már újból egymás felé voltunk fordulva, s a vágy, hogy ismét magamévá tegyem, tetőzött. Most én fordultam hanyatt és átadtam magam:

- Csinálj velem, amit csak akarsz! Nekem is csak egy életem van, mint neked! - Mikor pedig elernyedve szétterült rajtam, s lihegése elárulta, hogy a kielégülés mellett ki is merült, megfogtam derékban és gyengéden oldalt fektettem, miként Marika tette velem. - - Csodálatos voltál - suttogta, mikor már kissé megpihent -!

- Nem én, te, hisz te dolgoztál!

- Igaz! Meddig bírnád visszatartani?

- Amíg szükségeled!

- Látod, ezért vagy te különb mindegyiknél! Te megvárod, amíg az asszony is eljut a kritikus állapotig és akkor egyszerre...!

- Honnét veszed, hisz első voltam nálad?

- Első voltál, igaz, meggyőződhettél róla magad is, de füleim azért lehetnek, hogy halljam, amit mások beszélnek. El sem hiszed, amit ma Boriska mondott...!

- Tudnom kellene?

- Nem, de az érdekesség kedvéért... -

- Elárulhatod?

- Neked igen! Azt, hogy Ő a férjével még sosem élvezett el. Azt sem tudja, hogyan maradhatott mégis terhes?!

- Akkor keveset tudhat szegényke, ugyanis a sperma több napig életképes, s ha a millióból egy is célba jut, elegendő ahhoz, hogy teherbe essen. Akarsz többet is tudni?

- Nem! Én azért nem vagyok ennyire buta. Sokat olvastam Magdaléna és a te könyveidet is, azokból sokat tanultam, többek között azokról a dolgokról is, amelyek az ember szexuális életére vonatkoznak.

- Tanulj, angyalkám hacsak teheted. Mindent olvass el, ami a kezedhez jut, és amit nem értesz meg, ne szégyelld megkérdezni tőlem. Ha én sem tudnék megfelelő választ adni, van itt elegendő szakkönyv, jut eszembe: még azokat is szortírozni kell!

- Ha továbbra is elzárkóznak attól, hogy munkát vállalj, lesz elég időnk rá, de hátha sikerül itt a termelőszövetkezetnél. Mikor délben Boriskával itt végeztünk, visszafelére összefutottunk a Szalai Mari nénivel. Kérdezte, mi van veled és én mondtam, hogy sehol semmi!

- Na, csak jöjjön el a közgyűlés - mondta Ő -, majd megmutatja, hogy Neked lesz helyed nálunk, addig tartunk ki!

- Mondtam neki, hogy egy kis kitartásunk még van, de nagyon sokba kerül a kislány betegsége, s ha mindig csak fogy, hozzá nem jön, hamar vége lesz!

- Okosan beszéltél, angyalkám, de nem kapaszkodom én vezető beosztás után, mindegy, hogy mit dolgozom, az a fontos, hogy fizessenek, hogy ti megkaphassátok a szükségeset. Most néhány napig lesz munkám, rendbe teszem a nagymami dolgait, aztán majd meglátjuk, mihez kezdhetünk. De nem árt egy kis szükségpihenő sem. Eleget lóttam-futottam eddig. Ha mást nem tudunk csinálni, alszunk, édeském! Ha az elvtársak szerint így jutunk a szocializmusba el, akkor mi ne erőltessük! - Nem hiszem, hogy utolsó mondataimat hallotta, mert nem válaszolt. Álmában már a csillagok közt poroszkált, lehet, hogy éppen Magdalénával, névadójával, ugyanis gyakran együtt volt vele álmában. Mindig kedves, türelmes volt a kicsikhez, de olyankor szeretete nem ismert határt.

Reggel a nagymami már a prés mellett talált, hozta magával a pálinkás üveget is:

- Kicsit inni gut! Nem sietni! Hagyni, hogy kicsepeg...!

- Meg lesz elégedve mami, csak végezze nyugodtan a munkáját, ezt pedig bizza rám, talán valamicskét értek én is hozzá!

- No, gut! Csak szokás...! - magamra hagyott és én elkezdtem dolgozni, ugyanakkor gondolkodni, mert a prés mellett azt is lehetett. A must az elején ömlött, jó leveses termés volt, a végén már csak csordogált, majd csepegett, de harmadszorra is bepakoltam, hogy a maminak megmutassam a már majdnem száraz törkölyt.

Hét óra körül egy micisapkás fejet pillantottam meg, amint behajolva a boltív alá, körülnézeget.

- Megengedi, hogy lemenjek? - szólított meg.

Nem ismertem sem a hangot, sem a fejet, de azért igennel válaszoltam, s még hozzátettem azt is: ha jók a lábai!, mert a lépcsősor igencsak meredek volt!

Lejött, bemutatkozott:

- Az újonnan alakult termelőszövetkezet elnöke vagyok - mondta -, általában csak Mosolygónak hívnak!

- Még nem volt szerencsénk egymáshoz - válaszoltam -, de ha így van, örvendek a szerencsének! Mi járatban, elnök elvtárs?, de mondhatom úgyis: elnök úr! - A tárgyalás óta, hogy Boriska kifakadt, ritkán használtam az elvtárs szót... -

- Hallottam, hogy magát a süllyesztőbe tették, vagyis: kényszerpihenőre küldték. Maga nem ismerhet, mert csak nemrég választottak meg, én ellenben annál többet hallottam magáról! Lenne-e kedve mellettem tanácsadóként ügködni?

- Egyenes kérdésre egyenes választ szeretnék adni - mondtam -, előtte azonban egy kérdést, ha megenged: mit szólna hozzá a pártszervezet?

- Mit szólhatna? Magáról itt mindenkinek a legjobb véleménye van!

- Nem is az ittenire gondolok, a járásira!

- Nem tudom, miben akadályozhatnának Ők, ha mi jónak találjuk, de ha mégis, hát tudjuk dotálni mi a maga munkáját akkor is, ha Ők megakadályoznák a belépést.

- Szerintem kár lenne említeni is nekik, mert ha nem voltam jó vagy inkább megbízható az állami gazdaságnál, nyilván itt sem lennék az. Mindenesetre bárhogy is alakul, szívesen segítek, amíg tehetem, hisz eddig is megtettem. Úgy gondolom, egyelőre kár lenne bolygatni, úgyis Ők mondják ki az utolsó szót. Ahogy magának jobban tetszik..., lehetőleg ne nehezítsük egymás dolgait!

- Egyetértek - mondta -, s ha nem tartóztatom munkájában, nagyjából vázolnám, miként is állunk: mint mondtam szövetkezetünk frissen alakult, nincs múltja, mint a Micsurinnak. Azokat a földeket sózták a nyakunkba, amelyekről a parasztok önként lemondtak, még tagosítva sincsenek, de vetni kell, tegnap kaptam kézhez a járási tanács vetési tervét, hirtelen azt sem tudom mihez kezdenénk! Van egy könyvelőnk, de a mezőgazdasághoz halvány dunsztja sincs, s hogy őszinte legyek, nekem se sok, mert gyári munkás voltam, a tagok pedig, akik eddig kis területen gazdálkodtak, eleve elzárkóznak a nagyobb felelősség elől. Nem kell minket beverni a közösbe, mondogatják, megyünk mi magunktól is! Legyen boldog a kormányzat abban a tudatban, hogy: íme a parasztok önként ajánlják fel földjeiket. Ami nekünk

kell, ha másképp nem megy, úgyis ellopjuk, a többivel azt tehetik, amit csak akarnak - ha marad...! Mit szól hozzá? mit tenne a helyemben?

- Én el sem fogadtam volna a megbízást!

- Az lett volna a legegyszerűbb, de én pártfeladatként kaptam a megbízatásomat.

- Bocsásson meg, Isten ments attól, hogy megsértsem, de szerencsétlen az a párt, amelyik olyan feladatokkal bízta meg tagjait, amihez sütnivalójuk sincs!

- Azt mondják: majd menet közben megtanuljuk! Állítsunk magunk mellé olyan embereket, akiktől tanulhatunk. Kiktől tanulhatnánk, ha magukat félreállítják? Amint hallottam, még dajkamesének is gyenge, amivel magát megvádolták! Láthatja: én nem félek magától, sőt, ha vállalja: magára bízom magam és már előre biztos vagyok afelől, hogy nem csalódom!

- Köszönöm előlegezett bizalmát, de egyelőre csak mint külső besegítő adhatok tanácsokat. Arról azonban biztosíthatom, hogy a legnagyobb jóindulat vezérel! Nem szeretném, ha félreértene, nem magamat, családomat féltem a csalódásoktól, mert abból már éppen elegendő volt! Ha nem lenne néhány segítőkész barátom máris nélkülöznénk a legszükségesebbeket. Csak egyet említek: néhány túlzó vezető még azt is megtiltotta, hogy beteg kislányom és ugyancsak még kicsi fiam részére kiszállítsák a tejet... -

- És most, hogy ideköltöztek, van már megoldás?

- Végleges még nincs, de a Szalai Mari néni ígérte, hogy mától kezdve Ő gondoskodik róla... -

- Ő a Micsurin T. Szövetkezet tagja, mondják le, én minden reggel magam hozom el a szükséges tej mennyiséget.

- Igazán nagyon köszönöm, elnök úr! Egyelőre azonban nem mondhatom le, mert megsértenék egy régi, jó ismerősömet, de amennyiben szükségessé válna, nem felejttem el... - Feleségem kiáltott le hozzánk:

- Apuci drága, kész a reggeli!

Meghúztam a prést és felmentünk. Bemutattam az asszonyt az elnöknek, aki nem állhatta szó nélkül:

- Ejnye, de helyre kis menyecske! És már két kicsi?! - Nem válaszolhattunk, mert Mari néni gurult be mellénk kerékpáron:

- Na, nézze meg az ember, honnan tudta, hogy Ők is vannak a világon? Mit keresel itt? - szegezte az elnök mellének a kérdést, még le sem lépve a pedálról.

- Én csak mit..., de maga?

- Nem látod, te ma... - gondolom, majmot akart mondani, de visszaszívta -, tejet hoztam a kicsiknek - majd a feleségemhez: - Hozzad aranyoskám az edényt, mert sietnem kell! Hanem te rossz helyen kopogatsz ám - fordult ismét az elnök felé -, mert az agronómus elvtárs hozzánk fog jönni. Holnap estére összehívtuk a közgyűlést. Kint lesznek a járástól is! Na mit szólsz hozzá? Megelőztünk?

- Majd meglátjuk - biccentett az elnök, de ott maradt, nem követte Mari nénit, aki miután átöntötte a tejet kannájából, indult vissza. - Jövök holnap is aranyoskám - de ezt már menet közben kiáltotta hátra hajolva -!

Az elnök tehát ott maradt és Mari néni távozása után a következő szavakat intézte hozzám:

- Amennyiben a Micsurinban engedélyeznék működését, akkor is hajlandó lenne nekem segíteni?

- Miért ne tenném? Szabad időmet belátásom szerint használhatom fel! A legnyomásabb ok pedig: mióta ez a boszorkányüldözés folyik ellenem, Ön volt az első, aki bizalmas és konkrét ajánlatot tett.

- Köszönöm! A közgyűlés után ismét eljövök és bár kívánom, hogy rehabilitálják, de ha mégsem: előre ígéretet teszek, én tartom az ajánlatomat és örülnék, ha elfogadná!

- Köszönöm, elnök úr! Ebben maradunk!

- Mondja kérem, miért uraz engem, mikor világosan megmondtam, hogy pártkader vagyok!?

- Ön igen, de én nem és azok után, amit velem és családommal tettem az elvtársai, ha rehabilitációm egyetlen járható útja lenne a pártba való belépés, minden gondolkodás nélkül elutasítanám, mert a vérre hiába öntenek aranyport, kiütözik alóla! Tíz, tizenegy esztendővel ezelőtt majdnem fejest ugrottam, az utolsó pillanatban azonban visszaléptem, s úgy tartom jelen pillanatban is: ha szaktudásom nem elég, szabadságomról nem mondok le egyetlen párt kedvéért sem...!

- Na, látja, nekem pontosan a szaktudására lenne szükségem, mert ideológiák jönnek, ideológiák mennek, építeni csakis stabil gazdasági háttérre szabad! A viszontlátásra! Kézcsókom, asszonyka!

Az elnök elment, mi pedig bementünk, hogy elfogyasszuk első reggelinket új szállásunkon. Mivel még bőviben voltunk tojásnak, füstölt húsnak, nevezhetném nyugodtan villás reggelinek is! A pillanatnyi bőség azonban csak látszat volt, a kicsit nem tömhettük füstölt hússal és tojással, vitamindús táplálékra volt szükségük, valamilyen megoldást kellett tehát találnunk, hogy a rohamosan fogyó pénzt pótoljuk. Mi lett volna Tilda briliánsa és Gáborék adománya nélkül? Bárhogy jött is, csakis a Gondviselés beavatkozásának tulajdoníthatam.

Az elnök és Mari néni szavai mindenestre bizakodásra adtak okot, ha egyik nem, akkor a másik, már az a tény, hogy szabad mozgásom volt, bár halvány, de reménysugár volt a jövőre vonatkozólag!

Az első és a második nap tehát munkám volt bőviben. A mami hordta szőlőjét -, szépen volt termése a ház melletti 800 öles parcellán. Mikor Jutka elaludt, feleségem is besegített neki, én pedig préseltem, öntöttem a mustot a hordókba. Ha nem győződöm meg magam róla, el sem hiszem, hogy a kis gazdaság minden munkáját a 75 éves nagymami végezte addig.

A második nap, igaz, már napnyugta után voltunk, de lemosva minden, kiséperve, a pálinkának való törköly megfelelő előkészítése után agyaggal befedve, a mami megelegedésére befejeztük a munkát. Ki is tett magáért! Aznap Ő készítette a vacsorát, a fiam kedvence volt: paprikás csirke és nokedli. Volt meg egy kisebb hordó óbora is, azzal öblítettük le. Szóval: aznap este jó hangulatban telt el és azzal a tudattal tértünk nyugovóra, hogy: lám mennyivel könnyebb lenne, szebb, tartalmasabb az ember élete, ha egymásra taposás helyett egymás kezét fogva haladnánk amúgy sem sima utunkon. Hanem reggel, ami ránk virradt, egyszeriben megváltoztatta hangulatunkat.

Fáradtak is voltunk, meg időnkéből is futotta, még ágyban talált bennünket Mari néni a tejjel, de mást is hozott: a hírt: hogyan zajlott le az esti szövetkezeti közgyűlés...!

Az ajtó nyitva volt, bejött, letette a kannát az asztalra aztán leült:

- Ejnye - mondta -, köszöntem egyáltalán, ahogy bejöttem?

- Nem tesz semmit Mari néni, mi kérünk bocsánatot, hogy még az ágyban talált bennünket, de elég sokáig dolgoztunk tegnap, meg aztán rá is érünk.

- Hát, ami azt illeti, most már tényleg rá! El tudja képzelni mire mentünk az este?!

- Abból ítélve, ahogy leült, igen - válaszoltam -, semmire!

- Nem is bántana, ha egyszerűen megtagadják a kérésünket, de ez a módszer, ahogy elutasították, egyenesen felháborító! Tudja, mit válaszolt az a nem is tudom ki, mikor azt mondtam neki, hogy valamiből élniük kell maguknak is -, ott a két kicsi, mihez kezdhetne, ha sem a városban, sem itt nálunk nem hagyják munkát vállalni? Dögöljenek meg!, ezt mondta az a strici, nem tudom másképp hogyan nevezhetném! Magát már ismerjük, tudjuk kiféle, miféle, de Őt most láttuk először, bár utoljára láttuk volna.

- A nevét sem tudja Mari néni? - kérdeztem.

- A nevét? Várjon csak..., azt hiszem az elnökünk Orosz elvtársnak szólította, új ember lehet, mert most volt kint először. De alaposan bemutatkozott... Állat az ilyen, nem is egyszerűen állat, vadállat!

- Nyugodjon meg, drága Mari néni, én úgy sem számítottam többre és nem ért váratlanul az eredmény. Az a tény azonban, hogy maguk kiálltak mellettem, nagyon lekötelez. Mondja meg az elnöknek, hogy amíg itt leszek, bármikor és bármilyen segítséget kérnek, ellenszolgáltatás nélkül segítek...!

Mari néni középkorú, erős csontozatú, piros-pozsgás, jó kiállású asszony volt, abból a fajtából, aki vagy amelyik nem ijed meg a saját árnyékától is. Mikor ismét megszólalt, meglátszott rajta, hogy minden szavát megfontolja, mielőtt kimondja:

- Azért nem hagyjuk ám ezt annyiban, jön még a kutyára dér is! Rákosi nagyobb dög volt, mégis leáldozott neki! Bizhatnak bennünk gyerekeim, mi nem maradunk adósok! A tejet azért hozom, ha nem tudok jönni, küldöm. Aztán ha valamiben megszorulnának, ne szégyelljenek szólni! - Felállt. - Pihenjenek csak kedveseim, beszéltem a mamival mielőtt bejöttem volna, azt mondta: ilyenek-e!, és megcsókolta saját kezét.

- Ne mérgeződjön, drága Mari néni, nem érnek ők annyit, hogy az idegeit mérgezze velük. Majd csak leszünk valahogy... -

- Jó, jó, de nekünk sem mindegy! Akkor Isten áldja magukat és ahogy mondtam... - Mari néni ezzel eltávozott, mi pedig bár keserű szájjal, de mivel a gyerekek is csendben voltak megpróbáltunk még szundítani, ám nem sokáig tehattük, mert újabb vendég érkezett, a másik T. Szövetkezet elnöke. Megkértem: várjon az előszobában néhány pillanatig! Mivel előszobánk az udvar volt, elég nagy térség, fölötte a szabad ég, a várakozni kényszerülő páciens nemcsak gyönyörködhetett a természet dekoratív mezítelenségében, vigaszdíjként még élvezhette is az őszi napfény cukrot, zamatot érlelő aranypáróját.

Talán túl gyorsak is voltunk az öltözködésben, mert amikor kiléptem, az elnök nem fordult felém, szemeit továbbra is a Fertő feletti gomolyfelhőkön legeltette. Melléje léptem és kezét szorítottam vele... -

- Nézze csak! - szólalt meg -, felhő az ott, vagy köd?

- Mindkettő - válaszoltam -, de nem kell esőtől tartania, a képződmény a nagy vízfelület párolgásának a következménye. Egy-két órán belül eltűnik, és mint látom, ragyogó napunk lesz!

- Még néhány napig kitarthatna! Van néhány hold szőlőnk, jó lenne derült időben leszedni.

- Nem sürgős - mondtam -, ilyen időben növekszik a cukorfok és amit veszít esetleg mennyiségileg, azt pótolja a minőség. Azzal, hogy legtöbb helyen elsietik a szüretet, inkább ártanak vele. Mit gondol, nekem tavaly ilyenkor még hány holdam volt szüreteletlen?

- Hallottam valamit, azért is jöttem magához, de térjünk a tárgyra: az újságot már hallotta: idejövet találkoztam Mari nénivel. Gondolom kipakolt.

- Csak nagyjából, különösebben nem érint, mert nem is vártam semmit. A közgyűlés a demokratizmusnak csak a látszatát hivatott betölteni, csakúgy mint az országgyűlés, itt ugyanis nem népi hatalom van, a hatalmat néhány család sajátította ki. Nem tudom Ön mennyiben van tisztában ezekkel a dolgokkal, de értesüléseim megbízható forrásból erednek, nem vezet sem harag, sem irigység még ellenfeleimmel szemben sem. De bármilyen összefonódás is az alapja a családi diktatúrának, a baj nem abból származik, hisz a kapitalista országokban is az oligarchiákba tömörült tőkések kezében van a hatalom, a baj abból adódik, hogy míg ott a tőke mellett a rátermettség és az ész dominál, nálunk és a társországokban inkább csak a maffiára jellemző keresztapaság játszik szerepet a kulcspozíciók elosztásánál.

- Van benne igazság - szolt közbe az elnök -, de előbb-utóbb itt is a megfelelő szakértelem és a rátermettség fog dominálni, nem gondolja?

- De igen! Mindezzel tisztában vagyok, a megfelelő gárda felkészítése azonban hosszabb időt vesz igénybe és addig nagyon nagy árat kell fizetnie az egész népnek!

- Na látja, én nem akarok fizetni sok tanulópénzt és azt akarom, hogy a szövetkezet is jól járjon. Ezért helyezem az ideológiai felkészültség elé a gazdasági szaktudást. Egy vegyes felépítésű világban különben sem tartom célszerűnek, hogy párttag legyen a gazdasági vezető. Nekem tökéletesen megfelel, ha egyszerűen csak becsületes. Azok ott bent folytassák, amit elkezdtek, a hülye gyerek is játszik, ha mással nem, hát a saját pöcsével, mi majd igyekszünk az eszünket is használni. De hogy én is becsületes legyek: amennyiben mellénk áll, minden közérdekű kiadást azonnal fizetünk, a munkadíj elszámolására pedig majd közösen találunk megoldást. Mert azok után, amit az a degenerált a közgyűlésen mondott, értelmetlen lenne szerepeltetni magát a tagok között.

- Tökéletesen osztom véleményét - mondtam -, én Önre bízom a fizetséget. Nekem kizárólag az a fontos, hogy családom ne éhezzen, jön a tél - ne fázzon, mással egyelőre el vagyunk látva. Úgy gondolom megbízhatunk egymásban, várom a feladatokat.

- Először is arra szeretném kérni: nézze végig a pincénket, ahol a bort tároljuk. Megfelelő-e a készenlét? Természetesen velem jön, úgy nem kelt feltűnést. Másodszor: szeretném, ha feljönne velem az országos földhivatalba a tagosítás meggyorsítása miatt. Maga jobban fel találja magát azokban a berkekben. Úgy szeretném megoldani a dolgokat, hogy a kecske is jóllakjon, meg a káposzta is megmaradjon. Utazásunknak természetesen itthon titokban kell maradnia, nehogy megneszelje a Micsurin. De ne értsen félre, én nem akarok rosszat -, csak mindenből egyformán!

- Értem! Akkor, ha nem haragszik, előbb harapok valamit, aztán mehetünk is. Itt egyelőre végeztem, de jöjjön be, nézze meg a családomat, már bizonyára rendbe szedték magukat, vagyis rendet csinált a feleségem.

- Nem szeretnék alkalmatlankodni, megvárhatom kint is! Hallottam a kedves felesége egy régi, nagy család leszármazottja!?

- Valóban, de remélem ez a tény Önnél nem akadály. Egyébként szerintem nem a születendő csecsemő választja ki a bölcsőt, amelybe belefektetik, és azért sem vonható felelősségre, hogy egy kékvérű grófnő dadája, és nem egy tenyérjós cigányasszony szoptatta. De erről kár

beszélni, idejét múlta, a háború vihara elseperte nálunk az uralkodó osztályokat vagyunkkal együtt. Feleségem már ugyanolyan csupasz seggel jött a házasságba, mint jómagam, s hogy degenerált-e, mint ahogy elvtársai állítják a volt úri osztály tagjairól? Mójában lesz meggyőződni róla. Szerény véleményem szerint az elvtársak között sem kevesebb a degenerált, mint köztük volt, de - parancsoljon - már nyitottam is az ajtót - nem volt ideje behatóbb ismerkedés előtt véleményét kifejtetni.

Feleségem felöltözve, bár szerényen, s a kicsik is felkészítve már várt bennünket. Valószínű hallotta utolsó mondataimat, mert királynői tartását megőrizve csakúgy sugárzott belőle a kedvesség:

- Foglaljon helyet kérem, kicsit szűkösen vagyunk, de jóbarát számára nálunk mindig akad hely, meg talán egy pohár bor is, így van apuci? - Olyan mosolyt küldött felém, hogy az elnök gondolkodás nélkül elkapta a feléje nyújtott kis kezét és megcsókolta.

- Nem szabad - húzta vissza az asszony -, ha egyszer egyenrangúak vagyunk a férfiakkal, nekünk is illene megcsókolni az ő kezüket, de inkább feledjük el ezt a régi szokást és csapjunk egymás tenyerébe úgy magyarosan, így ni - szavait tett követte -, a férjem barátja az én barátom is, üljön le kicsit, kedves, néhány perc nem a világ...! Kicsi-Kis Józsinak elég volt egy tekintet, máris odaugrott az elnök elé és belecsapott a még nyitott tenyérbe:

- Szejbusz, bácsi!

- Ejnye, kisfiám - lehajoltam hozzá: - mondd szépen még egyszer, szer-busz.

- Szej-r-r-r-busz!

Az elnök csak nézett... -

- Nehezen birkózik Kicsi az r betűvel - próbáltam magyarázni -, egyébként szépen beszél.

- Okos fiúcska vagy - bátorította az elnök -, hű maradtál elődeidhez, ezért csak tiszteletet érdemelsz! - kezében tartotta a gyerek kezeckéjét és forgatta maga előtt - honnan ez a csodálatos kreol szín? A bőre akárcsak az édesanyjái!

- Csodálatos bizony - erősítettem meg szavait -, én sem tudok betelni vele, s ha megmondom, hogy anyai dédanyjuk családja egészen a fáraóig vezethető vissza, el sem hiszi... -

- Ne dicsekedj, apuci - helyesbített az asszony -, az már olyan régen volt, hogy talán igaz sem volt. Nagyanyám szegény már rég elhamvadt, mikor én születtem. Hadd pihenjenek Isten nevében!

- Igaza van, asszonyom - hagyta rá az elnök -, ne bolygassuk a múltat, inkább igyunk egy pohárával, ha már megtisztel azzal, hogy helyet foglalhatok asztaluknál.

Feleségem szalonnát és bort tett az asztalra. Ő és KisJózi is leültek, de kávéfogyasztottak, míg a hugi a kiságyban győzködött a cumisüveggel, vagy inkább az üveg vele.

- Mennyi idős a kicsi? - kérdezte az elnök a kiságy felé biccentve.

- Nyolcadik hónapjában van - válaszoltam -, sajnos féléves kora óta súlyos beteg, és még az orvosok sincsenek tisztában betegségével.

- Így ránézésre nem is hinné az ember, hogy beteg - mondta az elnök -, olyan aranyos és telt arcú!

Feleségem felkelt az asztal mellől és karjaiba vette.

- Pedig nem tud Ő még semmit az aranyom, se beszélni, se enni, de igazából még sírni sem. Pesten a klinikán mondták, hogyha Bécsbe eljuthatnánk vele, talán ott tudnának rajta segíteni. De hát a jelenlegi körülmények között arra nem is gondolhatunk.

- Ne veszítsék el reményüket, asszonyom, a segítség sokszor akkor jön, amikor legkevésbé számítunk rá.

Nem is olyan maradi ez a munkáskáder - gondoltam -, az elnök szavai arról tanúskodtak, hogy nem a véletlen műve volt a kiemelése, de ne adja Isten, hogy rájöjjenek arra, hogy túljár az eszükön, mert abban az esetben munkáskáder létére is röptetni fogják, mint engem.

Feleségem, mintha csak olvasott volna gondolataimban, elkapta a feléje dobott reménysugarat, de mindjárt el is engedte:

- Ha férjemet nem túrják ki a helyéről, talán reménykedhetnénk, hisz anyám Nyugaton tartózkodik és talán módja is lenne hozzá, így azonban kár minden szóért.

- Én mégis azt mondom - erősködött az elnök -, ahol legnagyobb a szükség, ott legközelebb a segítség! Ahogy magát elnézem, a kicsi nagyon jó kezekben van. Persze ne ringassuk magunkat hamis illúziókba: van olyan eset is, ami ellen még nincs orvosság, de hisz maguk még fiatalok...!

Felállt. - Tudja hol a pincénk? Nem?, - megmondta aztán - én már reggeliztem, bocsássanak meg - kimentette magát -, reggelizzenek meg nyugodtan, ott várom! - Elköszönt, de még hozzátette: fel a fejjel, asszonyka! Szia, Kicsi - ez KisJózsinak szólt -, mondd így: szia bácsi! - Ezt könnyebben kiejted...!

E naptól kezdve KisJózsinak az elnök csak szia bácsi volt, s ha jött - elég gyakran -, vagy az utcán találkoztak, mert előfordult, hogy Kicsi egyedül ment a boltba - akkor három éves volt - mindig hozott vagy vett a számára valami édességet. Nem is volt olcsó mulatság, mert a gyerek nyíltan megmondta neki, hogy ő nem szereti a cukorkákat, igazi csoki kell, ha azt nem kaphat, akkor semmit! A boltos már tudta, mert jómagam is csak azt szoktam vásárolni, Magdalénának is az volt a kedvence, s nem is próbált mást ráerőszakolni. Ha éppen nem volt, megmondta neki: most nincs, Kicsi, de holnapra én magam hozok neked a városból... -

A Micsurin T. Szövetkezet közgyűlése, és a másik T. Szövetkezet elnökével való alku után életem csak annyiban változott, hogy amíg addig én mentem, utána hozzám jöttek, ha szellemi képzettségüket meghaladó akadályba ütköztek. A Micsurin elnöke felhasználta Mari nénit közvetítőül, Pécsi, mert az volt a neve a másik szövetkezet elnökének, maga jött mindig. Nem félt attól, hogy meglátják, kivel barátkozik, attól sem, hogy a tőlem kapott információk helytelen irányba viszik. De miért is félt volna, hisz a nemrég még szinte egy helyben topogó kis T. Szövetkezet napról-napra mozgékonyabb lett! Azért néha benéztem a városba is, hátha akad valami, valami, ami huzamosabb időre megélhetést biztosít, mert a majdra, főleg ha az a majd is mások kezében volt-van, nemigen szoktam bízni magam. A T. Szövetkezet pedig még ugyancsak a majd stádiumában volt.

Egy ilyen alkalommal, munkakeresés közben akadtam rá egyik egyetemi tanárra, aki nem volt hajlandó diákjaival külföldre távozni. A jutalma, hasonlóan az enyémhez, elbocsátás lett. Egy építkezésen dolgozott, mint segédmunkás, ugyanakkor két általa írt tankönyvet forrásként alkalmaztak abban az időben is a főiskolákon. A nagyobb meglepetést azonban nem ő okozta, hanem munkatársa, a szülész, illetőleg nőgyógyász orvos, aki kislányomat a világra segítette, a feleségemet pedig tudjuk hová...! Persze a bűnös szándék kizárt volt!

Megvártam míg végeztek - szállítószalagra pakolták a téglát -, aztán meghívtam őket egy pohár borra, a szomszédságban lévő kisvendéglőbe. Természetesen velük jött az építésvezető is, aki sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy engem a nyár folyamán segédmunkásként sem alkalmazott:

- Maga valami nagyon nagy bünt követhetett el, barátom, mert mikor kértem az alkalmaztatási engedélyt, kereken elutasítottak: meg ne kísérelje alkalmazni, mert maga is a sorsára juthat!

- És ki mondta ezt, ha szabadna tudnom?

- Ki mondhatta volna?

- Köszönöm - mondtam -, nem szükséges megnevezni, de ha most kérném? Milyen kelleme-sen eldolgozgatnánk így hármásban!

- Bocsánatát kell kérnem, de értelmetlennek tartom. Nem szeretnék újabb csalódást okozni!

- Igaza van - mondtam -, annak is örülök, hogy barátaimat alkalmazzák, mert nekem azért csak-csak csurran-cseppen, ha innen nem, akkor onnan!

Továbbiakban elbeszélgettünk! Témánk volt bőségesen, de leginkább akörül mozgott: vajon mikor ébred rá a párt felsőbb rétege, hogy ezek a tilosban ficánkoló lovak patáikkal leginkább a párt vékonyába vágnak. Alkalmazkodik-e? Tud-e alkalmazkodni majd az az ember, akin most taposnak-, ha egyáltalán életben marad? Mert a fő kérdés a túlélés! Beszélgetésünknek a művezető megjelenése vetett véget: újabb szállítmány érkezett, s a „munkások”-nak menniük kellett. Az építésvezetővel folytathattam volna az eszmecserét, de inkább elköszöntem én is:

- Majd legközelebb, ha erre járok, benézek...! A tanár, mint aki beletörődött sorsába, úgy indult művezetője után, az orvos tekintetében azonban volt valami, ami megragadta figyelme-met: a fizikai munkát csak azért választotta - gondoltam és helyesen, hogy szortírozhassa, hogy mindenfajta befolyástól mentesen ítéletet alkothasson előző tevékenységéről. Láttam, hogy még mindig foglalkoztatja feleségem halála, s midőn búcsúzásképpen kezét ráztunk, közelebb húztam magamhoz:

- Magának a keze fontosabb barátom, mint az esze! Sürgősen hagyja abba ezt a munkát és térjen vissza praxisához, különben sosem bocsátok meg! - Rám nézett, nem mondta, de olvas-tam gondolataiban: Erre vártam, e nélkül nem lett volna bátorságom újrakezdeni! - Magához ölelt és hangosan csak ennyit mondott:

- Köszönöm! Még ma távozok innen!

Mivel aznap nem akartam már sehhol sem próbálkozni, elindultam a vasútállomás felé, - gon-doltam: a legkorábbi vonattal hazaindulok, de mit tesz Isten...? A domonkosok temploma előtt összefutottam Boriskával - időközben ők is beköltöztek a városba, férje elfoglalta helyét a régi barátja mellett, s ő is munkát vállalt, mert a kisfiút óvodába adták:

- Nahát - kiáltotta már messziről -, már azt hittem, soha nem látjuk egymást, hogy még csak nem is kíváncsiak új lakásunkra, pedig nem veszítettünk, inkább nyertünk a cserén, nem kell aggódnotok miattunk, de most nem veszítelek szem elől, el kell jönnöd hozzánk, aztán ki tudja, mikor hoz bennünket össze a sors!

- Ma nem dolgozol? - kérdeztem, meglepetést színlelve.

- Dehogyan nem! Dolgozom! Nézd csak! - Kinyitotta kezításkáját, egy csomó irat volt benne, borítékban, boríték nélkül.

- És nem sürgős?

- Itt semmi sem sürgős! Ezek ráérnek! Most egyszerűen engedélyezek magamnak egy-két órát! Ne is próbálj kibúvót keresni, mert úgysem hinném! - Már akkor láttam szemeiben a tüzet, midőn megcsókolt, mit hazudhatnék, ami elfogadható lenne, de hirtelen semmi nem jutott eszembe, s elindultam mellette. Úgy simult hozzám, mintha már az utcán is hajlandó lenne... - Nem szép tőled, Jóska, hogy rám egyáltalán nem gondolsz! Nem voltam jó? Mindent elkövettem, hogy kedvedben járjak!

- De drága Boriska -, és a férjed?

- A férjem olyan, mintha nem is lenne. Haza adja a pénzét, vele vagyok a gyerek miatt, de se testem, se lelkem nem kívánja. Most is valahol kiküldetésben kószál. Eltűnik egy hétre, aztán hazajön aludni! Igyekezzünk! - meggyorsította lépteit -, a következő utca!

Néhány perc múlva egy régimódi, de nagyon kedves, kis földszintes házban találtam magam, helyesebben - előbb csak a kertjében. A ház előtt, annak folytatásaként szőlőlugas nyújtózott egészen a kert végéig. A kert végében az Ikva patak, áradáskor folyó is lehetne... -

- Most eltűnök - hajolt hozzám -, de csak egy pillanatra. Mire a kert végéből visszaérsz - gondolom, körülnézel kicsit, már várlak!

Valóban lett volna mit megnézegetni, de engem akkor más foglalkoztatott, mert akármilyen helyre kis menyecske volt is Boriska, nem tudtam szabadulni a lelkiismeret furdalástól, s már azon voltam, hogy átlábolok az Ikván és eltűnök, de mikor visszanéztem és megláttam az asszonyt a kerti ösvény közepén - búzavirágkék pongyolában, alul semmi - s bár - Sopronban a szinte állandóan fuvalázó szél miatt középen összefogta, alul szétnyílt, s a habfehér test látása összezavart -, már nem gondoltam menekülésre, feléje indultam. Ha Mohamed prófétaának szabad volt négy feleséget tartani, miért tiltaná meg nekem az Úr?! Egyébként is csak ritka pillanatok ezek, s ha jól belegondolunk: a férfinem hűségén nem változtat, ha néhanapján alaposabban kitombolhatja magát. Már nem voltam gyengéd, mint első alkalommal, amint becsukódott mögöttünk az ajtó elkaptam a derekát, s előlegképpen alaposan megszorogattam... -

- Mikor jössz legközelebb? Ne válass magadra ilyen sokáig, most már tudod, hogy hol lakunk...!

- Majd a végen nyilatkozz, akarsz-e még egyáltalán találkozni velem?!

- Nem riasztasz el! - látta, hogy nyugtalanul nézek körül -, nyugodtan, tedd le a ruhád, nem zavarhat meg bennünket senki! - mondta a magáét, közben leejtette magáról az amúgy is nyitott pongyolát és hanyatt dőlt a pamlagon. Nyugtalan, vágyakozó tekintetéből szikrák pattogtak felém, mintha siettetni akarná mozdulataimat.

Levettem magamról mindent, s úgy ahogy ő volt, mezítelenül melléje léptem -, mintha valamiféle vad örület lobogott volna fel bennem, szétrántottam a térdeit és belemartam a tomporába, de még vártam, hadd érjen benne tetőfokára a szenvedély -, előbb kebleit vettem birtokba, majd megfordítottam és a hátán végigborzoltam a gerinc mellett, mikor éreztem, hogy már az extázis következik, visszafordítottam magam felé, aztán... -

- Most rikkanthatsz, ha tudsz - nem mondtam, csak gondoltam, de felesleges is lett volna mondani, mert az asszony egyre lejjebb húzódva előbb csak nyögdécselt, aztán sikított... -

- Fáj? - kérdeztem -, a fejével nemet intett és még lejjebb húzódott.

- Most nem engedlek el - nyögte -, amíg teljesen ki nem elégülök. Már hazajövet elmentem egyszer, ezért kellett lemosakodnom. - Szép, formás, körte alakú keblei voltak, azokkal játszottam, s pár perc után kezdődhetett minden előlről.

Nem tudnám megmondani, mennyi ideig gyötörtük egymást, de az biztos, hogy az asszony kimerült! Kinyújtotta lábait, még egyszer átkarolt, ölelésében azonban már nem volt erő.

- Nem tudom, mi van benned különleges - mondta -, de még így kimerülve is kívánlak!

- Térj észhez, Boriskám! Ott a fiad, lehet, hogy ma hozzátettünk valamit egy másikhoz is ...!

- Igaz! Jajj a fiam! Érte kell mennem, s már kifutottunk az időből! Bocsáss meg, Józsikám, de sietnünk kell, mert még egyedül nem talál haza. - Már öltözködés közben folytatta: - Mennyivel jobb lehetett az őstermészetben élő embernek, nem kellett kiugrania a gyönyörkellős közepéből ilyen hülye gondok miatt!

- Akkor más gondok voltak, Boriska, de remélem most egy ideig nyugton maradsz?!

- Kis ideig! - csak mikor már felöltözve az ajtóban álltunk folytatta: - Én szeretnék mindig veled lenni és tudom, érzem, hogy Te is boldog lennél velem, de nem szeretnék egy harmadik személyt boldogtalanná tenni. Szerethetjük egymást, szükségem van arra, hogy néha feldobjam magam, de nem vehetek el tőlük.

- Angyal beszél általad - mondtam, - de most igyekezz! A következőt pedig bízzuk megint a véletlenre. Ha rendszeresen találkozánk, a csoda közömbössé válna!

- Talán igazad van! - mondta elmélázva, aztán sietősen megcsókolt -, de már így is késve érkezhetett az óvodába, én pedig, bár a következő vonatig még sok időm volt, lassan, komótosan elindultam, de most már tényleg az állomásra.

Lefelé menet - a szőlősorok között - már messziről felfigyeltem, hogy az udvarban feleségem mellett Pécsi, a szövetkezet elnöke nagyban gesztikulálva magyaráz valamit. KisJózsit nem láttam a közelükben, de később Őt is megpillantottam, a szőlőben böngészett a mamival. Többször kifogásolta régebben, hogy neki miért nincs nagymamája, hát most szerzett magának, ha nem is egészen rajta múltott -, de hogy ragaszkodott hozzá...! Reggel épphogy kibújt az ágyból már futott:

- Megyek, megnézem a nagyit! - Persze a mami sem volt külön, mindig tartogatott számára valamit, s ha semmi nem volt kéznél, képes volt éjszaka sütkérezni: kalácsot, süteményeket -, hamar megtanulta a gyerek kedvenc ételeit.

Barátságuk azért némi kellemetlenséget is okozott, mert a gyerek kezdte átvenni a mami beszédmódját: félig magyarul, félig németül. Olyankor ki kellett javítani, megmagyarázni neki, hogyan mondják helyesen magyarul is, németül is. Mivel mi nem lehetünk mindig mellettük, a gyerek lassacskán több német szót megtanult, mint amennyit a középiskolákban megtanulnak, s ha olyanok jöttek a mamihoz, akik nem értették nyelvezetét, Kicsi volt a tolmács.

Amint leértem a dombról, előbb a gyerek futott elém. Később ők is észrevettek, de köztük megjelenésem csak hevesebb vitát váltott ki:

- Képzeld, apuci, mit akar az elnök...?

- Mondjad, szívem! - szóltam, miközben magamhoz öleltem, s kezet nyújtottam az elnöknek.

- Vele kellene menned még a ma esti vonattal, hogy reggel időben Pesten legyetek. Nem akarja megérteni, hogy az a hivatal később is fogad benneteket, s ha reggel indulnátok, akkor is időben érkeznétek. - Pécsi csak mosolygott, általában mindig:

- Erőszakos kis felesége van magának, de ez egyszer engednie kell, mert különben elhalásszák előlünk a legjobb földeket. Megtudtam ugyanis, hogy ők is indulni akarnak a tagosítás végett, nem éppen holnap, de mindenképpen jobb, ha megelőzzük őket.

- És maga szerint miért fontos az éjszakai utazás?

- Mert már jártam náluk, tudom, hogy érkezési sorrendben fogadják a feleket, s ha reggel indulnánk, előfordulhatna olyan helyzet, hogy két nap és egy éjszakánk menne rá.

- Mikor indulnánk?

- Este a nyolc húszassal, 10-re Győrben vagyunk, ott megvacsorázunk és a fél hármassal megyünk tovább, így reggel hatra Pesten vagyunk, s már a hivatalos idő kezdete előtt a tethelyen várakozhatunk.

- Azt hiszem, okosabban tesszük szívem, ha hallgatunk az elnökre, úgy mindenképpen itthon vagyunk holnap este. - Az asszonynak nem nagyon tetszett, de lassan belenyugodott. Új lakóhelyünkön még nem hagytam magára éjszaka, ezért meg is kérdeztem:

- Nem fogtok félni, angyalkám?

- Ha a mami nem fél, én mitől félnék? Ott a balta, majd bekészítem éjszakára.

- Nem kell félni - szólt közbe az elnök -, itt állandó járőrszolgálat van, s ha esetleg erre vetődne egy kóbor cigány, a kutya jelzi!

Most az asszony ajkán vibrált halvány mosoly, jelentőségét azonban csak én tudtam. Megfogtam a vállánál és karján a kislánnyal magamhoz húztam!

- Jó maguknak - jegyezte meg csendesen az elnök -, én még így is - gondolom a mellőzöttségemre értette - szívesen cserélnék magával.

- Aztán mit gondol, én is cserélnék - az asszony szavai voltak ezek s úgy búgtak, mint a szerelmesen turbékoló galambé -, nekem Ő több az életemnél, az életem viszont több a világ minden kincsénél! - Megismételte a csókot, melyet érkezésekor váltottunk, majd így folytatta: - De azért elengedem magával, mert megbízom magában. Akit a gyerek szeret, az nem lehet rossz ember, magát pedig nagyon szereti Kicsi! Igazam van, Kicsikém?

- Igen, anyuci - válaszolt a gyerek, aki akkorra már ott lábatlankodott körülöttünk - szejetem!

- No mondd még egyszer, de helyesen - biztatta az elnök a zsebében kotorászva!

- Liebe dich! - kiáltotta a gyerek, a mami pedig, aki ásójára támaszkodva hallgatta beszélgetésünket, hatalmasat nevetett.

- Jól van kisfiam - szóltam közbe, - de most próbáld meg magyarul! - a gyerek időközben odasomfordált az elnök elé, s rácsapott a tenyerében tartott csokis dobozra, de az elnök erősen tartotta, nem sikerült elkapnia.

- Mondd szépen apucid után: sze-re-tem és megkapod! - KisJózsi átkarolta Pécsi lábait, Ő felvette az ölébe és együtt ismételték: sze-re-tem!

- No, puszi aztán pá - mondta az elnök -, mert mennem kell! - letette Kicsit, akkorra persze már kezében volt a csokis doboz -, akkor nyolckor fent találkozunk!

Nem sok időnk maradt az indulásig. Jóformán arra sem futotta, hogy elmondjam, mit végeztem a városban, de mit is mondhattam volna? Minden eshetőségre felkészülve a kisbaltát azért a heverő alá csúsztattuk:

- Jobb félni, mint megijedni - mondtam, s miután átöltöztem, megkóstoltam még a mami túrós lepényét, aztán ide puszi, oda pá, elindultam.

Már sötét volt! A hold bújócskázott ugyan a felhők között, de vajmi keveset segített volna az előrehaladásban, ha nem ismerem az ösvényt. De ismertem, sőt - már általam is kitaposott

volt. Sokszor, ám hiába megjártam már azt az utat, s még hányszor fogom?! Bármilyen fizikai munkát elvállaltam volna már, de ahhoz sem volt szerencsém. Ha tényleg meg akarnak bennünket a pártvezető szavait idézve: dögleszteni?! Jómagam nem is törődtem volna vele, de azok az ártatlan gyerekek! Visszasüllyedünk a középkorba, amikor az apa bűnéért az egész családot kiirtották!? Vagy igaz lenne, amit a papok tanítanak: Isten hetedízíglén bünteti az ellene vétőket? Hülyeség! A végtelen jóság nem lehet egyben a végtelen gonoszság is! Mindkét fél hamis úton szerzett egzisztenciáját menti a felismerés elől! De hiába a bújócskázás, egyszer majd eljön a leszámolás ideje, s az Úr is pokolra küldi álnok papjait! De kinek lenne jó, ha patakokban folyna a vér? Kik húznának belőle hasznot? Az az ember, aki boldogságra született, önmagát teszi boldogtalanná!

Ha a hadi kiadásokat az emberiség boldogulására használnák fel, ha eltörölnék a határokat és egyetlen nagy családdá olvadna össze minden nemzet?! Szükségtelemné válna a kémkedés, megszűnne a bizalmatlanság, s a csúcstechnológiával termelt javakból bőséggel jutna minden asztalra...!

Bolond és dőre gondolat! Hogyan képzelhető el a népek egymásra találása, amikor és amíg az egyedek is tapossák egymást?!

- Igyekezzék! - kiáltott felém az elnök -, mindjárt itt a vonat! - Annyira magamba voltam merülve, ha félre nem lép, beleütközöm.

- A jegyek? - kérdeztem.

- Itt vannak a zsebemben, de gyérünk vissza, hogy lehetőleg középpütt kapjunk helyet!

- Ebben a napszakban akad mindenütt hely - mondtam -, nem kell sietni!

- Igen, de én nem szeretek sem az elején, sem a végen utazni... -

- Középpütt is szétcsúszhat!

- Jó, akkor megyek maga után!

A vonat közben berobogott, s véletlenül úgy állt meg, hogy középre kerültünk, s az elnök, aki „marxista” létére nagyon is babonás volt, megkönnyebbülten ballagott utánam. Betelepedtünk az egyik üres fülkébe... -

- Már azt hittem, nem is jön! Nem tud elszakadni az asszonyka szoknyája mellől.

- Ami Öt illeti, nem is olyan könnyű elszakadni tőle, de ha komoly dologról van szó, nem áll az utamba. Most pedig szeretném, ha tájékoztatna, mielőtt elálmosodnánk!

- Arról van szó - kezdte -, szeretném ha a tagosítás során mi is kapnánk a javából, vagyis - ne csúrjuk-csavarjuk, hisz egy az érdekünk; a Fertődülő szőleit szeretném, ha megosztva kapnánk, fele-fele alapon! Tudja maga is, hogy a bozi oldal sokkal gyengébb minőségű bort ad, a kettő keverésével viszont elfogadható minőséget nyernénk... -

- Nem hallotta még, elnök úr, hogy szőlő nélkül is lehet bort csinálni?

- Hallottam-hallottam, de azért jobb, ha abból is van benne!

- Okosan spekulál! Valaha nagyon jó ismerősöm volt a Földhivatal elnöke, némi kis szerencsével most is összeakadhatunk olyasvalakivel, aki belenyúlhat a serpenyőbe.

- Jó lenne! Nem felejténék el magának!

- Ne mondjon ilyet, ha azt akarja, hogy a barátja legyenek!

- Miért? Megsértettem talán valamivel?

- Még nem, de...! Elmondtam neki hogyan húztam ki a gazdaság párttitkárát az egyik pribék markából, majd a fertőrákosi esetet is, azt is, hogyan köszöntek meg, s végül: hogyan hálálták meg!

- A disznók! - morogta fogai között az elnök - és én ilyenekkel árulok egy gyékényen?! Nem felejttem el, s adandó alkalommal megduplázom hálájukat maga helyett is! Tudom, sok szemét ember akad közöttünk, de ne higgye, hogy mindnyájan egyformák vagyunk. Ha Lenin most felébredne és látná ezt a zűrzavart, vagy Marx-Engels, hogy az emberiség javára alkotott tanaikat hogyan és mire alkalmazzák egyes tömeggyilkosok..., saját magukat is pokolra kívánák! - Pécsi inkább önmagához, mint hozzám beszélt. Csodálkoznom kellett, hogy egyszerű munkás létére annyira tisztán látja a dolgokat. Vártam, hogy folytatja, de elhallgatott, vagy megsokallta, amit mondott, vagy elaludt, az utóbbi igazolódott, mert szinte átmenet nélkül hortyogni kezdett... Én sem voltam éppenséggel kipihent állapotban, a nem várt és nem is kívánt délutáni munka eléggé elpilisztett és Pécsi példáján okulva végigdőltem az ülésen... -

Csornán azonban felráztak bennünket. Az éjszakai műszak munkásai megszállták a fülkét és nemigen voltak kímélettel senki iránt. Arra a húszperces bólogatásra ők is igényt tartottak.

- Jöjjön - szólott hozzám az elnök -, kimegyünk egyet a peronra, hadd pihenjenek ezek a nyomorultak. Soha nem tudtam megszokni az éjszakai műszakot. Már előre borsózdott tőle a hátam, pedig éjjel tanultam legtöbbet. Gép mellett dolgoztam, el nem alhattam, hát olvastam.

Enesénél, Ikrénynél az új felszállók pillanatok alatt megtöltötték cigarettafüsttel a peront is, hűvös volt az éjszaka, de azért kicsit lehúztuk az ablakot, mert egyikünk sem dohányzott és a füst csípte az orrunkat. Csak általános, mindennapi dolgokról beszélgettünk, inkább a kétlakiak, ingázók vitatkozásait hallgattuk. Többnyire törődött, fáradt emberek voltak, nem sokkal lettünk okosabbak, mégis mivel hol erre, hol meg arra figyeltünk, gyorsan eltelt az a félóra -, ugyanis Győrben az állomás előtt valamelyest várakoztunk... -

- Most hová, merre - kérdeztem, midőn elhagytuk az állomás épületét -, tíz óra múltott 10 perccel, tehát bőven van időnk?!

- Van tehát kerek négy óránk - mondta az elnök -, megvacsorázunk a Ritz-ben, ott szoktam megszállni, mert van ott egy csinos hölgy ismerősöm, őt is meg kell néhanapján látogatnom. Aztán majd meglátjuk...! Előre ne igyunk a medve bőrére!

A szálloda csak néhány méterre van az állomás épületétől, így jóformán körül sem nézhettünk, máris a szálloda éttermében találtuk magunkat. A kiszolgálók sürgölődéséből láttam, hogy az elnök nem is akármilyen vendégnek számít.

Megrendeltük a vacsorát, perceken belül hozták az itallal együtt, s alig távoztak a kiszolgálók, odalibeggett hozzánk egy szőke tündér, se szó, se beszéd homlokon csókolta az elnököt, már majd felém fordulva megkérdezte, helyet foglalhat-e, s leült kettőnk közé .

- Mostanában ritkán jössz! - ez Pécsinek szólt, aki előbb bemutatta a hölgyet, azután válaszolt:

- Sok a munka, szőszike!

- Legalább értelme is van?

- Inkább majd lesz!

- Ha már agronómustok is van, akkor csak mentek valamire? - felém kacsintott -, neked nincs szükséged egy csinos kis fruskára? Most éppen van egy szabad!

- Köszönöm, fáradt vagyok! - válaszoltam.

- Annál inkább kellene! - erősködött a lány, de az elnök segítségemre sietett:

- Ha egyszer is láthatnád a mi agronómusunk kedves nejét, nem ajánlanál neki senkit.

- Lehet, hogy nagyon szép - mondta a lány -, de van bizonyára olyasmi, amiben mögöttünk marad, ezért is ajánlanám kolléganőmet.

Az elnök rám nézett, gondolom biztatni akart, én azonban kerekperec visszautasítottam:

- Köszönöm, de nem kérem!

- Akkor mi eltűnnénk egy órácskára - mondta Pécsi -, megvár vagy visszajön, itt találkozunk!

Felálltak, s a nő elöl, mögötte az elnök elindultak a szálloda belsejébe nyíló ajtó felé.

Lehet, hogy megsértettem a hölgyet, de a délutáni nagyüzem teljesen kizsigerelt. Hátradőltem a széken és hallgattam a cigányzenét. A primás egy darabig rám figyelt, majd elindult felém:

- Én ismerem magát, agronómus úr - mondta fülemhez hajolva -, sőt a nótáját is! Szabad? - Kiegyenesedett, s válasza sem várva a zenekar felé fordult és már húzta is...!

Felsírt a hegedű, a vén cigány dallama betöltötte az éttermet. Elővettem egy százast és a vonóba húztam: - Köszönöm - mondtam -, de most nem kérem!

- Csak ezt az egyet, drága agronómus úr?! - a remegve zengő hegedű fájdalmas sebeket szakított fel bennem, elővettem még egy százast és leintettem: - Majd máskor! Gyászolok!

- Ha tudtam volna - mentegetőzött a primás -, bocsásson meg!

- Nincs mit! Köszönöm a figyelmét!

Magamra hagyott, de többször felém kacsintott és csak azért is ismerős nótáimat szólaltatta meg: valahol egy kisfaluban pirospüncösd napján stb., stb... - így gyorsan telt az idő. Egyre törtem a fejem honnan ismerhet ilyen jól a primás? Végül is rájöttem: hát persze - Fertő-rákosról, hisz ő muzsikálta végig a lakodalmamat Magdikámmal! Ha tudná?! De honnan, kitől, hisz már akkor is vendég primásként jött Győrből.

Éjfél után egyre járhatott az idő mikor Pécsi előjött, de csak egyedül:

- Tudja - kezdte mondókáját -, néha kell az embernek egy kis változatosság. Nem tudom, miért kellett megszüntetni a nyilvános házakat, hisz úgysem tudják visszaszorítani, ha így nem, akkor úgy, de ez a szolgáltatás túléli a társadalmi rendszereket, mert az ember természetéből fakad. De nem is tudom hányféle szocializmus létezik, nálunk üldözik, erkölcstelennek tartják, míg például Romániában ma is a szolgáltatóipar egyik ágát képezi! Szerintem kevesebb házasság bomlana fel, kevesebb gyerek kerülne az utcára vagy nevelőintézetekbe, ha a kormányzat önkritikát gyakorolna, s engedélyezné újól a nyilvános házak működését. Tehetné állami szinten is!

- Nem tudom, hogy mi lenne jobb - mondtam -, nekem még nem volt rá szükségem!

- Na, igen! Tökéletesen megértem, de ha nem csalódom, ön is megért engem. - Odaintette a vezető pincért és fizetett. Meg akartam felezni, de nem hagyta, mondván: - Reprzentációra is kell valamit költeni, különben lemaradnánk főnökeinktől. Mit képzelsz, azok saját zsebükből fizetik a sok vendégeskedést?

Felálltunk, hogy távozzunk -, intettem a primásnak, aki mélyen meghajolva búcsúzott.

- Ismeri? - kérdezte Pécsi.

- Régebről! - bővebb magyarázatba nem bocsátkoztam, elindultam a kijárat felé.

A vonat már bent állt. Helyet kerestünk magunknak, aztán elszundítottunk. Az elnököt kifáraszthatta a szöszike, mert még a Keleti pályaudvarra érve is úgy kellett felrázni.

- Megérkeztünk volna? - úgy nézett fel rám, mintha delíriumos álomból ébredne.

- Úgy bizony - mondtam - igyekezzünk a leszállással, ha nem akarjuk, hogy kitolassanak bennünket.

Mindent egybevetve: az előzményeket, az utazást -, reggel fél kilenckor már ott ültünk az Országos Földhivatal előtermében, s bámészkodva lestük az egymásután érkező hivatalnokokat. Az egyikben volt évfolyamtársamra ismertem, Pécsi felugrott, hogy üdvözlje, de ő anélkül, hogy kezet nyújtott volna neki, megállt előttem és csak nézett, mustrálgatott... -.

Felálltam: - Kiguvad a szemed, Pisti!

- Istenem! Hát mégis Te vagy, Jóska - mondta -, gyanús voltál az első pillanatban, hogy rád néztem, de nem mertem volna megesküdni. - Megölelt. - Nem mentél el?

- Amint látod!

- Gáborról tudsz valamit? - hárman együtt laktunk albérletben egy ideig, csak Gábor a Jogi karra járt.

- Ő sajnos elment! -

- Muszáj volt neki?

- Arra nem tudnék választ adni! Még nem kaptam hírt felőle.

- Sajnálom!

- Lehet, hogy ő sajnál minket!

- Mi járatban vagy? Kire vársz?

- Lehet, hogy éppen rád! - válaszoltam és összenéztem Pécsivel.

- Igen, igen, elnök elvtárs! - ezek már Pécsi szavai voltak, aki addig mintegy bűvöletben szótlannul állt mellettünk -, velem jött Kovács elvtárs. Ő a mi agronómusunk! Tudja, a tagosítás miatt...!

Barátom megfogta karomat és maga előtt tolt, mellettem a T. Szövetkezet elnöke, arcán meghatványozódott mosollyal igyekezett.

- Ennél nagyobb öröm nem érhetett volna ma - mondta kollégám -, hát még mindig vidéken vagy? Jó lehet az a falusi levegő! - Bementünk a szobájába, leültetett bennünket aztán:

- Egy pillanatra magatokra hagylak, de azonnal jövök.

- Nehogy elszólja magát, hogy mi van velem, mert elronthat mindent! - sűgtam Pécsinek.

- Mindent magára bízok - válaszolt ő, de máris jött kollégám egy üveg konyakkal a kezében:

- Találkozásunkat meg kell ünnepelni - szólt hozzám -, hogy van a kis grófnő?

- Köszönöm kérdésetet, meglehetősen, már két kicsivel, de kitől hallottad, hogy...?

- Gáborral találkoztam, úgy két éve lehet, de csak futólag tudtunk szót váltani, mert rohant a vonathoz. Ti mindig siettek, pedig azt gondolná az ember, hogy a falusi élet nyugalmasabb, mint a fővárosi.

- Kinek így, kinek úgy - válaszoltam -, van aki itt is siet és van aki mindig és mindenütt ráér! Te tudom, hogy az előbbieket közé tartozol, de hogy vagy különben?!

- Megnősültél? Mert Gábor barátunk nem is említette, hogy találkoztatok. Tudod ők is külön éltek egy darabig, aztán csak sikerült összehoznom Őket, együtt mentek új életet kezdeni!

- Kívánom, hogy sikerüljön neked. Ha írnak, remélem a címüket közlöd velem is! De fordítva is lehet! Hol laksz most?

- Balfürdön!

- Szép hely! Az elvtársat - Pécsi felé - már ismerem. Most végleg szeretnék elrendezni a két termelőség közötti vitás kérdéseket. Legalább te megfelelő információval szolgálhatsz.

- Ha elfogadod javaslataimat?!

- Kiben bízhatnék jobban, mint benned? Térképet hoztatok?

Pécsire néztem, ő vissza rám, aztán mintegy bűnbánóan mondtam: - Sajnos nem! Nem számítottunk ilyen gyors intézkedésre, de szerintem most elegendő, ha feljegyzed magadnak és amikor sorra kerülünk, előveszed. De tulajdonképpen nincs is más igazságos alternatíva: létszámtól függően megfelezni a jót is, a rosszat is! Ha nem helyesli - Pécsi felé - most szóljon!

- Nincs másfajta kívánságunk - mondta ő -, azt hiszem, ha ily módon osztódik meg a terület, mindenki megelégedésére szolgál!

Volt kenyeres pajtásom elővette határidős naplóját, néhány feljegyzést készített, majd megemelte a poharát: - Akkor ebben maradunk, most pedig igyunk találkozásunk örömére!

Hát ittunk! Pécsi elégedetten vigyorgott, ő tudta minek örül, majd elővette a lábai között szorongatott, magával hozott demizsont:

- Most ezt kóstolja meg, elnök elvtárs, egyúttal a tagság nevében is hálásan köszönöm jóindulatát.

- Szerencsés emberek maguk - mondta kollegám -, ilyen szakember, mint Jóska, sok, ha egy megyében egy is akad! - Belekóstolt a Pécsi által teletöltött pohárba majd: - Csak egy szavába kerülne és mi is szívesen fölhoznánk, mert a központi irányításban is sok hozzá hasonló kellene. Van ugyan elegendő egyetemelt végzett emberünk, de kevés közöttük az igazán használható. Ha megkérdeznénk némelyiket mennyi hétszer nyolc, fél óráig számolná az ujjain!

- Nem értem - szoltam közbe -, a tanárok kevés kivétellel most is ugyanazok, akik minket is tanítottak, akkor miért az alacsony szintű képzettség?

- Nézd - a munkáskadereket tovább kell engedni! Amelyiknek pedig gógyija is van, azt leköti a politika, a szakmai képzés utolsónak marad.

Láttam, hogy Pécsi töpreng valamin, aztán mikor megszólalt, nemcsak én, kollégám is meglepődhetett egy kicsit:

- Én azzal a négy elemimmal úgy látom, hogy a párt túl sokat foglalkozik önmagával. Pedig -, mint Hruscsov elvtárs is mondotta: versenyre kell kelni a kapitalista államokkal! - Ha el akarjuk érni, sőt túl is szárnyalni őket, akkor nekünk többet kell tanulnunk, mint nekik, mert úgy gondolom, a fejlődés nem áll meg, s ha Ők egyet, nekünk kettőt kell lépnünk!

- Hogy mennyire igaza van, barátom! Bár minden vezetőnk a maga eszével gondolkodna! .Hol tanulta ezt az okoskodást?

Kollégám, de én is kíváncsian vártuk Pécsi válaszát: - Hogy hol tanultam - arcáról a mosoly most sem tűnt el, amit válaszolt mégis egy komoly, megfontolt ember látszatát keltette -,

mindenütt! A munkapad mellett, az utcán, odafigyeltem munkatársaim egymás közötti beszélgetéseire, ami könyv a kezembe került elolvastam, de még a vécében használatos újságpapírt is előbb átfutottam... -

- Meg lett a jutalma, a párt kiemelte!

- Mégis azt kell mondjam, hogy óriásit csalódtam, ugyanis én azt hittem, hogy egy egységes munkásosztályért harcolok. Hogy azok az elvtársak, akiknek a kezébe adjuk a hatalmat, majd valóban a munkásosztály érdekeit fogják képviselni, és mit tapasztalunk? Az idegenből hazatért, és az itthoni illegalitásból felszínre kerülő elvtársak között késhegyig menő harc folyik még ma is! Nyilván az idegenből hazatértek kerültek előbb felülre, mert a megszálló szovjet hadsereg bennük jobban megbízott. Nekik volt idejük megtanulni nemcsak az orosz nyelvet, oroszul is gondolkodni, míg az itthoniak energiáját felemésztette a bujkálás. Ne higgyék ám, hogy azok, akik ma verik a mellüket, hogy a Horthy-rezsim idején partizánkodtak, valamennyien részt vettek a fasisztákkal vívott harcokban. Egymást igazolják haverok, barátok -, a végén több lesz a partizán, mint a volt Horthy hadsereg katonája. Sokan a ma hősei közül akkor is, mint tavaly őszön tették, az édesanyjuk seggibe is visszabújtak volna, csak hogy mentsék a bőrüket. Ezt persze csak maguknak mondom, mert tudom, hogy ma is a vérbosszú szedi áldozatait az egész országban, a párt pedig? Ahelyett, hogy elejét venné a testvérharcnak, mossa kezeit, mint annak idején Pilátus tette... -

Bocsásson meg, ha helytelenül szóltam volna. Agronómusunkat már ismerem, s ha igazán kenyeres pajtások voltak, akkor a szívük még ma is egy kicsit együtt dobban. Én magam boldog vagyok, hogy két ilyen embernek elmondhattam legrejtettebb gondolataimat. Még csak annyit: - Én magam kommunista, vagy nevezhetnek aminek akarnak, a munkásosztályé vagyok! A dolgozó nép szabadon rendelkezhet velem, de nem a képmutató farizeusok, akik azzal, hogy az életszínvonal évről-évre romlik, bebizonyították alkalmatlanságukat a vezetésre. Mert nem kifogás a veszített háború! A háború ötödik éve után is élünk úgy, mint ma. Németország és a többi csatlós állam is elvesztette a háborút. A baj az, hogy míg hozzájuk visznek, tőlünk elviszik azt is, ami megmaradt, hogy az elvtársak el ne veszítsék megbízóik támogatását, mert anélkül tán - egy napig sem maradhatnának hatalmon. De azt hiszem, jobb ha abbahagyom, a végső következtetést mindenki maga vonja le...!

- Íme egy született zseni - kollégám megveregette Pécsi vállát -, a szövetkezetek átszervezésénél lesz gondom arra, hogy a megfelelő helyet kapja!

Láttam, hogy kollégám szívesen elbeszélgetne még velünk, de már így is sok időt pazarolt ránk, ezért én vettem át a szót:

- Mit szólnál ahhoz, ha küldenék egy térképet és azon megjelölném elképzelésemet mindkét termelőszövetkezettel kapcsolatban, mert egy kicsit azért a másikhoz is tartozom, s nem szeretném, ha bárki megorrolna rám.

- Leköteleznél, Józsikám! Láthatod, mi van itt, pedig legszívesebben most hazaindulnék veled. Hány éve már, hogy az elnök elvtárs szavai szerint együtt dobog a szívünk? Hirtelen nem is tudom és még nem ismerjük egymás családját.

- Majd annak is eljön az ideje, Pista - mondtam -, mikor neveztek ki ide, hogy nem hallottam róla?

- Tavasszal Józsikám, de nem örökre, csak míg nagyjából rendbe nem jövünk. Tudod ez a gyors T. Szövetkezeti felfutás szükségessé tette a helycserét.

- A címed szabad tudnom?

- Hogyne, Józsikám, de jobb ha ide írsz, mert itt előbb a kezemhez jut leveled!

- Vigyázz, nehogy a családot elhanyagold a hivatás miatt...!

Mivel a titkárnő már harmadszor nyitott ránk, gyors búcsút vettünk. Megöleltük egymást, Pécsivel már kezet sem tudott fogni, mert elkapták előle, de nem bosszankodott.

- Ha tudtam volna, hogy az elnök sorstársa volt magának, akkor kész tervvel jövünk, de így is jó! Látja, a rosszból is születhet jó, ha nincsenek azok az ocsmány figurák, akik magát az utcára tették, én még most is ott ülhetnék az előszobában.

Ezt már az utcán mondta, mert siettünk, hogy elérjük a 11-es gyorsvonalat és még vásárolni is akartunk egyet-mást... -

Az időjárás szinte átmenet nélkül téliesre fordult, átköltözés óta fiatal kollégám küldött ugyan megfelelő mennyiségű száraz fát, de ahol gyerekek vannak, meg azok nélkül is, ha hideg van, fűteni kell. Annak ellenére, hogy lakásunk egy helyiségből állt, mivel udvarra nyílt, átfűtése sok tüzelőanyagot igényelt, s nincs az a sok, ami el ne fogyna. Tartalék pénzünkhöz nem akartunk hozzányúlni, mert a kislány állapota nem változott se rossz, se jó irányba, úgy gondoltuk, inkább kicsit összehúzzuk magunkat, hogy legyen mihez hozzányúlni, ha ismét szükségessé válik. A T. Szövetkezet még nem fizetett -, a téli nádaratásból akarták rendezni az én fizetségetem is. Az ismételt kudarcok miatt beleuntam az álláskeresésbe, az pedig meg sem fordult a fejemben, hogy protekciót vegyek igénybe, pedig lett volna már, aki felelősséget vállal értem. De minek több áldozat -, megtiltottam Pécsinek, hogy megkísérelje akárcsak szóbahozni is példa nélkül álló helyzetemet immár közös barátunk előtt. Inkább magam leveleztem le a tagosítást megelőző információ cserét.

De - ami a tüzelőt illeti, az okozta a legkevesebb gondot a közeli erdő miatt. A mami háztájának rendbetétele után esténként kijártam az erdőbe, s a vállamon egy-egy szálfával tértem haza. Volt, mikor ketten mentünk az asszonnyal, olyankor nagyobb darabba vágtuk a fejszét, illetve a fűrész, s ha megmakacsolta magát, felemeltem az asszonyt, hogy elkapja egyik ágát, majd közös erővel húztuk, míg meg nem dőlt, akkor aztán levágtuk a tövéről. A hazaszállítás már nem igényelt nagyobb erőkifejtést, a vastagabb része az én vállamra került, a vékonyabb az asszonyéra, a szőlősorok között végiglovagoltattuk a sötétben, mert legtöbbször sötét volt már akkor, mikor elindultunk. De volt olyan eset is, amikor kettőnkön is kifogott, persze nem véglegesen! Miután belekapaszkodtunk, előbb lefelé hajlott, majd mintha bosszút akarna állni rajtunk, hirtelen felfelé rándult. Az asszony leesett, én pedig, mivel erősen markoltam, felemelkedtem két-három méter magasba és úgy csüngtem rajta, mint az akasztott szarvas vagy őzgidá. A rabsicok szoktak úgy tört vetni a nagyobb vadaknak, hogy egy hajlékony, de szívós derekú fát meghajlítanak koronájával földig, s az ágak közé szórt szénába hurkot vetnek. Ha szerencsénk van, az állat nyakán megszorul a hurok, vergődés közben a fa koronája megszabadulván a köteléktől, sok esetben öt-hat méter magasba emeli a szerencsétlen állatot. Olyankor persze már nincs számára menekvés. Én szerencsésebb helyzetben voltam, mert én markoltam a fát, nem az engem, s beljebb kúszva a törzshöz, lemásztam. Olyankor dühömben akkorákat csaptam a fejszéimmel fűrészletlen oldalába, hogy két-három csapás után elnyújtózott.

Volt eset, hogy éjjel tíz-tizenegy óra is elmúlt, mire hazaértünk, s mielőtt benyitottunk volna, előbb benéztünk a kulcslyukon, amit láttunk azt csak átérezni lehet, leírni nem:

A villanyégő világított! KisJózsi, ahogy hült a tűzhely, úgy húzta egyre közelebb hozzá a hugi kocsiját, hogy ne fázzanak. Ha sokáig kellett is várakoznia, nem vetkőzött le, hogy ágyacskájába bújjon, kis sámliján ülve ráborult a gyerekkocsi oldalára és ott aludt el.

Nem szégyellem bevallani, hogy a látottak mindannyiszor könnyet csaltak a szemembe és a küszöbre borulva adtam hálát a Gondviselésnek! Izabella - már megint tévedtem -, Magdaléna többször is kérte, hogy menjünk templomba, hisz nyilvánvaló, hogy az én hitem erősebb, mint azoké, akik kilépve a gyóntatószékből verik a mellüket, de elhagyván a templomot, s belebotolnak egy kőbe, mindjárt istenkáromlásra nyitják szájukat. Kérését én gyengéden, de határozottan szoktam elutasítani, mondván: Az Úr legszebb temploma a nagy természet, teljesen mindegy, hogy hol térdel le az ember, s rebegi el áhítattal az Ő nevét, Ő meghallja, mert mindenütt jelen van és szándékunkat is ismeri, nem kell bizonygatnunk!

- Nem vagyok benne biztos, de úgy érzem, hogy igazad van - mondta ilyenkor -!

- Ne félj, angyalkám! A mi utunk a csillagos ég, még akkor is, ha úgy érezzük, hogy most égünk, perzsel bennünket az emberi gonoszság. Ezek csak amolyan rossz lángok! Egy csendes eső és elhamvadnak, legtöbbször anélkül is! A mi életünk erőgyújtás a nagy útra: elmeséltem neki is Magdaléna halálának éjszakáján átélt álmomat.

- Érted lesz, aki eljön, de mi lesz velem?

- Te vagy én, már egyre megy, vagy ha én már ott lennék, tán nem jönnék érted?

- Bocsáss meg, arra nem is gondolok, mert tudom, hogy én csak veled együtt létezem és halálunk után sem lehet másképp!

Az ilyen beszélgetések szerelmünket még teljesebbé tették, Magdaléna mégsem maradt terhes, nem gondolhattam másra: vagy elzáródása van a petevezetékben, vagy már a hüvely nedvei megsemmisítik a befelé igyekvő sejteket, vagy úgy van, ahogy ő mondja: azért állította mellém a gondviselés, hogy anyja legyen gyerekeimnek és elégjen anélkül, hogy megtermékenyülne. De akárhogy is volt: benne megtaláltam mindazt, amit Judithban és Magdalénában, az elsőben - külön-külön. Mondták is, akiknek alkalmuk volt megismerni Őt:

- Könnyű nekem, ilyen asszony mellett akár a szibériai számkivetést is vállalnék... -

De mondani könnyű bármit! Nekünk bizony nagy-nagy megpróbáltatást hozott számkivetésünk, mert minek nevezhetném másnak első hat hónapja, és bár nem Szibériában töltöttük le, hanem szülőföldünk közelében, ökölbe szorult kezünkben sokszor könnyes lett a kenyér, mielőtt lenyelhettük volna. Részemről nem volt újdonság ez az állapot, hisz a háború utolsó hónapjaiban, hogy elkerüljem a kakastollasok bosszúját, erdőkön, mezőkön bóklászva többször ettem nyersen, amibe belebotlottam, nehogy a füst elárulja rejtekhelyemet. A nehéz időket sikerült átvészelnem. Feledni ugyan nem tudtam, de igyekeztem alkalmazkodni az új rendhez, remélve, hogy általa megszületik az igazság elvére épülő emberi társadalom és íme: a háború utáni 12. évben ismét egy volt kakastollas vett üldözőbe, még hozzá az, akit maga Rákosi elvtárs emelt ki! Hogy annak idején melyikük volt a spion?, ma már nehéz lenne kideríteni! Ha egyedül lennék, nem törődve a következményekkel, szembeszállnék nemcsak vele, az őt támogató hatalommal is, de ma negyedmagammal vagyok, meg kell gondolnom minden lépésemet.

Lehet azonban, hogy mégsem érezték túlságosan nagy biztonságban magukat az elvtársak, mert azonkívül, hogy menesztettek és lehetetlenné tették számomra a munkavállalást, egyéb retorziót nem alkalmaztak. Ezt a magatartást annak tulajdonítottam, hogy egyik-másik poszton megmaradtak volt ismerőseim, akiknek szándéka felől nem voltak megbizonyosodva, így a bumerángot ők sem merték elhajítani.

De mit ér az élet gúzsba kötve? Ha a halat kidobják a szárazra, megdöglik, ha kitépik a veréb tollazatát - ezt egyébként a nagy Lenin mutatta be munkatársainak, akik később előszeretettel alkalmazták is - képtelen lesz repülni és előbb vagy utóbb prédává lesz. Az ember megél

szárazon is, vízen is, ha szükséges szárnyakat is tud csinálni magának, de gúzsba kötve csak ideig-óráig bírja.

Nos, bár egyre nehezebben, mi még bírtuk, mert ha egyik elvtárs belénk rúgott, a másik segített a rúgást felfogni és így sosem talált bennünket telibe. Sokat segített nemcsak Pécsi, a másik T. Szövetkezet is! Én azzal igyekeztem viszonzni, hogy a lehetőséghez képest elfogadható területfelosztásra tettem javaslatot kollégám felé. Nem sokkal Karácsony előtt végeztem a tervezettel, Pécsi személyesen akarta felvinni, de lebeszéltem róla -, a tavasz előtt úgysem lesz a tagosításból semmi, kollégám az alapos munkáért köszönétét fejezte ki és megismételte a meghívást: ha bármilyen okból Pestre kell utazzunk, el ne kerüljük Őket. A rossz mellett tehát a jóakarát is megvolt, csak a legfontosabb: a pénz utánpótlása hiányzott, de sebaj, hamarosan befagy a Fertő és megkezdődhet a nádaratás...!

Karácsony előtti nap, nem kis meglepetésünkre, Izabella bátyja keresett fel bennünket. Az Ő meglepetése sem volt kisebb a miénknél, mert felmerült benne is Sára kételye, hogy valójában nem is a húga áll vele szemben. De Ő okosabb volt nővérénél, nem akarta levetkőztetni hűgát, hanem arra kérte, énekelje el azt a dalt, amelyet otthon esténként az ablakmélyedésbe húzódva szokott. Izabella biztatásomra örömmel tett eleget, s a bátyó boldogan ölelte magához, majd kipakolta hűgának és a kicsiknek hozott ajándékait.

Szerencsémre mindkét T. Szövetkezet küldött az ünnepekre egy-egy demizson bort, s nem kellett szégyenkezni a sógor előtt, akinek nyelve a jó minőségű itóka hatására hamarosan megoldódott.

- Sára - mondotta - a rendőrségen akart feljelentést tenni ellened hűga eltűnése miatt! Én figyelmeztettem: ha meg meri tenni, mielőtt jómagam meggyőződnék róla, elvágom a nyakát, s azzal sem törődöm, hogy gyermekei anya nélkül maradnak. Persze nem tette, mert nemcsak ő, férje is fél tőlem, és most türelmetlenül várják hazatérésemet. - Izabella összenézett velem, majd merészen a bátyja elé állt:

- Tudod mit, bátyó?! Ha már úgyis úgy könyveltek el, hogy nem az vagyok, aki voltam, hagyjuk meg Őket ebben a hitben. Legalább lesz egy grófnő is a családban. Magdaléna halála az anyakönyvekben nem lett átvezetve, lassan feledésbe megy, így hivatalosan is Jóska feleségének és a két kicsi anyjának vallhatom magam most már saját családom előtt is! Úgy gondolom elegendő, ha veled megosztjuk titkunkat, Te pedig találj ki valamit a többiek megnyugtására. A legfontosabb, hogy Sárát egyelőre tartsd tőlünk távol. Majd ha eljön az ideje, mi jelentkezni fogunk! Láthatod: szerelmes vagyok, boldog és megelégedett vagyok a jelenlegi sanyarú körülmények között is! - Nyakamba ugrott és úgy csókolt, mintha örökre el akarnák szakítani tőlem!

Nem tudom, mit láthatott a tekintetében bátyja, de mikor mellénk lépett és vele együtt engem is átölelt, már egészen másvalaki volt, mint mikor érkezett: - Meggyőztél, hűgom - mondotta -, mindent el fogok követni, hogy ne zavarhassák meg boldogságodat.

- Köszönöm, drága bátyó! - csókkal köszönte meg bátyja szavait, majd: - Ugye Te máskor is meglátogatsz bennünket?! - A kérdésben a felelet is benne volt, s bátyó megértette:

- Ha nem leszek terhetekre, szívesen és még annyit: ne szégyelljetelek előttem, ha megszorulnátok!

A beszélgetést KisJózsi szakította meg, nagy robajjal lökte be az ajtót, de nem is tudta volna másképp, mert a keze tele volt a mami által sült karácsonyi kaláccsal:

- Anyucika, anyucika! - kiáltotta örömeiben, észre sem véve, hogy idegen, mármint számára idegen is tartózkodik a szobában - mami küldi, majd jön ő is!

Izabella átvette tőle a kalácsot és az asztalra helyezte, majd ölbe fogta:

- Megköszönted, Kicsim?

- Meg hát! Danke schon Mutterka! - Kicsi arca csupa ragyogás volt.

- Gut Darling! - Izabella Kicsivel együtt szorgalmasan tanulta a német nyelvet is - angollal keverve, mert én sem beszéltem tökéletesen egyiket sem -, okos kisfiú vagy, most mutatkozzál be szépen bácsikádnak! - Kicsi körbenézett, addig észre sem vette bátyót, mert kissé oldalt ült és a mosdót eltakaró függöny elfedte előle. A gyerek rá nézett, majd a bátyóra:

- Igen, kisfiam! Ő a Te igazi bácsikád, anyuci édestestvére, mint neked a hugi. Eddig nem ismerhetted, mert most jár először nálunk. Nézz csak a konyhaszekrényre, mennyi ajándékot hozott nektek? - Kicsinek első pillantásról megtetszett a jó megjelenésű fiatalember, lekászálódott anyuci öléből, s bár kicsit húzódkodva, vissza-visszanézve anyucira közeledett feléje:

- A huginak is bácsikája vagy? - kérdezte az elképedt bátyót.

- Hát persze, Kicsikém! - a bátyó helyett anyuci válaszolt a kérdésre.

- Akkor szia! - folytatta felbátorodva a gyerek és belecsapott a feléje nyújtott tenyerébe.

- Szia, Kicsi - válaszolt bátyó és térdére ültette a gyereket Te vagy tehát a Kicsi!? - homlokon csókolta.

- A hugit is megpusziltad? Még nem? Gyere! - leugrott bátyó térdéről és húzta magával a gyerekkocsihoz. - Puszild meg! Nekem Ő a testvérkém, másnak nem engedem ám: csak anyuci, apuci, mami, az elnök - Pécsi - és Te!

A bátyó elnézte a kislányt, gyönyörű kék szeme éppen nyitva volt, valahová - a távolba nézett egészen elmélyedve... -

- Na, puszild már meg! - nógatta a gyerek, ő még csak a szemével tud beszélni! - Bátyó lehajolt és homlokon csókolta őt is.

- Istenem - mondotta -, olyan szép, telt az arca, így nem is látszik, hogy beteg. Mit mondanak az orvosok?

- Semmit! - Izabella felelt helyettem -, buták ők ehhez! Judithnak vagy angyali küldetése van, vagy a tavaly őszi, vagy az utána következő események áldozata, de talán az édesanyja is!

- Lehetséges drágám - toldottam meg -, én inkább arra gondolok, hogy azzal a BCG oltással fertőzték meg, attól kaphatta az agyvelő-gyulladást, ami aztán előidézte nála ezt az állapotot. Hisz te tudod legjobban, hogy addig milyen aranyos volt és szépen fejlődött.

- Ez így van! És bármi legyen is a betegsége, most is aranyos! Emlékszel, mit mondott az orvosnő a Heim Pál kórházban? Hogy ilyen szép, formás gyermek csak minden szökőévben születik. De beszélgessetek, én átugrom mamihoz, mert fel kell készülni a kis Jézus fogadására. Kínáld addig apuci bátyót, tüstént jövök!

- Várj, húgom, én elbúcsúzom, mert otthon is várnak! Boldog vagyok, mert boldognak látlak, a többit pedig bízzátok rám!

- Nem maradnál még kicsit?

- Nem, húgocskám, majd inkább máskor. Most már tudom, hogy hol keresselek benneteket.

- Akkor boldog Karácsonyt Mindnyájatoknak, és ne feledd: Istenen kívül csak Te vagy a tudója titkunknak.

- Nem feledem, húgocskám - körülnézett, Kicsit kereste, de a gyerek már a maminál sprechen sie deutsch-ozott. Még egyszer megcsókolta a kislányt, megölelt bennünket, aztán boldog Karácsonyt kívánva felugrott kerékpárjára és elhajtott.

- Igazán kedves tőle - mondtam -, gondolom nehezen szánta rá magát, hogy felkeressen bennünket, inkább Sára miatt tehetette, nehogy akarva-akaratlan még kellemetlenebbé tegye helyzetünket.

- Nem úgy van, apucikám! - A bátyám nagyon szeretett engem és maga akart meggyőződni hogylétem felől. Remélem, amit látott és főleg hallott, némileg megnyugtatta, bár nem lehet nagyon elragadtatva, de mi hozzászoktunk a kényelmetlen helyzetekhez, drágám, nem kényeztetek el bennünket, mint Te most engem. Hisz ha csak szólsz hozzám, a mennyországban érzem magam. Nem tudok elégszer hálát adni Istennek, hogy sorsunkat összekötötte. Igaz, nagy áldozat árán, de Ő tudja, hogy mit, miért?! Na, ne bolygassuk ezt, apucikám, inkább készülődjünk! Ebben az összetételben ez lesz az első Karácsonyunk, igyekezzünk méltóképpen fogadni az isteni gyermeket. Átmegegyek mamihoz és küldöm Kicsit, foglalkozz vele, amíg nem jövök! Szeretném nyugodtan felöltöztetni a kis fát, késő délutánra már csak a tisztálkodás maradjon!

- Indulj, angyalkám és küldd Kicsit, ha egyáltalán el tudod szakítani a mamitól. Judit most úgyis alszik, nem zavarjuk, de nem lenne célszerűbb, ha itt ketten díszítenénk fel a fát, Kicsit pedig a mami gardírozná addig?

- Hogy én erre nem is gondoltam?! Futok és szólok maminak!

- Várj! Hova tegyük a fát estig?

- Hát a kocsiszínbe, drágám, majd felállítom a szecskavágóra, ha pedig Kicsi előbb felfedezné, hát előbb jönne a Jézuska, de puszi... rohanok!

Kis idő múltán visszajött: - Minden rendben - mondta -, előszedhetjük!

Előző este vágtam egy méteres kis fenyőt és elrejtettem az ólak között. Előhoztam, beszorítottam a régi karácsonyfataratóba és kezdődhetett a díszítés. Gyorsan elkészültünk vele, még megvoltak a régi díszek is: különböző színű üveggömbök, arany, ezüst dió, cukor kevés volt ugyan, de a Kicsi által kedvelt bonbon-csokoládé bevonatos. Körültekertük arany, ezüst szállal, a vártnál is jobban sikeredett. Feleségem elragadtatással ölelt magához:

- Igazán gyönyörű - mondta -, a gyertyákat és a csillagszórót, majd este tesszük csak rá.

Hátravittem, helyesebben vittük a feldíszített fát a kocsiszínbe, aztán elkezdődött a fűrésztés, az Isten-gyermeket csak tisztán illik fogadni...!

- Ki kezdi - kérdeztem -, te vagy én?

- Természetes, hogy Te, apucikám, én utolsó leszek! Vetkőzz, addig elkészítem a vizet!

Igaz csak teknőben, de rendszeresen tisztálkodtunk. Javaslatomra feleségem mégis megváltoztatta a sorrendet s utánam Ő következett, majd a kislány, de ő egy kisebb, gyermekek számára használatos fűrésztő teknőben. Magdaléna gondosan ügyelt arra, hogy előtte fertőtlenítse az edényt ... Éppen végeztünk a kislánnyal, midőn mamival együtt jött Kicsi: - Ha, guten tag, hier ist knábe már kész lenni?

- Igen, mami drága - mondta neki feleségem -, most beszélgessenek férjemmel, amíg Kicsit megfürdetem.

- Gut, gut! Most inkább menni, majd jönni kis Jézussal!

- Schnell kommen mami! - kiáltott Kicsi, s máris kezdte lehántani magáról a ruhát.

Kikísértem a mamit, s közben kinéztem az utcára is. A postáslány bicegett a falu felől. Kit kereshet ebben az időben, hisz már nincs szolgálat?! A szomszédra gondoltam, nemrég halt az anya, hátrahagyva egy rakás gyereket. De nem -, egyenesen felém tartott:

- Levelük jött Londonból - kiáltott már messziről -, kihoztam, hogy az ünnep előtt megkapják. Csomag is van, de az nehéz, azért el kell jönnie. - Eléje siettem és átvettem a levelet... -

- Istenem! Gáboréktól...! Megvár, drága, magával megyek!

- Hatszáz forintot hozzon magával, annyi a vám!

Beugrottam, s beszóltam a függöny mögé:

- Gáboroktól levelet és csomagot kaptunk, megyek érte! - Felbontatlanul az asztalra tettem a levelet, pénzt vettem magamhoz és indultam..., az utcán egy húszast adtam a lánynak, amiért ebben a szokatlan időben hozzánk fáradt:

- Máskor is szívesen - mondta -, de siessünk, mert a postamesternő is készülődik az anyjához.

Visszafelé a lány is szaporábban szedte a lábait...! A postamesternő kedves volt:

- Már megjárta a prэшázat is - mondta -, valaki ott adta meg a címüket. Gondoltam, nagyobb örömet okoz, ha ünnep előtt eljut rendeltetési helyére!

- Nagyon-nagyon köszönöm, kedves - mondtam -, nem fogom elfelejteni jóindulatát.

- Igazán semmiség! Remélem nem dobják ki hiábavalóságokért a pénzüket.

- A legjobb barátom küldte! Még akkor is örülnék, Kedves!

- Hát akkor én is osztozom örömében! Sajnos sietnem kell a vonathoz, nem időzhetünk tovább, írja alá, kedves, az átvételi elismervényt és viheti is a csomagot. Elég súlyos!

- Talán megbirkózom vele!

- Abban biztos vagyok! - mosolygott, igazán elragadó teremtés volt!

- Jó utazást! - tettem hozzá, majd kellemes ünnepeket kívánva hónom alá vettem a csomagot.

- Köszönöm! Igazán kedves! Ha nem kérek sokat, meglátogathatnának néhanapján. Többnyire egyedül vagyok és boldogan elbeszélgetnék azzal a mindenki által csodált kedves és szép asszonykával.

- Nemigen tudunk kimozdulni, kedves, a beteg kislánytól, de ha tehetjük, szívesen meglátogatjuk! Még egyszer is nagyon boldog Karácsonyt!

- Maguknak is! A viszontlátásra!

Valóban elég nehéz volt a csomag, meg aztán messze is laktunk a postához, de azért időben hazaérkeztem, s még csak szűkebb családom várta izgatottan jöttömet.

Letettem a csomagot a felbontatlan levél mellé:

- Miért nem bontottad fel? - kérdeztem.

- Neked van címezve, apucika!

- Nos, akkor melyikkel kezdjük?

- Nyilván a levéllel, drágám!

Láttam, hogy Kicsit inkább a csomag érdekelné, mégis inkább a levelet vettem kezembe: Gáborék Angliában kötöttek ki, hogy hogyan, mi módon, arról nem írtak semmit. Jó helyre kerültek, mindketten dolgoznak, s mivel Emmi már 6 hónapos terhes, háromszobás lakást utaltak ki számukra London közelében. Kicsit távol esik a munkahelytől, de kocsival viszik-hozzák őket, így az utazás nem okoz megterhelést. Remélik, hogy a kis karácsonyi csomag, melyet aprólékos gonddal állítottak össze, örömet fog okozni!

Utóiratban Emmi írt néhány sort arról, hogy Tilda járt náluk és, hogy ő is terhes. Rá akarták beszélni, hogy vetesse el, ott kint biztosabb, de hallani sem akar róla. Azt sem volt hajlandó elárulni, hogy ki által. Ha többet tudunk, majd írunk. Előbb azonban közöljétek jelenlegi lakóhelyeteket! Angolul csak annyit: a csomagot gondosan bontsátok fel!

- Hát ez nem sok - mondtam -, ezek szerint Emmi is megszállta a szent lélek? Örülök annak, hogy mindketten boldogan várják a gyermekáldást, s hogy jól vannak, ha egyáltalán igaz, amit írnak!

- Miért ne lenne igaz - szólalt meg feleségem -, ha csomagot is tudnak küldeni, nem mehet olyan rosszul a soruk.

- Lássuk akkor, hogy mi van a kosárban!? - átvágtam a köteléket, a csomagoláson meglátszott, hogy átesett a vámvizsgálaton. Előbb külső borítópapír, utána vastagabb karton doboz, végül finom selyempapírba külön csomagolva különböző finomságok, majd: ruhák KissJózsinak, Juditnak - persze ők nem tudhatták, hogy a kislány azóta, hogy elmentek, semmit nem fejlődött -, de Kicsire és az asszonyra is, mintha csak rájuk szabták volna... Én kaptam legkevesebbet, de abból mind a négyen egyformát: vékony aranyláncon Magdaléna kicsinyített fényképe aranyfoglalatban. Még jó, hogy kevés angol tudásomat megőriztem, különben a dobozzal együtt kidobtuk volna az aranyat is, ugyanis a doboz dupla lemezből volt kialakítva és a kettő közé, pontosan a négy sarokba voltak beszorítva a láncok, úgy hogy véletlenül se ejtsenek zajt, ha forgatnák a dobozt.

Még maminak is jutott két szép fekete selyemkendő, azokat persze az asszonynak szánták, de mi örömmel adtuk tovább a drága nagymaminak.

Amikor mindent helyére tettünk, ünneplőbe öltöztünk, megpakoltam a tűzhelyet, s összenéztem az asszonnyal:

- Drágám! Talán itt az ideje ...! - Feleségem észrevétlen kiment, s kis idő múltán csengettyűszó hallatszott közel az ajtóhoz:

- Apucika, apucika, hallod? A kis Jézus akar bejönni!

Már egész jól ejtette Kicsi az r betűt is. - Nyiss ajtót, apuci!

- Nyissad Te, kisfiam!

- Félek!

- Neked nem kell félned tőle, mert ő szereti a jó gyermekeket, aztán lehetséges, hogy csak letette az ajtó elé, mert neki még sok helyre kell ám menni!

A csengettyűszó elhalkult, mintha távolodott volna, majd hirtelen anyuci csodálkozó kiáltását hallottuk:

- Nézze csak, mamika! Már itt járt a kis Jézus!

- Ja, Ja, ist vunderschön! - csodaszép! Már nem kellett biztatni Kicsit, ugrott és kitárta az ajtót. Elámult, szeme-szája nyitva maradt, de csak egy pillanatig: - És a Jézuska? Hol van? - kérdezte.

- Elment, kisfiam, nagyon siethetett, de itt hagyta neked ezt a gyönyörű fát - mondta neki az anyuci -, azt mondta, hogy Te megérdemled, - jó kis gyerek vagy! Ha kinézel az utcára, még megláthatod.

- És a szomszédba nem ment?

- Nem tudom kisfiam, nem néztem utána!

- Akkor én sem megyek! Hozzátok be, hadd nézze meg a testvérkém is! Majd megköszönöm neki lefekvés előtt.

Anyuci behozta a fát. Csakúgy csilingelt a kezében, mami követte, kezében ő is aranyzsinórral átkötött kis dobozt tartott.

- Siess anyuci! Vigyázz anyuci - kiabált örömeiben a gyerek. - Én is melléjük léptem és megpöcköltem a fán elrejtett kis csengettyűt. A csengő ezüstösen csilingelt, majd szinte a csengővel egyidőben kiáltotta Kicsi:

- Odanézzetek! A hugi mosolyog! - És valóan ...!, csoda történt-e? De a kislány szemei ragyogtak, egész arcán hosszú-hosszú idő óta nem látott mosoly ömlött szét és kinyújtotta kis kezét a fa irányába. Feleségem meglepetése akkora volt, ha meg nem fogom a fát, elejti, és oda a gyönyörűség, az a pillanat azonban elegendő volt ahhoz, hogy ne lássam a csoda végét. Mikor ismét a kislány arcára pillantottam, már újból merev, semmitmondó szemek meredtek rám.

- Istenem - mondtam -, ez nem lehet igaz?! Láta mami is?

- Ja, ja! -

KisJózsi megfogta a kislány kezét és könyörögve kérte: - Mosolyogj, kis testvérkém! Olyan szép voltál, nekem így is szép vagy, de ha mosolyogsz, akkor még szebb!

Kicsi kedves szavai azonban a kislány tudatán kívül valahová a végtelenbe hulltak, oda, ahová gyönyörű kék szemei meredtek, mintha állandóan egy valamin vagy valakin csüngenének.

Kis ideig némán álltunk a gyerekkocsi mellett, aztán letettem a fát előre elkészített helyére és asztalhoz ültünk, hogy elfogyasszuk a karácsonyesti vacsorát együtt, mintha egy család lettünk volna, nem kis örömet okozva ezzel a maminak, aki különben kénytelen lett volna egyedül ünnepelni a szent estét.

Feleségem utolsónak kávé tét elénk: - Igazi babkává - súgta a maminak, aki csak nézett körbe-körbe, s mikor megszólalt, két nagy könnycsepp gördült végig sűrűn barázdált arcán:

- Olyan ez most, mintha gyerekeim lenni! Nincs és van! - a szívét betöltő öröm ott bujkált a ráncok között. Istenem - gondoltam - milyen kevés kell ahhoz, hogy az ember szíve megdermedjen, de ahhoz is, hogy felmelegedjen. A mami boldogsága akkor érte el tetőfokát, amikor felálltunk az asztal mellől, meggyújtottam a gyertyákat, néhány csillagszórót, eloltottam az égőt és elénekeltük a „stille nacht”-ot - csendes éj -, olyan volt az egész, mintha sűrítve a csillagos ég egy darabkája költözött volna a szobába. Karácsony után egyfolytában fagyott. A végeláthatatlan nádtenger szilárd jégpáncélba ágyazódott, s miután még priuszom nem volt, a határőrség a T. Szövetkezet előterjesztése alapján, a többiével együtt részemre is kiadta a nádaratói igazolványt, azaz: belépési engedélyt a határsávon túlra.

Csináltattam én is egy kocért - nádvágó kés, és szorgalmasan mentem minden nap. Nem volt könnyű munka, legalábbis nekem nem, mert amíg a régi nádaratóknak elegendő volt félnap 50-60 kéve összegyűjtéséhez, én örülhettem, ha ugyanannyi idő alatt a felét teljesítettem.

- Oda se neki! Ne essen kétségbe - biztatott az elnök -, úgymint egy összegben számoljuk el és a te pénzed - hol tegezett, hol magázott -, éppúgy meglesz, mint a többié. A kitartás a fontos. Kicsit keményebbre fagy és megindulhat a traktor. Géppel behozzuk a lemaradást. Utána már csak igazítani kell.

De nem fagyott olyan keményre, hogy gépekkel rámehtünk volna, maradt tehát a kenyérgáz. Mivel nem voltam hozzá felkészülve sem testileg, sem lelkiileg, de még a megfelelő ruházat is hiányzott, alaposan megviselt és napról-napra véres kezekkel tértem haza.

Feleségem sírt, szitkozódott, kárhozatra kívánta az elvtársakat, akik miatt túrnöm kellett a gyalázatot - persze ő sem a munkára értette - hiába intettem: nyugodj meg drágám, látod én fel sem veszem, csak mondta a magáét és addig - addig erősködött, hogy február közepén abba-hagytam a Fertőre járást. Hiába jött a T. Szövetkezet elnöke is, az asszony őt is elküldte a pokolra, mivel pedig - azt meg én elleneztem, hogy ő menjen dolgozni -, nem volt más kiút, a tartalékhoz kellett nyúlni.

Még így is sokáig kihúztuk volna szerényen, de tisztességesen, hanem Húsvét előtt Jutka ismét rosszabbul lett, már nem is törtük magunkat mi tévők legyünk, magunkhoz vettük megmaradt pénzünket, aztán irány Budapest. Egyenesen a professzorhoz mentünk, aki előző évben is kezelte a kislányt. Mivel a klinikán nem maradhatott, ismét a Heim Pál kórházban kötöttünk ki, ahol mint régi ismerősöket fogadtak.

A professzor utasítására, mert ott is ő volt a főnök, Jutka ismét inkubátorba került. A doktor-nő, aki előző évben olyan kedves volt hozzánk, ismét megismételte tanácsait, majd e szavakkal búcsúzott: kedveseim, mi mindent el fogunk követni, mert nemcsak Önöknek, nekünk is drága ez a gyermek, de ajánlanám, hogy készüljenek fel a legrosszabbra is!

Március hátralévő részét és áprilist Pesten töltöttük. Az olcsó, nekünk mégis drága szálloda és a kórház közötti ingajarat volt napjaink egyetlen időtöltése. Jó idő esetén kivittem kedveseimet az állatkertbe. Kicsi jókat mulatott a ketrecek előtt. Izabella pedig a kezemet szorongatta, s mintha félne valakitől vagy valamitől, egy pillanatra sem hagyott magamra. Április végén mégis el kellett válnunk kis időre, mert pénz híján, pénzzé kellett tennünk értékesebb holminkat, Kicsivel tehát hazaindultam. Gyorsan megjártuk, Izabellának mégis úgy tűnt, mintha egy örökkévalóság lett volna. Sírt is, nevetett is, midőn a szálloda ablakából megpillantott bennünket és szinte pillanatok alatt mellettünk termett.

Ha sírásra nem is, nevetésre sem volt okunk, mert összes értékesebb holminkat két bőrönd tartalmazta, kevéssel később pedig az egyik bizományi áruház felvevő polca. Annyi pénzt kaptunk, hogy Jutkát, akiről végleg lemondtak az orvosok, bérelt kocsiban haza szállíthattuk, s még maradt egy tisztességes temetésre való is.

Jutka azonban szívós volt, nem igazolódott az orvosok jóslata, hogy csak néhány napja van hátra! Szívóssága felélesztette reménységünket: hátha mégis! Május ötödikén elindultam a városba, hogy almát hajtsak fel a piacon. Ott találkoztam egyik, ugyancsak volt SZTK ellenőr ismerősömmel, aki munkahelyet javasolt: kíséreljem meg, nem kerül pénzbe - mondta - nem soproni a cég, a vezetője elég link, de annál nagyobb az esély! Mélyépítő vállalat budapesti székhellyel, vízvezeték építenek a Bécsi úttól a Lővérekig. Kubikus munka, ásó és csákány kell hozzá, de dolgozik ott egy volt internáltból verbuválódott brigád, ha Ők befogadnak, akkor egyelőre meg lesz oldva a kenyérkereset.

Másnap már jókor reggel ott álltam a város határában húzódó árok mellett és az első érkezőtől érdeklődtem a munkavezető után. Szó szót követett, s megtudtam, hogy az erős, vállas, mindenekelőtt jóképű és intelligens fiatalember az internált brigád egyik tagja. Miután elmond-

tam, hogy én is hasonló cipőben járok, a beszélgetés egyre bizalmasabb lett, s mire a többiek megérkeztek, már pártfogóm is akadt, de még milyen pártfogóm?!

A legerősebbnek látszott, mégis inkább az intelligenciája emelte ki a többi fölé. Ügyvéd bátyjának disszidálása miatt szüleivel együtt három évet töltött Karcagtilalmason - az úgynevezett osztályidegenek gyűjtőtáborra volt - ahol éppen egyetemi végzettsége miatt a legmocskosabb munkákra osztották be. Rövidre fogva az ő ajánlására egyhangúlag befogadott a brigád, s a megérkező munkavezetőnek csak annyi dolga akadt velem, hogy zsebregyűrje munkakönyvem.

- Meg sem nézi?! - csodálkozásomra a többiek fele intett:

- Mit gondol, ők tán bárányok? Itt van a munkaruhája?

- Igen! - válaszoltam, pedig egy fenét volt.

- Akkor öltözzön át és máris elkezdheti!

- Köszönöm!

- Mit köszön? Én köszönöm, hogy jött! Akiért ők jótállnak, az egészen biztos, hogy megfelel nekem is!

Néhány szót váltott a brigádvezetővel, aztán felült a motorra és eltávozott. Aznap nem is jelentkezett. A brigád többi tagjával már gyorsan ment az ismerkedés: a brigádvezető interjúja előtt a GYESEV főellenőre volt, helyettese a soproni postaigazgatóság egyik tanácsosa, a tagokra Földmív. Szövetkezetek megyei, majd járási főkönyvelője, egy brenbergbányai volt bányász, a karcagtilalmasi fiatalember, egy hegykői kubikus, hogy szakmabeli is legyen és hát hozzájuk csatlakoztam én. Heten voltunk, hét hétr próbás! Ketten 20-30 között, öten 30-40 közötti, még valamennyien jó karban lévő fiatalemberek!

- Veled legalább teljes a brigád - mondta a brigádvezető -, van masiniszta, leveles, firkász, vakond, medvetáncoltató, verébcsősz! Te mi akarsz lenni?

- Barázdabillegető! - vágtam rá gondolkodás nélkül -, kijelentésemet hahota fogadta, aztán néma csend, mikor látták, hogy nem tudom mire vélni hallgatásukat, Zoli, a kubikus, de inkább a brigádban használatos néven nevezem eztán valamennyiüket, tehát verébcsősz kihúzott az egyik 300-as csőből egy demizson és körbeadta. Miután valamennyien meghúztuk, a demizson visszakerült a brigádvezetőhöz. Ő, ami még maradt benne, lekortyolta, aztán a kezembe adta és karon ragadott:

- Gyere pajtás!/? Felvételezzük a szerszámokat, egyúttal bemutatlak a technikusnőnek is és megmerítjük ezt a demizson!

Elindultunk! A sörgyár mellett, a munkahelyhez elég messze volt a táborhely: egy lakókocsi, abban laktak az ország majd minden részéről összetoborzott szerelők, benne elkülönített kis irodahelyiség. A lakókocsi mellett egy hasonló, de szerszámraktárnak használt jármű. Az irodában csinos szőke nő fogadott bennünket, beírta nevemet, születési adataimat, foglalkozás -, aztán elindult mellettünk a raktárhoz.

- Válasszon kezére valót - mondta a csákányokra és ásókra - mutatva.

- Azt hiszem nekem egyelőre mindegy - válaszoltam -, majd hozzájuk idomulnak a kezeim! - de azért a simább, egyenesebb nyelűek közül választottam. Láttam, hogy mosolyra húzódik ajka - ennek is simák a tenyerei - gondolhatta -, pedig jó két hónap kellett ahhoz, hogy a nád-vágta sebek begyógyuljanak. Mikor elbúcsúztunk, meg akartam mutatni neki, hogy a sima és ápolt tenyérben is van erő, s kicsit keményebben és hosszabban morzsolgattam a fehér,

lakkozott körmű ujjakat. Felszisszent, de szavaiból mindjárt kitudtam, hogy félreértette szándékomat:

- Kicsit korai még, nem gondolja?! - a szavait kísérő tekintet azt is tudtomra adta, hogy elfogadja a kihívást -!

A brigádvezető csak mosolygott mellettünk. A nő a demizsonra tekintett:

- Üres?

- Most igen, de mire kijön, lesz benne!

- Jó, majd úgy 10 óra tájt.

Elindultunk, de néhány lépés megtétele után visszanéztem. A szőkeség még előbbi helyén állt, kíváncsiságomat kézlegyintéssel nyugtázta, mintha csak azt mondta volna: erre vártam, aztán hirtelen megfordult, hogy ülepét is megmutassa, de nekem akkor egészen más járt az eszemben. Arra gondoltam: végre egy év után ismét hivatalos keretek között dolgozhatok. Hogy mit, az akkor már igazán nem számított. Sokan, nálam kvalifikáltabbak is kénytelenek voltak fizikai munkával keresni kenyerüket... -

Kis kanyarral tértünk vissza a munkahelyre, közben megmerítettük a demizsont az egyik ismerős sváb családnál. A brigád náluk szokott vételezni. Az ember rám ismert, egyik volt brigádvezetőmnek volt közeli rokona, s a kölcsönös üdvözlések után mindjárt meg is jegyezte - a masiniszta-hoz intézve szavait: - Nem tudtam, hogy borszakértőjük is van, kénytelen leszek ezentúl a jobbikból adni!

- És mennyivel lesz drágább - így a brigádvezető -, mert nekünk nem mindegy ám! Jó is legyen, meg olcsó is!

- Maguk eddig is a javából kaptak, Kardos úr, az ára pedig ezután is a régi lesz!

- Na azért ám!

- Öröömre szolgál, hogy ilyen jó színben látom viszont agronómus úr! - ez már nekem szólt - mit válaszolhattam volna?

- Még eddig volt valahogy!

- Ezután még inkább lesz! - erősítette meg szavaimat a masiniszta -, de adjon még kétszer hármat, azt én fizetem, ezt pedig Te! A demizsonra csapott, s mindjárt kezembe is nyomta - meg kell ünnepelni a belépést! Kiittuk a három decit, fizettünk és indultunk tovább.

- Miféle nő ez a technikus? - kérdeztem menet közben.

- Lehet, hogy egyenesen a Víg utcából jött!

- Úgy gondolod?!

- Nem gondolok semmit! Annyit tudok, hogy jól bírja! Szereti a muskétásokat is, a pénzt is, de tőlünk sem sajnálja, és nekünk most ez a fontos!

- Egy véleményen vagyunk - válaszoltam -, úgy érzem, köztetek könnyebb lesz minden!

- Egymást biztatjuk, pajtás! Így, hasonszőrűek között elviselhetőbb. De majd meglátod, néhány nap és mintha örökké együtt lettünk volna. A munka sem olyan nehéz, eddig csak kevés köves talajra akadtunk. Kéz kezét mos, tudod?!

Régen húztam már ki egyhajtásra három deci bort és kicsit kóválygott a fejem, aznap nem is ittam többet, csak épphogy meg ne sértsem társaimat, 10 óra tájt valóban megjelent a

technikusnő néhány szerelővel. Azokat előreküldte a vízművekhez - onnét indult a vezeték - ő pedig leguggolt az árok szélében és végignézett rajtunk. Igaz meleg volt, de nem annyira, hogy egy fiatal nő bugyi nélkül kitárulkozzon annyi férfi előtt. A többiek észre sem igen vették, már megszokták, de ő is inkább felém sandított, éhesen ásító vörös hasadékába legszívesebben egy lapát földet hajítottam volna. Kis ideig farkasszemet néztünk, aztán magához intette a brigádvezetőt, abbahagyta a munkát - már az árok ásást - azzal az utasítással, hogy a már kiásott árok teljes hosszában fektessük le a csöveket, hogy a szerelők is beindulhassanak... -

Kimásztunk a gödörből, a brigádvezető előhúzta a demizsont és átnyújtotta a technikusnőnek. Ő meghúzta, majd tovább adta nekem:

- Most magán a sor!

Kénytelen voltam én is kortyolni egyet.

- Na nézze meg az ember - mondta a többiek felé fordulva, - milyen szégyenlős a fiúcska, nehogy rossz álmai legyenek attól, amit látott, mifelénk az idősebbek, de még a fiatalok közül is csak kevesen hordják azt a fölösleges rongydarabot! - nyilván a bugyira célzott -! A többiek nevettek, én pedig folytattam, ne higgye, hogy ez által rosszabb vagyok másnál. Csak azzal fekszem le, aki tetszik is nekem, de azzal is csak abban az esetben, ha ő is akarja. Nem kell félnie tőlem -, ha nem kellek, nem erőltetem... -

- De mint látóra kemény legény, inkább az ujját harapná le, mintsem megalázkodna. Így van?

- Nagyjából!

- Akkor jóbarátok leszünk, hisz némileg kollégák vagyunk! - e szavak után sarkon fordult és elindult a szerelők után.

- Eredeti egy nőtény - mondtam utána bámulva -!

- Várj csak - társaim közül egyszerre többen is igyekeztek felvilágosítani - majd, ha jobban megismered -, nem is olyan rossz nő ez, és ami a fő: arany szíve van! Beszélgetés után meghúztuk még a demizsont, majd párba akartunk állni, hogy elkezdjük a csövek széthordását, de Laci, a karcgatlalmasi - egyébként ő volt a medvetáncoltató - felugrott - Maradjatok ülve, a többit bízátok rám!

Összenéztünk - miben töri a fejét ez a széles vállú, atlétatermetű fiatalember? Ha Arany János ismerhette volna, bizonyára róla mintázza Toldi Miklósát -, de volt azért különbség a középkori, vagy inkább reneszánszkori bivalyerős, aranyszívű és a modern, eszét is használni tudó - Toldi - közt, ez a Toldi nem azért tette, hogy erejét fitogtassa, hanem azért, hogy kímélje idősebb társait, akiknek erejét a nehéz kubikusmunka egyébként is nagyon igénybe vette. Odaállt az első csőkupac mellé - elég távol esett tőlünk, de annyira nem, hogy ne kísérhettük volna szemmel a műveletét - megemelte az első csövet, kicsit billentett rajta és máris elhelyezkedett a 240 kilogrammos eternit cső középponttal a fiú vállán. Néhány méterrel odébb legurította a kiásott földkupacra, majd sorban, hosszában melléje a többit. Ha mindnyájan csináljuk, talán hosszadalmasabb lett volna.

- Meg vagytok elégedve? - kérdezte miután legurította az utolsót is mellettünk - csak egyelőre utolsót, mert a vezeték-fektetésnek csak az elején tartottunk... -

- Hogy meg vagyunk-e elégedve? Lacikám..., de mennyire! - a brigádvezető felállt és megveregette a fiú vállát -, nem véletlenül kaptad a medvetáncoltató jelzőt! Mondd, Tilalmason is ezt csináltad?

- Ott minden elképzelhető, nemcsak anyám, meg apám helyett, sokszor 10 helyett is, mert általában a volt felső tízezer itthon ragadt tagjaiból és a gyengébb fizikumú értelmiség ellenzékinek minősített, jobbára idősebb veteránjaiból alakult a brigádunk. Szerencsémre a tej- és ételhordó egy jóféle bárónő volt, aki bár alkalomadtán alaposan megszokott csapolni, értette a módját, hogy naponta feltankolhassak. Bőviben voltam energiának és akin csak tudtam, segítettem... -

- Látom, nem kíméled magad, de itt nincs bárónő!

- Bárónő nincs, no ellenben van bőséggel, akik csak csapolnának, mint Éva is - a technikusnőre célzott -, észnél kell lenni!

- Mért nem nősülsz meg?

- Amíg anyám-apám élnek, addig soha! Nincs az a nő, akiért felcserélném őket! Majd! Ráérek! Elmúlt felettünk Karcagtilalmas, elmúlt 56, bizonyára lesz még más is, de az is el fog múlni!? Fő, hogy az egyetemet befejeztem, mert ma már arra sem lenne módom. Igyekszem figyelemmel kíséreni a különböző tudományágakban elért eredményeket, hogy ne álljak úgy mint a faszamár, ha majd rám is szükség lesz...!

- Okosan cselekszel! Nem haragszol, ha megkérdem, mi volt a papa foglalkozása?! Már azért érdekelne, hogy ketten voltatok testvérek és mindketten elvégeztétek az egyetemet. Lediplomáztatok!

- Mért haragudnék, olvasztár volt az apám a vasöntödében!

- És mégis elvittek benneteket?

- Mit számított Rákosiéknak, arisztokrata vagy munkás? Kétlem, hogy az, aki a munkásosztály vezérének vallotta magát, egyet is látott közülük testközelből.

- Hallod, igazad lehet! Én már főellenőr voltam, midőn egy ízben egészen közélről láttam. Kis tömzsi ember volt. Kopasz feje valóban mint az ember segge, nem véletlenül nevezték seggefjnek...! De akkor is kik vették körüi?! Egy volt kakastollas, akkor a kommunista párt járási titkára volt, a körülötte hemzsegő többi pribék között cseppet se csodálkoznék, ha ott lett volna Bajcsy-Zsilinszky Endre hóhéra is!

Kikkel szövetkeztek ezek a - hirtelen nem is tudom minek nevezhetném őket!? Feltornázták magukat a munkásosztály vezetőivé a munkásosztály ellen! Nem vagyok antiszemita! Családom a zsidóság üldöztetése idején ezt be is bizonyította, de az már sok, amit ezek most csinálnak, s valójában mindenkit egy kalap alá vesznek...!

- Ne panaszkodjon, barátom - ezek már az én szavaim voltak -, első feleségem zsidólány volt! Menekülés közben a karjaimban lötték agyon! És mit gondol, mi lett a sorsom? Megmondom, mert úgysem találná ki: 45 előtt kommunistának tituláltak, most pedig fasisztának. Már egy éve, hogy hiába jártam munka után, végre most az Önök segítségével sikerült, ha ugyan itt is megmaradhatok...!

- Ne féljen attól! Akkor mindnyájunkat menesztetniük kellene és ki ásná ki a gödröt...?! Különben itt mindnyájan csak Te vagyunk és ezt vedd te is figyelembe!

- Köszönöm pajtás! Megtiszteltek velem! - mondtam, a vakondnak nevezett pedig:

- Miféle egyvelegbe kerültem - lehajtotta fejét, tartása most is olyan volt, mint vājár korában a föld alatt - ha be nem betonozzák az átjárókat - a brenbergi bányára célzott - most tanácsolnék valamit: így, ezzel az együttessel ott kint császárok lehetnénk.

- Császárok?! Te bamba-leveles sem akart lemaradni tőlünk - hány embert vittél szerencsésen át, Te meg itt vagy?

- Ne bántsd Őt! Te csak leveles vagy, ő pedig vájár, az előmunkásunk, övé a köves!

Jót kacagtunk a brigádvezető szavain, közben dél lett, ebédszünet.

- Te Zoli - szóltam verébcsooszhoz -, látom te vagy a leggyorsabb, itt a pénz, fogd a butykost és merítsd meg még egyszer!

- Ne igyekezz annyira - állított le a brigádvezető -, Te anélkül is jó vagy nálunk! Mára elég volt! Most eszünk, alszunk egyet, aztán lassan mehetünk haza. Úgy gondolom, mára elég volt!

Körbenéztem, láttam, hogy a többiek is helyeslik, amit mond, majd: - Tedd el a pénzt - mondtam verébcnek -, legfeljebb reggel előbb oda mégy!

Zsebre gyűrte, aztán elővette tarisznyáját: - Gyere komám - mondta -, te még nem hoztál magaddal zabálnivalót!

- Valóban másra voltam felkészülve, de mivel jószívvel adod, elfogadom! - zsebkés nem volt nálam, fogtam a részemre elkészített katonákat és jóízűen falatoztam... -

- Hány napra hoztad, Zolikám ezt a szalonnát? - kérdeztem. - Rám csodálkozott:

- Mért? Soknak találod? Majd itt megjön a te étvágyad is!

Úgy történt, ahogy a brigádvezető elmondta: ettünk, ittunk, de már nem bort, hanem jó hideg, friss vizet - medve hozta egyenesen a kútról -, szundítottunk egyet egy terebélyes hárs alatt - még zsengek voltak a levelei, de a májusi nap ellenében elegendőnek bizonyultak -!

Aztán kimértük a másnap elvégzendő szakaszt, majd egy darabig együtt elindultunk hazafelé.

A többieknek átöltözniük sem kellett, mert ugyanabban a ruhában jöttek-mentek, s úgy határoztam, hogy én sem fogok különködni, de a kerékpár helyett én is inkább a vonatot választottam közlekedési eszközül, hasonlóan Verébchez, akinek Hegykőről igencsak kellett volna pedáloznia. Így tehát csaknem mindig kettesben jártuk meg az állomástól a munkahelyig, majd a visszautat.

Hazaérve az asszony nem akart hinni a fülének -, annyi viszontagság, próbálkozás után nem is csoda! Munkaruhám nem volt, honnan lett volna, addig nem volt rá szükség, a Fertőn pedig elszaggattam használtabb gúnyáimat -, nincs baj, angyalkám - mondtam -, bejárni jó lesz, amiben eddig jártam, dolgozni pedig elegendő a glottgatya.

- Igazán nem szégyenled apucikám? Én olyan szívesen mennék helyetted. A selyem-gyárban felvétel is van, de hát a két kicsi?!

- Sose búsulj, drágaságom! Voltam én már nehezebb kutyaszorítóban is, a munka pedig nem szégyen. Holnap kubikolok, a fontos, hogy már pénzért, hogy holnapután mi következik, csak a Mindenható a tudója!

- Már arra is gondoltam, nem-e Isten verése van rajtunk, amiért így élünk? Ne haragudj rám, apuci, ha azt mondom: vadházasságban vagy inkább tiltott szerelemben?!

Úgy nézett rám, mint aki félve mondja ki rejtett gondolatait.

- Mióta foglalkoztatnak téged ezek a gondolatok? Azt hittem, hogy a mi szerelmünk több, mint házasság!

- Több is apucikám! De éppen te mondtad, hogy Isten mindent lát, mindent hall, igaz, mi az Ő nevében esküdtünk örök hűséget, de nem pap előtt!

- Nem elég, hogy Ő jelen volt és hallotta? Hányan esküsznek örök hűséget a pap előtt, majd hátat fordítanak egymásnak magukra hagyván gyermekeiket. De mondd -, nem kell tüstént válaszolnod, gondold meg alaposan, mielőtt kimondod: azok után, amiket átéltél velem, még mindig lobog benned a szerelem?, vagy: Magdalénának fogadott esküdhöz is tartod magad?

- Gondolkodás nélkül is válaszolhatok, de neked érezned is kell: Igen, igen, igen!

- Akkor figyelj rám, kicsim és jól jegyezd meg, amit most mondani fogok: ha a szerelem bűn, akkor Isten követte el az elsőt, amikor nagy magányában kimondta a szót, hogy: legyen. Mert minden más csak ennek a szónak a következménye! E szóban benne van az egész genezis! Hogy a tér, idő, anyag hogyan alakultak, formálódtak a kezdet óta, azon vitatkozhatnak tudósok, teológusok, de azon nem, hogy a létező világnak volt-e kezdete, mert csak két véglet van: a semmi és a végtelen!

A valaha keletkezés tényét már a mai tudomány is igyekszik alátámasztani! Ha pedig elfogadjuk, amit Mózesnek mondott a nagy Ő: Én vagyok...! Akkor öröktől fogva csakis Ő, a végtelen, és a semmi! - Rajta kívül - volt egészen addig, amíg ki nem mondta a szót, hogy: legyen! S hogy meddig lesz?! Amit Isten egyszer kimondott, azon Ő nem változtat, tehát: Vele együtt Örökké! Ha egyszer létrehozta csodálatos világunkat, nem fogja azt megsemmisíteni! És hogy hogyan tovább?! A nagy műhöz mi, értelmes lények csak asszisztálhatunk. A világ-végéről alkotott felfogás fegyver a gyengékkel szemben, ugyanis nagyobb büntetés újra és újra születni erre a Földre, mint egyszer, végérvényesen megsemmisülni! Ez az én élet-filozófiám, kicsim, s ha elfogadod, Te is a Mindenható papnője leszel így szerelmesen is! Hited feléje emel a kétkedőknek, a bizonytalankodóknak, mert a templomok, a papok, a különböző vallások csupán azt a célt szolgálják, hogy a hitetlenkedőket elvezessék a Forráshoz! A mi szerelmünk magában a Forrásban fogant, s akkor is az élet nemzőjét szolgáljuk, ha öleljük egymást, sőt... - akkor szolgáljuk igazán! Vannak még aggályaid?

- Magas ez nekem apucikám, de az világos előttem, hogy Magdaléna szelleme gyermekeiben él tovább, s mivel én az ő szerepét gyermekei mellett magamra vállaltam, velük együtt, jogot szereztem hozzád is!

- Úgy bizony, angyalkám! És mivel az orvos közreműködésével a kórházból eltűntek azok az iratok, melyek Magdaléna halálát bizonyították volna, te minden ingó és ingatlan vagyonának a tulajdonába léptél, ami egyelőre nulla! Sajnálod a drága kis Izabellát? Bátyád jó munkát végzett! És most gyere..., ugye igazam volt, mikor azt mondtam, hogy az ember nagyon kevéssel is boldog lehet, ugyanakkor nagy vagyonnal is lehet boldogtalan?!

Csak egy forró ölelésre futotta időnkből, mert már messziről meghallottuk KisJózi hangját, aki a boltba kísérte mamit még hazaérkezésem előtt. Velük jött Pécsi is, hozta a nádaratásból származó fizetségemet és a hírt a két T. Szövetkezet egyesüléséről, ami feleslegessé tette a tagosítással kapcsolatos munkámat. Nyilván nem került el figyelmét, hogy kicsit értetlenül bámulom és kérdéssel fordult hozzám:

- Te nem is tudtál róla...?

- Honnan tudhattam volna, hisz csak pár napja jöttünk haza és azóta nem találkoztam senki ismerőssel.

- Pesten sem találkoztál kollégáddal? Tudod kire gondolok?

- Sajnos nem! Az időnkből futotta volna, de szántszándékkal nem kerestem fel, ne sajnálkozzon rajtam senki!

- Akkor közlöm veled, hogy már ő sincs a helyén, valamit kitaláltak rá is! Azt pedig - gondolom természetesnek tartod, hogy én is kívül maradtam a ringen! A „szocialista munka hőse” mégiscsak előbbre való nálam! Ha többet nem is tud, múltját vették tekintetbe.

- Tudod te egyáltalán - kérdeztem -, hogy miért lett ő a szocialista munka hőse?

- Nem tudom, de kíváncsivá tettél!

- Rákosi egy ízben meglátogatta Balfon lakó barátját. Annak idején egy cellában hűsöltek a csillagban. Nos, a Micsurin T. Szövetkezet akkoriban alakult és Rákosinak megtetszett a csizmás, kalapos, egyenes derekú parasztember. Nem hiszem, hogy a munkának, vagy a hősi helytállásnak vajmi köze is lett volna a kitüntető címhez. Én akkortájt kerültem a gazdasághoz és jómagam is az öreg mögött ballagtam, miután páncélozott kocsijából kiszállt és tüntetően végigsétált a falu főutcáján. Nem volt kitől tartania, nyugodtan sétálgathatott a telepések által körülvéve, hisz az a néhány, díszpéldányként itt hagyott sváb örült, ha a látogatás idejére pincéjébe húzódhatott, ahol remegő kézzel, de saját egészségére emelgethette poharat.

Ennyi hozzáfűznivalóm lenne a hősi nimbuszhoz. Egyébként egy normális, józan parasztésszel megáldott embernek tartom, aki beleszületett a mezőgazdasági termelés tudományába. Elnöknek azonban inkább téged választanálak, mert neked van merszed, kezdeményező-készséged, ezeken kívül szélesebb látókörrel rendelkezel mint ő. Ezek hiányában ma egy mezőgazdasági nagyüzem vezetője csak ideig-óráig maradhat felszínen!

- Köszönöm! Mindenesetre jól esett hallanom rólam alkotott véleményedet, de ahhoz, hogy valaki ma vezető maradjon, más adottságok szükségesek. Én úgy határoztam, hogy visszamegyek az iparba, ahonnan jöttem, és igyekszem elfelejteni, hogy valaha is fejet hajtottam a párthatározatok előtt. Előbb azonban szeretném rendezni veled szemben fennálló adósságot. Én rendeltem meg a munkát, nekem kell fizetni!

- Felejsük el - mondtam -, amit tettem, barátságból tettem és te különben sem maradtál adóssom! - Való igaz: Pécsi gavallér volt velünk szemben -, KisJózsi akkor is egy doboz macskanyelvet szorongatott a kezében -, de nekem is van számodra újság: a mai naptól dolgozom, rendes munkahelyem van, nem mint agronómus, kubikusként, fő dolog azonban, hogy rendszeresen pénzt keresek és a család kiemelkedhet a bizonytalanság állapotából. - Volt még otthon borom, leültünk a hűvösbe és borozgatás közben elbeszélgettünk. Ki tudja - mondtam -, mikor jövünk megint így össze, de ha nem röstelled esténként vagy vasárnaponként ezután is találkozhatunk. - KisJózsi ott ült az ölében, macskanyelvet szopogatott, Pécsi ránézett, szemeiben az örök mosoly mintha megcsillant volna:

- Hát -, ha nem veszitek rossznéven, szívesen jövök, ez a gyerek már úgyis, mintha egy kicsit az enyém is lenne! - Kicsi nem válaszolt, de ahogy odadörzsölte csokoládés orrát Pécsi ingéhez, majd közelebb húzódott hozzá, többet mondott szavaknál.

Elkezdődött életem egy közel féléves időszaka, melyben több időt töltöttem a felszín alatt, mint fölötte - úgy értem: az árokban, melynek mélysége - volt úgy, hogy három-négy méter között ingadozott, a felszín domborulatától függően. Az első napokban bizony volt egy kis izomláz, de mint a brigádvezető is mondta - egészséges szervezet fel sem veszi! És valóban - pár nap után már hiányzott volna a megszokott, ütemes mozgás!

Az omladékos szakaszon bizony lassabban ment, ki kellett támasztani az oldalakat, de az idővesztés pénzben nem jelentett kevesebbet, mert a bért a talaj minősége határozta meg, s hozzátehetem még, hogy a technikuskő jóindulata sem volt mellőzhető.

Éva öltözködése egyenes arányban volt a napsugárzással: volt amikor felül egy melltartónak nevezhető, vagy annak sem, valami, alul pedig egy pántlika, volt minden öltözéke. Hazudnék azonban, ha azt mondanám, hogy szemérmetlen és követelőző lett volna. Amikor kijött hozzánk, húzott egyet a demizsonból - általában mindig volt benne - felsegítette Lacit az árokból, majd eltűntek a bokrosban, egy időre megelégedett vele. A legény egyedül szokott visszajönni, elnyúlt a gödör fenekén, mi pedig vigyáztunk álmára, hisz hatunk helyett is dolgozott! Kétszeresen is...! De bizonyára volt, amikor neki is öröme tellett benne, mert Évának formás, kimondottan jó alakja volt, bármelyik nyilvánosházban arathatott volna! Aztán nekünk sem volt mindegy, de házas emberek lévén, tartottuk a lépéstávolságot, irigység nélkül átengedtük a fiatalembernek, aki lehet, hogy már unta, de vállalta helyettünk az áldozatot. Hozzászokhatott Tilalmason, ahol szerinte a női fegyőrök kíméletlenebbek voltak vele szemben, mint a férfiak.

Beszámítva az ilyen megtorpanásokat, szépen haladtunk előre! A munkavezető, ha néhány napján kijött hozzánk, inkább csökkenteni igyekezett az iramot:

- Nyugodtan uraim, nem versenyfutás ez! Szeretem az alapos és pontos munkát. Nem szokásom garanciális munkákat végeztetni! - Hat hónap alatt nem hiszem, hogy hatszor meglátogatott volna bennünket, de nélküle is jól megvoltunk. Éva, függetlenül bájaitól, pontosan adminisztrálta magát: sem alulról felfelé, sem felülről lefelé nem voltak reklamációk... -

Az első - teljes havi fizetésemig annyira megszoktam a munkát, azzal együtt munkatársaimat is, hogy nem cseréltem volna fel az agronómussággal, persze figyelembe véve a körülményeket...! De elsősorban is azért, mert ezt a munkát nem irigyelte senki, másodsor pedig a csákányozás, ásás, lapátolás mellett gondolataim szabadon kalandozhattak, akarva, akaratlan filozofálhathattam, kereshettem, kutathattam az okok és okozatok összefüggéseit. Néha társaim is bekapcsolódtak, de ők inkább gyakorlati emberek lévén, nem igen hajlottak a fogható, tapintható világon kívüli eszmefuttatásba bocsátkozni. Arról pedig nem volt tudomásuk, hogy én a kertészetten kívül más tudománnyal is foglalkoztam és nem is dicsekedtem el vele. Így többnyire magamnak kellett megtalálni a kérdésre a feleletet is!

Egyik nap - már a városvégi lakóteleppel szemben túrtuk a földet, vakond ásója posztószerű anyagban akadt meg. Mindnyáján köréje csődültünk -, persze fentről néztük a műveletet, mert az árokban nem fértünk volna... -

- Kotorj! Kotorj! - biztatta vakondot a brigádvezető -, ha félsz tőle gyere fel, majd folytatom!

- Mitől kellene félnem - szólt vissza a bányász -, ami nem mozog, nem is harap!

Találkoztam én már a régi idők minden elképzelhető maradványával, részben a szén között, részben azon kívül: kövületek formájában. Gondolhatjátok majdnem egy kilométer mélységig, mennyi minden elraktározódhatott. Ez azonban nem régi: 8-10 éves lehet.

Hamarosan előkerült egy katonaköpeny, bakancs, sapka, alsónemű, természetesen a holmik egy emberi csontvázat takartak. Ugyan ki lehetett ez a szerencsétlen?! Mivel egyik sem kezdeményezte, lementem és elkezdtem kutatni a zsebeket, de nem akadtam semmi olyasmire, ami az illető kilétét felfedte volna. Sokáig tanakodtunk: mitévők legyünk? Jelentsük, vagy temessük az árok oldalába? Tanakodás közben látjuk ám, hogy egy korosabb ember tért felénk!

- Találtak valamit uraim? - kérdezte.

- Miért érdekli ez magát? - a brigádvezető kérdéssel válaszolt.

Az öreg lenézett az árokba, látta a német katonaköpenyt, s benne a csontokat:

- Szeretnék tudni ugye, hogy ki volt ez az ember? - fordult felénk. - Én megmondhatom: egy zsidó munkaszolgálatos! Ausztriából jött, itt kért szállást az egyik háznál, de szerencsétlenségére éppen orosz katonák tartózkodtak bent, s mivel német köpeny volt rajta, hiába magyarázta, hogy ő magyar zsidó, a szovjet katona által felszabadított táborból jön, meg sem hallgatták, agyonlőtték. Szegény -, már majdnem otthon érezhette magát... -

- De miért ide temették? - kérdezte brigádvezetőnk.

- Kényszerítették bennünket, hogy ide ássuk be. Mivel a nála lévő okmányokat, ha ugyan voltak, tűzbe vetették, nem tudtuk kit értesítsünk, azért nem bolygattuk, tettünk ugyan egy cölöpöt, hogy megjelöljük a helyét, de a gyerekek kirugdalták, aztán csak maradt!

- És most mitévők legyünk?

- Szerintem leghelyesebb, ha visszatemetik. Ha egyszer nem tudjuk hová, kikhez tartozott, nyugodjék itt békében!

Egymásra néztünk, majd vakond, aki még mindig az árok fenekén támasztotta ásóját, egy méterrel arrébb elkezdte mélyíteni az árkot. Lementem hozzá én is segíteni, hogy minél előbb elföldeljük a szerencsétlen földi maradványait. Jó nyolcvan centivel lejjebb az árok fenekétől, vigyázva, hogy szét ne hulljon, áthúztuk és befedtük. Még egy imát is elrebegettünk ki-ki a maga módján. Éppen delet harangoztak, mikor végeztünk, s ebéd előtt, hogy csússzon is a falat, a szélső házban alaposan betankoltunk.

- Mi is kerülhettünk volna hasonló helyzetbe - a brigádvezető szavai arról győztek meg, hogy neki is vannak kellemetlen emlékei - nem csak kerülhettünk volna, kerültünk is - mondtam - én máig sem tudnám magyarázatát adni milyen csoda folytán kerültem el a halált abban a golyózápóban, melyet előbb csendörök, később az oroszok zúdítottak rám.

- _Az oroszok? - veréb kérdezte ezt, nehezen értette, hogy egy akkor még fiatal embert mindkét oldalról ellenségként kezeljenek.

- Egy másik nő miatt - mondtam -, nem volt ugyan semmi közöm hozzá, de én voltam a közelében és tőlem kért segítséget.

- Mit akartak tőle?

- Jó vicc, Zolikám, mit akarhattak volna? Egy egész csorda akart keresztül menni rajta.

- És te egyedül hogy tudtad feltartóztatni őket?

- Sehogyan, csak eltereltem a figyelmüket! A sötétség tartóztatta fel őket! Kétfelé futottunk, s ők engem vettek üldözőbe. Ha a Hold kicsit is világít, azóta nekem is már csak a csontjaim világítanak. De a sötétben szem elől tévesztettek, s én lehúzódtam az utca túloldalán a vizes-árokba. Úgy surrogta felettem a golyók, mint a nyári zápor, de egy sem talált el, igaz - csak az orrom állt ki a vízből.

- Szerencsés fickó vagy te, barázda! - leveles nem sokat beszélt, s ha hébe-hóba tett is megjegyzést, azt is többféleképpen lehetett értelmezni.

- Ahogy vesszük! - mondtam -, ha első alkalommal végeznek velem, kihez futott volna az a szerencsétlen leányzó? És ha a kozákok végeznek velem, min rágódna még ma is néhány „elvtárs”, akik kevésnek találják az 56-os jeltelen sírokat és a kettőszázezer menekültet.

Vakond elkezdte túrni maga előtt a földet -, egy sámlin ült, földközépen, fejét lefelé lógatta, mint általában, s midőn elkészült a mű, halkan megszólalt: nézzétek ezt az ökröt, állítólag Isten azért teremtette, hogy az ember megegye?!

- Bizonyos vagy ebben - kérdeztem - én úgy tudom, hogy valaha az állatok és az ember jól megfértek egymás mellett... -

- Én inkább úgy mondanám - ismét vakond -, hogy ezen a földön mindig békétlenség uralkodott: Állat az állatot, ember az embert, vagy: állat az embert, ember az állatot pusztította sokszor teljesen indokolatlanul. Én egyenlőségjelet tennék a kettő közé, de ha a Teremtő rám bízna a választást, az állat mellé állnék! S hogy miért? A állat- és a növényvilág nélkül színtelen lenne a természet, ellenben az ember Teremtőjének is, önmagának is csak bosszúságot okoz. Ami szép van a természetben, azt is igyekszik bemocskolni! Milyen jupon nevezzük magunkat a teremtés koronájának?

- Nem is vagy te olyan buta - a brigádvezető felállt, vakond mellé lépett és nézte a primitív rajzot, majd: - Mi lenne, ha egymást is megennék, nem csak az ökröt? Istennek is kevesebb dolga lenne velünk, meg elejét vennék a túlszaporodásnak is!

- Van benne ésszerűség - helyeselt veréb -!

Hogy messzebb ne menjenek, érkezettnek láttam az időt, hogy elibük vágjak:

- Megfeledkeztek arról, hogy az ember test és lélek! Értelem és szabad akarat nélkül semmiben sem különböznék a ragadozóktól, kivéve a formát.

- De hiszen azoknál is vérengzőbbek vagyunk! Azok csak akkor ölnek, ha éhesek, az ember pedig ..., - gondoljatok a háborúkra, forradalmakra -, micsoda pusztítást végez sorai között anélkül, hogy elfogadható magyarázatát adná?! Még azzal sem dicsekedhetünk, hogy a többi teremtményhez viszonyítva összehasonlíthatatlanul magasabb fokon állunk, hisz ami szépet, jót egyik nemzedék alkot, azt a másik elpusztítja. Mi maradt meg több tízezer, vagy ki tudja hány éves történelmünkben örökségként? Az a néhány, immár csodaszámba menő alkotás csak azt bizonyítja, hogy mire lennének képesek...! Ráadásul Istennek felszentelt papok áldják meg a gyilkos fegyvereket - ezek megint leveles szavai voltak, aki a bortól kivörösödve, kézzel, lábbal igyekezett szavainak nagyobb hangsúlyt adni -

- Na igen, úgy van, ahogy mondod - helyeselt - , de az embert, a normális ésszel megáldott embert tetteiért felelősségre is lehet, sőt kell vonni, mert tudatosan, saját akarata szerint jó vagy rossz irányt szabhat cselekedeteinek, míg az állatot ösztönei vezérik. Emlékezzetek a nürnbergi perre! Az embert halhatatlan lelke teszi Isten képmásává, emberré pedig mulandó teste, de együtt és külön-külön is arra hivatott, hogy asszisztáljon alkotója mellett a teremtés örök megújulásában, tehát nem csak embertársai, Alkotója felé is elszámolni tartozik tetteiről! A materialisták tagadásukkal csak a Teremtővel szembeni felelősségük alól igyekeznek kibújni, de a tagadás egyúttal állítás, mert minek tagadni azt, ami nincs? Ha nincs Isten, számadással sem tartozunk neki, de ebben az esetben egymással szemben sem, mert akkor isteni képmás sincs, akkor az emberi szellemnek nevezett valami csak az ösztön magasabb foka, s az emberekkel szemben sem támaszthatunk magasabb követelményeket, mint az állatokkal szemben, s akkor egymás húsát is elfogyaszthatjuk büntetlenül, mint a tigris, oroszlán, vagy a többi húsevő vadállat!

- Na, elég volt a húsevésből - állította le a vitát a tilalmasi -, kinek így, kinek úgy...!, reggel még egyikünk sem gondolta, hogy a mai nap temetünk is. Dolgozzunk tovább, vagy megyünk haza?

- Döntsétek el - szólta a brigádvezető -, vagy várjatok csak! - elhúzott zsebéből egy forintost - ha írás dolgozzunk tovább, ha fej - megyünk haza!

Valamennyien a javaslat mellett szavaztunk, s mivel előre tudtuk az eredményt - két egyforintos volt összeragasztva - szedelődzködni kezdtünk, aztán ki erre, ki arra... -

Július 18. írtunk! A nap alaposan befűtött, mivel még elértük a koradélutáni vonatot, alig vártam, hogy az erdei ösvényen lehűthessem magam. Már a vonaton kellemetlen, különös érzés fogott el, s minél közelebb jutottam otthonomhoz, ez az érzés csak fokozódott. Megpróbáltam gondolataimat a feltárt sír, valamint ismeretlen honfitársam köré csoportosítani, de egyre csak kislányomat láttam magam előtt, azzal a mosollyal és azzal a mozdulattal, mellyel a karácsonyfa felé nyújtotta piciny kezét.

Istenem csak nincs nagyobb baj? Valami bizonyára történt vele! Már lefelé haladtam a szőlősorok között, s egyszer csak megpillantottam feleségemet, egyedül jött elém, mikor pedig összetalálkoztunk idegtépő zokogással hullott karjaimba. Mami nagy cseresznyefája alatt álltunk, nekitámasztottam hátamat a fa derekának, s hagytam, hadd sírja ki magát, mert anélkül, hogy mondta volna tudtam: meghalt a kislányom!

Később, mikor kissé megnyugodott, eldadogta, hogy történt: megbetegedése óta ilyen jóízűen nem evett. Fenékgig kiitta a kávéját, s még csucsorította is hozzá pici száját. Ott álltunk az ablak előtt bent a szobában, hála Istennek - mondtam magamnak - ha eszik, akkor rendbe is jön! Elkezdtem ujjaimat mozgatni a szemei előtt, nézett is a kicsi hol az arcomra, hol a kezemre, mintha valóban érzékelné ami vele történik, aztán oldalt fordult, egészen szembe az ablakkal, mintha elcsodálkozott volna valamin, majd hátravetette fejét, szemei, arca, mintha fényben úsztak volna, de már nem mozdult. Egyetlen pillanat alatt, szinte észrevétlen ment el. KisJózsi átfutott mamiért, ő kivette kezemből, s még mielőtt megmerevedhetett volna, kis testét az asztalra fektette egy fehér damaszt térítőre. A szomszéd fiút elküldtem Jutka keresztanyjáért, egy másikat pedig Palkóért - ő volt az egyetlen személy, akivel nem szakadt meg a kapcsolatom a gazdaságból való távozásom után - ő - hozta a kis koporsót Sopronból motorral a csomagtartóhoz erősítve. A mami és a keresztanyja fektették bele, de előbb vattával kibélelték, a nyakáig betakarták édesanyja fehér selyem hálóingével, feje alá tették kis vánkösát és körberakták virággal. Mami margarétái most a legszebbek...! Úgy fekszik, mintha élne, kis keze mellén összekulcsolva, mintha imádkozna...!

Én csak álltam mellettük, képtelen voltam bármire is, néztem a koporsó körüli szorgoskodást, de mikor mami le akarta zárni szemeit, megfogtam a karját és nem hagytam -, mint ha a halál széteszlatta volna az agyát, a szemeit borító ködöt, zavaros tekintete egészen megtisztult. Olyan lett a szeme, mint tiszta időben az ég kékje, a szembogara pedig mint a briliáns, valóssággal szikrázik. Én nem hiszem, hogy egészen meghalt, úgy érzem rád vár! Már egy órája ott álltam az ajtóban és lestem fölfelé, pedig tudtam, hogy még korai ... - megéreztem talán, hogy előbb jössz?, történt valami? - fejét keblemhez szorította, fülét befogta, mintha félne, hogy ismét valami rosszat fog hallani... -

- Azonkívül, hogy megéreztem Judit távozását, semmi különös nem történt, szívem, de szedd össze magad és induljunk hozzá, ne várjon hiába!

Néhány perc múltán - ott álltunk a kis koporsó mellett, egyik oldalon Izabella, a másikon én. KisJózsit a mami és Judit keresztanyja a ház első részébe vitték. Valóban - a kislány mintha várt volna rám, miután megcsókoltam gyönyörű szemeit a szemhéjak mintha maguktól lecsukódtak volna, de a fény, egészen különleges, mint a fehéraranyon megcsillanó napsugár, továbbra is ott vibrált arcvonásain.

- Megcsókoltad már? - kérdeztem Izabellától kis idő múltán.

- Nem merem!

- Miért nem?

- Félek!

- Mondtam már, hogy halál nincs! Amit itt látsz Judit porhüvelye csupán, ami idővel széthull, a lelke azonban már az Andromédák szigetén, szülőanyja keblén ujjong az újjászületés mámorában. De az is lehetséges, hogy itt áll mellettünk, s lesi volt nyomorúságát.

Izabella lehajolt, homlokon csókolta, a szemhéjak egy pillanatra mintha szétnyíltak volna, hogy azután örökre lezáruljanak...! Nem hiszek a csodákban, de ha a gránitból könny csordulhat, akkor az ő szemei százszor is szétnyílhettek, hogy távozó lelke búcsúpillantást vethessen szeretteire.

Megfeledkezve a fájdalomában szinte meggörnyedt fiatalasszonyról, elragadtatással lestem a kislány arcán vibráló fényt. Valóban, mintha az élő ember számára láthatatlan túlvilág tükörfénye lett volna, vagy a távozó lélek visszaverődő sugárzása...!

A káprázat azonban nem tarthatott sokáig, mert azonkívül, amit feleségem már elvégzett, voltak még tennivalóim a temetéssel kapcsolatban. Az orvos már látta, de a papot is értesíteni kellett, ugyanis a hőség miatt nem maradhatott sokáig temetetlenül. Tudom, sokan mondhatják: ha házasságban élhettem, akkor temethettem volna is áldás nélkül is! Igazuk van! A kicsi üdvözülése anélkül is megtörténik, hisz ártatlanságához nem férhet kétség. De - a már elfogadott társadalmi szokások felrúgása éppúgy ellenállásba ütközik, mint az új eszmék befogadása...! Magdaléna esete ellenben szinte mindenben különleges volt: ő nemcsak gyermekeiben élt tovább, a köztudatban is, mert Izabella annyira tökéletes mása volt még természetében is, hogy feleslegessé tett minden külső ceremóniát!

Nos, kislányom részére is hagyományos temetést készítettem elő, meg ahhoz is ragaszkodtam, hogy lehetőleg a második világháború vége felé, Balfürdő határában meggyilkolt zsidó munkaszolgálatosok emlékművének közelében helyezhessem örök nyugalomra. A pap figyelmesen meghallgatott, majd kérdésére, hogy miért éppen oda:

- Nincs mit titkolnom - válaszoltam -, első feleségemmel, aki átkeresztelkedett zsidó volt, a mészárlás perceiben haladtunk el az osztag közelében... -

- És vele mi történt - volt a pap következő kérdése. - Meggyilkolták?

- Igen, még aznap este!

- Hallottam, ami magukkal történt, hogy viseli a kis grófnő a csapásokat?

- A Mindenható a megpróbáltatások elviseléséhez erőt is ad - mondtam -!

- Ez eddig rendben is lenne, de míg az egyik nyújtott derékkal viseli, a másik meghajlik alatta, s vannak, akik összeroppannak. A hit nem mindenkinek erénye, anélkül pedig nehéz megállni lábunkon manapság.

- Akkor mi különleges emberek vagyunk, mert a mi hitünk nem erényből, hanem meggyőződésből fakad... -

- Érdekes ember maga, hasonló felfogással mi papok is ritkán találkozunk!

- Nem hiszem, hogy érdekesebb lennék hasonzorú embertársaimnál, főtisztelendő uram, csupán végletek nélkül, egyszerű realistiként értékelem Isten és a nagy természet viszonyait. De nekem kellene Önt hallgatnom, ezért abba is hagyom, hisz hátra van még a sírhely kijelölése és kiásása... -

- Szívesen hallgatnám Önt - mondta a pap -, egészen új dolgokat hallok Magától és különben közölhetem, hogy még mielőtt ide jött volna elhatároztam, hogy a kislányt az emlékmű közelében temetjük el. Akkor még nem tudtam a közeli kapcsolatról, de azt igen, hogy míg amazokat a fasizmus, Őt a kommunizmus áldozatának kell tekintenem, mert az anya zaklatott

állapota döntően befolyásolta a kislány állapotát is! De látszott az arcán, hogy valami új ötlettel akar előállni - nem lenne célszerűbb, ha a család kápolnájában helyeznék el? Ott mégis dédanyja oldalán pihenne. Igaz kicsit költséges lenne és maguk most... -

- Ezt a megoldást most mellőzhetjük - mondtam, - ő egyelőre ott marad, ahol mi! Majd ha egyszer mégis... -, de ha mégse?!

- Rendben van kérem! Akkor, ha nincs ellenére, megismétlem kérésem: szívesen hallgatom!?

- Majd inkább máskor, Főtisztelendő uram, ne haragudjon, de most ennyi is megerőltető volt! Ha jól értettem, a sírásókkal sem kell külön foglalkoznom, engedelmeivel fizetek és rohanok tovább!

- Háromszáz forint barátom! Ez a sírhely és a sírásók gázsija, a többi barátságból teszem, vagy ha úgy tetszik: Isten nevében!

- Köszönöm! Ön igazán kedves és jó szándékkal van irántunk!

- Többet is tennék önökért, de sajnos jelen körülmények mellett lehetetlen! Akkor úgy intézzék, hogy holnap délelőtt tíz órára ott leszek... -

Miután a sírhely kijelölését és kiásását a pap magára vállalta hazaindultam. A falu lakói, akik előtt feleségem szinte ismeretlen volt, de annál jobban ismertek engem, elhaladván mellettük biccentettek, volt bizonyára aki köszönt is, de én fel sem figyeltem, előreszegzett fejjel haladtam, s ha valaki azt gondolta volna rólam: szegény bolond!, nem sokat téved, mert valóban egyre kuszáltabbak lettek gondolataim. Hazaérve, anélkül, hogy bárkivel szót váltottam volna, szobánkban, ahol a kislány koporsója volt, végigfeküdtem az ágyon és elaludtam. Egyébként is este volt már, nem zavart senki, feleségem és a fiam a mamínál kaptak ideiglenes szállást.

Aludtam? Álmodtam! Lehet, hogy csak őrült agyam szüleménye volt, de annyira természetnek hatott minden, olyannyira megragadt emlékezetemben, hogy hajlandó lennék ma is valóságként elkönyvelni: ugyanazt a surrogást hallottam, amit Magdaléna halálának éjszakáján, felnéztem, fény töltötte be a szobát és egy fényes köntösű ifjút, valamint egy hasonló korú, hasonló öltözetű lánykát láttam magam előtt, akiben arcvonásaiból ítélve kislányomat véltem felismerni. Még a gödröcskék sem hiányoztak, csak komoly, felnőtt tartása tett bizonytalanná. Kétkedő tekintetem láttára megszólalt előbb a lány:

- Helyes a következtetésed atyám, a lányod vagyok, Judit! Ő pedig - az ifjúra mutatott - elsőszülött fiad, a névadóm gyermeke. Értem jött! - A fiú előrelépett:

- Izrael vagyok atyám! Anyámtól kaptam a nevem, emlékeztetőül népünk halálára, majd újjászületésére! Azért jöttem én, hogy áldásodat kérjem húgommal kötendő házasságomhoz. A világ nemzőjének kívánságára mi indítjuk útjára az Androméda törzset, amelynek fontos szerepe lesz a teremtés újabb szakaszában... -

- Hogyan...? Hát még nem fejeződött be? - kérdeztem.

- Nem adhatok felvilágosítást, atyám! Majd halálod, úgy értem: testi halálod után te is messzebbre tekinthetsz!

- És anyáitok már áldásukat adták?

- Igen atyám! Az ő kívánságuk megegyezik a legfőbb Jó-éval!

- Nekem sincs más kívánságom, gyermekeim, de jöjjetek közelebb, különben, hogy tegyem fejetekre a kezem? - fel akartam ülni, de mintha láthatatlan sugarak visszatartottak volna, mozdulni sem bírtam. Izrael és Judit ellenben tőlem tisztas távolságra letérdeltek:

- Most emeld fel atyám a kezed! Közelebb nem mehetünk, mert érintésünk téged lángra lobbantana, s te még nem jöhetsz velünk! Tudjuk, hogy nehéz, szomorú itt a sorsod, de az Úr kárpótolni fog mindenért! Az emberek hamar felejtenek, Ő azonban soha! Ő senkinek és semmiért nem marad adósa!

Felemeltem a kezem, egészen könnyűnek találtam:

- Megáldalak benneteket gyermekeim! Teljesítsétek a feladatot, melyet a Mindenható rátok bízott, az Ő kívánsága szerint!

- Köszönjük atyám! - a kezük egymáséba kulcsolódott, szemük egymásra tapadt, néhány pillanatig úgy maradtak, mikor pedig felálltak, tekintetük rám szegeződött és valósággal perzselt... -

- Látlak még benneteket gyermekeim? - kérdeztem.

- Itt a Földön már nem - a fiú válaszolt -, de odaát együtt leszünk!

- És anyáitok jól vannak?

- Jól vannak atyám! Azonkívül, hogy vágyódnak utánad, jól vannak!

- Más nem mehet hozzátok, hogy ne legyetek egyedül?!

- Nem atyám! Az a mi érdekszféránk és csak a mi eszközeinkkel közelíthető meg!

- Mondjátok meg nekik, hogy kitartunk, amíg az Úr akarja. Most pedig menjetek! A Mindenható kegyelme és az én áldásom vezéreljen benneteket!

A látomás megszűnt, de a halk surrogást még sokáig hallottam. Másnap reggel, midőn mami kíséretében Izabella bejött a szobába valósággal fűrödtem a verítékben. Megijedtek, attól tartottak, hogy belebetegedtem, de megnyugtattam őket, hogy semmi bajom, valószínűleg a melegtől izzadtam! Az álmat elhallgattam!

Mikor felálltam első dolgom volt kislányomra tekinteni: arcvonásai kisimultak, szebb volt, mint mikor született. A sok szenvedés láttán érthetetlen volt számomra a kihűlt test végtelen nyugalma. Csupán a légzés hiánya árulkodott a halál, az elmúlás jelenlétéről!

Kimentem, s a kút mellett lévő kádban alaposan lefűrödtem. KisJózsi, aki alig várta már, hogy találkozhasson velem, hozzám futott, s hogy elűzzem a komor hangulatot, elkezdtem vele locsolkodni.

- Okosabban tennéd, apuci, ha igyekeznél - feleségemet nem vidította fel a gyerekes játék, odajött hozzánk, megmosta hátamat, majd KisJózsit fogta marokra: mindjárt nyolc óra és még sehhol sem vagyunk!

- Hát nem ráérünk, drágaságom? Még van két óránk!

- Igen, de az asszonyok ...! Odanéz! Máris jönnek! - az imádkozó, illetőleg - virrasztó asszonyok egy csoportja akkor fordult be az udvarba.

- Már este is itt voltak - mondta feleségem -, de nem engedték, hogy zavarjanak benneteket!

Mami kinyitotta szobánk ajtaját és az asszonyok a kis koporsó köré állva elkezdtek hadarni megszokott, halottas imáikat, énekeiket én pedig a kút melletti bokrok mögött magamra húztam megmaradt egyetlen ruhámat. Feleségem és a fiam, hála Gáborék csomagjainak, jobban álltak, de mit számított akkor nekem a ruha, fő, hogy még nem voltam egészen mezítelen, mert ha az lettem volna, annak ellenére, hogy a társadalom úgynevezett élcsapatának

kicsinyes, vagy inkább aljas gyűlölködése miatt kellett pőrére vetköznöm, a bolondok házában kötök ki!

Éppen elkészültem, mikor Palkó megérkezett. Motorral jött, oldalán egy kis demizson fityegett. Még le sem szállt, lábával támasztotta meg a motort, máris nyújtotta felém:

- Húzd meg pajtás, mindjárt könnyebb lesz! - húztam belőle, s vissza akartam adni, de ő eltolta kezem: - Nektek hoztam! Ilyenkor szokás megkínálni azokat, akik eljönnek a temetésre... -

- Ismeretlen előttem ez a szokás, de köszönöm pajtás, hogy erre is gondoltál! Állítsd azt a motort valamelyik fa mellé, vagy sietsz?

- Most nem hagylak magatokra - mondta -, máskor se, most azonban duplán van okom arra, hogy maradjak! - Izabella lépett mellénk KisJózsiával, akinek Palkó volt a keresztapja:

- Rendben minden - kérdezte az asszonytól, majd felém: olyan volt szegényke tegnap, mint egy ázott veréb. Ilyen is van! A halál gondolatával is meg kell barátkozni. Ki előbb, ki utóbb...! Hozzatok egy darab rongyot, hogy Kicsi ruhája be ne piszkolódjon, elugrom vele egy darabon. - A gyerek anyjához húzódott:

- Most nem szabad ugye, anyuci, mert elviszik a hugit!

- Addig visszajövünk - erősködött Palkó - gyere! - az asszonyhoz pedig: - Na ugorj már, hozz valamit alája!

Izabella eloldotta az előtte lévő kötenyt és átadta Palkónak, majd fölsegítette Kicsit a motorra:

- Elmehetsz Kicsikém nyugodtan, még nem viszik a hugit. Keresztapád bizonyára akar venni neked valamit. Igaz? - Palkóra kacsintott.

- Igaz bizony! De mondd szépen, kinek a fia vagy te?

- Anyucié, Apucié, meg a tiéd!

- Úgy bizony! Na gyorsan - megigazította maga előtt a gyereket, megfordult és már robogtak is.

- Áldás az ilyen jóbarát - morogtam magam elé, majd átadtam az asszonynak a pálinkás butykost: - Itasd meg azokat az öreglányokat, hadd pörögjön a nyelvük!

Nem mentem vele, nem néztem meg többször lányomat, hogy az a kép maradjon meg bennem, amit az éjjel és még ébredés után is láttam. Mami reggelihez szólított, de megköszönve elhárítottam, s még mindig az álom hatása alatt fel-alá róttam az udvart. Már másodszer történt meg velem, csak a személyek változtak. Az egyik kiegészítette a másikat -, valóban lehetséges lenne a lehetetlen? Vagy minden lehetséges? Már 10 óra felé járhatott az idő, mikor kinéztem az utcára, négy fiatal legényke hozta a Szent Mihály-lovát, tőlük kissé hátrébb már jött a pap is a ministránsokkal. Meglepően sokan jöttek utánuk: asszonyok, férfiak, fiatalok ...! Ez bizonyára a pap műve - gondoltam, aztán befelé fordultam, ne lássák hogy az utcán ácsorogva várom őket, mintha mielőbb le akarnám rázni a nyakamról az egész temetési ceremóniát, ami talán igaz is volt, mert jobb szerettem volna magam kivinni és csendben elhantolni drága kincsemet

A fiúk gyorsabban jöttek mint a pap, s mire ő és a hívők a helyszínre érkeztek, a koporsót már kivitték az udvarra, elhelyezték a Szent Mihály-lován és körberakták virágokkal.

A pap már kezdte volna, de KisJózsiék még sehol. Arra gondoltam, hogy Palkó talán készarakva akarja távol tartani Kicsit, hogy megkímélje az ilyenkor gyakori sokkhatástól. Részben hálával gondoltam rá, de - hátha a gyerek számára még rosszabb lesz...! Szinte meg-

könnyebbültem, mikor meghallottam a motorzúgást, s néhány másodperccel később ott állt közöttünk Kicsi is keresztapjával a hátam mögött. Kezdetét vehette tehát a szertartás...!

Nem nagyon figyeltem oda -, gondolataimban felrémlettek előttem azok az indiai házak, paloták, melyeknek lapos tetején keselyűk lakmároznak a holtak húsán! Láttam lelki szemeimmel a fellobbanó máglyákat és éreztem a pörkölődő hús szagát, de ugyanolyan tisztán láttam magam előtt a polinéziai bennszülöttüket, akik a tűzön fortyogó kondér körül haláltáncot lejtenek...! Különös...?! Egy bolygón élünk! Ember ez is, meg az is, s mégis mennyire más szokások...! Az egyik dögevő keselyűkkel falatja fel, a másik maga falja fel, vagy elégetve - hamvaikat a szent folyóba veti, vagy a szelek szárnyára bizza...! Mi egészben adjuk vissza a földnek, hadd legyen kövérebb! Azt hiszem inkább a célszerűség, miatt a más és más szokás! Hogy melyik természetesebb? Végső soron előbb vagy utóbb így is, úgy is visszakerül a földbe. Abban egyezik mindenik, hogy fájdalommal és szomorúsággal jár! Mert még az ellenség földi maradványa előtt is illik megemelni kalapunkat, avagy meghajtani fejünket.

A pap beszentelte a kislány testét, majd föléje helyezték a koporsó fedelét. A kalapács kopogására Izabella és Kicsi mélyről jövő zokogása megrémített. Én, aki temettem már néhányszor, nem akartam szaporítani a megszakadt szíveket, s magam mellé húzva Palkót a fülébe súgtam: - Mondd meg a papnak, hogy hagyja el a búcsúztatót és induljunk!

A pap rám nézett, majd feleségemre és a Kicsire -, megértette miért akarom lerövidíteni a szertartást. Utasításokat adott, aztán elfordult tőlünk, s elindult a temetési menet... -

Izabella látván, hogy milyen erővel igyekszem uralkodni magamon, kezdett megnyugodni, s vele együtt Kicsi is! Arra adnának kielégítő választ a materialisták, akik tagadják Isten és a lélek létezését, hogy ilyen és hasonló helyzetekben mi indítja meg a fájdalmat az emberben?! Mitől remeg, reszket szinte minden porcikánk? Magam is tapasztaltam, hogy az állat is könnyezik fájdalomában, s mi más lenne a virág illata is, mint az elmúlás, az elszakadás könnye?! De míg az alacsonyabb rendű teremtményeknél csak pillanatokig, esetleg napokig tart, mi magunkban hordjuk fájdalmunkat amíg élünk, és sokszor 10-20 év multán megrendítőbb a hiányérzet, mint az adott pillanatban. A lélek fájdalma örök, mint maga a lélek! Nem mindennapi látványt nyújthattunk, amint ott álltunk a sír mellett: valóban, mint három ázott kis veréb... ! Sírní már nem tudtunk hangosan, de belülről annál inkább, s mire vége lett az én ingem is csupa latyak lett, pedig tartottam magam, hogy példát mutassak szeretteimnek -, de - meg tudjuk-e állítani a vihart, ha egyszer beindul? S ha kitombolja magát, önmagától megszűnik! A könny is csak akkor enyhíti a fájdalmat, ha szabadon folyhat míg el nem fogy -, legtöbbször hirtelen, akár a vihar, s marad utána a lélek könnytelen fájdalma...!

A pap anélkül, hogy elköszönt volna, behúzódott a sírtől 20-30 lépésnyire lévő kápolnába, s a hívek is lassan szétszéledtek. Maradtunk mi, a mami és a gyerekek keresztiszülei. Jutka keresztapja néhány felvételt készített, aztán mi is behúzódunk a kápolnába, ott hűvösebb volt és csendesebb is, a pap az oltár előtt térdelt, mi az utolsó padokat foglaltuk el...!

Nem a freskók és szobrok vonzottak a templomba: az Úr parancsa, vagy ha úgy tetszik kívánsága: faragott képet ne imádj!, szerintem egyértelmű! A templom homálya, a lélek szentélye, mint valaha a frigszekerény volt! Az embert, vagy embereket ábrázoló képek és szobrok elvonják tekintetünket, és megzavarják elménket a lélekkel folytatott elmélkedésünk közepette, de - mivel a lélek ábrázolása ember számára lehetetlen, célszerűnek tartom a tiszta életű emberek képeit, szobrait a templomok előcsarnokaiban elhelyezni, mert ők hidat képeznek Isten és ember között, de csakis azért, hogy példaképpé állítsuk őket az élet úttalan labirintusaiba belegabalyodott embertársaink elé, és nem azért, hogy őket imádjuk, ami manapság gyakran tapasztalható! Mert miért mennek ma legtöbbször a templomokba? Vagy régészeti,

vagy műemlék jellege miatt! Vagy a pap, vagy egymás iránti szimpátia, vagy egyszerűen hatalmi illetve anyagi felsőbbrendűségük fitogtatása miatt...! Tőlünk igazán távol estek az effajta meggondolások. Mi - csak magamról mondhatom - kizárólag azért húzódtam a hűs, enyhet adó falak közé, hogy csakis Rá, az élet forrására gondoljak: átéltem újból, újra és újra éjszakai álmom, s lassan-lassan, mire Kicsi fészkelődni kezdett mellettem, mellemen megszáradt az ing, nyoma sem volt könnyeknek, megnyugodtam...! A pap észrevette mozgolódásunkat, felállt és odajött hozzánk:

- Mikorra rendeli a szent misét? - kérdezte tőlem.

- Hogy érte, Főtisztelendő úr, érte?

- Igen! Természetesen!

- Szerintem nem érte kell misét mondani - válaszoltam -, hanem értünk. Hogy erősödjön a hitünk, és azokért, akiknek annyi sincs, mint nekünk! - Kivettem zsebemből tartalék pénzünk utolsó százasait - nem sok volt már -, egy misére bizonyára elegendő - gondoltam, és átnyújtottam:

- Fogadja el atyám a nálunk szegényebbek megsegítésére, és ha akár gondolatban is összehalálkozik az Úrral, emlékezzen meg rólunk!

A pap megköszönte, s kezét nyújtotta, megölelte feleségemet és a fiamat, aztán lassú léptekkel, halkán beszélgetve, vele együtt elhagytuk a kápolnát... -

Hazafelé menet először leváltak mellőlünk KisJózsi és Palkó. A keresztapa bevitte a gyereket szüleihez. A parókia előtt a pap is elköszönt:

- Imádkozni fogok - mondotta -, hogy az Úr adjon erőt maguknak a megpróbáltatások elviseléséhez!

Kissé távolabb a kislány keresztszülei is lemaradtak, bementek az ember szüleihez, maradtunk hárman, a mamival, akit mi anélkül, hogy nevén neveztek volna, anyánknak, ő pedig minket gyermekeinek fogadott el. Nem mostohák voltunk egymásnak: igazából anya és gyermekei, s a haláleset óta ez a kapcsolat még szorosabb lett!

- Sem aranyunk, sem ezüstünk - mondtam -, de lelkiismereti furdalásunk sincs, mert mindent elköveltünk azért, hogy életben maradjon!

- Ja, ja! - feleségem helyett a mami egészítette ki szavaimat -, Isten adott, Isten elvenni! De maradsz te, meg te, meg knábe - a fiú, és még fiatal! - oldalt pislantott Izabellára, akinek ifjúságát Magdaléna fekete kiskosztümje valósággal kiemelte. Szótlatlanul jött mellöttünk, mintha mami megjegyzését sem hallotta volna. Az ő ruháján nem látszottak a könnyek nyomai, a kezében szorongatott fekete kendőt azonban még akkor is facsarni lehetett volna. Előrelátók voltunk, vagy sugallatra tettük, mikor fekete ruháinkat visszavettük a bizományi pultjáról?! És vajon Emmi és Gábort ki vagy mi vezérelte, amikor a ruhacsomagot összeállították?! KisJózsi az angol tengerészek egyenruhájában szinte egyedülálló jelenség volt, de jól jött Izabellának is a fehérnemű és a lábbeli felfrissítése. Azok nélkül bizony ő is, mint én nagyon kopasz lett volna. Akkori érzéseim szerint azonban, a hajdani ősökhöz hasonlóan akár mezítelenül is inkább vadat piritottunk volna, az erdei tisztáson hancúrozó gyerekcsapat számára.

Nem vádolhatta magát hanyagsággal Izabella sem, hisz szülőanyja sem áldozhatott volna többet kislányáért, mint ő tette. Nem láttam a lelkébe, de talán jobb is, hogy bizonyos dolgok örökre titkok maradnak előttünk! Néha összenéztünk, úgy éreztem, mintha mondani akarna

valamit, de a következő pillanatban már a lába elé, vagy egyenesen előre tekintett! Vajon mire gondol ez a csodálatos, varázslatos szépségű cigánylány, aki oly tökéleteset alakít a kis grófnő szerepében?!

Amit magára vállalt, annak a felét már teljesítette! Elég erős-e a szerelme, hogy továbbra is kitarson mellettem, hisz eddig kevés öröm, s annál több bánat volt osztályrésze... - És ha azt mondaná, hogy elég volt...? Nem, ezt ő nem fogja mondani soha..., de ha mégis?!

Mintha látatlanul olvasott volna gondolataimban, rám mosolygott, majd megszólalt:

- Apuci! Mintha ránk várnának a ház előtt! Igazam van?! Még elég távol voltunk, de megismertem Őket: a munkavezetőm és a technikuskő várakoztak a ház előtt.

- Mit akarhatnak ezek? - kérdeztem inkább magamtól, de hangosan.

- Kik ezek, apuci?

- A munkavezetőm és helyettese!

- Talán kíváncsiak, miért maradtál távol?

Ahogy közeledtünk, ők is jöttek elénk. Már hallottak arról, ami nálunk történt és első szavaikkal részvétüket fejezték ki.

- Sajnáljuk, hogy éppen ma kellemetlenkedünk - mondta a munkavezető -, de a brigád nyugtalansága miatt határoztunk úgy, hogy utána nézünk: mi történt magával?

Éva csak nézett, mustrálgatott bennünket, s mikor megszólalt, szavaiból kiértődött, hogy komolyan gondolja, amit mond:

- Ne haragudjanak, keresem a szavakat, de nem találom, őszintén sajnálom, hogy ilyen körülmények között kellett találkozunk, de ha már eljöttünk, úgy gondoltuk, helytelen lenne megfutamodni a meztelen valóság előtt. Rövidre fogva: szeretnénk megismerni Önöket egészen közelről. Természetesen, ha nincs ellene kifogásuk... -

- Nincs, édes! Semmi kifogásunk ellene, sót...! De azt hiszem csalódnia fognak, mert nekünk itt csak ez az egyszobás szükségünk van, ami nem is lenne baj, ha más nagyobb bajjal nem párosulna... -

Izabella hangja úgy búgott, mint a vadgalambé, mosolyából csak aki ismerte, mint én, következtethetett arra, hogy kissé erőltetett, de a mozdulat, ahogy karon fogta Évát, majd a munkavezetőhöz fordult:

- Ugye megengedi uram, hogy munkatársával előresiessünk, mert szanaszéjjel hagyunk mindent! - hamisítatlan arisztokrata nevelésről tanúskodott.

Éva kissé meglepődött, de engedelmesen szedte lábait Izabella mellett, aki ugyancsak igyekezett, mert rendet akart teremteni a szobában, mire mi odaérünk.

- Ne haragudjon kíváncsiságomért - szólította meg a munkavezetőm, miután elfoglalta Izabella helyét a mami oldalán -, melyikük származik grófi családból? Mert mikor beértünk a faluba és érdeklődni kezdtünk maga után, az első, akivel összeakadtunk, úgy nyilatkozott:

- Hogyne ismerném..., éppen most temetik a kis grófnőt! Ha igyekeznek, még odaérnek. - Nem akartunk hinni a fülünknek és tovább érdeklődtünk, de hasonló válaszokat kaptunk.

Nesze neked - gondoltam azt hittem, nem ismerik a feleségemet és íme! De rosszabbul is elsülhetett volna...!

- Régóta várnak? - kérdésre kérdéssel válaszoltam.

- Jó ideje, hogy nézegetjük a vidéket! Van látnivaló bőséggel, így tehát nem unatkoztunk! Nem akartuk a temetőben meglepni magukat!

- Nos, a feleségem származik grófi családból! Én proletár szülők gyermeke vagyok, mint legtöbben az országban. Az iskoláztatásom és a házasságom is inkább szerencsének, de a szerencsétlenségnek is nevezhető, mert szerencse-e, hogy többek tudok az átlagembernél? vagy szerencse-e, hogy feleségemnek tudhatom a föld egyik legszebb, legelőkelőbb asszonyát, mikor minden előnyöm hátrányként jelentkezik? Persze hozzá kell tennem: egyelőre! De ha sohse következne be változás az életemben, a magam részéről így is szerencsés flótásnak tartanám magam, ha, megismétlem: ha becsületes munkával, mindegy: fizikai, vagy szellemi, tisztességesen eltarthatnám családomat.

- Ez igazán szerény kívánság! Amíg itt leszünk és ami tőlünk telik, mindent elkövetünk, hogy teljesüljön!

De máris befördültünk az udvarba, s mami, aki addig szótlánul ballagott közöttünk kivált:

- Én itt be, nem zavar...!

- Mamikám - mondtam -, maga sosem zavar minket és nagyon köszönöm a segítségét... -

- Áh...! aber Was?! Majd jönni!

Elengedte kezem és elindult felfelé a lépcsőn. A pince miatt a ház elején több lépcsőt kellett megmászni. A régi sváb házak csaknem mindegyike hasonló felépítményű volt.

Néhány lépést kellett még tennünk, s már ott álltunk az ajtónyílásban. Benn, a szobában Izabella és Éva, mint régi ismerősök tettek-vettek, már semmi nem emlékeztetett arra, hogy néhány órával előbb még a kis koporsó foglalta el a főhelyet, benne a legdrágábbal. Helyette a Palkó által hozott pálinka, természetesen üvegbe töltve, poharak és egy tányér sós sütemény állt az asztalon. Hellyel kínáltam a munkavezetőt és magam is leültem.

- Nos ez minden, ami maradt, pedig nem panaszkodhattam -, 56 előtt szépen összeszedtük magunkat. Nem éltünk nagy lábon, de boldogok voltunk, mellesleg feleségem édesanyja nyugat-németországi birtokain él, de nem tartunk vele semmi kapcsolatot.

- Igazán érdekes! És 56-ban sem próbáltak kimenni?

- Jól éreztük magunkat itthon is! Nem számoltunk a következményekkel ... - Izabella és Éva kimentek az udvarra és hamarosan, friss virággal tértek vissza, nem sokkal utánuk pedig jött a mami is egy háromliteres demizsonnal:

- No, trinken! Inni kicsit! Sok, sok arbeiten! - rám mutatott -, sokat segít! Én öreg!

Felálltam, hogy helyet adjak neki, de nem ült le:

- Baromfi, enni adni! Trinken! Egészség! - nem sokára az udvar hátsó részéből hallottuk: pi-pi-pi...!

Éva és Izabella is helyet foglaltak az asztal mellett -, gyorsan és sokat dolgoztak...! Kóstoljuk meg akkor a mami borát - mondtam - soproni viszonylatban nem is olyan rossz!

Éva, de még a munkavezető is meghúzta:

- Nem szabadna, mert még vissza is kell mennünk - mondta -, de valóban itatja magát! De - mondja, meg sem próbálja visszaszerezni állását, mert - gondolom a jelenlegit csak ideiglenesnek tartja?!

- Amit tehettem megtettem - válaszoltam -, munkából éltem mindig, nem seggnyalásból...!

- Azt tapasztaltam, nemcsak magánál, munkatársainál is! Kemény fiúk maguk! Sokáig szeretnék ilyen emberekkel dolgozni, de hát - gondolom előbb-utóbb csak konszolidálódnak a dolgok és mindenikük megtalálja a neki megfelelő helyet.

- Lehet, de nem biztatom sem magamat, sem családomat hiú reményekkel. Lehet, hogy csákánnyal a kezemben megyek a túlvilágra, vagy esetleg egy új világba vágok veled utat. Én nem tudom, maguk hogy vannak veled, de az a sokak által átkozott Rákosi, mintha jobban megbecsülte volna az életet termelő embert! Ma a munkás, akire a munkás-paraszt hatalom támaszkodik, egyre lejjebb csúszik! Annyi léhűtő, mint ma, akiknek egyetlen feladatuk van: vigyázni azokra, akikre a rendszer támaszkodik, talán az ország ezeréves történetében soha nem volt! Ugye milyen paradoxon: őrt állítani az oszlop mellé? Hány éves is ez a diktatúra? Ha a Szovjetunióhoz vesszük a miénket is, akkor 41, vagy legalábbis negyvenegy éve létezik a gyakorlatban és már támasztani kell! De miért?!, mert ingatag az alap! Egy megfélemlítésre felépített társadalmi rendszer csak rövid ideig tartható fenn! A múlt uralkodó osztályai is sok bűnt követtek el, de évezredekig tartották kezükben a hatalmat, mert értettek valamicskét a politikához is, a gazdasághoz is...! Ma a kommunista vezetők zöme egyszerre akarja mindazt a privilégiumot, amit amazok évezredek alatt szereztek meg! De ha így állunk, akkor miért a változás? Ha a vörös grófok, bárók éhesebbek, brutálisabbak elődeiknél, pokolra velük is! Vagy Önök nem így látják?!

- Az igazság az - válaszolt a munkavezető -, hogy mi így se látjuk, meg úgy se! Csupán azt tesszük, amit főnökeink! Önnek nem kell megmagyarázni, látja, tudja, hogy mi történik körülötte! De - arra kérem, amíg nálunk dolgozik, ne lásson meg semmit, ne halljon meg semmit és maga is jól jár!

- Jól mondod, főnök - helyeselt Éva -, de most, hogy megyünk haza, mert hogy én nem ülök mögéd, az már biztos!

- Sebaj! Legfeljebb kint alszol a gyepen! Láthatod milyen szűkön vannak szegények!

Éva előbb Izabellre nézett, aztán rám, majd csukladozva, de azért kinyögte:

- Jó, akkor a gyepen! Remélem nem féltesz a kóbor kutyáktól? Menj és mondd meg a fiúknak, hogy minden rendben, vagy mondj, amit akarsz - kiitta a poharában lévő bort, aztán leborult az asztalra és elkezdett zokogni... - A munkavezető felállt, legyintett egyet:

- Magukra bízom! Nem rossz lány, fejébe szállt kicsit, én azonban máris indulok, mert ha még egy pohárral iszom, hasonló helyzetbe kerülök, a fiúk pedig várhatnának. Mit mondhatok nekik?

- Holnap köztük leszek! A többit én is Önre bízom!

- Akkor Isten önökkel! Kézcsókom asszonyom és fel a fejjel, de hol van a kisfiúk? Úgy tudtam, hogy két kicsi van!

- Elvitte a keresztapja, később jönnek!

- Szerettem volna látni! De majd máskor...!

- Legyen szerencsénk - mondtam - vigyázzon visszafelé, hamis ez a bor!

- Észrevettem! Hát még egyszer is: Isten önökkel és ne keseregjenek, majd egyszer jóra fordul! - Felugrott a motorra, berúgta és már robogott is...!

Betérve a szobába, majd összecsuklottunk, mert egy kedélyesen mosolygó árvát találtunk... -

- Jól felültettem ugye? - nevetett -, szegényke azt gondolja, hogy néhány pohár bor ledönt a lábamról. Nélküle szeretnék Önökkel lenni, vagy ha megengeditek veletek. Kicsit jobban

körülnézegetni és később kimehetnénk a temetőbe is! Egy éve temettem el én is szegény jó apámat, őt sirattam az imént.

Hirtelenében szóhoz sem jutottunk, csak álltunk és néztük őt...

- Na, öntsetek már! Nincs sok néznivaló rajtam, min csodálkoztok? Van valami harapnivalótok?

- Zsíros kenyér jó lesz? - kérdeztem vissza.

- Hogy jó lesz-e? - felállt, mellénk lépett és átölelt mindkettőnket: - Eredetiek vagytok! Szeretem az ilyen embereket!

Izabella, azaz Magdaléna - Éva is így szólította, mert így mutatkozott be, mikor találkoztunk - elővette a zsíros bödönt - még a préházi disznók maradéka volt, de hála a pince levegőjének, ott tartottuk az előtérben - nem avasodott meg és jóízűt falatoztunk mind a hárman, aztán ittunk rá még egy pohárral - a még egy úgy értendő, hogy egyiket a másik után, majd összefogtunk két pokrócot és kivittük a gyepre, oda ahová a diófák árnyékot vetettek és leheveredtünk. Persze nem gyászruhában, azokat szépen kisimítva a heverőre pakoltuk, mivel egyébként is szándékunkban volt estefelé, vagy inkább este visszamenni a temetőbe.

Középtűt feküdtem én, jobbról feleségem, balról Éva: két csodálatosan karcsú, ugrásra kész nőstény! Bocsánat a kifejezésért, de ha a halál nem lebegett volna oly közel, nem hiszem, hogy vissza tudtam volna magam tartani tőlük. Az igazság azonban, hogy fáradtnak éreztem magam, az ébrenlét és az alvás összemosódott bennem, s egyik pillanatról a másikra mély, izzasztó álomba zuhantam: Egyik karomon az egyik, másikon a másik kicsivel ott totyogtam a Fertő nádasai között. Kerestem a csatorna nyílását, de nem találtam. Már nem bírtam tovább, lábaimat mázsás golyók húzták a mélybe. Megálltam, majd egyre mélyebbre süllyedtem. Kiabálni akartam segítség után, de szó nem jött ajkamra, magamhoz öleltem a két kicsit, ha már veszni kell, akkor együtt...! Léptem egyet, ez a lépés azonban végzetes volt, zuhanni kezdtünk, s egyszer csak összecsapott felettünk a mocsár, azaz mégse, a két kicsi fennakadt a hínárban. Végző kétségbeesésemben sikerült kinyitni a számat és kiabálni kezdtem: meneküljtek! meneküljtek!

- Apuci! Apuci - hallottam egészem távolról - Istenem...! A gyerekeim!

Erős rándulást éreztem a vállamon, egy markoló fogai kapaszkodtak belém, majd emeltek egyre feljebb..., amikor pedig kinyitottam a szemem ott álltak fölöttem kétségbeesve Kicsi, Palkó - mellesleg ő rázott ki az álom karjaiból - feleségem és Éva... - Mi történt veled, apuci drága - Kicsi és feleségem hozzám simultak, kérdésekkel halmoztak el, de annyira mély volt az álomom, hogy csak lassan kezdtem emlékezni mindarra, ami elalvás előtt foglalkoztatott.

- Miért?! Mi baj van, drágáim? Álmodtam? Vagy tán ébren...?

- Ne bolondozz - szólt hozzám Palkó -, hisz úgy ordítottál, mint egy örült: meneküljtek! Meneküljtek! De ki elől? Hová? Nem emlékszel?

- Nem semmire!

- Pedig igaz! - erősítette meg Éva is -, arra ébredtem!

Feleségem bemutatatta Évát Palkónak:

- Férjem főnöke - mondta -!

- Csak főnöke? - Palkó gyanúsán nézett Évára.

- Még idejük sem lett volna másra - mondta feleségem -, de különben a nagyfőnök is itt volt. Ő hozta Évát motorral, ugyanis férjem munkatársai rosszat sejtettek, s végül is nem csalt a megérzésük -, ők kérték főnökeiket, hogy nézzenek utána, mért nem ment dolgozni?

- Ezt nevezem szolidaritásnak. Sajnos nálunk egyre rosszabb! Az új igazgató nem szakember, akik tudnak valamit, menekülnek, de mivel kifelé menni egyre nehezebb, más vállalatokhoz igyekeznek, ahol elviselhetőbb a légkör.

- És maga bírja még? - kérdezett rá Éva.

- Krónikásnak is maradni kell!

- Jól mondod, Palikám - megkíséreltem bekapcsolódni én is -, van szabad időd? A nap hátralévő részére gondolok! Együtt tölthetnénk!

- Ma már nem sok mindenbe kezdhetnék, de mire gondolsz?

- Nem mire -, kire?! Nos Évikém, mit szólna ahhoz, ha partneréül szegődne egy tősgyökeres sváb, volt tetovált SS, a kommunista pártnak kezdettől tagja, a soproni szőlők kiváló szakértője? Ami pedig nőtlenségét illeti -, jelenleg is parlagon hever... - Sose javulsz meg - irult-pirult Palkó, de aztán kivágta magát: - Nem szeretem a zsákbamacskát!

- Na, ha csak erről van szó, én nagyon hamar bebizonyítom magának, hogy nem árulok zsákbamacskát! Akarja? - ezek a szavak Évától szármáztak, akiben volt már néhány pohárral, de anélkül sem szorult volna segítségre, sokkal inkább Palkó, aki nem volt ugyan ijedős természetű, csak szegénylősebb lányokhoz volt szokva és nem találta meg hirtelenében a megfelelő választ, ezért igyekeztem kiséíteni:

- Évikém, barátunk nemcsak partnernek jó, úgy általában mindenre!

- Ez azért kicsit túlzás - javított ki Palkó -, ha csalódna bennem, neked kellene kárpótolnod!

- Nem bánom! Mindenesetre jól kösd fel a gatyád!

- Nocsak...! Úgy alkudoznak, mint a vásárban egy kancára! Hát jó, belemegyek a játékba - zárta le a vitát Éva -, de remélem nem akarjátok, hogy szárazon üljük meg eljegyzésünket?! Van még abban a demizsonban, vagy újra lehet tölteni? Ha igen, akkor gyerünk!

Palkó körülnézett, motorkerékpárját kereste, ugyanis a temetőbe ő is gyalog jött mellettünk. Mikor felfedezte a fészertben - én toltam oda, hogy ne legyen egészen szem előtt - kézen fogta Évát:

- Ha csak meg kell tölteni, kisanyám, arról lehet szó! Gyere velem! Hol szeretsz ülni? Elöl, vagy hátul?

- Elölről is meg hátulról is - válaszolt Éva -, miközben magabiztosan kacsintott felénk - s miután Palkó berúgta a motort, mögéje vágta magát:

- Indulhatunk, Apuskám!

Szóltam feleségemnek, hogy hozza ki a demizsont, de Palkó leintette:

- Maradj! Bízd rám! - a további vitának elejét vette azzal, hogy elrobogott.

- Ki ez a néni? - kérdezte KisJózsi, mérgesen nézve utánuk - nekem ígerte Kereszt, hogy elvisz motorozni!

- Majd máskor, kisfiam! Tudod, ma még kimegyünk a hugihoz is! Ettetek valamit kereszt-apádéknál? Igen! Akkor kérd meg anyucit, hogy vetköztessen le, nehogy bepiszkolódjon a szép ruhád, aztán feküdj ide közénk!

- Jövök apuci, de nem fogsz kiabálni, mint előbb?

- Nem, kicsi fiam! Apucinak nincs semmi baja, ne félj!

Feleségem bement Kicsivel a szobába, átöltöztette, aztán kijöttek, mellém lefeküdtek és mindhárman elszundítottunk. Mikor felébredtünk, már alkonyodott, Éva és Palkó azonban sehol! Felöltöztünk és elindultunk a temetőbe, természetesen friss virágokkal, mert a nap heve a délelőttieket már eltikkasztotta. Mami elindulásunk előtt kért bennünket, hogy vacsorára menjünk fel hozzá, ne pazaroljuk ma főzésre az időnket. Feleségem ezentúl jobban ráér, visszaadhatjuk neki százszorosan a segítséget.

Útközben benéztem Palkóékhoz, de azóta, hogy fiamat hazakísérte, hírét sem látták. Arra gondoltam: bizonyára bevitte Évát a városba és nyugodtan indultunk tovább a temetőbe... -, majd onnan haza.

Miután a mamínál megvacsoráztunk, lefeküdtünk. Már nem volt korán, s a napi izgalmak miatt is hamarosan elaludtunk. Valahogy a fiam is más volt -, nehezen emésztette meg, hogy Jutka már nincs köztünk és nem is lesz többé, de Izabella, azaz Magdaléna sem kínálta gyönyörű testét, mint elődje temetésének éjszakáján, hogy a szex mámora által enyhítse a bennem szinte állandósuló feszültséget.

Viselkedése érthető volt! Attól a pillanattól, hogy első ízben elhagytuk a kórházat, karján, de inkább keblén a kislánnyal, ő jelentett számára mindent, elsősorban az anyát! Bármennyire nyugós volt is a kicsi hosszú betegségének ideje alatt, ha pótmamája mézzel bekent mellbimbóit szájába vehette, megnyugodott. Nem csurgott belőlük az életet jelentő édes anyatej, de azonkívül mindazt nyújtotta, amit az anya emlői nyújthatnak gyermekének. Ha olykor erősebben elkapta, csak felszisszent, mosollyal tűrte a fájdalmat is. Szoktam mondani neki:

- Nem tartasz attól, hogy a kicsi esetleg kárt tesz benned? - olyankor kitérte elém keblét:

- Ha sajnálsz tőle, te is kaphatsz!

Mit válaszolhattam volna? Ráhagytam -, tegye amit jónak lát, a szoptatás egyébként is csak még erősebbé, izmosabbá tette a szép, fiatal kebleket. Félig ébren - álmodozva sok minden eszembe jutott, való és álomképek kavargtak bennem egész éjszaka, és szinte megkönnyebültem az ablaküveg csörrenésére... -

- Mi a fenét akarhatnak ilyenkor - fordult felém feleségem, aki egyszerre ébredt velem, vagy ő is csak álmodozott mint én -, mielőtt azonban szót válthattunk volna, kintről felesendült Éva hangja:

- Mi van Veletek, mormoták? Vagy tán elköltöztetek?

- Egy pillanat Éva, máris nyitom! Már aggódtunk miattad - feleségem kedves, behízelt hangjára megszűnt a kopogás, s mivel ő feküdt kívül, ő is nyitott ajtót.

- Már azt hittem be sem akartok engedni, vagy tán nem is itt alszatok!

- Ugyan drága, mért nem engednék be? Akár meg is osztjuk veled kis szobánkat! Ne haragudj, kicsit kimerítettek bennünket az elmúlt napok, s most a szokottnál mélyebben aludtunk.

- Feleségem magyarázata világos és érthető volt, s Évát, aki kócos hajjal, fésületlenül, úgy állt az ajtóban, mint egy idegenből szakadt rokon, felmelegítette:

- Aranyos vagy, drágám - átölelte és megcsókolta, aztán leült az asztal mellé -, az első pillanattól, hogy megláttalak, tudom, hogy te különb vagy az átlagos nőnemű társainknál, de van még abból a jófajta pálinkából, mert valósággal remeg a gyomrom...!

Feleségem töltött, Éva kiitta, aztán még egyet, majd pillanatok alatt elmondta, hogy, hogy s mint töltötte az elmúlt időt azóta, hogy tölünk távoztak. Palkó nem hazavitte, hanem az irodájába. Ott elkezdtek inni, s odáig mentek, hogy ki bírja tovább?! Hát ő aztán alaposan az asztal alá itta a legényét, s még most is ott fekszik tehetetlenül, ha valaki fel nem rugdalta esetleg a kocsisok közül, mert azok már kezdtek mozgolódni, azért is hagyta magára, de így ismeretlenül, rajtunk kívül hová mehetett volna?

- Jól tetted, kedves, hogy idejöttél! Ha nem jössz, tán el is alszunk, hisz már hajnal van, nemsokára indulni kell a vonathoz, míg férjem felöltözik, készíték egy kis harapnivalót.

- Ne fáradj, kedves - mondta Éva -, inkább tölts még egy kupicával, te pedig - de ez már nekem szólt - öltözz nyugodtan, miattam ne feszélyezd magad!

- Én ugyan nem feszélyezem magam, ahogy te nem vagy apáca, én nem vagyok szerzetes, de segíthetnél összeütni valamit Magdinak, mert nekem még ma dolgoznom kell, nem kívánhatom, hogy mások keressék meg a kenyérünket.

- Akkor kenj egy darab zsíros kenyeret, Magdikám, az nagyon megjárja most, majd a többről én gondoskodom, ha beérünk a városba.

Éva hangja úgy csengett, mintha sietős lenne neki és engem is nagyobb igyekezetre ösztönzött. De július volt, kánikula, hajnalban is húszon felül, s mire ő lecsúsztatott néhány falatot, már ott álltam én is indulásra készen az asztal mellett.

KisJócsi is felébredt, hiába - bármily halkán igyekeztünk is mozogni és beszélni, felzavartuk. Hozzáléptem és megcsókoltam:

- Te aludj még, Kicsikém, korán van, apuci dolgozni megy!

- A néni visszajött?

- Igen Kicsikém, de ő is jön velem, mert együtt dolgozunk, anyuci azonban itt marad veled, aludj nyugodtan!

- Siess haza, apuci!

- Sietek, Kicsim!

Feleségem bepakolt közben a táskámba, s mivel úgy gondoltam, a lány miatt lassabban haladhatunk, siettettem az indulást. Feleségem oly szép volt, oly csodálatosan ragyogó, hogy nem kellett félténie Évától, Őt is kedvesen megcsókolta elindulásunk előtt:

- Máskor is gyere - kiáltott utánunk -! Vagy ötven méterről visszaneéztem, de már nem láttam az udvarban, bizonyára hívta a gyerek - gondoltam -, majd Évához fordultam talán kissé bosszúsan:

- Mit akarsz kihozni ebből a játékból?

- Ezt én kérdezhetném tőled - válaszolt -, miért hoztál össze azzal az impotens barátoddal? Bármit kezdeményeztem, nem reagált. Nem Magdaléna heréltje ő, mert arra a célra kiválóan alkalmas lenne!

- Ha egyszer azért mentél el vele, hogy teletömjön, akkor mért rúgattad be? Nemcsak ő, más sem lett volna képes semmire abban az állapotban!

- Te sem? - egy hirtelen mozdulattal nadrágzsebembe süllyesztette kezét és olyan szemeket meresztett rám mint egy bagzó-macska.

- Már pedig én innen el nem megyek anélkül - folytatta -, minden tisztelem a kedves Magdikádé, de ha elmondanám neki, hogy mit kellett kiállnom az éjszaka, bizonyára nem haragudna meg érte... -

Kezével zsebemben kotorászva mondta a magáét, közben az erdő bozótos részéhez értünk, s mivel szépszerével nem volt hajlandó elengedni hímvesszőmet, amely természetsszerűleg felágaskodott, ülepe alányúltam, aztán beemeltem egy sűrű bokor alá: - Na, gyere, te szajha - nem mondtam, csak gondoltam - ha annyira viszket a segged! -

Kissé beljebb voltunk az erdő szélétől, rágurítottam a mindig kéznél lévő ballonkabátra, aztán úgy hajnali harmatosan teletömtem az ásító vörös hasadékot. Lehet, hogy más férfi megijed a kapálódzástól, amit kezdésnél művelt, én azonban ismertem már az efféle manővereket, s csak mosolyogni tudtam.

- Te akartad - mondtam -, nehogy engem is impotensnek tarts! Éreztem, hogy túl van már -, egyszer, kétszer, kezdett volna megnyugodni, amikor egészen közletről hallottam a vonatfüttyöt - erről lekéstünk aranyoskám, gyerünk tovább..!

Éva már lihegett:

- Elég volt...!

- Neked! Én most kezdem, azaz újból kezdem!

- Vadállat!

- Mit gondoltál? Simogatni foglak, mint öregedő pesti vigéceid? Vagy félek tőled, mint medve? - csak félig mondtam ki Laci csúfnevét, majd alulról átfogtam vállát és ..., tovább, tovább! Már nem mondta, hogy elég, túrte végig...!

Órára néztem, közeledett a következő vonat érkezési ideje:

- Na angyalkám fel, aztán szedd a lábad, mert ha erről is lekésünk, mehetünk gyalog!

Megpróbált felállni -, közben én is összeszedtem magam! Gyorsan ment nálam is, neki pedig csak a szoknyáját kellett végigsimítani, s máris indulhattunk, de úgy kikészült, hogy támogatnom kellett...

- Igyekezz - mondtam -, ha nem akarod, hogy újra kezdjük!

- Isten ments! - belekapaszkodott a karomba és erejét összeszedve loholt mellettem.

Éppen időben érkeztünk, pedig a rövidebbik utat választottam, nehogy találkozzunk valakivel, az erdészeketől kissé beljebb a gyalogösvényen loholtunk előre. Az igazat megvallva én is ki voltam, de annyira azért nem, hogy külsőleg is meglátszott volna rajtam. Megváltottam a jegyet, csak Évának, mert én havi jeggyel közlekedtem. Az állomásfőnök morgott is, mert már kint állt a palacsintasütőjével és nem szívesen indult vissza, hogy jegyet adjon. Régebbi ismeretségünk miatt azonban nem merte megtagadni.

Felsegítettem Évát az egyik kocsiba, szerencsénkre az ablaknál volt hely a peronon és kifújhattuk magunkat... - Már a nagy kanyarban voltunk, mikor a lány megszólalt:

- Te vadállat! - a hang azonban, ahogy kiejtette, egyáltalán nem volt durva, inkább gyengédségről tanúskodott, s tekintete, mellyel szavait kísértte, a meghunyászkodó nőstényéhez hasonlított.

- Bocsáss meg - mondtam -, én ilyen vagyok! Mindenben mindent!

- Nem kell bizonygatnod, csak szegény Magdit sajnálom! -

- Ne sajnáld! Ő a feleségem! Magadat pedig nevezheted, aminek akarod! Azt hiszem elég volt ahhoz, hogy megismerj, de nem kötelez semmire, és előnyt sem akarok szerezni a köztünk történetek miatt... -

- Bejönnél néha segíteni? Neked nem újdonság az adminisztráció! Na ne neved, komolyan gondolom! Ha igen, többé nem veszem igénybe medve szolgálatait, de nemcsak az övét, senkiét -, a tiéden kívül!

A fékek vészesen csikorogtak, már az állomás előtt álltunk:

- Nézd - mondtam -, tudod, hogy feleségem és kisfiam van! Nekem ők a Mindent jelentik! S éppen ezért, értük mindenre kész vagyok! Ha csak a kielégülést óhajtod tőlem, nem bánom, benne vagyok, nem is kell erőszakolnom magam, hisz csinos, jó alakú, talpraesett nő vagy, többet azonban nem adhatok!

- Nem is kívánok többet, hacsak azt nem, hogy időközönként ellátogathassak hozzátok, mert egészen őszintén mondom: a rövid idő elegendő volt ahhoz, hogy megszeressem családot. Ha lehetne, szívesen lennék Magdaléna mellett a második. Nem tudom, bölcs dolog-e a civilizált világ ragaszkodása az egynejséghez, amikor tudván tudja mindenki, hogy mind a férfi, mind a nő életében a bezárkózottság a betegség egy fajtája, és szerintem a természet törvényei is a többnejséget igazolják!

Már az állomás épületében lévő étteremben ültünk - hiába szabadkoztam, hogy hagyjuk máskorra, már így is késve vagyunk, de nem vette figyelembe:

- Nem számít - mondta - most az én vendégem vagy, ha egyáltalán kapunk valami friss főttet - s étlapot kért. - Dinsztelt máj, pacalpörkölt, vagy sonkás omlett -, nem is rossz korareggel! Melyiket kéred?

- Inkább az omletthez ragaszkodom, az mindig friss!

- Jó! Akkor te megkóstolod azt, én a másikat, s ha mindkettő friss, akkor megduplázzuk! Elég energiát fogyasztottunk, pótolni kell!

- Te fizeted - mondtam - én legfeljebb megeszem!

- Mit szólnál ahhoz, ha most én is úgy teletömnélek, mint te engem?

- Te akartad! Én fél munkát nem végzek!

- Meggyőztél! Te vagy az első férfi életemben, a többi hozzád képest puhány féreg volt!

- Medve is?

- Ő is! Vagy azt gondolod, hogy a szex is olyan erőteljes nála, mint a két és fél mázsás csövek emelgetése? Hát tudd meg, hogy nagyon is gyenge lábakon áll, és örülni fog, ha ejtem!

Meghozták az első fogásokat, megkóstoltuk, frissen készült mindenik:

- Nos, melyikből kérsz még? - kérdezte Éva. - Máj vagy pacal?

- Mindkettőből!

- Látod ezt szeretem! - a pincér még ott állt mellettünk, az ital megrendelését várta. - Hallotta - fordult Éva a pincérhez -, kérünk még két májat és két pacalt, és hozzon kérem egy üveg hárslevelűt Nem szeretem a lötytyöt - nyilván a sörre gondolt, mert ki is magyarázta magát: az csak a pocakot növeli és puhányokat nevel! Benned tűz van, mint a borban, amit iszol!

- Korai még a dicséret drágám, de most már tényleg igyekeznünk kell!

- Ne izgulj! Kimegyek veled a munkahelyre, sőt taxival viszlek! Nyugodtan fogyaszd el mindazt, amit kértünk, s el ne feledd, holnap hozd be a szakszervezeti könyvedet, hogy kiutalhassuk a segílyt!

- El vagyok maradva egy évvel!

- Majd én pótolom, csak hozd be!

E naptól kezdve egészen novemberig úgy éltem, mint Marci hevesen! Éva is, a munkavezető is igyekeztek kedvemben járni, de úgy intézték a dolgokat, hogy társaim nem is sejtették a köztünk lévő kapcsolatot. Ha Évának néha segítségre volt szüksége, azt azzal magyarázták, hogy én legjobban ismerem a kapcsolódó munkákat és egy menetközben vállalt munkához feltétlen szükségük van ismereteimre!

Szépen kerestem. Feleségem is boldog volt és mikor kijött hozzánk Éva a kedvességen kívül elhalmozta mindazzal a jóval, amit elő tudott teremteni.

Egy ízben ott is aludt. Na nem hármásban, és nem is én vagy feleségem marasztaltuk, hanem a fiam. KisJózsi eldicsekedett azzal, hogy neki már volt két szeretője Jancsika és Izabella, de mindkettő megszökött...!

- Na, látjátok - mondta Éva - mért nem Kicsit ajánlottátok, mikor első ízben itt voltam? Úgy lehet többre mentem volna vele, mint Palkóval! - Jót neveltünk mindhárman, sőt KisJózsi is velünk nevetett, mintha megértette volna, mire célzott a lány, este pedig boldogan húzódott a fal mellé, hogy elférjenek egymás mellett. Igaz, elalvás előtt összeölekeztek, talán még: a kis bögyörője is ágaskodott Kicsinek, de ez az ölekezés annak a szeretetnek a viszonzása volt, melyet Éva Kicsivel szemben tanúsított. Akkor, azaz utána való reggel ismétlődött meg az első erdei kaland, máskor velem együtt feleségem és KisJózsi is kikísérte már a kora esti vonathoz és bár rendszeres szerelmi kapcsolat volt köztünk, azt úgy ahogy munkatársaim, feleségem sem sejtette. Véleményem szerint egyik fél sem veszített rajta, továbbá: a medvétáncoltató is megszabadult a kielégíthetetlen pesti tyúktól! Annak nevezte előttünk, pedig inkább benne lehetett a hiba! A magam részéről nagyon is elégedett voltam, mert az egyéves munkanélküliség és a kislányom betegsége levetkőztetett bennünket, de az a fél esztendő, amit velük dolgozhattam, annyira rendbe hozta szénánkat, hogy emberibb életet élhettünk anélkül, hogy feleségemet a munkavállalással együtt járó zaklatásoknak kellett volna kitennem.

Csoda-e, ha szinte villámcsapásként ért a hír, hogy munkavezetőnket letartóztatták, - Évát pedig visszarendelték a pesti központba. Igaz, a munkák már befejezés előtt álltak, helyesebben átadás előtt, de megegyeztünk velük, hogy a közelben induló munkára is velük megyünk.

A letartóztatás igazi okát soha nem tudtuk meg, csupán annyi szivárgott ki, hogy előző este összeszólalkozott a városi rendőrkapitánnyal, néhány pofon is csattant, de tudván azt, hogy előtte majd minden este együtt szórakoztak a Pannóniában, nehezen volt hihető, hogy a letartóztatás a rendőrkapitány bosszúja lett volna - vagy, ha igen?, mért váltották le őt is röviddel az incidens után?

De a mit, miért, mit sem változtatott a mi helyzetünkön, újabb munkahely után kellett néznünk. Úgy gondoltuk: együtt marad a brigád, de első próbálkozásunk alkalmával meg kellett válnunk egymástól. Az történt ugyanis, hogy jelentkezünk a Gyesev-nél krampácsoló munkákra, természetesen együttesen, fel is vettek volna mindnyájunkat, már az orvosi vizsgálaton is átestünk, mikor benyitott az irodába az igazgatóság párttitkára:

- Maga mit keres itt? - kérdezte tőlem.

- Láthatja - mondtam - munkát!

- Szóba sem jöhet, hogy magát felvegyük! - Végignézett társaimon -, ők rendben vannak, jöhetnek!

- Ebben az esetben mi sem maradunk - szólalt meg a volt Gyesevista brigádvezetőnk!

- Nem, nem, ti csak maradjatok - mondtam -, miattam nem adhatjátok fel a munkahelyet! - Elejét akartam venni minden további huzavonának, s odaszóltam a titkárnak:

- Rendben van, Egresits elvtárs, eggyel több, vagy kevesebb, van még hely a noteszomban. - Kezet ráztam volt munkatársaimmal, aztán hátat fordítva kifelé indultam, így végződött az „internáltbrigád”-hoz fűződő kapcsolatom!

Egresitset még Filoména idejéből ismertem - Kékfrankos szerelem - című könyv - tán vele is lefeküdt volna? Vagy miért az elutasítás, mikor se jó, se rossz szó nem esett közöttünk! Futólagosan a kötelező pártnapokon találkoztunk. Nagyszájú, üresfejű embernek tartottam. Ha elkezdett beszélni, nem tudta abbahagyni, úgy kellett rendszeresen lehurrogni, egyszer megszámláltam: 158-szor mondta ki húsz perces felszólalásában, hogy elvtársak...!

Ezek a pártnapok éppen kötelező jellegük miatt, legtöbb esetben unalmas szófosásokban merültek ki, s hacsak tehettem, hátrahagyva feleségemet - az akkorit - sürgős munkáimra hivatkozva odébbálltam már az elején. Lehet, hogy magatartásommal magam is hozzájárultam ahhoz, hogy az asszony másokhoz csapódott. Ő, mint pedagógus jobban kötve volt és szerette is az ünneplést, ellentétben velem, aki inkább az „odi profánum vulgus” híve voltam. De mellébeszélés nélkül abban az időben valóban nagyon elfoglalt ember voltam, bár ahhoz, hogy kurva legyen egy nőből, nem elég a magárahagyatottság, gyomor is kell hozzá... -

Sok minden eszembe jutott, amint a Széchenyi téren kószálva koptattam a betont. Be-benéztem közben a domonkosok templomába is, ahol első szerelmi házasságomat kötöttem az átkeresztelkedett zsidó lánnyal: Jutkával. Hogy az emlékek, vagy a Mindenhatótól várt segítség irányította-e lépteimet, midőn átléptem a templom küszöbét?! Azt hiszem: inkább a gránit- és homokkőfalakból áradó hűs légáramlat, mert kint a vénasszonyok hosszúra nyúló nyara - novemberben 24 fok meleg - mérkőzött a magasabb szférákból le-lecsapódó hidegebb áramlatokkal. Meleg volt kint, főképp nekem volt melegem...! A Gáborék által küldött, ócska, gumitalpú szandálcipő volt a lábamon, s egyre-másra hozzátapadt a frissen aszfaltozott járdához, de lehet, hogy a lábam szárán végigfolyó izzadmány volt a kötőanyag! Mennyivel jobb lenne most másfél méter mélyen, Jutka mellett hűsölni, de Magdaléna kriptája is kellemesebb lenne, mint ez a lehetetlen állapot...! Mihez kezdjek megint? Van-e egyáltalán értelme hadakozni ezekkel a szörnyekkel? Jól járt szerencsétlen kislányom, és jól járnak mindazok, akik békében hagyhatják itt ezt az ordas, szétmarcangolt bolygót! Pedig milyen szép is lehetne itt minden...! Persze az ember nélkül! Isten legelfuseráltabb teremtményei vagyunk?! De vajon a véletlen műve-e? Nem azért alkotott-e ilyenek bennünket, hogy ne csak engedelmesen kérődző, rágcsáló állatok legyenek, hanem olyanok is, akik egymásba, sőt magába az alkotóba is belemarnak időnként, de szenvedéllyel töltik meg, állandó mozgásban tartják az egyébként unalmassá váló végtelen időt. Rossz hasonlat, de az egerrel játszadozó macska jutott eszembe: az is végtelenségig elcsigázza a szerencsétlen jószágot, s végül is felfalja! Nos, törjük a fejünket: miért, kiért leszünk váltakozva játékszerei egymásnak, s valamennyien egy tőlünk független, általunk, velünk kísérletező hatalomnak?!

Valaki csoszogott a hátam mögött, s rá nemsokára megkondult a harang...! Már dél lenne - gondoltam -, s egy hirtelen ötlettel kijöttem a templomból és elindultam a kurucdomb irányába. Egy régebbi barátomhoz igyekeztem, aki a kapitányság politikai osztályán dolgozott a forradalom előtt -, ebédidő van, hátha otthon találok...!

Szerencsém volt! S mivel nemcsak velem, az egész családdal jó barátságban voltam - apósa éveken dolgozott a kezem alatt - úgy fogadtak, mintha mi sem történt volna velem, s mivel éppen asztalnál ültek, felkínálták nekem is a szerény menüt...!

- Hogy s mint vagyok - kérdezték egyszerre többen is - van-e munkám? Tudok-e létezni azok után? - Ők tudták, hogy mi után -?

Hallgattam, a számba vett falat sem csúszott le, s kimentem a mellékhelyiségbe, hogy kiköpjem. Hallgatásom persze válasz volt...!

- Már megint nem dolgozol? Ugye így van? - fordult hozzám barátom.

- Már megint! Képzeld, még krampácsolónak sem vettek fel a vasúthoz!

- Meg vannak ezek egészen veszve?! Várj! - Felállt és a szomszéd szobába ment, mivel nyitva hagyta az ajtót, valamennyien hallhattuk a telefonbeszélgetést, melyet a vasöntöde személyzetisével folytatott, aki előbb szabadkozott, de végül is beadta a derekát, beleegyezett a felvételembe, kikötötte azonban, hogy csak arra az egy munkahelyre tud alkalmazni, ha megfelel nekem, vagy én megfelelek... -, vagyis: a kohók mellé salakozónak!

A személyzetis bizonyára arra gondolt: néhány nap után magamtól is megszököm, barátom azonban, akinek sejtelve sem volt a munka mibenlétéről, köszönettel nyugtázta és elégedett arccal tért vissza az asztalhoz:

- Na, most már nyugodtan folytathatod az ebédet - mondta -, holnap beviszed a munkakönyvet és mindjárt munkába is állhatsz!

Megköszöntem a közbenjárást - nekem ugyan már volt némi tapasztalatom, mert megjártam a győri vasöntödét, de akkor minden mindegy volt, csak a család ne nélkülözzön. Igaz ugyan, hogy jól kerestem a mélyépítőknél, de tartalékolásra nem futotta, egyik napról a másikra éltünk!

Másnap reggel nyolc órakor ott álltam a vasöntöde személyzetise előtt:

- Felkészült? - kérdezte, miután belenézett a munkakönyvembe -, figyelmeztetem, hogy veszélyes és nem könnyű munkahely! Csak bőrtalpú bakancsban és a legnagyobb melegben is kabátban, nadrágban szabad végezni a munkát. Ketten váltják egymást, reggel hattól 14-ig és 14-től 22-ig! Van közlekedési eszköze?

- Megoldható - mondtam -, a feltett kérdésekre igyekeztem a lehető legrövidebb válaszokat adni... -

Eltette, vagyis: besorolta a munkakönyvet, majd hívta az üzem munkavezetőjét, aki végigvezetett a munkahelyeken, s bemutatott váltótársamnak is, végül az öltözőben kötöttünk ki, ahol kijelölte a szekrényemet. Azzal köszöntem el, hogy délután félkettőre a munkahelyemen leszek.

Mivel kerékpárral voltam, gyorsan hazaértem. Feleségem és kisfiam is örültek, hogy nem kell megint huzamosabb ideig munkahely után koslatnom. Összepakoltuk a szükséges holmit és még kis ideig le is pihentünk, hogy ne fáradtan vegyem át a munkát.

Délben aztán elindultam, de nem kerékpárral, gyalog mentem a vonathoz, mert volt alkalmas járat egyenesen a soproni déli pályaudvarig és visszafelére is. A fárasztó munka után nem kellett még egy félóraig taposni a pedált.

Midőn átöltözve beléptem az üzembe, éppen eresztették le a kohókból a salakot. Váltótársam ott állt a záporként fröcsögő szikraeső közepett a két kohó között. A harmadik és a negyedik kohó akkor indult be...! Az én feladatomban az akkor leeresztett kohók salakjának eltávolítása

volt. Belecsöppentem tehát a közepébe, mert míg váltótársam a délutáni műszak reggelre kihűlt salakját takarította el, nekem a frissen leeresztett, forró jutott. Nem sok sütnivaló kellett ahhoz, hogy felfogjam beosztásom machinációját, de éppen ez a machináció nem sokkal később örömmre szolgált, mert a munka veszélyessége, illetve ártalmassága nem ért fel azzal, amennyit szabadidő szempontjából nyertem, ugyanis amennyivel előbb végeztem, annyival előbb hazamehettem, s én délután hatkor már a zuhany alatt álltam! Igaz, a négyórás feszített munka kb. négy liter izzadságot jelentett, de hála a balfi savanyúvíznek, ami védőitalként mindig kéznél volt, meg nyilván szívós szervezetem is hozzájárult, lassan-lassan hozzászoktam és nem vált valóra a személyzetis vágyálma: nem szöktem meg, sőt - néhány hét leforgása elegendő volt ahhoz, hogy Luciferként vidáman piszkáljam a még vörösen izzó masszából a félig, vagy félig sem olvadt vasat.

De nem csak a szabadidő miatt szerettem meg a délutáni műszakot, azért is, mert általában csendesebb volt a délelőttinél. A néhány formakészítővel, olvasztárral hamarosan összeismerkedtem, s még arra is futotta az időből, hogy elbeszélgessek velük. Volt ott egy középkorú formakészítő, a nevére nem emlékszem, nagydarab, gorillára emlékeztető, széles vállú, hosszúkezű, aki általában a nagyobb motorházakat készítette és sokszor átnyúlt munkája a délelőttiből a délutáni műszakba. Kétszeres sztahanovista volt, s valahányszor szóba elegyedtünk, ezt a tényt ki is hangsúlyozta, azzal a toldalékkal, hogy olyan, mint Ő csak egyedül van az országban, mert könnyű volt ám a Horváth Edéknek, Pióker Ignácoknak stb., kilencszáz százalékot elérni, amikor vagy harmincan dolgoztak a kezük alá. Az egészséget csak azért csinálták, hogy felhajtsák a normákat! A maga részéről szélhámosságnak tartja az ilyesfajta manőverezést. Gyakran figyelmeztetett engem is: nyugodtan, tempósan dolgozzak! Kapkodással nem jutok előbbre és több a selejt is! A selejtet ugyan nem rám vonatkoztatta, mert én legfeljebb a fürdővízzel kiöntöttem a gyereket is, mármint: a salakkal együtt a vasat is! Volt olyan időszak, amikor túlóráznom kellett, mert váltótársam beteges ember volt! Olyankor reggel hattól este hatig egyfolytában dolgoztam. Este 10-ig kellett volna, de a plusz munkaidő csak pénzben jelentkezett, mert az effektív munkában eltöltött idő nem volt több hat óránál! Persze akadhatott volna olyan is, akinek 16 óra sem lett volna elégséges a munka elvégzéséhez!

Ilyenkor általában már délelőtt 8-9 között végeztem, s mivel várnom kellett a délutáni leeresztésre, addig az öntödei munkák többi fázisával ismerkedtem -, ki tudja - gondoltam - áthelyezhetnek jelenlegi munkahelyemről más üzembrészbe és hasznosíthatom ismereteimet. Egy sopronbánfalvi olvasztárral különösen jó barátságba keveredtem. Ő tanított meg arra is: hogyan kóstolják meg a folyékony vasat, vagyis mikor válik alkalmassá az öntéshez. Néhány hét után, nyilván az Ő kezdeményezésére és jelenlétében engedélyt kaptam az önálló csapolásra. Ez nagy lépés volt előre, még az üzem vezetője is mellettem figyelte munkámat, s bár hibátlanul végeztem, a személyzetis ellenzése miatt még beugrónak sem alkalmaztak, ha néhanapján egyik-másik olvasztár betegség, vagy más miatt hiányzott.

De túl voltam már a krízisen, mellőzésemet magától értetődőnek fogtam fel, s attól kezdve inkább különböző szőlészeti szakkönyvek, folyóiratok tanulmányozásával töltöttem a megspórolt időt! Mivel volt brigádvezetőm, a masiniszta lakása útba esett, többször találkoztunk úgyis, hogy csak összefutottunk. Egy ilyen alkalommal hallottam tőle, hogy nemcsak volt munkavezetőnk ellen indítottak eljárást, Éva ellen is! Függetlenül attól, hogy követtek-e el bűnt, vagy sem, sajnáltam Őket! Akkor értettem meg, amit volt munkavezetőm kislányom temetésének napján mondott: ne lássak, ne halljak semmit!

Az ellenük folyó eljárás során korrektül viselkedtek, még csak említést sem tettek rólunk. Mivel az általuk elkövetett bűnügy Sopronban történt, ott voltak vizsgálati fogságban. Én

magam nem kíséreltem meg, hogy bejussak hozzájuk, de találtam közvetítőt, aki által trafikárut és más egyebet juttattam el cellájukba. Ez a segítőkészség nem csak részemről nyilvánult meg, a volt „internált” brigád minden tagja hozzájárult, én a bejuttatásban játszottam főszerepet.

Ilyen előzmények után ért egyik havas és hideg vasárnap a hír, hogy Orosz „elvtársat”, aki a T. Szövetkezet gyűlésén úgy nyilatkozott, hogy dögöljek meg családommal együtt, vaddisznó helyett befűrészelt lövedékkel szíven lőtték a Fertőn, a hírt az egyik hajtó hozta, aki jelen volt az eseménynél. A hírhozó szerint a lövedék szétvágta nevezett mellét, de még tett néhány lépést, mielőtt összeesett volna. Bármint volt is, nem éreztem kárörömet, feleségem pedig meg is siratta, midőn megtudta, hogy kettő vagy három árvát hagyott hátra.

- És kik vadásztak? - kérdeztem Belzebubot, aki előző tél folyamán nádarató társam volt, s nagyjából összebarátkoztunk.

- Kik vadászhatnak manapság - hangzott a válasz -, hát az elvtársak! Volt köztük rendőrtiszt, katonatiszt, néhány civil-, főképp a pártbizottságok tagjai közül! Valamelyik bizonyára pikkelt rá, mert disznóra olyan magasan csak akkor célzunk, ha ember képében jelenik meg!

- És olyan pontosan - tettem hozzá -!?

- Általában távcsöves puskákkal vannak felszerelve, nem okozhatott a célzás különösebb nehézséget, ezt, mint szakértő mondom, hisz tudod, '56. előtt én is a néphadsereg tisztje voltam... -

- Tudom!

- Annyi biztos, hogy nem volt véletlen, pedig annak fogják elkönyvelni, mert aki ott volt, és fegyver volt a kezében, az mind vádolható lenne, márpedig valamennyien a mai nagykuttyák közül valók! De talán helyel kínálhatnátok, úgy el vagytok bambulva, észre sem veszitek, mi húzza a kezemet.

- Dehogynem! Bocsáss meg, annyira megzavart, amit elmondtál, de foglalj helyet, hisz otthon vagy nálunk, azért, mert a soproni vasöntöde viccmestere vagyok, még igazán szóba állhatok Veled!

Belzebub letette a demizsont az asztalra:

- Megfejtem az öregemet - apjára gondolt -, Ti is megosztotok mindent velünk, én sem akarok adós maradni! - Magdikámra kacintott: - Hozzon Magduska poharakat és ne gondoljanak arra a dögre! Ő kívánta maguknak, hát megkapta! Ha lenne pokol, bár azt nem hiszem, oda kívánnám, annak is a legfenekére!

Megteltek a poharak, s miközben szakértelemmel figyeltem a maligánfokot jelző szalagot, halkán, szaggatottan fejtettem ki álláspontomat az ügyel kapcsolatban:

- Tudod, Komám, én Őt nem ismertem! Soha nem is láttam, és valószínű, hogy Ő sem engem. Amit akkor mondott, csak másokat ismételt, s ki tudja milyen aljas szándékkal vezették félre?! Lehet, hogy attól kapta a kegyelemlövést, aki dezinformálta velem kapcsolatban. Én rá nem haragudtam, legfeljebb nehezteltem, amiért nem vett magának annyi fáradságot, hogy meggyőződött volna a vádak igaztalanságáról. Ám lehet, hogy pont most akart keresztbe tenni egy karót és azért tették félre az útból... - Tudod, aki meghalt, már egyébként sem büntethető és alkalmazzuk inkább mi is a megbocsátást: nyugodjék békében!

- Titeket aztán nehezen lehet megérteni: csattannak a pofonok jobbról is, balról is! S Ti túritek..., meddig még?!

- Amíg a tűró határ végére nem érünk!

- Ti aztán sosem juttok odáig, engem azonban már nem sok választ el tőle. Ott a négy kicsi, az asszony nem dolgozhat tőlük, úgy értem: keresőképes munkát nem vállalhat miattuk. A T. Szövetkezet hol fizet, hol nem, egyelőre alapot akar képezni a jövőre, de itt a környéken hol találnék alkalmasabb helyet? A háztáji meg a kiskert -, a T. Szövetkezet által biztosított kenyérgabonával ahhoz elegendő, hogy éhen ne vesszünk! Ha Töletek nem kapnánk ezt, azt, rongyokban járnánk!

- Ez nem a mi érdemünk, Komám - igazítottam helyre -, amiben járunk, meg amit Nektek is adunk, Angliából kapjuk egyik barátomtól szeretetsomagként. Látod, Ők most mentek el és erre is telik, itt pedig azon kívül, hogy egymást gyilkoljuk, nem tudunk felmutatni semmit.

Kis Józsi ki-be futkosott, hol az anyuci, hol a mami főztjét kóstolgatva, közben befutott Palkó is és örömmel újságolta, amit már úgylis tudtunk, még hozzá első kézből:

- Elég, ne folytasd - szóltam közbe -, tudunk mindenről, a koma ott volt a helyszínen hajtóként. Inkább foglalj helyet Te is és kóstold meg az öreg Pintér borát.

- Melyik Pintérét?

- Hát az apámét! - helyettem Belzebub válaszolt -, nem olyan jó, mint a Te öregedé, kicsit savanyúbb, de ki ismerné Nálad jobban a bozi dűlőt?!

- Nem érdekes! Most a vitriolt is meginnám örömben - Palkó arca ragyogott, szemei csillogtak, valószínűleg nem az első pohárnál tartott azt nap. Úgy gondolom, vele elhárult az akadály, hogy visszagyere a szakmába - mondta -, természetesen nekem címezve -!

- Rosszul ítéled meg a dolgokat, Palikám - igazítottam helyre Őt is - ahhoz, hogy visszanyerhessem állásomat, egészen más valakit vagy valakiket kellene kilőni. Azokat, akik előidéztek '56-ot, s akik ma is mások háta mögé húzódnak irányítják a puska csövét. Azt hiszem, nem tévedek nagyot, ha azt mondom, hogy az illetők nem is kommunisták, inkább csak: kommunistának álcázott fasiszták!

- Szerinted a kettő nem ugyanaz?

- Nem, Palikám! A kettő: tűz és víz! Egy kommunistáról, még ha államként jelentkezik is, fel sem tételezném az erőszakot! Az együvé tartozás békés ideológiája merőben ellentétes az erőszakkal. S ha valahol az erőszak válik uralkodóvá, ott nincs sem kommunizmus, sem demokrácia, ott fasiszmus van, s ha nincs merszed szembeszállni vele, menekülj előle!

- Ha Te ennyire tisztán látod, miért nem menekülsz?! Mert úgy gondolom, amíg tehetted, a látszat ellenére sem érte, inkább ellene küzdöttél!

- Küzdöttem Palikám! Igazad van! De annyira megtévesztő politikát folytattak, hogy jómagam is elég későn ismertem fel a hitleri fasiszmus indigós másolatát. Az igazat megvallva ma sem tudom, melyik másolta a másikat, de ma már meggyőződéssel vallom, hogy annak idején, a hitleri fasiszmus szétzúzása után, a sztálini fasiszmust is fel kellett volna számolni. Ha azt teszik, ma nem állunk ismét a háború avagy béke dilemmája előtt! Lenin jóindulatát nem vonom kétségbe. Jövő perspektíváiban az ellentétek kiegyenlítődése valószínűsíthető. Én mégsem követném, ugyanis az általános lemeztelenítés helyett az általános felemelkedést választanám. Konkrétan: a szegényebb néprétegeket emelném fel és nem a gazdagokat rántanám le, mert akinek van mit féltetnie, annak nagyobb az ellenállása az erőszakkal szemben is! Ez a módszer sem zárna ki, sőt elősegítené az osztály nélküli társadalom kialakulását, míg Sztálin és társai csak az osztályok váltását idézték elő! Melyik ember, s meddig érezheti biztonságban magát a másik feje tetején?

- Nem könnyű követni a logikádat - szólt közbe Belzebub, - de mondd, még mindig találsz indokot a maradásra...?

- Amíg szabadon mozoghatunk és a szánkra nem tesznek tapaszt, mindig!

- Akkor is, ha családod léte forogna kockán?

- Az más! Akkor egy pillanatig sem haboznék!

- Akkor várnunk kell, pedig úgy gondoltam, ez a legalkalmasabb időszak, de úgy határoztam, hogy nélkületek nem indulok el!

Palkó csak nézett hol rám, hol Belzebubra, bizonyára értette, mire célzott a koma, de úgy tett, mintha számára mellékes lenne. Odalépett feleségemhez, aki neki is csak Magdaléna volt és vele kezdett beszélgetni. Belzebub mintha csalódott volna bennem, felállt és elkészönt. Mivel a demizsonban még volt jócskán, a kezébe nyomtam, de visszatette az asztalra:

- Jó lesz máskor - mondotta -, most mennem kell, mert úgy érzem, mintha valami szét akarna bennem robbanni.

Távozása után hármásban hánytuk-vetettük meg a dolgokat. Palkó ellenkezésével szemben feleségem és jómagam úgy határoztunk, hogy én magam nem kísérletezem, maradok a helyemen, s ha magasabb helyről esetleg megkeresnének, még akkor is meggondolandó lesz: változtassak-e álláspontomon, mert azok, akik eltávolítottak helyemről, még mindig vidáman lubickoltak, igaz már a pocsolyában, de nekik az volt az életelemük!

Lassan tavaszodott megint. A közeli Fertő nádasainak szélén már sárgult a gólyahír, a mandulafák rózsaszínű szirmai szőnyegként borították a domboldalakat, sőt - a barackvirágzás is a vége felé járt, a mézelő méhek mintha nem akarták volna tudomásul venni, hangos döngicséléssel túrtak a már hervadó szirmok közé!

Igaza lett Belzebubnak, a fertői gyilkosságot elhallgatták, az újságok is csak röviden foglalkoztak vele, inkább saját ügytelenségének tüntetve fel a szerencsétlenséget. A gyászoló család szempontjából talán jobb is volt a hallgatás: a szíven ejtett seb gyorsabban heged, ha nem tépik fel újra és újra! Ha valaki, akkor én igazán tudatában voltam ennek, hisz életem legfontosabb eseményei a temetések köré csoportosultak. Nem tudhatom igaz volt-e, de magasabb rendőrségi források szerint nem is keresték a gyilkost, s mire elolvadt a jég és a piros hó, már csak az iszából előbúvó halak csámcsogtak a megalvadt véren.

Ötvenkilenc április 20. körül jártunk. Én már huzamosabb ideje túlóráztam, s mivel egyesekben feltámadt az irigység - nem azt irigyelték, hogy kettő helyett dolgozom, hanem, hogy két fizetést veszek fel - arra inspirálták a személyzetist, hogy váltótársamat cseréljék le. Nem izgatott túlságosan a dolog, mert körülményeimhez képest olyan közepesen kerestem és a család is elégedett volt. Már szinte rossz volt arra gondolni, hogy egyszer majd el kell hagynunk a kis szobánkat, melyben annyi szívfacsaró, s nem kevesebb boldog órát töltöttünk együtt.

Egyik reggel, már végeztem a munkámmal, s odamentem olvasztár ismerősömhöz, úgy is mondhatnám barátomhoz, mert nemigen adódott olyasmi, amit kettesben töviről-hegyire át ne tárgyaltunk volna -, figyeltem, miként dugaszolja el a fehéren izzó fém által nyitott rést. Mikor végzett, felém fordult:

- Látja - nem tegezett, mert jóval fiatalabb volt nálam, a magázás azonban nem párosult bizalmatlansággal -, a tűz, mintha mindent, ami útját állja, megsemmisítene, és én mégis azt mondom: belőle, vele indult hódító útjára az élet! Mi is! Vagy tudná más magyarázatát adni?!

- Nem, nem hiszem, valószínű, hogy igaza van: egyetlen, de végtelen energiát hordozó tűzgömb felrobbanásával vette kezdetét a látható és láthatatlan világ. Ez a felfogás igazolni látszik elméletemet, amely szerint kezdetben semmi nem volt csak Ő!, sejtí kire gondolk?

- Még nem győzött meg, de magam sem hiszem, hogy az anyag megjelenése előtt ne lett volna magasabb értelemben vett valaki, vagy valami... -

- Nos, a sötétség és világosság már a Mindenható akaratából megjelenő anyag következményei, csakúgy, mint a tér és az idő! Mivel a végtelenbe minden belefér, számunkra tökéletesen mindegy, hogy mikor, és hogyan keletkezett a világegyetem, az azonban már nem, hogy hogyan alakul tovább, és az sem, hogy miért és meddig?!

- Hát igen - fiatal barátom elgondolkodott mielőtt folytatta volna, mintha ismételtlen meg akarná emésztetni magában előző gondolatait -, ez a tűzgömb, amely elindította a világegyetemben az életet, az élet halálát is előidézheti. Nem gondolok az egész univerzumra, következtetésem csak bolygónkra és az atomra korlátozódik. Amíg az emésztő tűz egyes elemei melengették, sőt részét alkották az élet csírájának, s részét alkotják ma is az élet valamennyi megnyilvánulásának, más elemei annak megsemmisítésére hivatottak! De nem is ide akartam kilyukadni: tegnap beszéltem Simivel - a művezetőt nevezték így a háta mögött -, de valahogy időszerűtlennek tartom azok után, amikről beszéltünk, áttérni egészen hétköznapi dolgokra... -

- Miről van szó? Velem kapcsolatban?

- Igen! Egyeseknek szemet szúrt a keresete, és az is, hogy nem tölti ki munkahelyén a munkaidőt. Elsejétől Maga délelőttös lesz, és amennyiben előbb végez, be kell segítenie az adagolóknak.

- És ha nem végzek előbb?

- Akkor legfeljebb elhúzza délután fél kettőig és velünk együtt fejezi be a műszakot. Mondtam egyébként Siminek: miért csak most jutott eszükbe a besegítés, hisz amióta csak itt vagyok, de vannak nálam idősebbek is, soha még csak említést sem tett senki erről. Azt válaszolta: ne avatkozzak a Maga ügyébe, ugyanis kivételes eset, még jó, ha ezen az áron is itt tarthatják, mert a városi pártbizottság már reklamála felvételének körülményeit és bár a személyzetis a legjobb véleménnyel van munkájáról, nem tudni, adott pillanatban tartja-e a hátát, avagy ésszerűbbnek találja megszabadulni Magától.

Látta bizonyára, hogy belesápadok, mert megfogta a karom és nyugtatni igyekezett:

- Ne féljen! Mi kitartunk Maga mellett akkor is, ha a személyzetis meghátrál... -

A máskor oly gyorsan szaladó idő aznap nagyon hosszúra nyúlott, de reklamáció ide, reklamáció oda, délután hatkor már a zuhany alatt álltam és hat óra húszkor már a kapuban... - Az olvasztár híradása után már nem hatott meglepetésként, hogy a portás utánam lépett és a fülembé súgta: - Utasítást kaptunk, hogy jegyezzük fel, mikor távozik!

- Nem baj - mondtam -, jegyezzék csak pontosan, nehogy kellemetlenségük legyen miattam.

Megpróbáltam nyugalmat erőltetni magamra, de feleségem, aki az udvaron tartózkodott hazaérkezésemkor, azon nyomban, hogy arcomba nézett, észrevette, hogy valami nincs rendben.

- Baj van, Apucikám? - ne gyötörd Magad, éppen itt van, Bátyus majd segít, ha szükséges!

Izabella bátyja Kicsivel foglalatostkodott. A gyerek megszokta már, hogy valahányszor jött, meglovagoltatta, és akkor is úgy jöttek elem. A szokottnál hosszabban öleltem Őket, hogy időt nyerjek a kimagyarázkodásra. Hasonló helyzetekben azonban nem könnyű megtalálni a megfelelő szavakat, s Izabella segítségemre sietett:

- Ha érzésem nem csal Bátyus, akkor Apuci megint bajban van! Beszéljétek meg, én átmegek addig Kicsivel a mamihoz. Segíts, kérlek, ha kell, és tudsz!?

Fogta a gyerek kezét, rám nézett, tekintetét nem lehetett félreérteni: Ő mindenre képes értem! Nekem is el kell követnem mindent, amire ember képes...! Talán akkor, abban a pillanatban fogalmazódott meg bennem a gondolat: nekem itt nem nyílik többé virág, el kell mennünk, hogy újra, egészen újra kezdhessünk mindent! - A bátyus megfogta vállam, valamivel alacsonyabb volt, de jóval erősebb fizikumú, széles vállú, karjainak izomzata akár meg is roppantott volna, pedig én sem voltam nyápic, a kubikolás, na meg utána a lapát és a talyiga az én izmaidat is kordában tartotta. Mellette mégis gyengének éreztem magam és jóleső érzés fogott el, hogy egy erősebbre támaszkodhatok... -

- Mi a baj, Sógorkám? Mondd el egészen őszintén! Izabella szemei nem csalnak!

Leültünk és elmondtam neki mindent úgy, ahogy tudtam, és azt is, hogy már nem lenne semmi kitartásunk, ha ismét kitennék a szűrőmet. S ha minden kötél szakadna, ha nem maradna kapaszkodási lehetőségem, arra az esetre felvettem a disszidálást, mint egyedüli lehetőséget.

A Bátyus elgondolkodott, nem tudom mit forgathatott az agyában, de szavai megnyugtattak:

- Várjatok még egy kicsit! Egy ilyen lépést nem szabad elhamarkodni, és egy év múlva sem lesz nehezebb, mint most. Mindig történik valami és manapság egyre gyakrabban! Aztán itt vagyok én is! A húgomról van szó, aki az életét adná érted, én pedig mind a hármótokért. Mivel tudomásuk van arról, hogy ki protezsált arra a helyre, nem hiszem, hogy elküldenének, legfeljebb áthelyeznek, s ha kevesebbet keresel is, itt biztonságban kivárhatod, amíg el nem tűnik a színről az a néhány nyilas bérenc. Mert, hogy előbb-utóbb eltűnnek, az biztos. Ha létezni akar ez a kormány, akkor ismét elő kell kotorni a süllyesztőbe tett fejezet. Sok úgysen maradt belőlük, aki tehette és akart is szabadulni innét, az '56-ban elment. Nem kell háború ahhoz, hogy a Népköztársaságoknak nevezett konglomerátumok tönkre menjenek, elég, ha hozzá nem értő, üres fejű patkányokat állítanak a gazdasági bázisok élére! Nézetem szerint itt jelen pillanatban senki nem meri a végsőkéig feszíteni a húrt, mert az egy újabb katasztrófához vezetne. Tehát várni, várni Sógorkám! Az idő nekünk dolgozik!

- Hisz rendben is lenne minden ha..., de figyelembe kell vegyük, hogy évről-évre újabb generációk kerülnek ki a tudományos központokból és senki sem pótolhatatlan!

- Az újabb generációk magasabb igényekkel lépnek fel, mint a régiek, a feszültség nem csökken, hanem nő, ha gyökeres változtatást nem eszközölnék!

- Meggyőztél, Sógorkám - mondtam -, de honnan veszed az erőt, ezt a józan jövőbelátást?

- Bennünk még élénkebb az ösök ösztöne, mint Bennetek és ez az ösztön élénkebb, érzékenyebb, csálthatatlanabb a legkorszerűbb elektronikánál!

Izabella közeledett a kicsivel:

- Jöhettek? - a szeme Bátyó tekintetébe mélyedt, aki biccentett a fejével.

Több sem kellett, elengedte Kicsi kezét, melyet addig szorongatott, a gyerek ölembe ugrott, de csak egyik térdemen jutott neki hely, a másikra az asszony telepedett, átfogták a nyakam, aztán se szeri, se száma a csóknak... -

- Elég legyen - mondtam -, még megirigyli a Bátyus, Neki is adjatok!

- Egyelőre - mondta feleségem, felugrott, asztalra tette a Mamitól hozott bort, majd: - Tudjátok-e, mit ünneplünk ma? - kérdezte és körbe jártatta szemeit.

- Már hogyan tudnánk, ugye Kicsi - szólta bátyus - azért is jöttem!

- Akkor tányérokat, poharakat az asztalra, a vacsora kész, lássunk hozzá! - Izabella szembe fordult velem, s olyan szorosan ölelt, hogy egy késpengét sem lehetett volna közénk csúsztatni, nyakamra hajtotta fejét, de nem tarhatta sokáig, mert a fiam is kapaszkodott, át kellett engednie, utána pedig a Bátyónak... - A köszöntők rövidek voltak, egy szó sem hangzott el, de a mozdulatokban, a tekintetekben benne volt remegő szívük mindennel felérő szeretete.

Izabella szinte bűvölte a konyhát. Volt miért sírnia Sárának, midőn Bátyó közölte vele, hogy húga az Ő segítségével még idejében elhagyta az országot. Igazán talán nem is hitte el, de olyan nagy volt a hasonlatosság Magdaléna és Izabella között, hogy Bátyó szavait nem merte kétségbe vonni. Amikor pedig megkapta Izabella levelét Londonból egy csomag kíséretében végképp megnyugodott. Pedig ha tudta volna, hogy a levelet én juttattam ki illegálisan Gáborékhoz, s Ők küldték vissza a csomaggal együtt?! De nem tudta, és most már nem is fogja megtudni, hacsak valami helyrehozhatatlan nem történik velünk és Bátyó kénytelen lenne nyilatkozni. De maradjunk a vacsoránál, ami pénzbe sem került: a Mami adott egy kövér tyúkot, bort -, hálás volt az általunk nyújtott segítségért, pedig labkért sem fogadott el... -

Miután jóízűen befalatoztunk és ittunk is rá, a bátyó búcsúzni készült, de KisJózsi megfogta a kezét, hogy nem engedi el, vele kell aludnia. Mivel volt benne néhány pohárral én is jobbnak véltem, ha marad, de hogy oldjuk meg az alvást? A Bátyó nem fér el Kicsi mellett, mint annak idején Éva. Végül is Izabella oldotta meg:

- Én olyan szívesen aludnék már kint, a színben, Apucikám -, mi történne, ha Bátyó bent aludna Kicsivel, mi pedig kint?! Meleg van és az a jó szénailat...!

- Szívesen tartok Veled - mondtam -, tényleg meleg van, legalább kiszellőztetjük magunkat!

A bátyó szabadkozott, de végül is belátta, hogy jobb, ha marad, hisz reggel ha egyszerre kelünk is, még időben beér a gyárba. Abba azonban semmiképp nem akart belemenni, hogy mi aludjunk kint, Ő pedig bent. Amíg mi vitatkoztunk Izabella szövetkezve Kicsivel, kivitt egy pokrócot és egy paplant a színbe, s már levetkőzve, hálóköntösben jelent meg a küszöbön:

- Jöhetsz, Apuci! Nyoszolyának is beillő fészek! - közben bátyó felé olyan pislantást küldött, hogy belátta: további vitának helye nincs és vetkőzni kezdett, Kicsi pedig tapsolt örömeiben, mert végül is az Ő kívánsága teljesült... -

De nem csak az Övé, mert ami a színben, a kilúgozott szénahalmaz felett történt, az a kívánságok kívánságát is felülmúlta, s ha az Úr visszavisz időben, s felajánlja, hogy cseréljek Salamonnal, vagy Dáviddal, akik a hárfázó szüzek közül válogatott ágyasaikkal vonultak a brokát függönyök mögé, bizony nem cseréltem volna velük, mert Izabella mezítelen teste szebben, tökéletesebben játszott a hárfázó, de bamba szüzeknél, az alattunk lévő széna ropogásához képest pedig csak nyikorgás lehetett a hárfák zenéje... -

S ha hozzátesszük még a szénában megbúvó egerek cincogását, melyek ijedten ugrottak szét, nehogy az óriás csapkodó ülepe szétmorzsolja őket...?!

De más is történt azon az éjjelen: amikor elpilledve, de még mindig egymáshoz tapadva megpihentünk, Izabella ajkát fülemhez szorítva belesúgta:

- Apucika, még soha nem éreztem, amit most! Mintha egy picikét fájt volna, de egész testem belebizsergett, lehetséges, hogy éppen most?

- Miért ne lehetne lehetséges - mondtam -, hasonlót még én sem éreztem Veled..., a méhszáj megnyílt előttem! Ha igen, megtartjuk?

- Te döntesz, Apucikám! KisJózsi bizonyára örülne a testvérekének!

- De ha eddig nem maradtál terhes, most is bizonytalan!?
- Hátha mégis! Megismételnéd az előbbit?
- Csacsi, ki akarsz próbálni? Hányszor maradtam pácban?
- Soha! De szeretném, ha megisméltódné az az érzés!
- Ikreket akarsz szülni?
- Nem, nem! Nekem elég Kicsi, de ha a Gondviselés úgy akarná...?!

Miközben beszélt, s izmait megfeszítve várt rám, a fészter előtti diófán bagoly huhogott, majd rögtön utána szárnycsapások és egy egér visítása...! Ez a természet rendje - gondoltam - s már higgadtabban, de annál nagyobb érzellemmel belevetettem magam a gyönyörbe...! Hogy mikor hagytuk abba, nem tudnám megmondani, de valószínűbb, hogy menet közben aludtunk el mindketten, mert hajnalban felébredve még mindig szorosan öleltük egymást. Ő ébredt először, de amint megmozdult és ropogni kezdett a széna, én is felnyitottam a szemem: Gyönyörű éjfékete szempár ragyogott felém... -

- Boldog vagy, Édes? - súgtam a fülébe.

- Mindig az leszek melletted! - alattam feküdt, mint este, karjai, melyek addig lazán csüngtek, ismét megfeszültek derekamon, szinte hihetetlennek tűnt, hogy ismét szétnyitott combja között fekszem:

- Tán abba sem hagytuk? - kérdeztem.

- Most kezdtük el - felelte -, de igyekezz, mert mocorgást hallok a szoba felől - órámra néztem:

- Még van időnk - mondtam -, hadd mocorogjanak! - Még nem fejeztem be, midőn ismét éreztem, hogy a méhszáj kinyílik előttem, s szinte abban a pillanatban mély, remegő sóhaj hagyta el Izabella ajkát... -

- Ismét! - szólalt meg, majd elengedte a derekam s átölelte a nyakam, hogy csókjait zúdítsa rám - mindig jó volt Veled - mondta -, ez az éjszaka azonban különös volt! Fel kell jegyezzük a naptárba!

Összekapkodtuk magunkat és lefelé indultunk a létrán - a fészek a magasan felpolcolt széna tetején volt, és létrán kellett közlekednünk. Bátyó már mosakodott a kútnál, kimostuk mi is a szemünket, vagy inkább szemünkből az álmot és a mámort, s míg Izabella útravalót készített mindkettőnk számára, felöltöztünk. Időközben Kicsi is felébredt, de mivel sietnünk kellett, visszabújt Anyucival az ágyba, mi pedig útnak indultunk. Bátyó kerékpárral a köves úton Rákosnak, én pedig gyalog a már kitaposott ösvényen a vonathoz.

Kicsit fáradtnak éreztem magam, de azon kívül semmi...! úgy gondoltam vissza az elmúlt éjszakára, mint egy csodára, amely ritkán adatik meg az embernek, sokaknak pedig soha!

Az üzemben a szokott hangulat fogadott, aznap is túlóráztam, gépiesen végeztem a megszo-
kott, sablonos munkát, s délután hatra befejeztem, mint mindig. Lefürödtem, s szinte újjá-
születve indultam a porta felé. Elkészöntem, a portás vissza, de már nem figyelmeztetett, mint
előző nap. Alig száz méterre haladhattam a gyártól, midőn hirtelen feltűnt egy kerékpáros,
akiben, bár igyekezett elszurranni mellettem, az állami gazdaság párttitkárára ismertem. Mit
kereshet ez itt, ebben az időben, mikor a lakása a város ellenkező oldalán van? Hátranéztem,
éppen idejében, mert a párttitkár akkor tolta be kerékpárját a gyár kapuján.

Megvagy, Bakó! Egy villanás és tisztán láttam, kik azok, akik még a gyár vicemesterségét is irigylik tőlem, s még keserűbbé akarják tenni az életemet! De vajon miért? Félnék, hogy leleplezem ōket! De ugyan kihez fordulhatnék én abban a piros-mázás egyvelegben?

Otthon nem szóltam az esetről, s Izabella azaz: Magdaléna, aki még este is az előző éjszaka kábulatában élt, nem vette észre rajtam a vívódást, melyet belső énemmel folytattam, s olyanira elhalmozott szeretetével, hogy mire lefekvésre került a sor, már nem is gondoltam a találkozás miéértjére. Végül is mit tehetnek még ellenem? A munkámat rendesen végzem, az agyamba pedig nem látnak bele. Szegény Petőfi, Ady, József Attila..., ha ebben a korban éltek, már rég kilógatták volna nyelveteket! Így a szabadság költőiként ragyoghattok -, de hol az a szabadság, amelyért harcoltatok? Felkelt a vörös nap, de nem a szabadságot, hanem az elnyomást, az önkényt, a népek jogainak sárba tiprását hozta...!

Ilyen és hasonló gondolatokkal aludtam el, s reggel fáradtabb voltam, mint előző nap, a hajnalig tartó ölekezés után. Éreztem, hogy olyasmi történik megint, ami befolyással lesz további életünkre...!

Amidőn aznap beléptem a gyár kapuján, a portás intett, hogy menjek közelebb...!

- A személyzetis utasítása - mondta -, hogy ne öltözzön át, várja meg ōt, mert...! - tovább nem mondta, de nem is kellett, ismertem a folytatást! Bementem az öltözőbe, összepakoltam a holmimat, elköszöntem ismerőseimtől, s kimentem a portára, hogy ott várjam be a személyzetist, aki háromnegyed nyolcra futott be.

- Már fel is pakolt? - kérdezte mellém lépve.

- Igen! Gondolom, erről van szó!

- Nem egészen! Csak áthelyezzük a testvér-üzemünkbe, az Elzettbe! Megkapja munkakönyvét, átmegy oda, s a mai nappal, tehát megszakítás nélkül folytathatja a munkát. Nem magának való hely ez! Pizkos és nehéz terep! Ott könnyebbet és tisztábbat kap, remélem meg lesz elégedve!

- Ha jól emlékszem, nem kértem könnyebb munkát, sem tisztábbat, elégedett voltam mindenel!

- Igen! Tudom! De a párt úgy határozott, hogy Magát végzettségéhez mérten, könnyebb munkára kell beosztani.

- És a kereset...?

- Ott teljesítménybérezés van! Ki hogy teljesít, úgy keres!

- Értem! De szeretném, ha őszintén megmondaná: egyeseknek fúrja az oldalát, hogy többet keresek náluk?!

- Nézze - annyit mondhatok, hogy nem én döntöttem! A párthatározat ellen pedig nem tehetek semmit!

- Nem kell magyarázkodnia, Uram! Nincs ehhez semmi köze a pártnak, csak egyes embereknek, akik a megalázást jóindulatuk jeleként tüntetik fel. Tudom, kik állnak a háttérben, s ha ismét felkeresi Bakó „elvtárs”, mondja meg neki, hogy amíg fejem a nyakamon lesz, sem előtte, sem hozzá hasonló alakok előtt nem hajtom meg. Önnek pedig köszönöm eddigi alkalmazásomat.

- Sajnálom! - ezt már bent az irodában mondta -, a munkakönyv elő volt készítve, kezembe nyomta és elfordult:

- További jó munkát kívánok magának és több szerencsét!

- Minden jót Önnek is, Uram! - felszedtem cókókómat s hátra sem nézve indultam kifelé.

A portás - öreg, szakállas veterán -, csak fejét ingatta, midőn elköszöntem tőle. Nem tudom mi játszódhatott le benne, de abban biztos voltam, ha megkérdik tőle: mit hozott számára a sokak által annyira óhajtott proletár diktatúra?! Válasza egybeesett volna az enyémmel: Uram, én nem ilyen lovat akartam!

A testvérüzem munkaügyi osztályán már vártak. Nyilván telefonon jelezték érkezésemet. A felvétel, vagy ahogy vesszük: átvétel gyorsan elintéződött, s a mellém rendelt művezető nyomában elindultam, hogy munkaruhát és egyéb szükségeset vételezzek fel. Kaptam ismét egy öltözőszekrényt, átöltöztem, aztán irány a munkapad...!

Majd seggre ültem, midőn a diszpécserfülke mellett elhaladva a bent éppen telefonáló szőke szépségben Magdaléna volt osztálytársára ismertem, aki mellesleg bizalmas barátságban is volt velem.

De Ő is rám figyelt, szembefordult velem, darabig mustrálgatott, majd lecsapva a telefonkagylót, kilépett a fülkéből és a művezető elképedésére nyakamba ugrott:

- Mit keres maga itt, Jóska? És Magdolna? Már olyan rég nem írt! Azt hittem, Maguk is elmentek, ezért nem is kerestem! Ha tudtam volna...?!

Meglepetésemben a sok kérdésre csak röviden válaszoltam, azt is úgy, hogy fejét szorosan az enyém mellett tartottam:

- Tudja Gitta, volt azóta egy '56 is! Magdolna jól van! Bővebbet kettesben!

- Megvárom műszak végén! Nem okoz gondot?

- Nem, de arra kérem, ne szóljon bele beosztásomba, nem szeretném, ha Magának is kellemetlensége lenne miattam! Férfijnél van?

- Nem!

- Akkor csók...! - Mehetünk tovább - fordultam a művezetőhöz, aki addig csak ámuldozott mellettünk. Egy gép mellett álltunk meg:

- Ez lenne pillanatnyilag a magáé! A gép kezelője betegállományban van. Elővigyázatlanságból két ujját is levágta a lemezzel együtt - míg ezeket mondotta, szemrevételezett, nem ijesztett-e el túlságosan -, de mivel látta, hogy szavait egykedvűen fogadom, folytatta: pedig a gép kezelése nagyon egyszerű, csak a beindításnál és a leállításnál kell jobban odafigyelni. Előfordulhat, hogy a lemez feltekerődzik, olyankor az első dolog a gép kikapcsolása. Az okoskodás, vagy ügyetlenkedés egyformán kárt okozhat bennünk is meg a gépben is! De látom, megértett, most megmutatom a kezelését, helyezzen azokból a tekerésekből ide egyet! - a gép mellett keskenyebb, szélesebb tekerések sorakoztak, természetesen fémlemezről - így ni! Elhelyezzük a gépen, kibontjuk, az elejét lerögzítjük, s indítunk! Nyomja be azt a gombot kérem!

A gép beindult, egyenletes darabokra szabdalva a lemezt:

- Na, ugye, mennyire egyszerű! Most még a beállítás, mert nem mindig egyforma méret szükségeltetik... - Megmutatta azt is, aztán odébb állt, de mielőtt elment, még annyit mondott: ha elfogy a tekerés, állítsam le és tegyek fel újat, a jelenlegi méret mehet műszak végéig. Majd másnap reggel szól, hogy melyikből és milyen méretre lesz szükség...!

Így kezdődött tehát a testvérüzembéli életem. Látszatra valóban kellemesebb és könnyebb volt az előbbinél, s ha hozzáteszem még, hogy egy kedves, csinos ismerős lány felügyelete mellett, akkor nem is lett volna miért sajnálnom előbbi munkahelyem, de hozzászóktam már, hogy ne alkossak előre véleményt, s vegyes várakozással tekintetem a délutáni randevú elé... -

Csak Gittát ismertem, családját nem, de Magdaléna sem, mert a lány ügyesen mindig kitért a meghívás elől. Ezenkívül azonban mindig kedves, együttérző és segítőkész volt mindenben. Az esküvőnkre is csak Ő jött el. Apja - mint mondta - korán meghalt hátgerincsorvadásban. Anyját is meghívtuk, Őt azonban kimentette azzal, hogy sürgős családi ügyben el kellett utaznia. Nem örült Magdaléna elhatározásának, de elismerte, hogy az adott körülmények között legokosabb, amit cselekszik, Ő sem tenne másképp...!

Házasságkötésünk után, azonkívül, hogy leveleztek, szorosabb kapcsolat nem alakult ki közöttük, amit leginkább annak tulajdonítottam, hogy feleségemet tökéletesen lekötötte a család, főképp KisJózsi születése után. Némileg még engem is háttérbe szorított, de ez a tény is feleségem előnyére szolgált, mert előbbi házasságomban leginkább a gyereket hiányoltam.

De nehezítette a kapcsolattartást Gitta távolléte is, miután felvételt nyert a Budapesti Műszaki Egyetemre.

A délelőtti műszak zökkenőmentesen múlt. Már jó néhány tekercest leaprítottam, amikor hátranéztem a fülke felé. Tekintetem Gitta és a művezető tekintetével találkozott. Visszaforodtam, mert a gép üzemelt... - Érdeklődik az öreg - gondoltam -, ki lehet ez a csodapók, aki rövid magyarázat után hibátlanul dolgozik. Remélem Gitta nem fedte fel kilétemet, de ha úgy lenne, sem baj, ha utána jár, úgyis megtudja. Jóindulat olvasható ki szemeiből, valószínű az itt hagyott soproni svábok maradéka, szakmai tudása miatt tartották vissza. Na de mindegy, ha harapna rám, azon sem változtathatnék, legfeljebb őt is felaprítom. Annyi megpróbáltatás után kezdett bosszantani az „elvtársak” eljárása, s már nálam is fogytán volt a tűrőképesség!

Még jó, hogy itt van ez a lány! Az Ő jelenléte megkönnyíti a változással járó kellemetlenségek elviselését, de hogyan mentem ki magam, ha találkozni akar Magdussal? Az iskola és sok egyéb, amit együtt álélték, hamar rádöbbené a valóságra: hogy Izabella csak hasonmása volt barátnőjének. El kell tehát kerülni a találkozást minden áron. Talán leghelyesebb, ha feleségem halálán kívül elmondok neki mindent őszintén és megkérem, legyen egyelőre tekintettel feleségem érzékenységére. S ha már eddig nélkülözték egymást, még egy kis ideig maradjon titok, hogy egy helyen dolgozunk. Közben majdcsak alakulnak a dolgok, hisz igaza van Bátyónak: valami mindig történik! A véletlenek egybeesése alakítja sorsunkat. S hogy véletlen-e a véletlen...? Azon egyelőre nem rágódom, nincsenek hamis illúzióim, de miért ez az áthelyezés? Miért kellett ezzel a lánnyal találkoznom? Megannyi találós kérdés!

Műszak végeztével kis barátkozás ezzel is azzal is, aztán fürdés. Az olajos gép, a zsírozott tekercesek ragadványait alig tudtam lemosni magamról és kicsit meg is várakoztattam kis barátnőmet, Ő azonban zúgolódás nélkül mellém lépett és belém karolt, mihelyt kiléptem a kapun... -

- Nem haragszol ugye, ha tegezlek, mint régebben - kérdezte - és azért sem, hogy kíváncsiskodom, de - meddig maradatsz ki, mert gondolom, Neked is van mit elmondani, nemcsak nekem?!

- Este hétkor indul a vonatom, Kicsim, addig rendelkezésedre állok.

- Akkor, ha nincs ellene kifogásod, most hazamegyünk, úgy értem: hozzánk, és közben alkalomunk nyílik elmondani egymásnak, ami szándékunkban áll! Csak arról beszélj, ami nem esik nehezedre, mert gondolom sok mindenen kellett keresztül vergődnöd, mire végül is hozzánk

kerültél?! - Szerényen hozzátette még: - Micsoda paradoxon! A soproni szőlők császára az olajos szecskavágó mellett...! Ugye nem haragszol, ha ezt mondom, hiszen Magdus és gyermekei kiterjedt birtokok várományosai...! Miért nem mentetek el? Szabad volt az út, s Ti - itt a bizonytalanságban...?! De nem folytatom, inkább Te, mert bizonyára valami oka csak volt!?

- Messze laktok? - kérdeztem.

- A Lővérekben!

- Akkor van elég időnk, tehát: - és elmondtam neki úgy, ahogy eleve átgondoltam, mindent... -

- Megértelek - mondta elgondolkodva -, igazad van, most jobb, ha egyelőre kerüljük a találkozást, de azért mi barátok lehetünk továbbra is, ha már a sors egymás mellé osztott, vagy sorolt bennünket.

- Tőled függ, Kedves, hogy egyáltalán szóba állsz-e egy ilyen topis figurával?!

- Ne sérts meg, kérek! Az én szívemben ma is Ti vagytok az első helyen, hogy miért első, azt majd később meg fogod érteni, de azt is: miért lepett meg, igaz csak első pillanatban, megjelenésed az üzemben.

- Akkor most rajtad a sor - megállítottam és a szemébe néztem -, de őszintén, a csalódásokból már éppen elegendem van! Tekints olyan jó barátnak, vagy inkább havernak, mint régen!

- Akkor először is egy fontos dolgot, amit eltitkoltam Magdus elől is, szeretnék tisztázni: Azt ugye tudtátok, hogy apám meghalt még fiatalon, de azt már nem, hogy anyám mivel és hogyan kereste meg kenyerünket, sőt még azt sem, hogy egyáltalán hol lakunk. Én nem mondtam, ti pedig voltatok annyira tapintatosak, hogy nem érdeklődtetek utánam. Különben kétlem, hogy egyáltalán szóba elegyedtetek volna velem. Nos, mivel az igazat akarod tudni, hát tudd meg, hogy anyám már apám életében is egy bordélyházat tartott fenn és annak ellenére, hogy betiltották, illegálisan ma is működik. Van egy öt szobás kertés házunk, ebből egy külön bejáratú az enyém, csak a fürdőszoba közös, a négy szoba anyám és különböző létszámú foglalkoztatottjának áll rendelkezésre. Bizonyára furcsának találod, de az elvtársak krémje nálunk rakja le fölös energiáit és persze a pénzét is! Az is hihetetlennek tűnhet, hogy engem, aki végeredményben születésemtől egy kuplerájban lakom, ez idáig nem érintett férfi. Ne mereszd a szemed, ez így igaz! De ne hidd, hogy az erény tartott vissza, sokkal inkább az undor! Mielőtt kifejlődtem volna, megundorodtam attól, hogy egy nő, aki látszatra semmiben sem különbözik a többitől, óránként más férfinak szolgáltatja ki testét és persze pénzért. Én a gyönyört csak szerelemből tudom elképzelni, és ha már mindenről az igazat akarod tudni, hát tudd meg, hogy annak idején én is szerelmes voltam beléd, de tudtam, hogy Magdussal nem versenyezhetek...! Elvégeztem azóta az egyetemet, mint kutató mérnök diplomáztam. Eredményeim talán magányosságom függvényei, de örömtelen életem is!

Elhallgatott, mintha azon gondolkodna, folytassa-e, majd megállt, s bár kissé bizonytalan-kodva, de egyenesen nekem szegezte a kérdést:

- Mit szólnál ahhoz, ha arra kérnélek, tégy engem is asszonyoddá?!

- Tudod Te egyáltalán, hogy mit kívánsz tőlem, Gitta kedves?

- Nagyon is jól tudom! Azt is, hogy nem véletlen volt találkozásunk, s azt is, hogy ezt az alkalmat nem szalasztom el még legkedvesebb barátnóm kedvéért sem, nagyon sokáig vártam rá! A többi Tőled függ...!

- És ha tegyük fel elmentünk volna, akkor is rám vársz?

- Az más...! Ha írtok, bizonyára utánatok megyek! A mi barátságunkat az élet szülte és a jelek szerint az is fejezi be! Magdus és én származásom kivételével minden titkunkat megosztottuk...!

Ott álltunk a Lővérsoron egy eléggé nagyra méretezett épület előtt. Gitta elővette kulcsosomóját és kinyitotta a kaput. Az épülethez kavicsos út vezetett, az út két oldalán bimbózdó tulipánok ágyásai nyújtózkodtak, mintha csak az érkező érzéki vágyainak felcsigázására ültették volna őket.

Megkerültük az épületet, az ablakok le voltak függönyözve, így nem láthattam azokat, akik a függönyök mögül leskelődtek, de mielőtt benyithattunk volna a vadszőlőindáktól alig látszó ajtón Gitta lakrészébe, kinyílt egy ablak és egy élteőbb asszony hajolt ki rajta:

- Vendéget hoztál, lányom - kérdezte kíváncsian végigmérve engem -, de hiszen mi ismerjük egymást - kiáltotta felénk -, nemde az agronómus elvtárshoz van szerencsénk?!

Gitta magyarázatkerő tekintettel fordult felém, de közben nálam is leesett a tantusz: igen, ez az a nő, aki az '56-os szüret idején azzal kérkedett, hogy benne már - magyarul nevezte mi - annyi járt, hogy körbe lehetne keríteni velük a Fertődülőt. Magyarázatképpen azonban csak annyit mondtam:

- Emlékszel bizonyára az '56-os szüretre! Anyukád is ott ténykedett - gondolom pangott az üzlet, mert néhány csinosnak mondható lány is vele volt. Ott találkoztunk, de csak futólag, ezenkívül soha!

Gitta szeme felcsillant, látszott rajta, hogy elhiszi, amit mondok, s felkiáltott anyjának:

- Sajnálom, de rá ne számítsatok, mert hozzám jött!

- Végre! - szólt vissza az anyja -, jó szórakozást! - Az ablak becsukódott, az ajtó pedig kinyílt!

- Bocsáss meg, előre megyek - a lány hangja mintha remegett volna -, láthatod, nekem is csak egy udvarra nyíló szobám van, azzal a különbséggel, hogy én csak egyedül lakom!

Utána léptem, Ő kulcsra zárta az ajtót, majd minden előzmény nélkül átölelte a nyakam, megcsókolt egyszer, kétszer, többször, aztán az ablak felé fordított:

- Mi már régtől jó barátok vagyunk, mellőzhetjük az udvarlást, mire végigjáratod szemed a kerten, már kész is vagyok, az üzemben szoktam fürödni, itthon lehetőleg nélkülözöm a fürdőszobát...!

Soha nem éreztem magam kényelmetlenebbül, de el sem utasíthattam. Még végig sem gondoltam, hogy mi következhet, máris szólított:

- Megfordulhatsz!

Megfordultam! Egy enyhén bodorintott, szőkefürtű, magas homlokú, nyílt tekintetű, inkább fiúsnak tetsző arc nézett szembe velem. A kissé emelt orr, keskeny, festetlen száj, hosszú nyak inkább Apollóé, mint Afroditéé voltak, azon alul kétséget kizáróan egy gyönyörű női test...! Talán a kissé fejletlen keblek hamvasan rózsaszínű mellbimbói különböztek az addig ismertektől és még valami: ellentétben szalmaszőke hajával, többi szőrzete gesztenyebarna volt!

- Megforduljak - kérdezte, olyan hangsúllyal, mintha mindent meg akarna mutatni, hátha találok rajta olyasvalamit, ami kedvet szegné, vagy még kívánatosabbá teszi -!

- De Gitta drága - szóltam -, tudod, hogy szerettelek és most is szeretlek, de szerelmes nem vagyok beléd!

- Most elég, ha én vagyok az! Te azt add, amit egy férfi adhat egy nőnek! Hányan teszik ezt itt szerelem nélkül és megnyugodva térnek haza otthonaikba. Nos, nem akarlak befolyásolni, dönts el magad: annyi várakozás után megérdemlem-e, hogy végre én is igazi nő legyek! Ti nem tudjátok, hogy mekkora teher egy nőnek a szüzesség a sok kurva között! - Hasra feküdt a széles kereveten és várt rám. Nem tudnám megmondani mi ment végbe bennem, de még mindig tépelődve melléje ültem és kezdtem simogatni a hátát. Darabig tűrte, kéjesen nyújtózott, mint a támadásra készülő nőtény oroszlán, aztán hirtelen megfordult:

- Hagyd már abba kérlek, és gyere, mert beleőrülök - felugrott és elkezdte cibálni rólam a ruhát. Azon vettem magam észre, hogy már rajta fekszem, széthúszom ágyékán a dús szőrzetet, aztán mint a méh, a bezárt virágkelyhet kezdem nyitogatni szirmait, de sehogy sem akaródzott megnyílni előttem, s mivel Gitta nem bírta tovább, átkarolta ülepemet és rántott egyet rajtam. A pillanatnyi fájdalmat, amely szinte úgy suhant át arcán, orgazmusba zuhanás váltotta fel, nem látott, nem hallott, egyre csak szorított, amidőn pedig felengedett, átfogta fejem és csókolt, csókolt a végén már nem is az én nevem suttozta, hanem feleségemét: bocsáss meg kicsi Magduskám, megpróbáltam ellenállni, de nem ment, nem veszem el tőled, de ehhez én is ragaszkodom!

Nem volt telhetetlen, türelmesen várta, hogy a nedvek felszívódjanak! Feltérdeltem, majd újra és újra lehajoltam, hogy ajkammal érintsem a kicsi, kemény kebleket -, az a 17 éves lány jutott eszembe, akihez még Magdaléna előtt volt szerencsém, s aki mikor megkérdeztem tőle, hogy volt-e már férfival dolga, gondolkodás nélkül felelte: szégyellném is magam, ha nem lett volna! Íme - gondoltam - itt fekszik előttem egy huszonnégy éves, még ez ideig érintetlen nő - hogy Tilda szűz volt huszonnyolc évesen is, azt megértettem, de Gitta?! Ezzel a testtel és ebben a környezetben, kissé, vagy inkább nagyon is érthetetlen!

A lány mintha olvasott volna a gondolataimban, megszólalt:

- Azok után, amiket ezektől a kurváktól hallottam, nem hittem, hogy ilyen csodálatos érzés!

- És minek tartják Ők?

- Egyszerűen csak munkának!

- Élvezik, amint a férfi kínlódik felettük aztán kimennek a fürdőszobába, ráülnek a bidére és kiöblítik a hüvelyt, hogy tisztán fogadhassák a következőt. Mennyivel más így! Úgy érzem, mintha egész testemben újjászülettem volna, pedig az igazat megvallva fájt. Azért is segítettem, hogy minél előbb túl legyünk rajta, mert tudtam, hogy csak kíméletből lassítod a folyamatot. De most már ahányszor csak akarod, és amikor akarod, a Tiéd vagyok, Magdusnak azonban nem szabad hiányolnia semmit!

- Őszinte leszek hozzád, Kicsim! Veled lenni gyönyörűség, de az idő, az alkalmosság, az energia és még sok egyéb befolyásolja a szerelmi aktust. Én itt nem túlórázhatok, mint előbbi munkahelyemen, tehát csak elvétve találkozhatunk, ami nem hiszem, hogy ezek után kielégítene Téged! Az energia pedig...? Nehéz körülmények között élünk, Drágám! Eddig sem volt könnyű -, hogy ezután mi lesz? Nem láthatok a jövőbe, de annyit mondhatok előre: legalább annyira utálom a mostani kényszer-munkámat, mint Te a kurvaságot. Amíg a gép dolgozik, nem lesz baj, de ha a kezemre kerül a sor, mire hozzászokna az üzemben lévő munkafolyamatokhoz, felkopik az állunk!

- És ha azt mondom, hogy az én fizetésemmel is rendelkezhetsz?! Amióta dolgozom, nem fogadtam el anyámtól egy fityínget sem, majd Ő pótolja, amire nekem szükségem lesz! Neki úgylis csak az a fontos, hogy engem boldognak lásson, hát mostantól boldog leszek! Te azzal törődj, hogy Magdaléna és Kicsi megkapjanak ezután is mindent, mint eddig, a többit nyu-

godtan rám bízhatod! Tudom, hogy nem Neked való a jelenlegi munkád, de ha felajánlanám, hogy anyám révén befolyásoljuk az elvtársakat, bizonyára elutasítanád, s azzal együtt engem is! Helyesen látom?

- Nagyon helyesen! De a mellékes dolgokat máskor is átbeszélhetjük, Kedves, most - ha már elkezdtek, folytassuk, nem szeretem a fél munkát még ebben sem!

Gitta csak biztatásra várt, mert egy szempillantás alatt szinte átszellemült az arca, teste megnyúlt, aztán minden ízében reszketve, természetes ösztönére és rám bízva magát, megismételt orgazmusokat élt át!

- Most szeretnék meghalni - mondta a harmadik vagy negyedik menet után -, ilyen boldog már úgyszemint leszek soha és amit az ember nem él meg, azt nem is sajnálhatja... -

- Ne butáskodj! Ezért tanultál annyit? Fiatal vagy és először éled bele magad a teremtés csodálatos színjátékába. Nagy dolog a szerelem! A kék, melyet sokan ócsárolnak, sokan kiárusítanak, a legmélyebbre ránthatja az embert, de fel is emelheti a legmagasabbra! Attól függ, hogy akarunk milyen irányt szab érzelmeinknek! Te nemcsak szép vagy, okos és egyben erős is! Ha nem lett volna erős akaratod, nem lettél volna azzá, aki végül is lettél! Biztos vagyok abban, hogy rajtam kívül még sokan és szívesen osztanák meg Veled örömeiket, bánatukat, ezért ne tegyünk egymásnak kötelező ígéretet, de ne is utasítsuk vissza egymást, mert nem tudjuk, hogy a Gondviselés milyen szándékkal hozott ismételt össze bennünket.

Gitta karjai még szorososan öleltek, átszellemült arca azonban már kezdte visszanyerni eredeti színét, ami arról tanúskodott, hogy kezdi józanul mérlegelni a lehetőségeket. Nem csalódtam, miközben ágyéka még a gyönyör harmatában fürdőzött, agya lázasan fontolgatta a különböző variációkat. A makacs, önállóságra szoktatott lánynak még csak meg sem fordult a fejében, hogy másnál is kereshetne kielégülést. A végső következtetés, amire jutott, és ami mellett kitartott, meglepett, de nem különösebben, mert életemnek azokat a rövid szakaszait kivéve, melyeket Judittal és Magdalénával éltem át, mindig több nővel foglalkoztam egy időben, volt akivel kényszerből, volt akivel kedvtelésből, szerelem azonban rajtuk kívül csak Izabellához fűződött. Szívesen voltam Gittával is, gyönyörű testének elutasítása egyet jelentett volna a férfi nem megcsúfolásával.

- Mi történne, ha második feleséged lennék?! Meg vagyok győződve arról, hogy Magdaléna nem utasítaná el ajánlatomat, s legfeljebb áttérnénk a mohamedán hitre! A Biblia vagy a Korán...? Mindenik szent könyv, több százmilliónyian vallják magukénak -, Isten pedig csak egy van, vagy ha úgy tetszik: egy lehetséges! Nem vagyok Istentagadó, hiszek a világ teremtőjében, felfogásom szerint azonban helyesen járunk el, ha azt a vallást követjük, amelyik nem állít akadályokat boldogságunk elé.

- Megfontolandó, amit mondasz, Drágám, és igazán lekötelezel - válaszoltam -, de arra is gondolnod kell, hogy a magyar és legtöbb ország törvényei tiltják a többnejűséget, bármelyik vallásban leledzenék is! Egy lehetőségünk van: a házasságon kívüli szerelem, ha ez megfelel Neked, amikor csak tehetem, rendelkezésemre állok!

- Hisz végeredményben mindegy, így vagy úgy, nekem az a fontos, hogy szeress, a magam érzelmeit nem is említem, mert azokat ismerem. Egyezzzünk meg abban - mondotta -, amikor már nem bírom tovább, előző nap szólok, nehogy Magdus hiába várjon Rád. Most azonban be kell fejezzük! Még van egy órád indulásig, megfürdünk, s majd Veled megyek, hogy megmutassam a közelebbi utat. At kell menni a síneken, de amíg világos lesz, nem okoz problémát!

Felkeltünk, Gitta fürdőköpenyt adott rám és magára is azt terített. Benyitottam a fürdőszobába, de gyorsan vissza is csuktam, mert egy fekete hajú tündér a bidé fölé görnyedve nyomta magából a fölösleget... -

- Bocsánat - mondtam -, nem hallottuk, hogy foglalt! - Ijedtségemen Gitta akkorát kacagott, hogy a nyála is kicsordult, de vissza, kinyitotta az ajtót és sürgette a lányt:

- Igyekezz, Amálka! Az Úrnak indul a vonatja! - mellém lépve pedig megnyugtatót: - Csak a szobából lehet nyitni, különben én sem lennék biztonságban!

A lány pillanatokon belül eltűnt, s nyugodtan lezuhanyozhattunk, tehattuk, mert a ház másik részébe nyíló ajtót kulcsra lehetett zárni. Ez fordítva is így volt, de Amálka megfélekedett erről. Miután felöltöztünk, mindketten lehúztunk egy pohár vermutot. Ritkán szoktam inni - mondta a lány -, akkor is csak nyalogatni, most azonban kiiszom az egészet. Ez a nap ünnep a számomra!

- Nem kevésbé az enyémmre - mondtam -, ilyen lány, mint Te, 10000 közül egy, ha akad!

- Boldog vagyok, hogy általad lettem asszony, mert ugye most már asszony vagyok?! Istenem, egyszerre lobbantam lángra Magdussal és ennek már hat éve! Látod, érdemes volt várnom, mert így mégis csak másképpen tekintesz rám, mintha már nem tudom hányadik lettél volna.

- Ezt ne is említsd többé! Nekem abban az esetben is Magdolna mellett a legkevesebb lennél!
- már nyitotta az ajtót, mikor e szavakat mondtam, felém fordult és átölelt:

- Köszönöm! Köszönök mindent! - ajkamra tette kezét, míg a másikkal rázárta az ajtót.

Végimentünk a kavicsos úton, de még mielőtt a kapuhoz értünk volna, megkérdeztem:

- Nem félsz, ha sötétedés után jössz? Bárki Rád támadhatna...!

- Ha más lenne az anyám, félhetnék, de Ő cerberusként vigyáz Rám! Azt szokta mondani: azon már nem változtathatunk, lányom, hogy én kurva lettem, nem is tudnék a szakmáról egykönnyen lemondani, Te azonban ne kövesd példámat! - Ennek ellenére az utóbbi időben kezdte idegesíteni, hogy senkivel nem barátkozom, azért is hallhattad ma tőle: na végre...!

Már ott jártunk a drótkerítésnél, az Alsólővérsor és a sínek között húzódott, Gitta egy tátongó nyílás előtt megállt:

- Itt átmehetünk! - előrement, én utána, a szerelvények éppen álltak, mozgás sehol, cikkcakkban gyorsan átjutottunk az állomás peronjáiig, ott sétáltunk, de már lassabban, még volt időnk meghányi-vetni a délután feledhetetlen pillanatait. Egyszer csak hirtelen megállt, s szembefordult velem:

- Mondd! Sokat változott Magdaléna?

- Mikor is találkoztatok utoljára?

- Négy, azaz öt éve! Persze a levelek jöttek-mentek egészen '56 őszéig...!

- Nos, azóta volt két szülése és egy haláleset! Ennek ellenére csak azt mondhatom: szebb, mint mikor megismerkedtünk!

- S ha most választanod kellene kettőnk közül?

- Egyáltalán nem lenne nehéz: vagy együtt, vagy egyik sem!

- Nem is vártam mást! Ezek szerint a szülés előnyünkre szolgál?!
- Miért kérded ezt?

- Mert, ha teherbe estem volna, megtartanám!
 - Nem nagy a valószínűsége, bár nem tudom, hogy Nálad, aki már érett nő vagy, másképp áll-e a dolog?!
 - Magdaléna mennyi idő után maradt teherben?
 - Egy év! A napokat nem számoltuk!
 - Én sem bánám, ha legalább fél évig semmi zavaró körülmény nem keresztezné boldogságomat, de ember tervez, Isten végez! Boldog vagyok így is! Meg bizonyára úgy is az lennék!
- Sok ismerős, akik közül többen ott dolgoztak a gyárban, s ugyanarra a vonatra vártak, érdeklődve lestek felénk. Ismerték Gittát is az üzemből, és engem is, bár közülük legtöbben még nem tudhatták, hogy munkatársuk lettem. Nyilván Izabellának is tudomására jut, hogy kivel sétáltam, leghelyesebb, ha feltárom előtte a különös találkozásomat Magdaléna barátnőjével, természetesen elhallgatva a délutáni románcot. Kis hazugsággal néha többre megyünk, mintha feltárnánk a meztelen valót, de értelme sem lenne megbolygatni azt a tiszta szerelmet, amely évek óta összeköt bennünket.
- Befutott a vonat, füstöt és gőzt köhögve bújt elő a kanyarból s mivel a délről indult, több kocsinál már a lépcsőn is kapaszkodtak, mint rajzáskor a méhek, pedig beljebb még lett volna hely, de olyan az ember is mint a birka: hiába van az akolnak több ajtaja, azon az egyen akar mindenki befurakodni, amelyik felé az első elindul. - Homlokon csókoltam Gittát:
- Holnap találkozunk!
 - Ne siess annyira! - és az ajkát is nyújtotta -, így már más! Vigyázz magadra és holnap...!
- A vonat az első sínpáron állt, csak melléje kellett lépnem, az öreg Varga nyújtotta kezét:
- Gyorsan, mert indul!
- Felléptem a lépcsőre és onnan integettem...!
- Szemrevaló teremtés - szólalt meg hátam mögött az öreg -, rokon?
 - Annál több - válaszoltam -, a feleségem barátnője!
 - Akkor nem panaszkodhat, agronómus elvtárs, a kedves felesége is akár egy Madonna, Ő pedig - szalmaszöke hajával az aratás emlékeit juttatja eszembe! Lány még...?
 - Még igen, Pista bátyám! A címét is megmondjam?!
 - Hát - úgy harminc évvel ezelőtt bizony utána eredtem volna, de ma már... -, tudja, mire megöregszik az ember, minden kihal belőle: a szemünk az még felcsillan, de az emberségünk meg sem mozdul! Maga még fiatal! El ne szalasszon egyetlen alkalmat se, mert tudja mit csinálnak az olyannal odaát?!
 - Tudom, tudom, Pista bátyám! Legyen nyugodt, az én orromra nem húznak -, eddig legalábbis egyet sem!
 - Ez a beszéd, fiam! Még mindig nem intéződött el a dolga?
 - Ezeknek nem olyan emberekre van szükségük, mint én!
 - Azért is esz a fene mindent! Maga még megértheti, én már nem, 20-30 év múlva itt rosszabb lesz, mint ma!

- Nem tudom, Pista bátyám! Annyit tudok, hogy egyszer minden diktatúra megbukik, ez is! De hogy meddig tart, mikor húzzák meg felette a lélekharangot, azt csak a Jóisten tudja, ha egyáltalán Őt is érdekli, mert engem már nem! Hallott már a trójai falóról?

- Hallottam, fiam, hallottam!

- Azt is észrevehette, hogy ma már azért elismerik, hogy az egyházi nevelést nem pótolja az ateista szabadosság. A vörös bárók gyerekei, vagy a még működő egyházi iskolában, vagy a javító intézetekben nyernek elhelyezést! Ez már előrelépés, nem gondolja?!

- Előre is, hátra is, fiam! Ezért topogunk egyhelyben! Az hogy a papságnak szabadabb mozgást biztosítanak, még nem jelenti az ateizmus feladását! A papi iskolák többet adnak a világiaknál, kizárólag azért küldik oda gyermekeiket. A szabadabb mozgásnak pedig ára van: behódolás az államhatalom előtt, és szerintem ez is egy fajtája az istentagadásnak! Én megmondom őszintén, fiam: Istenben hiszek, de nem követem egyik vallást sem, mert ne mondja nekem senki emberfia, hogy mind a háromszáz, vagy tudja Isten hányféle vallás mind Istentől van: szerintem mindenik egyfajta ideológiát követ és általában inkább az ember, mint Isten dicsőségére.

- Azt hiszem e tekintetben közel állunk egymáshoz! Volt idő, mikor pénzért, vagyonért lehetett venni a papi méltóságokat, ma a hajlékonyság a mérvadó. Ha végiglapozzuk az emberiség történetét, sok Megváltó jelentkezett már, de hogy melyik volt valójában az igazi? Vagy a személy nem változott, csak az ember fejlettségi fokának figyelembevételével történt időbeni megjelenése? Feleslegesen vitatnánk, mert ami az isteni tanítást illeti, vagyis az alapigazságok tekintetében úgy hasonlítanak egymáshoz, mint az egyiptéjű ikrek! Ahhoz azonban már elegendő néhány század, vagy annyi sem szükséges, hogy felismerjük, kinek vagy kiknek sikerült emberközébe hozni! Kik azok, akik az isteni alapigazságokat saját maguk vagy követőik hasznára kamatoztatják! Az önzés sajnos mélyebben gyökeredzik bennünk, mint a hit, mert annak már itt a Földön haszonélvezői lehetünk! De mint látom, megérkeztünk, majd legközelebb folytatjuk!

- Nagyon jó lesz! Szeretek magával beszélgetni! Üdvözölje nevemben a szökét - nevetett, s ő is leszállt, de míg én balra, Ő jobbra távozott...!

Elmúlt egy hónap, kettő..., július közepe felé járhattunk, midőn Gáboréktól levelet kaptunk. Karácsony óta jelét sem adták létezésüknek, s már kezdtünk aggódni miattuk. Feleségem fel sem merte bontani a levelet, megvárt engem, de bizony az én kezem is reszketett, midőn felbontottam a borítékot. Annál nagyobb volt a megkönnyebbülés az első sorok elolvasása után:

- Kedveseink! - írta Emmi - tudom, már mindenre gondoltok, csak arra nem, ami visszatartotta kezünket az írástól. Abban a levélben, melyet Gábor időközben írt, akkor mikor megbízástok alapján a tiéteket is elküldtük az általatok jelzett helyre, kerültük az igazságot, mert nem akartuk még tetézni az egymagában is súlyos fájdalmat kislányotok halála miatt. Az történt ugyanis, hogy kis híján a drága kis Magdalénánk sorsára jutottam. Mint tudjátok '58 februárjában egy gyönyörű, aranyszőke hajú kislánynak adtam életet: a neve Melani! Gábor boldogsága határtalan volt! Boldogságát azonban beárnyékolta betegségem! Ha én is elmegyek, mint szegény kicsi Magdám, nem tudom mihez kezhetett volna Ő is! Nagy és erős volt a kicsi: három kiló nyolcvan deka! Az erőlködéstől bennem is megpattant egy ér, ami szülés után épp csak szivárgott és nem tulajdonítottak neki különösebb jelentőséget. A kimerültségtől mély álomba zuhantam. A táguló nyíláson, mert az ér tovább hasadt, a vér egyre erősebben folyt, már csurgott lefelé az ágyról, midőn az ügyeletes nővér észrevette. Azonnal riasztotta az

orvosokat. Vittek a műtőbe, vért kaptam, s egy műtétet hajtottak végre rajtam. Sajnos, most már több gyerekem valóban nem lehet, de megmentették az életemet és a kicsi Melani is jó van! Már akkora és olyan édes, de Nektek most erről nem írok többet...! Biztosíthatlak azonban Benneteket, hogy fájdalmatok a miénk is! Nincs nap, hogy ne emlékeznénk Rátok valamilyen formában. Amíg beteg voltam, Gábor jóformán otthon sem volt: a munkahelyéről a kórházba és vissza ingajáratozott. S ez így ment hónapokon keresztül!

Már itthon vagyunk! Magyarországon magunk is túlzottan tartanánk azt a megkülönböztetett szeretetet, amellyel itt elhalmoznak az ismerősök. Őszintén mondom: nem bántam meg, hogy eljöttünk, pedig nagyon szeretem a szüleimet! A Tiétekkel egy időben írtam nekik is!

Tudom, hogy Ők nehezen viselik távollétünket, ezért ha a városba visz utatok, kérlek, keressétek fel Őket! Az is vigaszt jelent számukra, ha egy régi jó baráttal beszélgethetnek, s főleg megoszthatják örömeiket.

Tildától kaptam levelet, Izabella nem hiszem, hogy ismeri, de Te bizonyára nem felejtetted el! Képzeld - az enyémmel majdnem egy időben született neki is egy fiú gyermeke, a neve: Ádám! Ő szerencsésebb volt nálam: komplikációmentes szülése volt! Nem megy férjhez. A kicsit Tilda édesanyja neveli, aki már nyugdíjban van. Ő dolgozik édesanyjának régi munkahelyén. Legtöbb idejét külföldön tölti. Kért, hogy adjam át üdvözlését, s ha a fővárosban lenne dolgozó, ne szégyelld felkeresni!

Ígérjük, hogy ezentúl sűrűbben adunk magunkról hírt és csomagot is küldünk, de írástok meg: mi az, ami után nem kell sok vámot fizetni, mert hallottuk, hogy időközben megszigorították a vámellenőrzést, és felemelték a tarifákat. Reméljük, hamarosan olyan helyzetbe kerülünk, hogy a vámot is itt, a feladásnál rendezhetjük, és Nektek nem okozunk még azzal is gondot.

A kis hugi halála nagyon lesújtott minket is! Gábor szinte eszelősen félti Melanit, de bízzuk magunkat a Gondviselésre!

Igyekeztek válaszolni, hogy a csomagot is küldhessük, már így is lemaradásban vagyunk!

KisJózsi külön! Persze Titeket is milliószor csókolunk! Kívánunk mindháromotoknak sok, és jó egészséget!

London, 1959. július 5.

Emmi, Gábor és Melani

Feleségem és a fiam is feszülten hallgattak, midőn olvastam a levelet, mikor letettem, KisJózsi felvette:

- Olvasd fel Te is, Anyuci - mondta Izabellának -, hátha Apuci kihagyott valamit!

Izabella szép nyugodtan, hangsúlyozottan felolvasta... -

- Na Te kis hitetlenkedő - mondtam -, és felkaptam ölembe a gyereket - ugye, hogy nem hagytam ki semmit?!

- Nem, Apuci! De mért nem lehet nekem kistestvérkém? Már Emmiéknél is van, Pityuéknál - Belzebubék - pedig már négy kistestvére...!

- Még Neked is lehet testvérkéd, kisfiam! - igyekeztem megnyugtatni -, de hát az nem rendelkezésre megy, vagyis inkább jön. Még csak egy éve, hogy hugi meghalt, láthatatlanul még itt van melletted és vigyáz Rád! El ne feledd, szombaton kimegyünk hozzá...!

- Én ma is voltam Nála - mondta nagy komolyan a gyerek. - Kereszttel ott vadásztunk a temető mellett és virágot is szedtünk a huginak. Mondtam neki is: ideje lenne, ha visszajönné!

- Ne hibáztasd Apucit, Kicsikém! Ő nem tehet róla! Hallhattad: Emmi néniéknek is csak egy van és annak a másik néniének is! Nekünk pedig Te vagy most az egyetlen és minden! De amíg nekünk még lehet, Te még kaphatsz másik kistestvért, nekik már nem lehet és még sem zúgolódnak!

- Es ist gut, Anyucika! - az utóbbi időben kezdte keverni a magyart a némettel -, Izabella a gyerek felé nyújtotta karjait és átvette tőlem, hogy csókjaival feledtesse magányosságát. Tartottam attól, hogy az emlékezetes éjszaka után, melyet a szénába ágyazva töltöttünk, terhes marad, de nem..., és én nem is bántam, de azt sem hogy Gitta, aki pedig az utóbbi időben eléggé belemerült, szintén meddő maradt, legalábbis addig nem panaszkodott.

De annál több fejtörést okozott nekem a munkahely, ugyanis a balesetet szenvedett személy időközben visszajött, s engem áttettek a szegecselő csoportba. Hosszú munkapad mellett vagy húszan ültünk kétoldalt és kalapáccsal a kezünkben állítottuk össze a gépek által előre gyártott zsanérokat stb., de sehogy sem állt kezemre, volt, amelyik elpattant és a szemközt ülő homlokán sebet ejtett. Mondanom sem kell, szóváltás kerekedett, a megsebzett kalapácsát akarta hozzám vágni, de a szomszédja elkapta a karját, mielőtt elhajíthatta volna... -

Nehéz napok voltak ezek, s ha Gitta nincs ott az üzemben, bizonyára szétverem néhánynak a fejét, az enyémről nem is beszélve, s mivel Ő segített át a nehézségeken, türtem a szex minden machinációját, mert Gitta függetlenül attól, hogy száraz tudományággal foglalkozott, egyúttal kíváncsi természet volt, vagy inkább: egyszerre akart Ő is mindent! Az volt feltűnő számomra, hogy anyja, aki állítása szerint cerberusként őrizte, semmi érdeklődést nem mutatott irányomban: mire is megy ki a játék, mert az nyilvánvaló volt, hogy nemcsak egyszerű jóbarátként járok hozzájuk.

A testvérüzemben elért keresetem meg sem közelítette az öntödeit, de amíg a gépen dolgoztam, még tűrhető volt, nem fogadtam el a lánytól semmit azon kívül, hogy rendszeresen hordta számomra a jobbnál-jobb felvágottakat, annyit, hogy haza is jutott belőle. De mi lesz később? Hisz teljesítményem legjobb akaratom ellenére pocsék volt, sehogy sem állt kezemre a munka...!

Aztán történt még valami, ami kétségessé tette helyzetünket: azon a napon, amelyen levél érkezett Londonból, más is érkezett: nem valami, hanem valaki, és pedig Nyugat-Németországból a mami 56-ban disszidált fia. Tekintve, hogy már régebről jó barátság volt közöttünk Palkó révén, érkezése nem okozott zavart a szobát illetően, de nyilvánvaló volt, hogy a későbbiek során szüksége lesz rá. Megnyugtattam, hogy mihelyt adódik alkalom, odébb állunk, s Ő is ígérte, hogy tőle telhetően inkább segíteni fog, mint ártani, egyelőre maradjunk nyugodtan, és megköszönte, hogy édesanyját addig is gyámolítottuk.

- De mégis - kérdeztem Tőle, mikor már túl voltunk a formalitásokon -, mi volt az a húzóerő, ami arra készítette, hogy otthagyja családját - amíg Ő fogságban volt, feleségét és két kisgyermekét kitelepítették Nyugat-Németországba -, és visszainduljon szülőföldjére? Csupán a fiúi szeretet idős édesanyja iránt?

- Nem, nem - mondta -, egyszerűen nem bírtam megszokni! Beszélek németül, már úgyahogy, törve, keverve, mint anyám. Megkaptam mindazt a kedvezményt, amit annak idején a kitelepítettek. A családom: feleségem, aki nem ment férjhez, fiam és a lányom, bár annyi év után idegennek számítottam közöttük, kedvesek voltak, igyekeztek inkább Ők alkalmazkodni, de hiába -, nem ment...! Én egyszerűen nem az a típus vagyok, akinek mindenütt jó, ha kedvező feltételeket biztosítanak számára. Olyan munkahelyet kaptam, ahol fehér köpenyben, mint itt a kórházakban, dolgoztam, azaz csak be kellett állítanom az automatát..., egyszerűen az ottani technika a miénkhez képest elképesztően magas fokon áll. Mindenütt vannak lumpen

proletárok, csavargók, ott is, de az átlagember életszínvonalától mi itt messze elmaradtunk. Tehát az ittenihez képest jólét van! De ridegek az emberek! Már ott is az üzlet dominál! Nem véletlenül sorakozott fel Nyugat-Németország a világ első tőkés hatalmai közé! És mégis..., tudod mit tapasztaltam - ámbár lehet, hogy csak időtöltésből, vagy hogy még többet csikarjanak ki, de egyetlen tüntetést vagy felvonulást nem láttam, amely a szovjetek ellen irányult volna, annál több Amerika ellenest, az ellen a nagyhatalom ellen, amelyeknek jólétüket köszönhetik, mert az amerikai tőke beözönlése nélkül, Ők sem állnának jobban, mint mi!

Ők ráérnek tüntetni, mert elsősorban tehetik, másodsor: a munkanélküli segély is többszöröse a mi itteni munkabéreinknek. Elkelve náluk is, de az egész nyugaton egy 10-15 éves vörös diktatúra, hogy felébredjenek. Én Amerika helyében minden lelkiismeret-furdalás nélkül magukra hagynám Őket. Kár erőszakkal visszatartani Őket a vörös paradicsomtól, hadd ízlelnék meg, mint mi. Ha tőlük is csak vinnék, amíg lenne mit, és helyébe idejétmúlt ideológiát kapnának, azt hiszem, hamar megváltoztatnák a transzparensék feliratait, ha egyáltalán ki mernének menni az utcára, és nem riadnának vissza az egymást követő sortűzektől, mert a nagy Sztálin tanítványai sem lennének kíméletesebbek, ha már nyeregben éreznék magukat.

- Jól mondd, Hanz, én még hozzátenném, hogy a fejlődő államokban sem ártana egy kis szovjet mintára berendezkedő kommunizmus, mert ott is ugyanaz a helyzet, ami nyugaton. Amíg a kapitalista államok táplálják Őket kenyérrel, Ők habzsolják a szovjet ideológiát. Hagyni kellene Őket, hátha az ideológia táplálóbb, mint a kenyér. Elhiszem - könnyebb szétosztani a könnyel, verítékkal szerzett javakat, mint újratermelni azokat. Mi már ott tartunk, hogy újra kell termelnünk, mert a tartalékok kifogytak! Most megmutathatod, druzsám - Sztálint értettem -, hogy a Te ideológiád emlőin felnevelkedett korosztályok mire képesek!

A mami nyitott ránk, de minnek is nyitott volna, hisz nyitva volt az ajtó, meleg nyári este volt: a tücsök csiripelése és lent, a nádasban, a békák brekegése adta a koncertet...!

- Na, kibeszélni magatok - kérdezte mami -, gyereünk enni! Jóska korán kel, sok arbeiten - miközben beszélt, az asztalra tett egy rúd mákos kalácsot. - Kicsi enni, aztán schláfen! - Az erdő felett lebegő hold ezüstös sugarai éppen rávetődtek arcára, s szavai - fogai már nem voltak, kicsit susogva beszélt - mintha egy hárfa húrjait rezegtették volna, körbe röpködtek a szobában... -

- Ne siess, Muter - szólt közbe a fia -, csak most kezdek figyelni a kis grófnőre, mintha megszépült volna távollétem idején. Ha tudom, hogy nálunk laknak, felkeresem kint az anyukáját.

- Ha egyáltalán él még - mosolyodott el feleségem -!?

- Merre is jártál - kérdeztem -, az anyósom ugyanis Bajorban él! Legalábbis a birtokai ott vannak!

- Hát én valamivel távolabb laktam, Kölnben - mondta Hanz -!

- Szép város!

- Több mint szép! És én itt mégis jobban érzem magam! Amíg meghagyják a kis kertet, házat, addig most már nem mozdulok. A gyerekek nagyok, az asszony pedig meglesz, mint eddig!

- No kom, kom - sürgette mami -, majd ráérsz holnap!

Elköszöntek, mi pedig nekiláttunk a mákos kalácsnak. A kelt tészta télen is frissen élvezhető, nyáron pedig még inkább! KisJózsi elszenderedett, mi pedig kiültünk az ajtóba. Körülöttünk minden oldalról szőlő, s a közelben húzódó erdő megszűrte a levegőt, szinte élvezet volt szippantani belőle. Még kis ideig hallgattuk a természet által nyújtott ingyen koncertet, aztán

mivel Kicsi egyenletes, mély légzése arról tanúskodott, hogy már az álmok birodalmában jár, lefeküdtünk mi is. Nem tudom mi volt velünk aznap, tán megéreztük, hogy sűrűsödik körülötünk a háló, amelyből, ha nem törünk ki idejében, végleg a végzetes pók martalékai leszünk, de megelégedtünk azzal, hogy szorosán átöleltük egymást és átadtuk magunkat a merengésnek.

Izabella nem szólt, de tudtam, hogy ébren van, mert időnként ajkához emelte kezem... -, szegény kislány - gondoltam - mennyivel becsületesebb nálam! Tildára és Ádámra emlékeztem, majd Emmire és Melanira. KisJózsin kívül még két gyermekem van és mindeniknek más az édesanyja! Szükségszerű volt-e a velük való együttlétem?! Soha nem tudhatják meg, hogy ki is a tulajdonképpeni nemzőjük!? De jól van ez így: az öregedő lánynak is megvan az életcélja, és Gáborék is boldogok! Istenem -, a legjobb barátom, és én pottyantottam fészkébe a kakukkiókat! De nem mindegy? Ha Ádámtól és Évától származunk, akkor vér a vérből! Csak az a baj, hogy az ember időközben elfajzott, s az oroszlánkölyöknek karmaik nőnek, méghozzá milyen karmok?!

Vajon Gittának milyen szerepe lesz az életében? Azon a kis flörtön kívül, mert nem hiszem, hogy csak azért verődünk össze? Mondtam neki valamelyik este, midőn a második műszak végére odajött értem és a vonatindulásig a Deák tér egyik padján szeretkezünk: - Te drágám, figyelj csak ide, ahogy a Te gyomrod nem veszi be, hogy kézről kézre járj, az enyém sem veszi be, hogy mint élvezeti cikkért adózz?, gondolok arra, hogy jószerén Te tartasz el...!

- Csacsi - mondta, de meggyőződéssel, mintha eldöntött tényt akarna közölni velem - én kötelességet teljesítek, amikor gondoskodom rólad, vagy ha szükségessé válna, a család minden tagjáról! Te nem hallottad még, hogy Amerikában, és több nyugat-európai országban is több férfi és egy nő, vagy fordítva, vagy mindkettőből ugyanannyi egy családot képeznek! Összeadják a keresetet és megosztják egymás között a különböző feladatokat. Nem gondolod, hogy ez egy új családtípus kialakulásához fog vezetni? Miért kellene nekünk ragaszkodni idejétmúlt hagyományokhoz? Ugyanolyan, mint elcsépelt ideológiákat majmolni! Elmegyünk oda, ahol, ha eleget teszünk állampolgári kötelességeinknek, senki nem bolygatja, hogy hogyan és miből élünk. Mi ketten, figyelembe véve végzettségünket, előteremtjük a pénzt, Magdolnánk pedig -, ha jósága és szelidsége mellett örökletes magas intelligenciáját vesszük figyelembe, legalkalmasabb arra, hogy összefogja a családot! Az pedig, hogy hogyan osztozunk Rajtad, egyáltalán ne legyen gond! Részemről akár együtt is szeretkezhetünk. Több fantázia van benne. És még valami: ha egyikünk beteg lenne, a másik szabad, és Neked nem kell bordélyházakban keresned a kielégülést!

- Okos és helyesen kalkuláló lány vagy Te, Drágám, de számolsz egyáltalán a harmadik személlyel, akinek tudomása sincs kettőnk kapcsolatáról...?

- Ha Te nem tartasz vissza, már rég egyenesben lennénk!

- És a gyerek? Mert Őt is figyelembe kell ám venni!

- Neki is csak előnyére válna! Magdus annak idején a magyar mellett jól törte a franciát, Te németül is beszélsz, én pedig németül és angolul is! S ha volna még kifogásod: például a családot összetartó szeretet, hát biztos vagyok, hogy abból sem szűkölködnénk...!

- És ami a vérfertőzést illeti?

- Te kérded ezt biológus létedre? Nem vagyunk vérrokonok! Ami pedig előnyünkre lesz: nem szedünk össze mindenféle nyavalyát, mint azok, akik gyakran váltogatják partnereiket, tehát már eleve egészségesebb az együttélésünk, a többit majd a biológia megoldja! Ha előbb nem, a jövő században! Mi addigra immúnissá válunk mindenféle fertőzéssel szemben! De ha már

itt tartunk, maga az elmúlás is a többnejűség mellett teszi le a garast, mert később vagy egyáltalán nem következik be a teljes magányosság, ami manapság a legtöbb öngyilkosság indítéka!

Gitta mindenre elfogadható válaszokat adott és nem is próbáltam tovább kibúvókat keresni, elfogadtam álláspontját, mint ahogy elfogadtam szerelmét is! Ahhoz azonban továbbra is ragaszkodtam, hogy feleségemet egyelőre kihagyjuk a játékból. A beszélgetésnek egyetlen következménye az lett, hogy elővettük Magdaléna francia nyelvtan és szótár könyveit, s feleségemmel együtt naponta 30 francia szót és a nyelvtan alapismereteit tanultuk folytatólagosan...! Meglepő volt, hogy a lány mennyivel könnyebben veszi az idegen nyelv akadályait, pedig a 6-7-8. gimnáziumban én is franciás voltam. Mikor Kicsi észrevette, hogy számára idegen nyelven kezdünk gagyogni, Ő is csatlakozott hozzánk, így hármásban napról napra, egymással versenyezve egyre mélyebbre hatoltunk Molière, Rousseau, Viktor Hugo és a többi nagy francia szépen csengő anyanyelvének rejtelseibe.

Az ugye nyilvánvaló, hogy miért épp a franciát választottam? Mert míg Gitta abban a tévhitben élt, hogy Magdaléna él, Izabellát a szerelmes légyottokat kivéve mindenről tájékoztattam Gittával kapcsolatban, s Ő a francia nyelvtudásban is hasonulni akart általa nagyon is szeretett elődjéhez. Ha mégis találkoznának, nem akart csalódást okozni.

Amint így magamban morfondíroztam, váratlanul megszólalt Izabella:

- Te Apuci drága! Úgy fél év múlva azért nem bánám, ha bemutatnál Magdolna barátnőjének. Tudod, a vele való találkozás lenne az igazi próbatétel. Ha vele szemben is helyt állnék, többé nem érzénem, hogy csak szerepet játszok! A Te igazi Magdalénád lennék, s ha helyesnek tartanád, akár együtt is élhetnék! - Hisz ezek Gitta szavai!, hirtelen nem jutottam szóhoz, de nem is kellett, mert Izabella folytatta: - Nem lennék féltékeny, mert tudom, hogy velem nem versenyezhet senki! De mért nem ment férjhez? Csúnya?

- Egyáltalán nem! Nagyon is szép lány, de míg Te barna vagy, Ő majdnem szalmaszőke!

- Annál jobb! Legalább lenne vetélytársam!

- Honnan veszed, hogy én kellenék neki?

- Drágám! Én már régen tudom, hogy az a lány szerelmes beléd és azt is, hogy Neked sem közömbös! De mivel azt is tudom, hogy engem sem vele, sem mással nem cserélnél fel, számomra veszélytelen! Talán jobb is lenne, ha inkább vele, mint mással foglalkoznál, ha úgy hozná a sors, mert nem tudhatjuk -, ahogy a mi drága Magdalénánk elköltözött, én sem vagyok bebiztosítva és szeretném, ha Te és Kicsi nem kerülnétek méltatlan kezekbe!

- Ne beszélj butaságokat, Drágaságom!

- Ezek nem butaságok! Azt se bánám, ha neki is lenne Tőled gyermeke! Az az Övé lenne, Kicsi pedig az enyém! Ketten többet tudnánk adni nekik is, és Neked is! Aztán miért is lenne ellenemre, hogy más is szeret? Az is csak azt bizonyítja, hogy méltó vagy a szerelemre!

- Te édes kicsi asszony - szorosabbra fontam karjaimat -, az Úr küldöttei voltak azok a katonák, akik miatt nálatok kötöttem ki és felfigyeltem Rád! Nem tudom, hogyan volt lehetséges, hogy addig észre sem vettelek, pedig naponta találkoztunk.

- Nem vettél észre, mert Sára szebb, érettebb volt nálam és magára vonta figyelmedet. Nem rajta múltott, hogy nem szeretkeztél vele, de rajtad sem, az az igazság, hogy Magdaléna messze felettünk állt, s ha Ő él, meddő és hiábavaló lenne az én szerelmem is! Ugye így van?!

- Ne térjünk mindig vissza hozzá, Drágám! Megegyeztünk, hogy Te Ő vagy! Ő akarta így! De most már aztán magunk között is csak Magdalénának foglak szólítani, mert ha tényleg találkozni akarsz Gittával, előtte véletlenül sem szólhatjuk el magunkat. Különben okos és szép lány, de Ő sohasem Te lennél és erre egyelőre tegyünk pontot. Ha pedig terhes maradnál, ne merj kísérletezni, hadd legyen Kicsinek testvérkéje! Láthatod, mennyire hiányolja az ő hugicáját is...!

E szavakat követőleg gyengéden meglazította karjaim szorítását és hanyatt dőlt. Ki tudott volna ellenállni a belőle áradó delejes erőnek, szemei a sötét nyári éjben is úgy csillogtak, mint a fekete gyémántok, s fényes, aranypárában úszó bőre, ha hozzám ért, elektromosság futott végig rajtam, hát mikor egész hosszában hozzám tapadt?!

Az éjszaka hátralévő része olyannyira igénybe vett, hogy reggel elaludtam és egy órával később, kerékpárral érkeztem be a munkahelyemre. Gitta és a műszakvezető, akivel időközben összebarátkoztam, idegesen jártak fel-alá, nem tudták elképzelni, mi történhetett velem, mikor mindig olyan pontos voltam.

Főleg Gitta volt ideges, ugyanis reggel, munkakezdés előtt két borítékot nyomtak a kezébe, az egyikben a Budapesti Műszaki Egyetem részéről igenlő választ kapott a még megismerkedésünk előtt megpályázott tanársegédi állásra, a másikban a vállalat igazgatósága közölte vele, hogy amennyiben hajlandó vállalni, munkásságát figyelembe véve, vele kívánják betöltetni a termelési osztályon megüresedett osztályvezetői állást.

Mikor úgy félig begombolkozva - csak úgy kutyafuttából öltöztem fel - beléptem az üzemszobába, faképnél hagyva a művezetőt, nem törődve a feléje irányuló tekintetekkel, elém futott, s elmarta mindkét kezem:

- Mi történt Veled? Valami baj van otthon?

- Semmi, Édes! Csak annyi váratlan dolog történt tegnap, és oly sokáig emésztettem, hogy elaludtam!

- Hála Istennek - mondta és húzott maga után a diszpécserfülkébe -, mondd gyorsan, mert nekem is van számodra újság, nagyon is fontos!

Elmondtam nagyjából Emmi levelének tartalmát és a mami fiának hazajövetelét... -

- Én ennél fontosabbat akarok Neked mondani, illetve mutatni - kezembe adta a két levelet -, olvasd és adj tanácsot!

Meglepett kicsit mindkét hír, a tanársegédi még hagyján, de az osztályvezetői állás mögött sejtettem, hogy valami furfang rejtőzik, ugyanis ritkaság számba ment, hogy valaki egész fiatalon felelős, magas állásba kerüljön, még ha képzettsége meghaladta is a legtöbb akkori vezetőét.

- Engedd, hogy helyemre menjek - kértem -, hogy gondolkodhassak, de előre bocsátom: nem szeretnék befolyásolni!

Megszorította a kezem, s közben a fülemhez hajolt, mintha súgna valamit, de nem súgott, hanem megcsókolta a nyakam. Elfoglaltam a helyem a kopácsolóasztal mellett és elkezdtem vadul kalapálni!

- Mi a baj - hajolt felém a mellettem ülő bozi fiatalember -, mit súgott az édes? Hallottuk már, hogy magasabb beosztást kap, bizonyára Téged is visz magával...!

Ha akkor Ő ezt nem mondja, mást tanácsolok Gittának, de ha Mózes nem szúrja le tejtestvérét, talán Őt sem kövezték volna agyon, s Ő vezette volna Izrael népet Józsué helyett az ígéret

földjére -, nos, a reggeli szünetet felhasználva bementem Gittához és a tanársegédi kinevezésre mutattam: ezt! - elképedt:

- Miért akarod, hogy elmenjek? Fele fizetést kapnám, mint itt, és hogyan találkozhatnánk utána? Pestre költöznének?

- Lehetséges - mondtam -, de addig is hetente találkozhatunk, és ami döntő: egy sokat ígérő pályát nem adnék fel ezeknek a rágcsálóknak a kedvéért. Tudod, hogy marják egymást! Ma Te, holnap egy másik, holnapután egy harmadik...! Amíg a vállalatoknál nincs kiforrott, megállapodott vezetés, vagyis: míg egy, legtöbb esetben degenerált párttitkár szava a döntő, én nem vállalnék vezető szerepet... -

- Ez eddig rendben, de én nem mondanék le rólad akkor sem, ha fizikai beosztásban kellene dolgoznom ezután!

- Nem kell lemondanod rólam, sőt - így leszel igazán az enyém, vagyis ha még nem mondtál le róla, Pesten egy családként élhetünk! - Elmondtam neki éjszakai beszélgetésünket, azt is, hogy Magdaléna már régóta tud szerelmi viszonyunkról, és egyáltalán nincs kifogása az ellen, hogy mi legyünk a modern család prototípusa!

- Nagyszerű! És mikor mehetek ki hozzátok? Azóta, hogy nem találkoztunk, már annyit változtunk, talán rá sem ismerünk egymásra?!

- Dehogynem! Rám is rám ismertél és én is Rád! De mikor is kell elfoglalnod az új állásodat, úgy értem az egyetemen?

- Olvastad!

- Igen! De csak átfutottam rajta!

- Augusztus elsején!

- Akkor lerövidítjük az időt, megbeszélem Magdolnával és már holnap jöhetsz velem.

- Jaj de jó lesz! - lelkesedett Gitta -, akkor majd együtt eldöntjük!

Csengettek, s nekem mennem kellett. Munkaidő alatt azonban odajött mellém és egy cetlit csúsztatott a tenyerem alá:

- Visszaadtam a vállalat ajánlatát! Láttad volna milyen pofát vágta. Az igazgató azt mondta: majd még megbeszéljük anyámmal is! Tehát jól sejtetted, hogy valami van a dolog mögött! Nem valami, valaki: az anyám! Most már csak azért is Pestre megyek! Csók, csók, csók!

A délutánt nem töltöttük együtt, de műszak végén kijött velem az állomásra:

- Veled izgulok, Drágám - mondta felszállás előtt, s mintha a csókja is édesebb lett volna -, anyámmal majd megküzdök én - mondta még búcsúzóul -!

Feleségem nem lepődött meg mikor elmondtam neki a legújabb fejleményeket. Mintha már felkészült volna a találkozóra, s csak az izgatta, hogy még keveset tud franciául... -

- Sohase búsulj miatta drágám - nyugtattam meg -, magyarul fogunk beszélni, s Ő egyébként sem beszél a francia nyelvet. Majd ha más nem, KisJózsi kisegít, vagy inkább átsegít mint mindenben, a legfontosabb szavakat, kiejtésekét már Ő is tudja!

Másnap délelőtt többször is a diszpécser-fülke felé figyeltem, Gitta idegesen kapkodott, tett-vett, aztán végigrohant a csarnokon, majd vissza a fülkébe, s ezt többször is megismételte.

Érdekes - gondoltam - művelt, egyetemet végzett nő és úgy izgul, mint egy kisiskolás. De ugyanúgy érthetetlen volt számomra feleségem nyugalma. Igaz - a mellettem eltöltött évek, tudását legalább középiskolát végzett szintre emelték, intelligenciáját azonban örökölte, mert már akkor is messze felette állt családjá nagyobb részének, amikor megismertem. Ám ki tudhatja -, ahogy az én gyermekeim szétszóródtak - Melani, Ádám és ki tudja még - akár mostohatestvére is lehet Magdalénának, vagy Gittának, hisz a harmincas évek végén, a negyvenes évek elején sok arisztokrata megfordult a környéken, és ha édesanyja is hozzá vagy Sárahoz hasonló volt, bárkinek szemet szúrhatott!

Műszak végén Gitta már felkészülve várt a kapuban. Napközben kiugrott bevásárolni és egyenesen mehettünk a vonathoz. Pista bácsi, aki azon a héten ugyancsak délelőttös volt, és általában a peronon szokott utazni, észrevett bennünket, s még meg sem állt a vonat - Déliből jött - már rázendített:

- Ide - ide, agronómus elvtárs!

Felléptünk melléje, s az öreg, aki figyelni szokott bennünket, mert Gitta rendszeresen kikísért a délelőttös műszak után a vonathoz, néha később is...! - rögtön megjegyezte:

- Legalább most egészen közelről láthatom ezt a gyönyörű, szalmahajú tündért!

- Nem tündér Ő, Pista bátyám! Nagyon is ember! - Gitta szégyenlősen hozzám simult és rámosolygott az öregre, aki csak mondta a magáét:

- Én biz hozzá hasonlókat csak a mesés könyvekben láttam!

- Hát most egészen közelről láthatja, meg is érintheti, megengedem, hogy gyönyörködjék benne!

- Megengedi? Ha nem vagyok indiszkrét, hány felesége van magának?

- Egyel több, Pista bátyám! Én már a huszonegyedik századot taposom!

- Jó magának! Mi egyet is nehezen tartunk el, maga pedig...!

- Hol van az megírva Pista bátyám, hogy mi tartsuk el az asszonyt? Fordítva is lehet! Nem?

- Hát az már fordított világ lenne!

- Elég fordított ez már úgy is! Úgy talán egyensúlyba hoznánk!

Az öreg nevetett, Gitta még szorosabban simult hozzám, mintha igazolni akarná együvé tartozásunkat. Beszélgetés közben fel sem figyeltünk a vonat füttyögésére, csak a kerekek és fékek csikorgására kezdtünk készülni a leszálláshoz.

- A viszontlátásra és kézcsókom - mondta az öreg búcsúzáskor -, remélem ezután többször is lesz szerencsénk!

- Ha csak tőlünk függ - mondtam - akkor igen! - Majd a rövidebb utat választva - az erdei ösvényt - igyekeztünk, hogy mielőbb átessünk azon a találkozáson, amely meghatározója lehet további életvitelünknek.

- Ne izgulj annyira, kedvesem - nyugtattam, miközben remegő ujjait morzsolgattam. - Magdaléna modern nő, megérti érzelmeidet! - Egy pillanatra engem is elöntött a veriték, mikor közölte velem, hogy már régtől tud a köztünk lévő érzelmi kapcsolatról, s még Ő segített ki:

- Semmi különös nem történt, Apuci! Gyakran előfordul, hogy az ember álmában kibeszéli legtitkosabb cselekedeteit, de talán még gondolatait is! Te is ezt tetted! Nem haragszom, sőt -

szeretném, ha a viszony realizálódna köztetek. Gitta legkedvesebb barátnőm, csoda-e, hogy neki is Rád esett a választása? Ha sikerül megegyeznünk, ezentúl nemcsak barátnők leszünk, annál sokkal több! Hát nem csodálatos?!

- Nem értelek - mondtam méltatlankodva -, Te egyáltalán nem vagy féltékeny?

- Mért lennék Apucikám? A szerelem és a szeretet semmilyen formáját nem tartom megengedhetetlennek. Akkor követünk el bűnt, ha egy új vonzalom miatt ellökjük magunktól a régit. Köztünk ilyen nem fordulhat elő -, Tőled függ, megosztod-e a szerelmedet, s ha igen?, mi majd megtaláljuk a módját annak, hogy hogyan osztozzunk! Mintha csak a Te szavaidat ismételte volna...! Lehetséges, hogy két érzelmileg közelálló lélek annyira azonosuljon, hogy gondolataik is egyezzenek?!

- Miért ne?! - válaszolta Gitta megtörve a hosszú hallgatást -, a mi szerelmünkben lelkünk is azonosult! Amikor Veled vagyunk, vagy leszünk akár kettesben, akár egyedül, testünkkel együtt egész lényünket adjuk, míg a kurvák csak hús- és csonttömeget! Ebben van a nagy különbség a szerelmi viszony, és a csak testi kielégülés között. Ezért állok oly közel Magdushoz, s ezért oly nagy a szakadék köztem és anyám között!

Az erdő szélénél jártunk, előttünk esővájta árok, majd az aszfalt út, s az út túloldalán Magdaléna KisJózsival...! Gitta, amint megpillantotta Őket, úgy faképnél hagyott, mint Szent Pál az Oláhokat. Jóformán végig sem mérték egymást, de nekik akkor nem is az volt a fontos -, el voltak foglalva saját gondolataikkal...! Fel voltam készülve a találkozóra - Magdalénának mindent elmondtam kettejük viselt dolgairól, még az egymásközi bizalmas megszólítást is - mégis zavarban voltak. KisJózszi elém futott, felkaptam, s amint lassan követtem Őket, mintha valaki a fülembe súgott volna: akár együtt, akár egyedül, legfeljebb csak az édes mostoha szerepét tölthetik be! Feleségem halála után akkor éreztem először és igazán, hogy egyikük sem Ő, hogy az anyát, a vérszerinti anyát nem lehet pótmamákkal helyettesíteni, még abban az esetben sem, ha a gyerek is, Ők is, édesként fogadják el egymást...! Izabella és a fiam esetére gondoltam, s ahogy a gyerek fölé hajoltam és megcsókoltam, tudatom mélyén felhasadt egy régi-régi seb: anyám képe tűnt fel előttem, amint haláltusájában arcomat simogatja. Hány éves is lehettem akkor? Mint a fiam most...! A mély érzések általában megduzzasztják könnyzacskóinkat, s bármennyire akarnánk is visszatartani, egy-két csepp kicsordul. Ez történt velem is.

Feleségem és Gitta kéz a kézben haladtak előttünk, fél szemük azonban rajtam, s amint megjelentek szememben a könnyek, mellém léptek. Minden bizonnal azt hitték, hogy a találkozás sikeres kimenetele csalta szememből, s mindketten hozzám simultak, a fiam pedig, aki még nem látott a szememben könnyeket, legfeljebb száraz fájdalmat, miközben kis kezével elmázolta arcomon, megkérdezte:

- Fáj valamid, apuci?

- Nem fáj kisfiam, inkább boldog vagyok - hazudtam, mert nem voltam boldog, anyám képe vonaglott előttem és az a harminc év, amely elvált tőle -!

Feleségem át akart ölelni, Gitta pedig KisJózsit akarta tőlem átvenni:

- Ideadnád végre ezt a drágaságot?!

- Most nem szabad - mondta a gyerek és szorosan belesimpaszkodott a nyakamba -, menjetek anyucival előre, mi pedig utánatok! Mintha megérezte volna a vér szagát: kihez is tartozik Ő valójában, ki az, aki mellett a helye a sorsdöntő pillanatokban?!

Izabella, akinek - legalábbis a látszat szerint - barátnőjével is sikerült elfogadtatnia magát, Gittával előttünk ment, de egészen közel, hogy egyszerre érzünk le a dombról. A két szőlő-parcella közötti szűk ösvény miatt azonban csak libasorban követhettük egymást, de mivel a távolság csak pár méter volt, egészen jól hallottam a két asszony - hisz női szempontból már asszony volt mindkettő - beszélgetését:

- Igazán nagyon jól nézel ki, Magduskám - mondta Gitta - egyáltalán nem látszik rajtad, hogy már két gyermeket szültél, mintha fiatalabb lennél, mint öt évvel ezelőtt.

- Pedig azóta sok minden megváltozott körülöttem! Talán csak férjem iránti szerelmem változatlan! Az összehasonlítás az akkori és a mostani formám között talán csak azért dől az előbbi javára, mert az akkori énem jelenik meg emlékezetemben.

Arra gondoltam: ha Gitta mégis gyanút fogna, a fiamnak akkor sem szabad megtudnia semmit édes-anyucijának haláláról, mert tapasztalva saját példámon: az a gyerek, aki kiskorától úgy nő fel, hogy nélkülöznie kell az anyai szeretetet, soha nem válik teljes értékűvé! A seb beheged, de elegendő egy kisebb érzelem-hullám, s megnyílik újra -, újra vérezni kezd, akárcsak Neumann Teréz stigmái. Nem véletlen volt sem Magdaléna, sem Izabella ragaszkodása hozzám, minket nemcsak a férfi és a nő egymást kiegészítő kötődése, de még csak nem is a szerelem emésztő tüze tartott és tart össze oly szorosan, hanem a közös sors: végeredményben Ők is anya nélkül nőttek fel, s apjukra sem nagyon emlékeztek! Én jobb helyzetben voltam náluk, mert bármikor magam elé tudtam idézni arcvonásaikat, de hogy ez igazán előnyt, vagy éppenséggel hátrányt jelentett-e számomra? Mert, akit, vagy amit nem ismerünk, azután kisebb a vágyódásunk! Na és Gitta apja?! Ő is csak egy a kakukkfiókák közül! Én megkísérlem mindkettőnél betölteni az űrt! Ha mindketten ugyanazt akarják: a férfit sem kell nélkülözniük, és nem kérek sokat: azonkívül, amit amúgy is adnának, a fiamat szeressék, úgy, mintha saját méhükben fogant volna!

Kicsi még mindig a nyakamat szorította -, ki tudhatná, mi vagy ki járt körbe agytekervényeiben?! Koraérett gyerek volt, aki együtt vészelt át velünk a nehéz éveket. Ártatlan szemei előtt azonban még nyitva volt a titkok titkának ajtaja: Ő még nem bújt senki elöl, s előle sem bújt senki, legfeljebb mikor ipics-apacsot játszott kisbarátaival.

Leértünk a dombról, KisJózsi meglátta mamit, éppen kötözött a ház melletti kis szőlőjében:

- Tegyéél le, Apucika - mondta a gyerek -, elég volt cipelned eddig! - Letettem, előrefutott a mamihoz, súgtak-búgtak, nagyon megértették egymást, majd kis idő múltán felénk indult - akkor már hármásban mentünk, mert kiszélesedett az út, s egyik kezemmel egyiket, a másikkal a másikat ölelve egyenesen a mami felé tartottunk... -

- Már megcsókolhatsz - mondta a gyerek Gittának -!

- Igen?! - és mért csak most? - kérdezte elképedve a lány, majd felemelte magához.

- Tudod - mondta a gyerek - én nem szoktam mindenkivel puszilkodni, de Te tetszel nekem! - mivel már közel jártunk a mamihoz, szája elé tette kezét, s egész közel hajolva súgta: - Nehogy elárulj! Azt mondtam neki, hogy Te velem alszol! - Gitta akkorát kacagott, ha a gyerek bele nem kapaszkodik a nyakába, bizonyára leejti, s a mami, akinek idős kora ellenére jó fülei voltak, s nyilván hallotta a párbeszédet, de különben Gitta kacaja is elárulta Kicsit, jókedvűen fogadott bennünket:

- Te-te, Kicsi! Rossz!

- Igaz, Mami! - mondd, hogy igaz - súgta a lánynak!

- Ja-ja! Kicsi gut, Mami!

Feleségem barátnőjeként mutattam be Gittát, aki németül magyarázta tovább, hogy mért nem jöhetett eddig: Budapesten végezte a műszaki egyetemet, sok volt a tanulnivaló, de főleg azért nem, mert azt hitte volt annyi eszünk, hogy elmentünk, s várta a mi jelentkezésünket.

Kedves volt Gittához az öreglány! Valószínűleg német nyelvtudása is közrejátszott abban, hogy első találkozásunk alkalmával szívébe zárja. De Gitta is megkedvelte Őt! Talán a kölcsönös szimpátia is segített bennünket abban, hogy a mami, ha később sejtett is valamit együvé tartozásunkról, azt inkább palástolta.

Ebéd közben - Magdaléna - ezután már véletlenül sem nevezhetem igazi nevén - a mamitól vásárolt házi csirkét tálalt rántva, uborkasalátával, Gitta sokáig figyelte feleségemet, s már azt hittem lebukunk, mert kézitáskájából előhúzott egy régi fényképet, s a rajta lévő hosszúcopfos fejét összehasonlította az asszonyéval, de nem, a kételkedés árnyéka sem látszott arcán, midőn a pohár vörösbor után megszólalt:

- Mindig azt hittem, hogy a házasság elcsúfítja vonalainkat. Rajtad a legkisebb jelét sem látom ennek, sőt: Te ma szebb vagy, mint ezelőtt öt évvel voltál!

- Ne csúfolódj, Gittus! A rövid haj sokat változtat az arcon is! A melleim megnöttek és hát a faromon is látszik bizonyára, hogy többet feküdtünk egymáson, mint egymás mellett!

KisJózsi már előbb ebédelt, s átfutott a szomszédba játszani, ezért nevén nevezhetjük a gyereket, nem kellett rébuszokban beszélünk!

- Egy év is hosszú, Git! De ugye nem haragszol, ha a régi rövidítéssel nevezlek meg?!

- Ebben az esetben Te is csak Magi leszel!?

- Ez csak természetes! De hogy folytassuk: én lehet, hogy előnyömré változtam, de csakis azért, mert nagyon jó férjet kaptam! Ismerek azonban olyan asszonyt, akivel szinte együtt éltem -, egy évi házasság után annyira tönkrement, hogy elmentem mellette, ha Ő nem szólít meg, nem ismerek rá... -

Git - ezután már csak rövidített nemükön nevezem Őket - rám nézett, majd vissza Magira:

- És ezek után hajlandó lennél megosztani velem?!

- Nem drágám! Én nem osztom meg férjemet! Magamat egyesítem Veled, és Te sem tehetsz mást, ha Őt akarod! Ami különböző rajtunk, azzal kiegészítjük egymást, és mindhárman boldogok leszünk! Csak azzal nem vagyok kibékülve: miért még vissza Pestre éppen most, amikor így egymásra találtunk?!

- Itt nem élhetünk együtt, Drágám! Annyi ellenség között, és tegyük hozzá: ilyen körülmények között sem! Előre megyek, hogy kikövezzem az utat számotokra. Addig azonban, amíg nem költözhetünk fel, hetenként hazajárok, természetesen ide, otthagynom anyámat! Majd meglátod mennyivel más lesz Pesten: a nagyváros zúr-zavarában Robinzonként élhetünk. Ha Te nem mondd, senki nem kérdi, hogy ki vagy, s mi hárman, KisJózsival, meg még aki vagy akik Ő utána jönnek, boldogok leszünk! Már amennyire az ember boldog lehet ebben a sokrétű, valóságot tagadó, ámitással teli világunkban. Hárman könnyebben átvészélünk mindent, mint egyedül, vagy akár másodmagunkkal! - Felálltam:

- Azt hiszem ebből ennyi elegendő, hisz nem új keletű a többnejűség, a vitát lezárhatjuk azzal, hogy én a szerelmemet nem megosztva nyújtom: amikor és akivel vagyok, azé minden, ami bennem található! Akaratomon kívül kerültem ebbe a helyzetbe, mert amit álmunkban kifeccsünk, nem kötelez bennünket semmire, ennek ellenére őszintén, és szívemből mondom: ha Ti elfogadjátok egymást, nekem nincs kifogásom ellene, s valóban helyesebb, ha nem

titkolódnunk egymás előtt! Hárman, négy nyelvvel, bárhol a világon helytállunk, s ráadásul így az együttélés még akkor sem lenne törvénytelen, ha mindkettőtöknek lenne tölem gyermeke. Mivel azonban egyelőre csak terhetekre lehetek, kötelező érvényű megállapodást ne kössünk, bármikor felmondhatjátok, kérésem csak annyi: a szakítással ne okozzunk a másik kettőnek fájdalmat! Egyetértünk?

- Drágám! - felálltak Ők is, és átkaroltak -, a szó mely elhagyta ajkukat mindennél jobban kifejezte érzelmeiket. Magam sem hittem, de valószínű, hogy Ők sem, hogy a valójában bonyolult problémákat ennyire le lehet egyszerűsíteni, s mintha csak abban a pillanatban döbbsünk volna rá, hogy valójában mi is történt köztünk, elhallgattunk...!

Igen! Hallgattunk, de csak a nyelvünk nem mozgott, s hangszálaink pihentek, mert felsőbb, szellemi lényünk igazából csak akkor kezdett foglalkozni azokkal a kérdésekkel, amelyek nyilván felvetőnek a még szokatlan együttélési mód kezdetén!

A megilletődés azonban nem tarthatott sokáig! Ott volt a sok mosogatnivaló, s a maminak is megígértük, hogy ebéd után kimegyünk és felkötjük, ami még marad. Átöleltem Őket:

- Gyerünk, lányok, végezzünk gyorsan, hogy magunkkal is foglalkozhassunk! A kötözés után kicsit körül is nézhetnénk, Gittus most jár először erre... -

Töltöttem még egy pohárral, kihúztuk, aztán nagy iramban hozzánk kezdünk a rendcsináláshoz. Mosogatás közben Magi Git fülébe súgott:

- Én nem hallhatom? - kérdeztem.

- Női dolog, Apuci, de nem titok: azt súgtam Gitnek, hogy most néhány napig egészen az övé leszel, mert megjött a bajom!

Git szeme felém csillant, a csókot azonban társnője kapta: csak úgy törölgető ruhával a kezében átölelte Magit: - Olyan boldog vagyok, Drágám! Látod, így lesz rosszból is jó! Ha Jóskát, tegyük fel, nem helyezik át hozzánk, talán soha nem találkozunk!

Mami még a sor végére sem ért, már ott álltunk mellette. Git előtt sem volt ismeretlen a kötözés, hisz gimnazista korukban a szünidő felét rendszerint a gazdaság szőlőiben töltötték, s míg én kitarítottam a mami mellett, ők ketten boszorkányos ügyességgel egy-kettőre végzetek egy-egy sorral, s ráadásul mami megelégedésére, pedig ugyancsak bogaras természetű volt a munkát illetően. Így történhetett, hogy még alkonyat előtt már az erdő fái alatt bóklásztunk. Git csak ámult-bámult, midőn mutattuk neki: ezt is mi vágtuk ki, majd kicsit tovább menve: ezt is!, És így tovább...!

- Hisz a sok fát egymás mellé rakva egy egész kis erdőt kiirtottatok! Nem figyeltek fel az illetékesek?

- Dehogynem - mondtam -, de a falu lakói az erdőszel együtt a mi oldalunkon állnak -, még a T. Szövetkezet vezetősége is! Ha tanácsra van szükségük, azóta is hozzám jönnek, nem a pártbizottsághoz, de a gazdasághoz sem, mert az új szakemberekben - pedig van köztük egészen jó is - nem bíznak!

- Van köztük jó is, persze, hogy van, de az egyetem, vagy a főiskola nem pótolja hosszú évek tapasztalatát - szólt közbe Magi -! Ugye így van Git?

- Igen Drágám! Én az egyetemről rögtön jelenlegi munkahelyemre kerültem. Első napokban bizony csak néztem az üzemet, mint borjú az új kaput. Idő kellett ahhoz is, hogy úgy általában eligazodjak. De aztán ment! Elméleti tudás nélkül azonban csak segédmunkás lehettem volna. Szükséges az iskola! Ezért is tartom hülyeségnek, hogy nyolc általánossal, vagy középiskolai

végzettséggel neveznek ki főmérnököket! Mire viheti az üzemet az a szerencsétlen? Sokszor kérdeztem önmagamtól, amikor láttam, hogy jól képzett szakembereket állítanak félre: van-e egyáltalán távlati célja ennek a társadalomnak.

- Ezt a kérdést már én is felvettem, de inkább csak magamnak - szóltam közbe -, mit fogsz tanítani az egyetemen?

- Matematikát! - válaszolt -, a nyelvtudás csak a külföldi diákok miatt szükséges! Lassan odajutunk egyetemünk is, hogy több lesz a külföldi, mint a magyar, és az az négy év nyelv-tanulásra nem elegendő, legalábbis nem mindenkinek, a különórákhoz pedig egy olyan nyelv ismerete szükséges, amelyet legtöbb külföldi ismer, illetve beszél. Ezért kötöttem ki az angolnál!

Sok időt töltöttünk az erdőben! Csend volt! Egy-egy madár röptén, vagy az ágak között suhanó mókusokon kívül csak a talpunk alatt ropogó száraz avar figyelmeztetett jelenlétünkre. Egy mélyebb hajlatban, arcunkat a levelek közé dugva leheveredtünk. Középpütt én, kétoldalt az asszonyok. Tenyeremet végighúztam gerincükön egészen ülepig: Magi karcsú, mozgékony dereka már kissé molett fenékből ívelt, Git érezhetően keményebb csontozatú volt, mozgása kissé lassúbb, de szorítása erősebb! Karcsú volt Ő is derékban, csípője azonban kétségkívül igazolta, hogy épp csak átesett a szexuális élet kezdetén. Mindenük ismert volt már előttem, még a testükön lévő anyajegyek száma is! Együttlétünk alkalmával a szemük villanása, az arcukon megjelenő pír, az ajak, az orrcimpa mozgása, az ágyék és a hüvely szorítóizmai nélkül is előre jelezték a gyönyör stádiumát és én ahhoz alkalmazkodtam... - Ismeretlen volt előttem, de előttük is sok nő panasza, hogy férjükkel, vagy ismerősükkel még soha együtt nem élték át a gyönyör végső pillanatait. Lehet, hogy egyéni adottság, de azt hiszem az akarat is komoly szerepet játszik szexuális életünkben.

Git, ezentúl én is így nevezem, mozgolódni kezdett. Kihúztam fejem a levelek közül és feléje tekintettem. Ő is ugyanezt tette. Visszahúztam a kezem is, és felálltam:

- Ideje lenne hazaindulnunk - mondtam, mire Ők is felálltak -!

- KisJózsi jó helyen van - szólalt meg Magi -, még kicsit sétálhatnánk, talán Boz felé!

- Nekem mindegy, hogy merre, itt minden szép és jó - Git szavai arról tanúskodtak, hogy boldog, és jól érzi magát velünk -!

- Nem bánom - mondtam -, elmehetünk a két szerelmes emlékművéig, de akkor indulnunk kell, hogy idejében visszaérjünk!

Mire a hársakkal szegélyezett útig jutottunk a nap egyik felével már a Fertőt szegélyező meredek dombhát mögé bújt, vörösben izzó másik fele pedig óriás ibolyaszíromként nyílt szét a kéklő víz és a sárgával keveredett zöld nádas felett. A jelenség még nekünk is szokatlan volt, pedig gyakran láhattuk volna ha..., ha a ha mindig közbe nem jön! A gondoktól gyötört emberben azonban bármily szép legyen is a hajnalhasadás, vagy az alkonypír, csak növeli a fájdalom érzetét, mert nem mindegy rács mögül, vagy szabadon élvezni a természet és az élet szépségeit. Az élet nem mindenkinek szép, és sosem volt az, mert mindig voltak, akik balgaságból vagy gonoszságból, állami vagy vallási doktrínákra hivatkozva rácsokat húztak egyes embertársaik elé vagy közé...! - Töprengésemből Git szavai ráztak fel:

- És miért haltak meg? Ismeritek talán történetüket is?!

- Mert szerették egymást - válaszoltam - és inkább együtt a halált választották, mint szüleik és vallásuk akaratából mást!

- Érdekes, középkorba illő történet!

- Oda illő, pedig századunkban történt, s mint tudjuk, még ma is vannak középkorban gondolkodók, s ha jól tudom, ma is tiltják a vegyes házasságot!

- Szamárság - folytatta Git -, ez is a különböző vallások emberi eredetét igazolja és egyben magyarázatát adja annak is miért van az, hogy a mai ember, amennyivel mélyebbre hatol a különböző tudományok, a technika világába, annyival távolodik az idejét múlt vallási téveszméktől, de ugyanakkor közelebb kerül Teremtőjéhez, aki épp mindenhatóságából eredően, egyszerűségében egyformán megveti az Őt majmoló Lucifert - hogy nevéket is adjunk - a gőgös teológusokat, vagy a Teremtőt ugyan tagadó, magukat azonban öntömjenező ateistákat! Magához öleli ellenben azokat, akik nem kutatják a hit mélységeit, akik gondolkodás nélkül keblére borulnak, mert hiszen teremtett lény legyen az anyagnélküli, vagy anyaggal keverve, úgy sem értheti meg az Ő lényegét: aki öröktől van, örök titok marad az előtt, aki időben lett! Aki időhöz és térhez van kötve, jusson bár az elérhető tudomány legmagasabb fokára, akkor sem fogja megérteni, hogy van valaki, aki bár láthatatlan, jelenléte szinte kitapintható, érzékelhető az Univerzum fényévekkel sem mérhető minden pontján. Ott van a hús forrás tövében, a rekkenő hőségtől aszalódó mezőn, az erdő avarában, a szerelmes nő ölében...! A nap izzó tömegében éppúgy, mint a jéggé dermedt bolygórendszerekben...! Meggyőződésem, hogy korunk embere, vagy az utánunk következők előtt előbb vagy utóbb felszáll a köd, és az olvadó szentek mögül előtűnik Ő, a maga teljességében! Az ember, hasonlóan a föld alól előbugyborékoló forráshoz, amely előbb csak csörgedezve, később kavicsokat, sziklákat görgöztetve, iszapot, homokot sodorva maga előtt, girbe-görbe kanyarokat hagyva maga mögött -, sok esetben hegyoldalakból tör elő, de már kristálytisztán - a zavaros korok, korszakok után miért ne juthatna ismét kristálytisztán az Úr színe elé?! Tudom, a középkorban máglyára küldtek volna bennünket! De ki tartotta számon a pápák, a császárok szeretőit, akiket titkos alagutakon herélt rabszolgák vittek uraik baldachinos ágyaiba? A tudomány nem eltaszít, akarva, akaratlan közelebb visz bennünket Istenhez, a különböző vallások, de maga az ateizmus is lerövidíti az utat! Próbálnák gátolni, a gondolkodó ember azonban meg fogja találni a helyes utat...!

Míg nem találkoztunk, sok szabad időm volt, és azon meditáltam, s egyben bosszantott is, hogy a mi elvtársaink éretlen, gondolat nélküli csordának tartanak, és aszerint is kezelnek bennünket. Nem szeretem az összehasonlításokat, de Hitler Übermensch-e és az élcsapat, valahogy mintha egy töről szakadtak volna, de visszafelé haladva is majd minden korban találkozunk a megfelelőikkel. Nem szeretném itt megérni a tűrészhatárig jutó nép újbóli lázadását. Mert más, ha egy népet magaválasztotta vezetői visznek tévútra, avagy olyanok, akik idegen fegyverekkel kényszerítik magukat a nép nyakába...!

- Meglátszik, Git - szólalt meg Magi -, hogy egyetemet végeztél! Nekem eszembe sem jutnának az általad elmondottak. Gyere, szedjünk virágot a hervadtak helyébe, aztán indulni kell vissza, mert a fiam már bizonyára keres bennünket.

Hazafelé menet nem sok szó esett köztünk. Magi és Git egymásba karolva előrementek. Nem siettem utánuk, beszélgessenek csak nyugodtan: az én ágyamhoz nem vezet titkos labirintus, herélt rabszolgáim sincsenek, az ágyam felett van úgy, hogy csupán a csillagos ég -, de szívemből szeretem mindkettőt...

KisJózsi már az utcán ácsorgott. Közéleben a mami tekintgetett jobbra-balra, nem tudták elképzelni, miért késünk. Midőn előbukkantunk a kanyarból, a gyerek futásban indult felénk, Magi eléje sietett, Git pedig mellém csatlakozott:

- Nem tudok betelni Magdussal - mondta -, olyan más, mint volt lány korában -, érett, egy felesleges szó nem hagyja el ajkát, és mégis oly kedves! Lány korában zárkózottabb volt! Ha akkor merül fel a mai téma, bizonyára mást eredményez...!

- Nem fedeztél fel valami idegent benne?

- Az egész nő idegennek tűnik, és mégis mintha közelebb állna hozzám, mint a régi! Magasabbrendűség, és a való emberi érzések ilyesfajta egyvelegével még nem találkoztam. Nem tudok napirendre térni felette.

- Mit gondolsz? Őszintén gondolja közös életünket?

- Úgy érzem igen! S ha nem csalódom, Ő sem fogja megbánni önfeláldozását, mert teljes Önmagamot adom neki is, és neked is!

- Drágám! Én sem mondhatok mást! Örömmel megosztjuk veled keserű kenyerünket, de alaposan át kell gondolnod..., Te hamarosan katedrát kapsz, új ismeretségek szövődnek körülötted, és nem lesz nehéz elfeledni minket. Én már másképp gondolkodom, mint ezelőtt 3-4 évvel. Ma már tisztán látom, hogy saját hazánkban idegenként, mondhatnám: üzőtt vadként élünk, s ha vissza akarjuk nyerni emberi méltóságunkat, távoznunk kell! Mindegy, hogy hová, de el innen! Hajlandó vagy követni bennünket?! Abban az esetben Neked is le kell mondanod mindarról, ami vagy aki idekötne...!

- Ha egy család leszünk, együtt is határozunk mindenben! Az én katedrám silány biztosíték ahhoz képest, amit Ti nyújtánátok nekem, ha sikerül távozni!? Szerelmünket azonban sem vagyon, sem társadalmi rang nem befolyásolhatja. Csak az köthet össze a jövőben is bennünket, amivel jelen pillanatban rendelkezünk, az pedig nem sok, de nekünk minden: a szerelem!

- Rám nézett és megszorította a kezem, majd így folytatta: - Ha egy utolsó csavargó lennél, akkor is a Tiéd lennék, mert Te vagy a sorsom, és ne pazarold a szavakat, tudom a kötelességem!

A két barátnő már útközben megegyezett a fekvést illetőleg is: míg Kicsi el nem alszik, Git vele szórakozik, utána helyet cserélnek, feleségem fekszik a fiam mellé, Git pedig mellém. Még a váltás előtt fülébe súgtam feleségemnek:

- Valóban Te is akarsz? Még idejében változtathatunk!

- Nem - súgta vissza -, drukkolok Nektek, hogy jól érezzétek magatokat!

Hamar elnyomott az álom, talán előbb, mint a fiamat, a két asszony helycseréjére azonban felébredtem:

- Én vagyok - súgta Git -, ha fáradt vagy, pihenj még, majd később...!

- Nem! Inkább most, Drágám! Essünk túl rajta! - mintha láttam volna, amint feleségem vattával dugja be a fülét -, mi lesz, ha Ő is akcióképes lesz? Töprengésre azonban nem futotta, Git combjait szétrakva magára húzotta, de már annyira felizgult állapotban volt, alig érintettem hüvelyét, megmerevedett:

- Ne haragudj - súgta -, nem tudtam magam visszatartani. Már az erdőben is elmentem, midőn a gerincemet simogattad.

- De én még sehol sem vagyok!?

- Annál jobb! Én benne vagyok -, már megint kezdődik...! A hüvely szorítóizmai anélkül beindultak, hogy testünket mozgatni kellett volna, majdhogynem nyugalmi állapotban átvonultak rajta a gyönyör hullámai...! Feleségem más volt: neki minden porcikája mozgott a

gyönyör pillanatában, s be kellett kezemmel tapasztanom a száját, hogy ne sikongjon! Mondta is reggel:

- Mi történt veletek? Tán szégyellitek magatokat előttem?

- Miért, drága?

- Nem hallottam semmit! Úgy feküdtetek egymás mellett, mint két testvér.

- Nekünk ennyi is elég! Igazam van? - Git felé fordultam, aki csak mosolygott... -

Szegény Drágám - gondoltam -, ha tudnád mennyire elegendő volt, hisz jóformán a velőt is kiszívta belőlem! Még jó, hogy nemsokára elmegy, és csak ritkán találkozunk!

KisJózsi még aludt, mikor felkeltünk. Gitnek szokatlan volt a kútnál való mosakodás, de élvezettel végezte azt is. Elindulás előtt láttam, hogy pénzt adott a feleségemnek, de úgy tettem, mintha nem vettem volna észre.

- Jöhettek délután? - kérdezte -, hol rám, hol az asszonyra tekintve.

- Hát persze, Drága - vágta rá feleségem gondolkodás nélkül -, ha nem jönnél, én már csak egy fél lennék, és nem tudom, mit kezdene velem Apuci!

Jót kacagtunk, aztán elindultunk felfelé az ösvényen. Gittus úgy szorította ujjaimat, mintha attól kellene tartania, hogy máris elveszít... -

- Nem kell félned, Drágám - mondtam neki -, nem szököm meg mellőled, de tudod, hogy ez a mai kimerítő volt, nem állandósulhat!

- Tudom, és nem is akarom, hogy állandósuljon! Bár sikerülne nekem is egy gyereket összehozni! Biztosan lecsillapítaná étvágyamat!

- Egyelőre nem szabad, Drágám! Ha megtudnák, hogy terhes vagy, lemondanák az állást is! Ha mégis úgy maradnál, ne titkold el Magi elől! Hallottad, mit mondott? Nélküled csak fél lenne ezentúl!

- Drága és aranyos teremtés! A fiatalok pedig..., nem is tudom, mit mondhatnék, ami jobban illene természetéhez, de gondolom Ő sem lesz rosszabb apjánál!? - Ezt persze képletesen értem!

Attól a naptól kezdve Gitta csak munkaidő alatt járt haza - anyjához -, a vállalat igényt tartott munkájára a felmondás idejére is, gondolván, hogy még megváltoztathatja elhatározását. A délutánokat és az éjszakákat nálunk töltötte. Ha éppen délutános voltam, volt mikor egyedül ment, volt mikor megvárt. Olyankor rendszerint megloptuk a kicsi asszonyt, de kárpótoltuk érte! Úgy osztottak be egymás között, hogy kétnaponként váltottak, s persze pihenőidőre is gondoltak, de ha erővel bírtam, akkor hármásban szeretkeztünk, mert Gitta, habár nem szívelte a kurvákat, elbeszéléseikből sokat felszedett, s az első kísérletezések után úgy találtuk, hogy sokkal inkább kiteljesedik a gyönyör, mint párosban. Ráadásul várniuk sem kellett egymásra.

Nagyon nem akaródzott új munkahelyre utazni, de meghátrálni sem akart. A tanév kezdetéig hetenként járt haza, szombaton este érkezett, s vasárnap este ment. Hogy minél több időt tölthessen velem, rendszerint egyedül kísérttem ki a kései vonathoz, s az erdőben még rádupláztunk... -

- Ne sajnáld tőlem - szokta mondani -, már nem küldhetnek el, ha terhes maradok, legfeljebb előbb kapok lakást és akkor Ti is jöhettek! A fővárosban Te is könnyebben boldogulsz! Ha jól

emlékszem, régebben komoly összeköttetéseitek voltak, de anélkül is...! Ketten bizonyára találunk megoldást. Elhajítod régi munkakönyvedet, s újjal, új helyen, új emberként indulhatsz. Ki sem kell innen jelentkeznetek, ne tudják ezek a szemetek, hogy hová, merre távoztatok. Büntetve nem voltál, szinte biztos vagyok afelől, hogy a kertészeti egyetem rektorának ajánlására bármelyik Pest környéki gazdaság befogad.

A tanév kezdete után azonban egyre ritkábban jöhetett, mert az előadásai előtt előbb neki is meg kellett birkóznia az anyaggal, Ő pedig alapos volt, szász vagy svéd fajta, nem engedhette meg magának, hogy felsüljön hallgatói előtt. Az általa választott tantárgy a tudomány és technika állandó változásai miatt egyenesen kényszerítette a magyar és a nemzetközi szakirodalom tanulmányozására. Így történhetett, hogy lassan már csak levelek érkeztek tőle, azok is rövidek. Matematikus lévén a vágyait is inkább számokkal, mint betűkkel fejezte ki.

Magdaléna megsajnálta és küldött volna hozzá, de annyira keveset kerestem, hogy lassan a kenyérré is elégtelen volt, nem engedhettem meg magamnak a pesti utazást, de hogy őszinte legyek, nem is kívántam, mert a gyengébb koszt miatt, nálam is fogytán volt az erő.

De más bajok is voltak: Gitta távoztával az üzemben annyira rám szálltak, hogy szinte elviselhetetlen kínokat álltam ki. Sorstársaim egyre gúnyosabb pillantásokkal figyelmeztettek tehetetlenségemre, de hiába volt igyekezetem, a kezem nem volt összhangban akaratommal.

A vállalat vezetői sem voltak megértőbbek: Gitta nem takargatta érzelmeit, sok esetben szinte kihívóan, az Ő jelenlétükben, sőt - velük való tárgyalásai közepett a legszerelmesebb pillantásokat küldte felém, s mivel tudták, hogy nős vagyok, arra gondoltak, hogy miattam mondta fel a munkahelyét.

December elején már nem bírtam tovább, s mikor Gitta váratlanul hazajött, megbeszéltük, hogy felmegyek vele, hátha ott több szerencsével járok. Feleségem azonban, aki addig küldött - féltékenység, vagy mi szállta meg - megmakacsolta magát: vagy Ők is jönnek, vagy én sem! Mit tehettem?! Maradtam tovább! Karácsony előtt azonban egyszerűen nem mentem be az üzembe, s meg sem indokoltam távolmaradásomat. Volt nádarató társam, aki anyagilag teljesen le volt rongyolódva, örömmel nyugtázta elhatározásomat, miszerint: mihelyt elég vastag lesz a jég a Fertőn, felszedjük a sátorfánkat, s elindulunk odaátra. Természetesen családotól gondoltuk: Ő hatod-, én harmadmagammal. Elhatározásomat csak növelte az ünnepekre hazalátogató Gitta közlése, miszerint teherben van, s már nyolcadik hete...!

Ő ugyan ujjongva tette a bejelentést, de ismerve az előttünk álló feladatot, sem én, sem feleségem nem fogadtuk túlságos örömmel, s kicsit rosszul is esett neki.

- Azt hittem, Ti is örülni fogtok, hisz közelebb hozza a megoldást: egy rendes lakást, szóval: a Pestre költözést!

- Nem is miattad búsulunk, Gitt, az lenne a legkevesebb - nyugtatta feleségem -, csak a baj bajra halmozódik körülöttünk! Most például: az ünnepekre kaptunk egy tyúkot a mamitól, ide tettem az ajtóba, amíg hátraleptem egy öl fáért, igazán csak néhány pillanatig tarthatott, de az elegendő volt arra, hogy a kutya elvigye. Futottam utána, de hiába, most itt állunk semmi nélkül, mert nincs pofám odaállni a mami elé, hogy a kutyája falta fel az ajándékát. Aztán más is van: Jóska ott hagyta az üzemet, mert már nem bírta idegekkel tovább. Nem szívesen mondom Neked sem, de ott állunk, hogy nem húst, kenyeret sem tudunk vásárolni, mert teljesen kifogytunk a pénzből. Csak fagyna már be a Fertő, hogy mehetnénk! Nem bírom tovább, Gitt kedvesem. Eddig tartottam magam, igyekeztem lelket önteni Jóskába is, de nincs tovább! Érted?! Nem bírom tovább! - Nyakába borult Gittának és elkezdett zokogni... -

- Csacsik, hát miért nem írtatok meg! Mindenemet zálogba tettem volna, hogy segítsek rajtatok! De így sincs veszve semmi! Hoztam én eleget ennivalóból is, ami pedig hiányzik, azt megvesszük itt! Van nálam pénz! Csak annyit hagyok magamnál, amennyi a visszautazáshoz szükséges... -

KisJózsi nagy darab kaláccsal a kezében rohant be a szobába, csak egy pillantást vetett a jövevényre, aztán négyfelé törve a kalácsot, elkezdte szortírozni:

- Ez Gittusé, ez anyucié, ez apucié, ez pedig - a legkisebb volt - az enyém!

Láttam, hogy Gitta szeme bepárásodik, gyorsan felkapta Kicsit és az Ő arcával törölte le a már csordogáló könnycseppeket:

- Drágaságom! - nem tudott többet mondani a meghatottságtól.

Mikor pedig kissé megnyugodott, feleségemhez fordult:

- Írjad össze gyorsan, aranyoskám, hogy mire lenne szükség! Mi Kicsivel elmegyünk a boltba, Ti pedig pakoljatok ki! A húst tegyétek a két ablak közé, nehogy azt is elvigye a kutya! - az utolsó szavakat már mosolyogva mondotta, Kicsi még a karján volt, magához húzta Magdalénát is, s miközben csókjaival halmozta el, megpróbálta felrázni: - Nem szabad tragikusan venni semmit, Drágám! Tudom, sok volt Neked egyszerre és az lenne a csoda, ha nem csordult volna ki, de most már itt vagyok én is, majd én veszem kézbe a nehezebb szerepet, s meglátjuk, melyik megoldás a gyorsabb és járhatóbb... - Most a legfontosabb, hogy a nehézségek ellenére, szép karácsonyunk legyen!

- Köszönöm, Drágám - suttogta az asszony, aztán kihúzta magát Gittus karjaiból és kezdte írni a hiánycikket, de úgy, hogy nélkülöző barátunk családjának is jusson -, persze tudtuk, hogy Gitta sincs bőviben, hisz csak fizetésére szorítkozhat, mert anyja, midőn akarata ellenére távozott, még szobájának ajtaját is lezáratta, hogy többé ne vehesse igénybe, ezért csak a legszükségesebbet írtuk össze, és én is velük mentem, hogy segítsek a cipekedésben.

KisJózsi előrefutott, hogy bejelentsen kis barátainak: megérkezett az Ő Gittus nénye Pestről. Így mi addig, míg barátunk elé nem értünk, ahol Kicsi várt ránk, kettesben beszélgethetünk:

- Csak helyeselni tudom, amire készültök- mondta Gitta - de még ha 99% biztos is, marad még egy % bizonytalansági tényező és azt is figyelembe kell venni. Ezért bármennyire szeretnék is most veletek menni, nekem egyelőre maradnom kell, ha netán még sem sikerülne, KisJózsit magamhoz veszem, amíg kényszerpihenőn lesztek.

- Mondhatod nyugodtan, hogy börtönben! Megérdemeljük, mert olyasmiben hittünk, hogy emberség, becsület!? Ami manapság legfeljebb szavakban nyilvánul meg!, de lassan a szótárból is törölni fogják! Persze, ha akkor elmegyünk, talán sosem láttunk volna viszont Téged - most én szorítottam meg a kezét, ahogy Ő szokta az enyémet: - Köszönök Neked mindent, Drágám, de ne tedd kockára értünk a karrieredet -, valahogy mindig volt és lesz is! Ha egy ideig elfordítja is Isten rólunk orcáját, árnyéka ránk vetődik, és nekünk az is elegendő lesz arra, hogy újra kezdjük!

- Mi az, hogy újra kezdjük? Engem kihagynál? - egyik kezével visszaszorított, a másikkal pedig végigsimított a hasán: - Ti itt vagytok már velem együtt bennem, és ha semmi más nem kötelezne, a vér igen! De én nem kötelességből teszem, amit teszek -, emlékszel, mit mondtál kérdésemre, hogy miért haltak meg azok, ott a bozi út mellett? Inkább a halál, mint más! Hát én is ehhez tartom magam: veletek vagy sehogy! De nagyon készítsétek elő az utat! Csak akkor induljatok, amikor már a csatornákon is vastag a jégfelület. Azokon kívül bizonytalan a

közlekedés, főleg sötétben, mert a tó vize a sok helyütt feltörő meleg víz miatt a legnagyobb hidegben sem fagy be. Ezt különben Te jobban tudod, mint én!

- Felőlünk nyugodtan alhatsz, Drágám! Ez a barátunk, akin most a Te jóvoltodból segíteni akarunk, mert a négy gyerek miatt Ők még rosszabbul állnak nálunk is, mielőtt rá lehet menni a jégre és elkezdődik a nádaratás, naponta kijár, és tájékoztat mindenről. Majd a boltból visszafelé jövet bemegyünk és megnézheted magadnak. Már három éve közelebbi ismeretségben vagyunk, de ha ránk nem lenne is tekintettel, négy kicsi gyerekével, a legkisebb hat hónapos, bizonyára nem indulna neki a nagyvilágnak... -

- A sávon túli területet egyébként ismerem, mint a tenyeremet, csak a dróton jussunk át, a csatornahálózaton derengésre mindenképpen odaát leszünk! Az aknák jelentik az egyetlen problémát, azokat barátunk magára vállalta - műszaki tisztként szolgált a hadseregben - ennek fejében én odaát magam mellé veszem, és tisztos megélhetést biztosítunk számukra!

- De jó is lenne, ha minden ilyen simán menne - sóhajtott a lány - én legkésőbb vizsgák után utánatok megyek!

- Nem várhatsz addig, Drágám! Kéthónapos terhes vagy, előbb kell találnod valamilyen megoldást. Meghívatod magad valamelyik egyetemre, a többi már a mi dolgunk lesz!

- Na, mindegy, most erről ne beszéljünk, de itt van Kicsi is...! Ti érjete ki szerencsésen, én majd megoldom!

KisJózsi mellénk csatlakozott és magával hozta kis barátját is. Mivel Ők jóval előrébb mentek, nyugodtan folytathattuk a megkezdett témát:

- És hová, merre indulnátok, amennyiben sikerül átjutnotok?!

- Gondolom, előbb felkeressük anyósomat. Magdaléna nagyapja okosan, még meg sem született unokájára testálta a vagyona felét! Érdekesnek találod ugye -, mert mikor meghalt anyósom volt két éves! De ki tudna eligazodni ezeknek a régi arisztokrata családoknak a rigolyáin? Ő mindenesetre jól számított - mintha az akkor cseppnyi gyermek természetéből következtetett volna későbbi jellemére. De amíg nem tudjuk, hogy valójában mért is hagyta magára a lányát, addig ne ítéljük el. Lehet, hogy életben sincs!

- Valóban! Lehetséges, hogy már akkor, az ország elhagyása után meghalt, s valaki a kezére jutott iratok birtokában szélhámoskodik. Az én anyám egy, mások által lenézett kurva volt abban az időben, mégsem csapott el! Ha nem jössz Te, ma is tilalomfa lennék!

- De ha meghalt volna -, tudtommal az intézőjüket is magával vitte, s a birtokot valakinek addig is igazgatnia kellett?!

- És ha tovább ment?! Nagyon szép nő volt! Legalábbis Magi nyakában a medál arról tanúsodik! Abban az időben, de még ma is a csillagok és a sávok nagyon vonzották a nőket. Lehetséges, hogy az intéző a saját szakállára gazdálkodik, s nagyot fog nézni, ha megjelentek, főképp ha megtudja, hogy Te is szakmabeli vagy!

- Semmi sem lehetetlen! Előbb azonban át kell jutnunk! Mivel nem biztos, hogy ittléted alatt kettesben beszélgethetünk, ígérd meg, hogy abban az esetben is nevemre iratod a gyermeket, ha nem tudnál időben utánunk jönni!

- Ez csak természetes!

- Ne mondd tovább! Köszönöm! Ha pedig Neked kellene gondoskodnod rólunk, csak Kicsivel és Magival törődj! Én már nagyobb megpróbáltatásokon is átestem! - Nem szólt vissza,

kézszerítása azonban jelezte, hogy megértett, de ki, ha Ő nem, aki kutató matematikus lévén a láthatatlan csillagok jelenlétét is 100% pontossággal határozta meg...!

A bolthoz érkeztünk! Bent nagy volt a tolongás! Hiába, ünnep előtt ez megszokott látvány! Az üzletvezető előbb Kicsit üdvözölte, s csak utána minket. A gyerek tekintélye nagyobb volt a miénknél, Ő szokott bevásárolni, mikor kevesebben voltak, kiszolgálni is. Az üzletvezető, de a felesége is nagyon megkedvelték: ügyes, szőfogadó, szorgalmas volt, szeretett az üzletben forgolódni, akárcsak mami körül. Gyorsan megnyílt előtte a pult ajtaja, haverja azonban kívül rekedt és hozzánk csatlakozott. Feri bácsi felemelte Kicsit és a fülébe súgott. Bizonyára érdeklődött: ki az a szép néni, mert a gyerek hangosan és magabiztosan válaszolt, mintha magától értetődő lett volna, amit mond:

- Hát az én Gittusom! Az egyetemen tanít, most hazajött, hogy velünk ünnepelje a Karácsonyt!

A válasz azokat is felvidította, akik különben zsörtölődtek. Feri bácsi régóta ismert engem is, intett, hogy kerüljünk, az udvar felől.

- Van időnk - mondtam-, de Ő nem hagyta magát:

- Akarok magával beszélni!

- Az más - mondtam - gyertek velem - szoltam Gittához, akinek a kezét már a kis vakarcs, volt és jövőendő sorstársam fia szorongatta.

Bementünk a hátsó raktárba, sebtiben bemutattam Gittát és vártam, miről akar beszélni velem.

- Először is - szolt Feri bácsi - boldog vagyok, hogy egy igazi egyetemi tanárt szolgálhatok ki.

- Csak tanársegédet - igazította helyre Gitta -!

- Bocsánat aranyos, de ha Kicsi szerint az egyetemen tanít, akkor tanár! Szabad tehát, azaz mivel szolgálhatok?!

Gitta átadta a papírlapot, Feri bácsi továbbadta Kicsinek, aki már rendesen olvasott, főképp anyuci írását - feleségem mintha rajzolta volna a betűket, rendkívül szép írása volt.

- Nos, Kicsi, a többit rád bízom, szolgálj ki magad! - magam is csodálkoztam, mennyire otthonosan mozog a gyerek az üzletben, s hogy tudja, mit merre talál.

- Sokért nem adnám, ha az én unokám is így sikerülne - mosolygott Feribá -, sok ilyen degenerált gyerekre lenne szükségünk, mint a kis gróf! Melyik egyetemen tanít, Kedves - kérdezte Gittát -, hisz még Magácska is egészen fiatal!

- A műszakin - volt a válasz -!

- Szent ég! Maga már végzett mérnök?!

- Igen! - erősítettem meg most én - ráadásul kutató mérnök!

- A kis grófnő húga?

- Oszálytársa és barátnője - mondtam -!

- Nagyon örülök, hogy megismerhettem! Máskor is tessék jönni!

- Sajnos nagyon kötve vagyok!

- És maga, agronómus úr?! Majd rájönnek ám ezek a seggfejek, hogy milyen kárt okoztak eltávolításával, és örülni fognak, ha szóba áll velük. Hát nem nevetni való? Maga szerintük megbízhatatlan, s még a fizikai munkától is távol tartanak, ugyanakkor barátnőjük alkalmas

arra, hogy nevelje a fiatal generációt! Én mondtam nekik a pártgyűlésen: a ti ideológiátok az egyéni érdek, s mint veterán párttag nem vagyok hajlandó fedezni a ti piszkos ügyeiteket! Mit gondol, mit válaszoltak? Idős vagy már! Nem érted a jelen követelményeit. A kapitalizmus emlőin nőtt szakemberek sosem fognak szocializmust építeni! Mivel tudtam, hogy maga már ebben a rendszerben végezte el az egyetemet, rájuk kérdeztem magára hivatkozva....

- Ő már előtte is végzett egy főiskolát - volt a válasz -, megépítjük mi nélkülük is a szocializmust: ahol egy ember nem elég, oda teszünk kettőt, s ahol kettő is kevés, oda teszünk kettőszázat! Jól emlékszem, hogy mit mondott Sopronkőhidán az egyik fegyőr: inkább megbízom egy analfabéta cigányban, mint egy kiművelt ficsúrban! És mit gondolnak, ki hivatkozott a fegyőrrre? De úgysem jönnek rá, megmondom: a járási párttitkár. A válaszom természetesen az volt, hogy ott hagytam Őket, s azóta feljűk se mentem. Ezek egyszerűen képtelenek felfogni, hogy a tudást nem pótolja a tömeg! Arról akkor meg is feledkeztem, hogy néhány évvel előtte maga, mint pártönkívíli tanította a párttörténetet az esti szemináriumokon... - Azok, akik a maga előadásait hallgatták, akik a maga kiművelt agya által ismerkedtek meg Marx, Engels tanaival, azok megbízhatóbbak?

- Nem megbízhatóbbak, Feri bátyám, csak nem látnak eléggé tisztán, s Őket még terelgethetik. Most már kimondhatjuk, mert hiteles dokumentumok vannak, amelyek igazolják, hogy Sztálin sem párt-, vagy államéreből gyilkoltatta le a párt színe-javát, ellenkezőleg: féltette egyéni hatalmát, tehát meg kellett szabadulnia tőlük! Itt is ez van, ez volt és ez lesz! Nem is lehetne másképp, amíg egypártrendszer lesz! Hivatalos ellenzék nélkül sosem lesz demokrácia. A diktatúra és a demokrácia olyanok, mint a tűz és víz, az egyik eltapossa az egyéni szabadságot, a másik arra épül!

Az üzletből Feri bácsi felesége szolt át:

- Apus siassetek! Hagyjátok ünnepe utánra a politikát!

- Megyek már, megyek - szolt vissza az öreg - láthatjátok! - majd Kicsihez: - Hiányzik még valami? - a gyerek a gerendán lógó szalámi rudakra mutatott:

- Abból kettőt, a többi kész!

- Nagyon ügyes vagy, fiacskám! Add csak a papiroost - majd hozzám: - Akassza már le, agronómus kedves, amelyik tetszik, addig én összeszámolom, de máris pakolhatják!

Gitta már jövet kezembe nyomott öt darab százast:

- Ha nem futná, majd kiegészítem - szavakkal, de elég volt, még vissza is kaptunk belőle. - Kellemes ünnepeket kívántunk, majd felszedtük a holmit, még a gyerekeknek is jutott, az öreg pedig visszament, hogy folytassa a kiszolgálást.... -

- Kedves kis öreg - jegyezte meg Gitta -, nem is közibük való!

Visszafelé lassabban mentünk, oldalunkon a két Kicsivel, akik miközben győzködtek a rájuk bízott csomaggal, közbe-közbe bekapdostak egy-egy macskanyelvet, mert kivételesen abból is vételeztünk, rég elmúlt az az idő, amikor Kicsinek kedvenc napi csemegéje volt... -

Barátunk a kerítésnek támaszkodva lesett az utcára, lehet, hogy ránk várt, félve attól, hogy barátnőnk lebeszél bennünket, s az utolsó pillanatban visszakozunk. Sokszor megfordult nálunk, de Gittával sosem volt alkalma találkozni, ezért először is be kellett mutassam Őket egymásnak:

- Örülök, hogy megismerhettem - mondta a lány -, barátaim barátja nekem is barátom, s most úgy osztozunk azon a kevésen, amivel segíteni tudtam, mintha egy család lennénk!

- Igazán kedves Önöktől, Asszonyom, de hogy fogadhatnánk el, mikor tudjuk, hogy nekik sincs!

- Majd lesz! Csak addig kell kitartaniuk, amíg visszaérkezem Pestre! Amíg nem sikerül távozniuk, gondoskodik utánpótlásról!

Már a boltban kétfelé lett pakolva, így nem tartott sokáig a különválasztás. Éppen végeztünk, mikor kilépett az asszony a szobából, karján a csecsemővel, aki erősen szívtá volna az üres mellbimbókat. Mikor látta, hogy mivel leptük meg Őket, Ő is felsírt, akárcsak gyermeke, de Ő egészen másért...!

- Mindjárt kapsz, csillagom, csak egy kis türelem...! - Hálás pillantást vetett ránk, a gyereket férjének nyújtotta, Ő pedig tejet öntött egy edénybe felforralni - még ha mi éhezni is - folytatta -, de ez az ártatlan...!

- Nyugodjék meg, Asszonyom - mondta neki Gitta -, majd úgy intézzük, hogy ne kelljen üres melleket szívnia a Kicsinek!

Barátom félrehúzott:

- Estére megszívom az öreg borát, majd viszek Nektek is egy demizsonnal!

- De nehogy kellemetlenséged legyen belőle!

- Milyen kellemetlenség származhatna? Eleget dolgoztam én is a szőlőjében, anélkül is kijárna, csak fukar dög!

Gitta átvette tőle a kicsit és eljátszogatott vele, amíg a tej felforrt, majd langyosra lehült, hogy beletölthessék a cumisüvegbe. Neki nem volt még hasonló élményben része, s csak nézett tágra meresztett szemekkel, midőn a gyerek két marokra fogván az üveget, elkezdte szívni belőle a tejet.

- Nagyon éhes lehetett szegényke - mondta Gitta -!

- Pedig, ami erőnk van, azt neki adjuk - folytatta mintegy feleletképpen az anya, s sápadt, vértelen arcát halvány pír öntötte el -!

- Istenem - suttogta a lány -, ezek hát a kommunizmus gyümölcsei!?

Lehet, nem biztos, de talán saját kicsinyére is gondolt: hasonló helyzetben akadna-e, aki, mint a farkas az árvákat - Romulus és Rémus -, vagy mint Ő most -, megszánna-e az övét is? De a jelen a fontos! Hogy holnap mi lesz? Holnap nincs! A mában is csak a pillanat, amelyben éppen létezőnk, jót vagy rosszat cselekszünk! Megfogta a kezem:

- Búcsúzzunk, Józsikám! Még úgyis találkozunk, ne vároztassuk Magdust! Még ma sok dolgunk lesz nekünk is: sütni, főzni! Na és magának is! Rámosolygott az asszonyra, megcsókolta a homlokát, majd a kicsiét is - bátorság Asszonyom! Az ember a legerősebb - bizonyára az állatra gondolt, csak nem mondta ki.

Felszedték a mi részünket és hálálkodás közepette kifelé indultunk. Már közel jártunk otthon adó kis szobánkhoz, midőn megszólaltam:

- A halálnál is erősebbek vagyunk, Kedvesem! - válasza rövid volt, de gondolkodni látszott:

- Azt ránk szabták Józsikám, de lehet, hogy nem örökre -, gondolod, hogy Judith engem is befogadna? Az Andromédák egész csillaghalmaz, hely bőven akadna!

- Aki hozzám tartozik, az hozzá is, Kedves - válaszoltam ugyanolyan lakonikusan, mint Ő-!

Feleségem a házuk előtt állt, s meglátva minket, elénk sietett, hogy segítsen:

- Úgy szégyellem magam - mondta Gitnek címezve -, maradt egyáltalán pénzed?

- Pénzünk, Aranyoskám! Hozzá kell szoknod, hogy a kassza is közös! Mint ahogy mi is! - Szabad kezével - mert feleségem a csomagok egy részét átvette tőle - végigsimított az asszony hasán, aztán a fülébe súgott... -

Nem hallottam, hogy mit, este vagy inkább éjjel azonban tapasztalnom kellett: két szerelmes asszony között feküdni, akik ráadásul kiemelkednek az átlag közül, a legcsodálatosabb élmény, amit férfi itt a földön megélhet!

Azt a hetet, amit Karácsony és Szilveszter este között együtt töltöttünk, soha és senki, semmi nem tudná kitörölni emlékezetemből... -

Gitta édesanyja, aki - figyelembe véve sajátos életmódját - időközben rájött, hogy mennyire kegyetlen volt egy szem gyermekéhez, valaki közbejöttével megtudta, hogy lánya a karácsonyi szabadságát nálunk tölti, és a hét közepén meglepett bennünket.

Gitta gimnazista korában sokat beszélt anyjának a kis grófnőről, akit szülőanyja is elhagyott, majd a sok saját vagyona mellett idegenek segítségét kénytelen elfogadni.

Azt tudta az anyja, hogy Magdus elvált agronómushoz ment nőül, de hogy éppen hozzám, azt nem! Ha akkor, '56 őszén tudatában van közeli barátságunknak, bizonyára kereste volna feleségemet, de főképp: még erősebben ellenzi, hogy lánya velem kezdjen ki!

Mami épp az udvaron tett-vett mikor jött, s kérdésére, hogy itt laknak-e ezek és ezek? - már mami elbeszéléséből tudtuk meg - rámutatott az ajtónkra... -

Kopogott, s benyitott, egy pillanatra megszédült, nem számított arra, amit látott: Gitta, Magdolna és Kicsi társaságában elemekből kastélyt épített, én pedig egy terven dolgoztam a sarokban, amivel a T. Szövetkezet elnöke bízott meg.

Anyját meglátva Gitta felállt, de lépést sem tett feléje:

- Hogy kerülsz ide? - kérdezte halkán.

- Én küldtelek el, tehát nekem kellett utánad jönnöm!

Feleségem is felállt:

- Nem mutatnál be bennünket Git, már rég szerettem volna megismerni anyukádat! Sajnos, most csak ilyen körülmények között fogadhatjuk, Asszonyom!

Én is felálltam:

- Mi már ismerjük egymást! Legyen üdvözölve szerény hajlékunkban!

Gitta előbb feleségemet, majd Kicsit mutatta be anyjának:

- Ti pedig - hozzám lépve - már ismeritek egymást!

Az asszony diszkrét volt:

- Igen, 56 őszén én is szüreteltem maguknak, s ha tudom, hogy lányom és kedves felesége barátnők, már akkor felkeresem. Tehát Ön a lányom által sokat emlegetett kisgrófnő?!

- Az lennék Asszonyom, ha lehetnék! Ők pedig, természetesen Git is a családom!

- Igazán -, nem is tudom megmondani, mennyire boldoggá tesz, hogy lányomat maguk között találom. Azok után, amiket hallottam, nem is tudom kifejezni, mennyire megkönnyebbültem.

- De most már igazán helyet foglalhat nálunk! Kicsi a szobánk, egy helyütt van minden, de akik szeretik egymást, azoknak nem szükséges nagy hely - feleségem kihúzott egy széket az asztal mellől aztán gyengéden megfogta az asszony karját -, jöjjön közelebb, Drága, a mi Gittánk családja az Öné is!

- Köszönöm aranyom! Ilyennek képzeltem el magamban már rég, de hogy éppen itt találkozzunk, arra nem számítottam. Ha megengedi, előbb lányomtól szeretnék bocsánatot kérni, és majd utána... -

- Nem kell bocsánatot kérned, anyám - mondotta Gitta anyja mellé lépve -, én soha nem haragudtam Rád, és ha valakik, akkor Magdusék a legilletékesebbek arra, hogy igazolják: mindig tisztelettel beszéltem rólad, még akkor is ha mesterségedről esett szó. Mielőtt összekötöttük volna sorsunkat, meg kellett vallanom hovatartozásomat: honnan jöttem, mert tovább már együtt megyünk! Nem akartam zsákbamacskaként akaszkodni a nyakukba. Ők befogadtak onnan, ahonnan jöttem, olyannak amilyen vagyok, s most egy test, egy lélekként élünk, amíg élhetünk, és ezen már nem változtathat senki és semmi. Ha Te visszafogadsz engem, akkor velem együtt Őket is! Ha nem, akkor nem segíthetünk, mert az unokád már itt van bennem - végigsimított a hasán! -

- Ti együtt éltek?!

- Csodálkozol, anyám?!

- Nem, nem csodálkozom, csak féltelek benneteket! Ennek nem szabad kitudódnia, mert egyből rátok szállnak ezek az erkölcsösözök, és már eddig is elég a baja ennek a szegény embernek!

- Nem kell féltetnie - szóltam közbe - törvényes úton nem támadhatnak bennünket: a szerelem pedig, amely egyetlen kapocs közöttünk, elég erős, s ha módjukban áll, bármilyen szakítópróbának alávetetik!

Gitta mamája leült, lánya és feleségem melléje telepedtek, KisJózsi és én pedig az asztal szemközti oldalán foglaltunk helyet.

- Voltam ám '57-ben a tárgyalásán is! Integtettem, de nem vett észre. Téged azonban ott sem láttalak, Aranyom - feleségemhez -!

- Nem láthatott, mert előtte három hónappal szültem és a kicsi éppen beteg volt.

- És hol van most?!

- Meghalt! Tavaly temettük el kicsi lányunkat!

- Szegényke! Rosszkor jött erre a világra, de a fiú látom erős!

- Igen! Ő a szemünk fénye! - Gitta átszólt Kicsihez:

- Ki vagyok én neked Kicsim?

- Te az én Gittám vagy - mondta habozás nélkül a gyerek.

- Na, látod Anyukám, ha bennünk kételkednél is, a kis grófban remélem megbízol, és ezentúl nem ülsz fel néhány bibircsókos pi... - nem fejezhetem magam ki drasztikusan - nyalónak.

- Hiszek Nektek lányom, és legszívesebben felmondanám az üzletet, hogy odaköltözhesetek, de úgysem lenne nyugtotok. Majd veszünk Budapesten egy lakást, esetleg Pest közelben egy kertes házat és ott nyugodtan élhettek magatoknak.

Feleségem süteménnyel kínálta, én pedig bort töltöttem, még volt a barátom által hozott demizsonból. Koccintottunk:

- A családi békességre, Asszonyom - mondtam -, nem olyan jó, mint aminőhöz Önök szokva vannak, de ha a lányának ízlik, gondolom, Ön sem veti meg!

- Ugyan már, Kedvesem, ne higgye, hogy engem nagyon kényeztettek, - válaszolt, s fenékiig kiitta -!

KisJózsi időközben kicsúszott mellőlem, átment mamihoz, nem feszélyezte tovább a beszélgetést, s Gitta anyja kitárulkozott:

- Én egy nagyon szegény lány voltam - kezdte -, szüleimtől csak testemet örököltem. Egy ideig szobalánykodtam Budapesten, s először az idősebb méltóságos, utána a fia, később annak a fia vette igénybe szolgálataimat. Láttam, hogy egyre megy: itt is, ott is le kell feküdnöm, ha valamit el akarok érni, akkor odamegyek - gondoltam -, ahol jobban megfizetnek. Így lett belőlem hivatásos prostituált, de akár hiszik, akár nem, soha nem feküdtem le olyanal, aki nekem nem tetszett, és nem is kényszerítettek rá, mert így nem strapáltak le, és végig a magasabb osztálybéliek üdvöskéje voltam! Néhány év alatt szépen megszédtem magam, de a pénzzel együtt a lányomat is! Már terhesen mentem férjhez, megvettem azt a házat, amelyben ma is lakom és önállósítottam magam... -

- Őszintén megmondom, lányom: nem tudnám megnevezni atyádat! Egy hozzád hasonlóan szőke, svéd diplomata járt hozzám huzamosabb ideig, a nevét nem tudom, de az igazat megvallva, az akkor nem is nagyon érdekelt. Amikor pedig már érdekelt volna, árkon-bokron is túl volt! Az bizonyos, hogy atyád valamelyik északi országból származik, s hogy gentleman volt, azt magas műveltsége, intelligenciája bizonyította. De fontos ez most? Azért mondtam el, hogy tudják: bármilyen megvetendő vagy elítélendő az én szereplésem, a lányom nemzője egy talpig becsületes úriember volt! Hogy ott kereste a kielégülést?! Hát Istenem, - az akkoriban nagyon is előkelő helynek számított. Már nem is bánom, hogy az egyetemre ment tanítani. Mint kutató matematikus, előbb vagy utóbb az újságok címlapjára kerül, s ha él az apja, a fénykép alapján önmagára ismer, és nem is kell keresnie, Ő jön, hogy keblére ölelje azt, akinek a létezéséről nem is tudott. De persze annak az emléke is megbecsülendő, aki a bölcsőben ringatta, a térdén táncoltatta! Korán elment szegény! Nem tudom..., lehet, hogy a lányok tették tönkre, de ha úgy volt, abban maga is hibás volt! Én a magam részéről, amíg élt, elláttam minden szükségessel éppúgy, mint Téged - lányára tekintett -!

Nem szakítottuk félbe, annak ellenére, hogy amit elmondott, arra önmagunktól is rájöttünk...! Ki tudhatná, mennyi terhet cipel?! Ennyivel is kevesebb lesz - gondoltuk -! Mikor pedig abbahagyta, Gitta kezdte el:

- Anyukám! A legjobbkor jöttél! Jóskának miattam ott kellett hagyni munkahelyét. Nem kértem, mert tudom: a vállalat vezetőitől informálódtál! Azt is tudod, hogy '56-57-ben mi történt velük, hisz magad mondtad, hogy ott voltál a tárgyalásán is. Hogy azóta mi történt, hogy vergődtek át magukat, ahhoz nem kell sok képzelőerő, ha itt körülnézel. Nekem vissza kell mennem az egyetemre és egyébként sem vagyok nagyon elszalasztva pénzzel, nem tudok rajtuk segíteni, ahogy szeretnék. Csak egy hónapról, esetleg másfélről van szó, ha addig segítenéd Őket. Utána sokszorosan visszaadják! Ez a beszélgetésünk azonban nem juthat az elvtársak fülébe, megértesz ugye?!

- Értelek, lányom, de én csak rajtad keresztül segíthetem Őket! Látogass meg holnap, és mindent elrendezünk!

- Nem mehetek hozzád, Anyám, de gondolom - a jövőre vonatkozólag Neked is jobb, ha úgy tudják, hogy haraggal váltunk el! Ha találkozni akarsz velem, gyere fel hozzám az egyetemre. Egy nap, nem dől össze a világ, és Neked sem árt egy kis kiruccanás. A prof. már úgymint érdeklődött utánad. Majd onnantól én eljuttatom Magduséknak, amit nekik szánsz! Ha így jó lesz?

- Ha nem szégyelled anyádat lányom, szíves-örömezt megyek!

- De anyukám? Hát ki tette lehetővé, hogy az legyek, aki vagyok? Én tudom, hogy mivel tartozom Neked, és szeretetemet nem befolyásolja senki és semmi! Amit imént önszántadból elmondtál, csak közelebb hozott bennünket egymáshoz! - Névkártyája a polcon volt, levett egyet és átnyújtotta: - Itt a címem, Anyukám, az egyetemet pedig tudod hol van, de ha újév utáni csütörtökön jöhetnél, akkor kimennék eléd a reggeli gyorsra. Ahogy Neked alkalmasabb, én mindenkor szeretettel várlak, és előre is köszönöm jószándékodat. Itt hiába is mondanám, majd ott meggyőződhetsz arról, hogy helyes volt döntésem, amikor az osztályvezetői állás helyett az egyetemi katedrát választottam. Itt a Te protekciód, pénzed, a lányok teste, ott a képességeim miatt becsülnek! Ott a tanítás mellett művelhetem, gyarapíthatom tudásomat, ez a kis közösség pedig testileg-lelkileg kielégít!

- Örömmel hallom, amit mondasz, lányom, én a magam részéről annyival egészíteném ki, hogy eddigi életemnek egyetlen feladata a gyönyörnyújtás volt, de hogy igazán boldog lettem volna valaha is, arra nem emlékszem. Csoda lenne-e, ha azt mondanám: ezután én is másképp akarok élni? Nem a testi gyönyörökre gondolok, azokból elegendem van két életre is! Szeretetre vágyom gyermekeim, olyan igazi szeretetre, ami szinte sugárzik belőletek is! Boldog lennék, ha vállalhatnám az anya és a nagymama szerepét is egyszerre! Akarjátok? - Rám nézett. - Hány éves is vagy Te?

- Harminchét - válaszoltam!

- Tíz éves voltam, amikor Te születted, de még nem múltam el 14 és már áttestem a tűzkeresztségen, ha akkor teherbe esem, ma Nálad nem sokkal fiatalabb fiam vagy lányom lehetne!

Láttam, hogy feleségem is, Gitta is tőlem várják a boldogító igent, átmentem tehát az Ő oldalukra és rátettem kezem az asszony vállára:

- Az én anyám ugyan meghalt, kedves, mielőtt érzékelnem tudtam volna az anyai csók ízét, ezért a fiúi szeretetet sem ismerem igazán, de ha akad olyan bolond, aki önszántából vállalja az anya szerepét, én boldogan borulok keblére és nem kérdelem tőle, ki voltál? Sorsunkat legtöbb esetben tőlünk idegen erők alakítják, s ha Kleopátra, vagy Mária Terézia, de vehetjük bármelyik nagyasszonyt, abba a bölcsőbe születik bele, amelyikbe Ön, bocsásson meg ha kimondom magyarul: úgy lehet, nagyobb kurvák lettek volna Önnél, és az örömagyon szerzett gyermeküket megfojtották volna, Ön pedig felnevelte, még hozzá nem is akárcsak, amiért minden tisztelet megilleti! Mondjam tovább...?!

- Ne mondd, fiam!

Nem hiszem, hogy voltak boldogabb percei annak a szerencsétlen néembernek, akit a következő pillanatban anyámként öleltem magamhoz, utánam feleségem, majd hús-vér lánya! Ilyen előzmények után lett a tiltott prostitúció egy ideig szövetségesünk, sőt mindennapi kenyérünk, merthogy attól a naptól kezdve fogadott anyánk mindenütt és mindenben jelen volt, ami számunkra a túlélést jelentette. Attól a naptól kezdve az elvtársak, akik irigységből, vagy félelemből romlásunkra törtek, adófizetőinkké lettek, és tették ezt örömmel, sőt: gyönyörrel! De ők sem jártak rosszul, mert attól a naptól kezdve a háziasszonyon kívül a lányok is kedvesebbek, simulékonyabbak lettek!

Ugye mennyire igaz: a bűnös úton szerzett pénz, emberi, sőt istenes célokat is szolgálhat! De gondoltam-e én akkor, abban a helyzetben a szerzés mikéntjére? Voltak-e erkölcsi gátlásaim? Nem voltak! Miért is lettek volna? Becsülettel dolgoztam, amíg félre nem állítottak a képzettségemnek megfelelő helyről. Családom érdekében olyat is vállaltam, amitől legtöbbször húzódoztak. Természetes tehát, hogy ki akartam törni a köröm font hálóból. Míg azonban az akasztásra ítélt nyakában a hurokkal sorsának végzetszerűségén már nem változtathat, előttem több lehetőség is sorakozott...! Hogy miért a legrosszabbat választottam? Mert az ígérkezett leggyorsabbnak és legcélravezetőbbnek, s ha a körülmények megítélésében nem csalódom, nem is választottam volna rosszul, a jövő - távolabbit értem - szempontjából pedig szinte sorsszerű volt, de erről a következő könyvek bőséges magyarázattal szolgálnak!

Gitta mamája későig maradt nálunk, s a vége felé már a fiammal is összebarátkozott. A gyerek, mintha megérezte volna, hogy olyasvalaki Ő, akit a Gondviselés az utolsó pillanatban mentőkötélnek küld! A vacsoránál már melléje telepedett, amidőn pedig közöltem vele, hogy Ő nemcsak Gittusnak, mindnyájunknak a mamája, akit eddig eltűntnek hittünk, öröme határtalan lett! Ő sem kutatta az okokat: hogyan, miért? mivel még egyik nagyszülőjét sem ismerte, úgy gondolta: ami nekünk jó, az neki is! Átült az ölébe és elkezdte simogatni az arcát.

- Megpusztilhatlak? - kérdezte tőle.

- Hogy kérdezhetsz ilyet kis csillagom? Legszívesebben ki sem adnám a kezemből! - látszott rajta, hogy a könnyeivel küszködik, de erős maradt, magába fojtotta ellágyulását, csak arca sugárzott, egészen más volt, mint érkezéskor. Kicsi átölelte a nyakát, s miközben csókolgatta fülébe súgta, de úgy, hogy mi is hallhattuk:

- Tudtam ám én, hogy Te nemcsak Gittus mamája vagy!

- Miből sejtetted Kicsikém?

- A Te hajad barna, mint anyucié, meg apucié, meg az enyém is, Gittusé pedig olyan, mint a szalma!

- És nem tetszik Neked?

- Hát, dehogynem! Mi nagyon szeretjük egymást, ugye Gittus?!

- Úgy bizony, kis szerelmem!

- Na látod! Ha nagy leszek, én is tanár leszek, mint Ő, és midig együtt leszünk. A jövő héten visszamegy Pestre, de a nyarat együtt töltjük! Te is velünk maradhatsz!

Közös anyánk fészkelődni kezdett:

- Késő van már gyermekeim! A busz már rég elment, mikor megy a vonat? Ma mindenképpen haza kell mennem, de holnap..., gondolom, ne várjunk a jövő hétig - egyik megbízható lánytól küldök pénzt! Neked is kell Pesten, és ha már egy család lettünk, fogadjátok olyan szeretettel, amilyennel én küldöm. Majd Amál elhozza! Benne ugyanúgy megbízhattok, mint bennem! Sok tartozása van neki is! Családját ötvenkettőben likvidálták, utolsó menedéke én voltam!

Hogy elérjük a vonatot indulnunk kellett! Előbb úgy egyeztünk meg, hogy egyedül kísérem fel az állomáshoz, úgy gyorsabban megjárom, de végül is feleségem rábeszélte Gittát, hogy jöjjön velünk. Talán féltékenységből? Negyvenhét éves léte egészen csinos, jól öltözött nő volt Gitta mamája, tudott viselkedni is! Más volt, mint az az '56-os, fecsegő, kékfrankossal mázolt kurtizán, de ahhoz sem hasonlított, aki kihajolt az ablakon, mikor Gitta először felvitt a szobájába. Férfi szemmel nézve, ígéretesebbnek tűnt sok fiatalnál! Na persze nálam más volt a

helyzet: én még akkor, úgy elesetten is bőviben voltam annak, ami a szexet illeti, s vele szemben eszembe sem jutott volna hasonló gondolat... -

Amilyen nehezen indult a barátkozás, olyan lassan haladt a búcsúzás: Kicsit csak úgy tudta lerázni, megígérte neki, hogy legközelebb néhány napra magával viszi. Az állomásra menet előttük haladtam. Sötét volt, vastag hófelhők kavarogtak felettünk, de én, aki azelőtt naponta megjártam az utat, biztonságosan haladtam. Hallottam, hogy puszognak mögöttem, ha odafigyelek, tán meg is értem, mivel azonban sürgősen tartottam, hisz ha az anyának lett volna is, Gittának nem volt titka előttem, ezért inkább csak arra szorítkoztam, hogy a nehezebb útszakaszoknál bevárjam Őket, majd túljutván azokon, ismét előre siettem.

Az állomás közelében már Gitta is biztonságosan járt, előre siettem, hogy jegyet váltsak, mert majdnem egy időben érkeztünk a vonattal... -

- Akkor holnap délelőtt, kislányom! - szólt le az anya már a peronról.

- Értem, Anyus, vigyázz magadra és az állomástól taxival menj tovább! - Miután pedig a vonat elrobogott felém fordulván:

- Mit szólsz mindehhez - kérdezte -, erre igazán nem számítottunk, ugye Szerelmem?

- Nem jutok szóhoz - válaszoltam -, de nekem bevallhatod, Te is meglepődöttél?!

- Mért is tagadnám, igen! Ismervén Őt, nem remélhettem, hogy valaha is kezdeményezni fogja a kibékülést, de - gondolom mindnyájunknak jobb így! Neki is! Soha nem tanúsított irántam majomszeretetet, az azonban igaz, hogy mindenről gondoskodott! Most egyszerre több gyereke is lett, ráadásként egy unoka, kimutathatja anyai szeretetét!

- Megmondtál neki mindent? Előttünk nem nyilatkozott -, hogyan érintette társas életünk?!

- Na mit gondolsz? Tán el sem hiszed, mert egészen röviden tért napirendre felette: egy csődörnek egy kanca mindig kevés volt, de vajon két kancának egy csődör...?

- Mit válaszoltál?

- Azt, hogy nekünk igen! Mi hármasban tökéletesen kiegészítjük egymást!

- És a terhességhez?!

- Madarat lehetne fogatni vele, olyan boldog! Tudod, mit mondott? Ha sikerül távoznunk, pénzzé teszi mindenét és utánunk jön -, természetesen, ha mi is akarjuk. Egyetlen kívánsága, hogy boldognak lásson minket és... -

- És nevelhesse unokáit! El van ragadtatva Kicsitől, de lehet is! Nem sok hozzá hasonló gyerek futkos az országban!

- Érdekes - mondtam -, még egészen csinos nő, mi több: fiatalos! Ennyire kiegészített volna?

- Ne csodálkozz! Tizenhárom éves kora óta...!

- Hát igen! Kicsit korán kezdte, de abban az időben 16 éves lány már öreglánynak számított, s ha ezt vesszük alapul?!

- Csak az nem mindegy, hogy valaki normális körülmények között éli szexuális életét, vagy mint Ő tette!

- Ez így igaz! Látod, te mindig fejen találod a szöveget, már hiányzol, mikor távol vagy, nemcsak nekem, mindhármunknak!

Gitta szembefordult velem -, az állomás környéke üres volt és sötét, bármit tehattünk volna, csak öt lépéssel beljebb kellett volna mennünk, de nem került másra sor, két karját nyakam köré fonta és:

- Tudom - szólalt meg -, első találkozásunk alkalmával őszinte voltál, amikor azt mondtad, hogy szeretsz, de nem vagy szerelmes, most mit válaszolnál?

- Ragaszkodsz hozzá?

- Nem, de azért jó lenne tudni!

- Ez, ami köztünk van, már több a szerelemnél, Drágám: egy közös testben forr a vérünk, benne egyesült lelkünk, benne keverednek jó és rossz tulajdonságaink, benne, aki mégsem mi leszünk, hanem egy harmadik! Talán Káin, vagy Ábel, Judith, vagy Eszter, Mária, vagy Mária-Magdolna...., egy biztos, mégpedig az, hogy Ő már létező valóság, akivel számolni kell még abban az esetben is, ha csupán lelkedből törne elő! Lám: Judith és Izrael esete...!

- Te igazán hiszel ebben?

- Drágám, ami vagy aki már van, létezik, az létezni is fog mindörökké! Ha nem így lenne, értelmét veszítené magának az Alkotónak a léte is, mert értelmes cél nélkül kóvályogni értelmetlen lenne számára is!

Gitta szorítása erősebb lett! Emlőit valósággal hozzám préselte:

- Ne folytasd, félelmetes még hallgatni is! Én egy egészen egyszerű és emberi választ várok most Tőled!

- Ha jól emlékszem, mondtam már, Drágám, hogy az én szerelmem oszthatatlan! Első találkozásunk alkalmával valóban csak szerettelek, ma azonban nem tudnék választani közületek! Te vagy Ő? Egyet jelentetek számomra! Ha a szerelem alatt csak a test vágyainak kielégülését értjük, akkor Ő tüzeesebb, gyorsabb -, Te többet veszel el, de többet is adsz! Azonban szerintem szerelem alatt nemcsak a test kielégülése értendő, a lélek azonosulása is, és ebben megegyeztek, márpedig ez a fontosabb! Ha elmegyünk, és nem jönnél utánunk, semmi és senki nem pótolna, megszakadna bennem egy folyamat, amely jelentheti magát az életet is!

- Köszönöm, Szerelmem! - levette karjait nyakam körül és átfogta a derekam: - Szoríts magadhoz, ha csak egy pillanatra is, aztán induljunk! Kívánlak, de most mindjárt! Tudtam, éreztem, hogy eljön az igazi, de abban nem hittem, hogy Te leszel az!

Elindultunk visszafelé! Fekete Karácsony volt, így az avar is fekete volt! Az első hópelyhek akkor kezdtek szállingózni. A kiserdő közepe táján kicsit beljebb léptünk, elemlámpával rávilágítottam az avarra, s a következő pillanatban már a földön voltunk. Gitta, Évához hasonlóan otthon nem használta fehérneműjét, tehát nem volt hozzákészülődés, és szinte minden átmenet nélkül a legvadabb szerelmi ritmusba lendültünk. Nem tudom megérezte-e, hogy ez a hét és aztán egymás nélkülözésének hosszú-hosszú hónapjai következnek, olyan zajt csaptunk, ha orrvadász lett volna közelünkben, bizonyára becserkel bennünket.

Mivel a hó egyre nagyobb és sűrűbb pelyhekben kezdett esni, lehütötte meztelen fenekem, gyorsan befejeztük, aztán tovább indultunk... -

- Nem tudom, mit érzek - mondta menet közben -, de szinte ki tudnék bújni a bőrömből! Ma jó, hogy Magi nem akcióképes és folytathatjuk otthon, s holnap, holnapután is!

Gitta mamája tartotta szavát. Másnap délelőtt megjelent nálunk az általa megbízhatónak tartott Amálka. Természetesen rám ismert és kicsit talán el is szégyellte magát. Gitta észrevette a lány pirulását, s magához ölelte, mondván:

- Ó de boldog vagyok, hogy Te jöttél! Ha azt mondanám, hogy hiányoztál, akkor sem hazudnék! - bemutatta feleségemnek, aztán nekem, Kicsi már játszani ment, csak ebédnél találkozhattak -!

Amálka leszámolt Gitta elé tíz darab ezrest, illetve száz darab százast, s rögvest távozni akart, de Gitta megkérdezte tőle:

- Meddig kaptál kimenőt, Amálka? - Mire Ő:

- Ma egész nap szabad vagyok!

- Akkor ráérsz a délutáni busszal visszamenni! Vagy vár valakid?

- Ki várna engem? - a lány tagadólag rázta a fejét. - Gitta nem kérdezett többet, már húzta is le róla a kabátot, a cipőt, az éjszaka behavazott, s kicsit el is ázott- az ajtóban lerázta róla a havat, a cipőt száradni tette a tűzhely alá, saját papucsát adta a lány lábára, Ő pedig fáért indult. Meg akartam előzni, de visszatartott:

- Maradj, nekem is kell a friss levegő, kínáld addig Amált, van még abból a kisüstiből, megfázhatott...! - Megkínáltam, megrázkódott tőle, de kiitta:

- Igazán kedvesek - mondta -, de látszott rajta, hogy még mindig feszélyezve érzi magát. Még egygel töltöttem, feleségem pedig teát, kekszet tett az asztalra:

- Nemsokára kész lesz az ebéd, de addig is -, bár itt bent meleg van, a tea hasznosabb ilyenkor, mint a szesz. Én ma még ki sem mentem, hideg van?

- Ó, nem - válaszolta Amálka -, ha nem esett volna a hó, egészen jó idő lenne!

- Beszélgessetek Apuci - szólt hozzám feleségem -, Gittel gyorsan elkészítjük az ebédet, aztán csatlakozunk hozzátok!

Leültem a lánnyal szemben aztán, mint akik már régtől ismerik, egymást átszóltam hozzá:

- Húzzad ki, Amálka és ne szégyenlősködj! Itt jóbarátok közt vagy! Gondolom Gitta édesanyja tájékoztatott felőlünk -, nem mindig voltunk mi sem ilyen körülmények között, de ha egyszer így alakult...! Az a fontos, hogy az eszünket használni tudjuk: qidqid agis prudenter agas -, de ezt így nem érti, inkább magyarul... -

- De igen! Nagyon is értem: respice finem! Nem így végződik?

- Lám csak, gimnáziumot végzett?

- Az elemitől kezdve, magánúton végeztem iskoláimat, amíg módomban volt. Úgy tanítják, hogy a latin nyelv gondolkodni tanítja az embert.

- Mondhatna többet is magáról? Van úgy, hogy megkönnyebbül az ember, ha kibeszélheti magát!

- A földjeinket kiosztották '46-ban, de maradt annyi, hogy a magántanáromat fizetni tudtuk!

- Érdekes! Ha nem vagyok indiszkrét, tovább mondaná? Ezek után érdekelne, hogy kerülhetett ebbe a szituációba?!

- Ötvenkettőig mintha mi sem történt volna, nem vettük, vagy inkább nem akartuk észrevenni a változásokat körülöttünk. Akkor azonban egyik napról a másikra mintha villám csapott volna be hozzánk: én Sopronba jöttem bevásárolni - mellesleg közel laktunk - s mikor délután hazaérkeztem, sem anyám, sem apám, a lakás kifosztva, felforgatva, volt intézőnk felesége azzal fogadott, hogy szüleimet, mint osztályidegeneket Karcagtilalmasra vitték, s ha nem tűnök el, engem is elhurcolnak!

Magamhoz vettem a legszükségesebbet, s a következő vonattal visszautaztam a városba. Rokonaim nem voltak, legalábbis a közelben, de apám egyik zsebében - a szanaszét szórt ruhanemű közt - találtam egy címet, oda indultam. Így kerültem közeli ismeretségbe Gitta édesanyjával, s vele is! Azt hiszem, tovább felesleges folytatnom... -

- Igaz minden, amit elmondtál, Kedves, de van valami, amit elhallgattál - szólt közbe Gitta -!

- Mit kellene még elmondanom? Talán azt, hogy anyám idősebb volt apámnál, ami valószínűsíti, hogy apám nálatok keresett kielégülést?!

- Nem, az természetes dolog volt abban az időben! Azt, hogy atyád meg sem érkezett Tilalmasra, útközben nyoma veszett, édesanyád pedig röviddel elhurcolása után meghalt. Anyámmal együtt hoztátok haza és temették el. De van még valami: idős francia nevelőnődet is Te tartod el, mivel neki sincs már senkije otthon. Nos, ezek után alkossatok véleményt Amálkáról, aki szinte nevelőm volt nekem is, pedig majdnem egyidős velem. De míg magát prédának vetette oda, rám idősebb testvérként vigyázott anyám távollétében is!

- Ezt nemcsak kötelességből tettem, Gittus, a szeretet is közrejátszott!

- Tudom, Kedves és hálás is vagyok érte! Bármikor, ha szükségét érzed, rendelkezésedre állok, és én is szeretetből teszem, amit tennem kell!

Feleségem Amálkához lépett, végigsimított a fején és homlokon csókolta:

- Szegénykém - mondta és rám nézett -, valóban kiszámíthatatlan az ember sorsa!

- Ne sajnáljatok! Van miből megélnem, a szolgálataimat pedig egyúttal felhasználhatom arra is, hogy törlesszek szüleimért, mert a gyönyörrel, ha akarjuk, ölni is tudunk és én élek is ezzel a lehetőséggel! - Az utolsó mondat után éreztem, hogy a testemet borító szőrzet ágaskodni kezd -, mintha hideglelés futott volna végig rajtam, borzongás fogott el. Felálltam:

- Bocsássatok meg, egy pillanatra ki kell mennem!

Amálka utolsó mondata felkavart, mi lesz még itt, ha a szerelem is a gyilkolás eszköztárába kerül?! Ha a költő által megjövendölt korszak kezdete ez, amelyben: testvér a testvért, apát a fiú elad -, akkor igazán nincs mit sajnálni itt, el innen, de minél előbb és minél messzebb...! Gitta próbált fűzni éjjel: hátha hamarosan vége szakad ennek az átkos helyzetnek és itt is megtaláljuk számításunkat...! De nem, nem változtatok elhatározásomon: itt nincs mit keresnem tovább, és ami a döntő tényező: diplomával a kezemben nem élek parazita módon még akkor sem, ha a segítséget nyújtó kézben a meleg, forró szív is benne dobog. Felettem hatalmas hófelhők tornyosultak egymásra, de mintha óriás kezek taszigálták volna őket, nem egyenest előre, hanem össze-vissza kavarogtak, valószínűleg ebből adódhatott, hogy a hótömegek közötti réseken egy-egy pillanatra átvillant a napsugár, s a fertői oldalra lejtő szőlősorok karóin, mint megannyi briliáns, szikrázott a rárakódott hópehely. Tekintetemet a szőlősorok, a nádas, és a felhők között a túlsó part felé irányítottam, aztán vissza, fel a dombhátra: mennyi gond, mennyi pásztoróra, munka és szerelem fűz ehhez a vidékhez, pedig nem itt születtem! Melyik veríték köti az embert szorosabban a röghöz? A vajúdó anyáé, avagy saját izzad-

mányunk...? Akkor legalábbis úgy éreztem, hogy az utóbbi, de bármily nehéz is a boldogságtól búcsút venni, könnyebb, mint a hamuból tüzet csiholni, tehát semmi elérékenyülés!

Csak melegítő volt rajtam és szinte idejében jött feleségem figyelmeztetése, aki a résnyire nyitott ajtón kiszólt hozzám, s egyúttal felém nyújtotta felöltőmet is:

- Apuci Drága, nem mennél át Kicsiért? Félek, hogy megfázik! Tudod, a gyerekek örülnek a friss hónap és futkosás közben beizzadnak...!

- Igazad lehet, Drágám! Megyek érte! - átvettem a kabátot és elindultam a haverék felé, de nem kellett messze mennem, mert fiam már feleúton futott elém. Bizony alaposan ki volt pirulva, levettem a kabátot, amelybe épphogy bebújtam, köré csavartam, majd indultam vissza, haza!

- Mit csináltatok, hogy így bemelegedtél?

- Hólabdáztunk, Apuci! Tegyé le, úgy nem fázom, ha futok!

Letettem, levettem róla a kabátot, aztán egymást kergetve loholtunk, időnként egy-egy hógolyót is megeresztve...!

- Megmosdatom Gittust! - kiáltott hátra Kicsi.

- De van már egy másik nénikéd is!

- Annál jobb! Ők is ketten, mi is ketten...!

- És Anyucira nem gondolsz?

- Mi ketten hármukkal is elbánunk! Igaz? - Kicsi hátrálva beszélt, nem vette észre a közeledő Gittát, aki a még tapadó hó felett csendben lépkedett, majd ölbe kapta és a kezében lévő hólabdaccsal mosdatni kezdte:

- Miben töröd a fejed, Te kis csavargó?! - A gyerek szabadulni akart de nem tudott, Gitta erős, kisportolt karjából magam is nehezen szoktam szabadulni...!

- Segíts már, Apuci - kiáltott Kicsi -!

- Ketten egy ellen, az nem járja! - már az udvarban jártunk, letette a gyereket, Kicsi félreugrott, s Gittának gondolatnyi ideje sem maradt, máris arcába zúdult egy hócsomó...!

A rikoltozásra kijöttek feleségem és Amálka, de még a Mami is, aki csak úgy vidult a gyerek hangos csatározása láttán.

- Jöhettek! - kiáltotta Kicsi két kis kezével lapátolva a havat, de meddig? Gitta elkapta újra és be a szobába...!

- Na, megállj! - mondta neki - így mutatkozol be a néninek?

- Ki ez a néni? - kérdezte a gyerek, közben bizalmatlan pillantásokat vetett Amálka felé.

- Nagynéné - válaszolta Gitta -!

- Igazán? Hát már van nagymami is, nagynéni is? Hol voltak eddig?

- Majd tavasszal, ha elmegy hozzájuk, megtudod, de most gyerünk mosakodni, aztán ebédhez!

- Gitta erélyes volt Kicsihez, a gyerek mégis szerette, ragaszkodott hozzá, olyat is eltűrt tőle, amiért mást bokán rúgott volna. Talán javára is vált a féken tartás, mert feleségem túlságosan szabadjára engedte... -

Gyorsan végeztünk az ebéddel, elszoktunk már a több fogástól, azt a keveset is tovább rágtuk, hogy tovább élvezhessük az ízt.

Mivel fogytán voltunk ismét majd mindenből, Gitta vállalkozott, hogy Amálkával együtt bevásárolni indul, feleségem rendbe hozza a lakást, én pedig Kicsivel körülnézek, hátha valamelyik horogba besétált egy ügyetlen tapsifüles. Még szerencse, hogy vadból bőviben volt a vidék és néha változatossá tette étrendünket.

Már fent jártunk a szőlők között, midőn Kicsi megrántotta a zakóm:

- Odanézz, Apuci! Nem minket keresnek? - A falu felől egymás után érkező teherautókról rendőrök, katonák és géppisztolyos munkásörök ugráltak le, majd csatárláncot húzva körbefogták az út felőlünk eső oldalát és elindultak felfelé. Nagyon sokan voltak, mert 2-3 méterre jutott belőlük egy fő, a falu szélétől Fertőhöz felé ameddig elláthattunk... -

- Valakit bizonyára keresnek, Kicsim, de nem minket! Most még nem! - az utóbbit csak hozzá gondoltam! - A fene enné meg - folytattam - ezeknek is éppen most kellett jönni?! Ne menjünk tovább fiam, mert ha hurokba akadt is valami, ezek rátalálnak. Elindultunk hát vissza, - feléjük. Úgy harminc lépés lehetett köztünk a távolság, mikor Kicsi kirántotta a kezét a kezemből és elkezdett oldalt futni... - Az egyik munkásör rákiáltott és eléje lőtt, de a lövésnél is hangosabb volt annak a rendőrnek a kiáltása, aki felé a gyerek igyekezett:

- Te állat! Nem gyereket keresünk! - kilépett a sorból, s már ott is volt a megszeppent gyerek mellett, aki boldogan ölelte, inkább kapaszkodott fel hozzá:

- Dénes bácsim...!

Időközben velem együtt melléjük érkeztek a többiek is -, a rendőr főtörzsörmeister '56 októbere előtt az én üzemrészem párttitkára volt, magához ölelt engem is, míg a többiek a munkásört korholták: trágárnál, trágárabb szavak röpködtek feléje:

- Kémecket keresünk, Te marha, nem lótéren vagy, Te ökör! A gyereket is bábunak nézted? Minek ilyen hülyének fegyvert adni a kezébe! Ha ellenség lenne, nem felénk indul stb., stb. - Végül is nekem kellett kiségitenem:

- Nem rá lőtt, csak eléje, hagyják már a szerencsétlent! - Dénes közben a fülembe súgta:

- Nagykutya akar átjutni a határon, mert az egész csornai hadosztályt idevezényelték.

Hangosan pedig:

- Bocsáss meg, pajtás, az incidensért! Különben az egyik legjobb barátom és a fia, elvtársak! Ha csak megsértette volna is ez az állat, itt és én tekertem volna ki a nyakát! De gyerünk tovább! - utasította a többieket, felém pedig: - Mihelyt tehetem, meglátogatlak benneteket! - '56 után sem szakadt meg köztünk a kapcsolat, s ha nem csalódom, állásában is azért maradt meg, hogy szükség esetén segítségére legyen a rászorulóknak! Ilyenek is vannak! És voltak is!

Már jócskán eltávolodtak tőlünk, s mi még mindig egyhelyben állva lestünk utánuk. Egyszer csak látom ám, hogy Dénes egy jól kifejlett nyulat nyom a ledorongolt munkásör kezébe, aki aztán futni kezdett vissza felénk:

- A főtörzs küldi - mondta lihegve - és bocsássanak meg!

- Köszönjük, Barátom - mondtam -, máskor azért jobban figyeljen oda, nehogy vaddisznó helyett embert öljön! Emlékszik még Orosz elvtársra?!

- Igen! Igen! Alapos munka volt! - ezzel sarkon fordult és loholt társai után.

Feleségem és a Mami hallották a lövést és látták a csoportosulást körülöttünk, lélekszakadva igyekeztek felénk, de miután a kör szétnyílt, s látták, hogy épségben vagyunk, megálltak Ők is:

- Jajj Istenem - jajdult fel az asszony mikor beértük egymást. - Már azt hittem, hogy rátok lőttek!

- Nem is hitted rosszul! Kicsi elé lőtt az egyik, nem is tudom minek nevezhetném, talán a vadorzó szó legjobban ráillik! Megismerte köztük Dénest és hozzáfutott!

- Kicsi angyalkám, hát még Tőled is tartanak ezek a gazok - feleségem ölbe kapta a gyereket, aztán míg le nem értünk se szeri, se száma a puszkodásnak -! A Mami csak hümmögött rá, ránézett a kezemben lóbálódzó nyúlra, majd:

- Nem vették el? - kérdezte.

- Nem, Mamikám! Ők adták - gondolom fájdalomdíjként!

- Vigyázni, vigyázni, bajt hoz!

- Ne féljen, Mamikám - mondtam -, a hurkot bárki kivethette. Még szerencse, hogy a barátom velük volt, különben nem mi lakmároznánk belőle. Hanem - ezt inkább feleségemhez -, figyelmeztetnünk kell Gittát: Valami nincs rendben Pesten, Dénes szerint nagykutya akar szökni, mert lezárták a határt! Átkutatnak minden bokrot.

- Enné a fene Őket, csak minket hagynának nyugton - feleségem szavaiból kitűnt, hogy velem együtt már Ő is nagyon megelégte a körülöttünk zajló eseményeket -!

A házhoz érve a nyulat kiakasztottam a színbe. Állítólag porhanyóbb a húsa, ha néhány napig saját bőrében levegőztetjük... - A lányok még nem érkeztek vissza, s mivel Kicsit magával vitte Mami, levetkőztetni a karácsonyfát, ketten maradtunk az asszonnyal. Jó meleg volt a szobában, leheveredtünk, s csak úgy szárazon elkezdtünk szeretkezni. Feleségem azon nyomban felhevült, ha keblét érintetem, s mivel Gittától eltanulta, hogy otthon ne használja fehérneműjét, csak lábait kellett szétrakni, s máris készen állt, hogy befogadjon. Bezártam az ajtót, kezdtem hozzákészülni, midőn kintről meghallottuk a lányok csivitelését.

Elképedve hallgattam Amálka tiszta angolságát, - gyorsan ajtót nyitottam, s úgy tettünk, mintha a melegtől pirultunk volna ki.

- Miért nem tárjátok ki az ajtót kicsit! Túlfűtött ez a kis szoba - Gitta szavai voltak ezek, szemei azonban, de Amálkái is arról tanúskodtak, hogy tudták, mire készültünk! Hát persze: feleségem nem viselt melltartót, s a szexuális vágytól duzzadt mellbimbói kidudorodtak a blúz alól, na meg én sem szoktam zsebre tenni a kezem, de nem volt módomban másképp palástolni a merevedést.

- Ha jól emlékszem francia nyelvtanárod volt - fordultam Amálkához -, mintha angolul beszéltetek volna, mielőtt bejöttetek!?

- Jól emlékszel - válaszolt a lány -, az idős hölgy még anyám francia tanára volt, apám azonban - bankár lévén - a német és az angol mellett kötött ki és engem is azok tanulására inspirált. Szép nyelv a francia - szokta mondani -, szépirodalma talán világelső, nekünk azonban fontosabb a szakirodalom, abban pedig az angol és a német áll első helyen! Mivel anyám ragaszkodott öreglány tanárához, aki perfekt volt angolból is, németből is, megmaradt a családban, de engem már csak angolra és németre taníthatott. Tudok franciául köszönni, enni, inni, meg tudom érdeklődni az időt, mi több: franciázni is! Ezt azonban csak elméletben, gyakorlatban soha!

Jót kacagtunk, közben kipakolták a hozott árut:

- Nem dicsekvésből mondom - szólalt meg Gitta, -, de vittünk barátodéknak is! Szegény asszony olyan boldog volt! Na, és a gyerekek...! Már azért is megérte! Barátod borz vadászatra ment, ha sikerül elkapnia, velünk is megízleltetik!

- Nem hiszem, hogy sikerülni fog neki - mondtam -, fel van bolygatva a környéken minden! Nem találkoztatok azzal a sok rendőrrel, katonával, munkásörrel?

- Hát dehogynem - Amálka ijedten reagált -, talán busz sem indul? Azt beszélik a faluban, hogy a város határától kezdve a balfi úton, innen pedig Fertőboz, Hidegség, Nagycenk..., egész a határig körbe van zárva, egy róka sem tudna áttörni a gyűrűn!

- Ezt magam is megerősíthetem! - Elmondtam hogyan pörkölt oda Kicsi elé az egyik barom munkásör... -

- Hol van most a gyerek? - Gitta ijedten nézett körül.

- Nincs semmi baja - nyugtattam meg -, a maminak segíti lekopasztani a karácsonyfáját!

- De hisz még nincs szilveszter, utána szokták...!

- Valószínűleg kedveskedni akart a gyerekeknek! Valami csalit be kellett dobnia, Ő is látta, hallotta, ami történt!

- Átmegyek! - már ugrott is, de Amálka megfogta a karját:

- Nem jössz velem a buszhoz?

- Dehogynem! Van még időnk! Csak egy pillanatra ugrom át, látni akarom! - Gitta átfutott a mamihoz, Amálka pedig felém nyújtott egy üveg pezsgőt:

- Nyisd fel kérlek, és köszöntsük az újévet! Velem már az idén nem találkoztok!

- Ne várjuk meg Gittát?

- Marad neki is! Tőle még nem búcsúzom! Nagyon szeretheti Kicsit!

- Kölcsönös köztük ez a szeretet - válaszoltam, miközben a pezsgős üveg nagyot pukkant a kezemben, arra azonban vigyáztam, hogy ne a plafont locsoljam a drága nedűvel... -

- Hallod? Megint lőttek - ez Kicsi hangja volt! -

- Alig hiszem! Inkább pezsgő durrant - Gitta magához szorítva a gyereket, benyitott a szobába -, látod, csak néhány percre hagyjuk Őket magukra, máris dorbézolnak...!

- Ne légy rosszmájú, Gittus! Az én kérésem volt! - Amálka felvett egy poharat az asztról és elém tartotta -, töltsd tele és ne búsuljatos! Van még ott, ahol ez volt! Amíg a bőröm nyúlik, nincs baj, utána pedig jöhet a következő vízözön!

Megtöltöttem a poharakat, - pezsgős poharak? Hol voltak akkor? Volt, akinek csak csésze jutott, de a szívünk -, Ó igen - a szívünk egymásért dobogott! Volt köztünk proletár, főrangú, és nagypolgár származású, de talán nem tévedek, amidőn azt állítom, hogy akkor mi voltunk az országban az osztálynélküli társadalomnak egyetlen olyan sejtje, amelyet Marx, Engels, s talán Lenin is megálmodott!

- Máskor is jöhetek? - kérdezte Amálka, mintha csak Gitta szavait ismételte volna, melyeket első látogatása alkalmával mondott -, itt köztetek újból otthon érzem magam! A régi otthonomat értem!

- Amikor időd engedi, Drága, és amíg itt találsz bennünket - feleségem szavai kedvesek, de sokatmondóak voltak -!

- Értelek! - Amálka elérékenyült -, amint mondtam, nem állok olyan jól, mint Gittus mamája, de számíthattok rám! - órájára pislantott: - Azt hiszem, indulnunk kell!

Meg akartam köszönni, amit értünk tett, de nem hagyta:

- Egy szót se! Amit tettem, magamért is tettem, bár többre lennék képes!

- Akkor gyerünk - szólt Gitta, s vette a kabátját -!

- Veletek mehetek? - Kicsi belekapaszkodott Gitta kabátjába - igen! Anyuci gyorsan a kabátomat! - Nem tudom melyiküktől örökölhette a gyerek, de a kérdésében legtöbbször már a felelet is benne volt.

- Megtisztelve érezzük magunkat, kicsi grófom! - Gitta lehajolt, Kicsi átfogta a nyakát, két lábát átvette a lány derekán... -

- Próbálnátok ne engedni - mosolygott Amálka -, a kabátját én segitettem fel: ezt pedig - mondtam - mindenért - s homlokon csókoltam!

Mielőtt elindultak volna Gitta feleségemhez hajolt:

- Várjatok meg, jó? - tudtuk mindketten, hogy mire célzott, de alig csukódott be mögöttük az ajtó, ott folytattuk, ahol érkezésükkor abbahagytuk.

- Majd éjszakára megint Övé lehetsz egészen, ha marad kurázsid - mosolygott feleségem pihegve, kipirultan, akkor múltott 19 éves, s fiatal test Gitta jövetelétől számítva annyira összeszedte magát a néhány nap alatt, hogy teljes Önmagát tudta adni. Barna bőre visszanyerte rugalmasságát, fényét, telt keblei pedig, mint a ropogó húsú almák...! Ki tudott volna ellenállni a csábításnak akárcsak pár órára is? Százéves Matuzsálem alvadó vére is megpezsdült volna láttára, az enyém pedig...!

Mivel azonban tudtuk, hogy csak rövid idő áll rendelkezésünkre, ezért amilyen gyorsan felhevültünk, ugyanolyan gyorsan le is higgadtunk. Mi a megelőző játék nélkül is teljes értékű kielégülést nyújtottuk, s míg legtöbbször még a hozzákészülődésnél tartottak volna, mi már kart karba fűzve az utcán ácsorogtunk és lestük Gitta és Kicsi felbukkanását a kanyarban.

Számíthattunk rá, mégis meglepődünk kissé, mert hárman jöttek visszafelére is, a busz nem indult. Feleségem, még mielőtt mellénk érkeztek volna, meg is jegyezte:

- Azt hiszem, a vonathoz Neked kell felkísérned, Apucikám! Még jó, hogy nem hallgattunk Gitre és kiadtad magadból, különben...!?

- Különben sem lett volna semmi, Aranyom! Meggyőződhetél róla: Amálka nagyon is intelligens nő! Ami pedig azt illeti...? Lehet benne része még ma is bőven!

- Nem szeretnék lekésni az estéről - szólalt meg az említett, inkább csak hozzám, midőn mellénk érkeztek -, Te ismered a vonatközlekedést, ezért is jöttünk vissza!

- Mennyi most az idő? - kérdeztem, mivel nem volt nálam az óra. - 16.50! Akkor, ha lépést tudsz tartani velem, még elérjük a 17.20-ast!

- Megkísérlem - volt a válasz -!

Karomra vettem a felöltőt, s Amálkának is azt ajánlottam, hogy cselekedjen hasonlóképp. Még egy pohár bort is tankoltunk, aztán neki a domboldalnak..., csak akkor néztünk hátra, mikor felértünk a bekötőúthoz -, szereteteink még mindig az udvaron álltak, izgultak, vajon tud-e követni Amálka? Hátraintegettünk, de hogy látták-e? Nem győződünk meg róla, mert sietve folytattuk az utat!

- Még egy kicsi lejtő - mondtam - aztán sima - egyenes! - A lány lihegett, de jött utánam rendületlenül! Még korán is érkeztünk, mert a vonat a bozi állomásnál füttyögött, s mi már a jegyet is megváltottuk... -

- Te Jóska Kedves - szólított meg bizalmasan Amálka -, szeretnék rád bízni egy titkot, de mint ahogy én is csak a fejemben őrzöm a számokat, Neked is ott kell megőrizned! Én még nem mehetek! Be kell fejezzem, amit elkezdtem. Ha elbuknék, vagy gondolván a legrosszabbra is, bármi megakadályozna abban, hogy átvegyem a zürichi banknál letétbe helyezett örökségemet, ezen a számon hozzájuthatok! Apámat valószínűleg azért verték agyon, mert nem volt hajlandó kiszolgáltatni. Rajta kívül pedig csak én ismerem, és most már Te! Apám nem bízott anyámban, nagyon jó asszony volt, de inkább csak érzelmi alapon állt! Ő nem bírta volna a kínvallatást! Elmehtek volna még idejében, de várták a jószerencsét, mint sokan mások is, de sajnos az még várat magára. Bár sikerülne valamennyiünknek kijutni! Magdus vagyona nélkül is boldogulnánk, mert készpénzzel bármihez kezdhetnénk! Ha gyenge marad az időjárás, még úgylis találkozunk, ha pedig hirtelen fagyra, akkor sok szerencsét!

A vonat berobogott, kis késéssel, de az nekünk kedvezett. Amálka megcsókolt:

- Szeretnék csatlakozni hozzátok! Mit gondolsz -, lehetnék én még teljes értékű nő?

- Most is az vagy, Drága - visszacsókoltam, s felsegítettem könnyű, háromnegyedes bundáját -! Már indult a vonat, de Ő még szorította a kezem:

- Visszaadtad önbizalmamat! Köszönöm! - lépésben mentem a vonat mellett, aztán mikor felgyorsult elengedte a kezem, de még egyszer elrebegette a bűvös számokat...!

Különös játéka a sorsnak - gondoltam hazafelé menet: miért pont velem hozza össze ezeket a szerencsétleneket?! Hisz rám éppen elegendő teher nehezedett már kora ifjúságomban -, már a tragédia is plusz volt, melyet Judit mellett éltem át! Mit tartogathat számomra még a nagy könyv?! Vagy éppen azért bukdácsoltam örvényről-örvényre, hogy hozzászokjam a félelemhez, s gondolkodás nélkül nyújtsam kezem a fuldoklók felé?! Ha így van, hát legyen! Hisz volt idő és lesz is, amikor az örvény tetején, avagy két örvény között a csodák csodájában sütkérezhettem...! Csak a választottaknak jut ki mindenképp bőviben, s ha netán tudomon kívül az lennék, már csak előre léphetek még akkor is, ha az újabb örvény valamennyiünket a mélybe rántja!

Hideg északi szél csapkodott! A lombjukat veszített fák a rájuk rakódó hótól fehéren, megannyi csontvázként meredeztek körülöttem. A táj zordságát szinte melengette a szélső ház kutyájának hosszan elnyújtott vonyítása. Meggyorsítottam lépteimet, s hamarosan túljutottam az erdőn. A bekötőút melletti, hajdanvolt vikendházban kóbor cigányok raktak tüzet. Az ajtó-, ablaktalan épületbe betóduló szél felkapta a sziporkázó zsarátnokot, s végigpörkölte a tűz körül ücsörgő szurtos népséget.

Istenem, ez is egy életforma, a felhőkarcolók és a csúcstechnika aljában. A lángok közt forgatott nyársakon a környék tyúkóljainak martaléka sercegett, pörkölődött. Az égett hús szaga, illata működésbe hozta nyálmirigyeimet, a szám megtelt, de nem nyeltem le, nagyot sercentve kiköptem, majd szemközt találva a homályból előlépő szépszál cigánylegényt.

- Egy kis dohányt, nagy jó uram?!

- Nem dohányzom - mondtam -, de itt van! - pénzt húztam elő és kinyújtott tenyerébe tettem -, a kocsma még nyitva van kb. 100 méterre innen, ugorj oda és vásárolj magadnak!

- Köszönöm! Hálásan köszönöm, az Isten fizesse meg, nagy jó uramnak! Merre is kell mennem?

- Az út lefelé egyenesen odavezet!

- Köszönöm! Nagyon köszönöm!

- Szívesen, barátom, járj szerencsével! - Átmentem az úttesten, egybeolvadva a venyigével, a szőlőkben össze-vissza ültetett fákkal.

A tanítónő és kislányának az esete foglalkoztatott, akiket a keresésükre indult férj és a karhatalom már nyársra húzva talált hasonló, kóbor cigányok tűzénél. Nem kell a csendes-óceáni szigetvilágba utazni, hogy kannibálokkal találkozassunk. A hazaiak kultikus szertartások nélkül is hajlandóak felfalni útjukba tévedő embertársaikat, de legalább hasznosítják! Mennyivel becstelenebbek Ők a politikai hullagyártóknál?

Hátul az udvarban, a favágó tuskó mellett haladtam el. A balta bele volt vágva, kihúztam, s kezemben lóbálva léptem a szobába. Feleségem és Gitta is ijedten néztek felém:

- Kóbor cigányok vannak az erdő alatt, csak elővigyázatból hoztam be - nyugtattam meg Őket -!

Az ablakon vasrács volt, de fejszével persze pillanatok alatt le lehetett volna feszíteni. Az ajtófélfára belülről erősített vaspánt azonban nagyobb biztonságot nyújtott. Soha nem használtuk addig, sőt - nyáron nyitott ajtónál aludtunk, de akkor alapos szellőztetés után a vaspántot is felraktuk.

Kinn egyre erősebben üvöltött a szél, a szobában azonban kellemes meleg maradt. Neki-vetkőztünk, s vacsora közben elmondtam, hogyan értünk az állomásra, s találkozásomat visszafelé jövet a cigánylegénnyel. Amálka titkáról természetesen nem tettem említést. Nem voltak kétségeim afelől, hogy a lány igazat mondott, de hogy miért éppen nekem, aki el akarom hagyni az országot, azon már lehetett volna töprengeni, nekem azonban akkor eszembe sem jutott...!

Vacsora után megittunk még egy üveg bort -, mondtam is:

- Nagyon belelendültünk, lányok! Az elmúlt héten kenyérre sem jutott, ma pedig...!

- Addig már elegendő lesz! - Gitta szavai voltak ezek, akinek ölében KisJózsi bóbiskolt.

- Fektesse le a kicsit - mondtam -, amíg el nem alszik, az ágyból is hallgathat bennünket, látom kifáradt, de elege is lehetett a mai naphól...!

Feleségem vetkőztetni kezdte, majd helyére vitte és melléje dőlt Ő is. Gitta nagy szemei rám meredtek, látszott bennük a mámor, de az Amor is! Egyenes jellem lévén, érzelmeit nem tudta palástolni, kiültek arcára. Feleségem, midőn csókra nyújtotta felém Kicsit, Ő maga is fölém hajolt, s a csókból és a pillantásából megértettem, hogy az éjszakára egészen átengedett Gittának!

- Csak néhány napról van szó - mondta délután -, utána ki tudja mikor, vagy lesz-e egyáltalán találkozás?! Joga van Hozzád! A Te gyermekedet hordja a hasában és hozzá még: milyen büszkén és boldogan! Bár én lehetnék a helyében!

- Már lehejtél volna!

- Még nem! Tudom, hogy nem hiszed, de eddig egyáltalán nem estem teherbe. Volt idő, mikor magam is úgy gondoltam, hogy igen, megtörtént, de nem, mégsem! Ha a közeljövő elé tekintünk, talán jobb is így! Majd ha túl leszünk a nehezén, akkor nem bánom, szülök Neked egy kis purdét, nem egyet, tízet is, ha akarod!

Gitta megfogta az asztal felett a kezem:

- Alszanak, eloltom a lámpát! - sötét lett a szobában, a mosakodás már vacsora előtt megtörtént, s mivel már úgymint lenge öltözetben voltunk, csak végigdöltünk a heverőn és kezdődhetett a vég nélküli játék. Jó volt vele! Mindegy volt, hogy milyen pózban és nem is volt fárasztó, csak mikor már a sperma utolsó cseppjét is felszívta, akkor éreztem szédülést!

Éppen felettem volt, s kezdtük volna újra, midőn az ajtó felől előbb csak kaparászást hallottam, majd feszítővas beékelését:

- Hallod - kérdeztem, halkán a lányt -, valaki be akar törni! - Lefordult rólam, magára húzta a hálóköpenyt és én is a nadrágot csak úgy alsó nélkül. Gyengéden megráztam feleségem vállát:
- Ne ijedj meg, Drágám, valószínűleg a cigányok be akarnak törni hozzánk!

Feleségem felugrott, felkapcsolta a villanyt, s meglepedkezve magáról elkezdett cigányul kiáltani. Kintről ugyancsak cigány nyelven válaszoltak. Valamicskét én is értettem a nyelvükön, hisz évekig köztük, velük dolgoztam. Feleségem lehordta Őket mindennek, amiért a fajtájukat sem kímélik. Mondta nekik, hogy ez a szoba a menedékünk. Ide is csak nehezen engedtek be, s ha elvisznek valamit, ránk háritják és kidobnak a rakás purdéval együtt. Mivel a feszítővasat tovább nyomták, feleségem rám kiáltott:

- Fogd azt a puskát és vedd célba az ajtót, Apuci! Ha betörnék, lőj!

- Töltve van! - mondtam - hat golyó van benne! Hányan vagytok?

- Nem megyünk be, Aranyoskám - női hang volt, cigány kiejtéssel, de magyarul -, ha tudjuk, hogy Ti is cigányok vagytok, nem is próbálkozunk. Nem viszünk el semmit, tovább megyünk, aludjatok jól!

Abból, amit feleségem mondott nekik, Gitta, aki Kicsit ölelte magához, nem értett semmit, a válasz azonban megnyugtatta. Persze nem a cigánynyelv használata, inkább a puska említése térítették el Őket szándékuktól, de nekünk a fontos az volt, hogy elmentek, és fellelőztünk, mert a baltán kívül más fegyverünk nem volt. Nem sok mindent vihettek volna el, de mi azt a keveset is nélkülöztük volna.

- Milyen jól beszéled a nyelvüket, Magi! Hol tanultad? - kérdezte Gitta -, de nem is tudom -, valójában milyen nyelv ez? Francia, spanyol, román, vagy keverve: ebből is abból is...! - Feleségem helyett én válaszoltam:

- Volt nálunk szobalányként egy nagyon csinos cigánylány, én is tanultam tőle valamicskét, de Magdolna egész jól elsajátította nyelvüket. Kár, hogy elment, de voltaképpen mit is kezdtünk volna itt vele?

KisJózsiban felelevenedtek az emlékek abból az időből, kitepte magát Gitta karjaiból, s feleségembe kapaszkodva könyörgött:

- Anyuci táncolj nekem úgy mint Iza-Izabella-, tudod: így...! Magasra emelve kicsi lábait, mutatta, hogy is járta annak idején az Ő Izája...!

Feleségem rám nézett, majd Gittára, aztán minden átmenet nélkül járnival kezdte, s úgy tűzbe jött, a mozdulatok, a dal ritmusa annyira jellegzetes volt, hogy az erdő alatt táborozó cigányokat is szégyenbe hozta volna...! De mivel már rég elszokott tőle, még mielőtt befejezhetné volna, elszédült, s elvágódik, ha nem ugrunk melléje és fel nem fogjuk... -

- Csodálatos voltál! - Gitta csak nézte, nézte barátnőjét, akkor nézhette meg először igazán, s ha nem lett volna mögöttük csaknem féléves ismeretség, aligha megy lépre!

Tánc után eloltottuk a villanyt és sötétben beszélgettünk. Felelevenítettük az elmúlt éveket, azokat is, melyeket még szakmámban töltöttem el, s azokat is, melyeket már osztály-

ellenségként, kényszerű munkákat vállalva, akkori lakóhelyünkön töltöttünk...! Kicsi hason fekve, két könyökére támaszkodva hallgatott, vagy ki tudhatná min gondolkodott?! A gyerek képzelőereje, fogékonysága 5-6 éves korban talán a legnagyobb, s Ő, aki velünk együtt már annyi mindent megélt, az átlagosnál jóval fejlettebb volt szellemileg! Kis idő múltán leengedte karjait, oldalt fordult és elaludt. A tűzhely még mindig világított, az édeskés nyersakác illata betöltötte a szobát. Mi hárman a széles heverő szélén ücsörögtünk, s mivel közé-pütt voltam, átfogtam a két lányt, egyik kezemmel feleségem, a másikkal Gitta kebleivel harmonikáztam. Mennyivel más volt mindenik: feleségemé, majd kétszer akkora, mint Gittáé! Előbbi a rendszeres szexuális élettől kissé lazább, de még rugalmas, érintésre megkeménye-dett, utóbbi csak maroknyi volt, ha benyomta az ember, visszaugrott, mint a jól sikerült kelt tészta. Nem kellett volna különösebben bizonygatnia, hogy csak most kezdi ízlelgetni...!

Felálltam! Tettem a tűzre egy nagyobb darabot, hogy tartsa a parazsat reggelig, aztán végig-nyújtóztam a heverőn, a két lány pedig mellém penderült. Ami utána következett, ahhoz elegendő egy kevés képzelőerő...!

A hátralévő három nap, ami Gitta szabadságából maradt, nem hozott különösebb eseményt. Kicsi hiányolta Bátyót, akinek a látogatása kellemetlen helyzetet teremthetett volna. Kis hazugsággal tartottuk távol, miszerint az ünnepeket Pesten töltjük és csak valamikor újév után érkezünk vissza!

A cigányok valóban nem vittek el semmit tőlünk. Kissé távolabb azonban sirathatták a tyúk-ólak lakóit, mert alapos munkát végeztek, kárpótolták magukat a nálunk elszenvedett kudarc-ért is! A hírt barátom hozta, aki másnap reggel megjelent az elejtett borz hátsó fertályával. Rajta kívül nem is zavart bennünket senki. Még a mami is behúzódott elől, inkább mi zavartuk fel imádságos könyve mellől, ha valami éppen hiányzott a lányok sütés-főzéséhez, mert a nappalok azzal teltek el, míg az éjszakák...!

A lányok még bírták volna, nekem azonban már nagyon is elegendő volt! Igaz a közmondás: jóból is megárt a sok! Ha tovább tart, én is Gitta nevelőapjának sorsára jutok, mert ellenállni két olyan lány szenvedélyének, nem tartozott gyengéim közé... -

Újév másnapján én kísértem ki Gittát a vonathoz. Szomorú volt!

- Nem tudom szavakba önteni, amit érzek - mondta már az állomáson -, de ha arra gondolok, ami előtt álltok, szorongás fog el. Vigyázzatok! Ne siessétek el a dolgokat! - végigsimított a hasán - Neked rá is kell gondolnod! Magam is felnevelném, anyagiakban nem szenvedne hiányt, de apa nélkül? Én tudom mennyire hiányzott és hiányzik még most is.

- Vigyázzunk, Drágám - mondtam -, de ha mégse úgy sikerülne, ahogy tervezzük, csak KisJózsit vedd gondjaidba, velünk ne foglalkozz, majd a Gondviselés elrendezi sorsunkat!

Nem sírt, könnyei hang nélkül hullottak -, Maradjatok - mondotta utoljára -, majd csak lesz valahogy!

- Drágám, mi olyanok vagyunk már, mint a feldobott kő! Csak visszaesni tudunk!

Úgy öleltük egymást, mint a szerelmes házaspár, de hát -, valójában azok is voltunk. Isten megáldotta már frigyünket, a cirkusz pedig nem feltétlenül szükséges!

Felsegítettem csomagjait, még egy utolsó csók, aztán leugrottam, mert a vonat már elindult. Gitta kihajolt az ablakon, felém tekintett, de nem hiszem, hogy látott, mert a szemét elborító könnyek elfedték előle. Istenem - gondoltam - fél évvel ezelőtt világosan megmondtam neki, hogy nem vagyok szerelmes és most...?! Már csak erőszakkal tudnának elszakítani tőle, de úgy sem, mert a halálon túl is egyé forraszt bennünket a magzat!

A vonat már rég messze járt, s én, mintha gyökeret eresztettek volna lábaim, a vonat után rohanó vérvörös felhőket bámultam! Azokat láttam álmomban is, azokat midőn feleségemet öleltem, vagy fiamat ringattam térdemen. Azokat azon az utolsó éjszakán is, melyet kis szobánkban együtt tölthettünk, mert bár hosszú kivárás után, elérkezett az indulás napja!

Január 20. tájt megkeményedett az idő. A Fertőn napról-napra vastagodott a jég, s már gépekkel is rámehek. Barátom, aki naponta kijárt, mérte a jég vastagságát, s 26-án este örömmel újságolta, hogy a jég akár társzekeret is elbír. Ha én is jónak látom, akkor 28-án este indulhatunk, akkora Ő is felkészíti a családot.

- Ha így van, nincs mire várni tovább - mondtam -, mi akár ma is készen állunk! - Megértettem, hogy neki több időre van szüksége a felkészüléshez, hatodmagával, köztük egy majdnem pólyással -, megnyugtató, hogy enyhülés esetén sem engedne fel annyira, hogy el kellene halasztani... -

27-én valóban megenyhült, sűrű, átláthatatlan köd borított be mindent. 28-án este azonban kitisztult kis időre, s mivel úgy beszéltek meg, hogy tölem indulunk, este 9-kor ott típródtunk kisszobánkban a két család. Barátommal ki-kinéztünk, várva az alkalmas pillanatot. Nekem nagyon nem tetszett az idő: a köd felszállt, tiszta volt, de fagypont feletti. Szorongó érzés fogott el, mint Gittát elutazásakor. Félek - mondtam barátomnak -, nem az őrségtől, nem is az aknáktól, azokat kikerülhetjük, de ha az idő meglazította a jeget? Mihez kezdünk, ha már túljutottunk az aknazáron?!

- Abban az esetben - mondta -, a csatornák szélén megyünk! Nincs veszíteni valónk!

Lakásunk előtt, az úttest másik oldalán a szőlők majdnem a határsávig nyúltak, tiszta időben végig lehetett látni a sorokon. 10 óra tájt halkán, libasorban elindultunk, utolsónak maradtam és még az ajtót is gondosan rázártam. Barátom vagy ötven lépésnyire előttünk haladt, bagolyhuhogás volt a megbeszélte jel. Egészen enyhe idő volt, a gyerekek is jól túrték, s még örültem is, hogy nem kellett orrfacsaró hidegnek kitenni Őket.

Az őrjárat másodpercnyi pontossággal érkezett! Nem néztek se jobbra, se balra, csak előre, de ha felénk tekintenek, sem vettek volna észre bennünket, hacsak valamelyikünk el nem köhinti magát, mert a köd, amely elindulásunk előtt felszállóban volt, újból ereszkedni kezdett. Hiába, télidőben, amikor a hideg, meleg frontok gyorsan váltják egymást, még egy órára sem állítható fel pontos prognózis, de nem volt időnk elmélázni, mert barátom, még mielőtt behavazott volna, hatástalanította a jelzőrakétákat, a közelünkben elhelyezett aknákkal együtt, s az őrjárat távoztával jelt adott az indulásra.

Ő ment át elsőnek, Őt követte felesége, aki a hathónapos csecsemőt csitíttatta, míg mi a többi gyerekekkel bajlódunk, de végül is szerencsésen átjutottunk valamennyien az aknazáras drótkerítésen.

Az első száz méteren - a csatornáig - szilárd talajon haladtunk, már kezdtem örülni a könnyű sikernek - ha így haladunk - gondoltam - három órán belül osztrák területen leszünk! Mivel a levágott nád- és kákatövekben botladozva, hol az egyik, hol a másik gyerek esett hasra, leereszkedtem a csatorna jégfelületére - ha csúszik is, biztonságosabbnak véltem! Alig léptem azonban pár métert előre, beszakadt alattam, hasig merültem a vízben.

A többiek kétségbeesetten lesték kapálódzásomat, s még én próbáltam nyugtatni Őket:

- Talán beljebb szilárdabb lesz!

Kivergődtem a vízből és tovább léptem, azaz csak léptem volna, mert ismételten beszakadt..., már akkor tudtam, hogy veszve vagyunk! Ha idejében nem jutunk ki a nagy jégfelülethez, amely nyilván szilárdabb! Nagy nehezen kikászálódtam a töltésre, természetesen egy csurom víz voltam, s barátom méltatlankodva, mint az idegbajosok, rázta a fejét:

- Hihetetlen, hogy két enyhe nap ennyire tönkretette volna azt a vastag jeget?!

- Amint látod, Komám! - bosszús voltam, ami kiérződhetett szavaimból is -, most hogyan tovább? Vissza vagy előre?

- Ha visszamegyünk, akkor sem kerülhetjük el a börtönt - mondta elgondolkodva -, ha viszont tovább megyünk, még lehet esélyünk!

Egy a százhoz!, ezt azonban csak úgy gondoltam, miközben előre indultam... -

- Majd én megyek elől, én már úgymint vizes vagyok - mondtam -, Te zárd a sort, vigyázz, hogy senki le ne térjen a töltésről!

Ismerve a terepet eljutottunk egészen a halászcárdai csatornáig. Fáradtak voltunk, a felnőttek magukon kívül még egy-egy gyereket is cipeltek. Még a fiam bírta legjobban a kicsik közül, Ő szegénykém többnyire mellettem loholt, míg nyakamban barátom fia vagy lánya sopánkodott.

Kis pihenő után tovább indultunk, de csak a töltésen, mert egyik csatorna sem volt járható. Már közel lehettünk a csatorna végéhez, amely egy nagy felületű, nádassal körülvett tó-képződménybe torkollott, amikor hátranéztem, és meglepetésemben majd elkiáltottam magam: a ködön át - akkor már ugyancsak sűrű volt - Balról egészen Fertőrákosig fényjelek cikáztak a magasban:

- Észrevették a szökést - adtam hátra - el kell jutnunk legalább az ürmiçi csatornáig!

Igen ám, de nemcsak a magasban cikáztak fényjelek, az agyamban is világosság gyúlt: ott, ahol a halászcárdai csatorna elágazik, rossz irányt vettem: nem az ürmiçi csatorna, hanem az úri tó felé haladtunk! Két lehetőség közül választhattunk: vagy átgázolunk a nádtengeren, vagy visszamegyünk az elágazásig! Bevártam társaimat - döntsünk együtt! A nádason keresztül rövidebb, de veszélyesebb -, találkozhatunk vaddisznócsordával vagy nagyobb vaddal. Annyira sötét volt, hogy egymás arcát is csak homályosan láttuk, s a hang után tájékozódunk. Mivel barátom úgy emlékezett, hogy a szóban forgó terület nagyobb részéről már learatták a nádat, úgy határoztunk, hogy nem fordulunk vissza, a vaddisznó, ha nem üldözik, veszélytelenebb az embernél, főleg azoknál, akik már nyomunkban vannak.

Leereszkedtem a csatorna jegére, nem szakadt be, pedig ugrottam is néhányszor -, mindegy, - gondoltam - eggyel többször megmártózom!

- Jöhettek - mondtam, s hogy az örömbe öröm is vegyüljön, halkán füttyülni kezdtem, majd megragadtam fiam kezét, s átsegítettem a másik oldalra, utána barátom felesége következett a legkisebbel, majd a többiek...!

- Várjatok itt egy kicsit - mondta barátom -, körülnézek a nádkupacok között, hátha akad egy szán, a rákosiak kint szokták hagyni. - Alig távozott 50 méterre, örömében felkiáltott:

- Gyerekek!, a várakozáson felüli! - nyomban utána hallottuk, amint a szán a nádtarló között zötykölődve elindult felénk.

Valóban a mi céljainknak is megfelelő eszköz volt: hosszú, mindkét oldalán felmagasított szán...! Elöl az asszony a kicsivel, rajta kívül valamennyi gyerek kényelmesen elhelyezkedtek, még feleségemnek is jutott volna hely, Ő azonban gyengéden elhárította:

- Inkább segítem tolni!

Mivel én ismertem a Fertőt terjedelmében jobban, a vezetés továbbra is az én feladatom maradt. Átvetettem két karomat a vontatókötélen, s mellemet nekifeszítve elindultam. Így megpakolva már nem zötyögött a szán, egyenletesen csúszott és nem is volt megerőltető a vontatás.

Csend vett körül bennünket! Nagynéha felnyögött a kicsi, vagy a nagyobbacska gyerekek valamelyike. A kupacokba összerakott nádat természetesen ki kellett kerülnem, különben tartottam az északkeleti irányt. Egy-egy kisebb, inkább káka-, mint nádliget nem okozott akadályt, nem véletlen tehát, hogy az egyik ilyen jégmentes, száraz emelkedőn vaddisznócsorda kellős közepében találtuk magunkat. Az állatok megéreztek az emberszagot, s támadás helyett vad vágtaiba kezdtek. A gyerekek, de még az asszonyok is megijedtek, én azonban tudtam, hogy nincs veszély, nyugalomra intettem Őket és vonszoltam tovább magammal együtt a szánt... -

A vizes, átázott ruhanemű rám volt tapadva, vacognom kellett volna, a belőlem áradó veríték azonban ellenkező hatást váltott ki: melegem volt, s a ruhából kiáradó gőz még sűrűbbé tette körülöttem a már-már átláthatatlan páratömeget, de tudtam, éreztem, hogy ha megállok, nem tudok ismét elindulni, ezért: tovább, tovább!, biztattam magam -, már nem lehetünk messze... -

Gondolataim odaát jártak: pokrócokba csavarodva meleg bort kortyolgattam az osztrák paraszt tűzhelye mellett. A gyerekek matracokon heverték körülöttem, feleségem a ruháimat szárította, társam felesége pedig szoptatta a kis emberpalántát. A kicsi elengedte, majd újból elmarkolta a már kissé megnyúlt - negyediket szoptatta - tejtől duzzadt emlőket. Az asszony észreveszi, hogy figyelem, de nem takarja el, sőt - mintha felkínálná: te is meghúzhatod, hisz a Te érdemed, hogy tele van! Társamat keresem, kérdésekre a háziasszony felel: átment férjemmel az őrre, jelentkezni, de maga most ne foglalkozzon mással, kész a fürdővíz, gyorsan bújjon nyakig bele a meleg vízbe, különben semmi sem menti meg egy alapos tüdőgyulladástól! Igaza van, Asszonyom! Megyek! A következő pillanatban eltűnt alólam a jég és én nyakig, majd egészen elmerültem...!

Feleségem és társam, akik nem merengtek, mint én, azonnal visszarántották a szánt, így megakadályozták, hogy az az egész rakományával együtt utánam csússzon. Mivel alattam nem éreztem szilárd talajt, elkezdtem taposni a vizet, így a magam erejéből a felszínre jöttem, de egyébként sem süllyedhettem volna lejjebb, mert a kötélen nem engedte. Megkapaszkodtam a jég peremében és hátraszóltam: - Húzzátok visszafelé, el ne engedjétek, mert valamennyien beleveszünk! Ahogy a szán lassan kezdett hátrafelé csúszni, úgy emelkedtem én is ki a vízből egyre feljebb...! - Visszamegyünk vagy 50 métert - mondtam -, aztán összeütünk egy kunyhó! Istenkísértés tovább menni ebben a vaksötétben. Meg kell várjuk, amíg a köd oszlani kezd, aztán vagy, vagy...! Veszíteni is merni kell! Egyedül vagy kettesben tovább mehetnénk, de nem veszélyeztethetjük a kicsiket!

Visszatoltuk a szánt, majd ott, ahol legtöbb learatott nádkévével találtunk felkupacolva, hozzáláttunk a kunyhó építéséhez. Az idő sürgetett bennünket, mert a gyerekek már kezdtek fájni, és mi tagadás, mi is! Alulra duplán raktuk a kévéket és körbe is háromszorosan, ami miatt a belterület kissé szűknek bizonyult, de nem kellett senkinek mondani, hogy húzza össze magát. Én voltam a legrosszabb helyzetben, mert a víz csurgott belőlem -, hátamat nekítámasztottam a kunyhó oldalának - a majd méteres nádfal felfogta testünk melegét és kívül tartotta a már szinte nyúlós ködöt. Feleségem fenekével ölembe húzódott, övébe pedig Kicsi -, hármunk felülete tette ki egyét! Barátoméék hasonlóképp helyezkedtek el... -

Csendben voltunk! De mit vagy miről is beszélhettünk volna, mikor a kimerültségtől a nyelvünk lógott. Elringatni sem kellett bennünket, hamarosan mély álom nehezedett ránk! Álomban egy kis tutajon menekültem a cápák elől. Volt, amelyik egészen közel került hozzám,

s a mellettem heverő kihegyezett bambuszbotok egyikével kipeckeltem a száját. A sebzett állat iszonyatosat csapott a farkával, a tutaj felemelkedett, de nem roncsolódott össze, megperdült a levegőben, majd simán vízre ereszkedett, de a veszély nem múlt el -, egy másik, hatalmas dög tátotta állkapcsait felém, annak a száját is kipeckeltem - a bambuszbotok legurultak ugyan a tutajról, de ott úsztak mellette, csak ki kellett nyúlnom értük. A többiek megéreztek a két sebzett állat vérét, s már nem a tutajt támadták, hanem társaikat, melyek abbéli igyekezetükben, hogy eltávolítsák a támasztékot, megkísérelték összezárni állkapcsaikat, de sikertelenül, mert a bambusz bár hajlott, ugyanakkor mélyebbre fúródott. Társaik pillanatok alatt cafatokká tépték Őket, s míg egymásba is belemarva kavaroztak, én kieveztem a vértengerből... -

Azt, hogy mikor tértünk nyugovóra, nem tudom, de jóval éjfél után lehetett! Hogy mikor ébredtem, azt igen! Még az álom hatása alatt lehettem, mert előbb a csizmám szárába rejtett nagykés után nyúltam, s csak annak nyeléhez érve gyúlt világosság agyamban: hol is vagyunk?!

Társamat már régóta kínozta a cigaretta utáni vágy, s tehetetlenségében, mert a gyufa is, a cigaretta is elázott, eltolta a kunyhó nyílását elzáró kévét és nagyokat szippantott, vagyis inkább harapott a még mindig alacsonyan terjengő ködgomolyból.

A beözönlő nyirkos levegő nemcsak engem, az asszonyokat is megcsapta, előbb összebb húzódtak, majd próbáltak felülni -, próbáltak, mert nem is volt olyan könnyű elszakadni a többitől... -

- Már reggel van, Apuci? - kérdezte feleségem elnyújtva.

Órámrá néztem -, órámrá? A vekkert hoztuk magunkkal, azt is úgy kellett előkotorni az egyik szatyorból - karórámat pedig már rég eladtam.

- Szent Isten! - mondtam -, már féltizenegy!

Egyszerre akartunk felugrani, de csak egymáshoz vertük fejünket:

- Már nem annyira sietős, Drágáim - mondtam -, ráérünk egyenként is elhagyni a kunyhót!

- Van még reményünk? - barátom felesége kérdezte.

- Kevés - válaszoltam -, a kicsikkel sajnos nem jutunk messze! De nem szabad éreztetni velük! Szoptasson meg nyugodtan, aztán keltsék fel a nagyobbakat, s egyenek mindnyájan, mert ha a köd leple alatt sikerülne is átjutnunk, még nehéz órák előtt állunk!

Kimentem társam mellé, aki a kunyhó előtt toporgott:

- Még szerencse - mondta -, hogy a köd ilyen kitartó, különben már a nyakunkon lennének! - Hangjából ítélve már Ő sem fűzött sok reményt a sikerhez, de elszánt volt: azonnal indulnunk kell, nem vesztegethetünk percet sem.

- Hadd készüljenek fel Ők is! - a kunyhó felé intettem -, ne emészd magad, egyszerűen nem lett volna szabad elindulnunk, de eső után köpönyeg...! Most már kevésbé szólhatunk bele sorsunk alakulásába, ha azonban a természet segít, az más...! Ebben a ködben nem hiszem, hogy keresésünkre indulnának. Húzz egy kortyot, aztán beszéljük meg, mi legyen tovább - feléje nyújtottam a laposüveget, még maradt benne néhány cent. - Azt sem tudom már, hogy átjöttünk-e a bal oldali csatornán?

- Nem lehetünk tőle messze - válaszolta, miután kihúzta, vagy inkább kiszívta az utolsó cseppet is -, ne változtassunk irányt, haladjunk tovább északkeletnek! - a bejárathoz lépett és beszólt:

- Igyekeztek! Majd eszünk odaát! - Vagy ideát! - az utóbbit én gondoltam hozzá - indulás előtt nem akartam rontani az amúgy sem rózsás hangulatot... -

Lassan kiszivárogtak, mintha sajnálták volna az oltalmat adó kunyhót, aztán elosztva a gyerekeket irány..., ki tudja hová?!, mert akkor már nem tudtam: előre megyünk-e vagy hátra? Az éjszakai merülések, főképp a jég alá csúszás, és a felszállni nem akaró köd annyira megzavartak a tájékozódásban, de társamban sem bíztam már, egy volt műszaki tiszt nem tévedhet ekkorát a természet adta lehetőségek megítélésében. De mindegy, most már mindegy - gondoltam - s elindultam! Ha csak 45 fokkal jobbra tartottam volna, bottal üthetik nyomunkat, de nem úgy történt:

Nem sokkal később, hogy elindultunk, átkeltünk egy csatornán, amely tényleg közel volt éjszakai szállásunkhoz, de hogy időt nyerjünk, átgázolva az útba eső akadályokon, egyenesen megcéloztam az ürmici csatornát. Bár választottuk volna a hosszabb, de ismertebb utat, mert a nagy tóhoz vezető csatorna bal partján már szárán álló nádtenger következett, amelyben tájékozódni szinte lehetetlen volt a szüntelen kerülő miatt. A vesztünket azonban nem is a nád okozta, hanem egy közbeeső, hatalmas, minden oldalról zárt víz-, illetve jégfelület, amelynek a szélén órák hosszat keringve sem találtunk kivezető nyílást.

Nem egyszer, többször is megpróbáltunk áttörni a nádfalon. Eljutottunk a határt jelző piros-fehér-zöld színű szalagokkal megjelölt drótakadályig, át is léptünk rajta, de attól tartva, hogy csak megtévesztésre szolgál, visszaléptünk. Ugye milyen jó lett volna egy iránytű - mondtam társamnak -, azzal sötétben is tájékozódhatnánk! Azt hittük, jól ismerjük a terepet, és íme...! Egyszerűen nem tudjuk, merre induljunk!

- Ne kísérletezzünk - mondtam -, várjuk meg, amíg a köd felszáll egy kicsit is, estére kelve tegnap is felemelkedett...!

Valamivel délután kettő előtt valóban kezdett ritkulni a köd, s egy-egy pillanatra a Nap is elővigyorgott, lehet csak azért, hogy rajtunk ne vessen! Már tudtam, hogy hol vagyunk: egész közel a fertőrákosi parthoz, közel a határhoz is, az a drót azonban, amelyen ki-be jártunk csak csapda, ha átlépünk és kidugjuk fejünket a nádasból, szabad préda leszünk!, mert még ötven méterrel odébb, a nyílt vízen, akkor jégen, húzódik az igazi határ...!

Gyötrelmes percek következtek. A gyerekek, de az asszonyok is kezdtek dideregni..., ha sikerülne megbújnunk..., de nem, már hátulról is egészen közelről hallottuk a kutyaugatást, vagy 150 méterre tőlünk balra pedig a magasles, melyről távcsővel végigpásztázhatták a nádaszt.

- Gyerünk - mondtam -, ha valamelyik gyerek megfázik és meghal, akasztás lesz! - átléptem a kifeszített dróton, s néhány méterrel odébb kiléptem a nádasból:

Elöttem végtelennek tűnő jégtükör, oldalt a magasles irányából feltűzőtt szuronnal csatárláncban közeledett felénk egy határőr szakasz, jobbra, velünk egyvonalban pedig egy osztrák finánc, Medgyesről indulhatott korcsolyával, talán azzal a szándékkal, hogy segítségünkre legyen, amennyiben túljutottunk... -

Elindultam a katonák felé, a fiam utolért, leguggoltam és nyakamba vettem, közben beértek társaim is... -

A katonák közrefogtak bennünket, a puskát továbbra is úgy tartották, mintha csak szuronyrohamra indulnának: 12 állig felfegyverzett katona két fegyvertelen férfi, két nő és 5 tizenalulival szemben. A finánc megállt, végignézett rajtunk, majd mintegy kíséretképpen, velünk egyvonalban elindult Ő is...!

Belső lázam volt, nyakamban a gyerekekkel - akkor már csak a fiammal törődtem - lehajoltam egy marék hóért és azt kezdtem nyalogatni.

- Apuci - valahonnan távolról hallottam a fiam hangját -, adj nekem is! - felnyújtottam, kivette kezemből és mohón elkezdte harapni.

Ő is lázas, gondoltam megnyújtva lépteimet! Úgy tűnhetett, mintha menekülni akarnék, mert az egyik katona rám kiáltott:

- Lassabban! Tartson lépést a többivel, mert lepuffantom, mint egy kutyát!

Megálltam! A katonák parancsnoka utasította a többieket - már a többi katonát, hogy vegyék nyakukba a gyerekeket, majd továbbot vezényelt. Már a szárazon jártunk, a vízbe mélyen benyúló töltésen, mikor megpillantottam a parton sorakozó rohamkocsikat... - Nem kétséges - gondoltam -, mozgósították az egész határőr hadosztályt. De hát miért mondotta annak idején Kádár: akinek nem tetszik, veheti a kalapját és odébb állhat!? Szegény Te - ha valóban úgy lenne, akadna-e egy is, aki inkább vállalná a rabszolgaságot, hogy kenyeret adjon elvtársai szájába? '56 sok mindenre megtanított bennünket is, de Őket is! Egyetlen járható út maradt számunkra: a túlélés!

Kiértünk a partra, ahol már várt ránk egy rakás civil ruhás nyomozó! Érdekes, egyetlen ismerős sem akadt köztük, a három év alatt kicserélődött a tisztikar. A parancsnok öngyilkossága, egyes tiszték disszidálása megváltoztatta az elvtársak egymásról alkotott véleményét. Már Önmagukban sem bíznak! A gondolatok éppen csak átröppentek agyamon, mert szusszanást sem hagyva betuszkoltak bennünket egy csukott kocsiba, aztán irány...! A fertőrákosi őrsön kötöttünk ki. Ott találkoztam egy ismerős tiszttel, aki szemével jelezte: többet tud segíteni, ha nem fedjük fel az ismeretséget!

Valami meleg lötytyöt tálaltak elénk, aztán vissza az autóba. Már a gyakorlatból tudtam, hogy az elfogott szökevényeket a negyvennyolcba viszik, s úgy is történt, jó félóra múlva begördült velünk a kocsi a laktanya udvarába. Ügyes-bajos dolgainkat intézve többször jártam bent, s főleg a kanyarból következtettem, hogy a főépületbe visznek.

Megálltunk! Körülöttünk rövid parancsszavak pattogtak - el akarják kerülni - gondoltam, hogy a kiskatonák lássák a szállítmányt - valóban, mikor kinyílt az ajtó és lassan lekecmeregtünk - gyerekekkel hosszabb ideig tartott - a mellénk beosztott őrségen kívül nemcsak kiskatonát, tisztet sem láttunk a közelben. Csoda, hogy Ők is rájöttek: nem nagy dicsőség számunkra, amit véghezvittek. Már az is meglepetést okozott, hogy hadbíró barátom - '56-ban disszidált - volt irodájával szemközt szállásoltak el bennünket. Érdekes -, annak idején több ízben megfordultam nála és meg sem fordult a fejemben, hogy megkérdezzem tőle: miért van vasrács az irodájával szemközti ajtón? Hát - anélkül is megtudtam!

Bent - a rácson belül - a kis előtérben, ahol az őrség tartózkodott, két különálló helyiségbe nyílt ajtó, az elsőbe, szemben a vasajtóval, az én családomat, az utána következőbe barátomékat irányították. Nem sokkal utána, hogy lepakoltunk, megjelent a katonaorvos-százados. Valamennyiünket megvizsgált, majd utasította az őrséget, hogy a cellák hőmérsékletét harminc fokon tartsák állandóan. Ezután anélkül, hogy szót is szólt volna hozzánk, távozott, de magyarázat nélkül is tudtam: tüdőgyulladásról tart, azért a rendkívüli intézkedés... -

Este, már sötétedés után, berobogott a cellánkba egy nyomozótiszt is. Érdeklődött hogylétünk felől: megvagyunk-e elégedve a bánásmóddal? Miután rövid, igenlő válaszokat kapott el-kacagta magát:

- Maguk örültek! Hogy képzelték?! Fel tudják fogni egyáltalán, hogy milyen közel álltak a halálhoz? - Egyenesen rám irányította tekintetét: - Főképp magán meg vannak rökönyödve az elvtársak! Azt mondják: tenyerükből etették! Mi vitte rá mégis erre a szörnyű tetre?

Kérdésre kérdéssel válaszoltam:

- Azt nem mondják az elvtársak, hogy amit tenyerükben felém nyújtottak, az méreg volt!? És egyáltalán mi a szörnyű abban, amit elkövettünk? Tudtommal sem én, sem társaim nem ártottunk senkinek! Nem öltünk, nem raboltunk, csak egyszerűen el akartuk hagyni ezt az országot, mert úgy éreztük, hogy többé nem a miénk!

- Van, akit jobban megaláztak magánál és még sem vetődött fel benne a gondolat, hogy elhagyja hazáját. Mit képzelsz, mivel várják odaát az ilyen jöttmenteket?

- Amerika állampolgárai az indiánok kivételével mind ilyen jöttmentnek az ivadékai! Ha egyszer majd módjában lesz, győződjön meg arról: hol lobog magasabban a nemzeti öntudat?! S bár nemzeti mivoltomat én sem adom fel, hazámnak azt a földet tekintem, ahol ha keservesen keresem is, de nem keserű a kenyér, melyet családom elé szelek!

- Na, a maguké aztán nem lett volna sem keserű, sem keserves! Így van, kis grófnő? Legfeljebb az anyukának kevesebb jutott volna! Látták volna, mit művelt az a cigányasszony Fertőrákoson. Azt akarta bizonyítani mindenáron, hogy maga az Ő húga, a kis grófnő meghalt. Nem tudom, hogyan ráztuk volna le a nyakunkról, ha nem jön a bátyja és alaposan meg nem rakja! De utána néztünk a kórházban és meggyőződhattünk róla, hogy Ön nagyon is él! Igaz, annak idején szerencséjére vagy szerencsétlenségére a klinikai halálból jött vissza, de visszajött, a cigánylány pedig külföldre távozott, amit a tőle érkező külföldi csomagok is bizonyítanak! Egyelőre nem hiszem, hogy legalísan kiutazhatnának, okosabban teszik, ha belenyugszanak! Most pihenjék ki magukat, majd holnap folytatjuk!

- Sajnálom, ami történt - fordultam feleségemhez, miután a nyomozó távozott -!

- Ne okold Magad, Drágám, rendbe fog jönni minden, meglátod!

- Tudod, mi előtt állunk?

- Tudom, Drágám! De azt is, hogy a mi szerelmünk most már kibír mindent! - KisJózsi, aki fáradtan, álmosan ült a priccsen, elpityeredett:

- Anyucika, lefekhetek?

- Hát persze, kicsikém! - Leguggolt és kezdte lefekvéshez felkészíteni... -

Meleg volt a cellában. A katonák nem sajnálták a tüzelőt. KisJózsi után mi is nekivetköztünk, de úgy, hogy ha szükségessé válna, pár pillanat alatt glédába vágassuk magunkat, aztán a pokróc alá bújtunk. Háromnak kevés volt a priccs, hogy a gyerek kényelmesen pihenessen, egymásba préseltük magunkat, úgy pusmogtunk még kis ideig:

- Ahogy megbeszéltük, Angyalkám, attól jottányit se térj el, bármivel ijesztgetnének is! Nincsenek ezek Önmagukkal sem tisztában és főleg: nem tudják, kik állhatnak még mögöttünk a jelenlegi vezetők közül, mert itt, ismerve az állapotokat, ahhoz, hogy felemelkedjen valaki, vagy elbukjon -, elegendő egy helytelenül kiejtett szó, és ez mindenkire vonatkozik! Te helyt tudsz állni intelligenciában is, tudásban is, a kisebbségi érzést pedig szorítsd legalulra.

- Bízál bennem, Apucikám! Én általad lettem, aki lettem! Benned születtem új emberré, és az Ő hatalmuk kicsi ahhoz, hogy Tőled leválasszanak, a születésünket nem, de halálunkat befolyásolhatjuk, és én inkább abba menekülnék! - Megsimogatta KisJózsi fejcskáját, aki nagyot

dobva magán feléje fordult - Ő pedig - folytatta -, nemcsak anyára, igazi barátira lelne Gittában! Te nem így gondolod?

- Nem, Drágám! Még semmi sincs veszve! Maradj csak te az Ő anyucija! Gittát már nem tévesztené össze veled! Őt másképpen szereti!

- Ez így is van, de ha elszakítják tőlünk, ami valószínű, Ő meg fogja keresni és magával viszi! Megbeszéltük, mielőtt elutazott!

- Látod, milyen jó, hogy hárman vagyunk! Már nem is tudom, hogyan kezdődött, szinte magától adódott..., persze csak egy szavadba került volna és másképpen alakul minden!

- Jól van ez így, Apucikám! Mi rossz van abban, hogy ketten egyet szeretünk?! Hogy a régi szokásokat felrúgtuk?! De ha belegondolunk, nem is új keletű a mi együttélésünk: ha Salamonnak, Dávidnak ezt a kettőt jegyeztem meg, mert Ők a királyok közül a leghíresebbek sok-sok feleségük lehetett, és ennek ellenére Isten előtt mégis kedvesek voltak, mért ne lehetne Neked csak kettő? Mennyivel különbek a királyok az egyszerű magvetőnél? Azzal, hogy vagyonosabbak?! Ha Isten előtt is a megszerzett vagy öröklött vagyon lenne a mértékadó, vagy a hatalom: kinek mit szabad, mit nem?! Jó hogy Ő felette áll minden rossznak és minden jónak, s az erkölcsi érték meghatározásánál kizárólag a lélek alapvető tulajdonságát: a szándékot veszi figyelembe. Nem Te akartál minket, ellenkezőleg: mi Téged! És ezzel azt hiszem megmondtam mindent! Sem isteni, sem emberi törvény ellen nem vétünk azzal, hogy szeretjük egymást! Bár sokan lennének hasonló helyzetben!

- Igen ám, de két ilyen csodálatos teremtés, mint Te meg Gitta ritkán akad, és még ritkábban találkoznak! Én hálát adhatok a Gondviselésnek, hogy veletek hozott össze! - Kezem csak úgy véletlenül érintette mellbimbóját, megrázkódott, tenyerembe vettem keblét, megemeltem, Ő, ajkát rátapasztotta kezemre és szinte önkéntelenül szétnyitotta combjait:

- Ne erőltesd, Apuci! Nagyon fáradt lehetsz!

- Te sem kevésbé, Drágám...!

De bármennyire fáradtak voltunk is, a gondolat, hogy talán utoljára ölelhetjük egymást, megmaradt energiánkat megsokszorozta, s pillanatokon belül a gyönyör olyan fokára jutottunk, amelyet csak a tiszta szerelem tud nyújtani...! Törődtünk is mi azzal, hogy a katonák esetleg leskelődnek?! Egyetlen cél, egyetlen vágy lobogott bennünk: egyé forni, akár a megsemmisülésig!

Másnap ugyanabban a pózban ébredtünk, persze lehiggadva! A tudat, hogy mennyire elszámítottuk magunkat, bizony kedvünket szegte, de nem annyira, hogy kétségbeestünk volna.

A katonák hagytak pihenni, csak a váltás nézett be az ételbeadásra szolgáló ablakon.

- Atyám! Micsoda bomba nő - mondta az egyik, miután visszatolta a reteszt -, öt évet adnék az életemből öt percért...!

- Bolond vagy! - hűtötte le társa -, megfeküdné a gyomrod! Tudod ki ez a pacák?

- Honnan tudnám?

- A volt laktanya-parancsnok haverja! Annak, aki '57-ben öngyilkos lett!

- Akkor jó lesz vigyázni velük! De honnan veszed...?!

- Két nyomozótiszt beszélgetéséből! Sötét volt az este, észre sem vettek, hogy a közelükben ácsorgok, vagy ha észrevették sem vettek figyelembe. Az asszony pedig - na, most hegyezd a füled: egy igazi grófnő! Birtokai vannak Nyugat-Németországban!

- A hülyék! Miért nem mentek '56-ban?!

- Úgy hallottam, tele volt az asszony, utána pedig súlyos beteg!

- Az más! Sajnos a részvétem nem segít rajtuk, pedig akár hiszed, akár nem, sajnálom Őket!

- Na, pofa be! Hallom, kezdenek cihelődni! Elmégy a reggelijükért? 9 fő!

- Inkább te!

- Rendben van!

- Várj! És amazok...?

- Egy volt katonatiszt és családja!

- Atya Isten! Ennyi gyerek! Proletároknál is sok lenne!

- Amint hallottam, ugyancsak proletárok lehettek, csak felnyílt a szemük!

- Érdekes! Egy proletár és egy mágnás egyszerre vették kezükbe a vándorbotot! - ajtó csukódott, csend lett, a beszélgetésre csak fél füllel figyeltem oda, s öltözködés közben álmomat meséltem el feleségemnek, azt is halkán, mert Kicsi még aludt, legalábbis azt a látszatot keltette!

- És miből gondolod, hogy Mózes volt? - kérdezte a lány.

- Egyszerű: ki hozta le a hegyről a kőtáblát, melyre a Mindenható sugallatára a tízparancsolatot véste?!

- Igaz! És?

- Ott hagytam abba, hogy az öreg szakállas nagyokat csúszva ereszkedett le a hegy lejtőin..., nyomában a meglazult kövek záporozva hullottak alá, és csak akkor figyelt fel, hogy mi történik a hegy lábánál, midőn odáig jutott, ahol a bojtorján és a tüskés bokrok gyökere összefogta a talajt, s elég masszív volt ahhoz, hogy megvethette lábát, de még elég magasan ahhoz, hogy széttékinthessen:

A völgykatlan telis-tele volt különböző nemű és korú népséggel, együtt az állatokkal..., juhok, barmok, szamarak sokasága! Öltözékük vegyes volt, inkább a skarlátpiros és a kék uralta a többit. A sátrak összevisszasága nem valami nagy rendről tanúskodott, de a hangorkán sem, inkább az elégedetlenség vad sikolyaként hullámozott a füstölgő áldozati oltárok felett...! Az áldozati oltárok is vegyesek voltak! A Mózeshez legközelebb álló, aranyból öntött borjú, nem sokkal távolabb félig szénre égett kos, még távolabb egy ifjú leányzó vérét vették éppen, közelében pedig egy ifjút! Az aranytalakba folytatott vért a papok a lángok közé locsolták, a köréjük összesereglett népség pedig egymásba font karral leborult valami, általam érthetetlen zagyvaságot hadarva.

A szakállas arca eltorzult..., meggyorsította lépteit egyenesen az aranyborjú felé. Az őrség, amely a hegy lábánál idegesen téblábolt - távolból egész hadseregnek tűnt - megpillantván a hosszú léptekkel közeledő embert, összezárta sorait, s félkört alkotva utána eredt...! A legborzalmasabb látvány akkor következett, midőn a szoborhoz érve a kőtáblát teljes erejével annak fejéhez vágta. A színes, valószínűleg féldrágakőből hasított tábla kettétörött, de a borjú is ledőlt, zuhanása azonban semmiség volt ahhoz a morajhoz képest, amely a hegy felől hallatszott, a hegy megemelkedett, a belőle ömlő gőz és a füst felhőt alkotott felette, s a felhőből

ércesen csengő hang tört elő: - Nem akarok látni több vért! Rontsátok le az oltárokat, és kövessétek a lángoszlopot! - a hegy teteje megvilágosodott, a lángoszlop azonban, mintha gyökeret eresztett volna, nem mozdult.

A megrémült nép ott, ahol éppen tartózkodott, lehasalt és a földhöz szorította a fejét. Mózes megfordult, s az Úr szavait követő pillanatnyi csendben csak annyit mondott az előtte parancsra váró nyúlánk, fiatal férfinak, aki ruházatáról és fegyveréről ítélve nyilván az őrség parancsnoka volt: - Öljétek meg a bűnösöket! - végignézett az őrség sorfalán, mint aki meg akar győződni arról, hogy akiknek a parancs szól, alkalmasak-e annak végrehajtására -, majd lassan, nem törődve a még mindig dühöngő hegygel, a hamu- és kőzappal, hóna alatt a törött kőtáblával visszafelé indult, amerről jött...!

Az őrség - mint mondtam: egész hadsereg - néhány pillanatig mozdulatlan maradt, majd széthúzva sorait, elindult az áldozatok véréből füstölgő oltárok felé...!

Ami utána következett az olyan borzalmas volt, hogy el sem mondom, magad is elképzelheted, de azért ne következtess semmire...!

Még mondtam volna a szöveget, de Kicsi fészkelődni kezdett, majd nagyot ásítva felült:

- Hol vagyunk, apucika...?

- Jó helyen, kicsikém! Mint látod, Anyucid is itt van, és hát..., - hirtelen nem is tudtam mivel magyarázhatnám neki meg a változást -, csak lakást cseréltünk! Látom meleged van, Anyuci mindjárt készít reggelit... -

- Nem vagyok éhes, és felkelni sem akarok - válaszolt Kicsi -, csak meg akartam győződni arról, hogy itt vagy-e?!

- Hol lennék, Angyalkám? Álmodtál Te is?

- Nem álmodtam! Láttam, midőn a jég alá csúsztál!

A külső ajtó megcsikordult, Kicsi nem folytatta, velünk együtt hegyezte fülét, vajon mi következik?

- Szólj be hozzájuk - mondta az érkező katona az őrnek -, készüljenek fel, kihallgatásra mennek!

- Még a reggelijüket sem hozták!

- Nem baj! Ez lesz az előétel! Korgó gyomorral könnyebb szóra bírni Őket! - A kis ablak kicsapódott, a katona beszólt:

- Készüljenek! Kihallgatásra mennek!

- Máris mehetünk - mondtam -, nyilván velem kezdik!?

- Valószínű!

- Engedd ki - szólt közbe a másik, aki az elővezetésre volt odarendelve -, az ajtó kinyílt, feleségem és fiam átölelték nyakam:

- Vigyázz, Drágám! - figyelmeztetett az asszony, Kicsi pedig felhúzta az ingecske ujját, és karját behajlítva megfeszítette muszkliját:

- Idenézz, Apuci! - oly hangosan mondta, hogy a katonák is jól hallhatták -, ilyen erős légy Te is! - Behajlítottam én is a karomat, Kicsi megtapogatta, majd:

- Ez igen Apucika - mondta -, ne félj tőlük!

- Na, elég legyen - sürgetett a katona, de látszott szemében, hogy tetszik neki a gyerek!

Kiléptem az ajtón, de még visszanéztem -, Kicsi szétrakta lábait, s úgy állt feleségem elé:

- Ne félj Anyucika, majd én...!

Ennyit hallottam, mert a katona becsapta az ajtót, én pedig elindultam az elővezető előtt. Tisztek vonultak előttünk, bizonyára értekezletre, hogy levonják a tanulságot. Csak egyetlen régi ismerőst találtam köztük, az is lehajtotta fejét, mintha sosem láttuk volna egymást. Mit is tehetne a nyomorult - gondoltam - megszerzett egzisztenciáját félti Ő is! Magam vagyok az oka, hogy szarba jutottam, a magam erejéből kell kijutnom belőle... -

Miután elvonultak, folytattuk az utat, igaz csak pár lépést, a kihallgatást végző tiszt irodájába.

- Várakozzon kint! - mondta a főhadnagy a katonának, miután az lejelentkezett -, remélem nem tart sokáig! A cselekmény adott - ezeket már felém - miközben a katona észrevétlen távozott.

A főhadnagy előtt néhány papírlap hevert, feléjük nyúlt, s miután ismételtén átfutott rajtuk, egy székre mutatott:

- Parancsoljon - foglaljon helyet kérem! Csak néhány kényelmetlen kérdés, s ha Önben is meg lesz a segítőkészség, megelégszem igennel és nemmel! Kezdjük tehát:

- Maga 1946-48-ig egyik legaktívabb szervezője volt a MADISZ-nak! Igen?

- Igen!

- Miért nem lépett be akkor a pártba? Ha jól tudom ez az ifjúsági szervezet a kommunista pártnak volt az ifjúsági tagozata?!

- Jól tudja!

- Nos, magának akkor már diploma volt a kezében, a pártban egykettőre feltornázhatta volna magát!?

- Ha azt akarja, hogy őszinte legyek, akkor ezt a diplomát nem említi többé!

- Rendben van! Tehát miért nem?

- Mert nem voltak politikai ambícióim!

- Miért nem a kisgazdapárt, vagy valamelyik más párt ifjúsági szervezetét választotta?!

- Mert proletár gyerek voltam, s a MADISZ-ba tömörült ifjú nemzedék állt hozzám legközelebb! És még valamiért: mert valahova tartoznom kellett, ugyanis egyedül álltam a nagyvilágban -, ennem kellett, ruházkodnom, s az ifjúsági szervezet tudta nyújtani azt a keveset, amire akkor nekem szükségem volt!

- Nem vágyott többre? Érdekes?!

- Nekem egyáltalán nem volt érdekes, ugyanis az az érzés, ami akkor bennem lobogott, nem tűrt maga mellett semmi fölöslegeset!

- Megtudhatom, hogy mi volt az az érzés?

- A gyűlölet!

- Kit vagy kiket gyűlölt?

- Az emberbőrbe bújt farkasokat!

- Ez gyűjtőszó, mondhatna közelebbit?

- Mindazokat, akik embertelen cselekedetre képesek voltak!
- A németek? Nyilasok?
- Világosan fejeztem ki magam!
- Mégis, mondhatna közelebbit?!
- A szemem előtt gyilkolták le szeretteimet, köztük a feleségemet!
- Miért?
- Mert zsidónak született! - a főhadnagy tágra meresztette szemeit: - Ő is zsidó volt -!
- Bocsásson meg - mondta -, nem szívesen bolygatom fel fájó emlékeit, de talán még annyit: mi lett a gyilkosokkal?!
- Elpusztultak!
- Hogyan? Ki vagy kik által?
- Részben én végeztem velük, részben a háború!
- Értem! Kezd világossá válni a kép! '48 után mi vitte vissza az egyetem padjaiba?
- A Rajk-ügy!
- Ismerte Rajkot?!
- Csak közvetve!
- Kit ismert köztük legjobban?
- Ez gondolom nem tartozik a kihallgatási jegyzőkönyvbe!
- Igaza van! Csak még annyit: hogyan lehetett a felesége zsidó lány, mikor abban az időben már törvény tiltotta a velük való házasságkötést?!
- Átkeresztelkedett! Csak egyházi esküvőnk volt!
- Értem! Köszönöm! '48 után tehát elvégezte a kertészeti egyetemet! Kik támogatták?
- A barátaim!
- Szabadna tudnom néhánynak a nevét?
- Ha majd Önt is jó barátként említhetem!
- Köszönöm! Utána már egy újabb diplomával a zsebében elhelyezkedett, majd ismét meg-nősült...!
- Szükségem volt valakire, aki rendben tartja a dolgaimat!
- Jó volt ez a házassága?
- Nem tartozik a tárgyhoz!
- Akkor, igaz, hogy úgy váltogatta a nőket. mint más a zsebkendőit?
- Nem tartozik a tárgyhoz!
- Jó, helyt adok! És a kis grófnő?!
- Ő, az első tökéletes változata!
- Hisz Ön a lélekvándorlásban?!

- A lélek halhatatlanságában is!
 - Tehát ez a házassága szerelmi házasság!?
 - A legtisztább érzelmekkel!
 - És milyen szerepet játszott benne a grófnő vagyona, mert ugyebár nem titok, hogy Ő a nyugat-német birtokok várományosa?!
 - Nem játszott benne semmilyen szerepet! Ha játszott volna, akkor '56-ban nem a magyar nép vagyonát mentem, hanem a sajátunkat veszem birtokba!
 - Ép ésszel nem is tehetett volna mást! Azok az elvtársak, akik a maga életét megkeserítették, ismerték a Maga előéletét?
 - Nem ismerhették, de véleményem szerint senkinek nem tartozom magyarázattal! Én eltemettem halottaimat az akkori énemmel együtt. A háború után tiszta lappal indultam! Életem az ifjúsági szervezettől kezdődően egészen leváltásomig nyitott könyv volt mindenki számára. Hogy utána hogy s mint éltem, szintén nem tartozom senkinek elszámolni, hisz mint kiközösítettet, leprásként kezeltek! S hogy mi indított erre az elkeseredett lépésre?! Megnyugtathatom, most sem a gazdagság közelsége! Hála Istennek ép és egészségesnek tudom magam, s úgyszintén családomat is! Ha ésszel nem, akkor kézzel, becsületes életmódot tudtunk volna kialakítani magunk körül. Tudom, hogy amit elkövettünk, azt a törvény bünteti, ennek ellenére nem bántam meg, mert más kiutat nem találtam. Ha kelet felől remélhettem volna ugyanazt, lehet, hogy arra indulunk! Nem politikai indítékok vezettek, egyszerű szavakkal: munka és biztonság! Nincs több mondanivalóm! Legalábbis, ami a jegyzőkönyvet illeti!
 - És azon kívül?
 - Az attól függ!
 - Maga még mindig az első feleségét szereti! Ugye nem tévedek?
 - Nem téved, de remélem ez nem bűn, mert mindig is szeretni fogom!
 - Köszönöm, Uram, végeztünk! Azaz: arra kérem, ne akadályozzák, hogy a gyerek sorsa felől a gyámhatóság intézkedjen! Én ígérem, jó barátként fogom az ügyet kezelni! És még valamit: a rendőrhatalomnál szorítkozzon kizárólag az elkövetett cselekményre, ami tiltott határátlépési kísérlet! Ne is magyarázkodjon, hogy miért tette, elkövette és kész! Tudja, sokféle népség húzódik meg sorainkban, akadhatnak fasiszták, nyilasok is, akik előlétele miatt az életét is veszélyeztetnék -, ugye érti, mire gondolok?!
 - Értem, Uram és alkalomadtán nem feledkezem meg jóindulatáról!
 - A vér nem válik vízzé, Barátom! - megnyomott egy gombot, kint csengő jelezte, hogy a kihallgatásnak vége, elköszöntem, inkább csak a szememmel, aztán vissza a cellába...!
- A nyomozónak meg kellett emésztienie, amit tőlem hallott, mert feleségemért csak jó félóra eltelte után jöttek, volt tehát időm kellőképpen kioktatni! Amíg távol voltam, beadták a reggelit: tejeskávét és szalonnát! Gondolom a gyerekek miatt adták a kávé... -
- A bőröndre és a belőle előkerült újságpapírra feltálatl feleségem, de nem nyúltak az ételhez, a deszkapriccsen ülve várták visszaérkezésemet. Ha semmi másért, már azért is érdemes lett volna addig élnem, hogy lássam a rám várakozó két gyönyörű szempárt. Könny csillogott mind a kettejükében, s az ajtó nyitásakor támadt huzat leseperte pilláikról, mint a hajnali szellő a fűszálakon összegyűlt harmatot!
- Nem bántottak? - egyszerre nyílt ajkuk és széthúzódtak, hogy kettejük közé ülhessek... -

- Apucika - szólalt meg fiam elsőnek -, ugye nem maradhatok veletek?
- Nem, Kicsikém, de csak egy ideig, mert tudod...!
- Tudom, Apucika! Ha egy nappal előbb indulunk, most nem vagyunk itt!
- Ki mondta ezt Neked, kisfiam?
- Anyuci mondta, de én nélküle is tudtam: ha nem várunk rájuk, akkor minden másképpen alakul...!
- Nem okolhatunk senkit, fiacskám! Mondjuk úgy inkább, hogy a természet megcsúfolt bennünket! Nem számított a bácsi rosszul, a jég elég vastag volt, csak nem eléggé szilárd ahhoz, hogy ellenálljon az enyhe légtömegeknek. Lehet, hogy egy nappal előbb másképpen alakult volna, de ezen most már nem változtathatunk. Te ne izgulj, Kicsim, mert érted jön Gittus, vagy ha előbb elvinnének, akkor érted megy! Biztos vagyok afelől, hogy a föld alól is előkerítene! Ő gondoskodik rólad, míg mi Anyucival távol leszünk. Remélem, nem kell sokáig várnod ránk! Te legény vagy már! Vigyázz Gittusra is, mint Anyucira! Te pedig Drágám - feleségemhez - a kihallgatáson csak rám hivatkozzál: azt tetted, amit minden valamirevaló asszony megtenne: gondolkodás nélkül követted férjedet! Röviden fejezd ki magad! Ha anyukád után érdeklődne, mondd neki nyugodtan, hogy már meg sem ismernéd! 10 éves korodban idegenekre hagyva, külföldre távozott. Hogy Neked rajtam és Kicsin kívül senkid sincs itt Magyarországon!

- Úgy lesz, Apucikám! - rám emelte nagy, dióbarna szemeit, úgy csillogtak, mintha olajban lettek volna fűrösztve -, de együnk már valamit, legalább néhány falatot, ha egyszer ilyen előkelő kiszolgálásban lett részünk, használjuk ki!

Már végeztünk a reggelizéssel, midőn kopogtak:

- Készüljön fel, Asszonyom, Ön következik!

- Készen vagyok - szólt vissza feleségem -!

Reggelizés közben nem vettük észre a külső ajtó nyílódását, mert amint a katonák meghallották feleségem hangját, máris kicsapódott a cella ajtaja és ott állt előttünk az elővezető szakaszvezető katona:

- Mehetünk, Asszonyom!

- Csak egy pillanat - Kicsi már a karomon ücsörgött, feleségem átkarolt bennünket, majd vállára kanyarintotta a kis mogyorószínű bördzsekit - talán ez az egy értékesebb holmi maradt meg Magdaléna hagyatékából. - Mehetünk - mondta -, de az ajtóból még visszanézett ránk!

Az őrségben maradó két katona szemei majd kigúvadtak, midőn elhaladt mellettük, s gyorsan becsapták a cella ajtaját, hogy ne láthassuk, miként bámulnak utána, míg el nem tűnt a nyomozó tiszt irodájának ajtaja mögött.

Ami az irodában lezajlott, azt csak feleségem elbeszéléséből tudom. Szerinte nagyon korrekt és udvarias volt a kihallgatást végző tiszt. Majdnem egyazon kérdéseket kapta, melyekre felkészült, csak a végén, midőn azt kérdezte tőle a főhadnagy:

- Mit tett volna abban az esetben, ha férje vagy gyermeke elvész?

- Ne haragudjon, Uram - mondta gondolkodás nélkül -, mi biztosra mentünk! Feltevésekre nem készültünk fel, ezért erre a kérdésre nem válaszolhatok!

- Okos asszony Maga - mondta elgondolkodva a tiszt, majd udvariasan megkérdezte, tehet-e fel egy diszkrét kérdést?

- Úgy tudom - válaszolta az asszony -, a kérdéseket itt nem mi határozzuk meg!

- Nos -, de ha nem akar, akkor ne válaszoljon! Szereti Ön a férjét?

- Nem! - a tiszt előremeredt - mint egy szélütött.

- Akkor miért követte?!

- Mert Ő nekem Istenen kívül mindenem!

- Az más! Köszönöm, és engedje meg, hogy kifejezzem nagyrabeccsülésem...! Csodálatos ötvözet Ön, Asszonyom!

- A férjem sem kevésbé!

- Arról már meggyőződtem! És most..., a férje majd közli Önnel, ami a gyermek sorsát illeti! Legyen továbbra is ilyen erős, akkor könnyebben átvészeli az elkövetkező hónapokat, mert ugye a törvény mindenki számára törvény! Én sem bánám, ha eltörölnék az országhatárokat! Nem félnék attól, hogy elveszíteném a kenyerem!

Feleségem nem figyelte a tiszt kezének mozdulatát, s összerezett midőn az ajtó kipattant, s a katona belépett.

- Köszönöm, Asszonyom - búcsúzott a főhadnagy -, jó lenne nem ilyen körülmények között találkozni!

- Ne sajnáljon minket, Uram - válaszolt az asszony -, mi birtokában vagyunk azon tulajdonságoknak, melyek az ember számára a legértékesebbek!

- Szabadna tudnom, melyek azok?

- A hit Istenben és Önmagunkban! Isten Önnel, Uram!

Nem tudom mit gondolhatott rólunk a nyomozó tiszt, de tény, hogy amíg az Ő vendégszeretűket élveztük, semmiben nem szenvedtünk hiányt. Nemcsak mi, barátom családja sem!

A nap hátralévő részében sem unatkoztunk, mert a katonák megengedték, hogy a gyerekek átjárjanak egymáshoz. Hol nálunk, hol a szomszédos cellában egészen otthonosan mozogtak már!

Sötétedés előtt ismét megjelent az orvos. Megdicsérte a katonákat a tartós meleg miatt, majd végigtapogatta mellünket és hátunkat. Az orvos távozása után megszigorították az őrséget, s tovább nem engedték egymáshoz a kicsiket sem. Sejtettem, hogy valamire készülnek, de gondolni sem mertem arra, hogy az est sötétjében következik be az a pillanat, amely valamennyiünk számára a legfájdalmasabb...!

Este 7 óra lehetett, midőn kinyílt a cella ajtaja, s a nyílásban megjelent az a nyomozó, aki elfogatásunk estjén tiszteletét tette:

- Látom pirosak, egészségesek - mondta -, szavai inkább kárörömet fejeztek ki. - Asszonyom, Ön készítse fel a gyereket! Még ma tovább viszik Őket! Ön pedig - felém - kövessen!

- Remélem, megengedi, hogy elbúcsúzzak a fiamtól?!

- Még lesz ideje arra is!

Kiléptem az ajtón, egy másodperccel később barátom is, s a nyomozót követve átmentünk a folyosó másik oldalára, Gergő volt irodájába, ahol az íróasztal mellett egy ősz öregember pipáját tömködve várakozott. Nyomban felismertem benne a gyámügyi hatóság képviselőjét,

aki Magdalénával kötött házasságom alkalmával a gyámsági teendőket intézte... - A nyomozó leült:

- Szeretném - fordult felénk -, ha ellenkezés nélkül aláírnák a gyermekek gyámságba vételéről szóló okmányt.

- És mi történik, ha nem írjuk alá? - próbáltam ellenvetni.

- Ugyanaz! Önök életveszélyes helyzetet teremtettek a gyermekek számára, ami egymagában elegendő ahhoz, hogy gyámság alá helyezzük Őket. Érthető?

Nem válaszoltam, csak összenéztem barátommal, majd aláírtam az öreg által elénk tolt, már előre elkészített paksamétát. Társam hasonlóképpen cselekedett... -

- Na, látják - szólalt meg ismét a nyomozó -, nem buta emberek maguk, belátják, hogy úgymint hiába minden! - az öreg bólintott, a nyomozó folytatta: - Önök már le vannak írva, csak a hullájukkal tartozunk elszámolni. Ennek ellenére igyekszünk emberséges magatartást tanúsítani, főleg a gyermekekkel szemben, mert belőlük még minden lehetséges! - Csak úgy véletlenül csúszott ki a számon:

- Lámpaernyő is?!

- Nem vagyunk fasiszták, bár legszívesebben lámpavasra húzhatnám mindkettőjüket!

- Mi akadály van, ha kedvét lenné benne? - nem akartam kiélezni a helyzetet, de a nyomozó pökhendisége kihozta belőlem.

Felállt, odajött elém, s hirtelen úgy állkapcsoson talált, hogy két fogam az asztalon koppant. Megfeszítettem lábaimat, karom már a levegőbe lendült, de társam elkapta, s a reggeli kihallgatást végző főhadnagy, aki abban a pillanatban lépett a szobába, közénk állt:

- Csillapodjék, Uram! Csak rontana helyzetén! Ön pedig, alhadnagy elvtárs, visszaélt hatalmával! Arra kell kérnem, hagyja el a körletet!

Az alhadnagy - akkor ismertem meg a rangját - vérvörös lett, de szó nélkül távozott.

- Bocsánat, Uram! - a főhadnagy szavai a gyámhatóság képviselőjének szóltak -, elkészültek az iratokkal?

- Igen!

- Akkor vegye át, kérem, a gyermekeket, már a folyosón várakoznak! Önöknek pedig - felénk - engedélyt adok, hogy elbúcsúzzanak a kicsiktől. - Az öreg elöl, mi utána kifelé indultunk... -

- Egy pillanatra, Uram - a tiszt megfogta a karom és visszatartott -, bocsánatát kell kérnem Uram! Sajnálom, hogy nem előbb jöttem! Most azonban menjen a fiához, mert azonnal indulnak!

A folyosón nagy volt a riadalom, de míg társam gyerekei rúgtak, kapálództak, Kicsi kis kezével feleségem könnyeit törölgette:

- Ne sírj, Anyucika, visszajövök én! - midőn lehajoltam hozzá, hogy megcsókoljam, kibuggyantak könnyeim, átöleltem és magamhoz szorítottam mindkettőjüket, majd legyűrve a pillanatnyi gyengeséget, csak annyit tudtam mondani búcsúzóul: - Drága kicsi fiam! -, behajlítva karom, megfeszítettem izmaimat: - látod?

- Látom, Apuci! Nézd! - és Ő is hasonlóképpen cselekedett!

A főhadnagy csak nézett, nézett bennünket, aztán Ő is lehajolt a gyerekekhez:

- Hadd látom ezt a kis vasgyúrot közelebről!? - és megtapogatta muszkliját... - Kicsi abban a pillanatban vehette észre, hogy véres az arcom, talán hiányzó fogaim nyílását is, nem szólt semmit, csak odébb lökte a főhadnagy kezét, s olyan gyorsan, hogy lehetetlen lett volna megakadályozni, akkorát rúgott a tiszt sípcsontjába, hogy az összecsuklott:

- Vedd a kezéd innét, Te dög! Hogy merted megütni Apucit?

Elkaptam és magamhoz szorítottam:

- Nem Ő volt, kicsi fiam! Kérj azonnal bocsánatot! Ő jó ember!

Kicsi végignézett rajtam, aztán lehajolt a még mindig görnyedten álló tiszt lábához és elkezdte simogatni:

- Bocsáss meg! Azt hittem Te voltál!

A főhadnagy fájdalmában is elmosolyodott:

- Na, jól van, nem haragszom, s hogy igazat mondok, nézd, itt a kezem, csapjál bele, aztán puszi és indulás a többi után!

Társam nagyobb gyerekeit egy-egy katona cipelte az öreg után, a legkisebbet az anyja. Kicsi, miután hosszan ölelt bennünket, elkapta a főhadnagy előbb még ellökött ujjait, majd az előbbieket nyomába eredt, azaz csak eredt volna, mert a tiszt csak bicegve tudta követni:

- Hó-hó, barátocskám - mondta a gyerekeknek -, lassabban a testtel! - Kicsi bűnbánó arccal felnézett rá: - Fáj?

- Na, mit gondolsz -, szórakozásból bicegek?!

A főbejárattal szemben megálltak és hátranéztek:

- Ints szépen búcsút - mondta a tiszt -! Kicsi tenyerét ajkához emelte és csókot küldött felénk -, én is láttam, bizonyára a tiszt is észrevette a gyerek szemeiben megcsillanó könnyeket, mert gyorsan eltüntette szemünk elől... -

Ilyen is van! - gondoltam -, és Ő is kommunista lenne - a tiszt -, vagy ez is csak egy gyűjtőszó?! Tovább nem jutottam, mert miután társam felesége visszaérkezett, az őrség beteretelt bennünket a cellákba, közölve azt, hogy az éjszakát már külön kell töltenünk! Férfi és nő nem maradhatnak egy cellában, másnap reggel pedig úgy készülünk, hogy átszállítanak bennünket a rendőrségi fogdába.

Sejtettem, hogy csak a gyerekek miatt maradhattunk együtt, s a bejelentés nem ért váratlanul, feleségemet azonban igen, de erőt vett magán:

- Nem akarok gyengébb lenni Kicsinél - mondta, majd szenvedélyesen átölelt, s kezdte összeszedni motyókáját. - Isten őrizzen meg, Apucikám! Vigyázz magadra! A fogakat pótolni tudják, de Téged senki! Tudod - Te szoktad mondani: ha jelenünk nincs is, jövőnk még lehet! S mi egymástól távol is együtt leszünk!

- Készen van, Asszonyom? - szólt be az őr

- Igen!

- Maga is? - ez már társamnak szólt.

- Igen!

- Akkor indulhatnak! - az ajtó kicsapódott, feleségem kilépett, társam pedig be.

Sokáig nem szóltunk egymáshoz, s végül én törtem meg a hallgatást:

- Ne emészd magad, Pajtás! Ami megtörtént, az megtörtént! Ha falba verjük a fejünket, azzal sem segítünk már sem gyerekeinken, sem magunkon. Különben köszönöm, hogy elkaptad a kezem, mert ha leütöm azt a bitangot, most másutt lennék!
 - Még ha csak leütöd, de ha Ő előbb lő?! Pillanat műve lett volna ez is, az is! Jó, hogy jött a főhadnagy, különben most kiterítve feküdnénk!
 - Így is ki vagyunk terítve, pajtás! Ha a gyerek nem lenne, fikarcnyit sem adnék az életemért!
 - Ha Te így beszélsz, akkor mit szóljak én?
 - Te is jelesen végezted el a tiszti iskolát, de mikor magunk dönthetjük el, hogy tapossuk-e tovább ezt az ingoványt, vagy merüljünk alá, az iskola nem játszik szerepet! Ha jól tudom: az egyszerű emberek jobban ragaszkodnak az élethez, mint a magasabb képzettségűek!
 - Ez csak azért van, mert tudják, hogy a halállal befejeződik minden és úgy tartják jobb felül, mint alul!
 - Én ezt másképp látom, pajtás! A halállal csak itt fejeződik be minden, utána kezdődik előlről, míg el nem jutunk a kritikus pontig, mely a teremtő és a teremtett lény között húzódik!
 - Hisz akkor hasonlóknak lennénk magához Istenhez!?
 - Az is a végső cél: „alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra! ” Világos beszéd, vagy nem?
 - Hát igen, de sajnós a legtöbb ember közelebb áll az állathoz...! Velük mi lesz?
 - Van elég ideje és eszköze az Úrnak, hogy mindenkit a helyére tegyen, most azonban próbáljunk lefeküdni, a holnapi nap esetleg nehezebb lesz a mainál is!
- Végignyújtóztunk csak úgy ruhástul a priccsen, s talán az átélt izgalmak hatására hamarjában el is aludtunk... -

Már jó benne jártunk az éjszakában, midőn velőtrázó sikolyra ébredtem. Mi történhetett? Melyik lehetett...? Kidörzsöltem az álmat szememből és felugrottam. Egy pillanattal később már társam is mellettem állt. A szomszédos cella felől ablak - ételbeadó -, ajtócsapkodás hallatszott, majd egymás után több sikoly, aztán egészen mély, szinte őrjöngő zokogás...!

- Rohanj orvosért! - kiáltotta az egyik őr a másiknak -, még van benne élet!

Elkezdtek ütni az ajtót, a zokogás megszűnt, csak a mi dörömbölésünk hallatszott. Mivel az orvos késett, az őr kinyitotta az ajtót:

- Jöjjön Uram! A felesége...! - még ki sem fejezhette magát, már ott térdeltem a vérében fekvő Izabella mellett: feje lelógott a priccsről, nyakából vékony sugárban még spriccelt a vér, de mozogni és beszélni már nem tudott. Ajkához hajoltam, hogy halljam, amit mondani szándékozott, de hang nem jött ki száján, a mozgásából azonban megértettem, hogy kezében van valami. Bal markában kis levélkét szorított, míg jobb kezében a gyilkos eszközt, egy borotvapengét...! Észrevétlen zsebre tettem a levelet, majd felemeltem az egész testet, hogy fejét megfelelő helyzetbe fektethessem, de első rápillantásra megállapíthattam, hogy már csak szikrányi élet van benne. Nem tudom, mit tehettem volna mást, ráborultam a drága arcra és csókoltam, amíg tehettem...! Midőn egy pillanatra felemeltem a fejem, üvegesedő szemeiben mintha mosoly cirkulált volna, ez a mosoly azonban már odaátról jött...!

A megérkező orvos már csak a halál beálltát regisztrálhatta és lezárta az elszíntelenedett, drága szemhéjakat. Valójában csak akkor értettem meg, hogy mi is történt, mert eltaszítottam

az orvost és ráborultam a drága tetemre. Magamon kívül lehettem, mert nem éreztem sem az injekciót, melyet az orvos belém lökött, sem azt, hogyan ráncigálnak le halott szerelmemről, majd durván betaszítanak a másik cellába, társaimat is mellém zárva.

Jó adag nyugtatót belém lökhetett, mert már világosodott, mikor a hatása kezdett szűnni. Még kóválygott a fejem, ide-oda lötyögtem, aztán hirtelen világosság gyúlt agyamban és a zsebembe nyúltam a céduláért:

- Életem, Egyetlenem! Bocsásd meg tettemet! Hidd el, nem gyávaságból tettem, tudom, hogy egy napig sem bírnám ki nélkületek, ezért határoztam úgy, hogy nem is próbálkozom. Ne szomorkodj, mert csak testemet veszíted el, a lelkem veletek marad, bárhová kerüljete! Tudom, hogy Gittus pótolni fog! Esküdjetek meg még itt, hogy magához vehesse Kicsit, s gondoskodhasson Rólad és az én temetésemről is! Kicsivel még ne közöljétek halálotat, majd ha eljön az ideje...! Mindnyájunknak jobb, ha a titok titok marad! Testemet Gittus kis-lányunk sírjába földeltesse el, mellőzve minden cirkuszt.

U.I.: ha szabadulsz, ne önérzeteskedj tovább! Gondoskodj arról, hogy egyetlen gyermekünk hozzájuthasson jogos örökségéhez! Hugi és Izrael itt vannak értem, de kértem Őket, hogy maradhassak és majd veled együtt...!

Nem búcsúzom, mert nem távozom: Anyuci!

Végighasaltam a deszka priccsen, s valósággal rázott a zokogás! Társam és felesége megpróbáltak lecsillapítani, de igyekezetük nem járt eredménnyel. Tehetetlenségük már a kétségbeesés határán állt, s ki tudja mire szánják el Ők is magukat - hisz minden bizodalomuk bennem és feleségemben volt - ha be nem toppan a cellába lihegve, fujtatva a főhadnagy, aki melléjük állva egy ideig még hagyta, hadd menjen keresztül rajtam..., majd midőn látta, hogy csillapodni látszom, a hátamra fordított:

- Ön nehezebb körülmények között is helyállt, Uram! Most nincs idő az ellágyulásra, hisz azt sem tudjuk, kit értesítsünk a történekről, Öntől várunk felvilágosítást?!

- Miféle felvilágosításra várnak?! Temettessenek élve melléje, hozzák vissza a fiamat is, Őt is! Ha már nincs célja életünknek, leghelyesebb eldobni azt!

- De Uram! Ön nem is olyan rég még hősként állt halott hitvese mellett - az első -, most össze-omlana?!

- Az akkori, fegyverrel a kézben nyílt szembenállás volt. Ma gyáván megbújnak a gyilkosok a párt és a paragrafusok mögé. Hol vannak az ellenségeim, akik miatt ez a szerencsétlen az öngyilkosságba menekült? Ön és az Önhöz hasonlók csak eszközök, s eszközök azok a Bólogató Jánosok is a parlamentben, akik a törvény megszavazásakor gondolkodás nélkül felemelik a kezüket: heil Hitler, éljen Sztálin, éljen Rákosi..., egyre megy, csak a régi nóta ismétlése! A halálba induló gladiátorok tudták, hogy egy részük a porondon marad, azt is, hogy aki ma nem, az holnap...! A húsos fazék csábítása azonban mindig erősebbnek bizonyult a halál-félelemnél! A hőst a gyávától legtöbbször csak árnyalati különbség választja el! Nos, gondoljon, amit akar, engem jelen pillanatban semmi sem érdekel!

- De Uram! Térjen észhez! A fiát már pártfogásba vette a gyámhatóság, de a felesége...?! Kit értesítsünk, hogy gondoskodjon a temetéséről?

- Majd, akik a halálba küldték, el is temetik!

Az őr nyitotta ránc az ajtót, valamit súgott a főhadnagynak, aki kiviharzott a cellából..., elővettem a papírszeletkét, azt csókolgattam éppen, midőn Gitta, a háta mögött a főhadnaggyal, megjelent az ajtóban.

- Hogy kerülsz ide? - kérdeztem száraz, fojtott hangon.

- Ez most nem fontos, Drágám! - odajött hozzám, átölelt, s bár szemeiben könnyek csillogtak, erőt vett magán: - Nem hagyott hátra semmit?

- De igen! Íme! - átadtam a pársoros levélkét, ami egyszerűen és világosan volt megfogalmazva -!

- Mit határozta - kérdezte, majd látva bizonytalanságomat hozzátette: Kicsit, mint magános, nem vehetem magamhoz, lehetséges, hogy itt házasságot kössünk? És akard-e egyáltalán? - Előbbi a főhadnagynak, utóbbi nekem szólt!

- Hogyne, kérem! - mondta gyorsan a főhadnagy, hogy időt se hagyjon a gondolkodásra. - Csak egy szavukba kerül, és máris intézkedünk!

- Akkor kérem - mondtam -, mivel a megboldogult utolsó kívánsága is ez volt, nem követünk el kegyeletsértést. - Szavaim üresen csengtek, de azaz ölelés, ami követte őket, már többet árult el kettőnk kapcsolatáról.

- Ebben az esetben lesz szíves velem jönni, Asszonyom - szólt Gittához a főhadnagy -, néhány okmány beszerzése azért szükséges és hát - végignézett rajtunk, Gitta ruhája is véres lett tőlem - némi előkészület is!

Gitta kibontakozott karjaimból, s már távozóban az ajtóból visszalépett, hogy fülembe súgja:

- Papi esketés nem lehetséges, nem vagyok megkeresztelve!

- Ez ne zavarjon - súgtam vissza -, majd pótoljuk!

Társamat és feleségét ezt követően is mellettem hagyták. Az asszonyt ugyan utasítani akarták, hogy hozza rendbe a szomszédos cellát, Ő azonban félrefordította fejét, mintha nem is hallaná, hogy hozzá beszélnek, majd később, csak inkább magának, de hangosan mondta:

- Oltárt kellene emelni azon a helyen, ahol a kis grófnő vérének hullatta! Amit Ő tett, bátor cselekedet volt, bár én is képes lennék rá!

A délelőtt hátralévő része azzal telt el, hogy fel-alá rohangásztam, társaim pedig a deszka piccsen ülve, kókadt fejüket támasztották a kezükkel. Az ebédet beadták időben, de egyikünk sem nyúlt az ételhez. A katonák még délben is súroltak a szomszéd cellában, s jól hallatszott, amint egyikük kifakadt: - Az Isten verje meg, ez a vér, ha újra betonoznának, azon is átütne! - Mire a másik:

- Én láttam a Tolnaiban - budapesti vizsg. fogház - a faltól, amelyik előtt a kivégzendők álltak, egésze a levezető csatornatönkig, még ma is bordó, de inkább bíborpiros a beton!

- Sokan megdögölhettek ott?!

- Nem tudhatom! Mint szerelő jártam ott a sétáló udvarban, annyit azonban mondhatok, hogy az volt az ÁVÓ egyik fő fészke! Állítólag Kádár körmeit is ott manikűrözték ki!

- És Ő ezt elfelejtette volna?!

- Nem hiszem, csak hát neki más szempontokat is figyelembe kell venni! Cseppenként adagolja a mérget! Sajnos legtöbb esetben ártatlanok pusztulnak el, mint a mai is! Sok munkát adott nekünk, mégis azt mondom: kár érte! Hallottam az öreg katonáktól, hogy télen náluk szokták felmelegíteni gémberegő ujjukat, amellet egy-egy pohár bor sem hiányzott!

- Jobb, ha nem emlegeted most ezt, főleg az alhadnagy előtt!

- Miért?

- Nem hallottad? Az a vadász kiverte az Úrnak két fogát, mert kételkedni mert az emberségében!

- Akkor kimutatta, hogy milyen emberségesen bánnak itt a hozzájuk hasonlókkal!

- Hát ki, de mint mondják, meg fogja emlegetni Ő is, mert a főhadnagy... - Nem fejezhette be, mert a folyosón lépések közeledtek felénk, s az őrségben lévők kiküldték Őket: - Majd ha vége lesz a ceremóniának, befejezitek...!

Az őrségben lévő katona szavaiból következtettem, hogy Gitta érkezett vissza, s nyilván vele vannak a még szükséges személyek: házasságkötő hivatalnok, tanúk és még ki tudja, kik?!

A kicsapódó ajtó mögül azonban csak Gitta és a főhadnagy léptek elő. Gitta fekete szövetruhában, sápadt arca, szőke hajfonatai valósággal kiléptek a gyászfeketéből, karján a részemre hozott alkalmi ruha szintén fekete és habfehér fehérnemű...!

- Nos, Uram - szólt hozzám a főhadnagy -, ha időközben nem gondolta másképp, csak át kell öltöznie és máris elkezdődhet a...! - nem folytatta, mert ölelésünkben benne volt a felelet is, az egyik őrt azonban utasította, hogy hozzon egy vödör langyos vizet, hogy lemoshassam legalább arcomról és kezemről a rászáradt vért -, majd ismételten hozzám fordult: - Akarja, hogy kiküldjem a jelenlévőket?

- Szükségtelen - válaszoltam -, egy borotválkozás azonban nem ártana, de a készülékem a másik cellában van, a bőröndben!

- Hozzák át, kérem, az Úr bőröndjét - szólt ki a tiszt -!

Áthozták! A bőrönd alja még mindig latyakos volt a vértől!

- Ezt már igazán rendbe hozhatták volna - mordult rájuk -, vigyék ki és takarítsák le, de futólépésben, mert magukat zárom a helyükbe! - Kivitték, majd kis idő múltán vissza!

- Kíván még valamit?! - fordult ismét felém.

- Semmit, Uram! - gyorsan alsónadrágra vetkőztem, időközben megérkezett a víz is, lemostam magam, lehúztam a háromnapos szakállt, majd magamra vettem a Gitta által hozott holmit... -

- Látja, így már elfogadható - a főhadnagy meglepedéssel mustrálgatott, s egy pillanatra Gitta arcát is elöntötte a fény, de tényleg csak egy pillanatra. Mivel csak egy pár cipő volt velem, meg kellett várni, míg a katonák azt is kisuvikszolták, s miután azt is felhúztam, társaimat hátrahagyva, Gitta és a főhadnagy által közrefogva kiléptem a folyosóra, ahol már türelmetlenül várakozott az esketést végző hivatalnok.

- Az irodámba megyünk - szólt hozzám a főhadnagy -, a hölgy megkért, hogy legyek a tanúja, én készséggel teszek eleget, Ön kit óhajt kérem? Csak túl messze ne legyen!

- Úgy gondolom, az alhadnagy úr lenne legilletékesebb erre a feladatra - válaszoltam -!

- Igen, igen! Két foga papírba csomagolva az asztalomon hever -, ha nem hozott volna gyűrűket Asszonyom, azokkal helyettesíthetnénk!

Gitta rám nézett -, egy pillanatra kivillantottam fogsoromat, s biccentettem a fejemmel... -

- Látja, főhadnagy úr - válaszolt a tiszt ajánlatára -, most telibe talált, mert valóban megfelelkeztem a gyűrűkről!

- Sebaj, Asszonyom! A két fog értékben is felér az arannyal! Mennyi idős is maga? - fordult hozzám.

- Harminchét!

- Hát - korához képest nagyon egészséges fogak! Kár értük, de vigasztalja meg, hogy drágán fizet az alhadnagy!

- Nem kívánom a felelősségre vonását, főképp, ha vállalja a tanú szerepét! - Még a főhadnagy irodája előtt szembejött velünk egy altiszt:

- Küldje be hozzám az alhadnagyot - utasította a főhadnagy -, de mondja meg neki, hogy vágja magát ünneplőbe és..., öt perc múlva jelentkezzen!

Gitta, mintha simított volna a zakóm ujján, karomba csípett, s egészen közel hajolva súgta:

- Fura vagy! De a körülményekhez képest jól áll!

Bent az irodában, az íróasztal mögé a tisztviselő állt, bizonyára nem az első eset volt számára..., átvette vállán a háromszínű szalagot és várt. Savós, kiélt szemeit hol Gittán, hol rajtam legeltetve...! - Mire gondolhatott, vagy voltak-e egyáltalán gondolatai? Jellegtelen, egyéniség nélküli figura volt! Magnó közbeiktatásával a kínai császár agyaghadserégének bármelyike helyettesíthette volna. Nem tudom, mi jött rám, de nagy bánatomban nevetném-kem támadt, s Gitta, aki ismerte gondolatmenetemet, úgy belecsípett a karomba, hogy menten felszisszentem... -

- Valami baj van? - kérdezte a főhadnagy.

- Nincs, Uram - válaszoltam -, csak eszembe jutott egy dal!

- Miről szól? Szabadna tudnom?!

- Az ólomkatonákról!

- Ja, - igen! Igen! - majd mintha csak akkor eszmélt volna, még egyszer megkérdezte:

- Miről is...?!

- Az ólomkatonákról - válaszoltam nyugodtan. - Gitta nem bírta tovább, elkuncogta magát, s a belépő alhadnagy megerősíteni látszott válaszomat... -

- Tudja, mi készül itt? - fordult feléje a főhadnagy.

- Amint látom, esküvő! - volt a válasz -, de hát - nem értem, hisz még el sincs temetve a grófnő!

- A temetés az új asszony feladata lesz! A vőlegény kérése Önhöz, hogy vállalja a tanú szerepét, annak ellenében Ő hajlandó megbocsátani Önnek!

- Semmi kifogásom ellene! Sőt én kérek bocsánatot!

- Én kezdeményeztem, Uram - szóltam közbe -, de hasonló körülmények között mindig a múlt borzalmi jutnak eszembe, és ki tudja...! Lehet, hogy épp az Ön lámpaernyőjén feszül valamelyik szerettem bőre!

- Ez egyszer téved, Uram! Ugyanis még nem jutottam odáig, hogy saját lámpaernyőm legyen!

- Akkor jogos a bocsánatkérésem! Tehát - teljesíti a kívánságomat?

- Nem szívesen, de kötelességből igen!

A főhadnagy a tisztviselő felé bólintott, aki elhadarta a mondókáját, majd mikor a gyűrűkre került volna a sor, a főhadnagy a tisztviselő kezébe nyomta a kis papírcsomagot, melyben a fogaim rejtőztek, miután kibontotta, ránk nézett, mintha várna még valamire... -

- A gyűrűket a fogak pótolják - mondta magyarázatképpen a főhadnagy -! - Mire az eskető, a főhadnagy szavainak folytatásaképp hozzátette:

- Ereklüként őrizték meg! És most mondják utánam: én Margaréta, én József stb. stb. ... - Miután megtettük, ismét Ő: Önöket én ezennel házastársaknak nyilvánítom a Magyar Népköz-társaság nevében! - Kezet nyújtott mindkettőnknek: - Fogadják jókívánságaimat - mondta, majd kibújt a szalag alól -, azt hiszem én eleget tettem kötelességemnek! - Ez azonban már a főhadnagynak szólt, aki helyettünk is megköszönte közreműködését, majd kikísérte... -

Az alhadnagy egyre csak nézett bennünket, s egyszer csak elkezdett öklendezni:

- Bocsássanak meg - mondta -, mennem kell! - Amint kinyitotta az ajtót a főhadnagy éppen jött volna be és telibe találta, egy szempillantás alatt okádék lett az egész ember! A főhadnagy jutott először szóhoz:

- Barom! Maga aztán kikészített! - kihálászta az okádékból a gombokat és kigombolva a zubbonyt, lehajította a még mindig szoborként álló alhadnagy elé. - Takarodjon! - hozzánk pedig: - Elnézésüket kell kérnem, foglaljanak helyet, s most már, mint férj és feleség beszéljék meg teendőiket!

Mi összebújtunk, Ő pedig a csaphoz lépett, hogy lemossa magát:

- Azt hiszem, ez a nap valamennyiünk számára emlékezetes marad - csak magában mormogta, de úgy hogy mi is halljuk -!

- Nem is tudom, hogy köszönjem meg Önnek, Uram - fordultam feléje -, nem hiszem, hogy Önön kívül akadt volna itt még egy tiszt, aki Önhöz hasonlóan állt volna mellénk!

- Semmit ne köszönjenek, Uram! - szólt, inkább csak magába nézve -, ha jól emlékszem, mondtam már Önnek, hogy a vér nem válik vízzé! Sajnálom, hogy nem tarthatom itt tovább magukat, de már eddig is harmadízben szólított fel az ügyész az átszállítás miatt. Feleségének ügyis indulnia kell az anyakönyvi hivatalba, hogy kikérje a házasságlevelet, délután 3 után pedig már hiába menne! De a fiú miatt is sietnie kell, nem szeretném, ha az a vagány kis emberke más kezekbe kerülne, mire odaérkezik! Igaz, mostantól vitathatatlan joga van hozzá, de értik, ugye? Jobb kerülni a komplikációkat! Pestre viszi magával? Nem fogja akadályozni munkájában?

- Nem viszem Pestre - válaszolt Gitta halkán -, amíg férjemet bent tartják, anyámnál helyezem el, természetesen hetenként hazajárok! Ugye nem helytelenítet?! - átkarolta nyakam -, az én szobámat berendezzük Kicsinek, távollétemben majd Amálka lesz mellette, a németről és franciáról legfeljebb angolra tér át, vagy - Kicsinek talán a három idegen nyelv sem lesz meg-erőltető a magyar mellett, Ő még ezt természetesnek veszi!

- Mindent a Te belátásodra bízok, Drágám, arra azonban vigyázzatok, hogy a magyarságát se feledje! - Az asztalon álló óra délután félkettőt mutatott, felálltam: - Indulnod kell, Drágám, ha még ma vissza akarsz érkezni! Kézcsókom és köszönetem édesanyádnak és Amálkának is, a fiamat pedig...!

- Ne mondd! Tudom - majd egészen közel hajolva, de úgy, hogy a főhadnagy is meghallja: - Ne add fel! Még van remény!

Aszó, 1988. március 19.

Király László